

2024-02-29

KS/2024:421

*Kommunförvaltningen
Ann-Katrin Otinder
telefon 0304-334191
e-post: ann-katrin.otinder@orust.se*

Arbetsmiljö- och personalbokslut 2023

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att:

Anta Arbetsmiljö- och personalbokslut 2023

Sammanfattning av ärendet

Sektor Ledning- och verksamhetsstöd har i uppdrag att årligen göra en sammanfattning av föregående års arbetsmiljöhändelser i form av ett bokslut. Syftet är att säkerställa att en återkoppling av arbetsmiljön sker till kommunstyrelsen som är ytterst ansvarig för arbetsmiljön i Orust kommun.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-29

Arbetsmiljö- och personalbokslut 2023

Beslutet skickas till

HR enheten

Administrativa enheten

ORUST KOMMUN
Kommunförvaltningen

Ann-Katrin Otinder
HR chef

Arbetsmiljö- och personalbokslut 2023

Bild av medarbetare i hemtjänsten, på jobbet i vår vackra arbetsmiljö.

Dokumenttyp	Förvaltning Kommunförvaltningen
Ämnesområde	
Ägare/ansvarig Ann-Katrin Otinder	
Antagen av	Dnr KS/2024:421
Revisions datum	Giltig fr.o.m.
	Giltig t.o.m.

Innehåll

Inledning	4
Arbetsmiljöarbete	5
Viktiga händelser under året.....	5
Hälsofrämjande insatser.....	6
Medarbetarenkät	6
Uppföljning av arbetsgivarens Arbetsmiljö- och samverkansansvar	15
Redovisning enkät.....	16
Arbetskada/Tillbud/Riskobservation 2023	25
Arbetskada.....	25
Tillbud	25
Riskobservation.....	25
Statistik från KIA-systemet uppdelat per sektor	26
De 10 vanligaste skadeorsakerna	28
De 10 vanligaste aktiviteterna	29
De 10 vanligaste inblandade objekten eller personer	29
Riskbedömningar	30
Företagshälsovård	30
Personalstatistik	31
Antal anställda	31
Antal månadsavlönade medarbetare per sektor, könsuppdelad.....	32
Könsfördelning, medarbetare och chefer.....	32
Timavlönade medarbetare	33
Sysselsättningsgrad hela kommunens verksamhet	33
Sysselsättningsgrad vård och omsorg.....	34
Åldersstruktur.....	35
Pensionsavgångar.....	35
Personalomsättning – externa avgångar för tillsvidareanställda.....	35
Avgångsenkät	36
Sjukfrånvaro	42
Orust i jämförelse med andra kommuner 2022	43
Yrkesgrupper med högst respektive lägst sjukfrånvaro	43
Kostnader för personal	44
Semester – och okompenserad övertidsskuld	44
Julgåvan ersattes av Vintermiddag med quiz	45
Orustmiddagen 2023	46

Inledning

Året 2023 har präglats av fortsatt global oro såsom Rysslands invasionskrig av Ukraina, oroligheterna runt Gazaremsan och andra konflikter i världen. Dessa oroligheter har påverkat både den internationella och den nationella ekonomin med stigande räntor och ökad inflation. Det som har hänt i världen har satt avtryck hos oss alla både privat och i Orust kommun som organisation och arbetsgivare. Trots detta har kommunen haft en förhållandevis god ekonomi jämfört med många andra kommuner i regionen. Den goda ekonomin har möjliggjort att man har kunnat fortsätta arbetet och utvecklingen inom den befintliga ramen och har kunnat prioritera arbetsmiljöfrågor. Detta återspeglar sig inte minst i vår medarbetarenkät där 89% av de som svarat, är stolta nöjda över att arbeta i Orust kommun. För att visa vår tacksamhet för det goda arbete våra medarbetare utför så bjöd vi in till vintermiddag med god mat och rolig musikquiz, men mer om detta inne i arbetsmiljöbokslutet. Vi har fortsatt haft förhållandevis höga sjuktal men glädjande nog så är de nästan en procent lägre än föregående år. Vi har arbetat mycket med att komma till rätta med våra sjuktal vilket beskrivs mer i detta bokslut. Implementering av EU-direktivet gällande 11 timmars dygnsvila har genomförts under året bland annat genom informationsmöten och workshops med chefer och informationsmaterial till medarbetare. Året har präglats av ett intensivt arbete avseende utveckling av digitala processer inom personalsystemet. Detta har möjliggjorts efter versionsuppdateringen till webbaserat system under november månad. Arbetet med onboarding-processen har fortlöpt vilket har resulterat i en ändrad behörighetsstruktur, att digitala anställningsavtal nu används av samtliga chefer samt att ansökan om partiell frånvaro hanteras digitalt.

Ann-Katrin Otinder
HR chef

Arbetsmiljöarbete

Viktiga händelser under året

En chefsplattform har utarbetats och implementerats. Chefsplattformen utgör grunden för de aktiviteter och insatser som chef/ledarförsörjningen består av, alltifrån hur vi attraherar – rekryterar – introducerar – behåller/utvecklar och avvecklar chefer i kommunen. De ledarutvecklingsinsatser och utbildningar som prioriteras och erbjuds utgår från chefsplattformen.

Året har präglats av ett intensivt arbete avseende utveckling av digitala processer inom personalsystemet. Detta har gjorts möjligt efter versionsuppdateringen till webbaserat system under november månad. Arbetet med onboarding-processen har fortlöpt vilket har resulterat i en ändrad behörighetsstruktur, singel sign on inloggning till HR portalen, digitala anställningsavtal används nu av samtliga chefer samt att ansökan om partiell frånvaro nu hanteras digitalt. Digitalisering av anställningsavtalet är genomförd i alla verksamheter genom modulen "anställa" och anställningsavtalet går digitalt in i lönesystemet via en integration.

SKR det vill säga Sveriges Kommuner och Regioner och de fackliga organisationerna kom överens om ett moderniserat tjänstepensionssystem, med höjda avsättningar, AKAP-KR (Avgiftsbestämd Kollektivavtalad Pension) från den 1 januari 2023. Avsättningarna i AKAP-KR blev 6 procent på den pensionsgrundande lönen vilket är betydligt högre än tidigare avtal och ska leda till bättre pension för de som arbetar i en kommun eller region. Avtalet innebar också att anställda som tjänat in en så kallad förmånsbestämd pension skulle göra ett aktivt val gällande sin pension. Kommunen lyckades med sin informationsplikt och hade en väsentligt högre andel som gjorde ett aktivt val mot genomsnittet i Sverige. En pensionspolicy togs fram för både anställda och förtroendevalda. Policyn har gjort det möjligt att erbjuda de anställda en ny förmån i form av löneväxling till pension. Detta var en efterfrågad förmån vilket har fallit väl ut.

Implementering av EU-direktivet gällande 11 timmars dygnsvila har genomförts under året bland annat genom informationsmöten och workshops med chefer och informationsmaterial till medarbetare. Inom lagrummet LAS det vill säga lagen om anställningsskydd togs en e-tjänst fram för att söka avstående vid konvertering. Arbetet med att förenkla hanteringen av företrädeträdesrätten sågs också över och kommer digitaliseras inom kort.

Arbetet med att sänka sjukfrånvaron i kommunen har varit centralt under året. Mycket tid lades på stöd till chefer att efterleva rutinen kring upprepad korttidsfrånvaro som innebär hälsosamtal för medarbetaren och i vissa fall förstadsgrintyg. Internkontroll och politiken har efterfrågad kvartalsvisa uppföljningar av rutinen vilket har genomförts. I början av året startades en kommunövergripande arbetsgrupp upp, med representanter från ett antal kommuner inom Fyrbodals område, i syfte att sänka sjukfrånvaro. Arbetsgruppen har bland annat delat goda exempel och inlett ett samarbete med Högskolan Väst som ska bistå med en enkätundersökning och analys av vilka faktorer som är viktiga för arbetsplatser med låg sjukfrånvaro. I det förebyggande och hälsofrämjande arbetet har Arbetsmiljö- och förhandlingsenheten under hösten infört månadsvis olika fokusområden inom hälsa, via intranätet, i syfte att inspirera och ge tips.

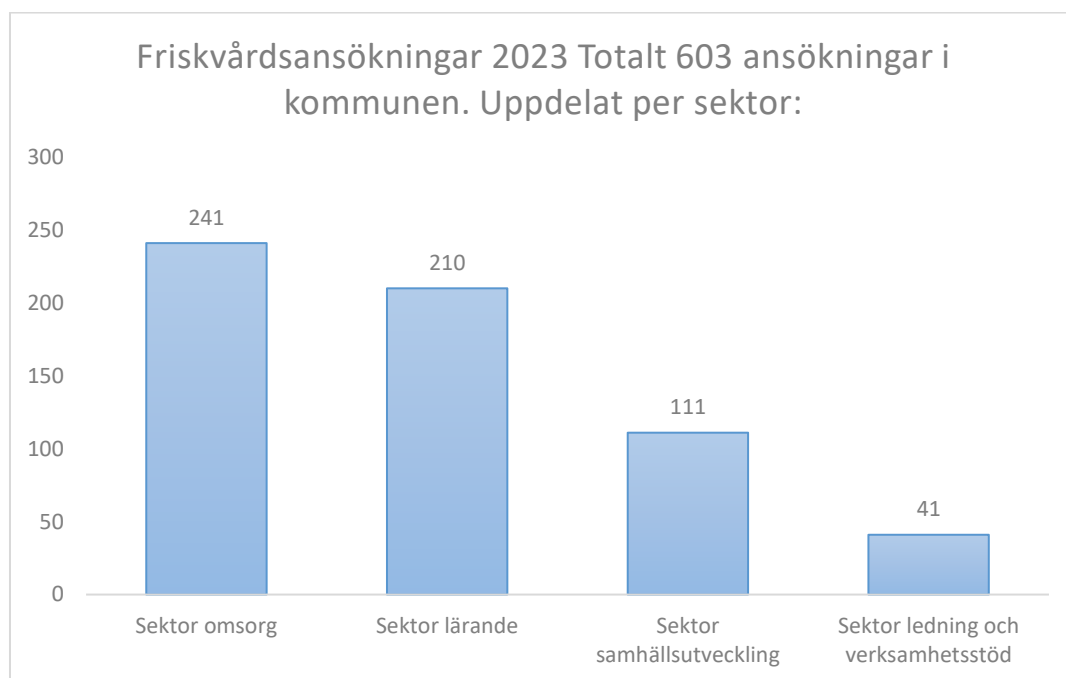
I mars 2023 flyttade Bemanningenheten från sektor Omsorg till HR enheten. I samband med detta blev bemanningenheten kommunövergripande och började arbeta mot Sektor Lärande och till viss del Sektor Samhällsutveckling. Det innebar att Bemanningenheten tog över tillsättningen av vakanser och rekrytering av timavlönade medarbetare för Sektor Lärande. Viss schemaläggning har gjorts av schemaplanerarna för både Sektor Lärande och Sektor Samhällsutveckling. I september anslöt sig även lokalvården till Bemanningenheten.

Till Bemanningseenheten har det inkommit nästan 22 500 vakanser (arbetspass där någon är frånvarande) under 2023. Bemanningseenheten har skaffat vikarie till 84 % av dessa vakanser och arbetar med nästan 80 vakanser per dag. Under året har Bemanningseenheten varit med på två jobb- och utbildningsmässor. Man har även besökt Vård- och omsorgsprogrammet på gymnasieskolan i Uddevalla, en av de två högstadieskolorna och SFI-utbildningen på Orust samt Medborgarskolan i Stenungsund. Syftet med skolbesöken har varit att göra reklam för omsorgsarbete och även för Orust kommun som arbetsgivare. Mycket fokus har legat på marknadsföring under året dels internt men även genom Fyrbodol.

Hälsofrämjande insatser

2023 bestod friskvårdsinsatserna av ett erbjudande där medarbetarna fick ansöka om bidrag för friskvårdsaktiviteter. Friskvårdsbidraget var 800 kr per år och anställd och under året beviljades 603 ansökningar om friskvårdsbidrag vilket är 57 ansökningar färre än året innan.

Medarbetarenkät

Den årliga medarbetarenkäten genomförs i november varje år och skickas ut till samtliga medarbetare som har en registrerad mailadress. Det fanns även möjlighet för övriga medarbetare att besvara den via en länk på intranätet. Årets enkät besvarades av 971 personer vilket ger en svarsfrekvens på 75%.

Medarbetarenkäten innehåller främst frågor om den Organisatoriska- och sociala arbetsmiljön men också frågor som handlar om diskriminering som om man exempelvis varit utsatt för sexuella trakasserier. I enkäten finns invänt ett antal frågor som mäter HME som står för hållbart medarbetarengagemang. HME är en utvärdering av delar av den arbetsgivarpolitik som kommunen bedriver och hur väl vi har skapat, tillvaratagit och upprätthållit ett stort medarbetarengagemang som är en av de viktigaste faktorerna för en organisation för att nå goda resultat. Modellen är framtagen av SKR.

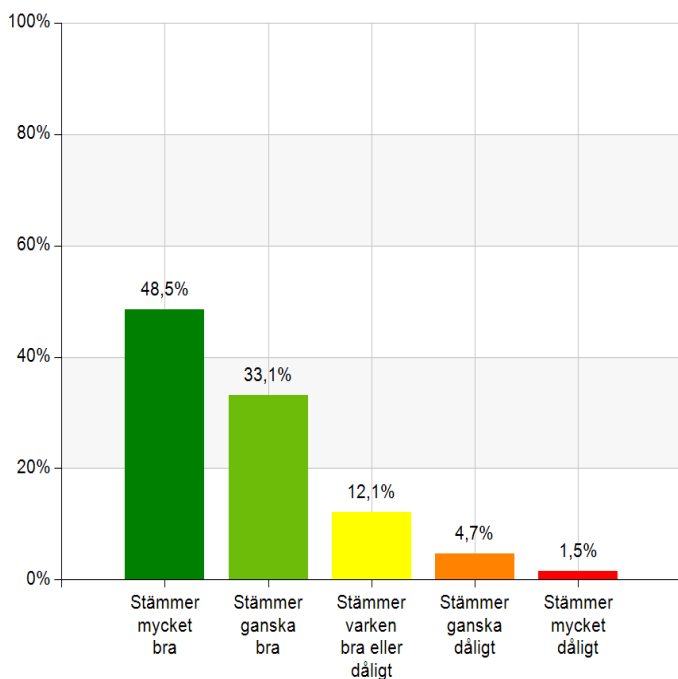

Resultatet är strålande även i år och 88,8% (89,6%) anger att de är stolta/nöjda över att arbeta i Orust kommun och 85,9% (86,2%) skulle rekommendera oss som arbetsgivare.

Nedan redovisas ett urval frågor från enkäten. Staplarna anger fördelningen mellan de olika svarsalternativen. Värden inom parentes är förra årets värde. Inledningsvis redovisas hållbart medarbetarengagemang genom grupperna ledarskap, motivation samt styrning.

Ledarskap HME 4.20 (4.30)

Medelvärdet 4,20 ligger i det övre intervallet av skalan, vilket bekräftar att majoriteten av medarbetarna har en positiv inställning till ledarskapet.

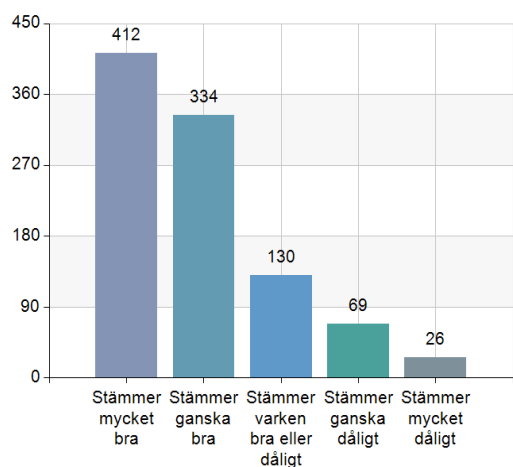
Nästan hälften 48,5% anser att påståendet "stämmer mycket bra", vilket indikerar en stark överensstämmelse med det presenterade påståendet om ledarskap. Ytterligare 33,1% anser att påståendet "stämmer ganska bra", vilket innebär att en betydande majoritet 81,6% av medarbetarna har en positiv inställning till ledarskapet.

En mycket liten andel är missnöjda med ledarskapet och det har även blivit färre som svarar "stämmer mycket dåligt" jämfört med föregående år.

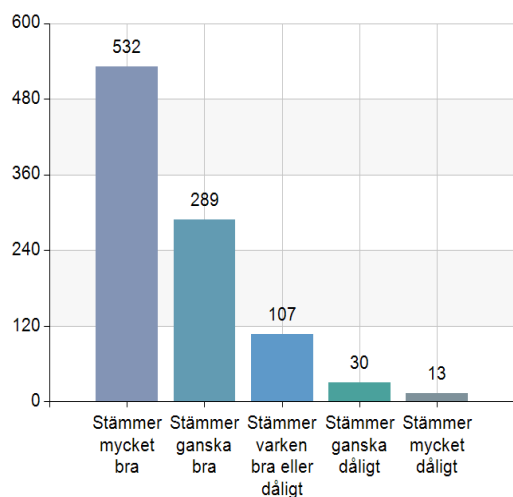

I gruppen Ledarskap ingår tre påståenden om närmaste chef sätt att visa uppskattning för arbetsinsatser, förtroende för medarbetaren samt hur den ger förutsättningar att ta ansvar.

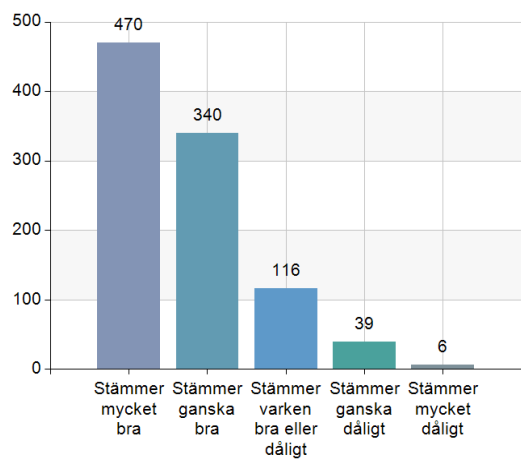
Min närmaste chef visar uppskattning för mina arbetsinsatser 4,07 (4,11)

Min närmaste chef visar förtroende för mig som medarbetare 4,34 (4,34)

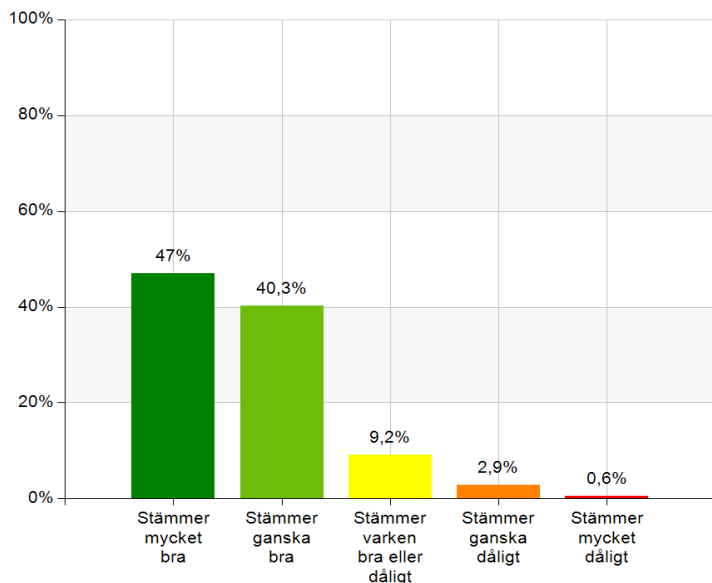
Min närmaste chef ger mig förutsättningar att ta ansvar i mitt arbete 4,27 (4,3)

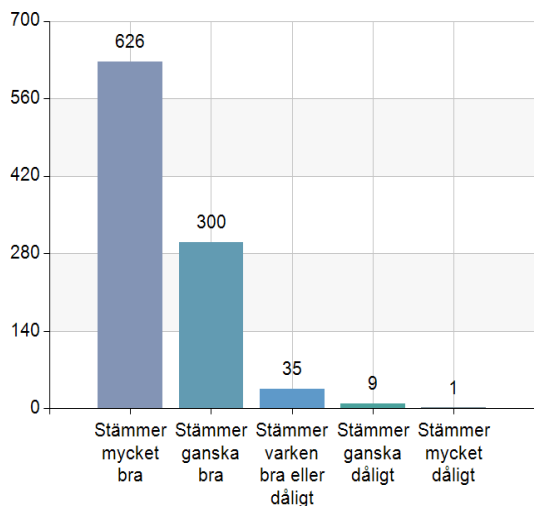
Motivation 4,30 (4,33)

Medelvärdet ligger i det övre intervallet av skalan, vilket bekräftar att majoriteten av medarbetarna är motiverade. 87,3% anger att det stämmer mycket bra samt ganska bra.

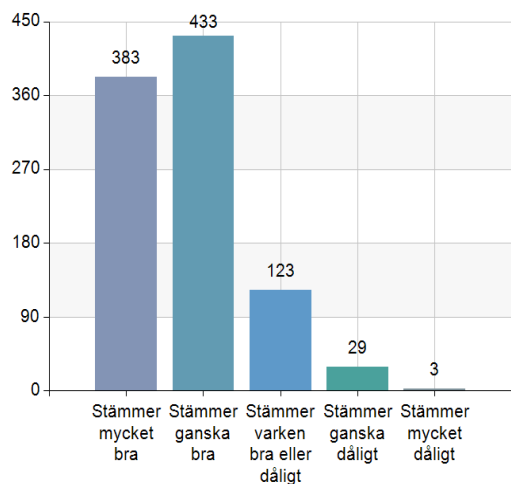
I gruppen Motivation ingår tre påståenden om meningsfullhet, lärande samt hur mycket medarbetaren ser fram emot att gå till arbetet.

Mitt arbete känns meningsfullt 4,59 (4,6)

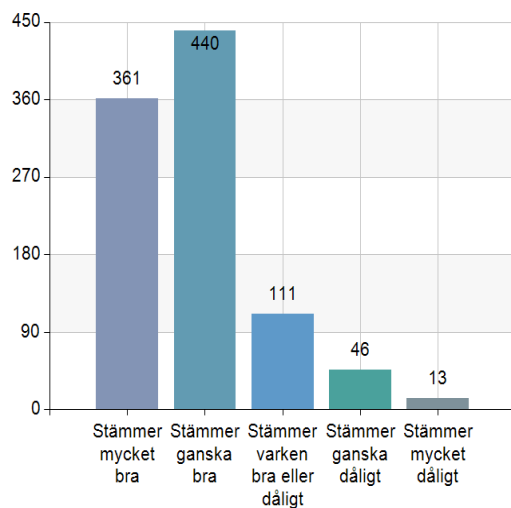

Jag lär nytt och utvecklas i mitt dagliga arbete. 4,2 (4,17)

Jag ser fram emot att gå till arbetet. 4,12 (4,21)

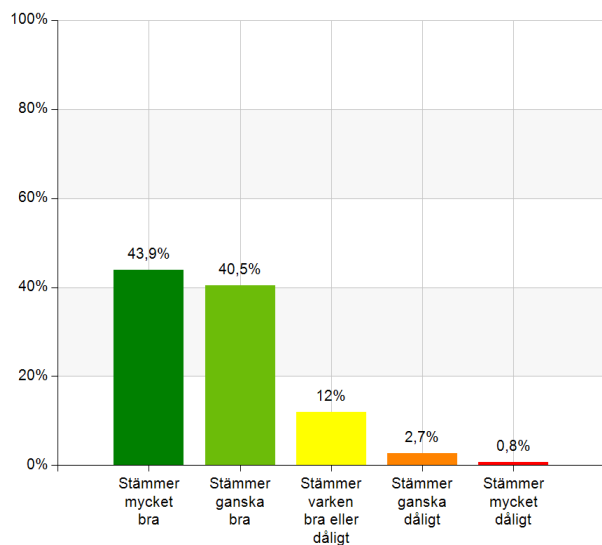

Motivation och ett högt engagemang är väldigt bra och det man behöver gå vidare med under året är att se över hur vi kan utbilda medarbetare i konsten att kunna släppa oroande tankar om arbetet på ledig tid samt att kunna hitta tid för reflektion samt återhämtning under pauser.

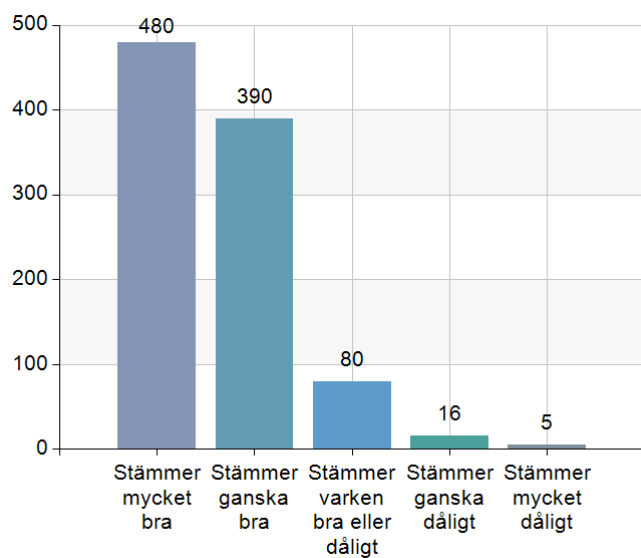

Styrning HME 4,24 (4,22)

I gruppen styrning ingår frågor om hur väl man är insatt i enhetens mål, hur de följs upp samt om man vet vad som förväntas av en.

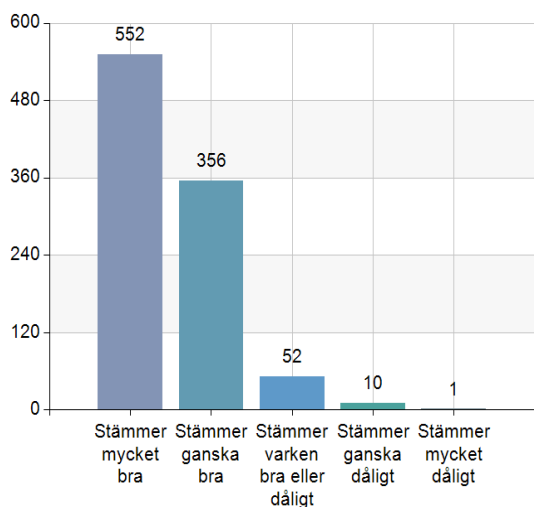
Jag är insatt i min arbetsplats mål 4,36 (4,33)

Resultatet visar att 94% av medarbetarna anser att de vet vad som förväntas av dem, stämmer mycket bra samt ganska bra.

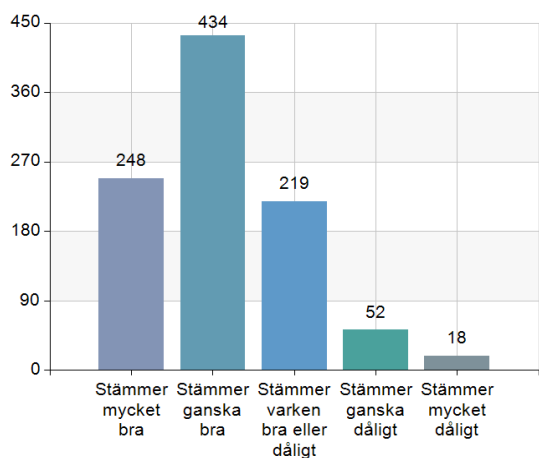

Jag vet vad som förväntas av mig i mitt arbete 4,49 (4,49)

Det är frågan gällande om målen följs upp och utvärderas på ett bra sätt som är det lägsta värdet inom styrning.

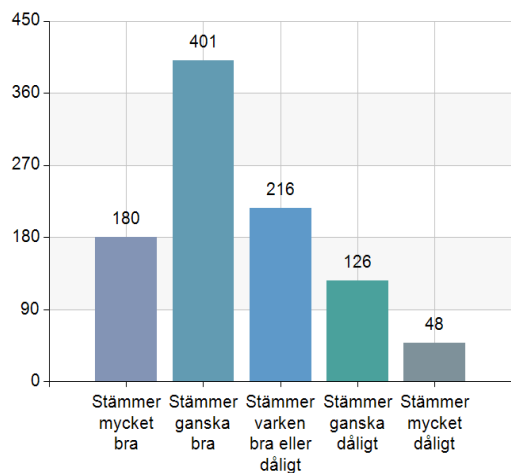
Min arbetsplats mål följs upp och utvärderas på ett bra sätt 3,87 (3,83)

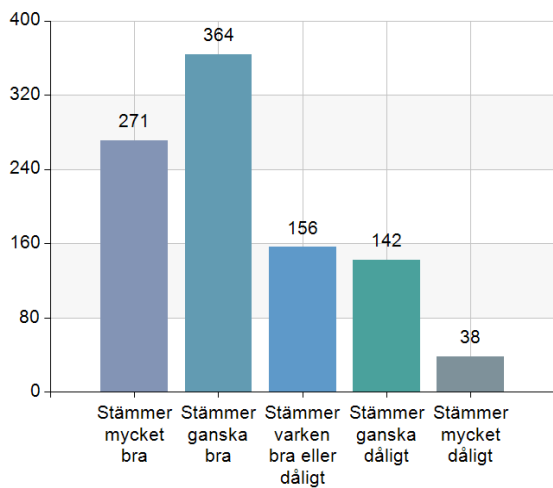
Det är ett bra samarbetsklimat och en god gemenskap i våra arbetsgrupper där man kan känna stöd från sina kollegor. Medelvärde gällande gemenskap i arbetsgruppen ligger kvar på samma höga nivå och har samma medelvärde som året innan 4,53.

Jag har tid för reflektion och eftertanke i mitt arbete. 3,56 (3,59)

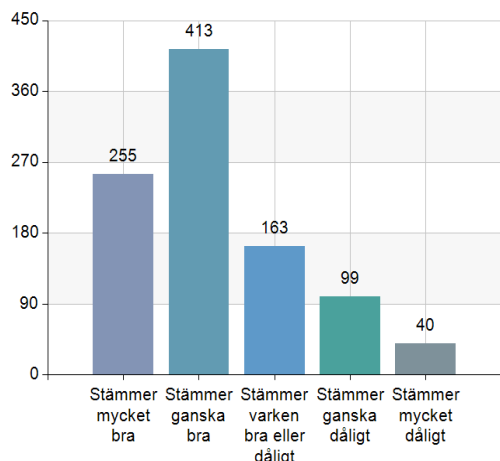

Jag kan lägga tankar på arbetet åt sidan på min lediga tid 3,71 (3,68)

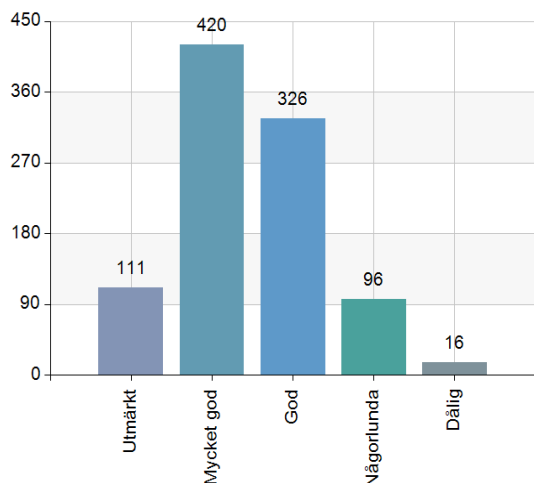

Jag har möjlighet till återhämtning under arbetspasset genom raster och/eller pauser 3,77 (3,74)

I och med att 88% av medarbetarna i Orust kommun skattar sin hälsa som utmärkt, mycket god och god är det tydligt att vi har en bra grund att utgå från i en utbildningsinsats.

I allmänhet skulle du säga att din hälsa är

Medarbetarna verkar känna stor påverkansmöjlighet i planeringen av hur arbetet ska utföras då frågan har ett medelvärde på 4,29 (4,28) Däremot är upplevelsen att man i arbetet ofta har krav som går emot varandra och det är en av de frågor där vi har lägst medelvärde 3,43 (3,46).

88,8 % är stolt/nöjd över att arbeta i Orust kommun.

85,9 % rekommenderar gärna Orust kommun som arbetsgivare

Den goda trenden med minskning gällande hur många som upplever sig ha blivit utsatta för kränkande särbehandling fortsätter i rätt riktning, 5,8 % (6,4) Det är totalt 56 personer som anger att man varit utsatt för kränkande särbehandling av en kollega eller chef de senaste 12 månaderna. Gällande om man upplever sig varit utsatt för sexuella trakasserier av en chef eller kollega är det procentuellt samma nivå 0,1% (0,4%) vilket är en person. Gällande trakasserier som då är en

kränkning kopplat till någon av våra diskrimineringsgrunder så har det minskat till 1,2 % (1,6 %) och handlar om totalt 12 personer. Det är främst etnisk tillhörighet och kön som man anger är anledningen till trakasserierna. Det har skett en ändring jämfört med förra året vad det gäller stödet man fått vid anmälan. 47,6% (30%) upplevde att de fick det stöd de behövde. Som anledning till att man väljer att inte anmäla anger ca 11% att de själva hanterat situationen och beteendet upphörde, ca 27 % anger att de ville/vågade inte, ca 11 % visste inte var de skulle vända sig och ca 50 % ”annat”.

Stor andel av medarbetarna anser att de har goda förutsättningar 63,6% (64,3%) eller delvis har goda förutsättningar; 28,9 (31,2%) att förena arbete med att vara förälder. 7,4% (4,5%) anger nej. Det motsvarar 26 personer.

Uppföljning av arbetsgivarens Arbetsmiljö- och samverkansansvar

Alla kommunens chefer har fått svara på en enkät om hur de under året arbetat med arbetsmiljö och samverkan på sina respektive enheter. 67 chefer svarade på enkäten vilket ses som en svarsfrekvens på 100 % då det är de chefer som haft möjlighet att svara (övriga chefer frånvarande exempelvis sjukskrivna, föräldralediga). Enkäten är inte anonym så man kan följa upp vår arbetsmiljö och samverkansansvar på ett bra sätt. I enkäten finns sedan 2022 ett svarsalternativ för att visa ett mer rättvisande resultat, ”Nej då jag är nyanställd chef” då det är flera nya chefer i organisationen som kanske inte hunnit göra alla sina delar i uppdraget. I analysen nedan är de nyanställda chefernas svar borträknade.

Av de som inte anger att de är nyanställd chef så anger 98,3% att de haft eller delvis haft Mål- och lönesamtal det gångna året (96%). Ca 93 % har använt sig av personprofilen vid dessa samtal. När det gäller genomförande av Mål och uppföljningssamtal har samtliga chefer utom en svarat ja eller delvis. Cheferna har mycket god kännedom om kommunens riktlinjer för arbetsmiljöarbetet och man anger även till hög grad att medarbetarna är delaktiga i det systematiska arbetsmiljöarbetet (91% svarar ja och 9% delvis).

Cheferna har även god kännedom om den rutin som gäller vid eventuell förekomst av kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier eller repressalier.

Enkäten visar en rejäl förbättring jämfört med föregående år kring hur cheferna uppfyller sin informationsskyldighet gällande att exempelvis ta upp samverkansavtalet, arbetsmiljöpolicy, policy mot kränkande särbehandling med mera på APT med sina medarbetare. 97% av alla chefer har gått igenom policyn mot ”Kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier” med sina medarbetare, 83% har delat ut informationsblad om detsamma. 97% av alla chefer har uppgivit att de helt eller delvis har genomgått arbetsmiljöpolicy med sina medarbetare.

I år är det 16% (20 %) av cheferna som anger att de inte arbetat fram en handlingsplan utifrån resultatet från medarbetarenkäten. Det går långsamt men blir dock en förbättring varje år men då detta är vårt viktigaste redskap att kunna arbeta med den systematiska arbetsmiljön borde det ha genomförts i alla arbetsgrupper. Ett annat förbättringsområde är att nästan 16% anger att de inte har någon rehab plan även om det borde finnas, då det är ett lagkrav.

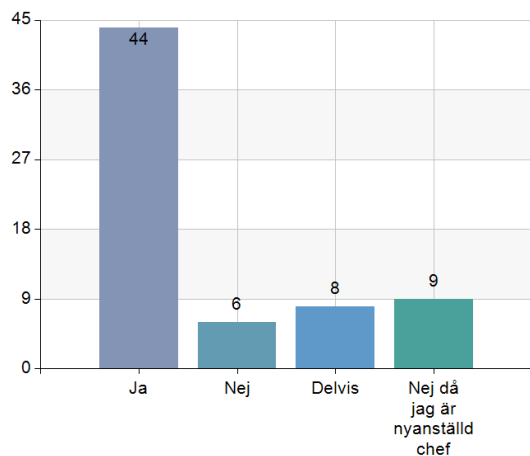

Redovisning enkät

Jag är chef inom följande område

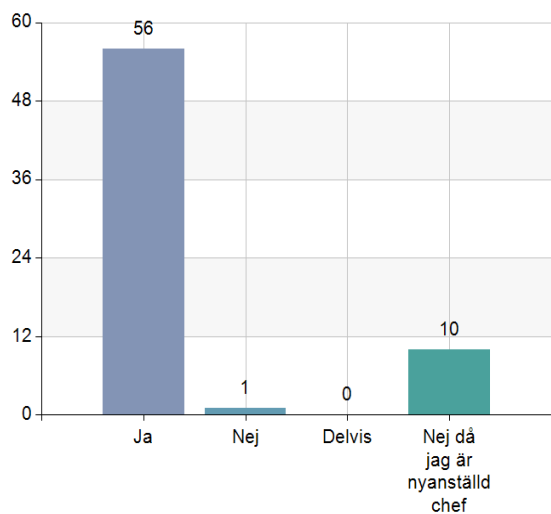
Namn	Antal	%
Sektor Omsorg	28	41,8
Sektor Lärande	15	22,4
Sektor Samhällsutveckling	15	22,4
Ledning och verksamhetsstöd	9	13,4
Total	67	100

Jag har gått igenom samverkansavtalet med mina medarbetare de senaste 12 månaderna

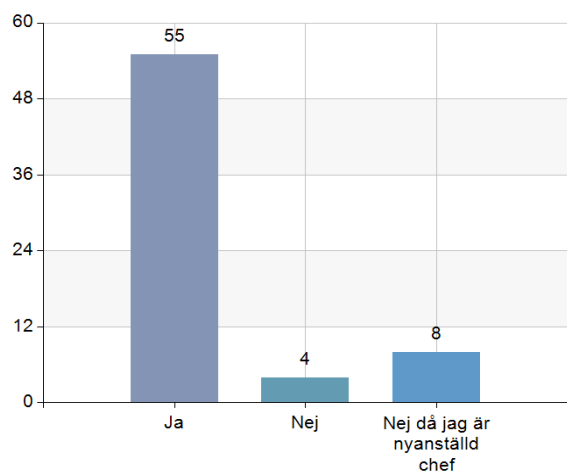

Jag har haft mål och lönesamtal med mina medarbetare under de senaste 12 månader

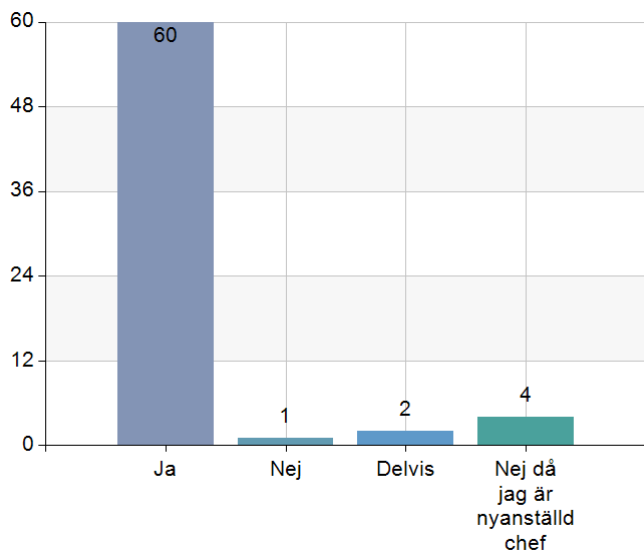

Jag använder personprofilen vid Mål och lönesamtalen

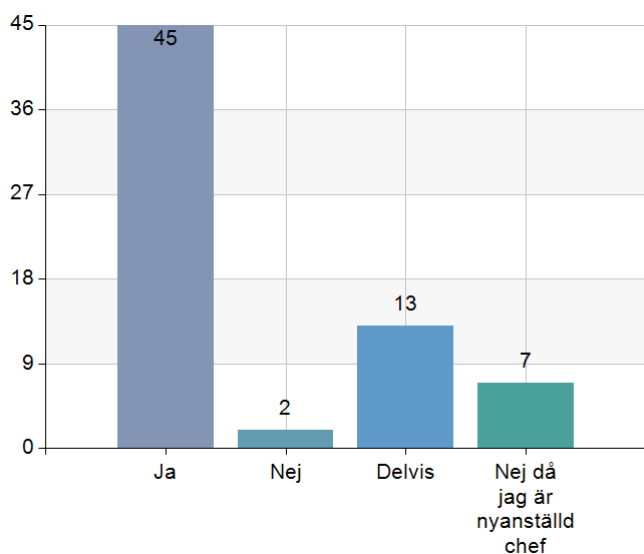

Jag har haft Mål- och uppföljningssamtal med mina medarbetare de senaste 12 månaderna

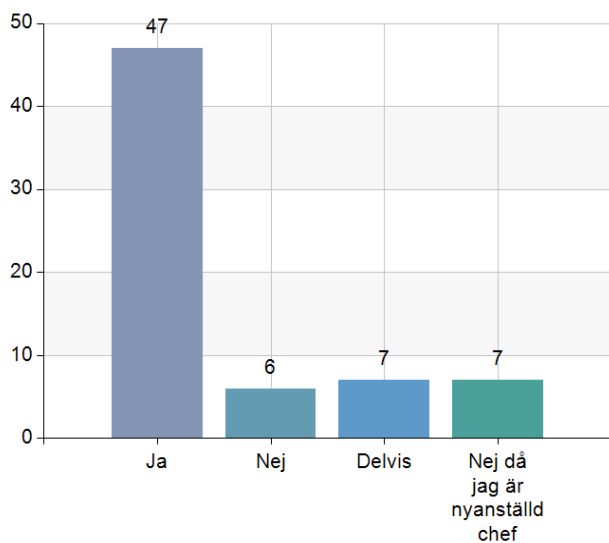

Jag har gått igenom arbetsmiljöpolicyn med mina medarbetare de senaste 12 månaderna.

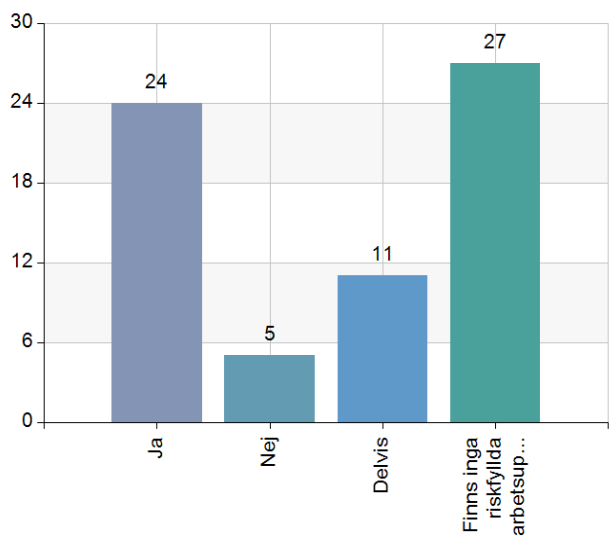

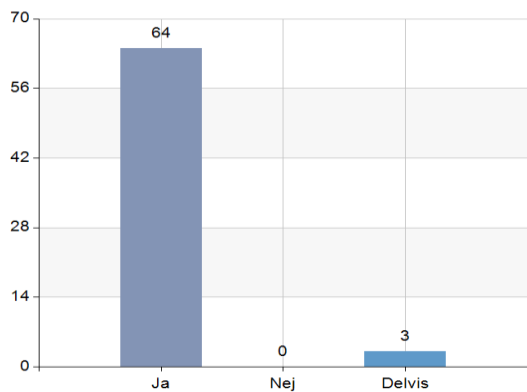
Jag har genomfört en skydds rond de senaste 12 månaderna

Finns det skriftliga instruktioner för särskilt riskfyllda arbetsuppgifter?

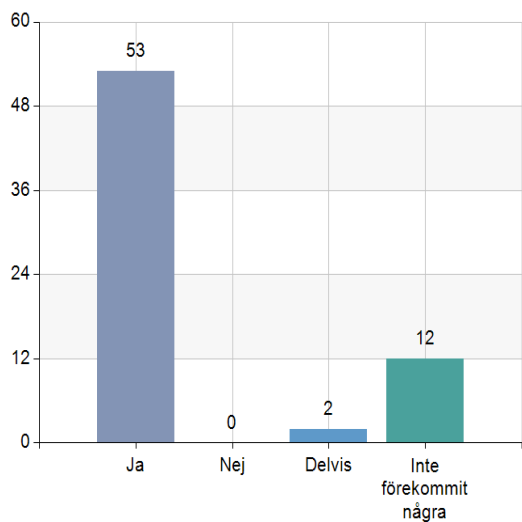

Har du kännedom om kommunens riktlinjer för systematiskt arbetsmiljöarbete?

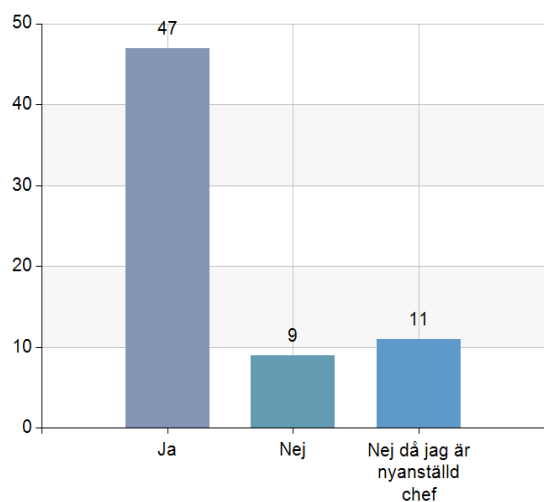

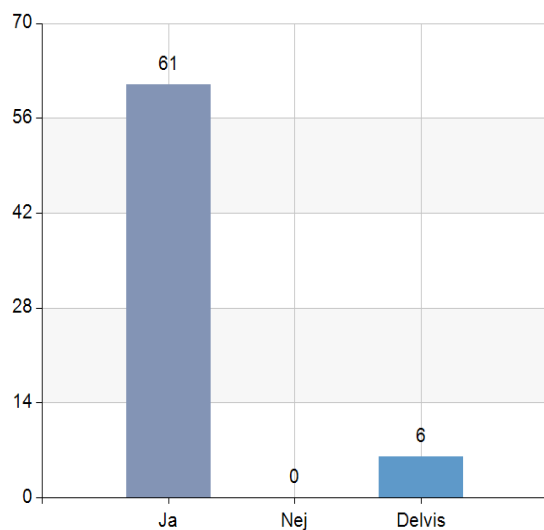
Utredde och åtgärdar du inkomna tillbud och olycksfall i Kia?

Har du tillsammans med din arbetsgrupp arbetat med resultatet från medarbetarenkäten 2022? (HME)

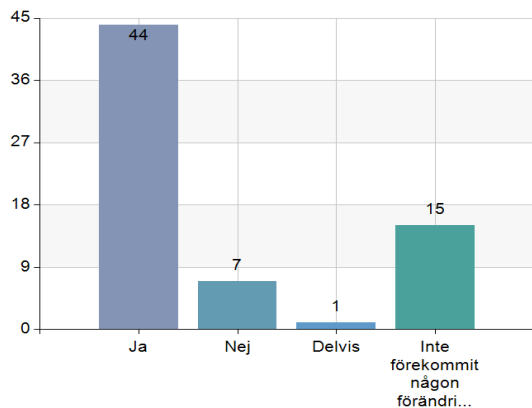

Är medarbetarna delaktiga i det systematiska arbetsmiljöarbetet?

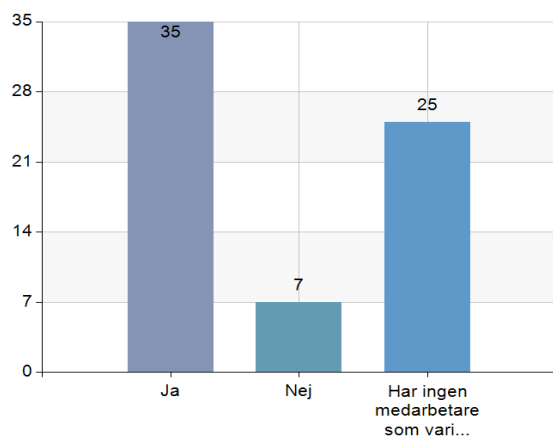

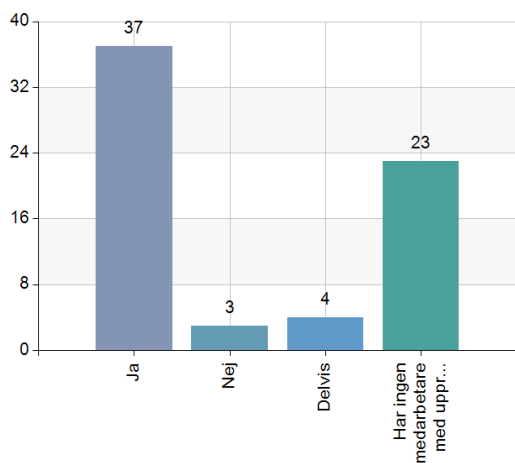
Har Ni gjort någon risk- och konsekvensbeskrivning i samband med någon förändring/omorganisation under året?

Har du rehab-planer för samtliga medarbetare som varit sjuka mer än 60 dagar?

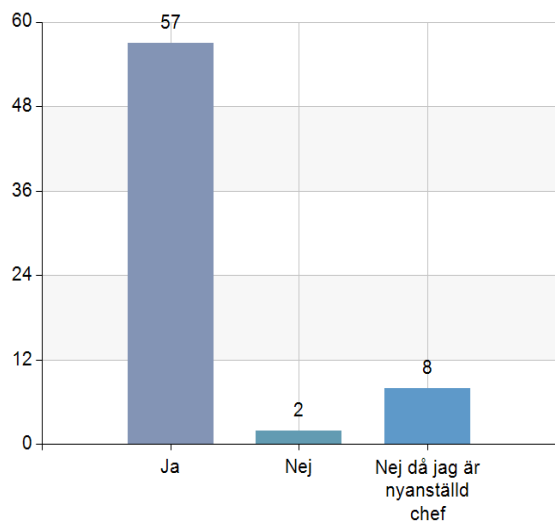

Har du bokat tid hos företagshälsovården för dina medarbetare med upprepad korttidsfrånvaro? (mer än 6 ggr på löpande 12 månader)

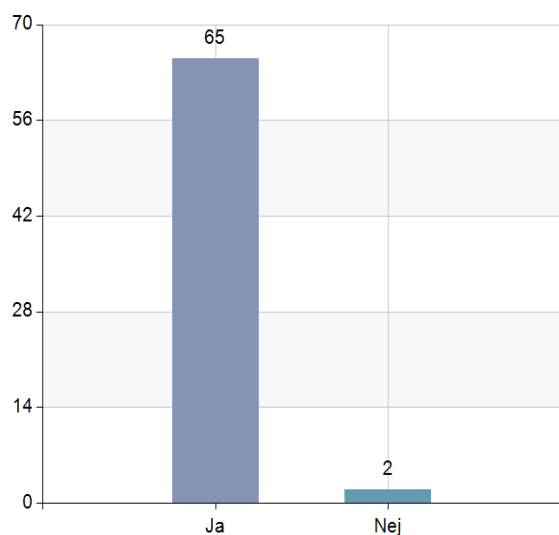

Har du gått igenom policy gällande kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier med dina medarbetare?

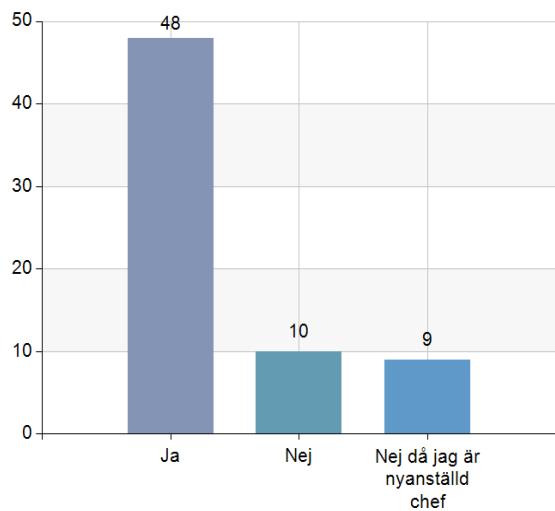

Känner du till rutiner för chefer gällande kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier?

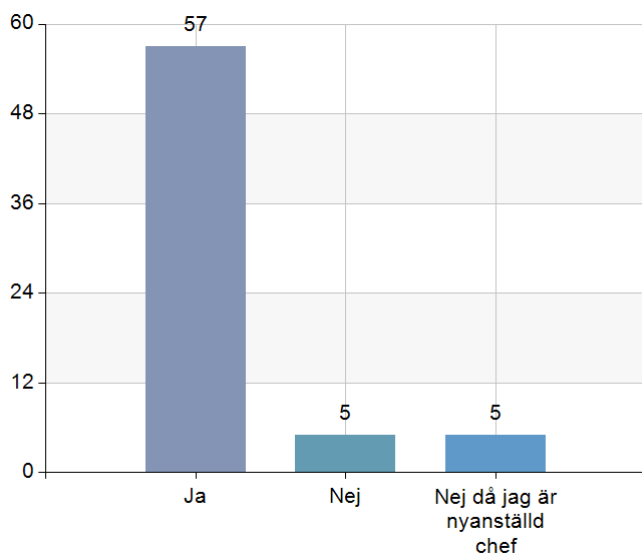

Har dina medarbetare fått tagit del av ”Infobladet för medarbetare” gällande kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier?

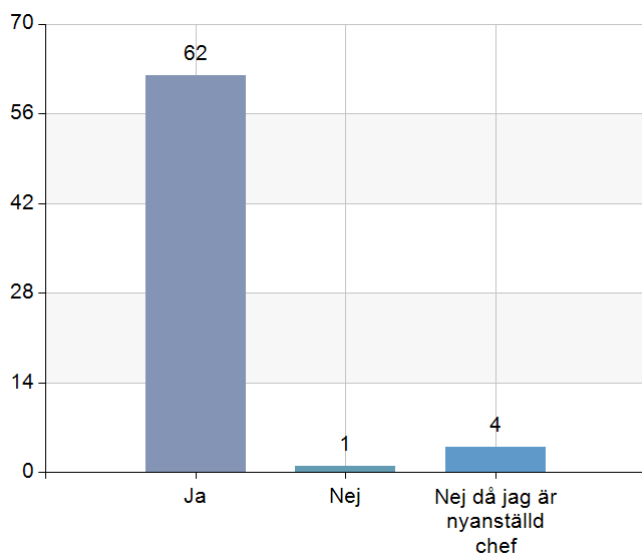

Säkerställer du att det är rökfri arbetstid inom din enhet?

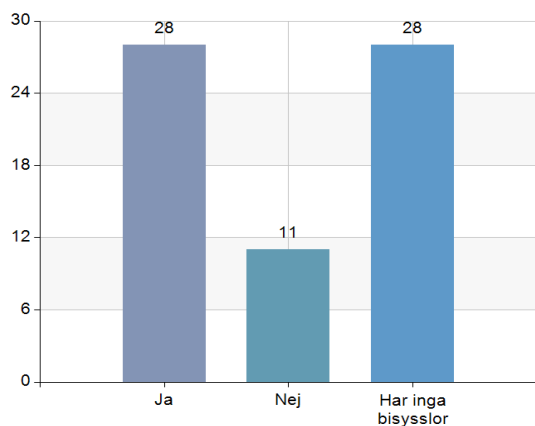

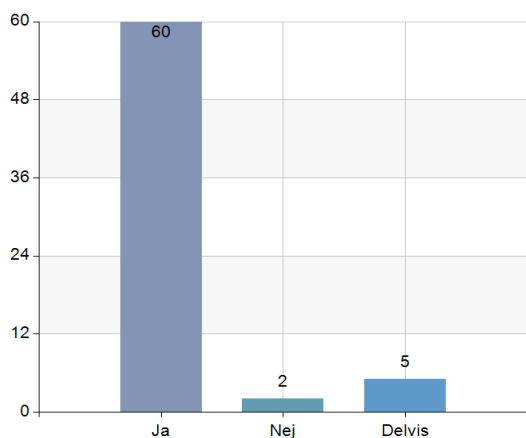
Har du ställt frågan om bisyssla till dina medarbetare?

Om dina medarbetare har en bisyssla har du i så fall rapporterat det till HR enheten?

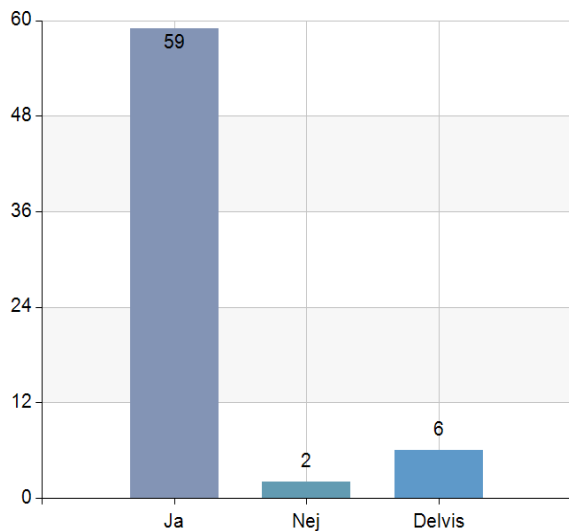

Anser du att Orust kommuns lönepolicy och lönekriterier är neutrala och inte riskerar att diskriminera någon utifrån de sju diskrimineringsgrunderna? (kön, könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder)

Följer du rutinen Kompetensbaserad rekrytering - rutin vid rekryteringar Orust kommun, när du rekryterar?

Arbetskada/Tillbud/Riskobservation 2023

Under år 2023 har totalt 655 händelser anmälts i kommunens webbsystem KIA (kommuners informationssystem om arbetsmiljö).

De olika typer av händelser som rapporteras in i KIA-systemet är Riskobservation, Tillbud, Olycksfall, Färdolycksfall och Arbetsjukdom.

Arbetskada

Som arbetskada räknas olycksfall som inträffar under arbetstid och där händelsen sker plötsligt och oförutsett. Arbetsjukdom beror på att den skadade har utsatts för något skadligt i arbetsmiljön som påverkar den fysiska eller psykiska hälsan. Även skador som inträffar på väg till eller från arbetet och bostaden räknas som arbetskada och kallas färdolycksfall.

Tillbud

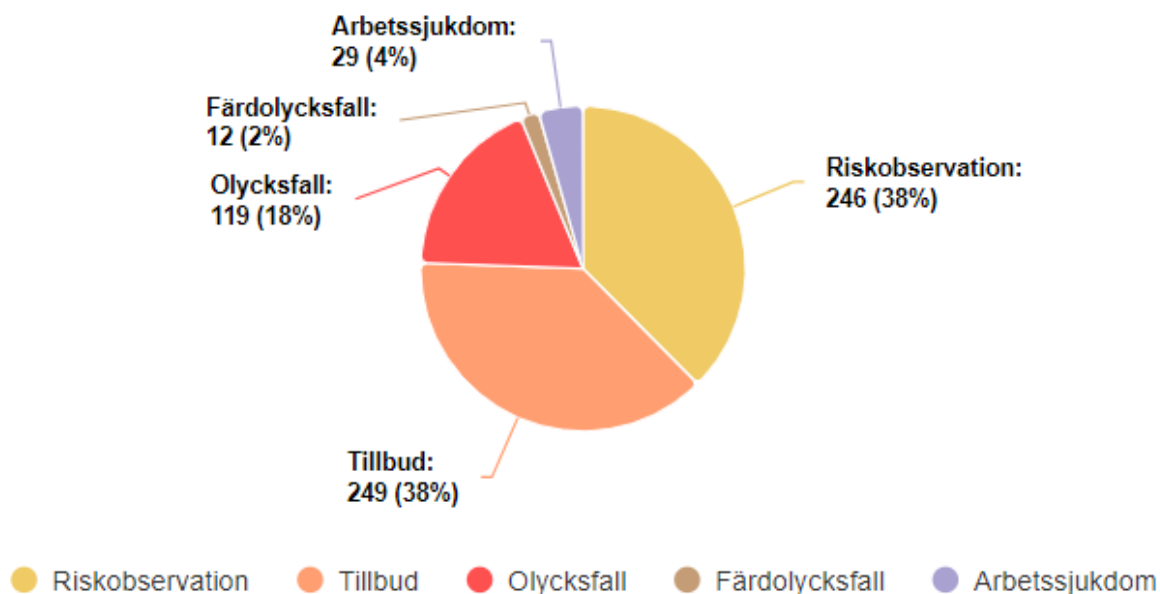
Ett tillbud är en ”nästan olycka”, en oönskad händelse som kunde ha lett till en olycka eller annan ohälsa. Det finns en risk att det blir ett olycksfall nästa gång om samma händelse inträffar igen.

Riskobservation

En riskobservation innebär en observation av en risk i arbetsmiljön. Det är något som skulle kunna orsaka tillbud eller olyckor om man inte gör något åt det.

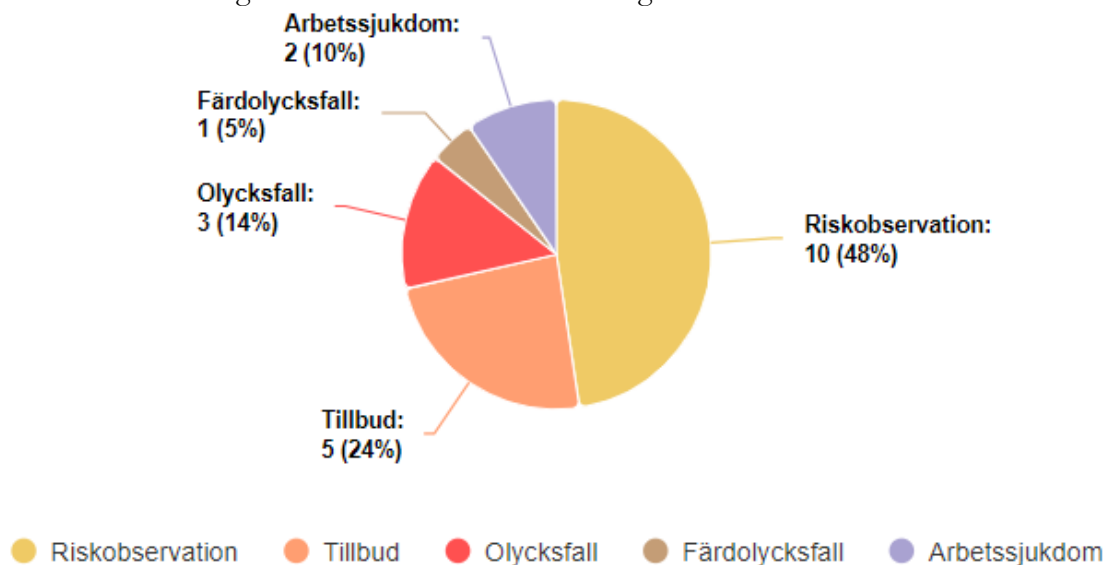

Orust kommun hade totalt år 2023 totalt 655 händelser rapporterade i KIA-systemet enligt nedan. Jämfört med föregående år har riskobservationerna ökat stort i antal med närmare 100 stycken och tillbuden endast ökat marginellt i antal. Olycksfallen är på samma nivå som förra året och arbetssjukdomarna har blivit färre.

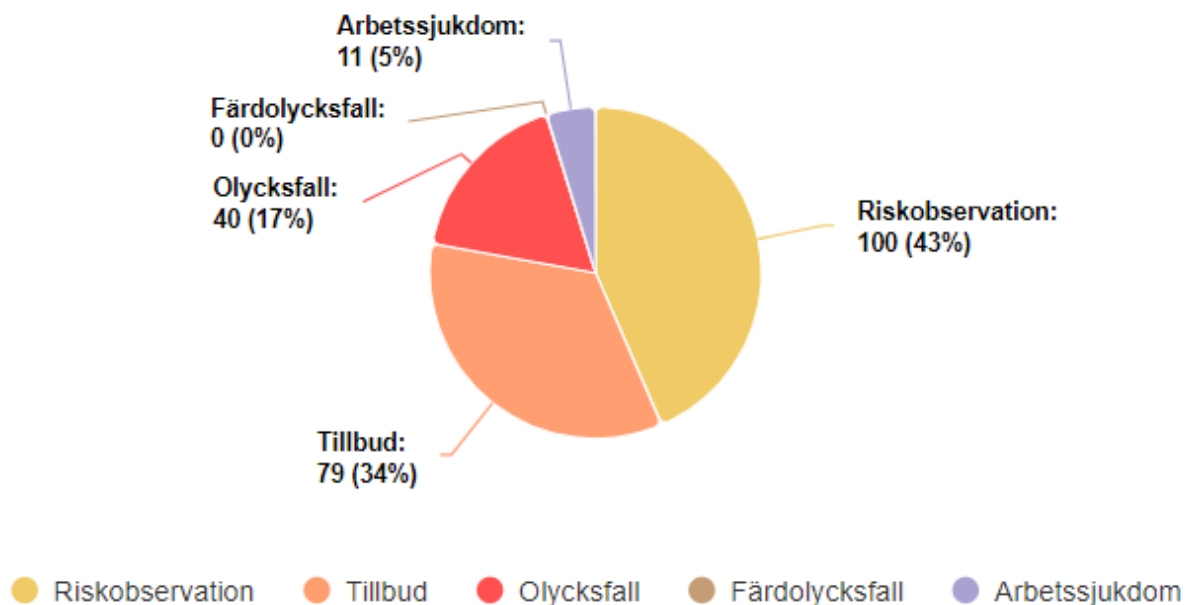
Statistik från KIA-systemet uppdelat per sektor

Sektor Samhällsutveckling hade 21 händelser fördelat enligt nedan:

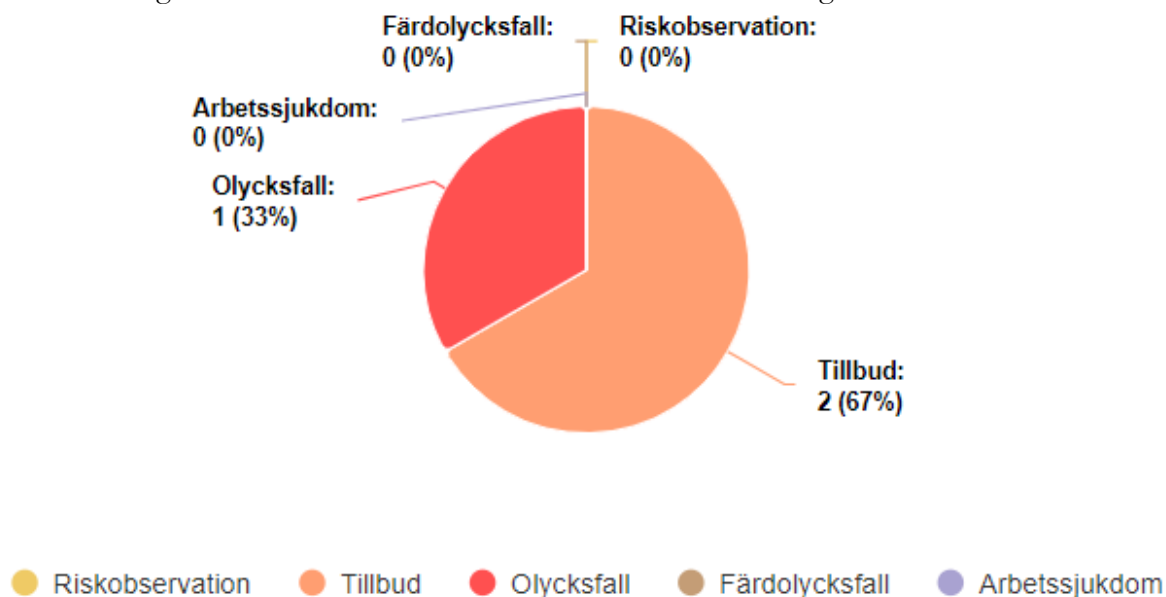

Sektor Lärande hade 230 händelser fördelat enligt nedan:

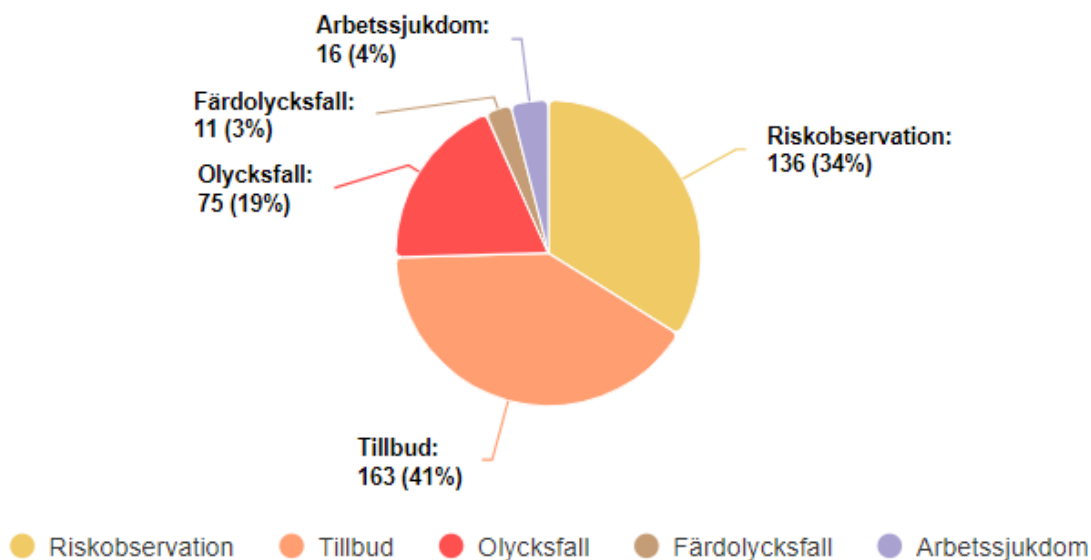

Sektor Ledning och Verksamhetsstöd hade 3 händelser fördelat enligt nedan:

Sektor Omsorg hade 401 händelser fördelat enligt nedan:

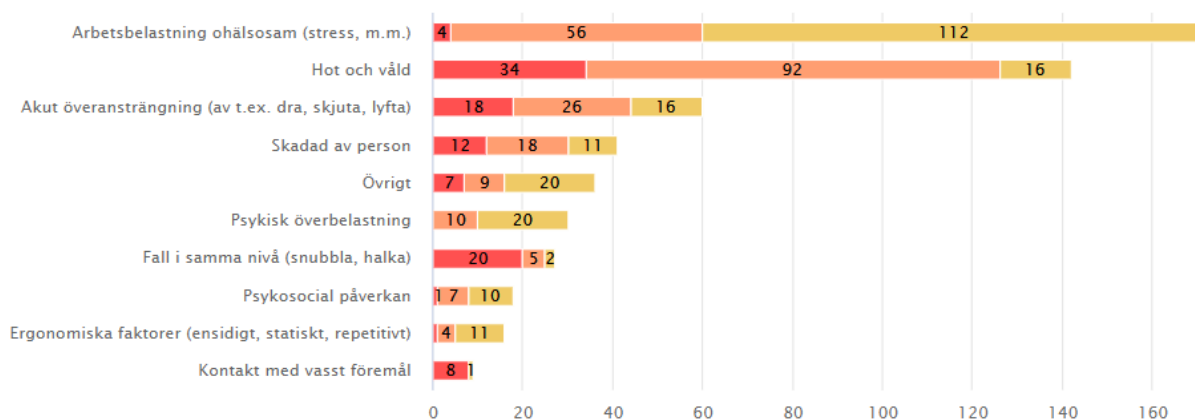

De 10 vanligaste skadeorsakerna

Röd färg visar olycksfall, orange är tillbud, gul avser riskobservationer.

Skadeorsak/Risk / Händelsetyp

614 händelser. Saknas för 41. 10 (29) val av skadeorsak/risk visas.

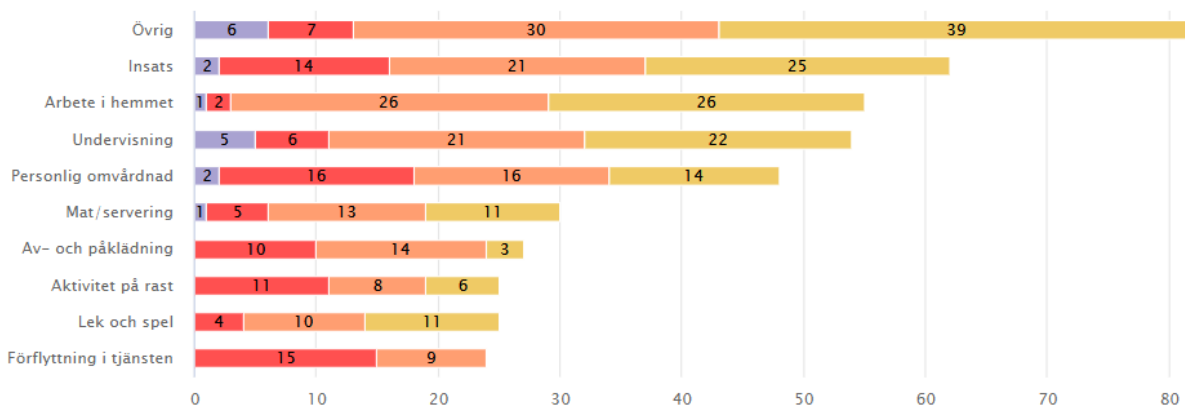

De 10 vanligaste aktiviteterna

Röd färg visar olycksfall, orange är tillbud samt gul avser riskobservationer. Lila avser arbetsjukdom.

Aktivitet / Händelsetyp

567 händelser. Saknas för 88. 10 (31) val av aktivitet visas.

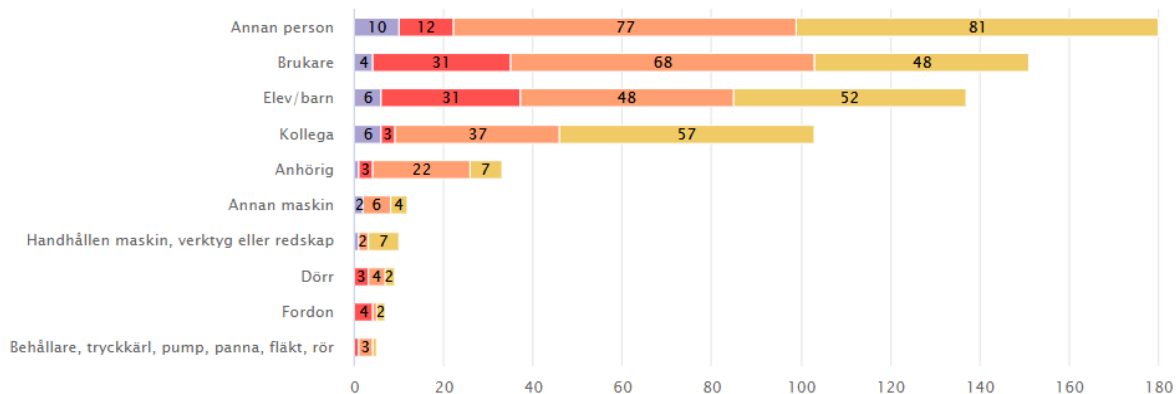

De 10 vanligaste inblandade objekten eller personer

Röd färg visar olycksfall, orange är tillbud samt gul avser riskobservationer. Lila avser arbetsjukdom.

Inblandat objekt/Person / Händelsetyp

541 händelser med 686 inblandade objekt/personer. Saknas för 114. 10 (23) val av inblandat objekt/person visas.

Riskbedömningar

På alla arbetsplatser kan det finnas risker som om de skulle inträffa skulle kunna orsaka ohälsa eller skada. Riskbedöma handlar om att uppmärksamma risker, ta ställning till hur sannolikt det är att de inträffar och besluta om åtgärder därefter.

Reglerna om det systematiska arbetsmiljöarbetet säger att riskbedömningar ska göras regelbundet och i samband med förändringar i verksamheten. Med det menas ändringar som inte utgör en del av den dagliga verksamheten. Exempel på ändringar som ska riskbedömas är när ny arbetsutrustning införs, vid personalförändringar, förändringar av arbetsmetoder eller arbetstider eller vid om- och nybyggnationer. Riskbedömning ska göras innan förändringar genomförs för att eventuella åtgärder ska kunna genomföras i tid.

Under 2023 har totalt 78 riskbedömningar genomförts inom kommunen jämfört med 74 som genomfördes 2022. Nedan listas de vanligaste förekommande anledningarna till riskbedömning samt antal per sektor, där jämförelse med förra året visas inom parentes.

Anledning till riskbedömning	Omsorg	Lärande	Samhälls-utveckling	Ledning och verksamhetsstöd
Covid 19	2 (7)	3 (8)	0 (0)	0 (1)
Omorganisation (tex ny organisation eller nya arbetssätt)	53 (42)	5 (5)	4 (1)	5 (2)
Om eller nybyggnation	0 (3)	2 (2)	0 (1)	1 (0)
Övrigt	0 (0)	2	1(1)	
Totalt	55 (52)	12 (16)	5 (3)	6 (3)

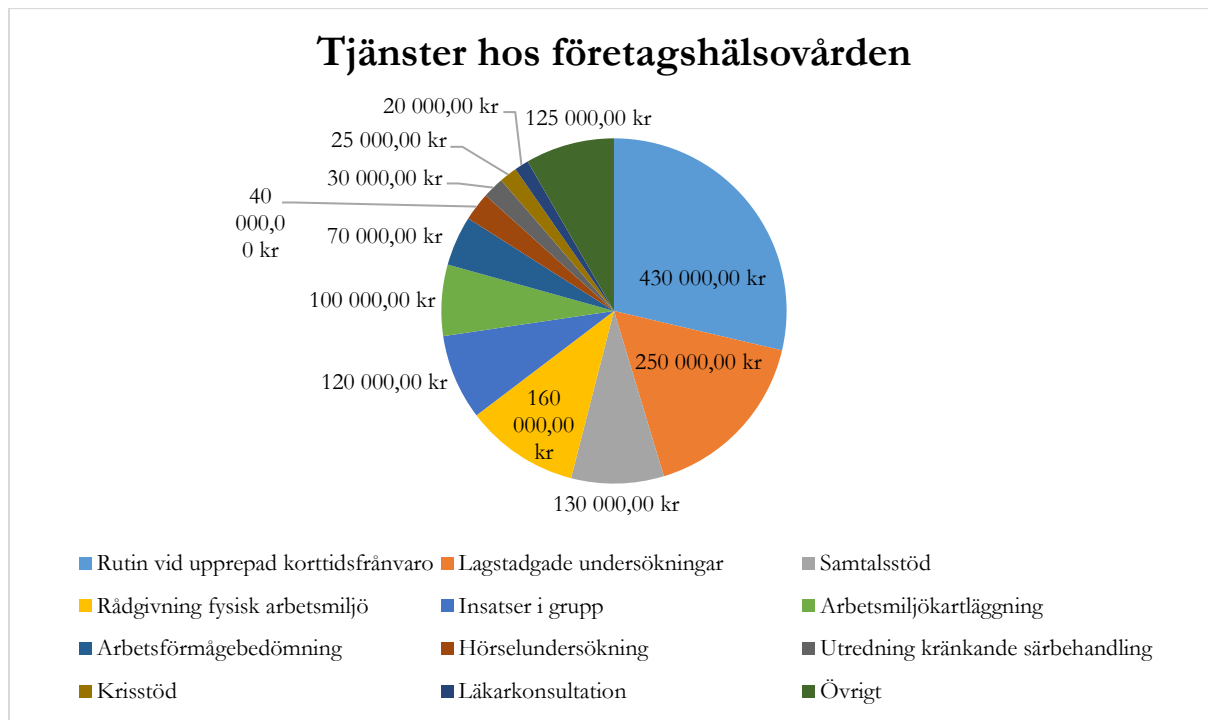
Företagshälsovård

Orust kommun har ihop med Stenungsund, Tjörn, Lilla Edets samt Soltak en gemensam upphandlad leverantör av företagshälsovård vilket även under 2023 var Capio Företagshälsa i Stenungsund. Capio Företagshälsa ingår i Capiokoncernen och utgår ifrån sina lokaler i Stenungssund men har också ett samarbete med de vårdcentraler som är knutna till dem runt om i regionen. Företagshälsovård används vid arbetsrelaterade besvär och kan användas i förebyggande syfte men också vid rehabiliterande åtgärder utifrån den arbetslivsinriktade rehabiliteringen.

Den totala kostnaden för kommunens företagshälsovård uppgick till ca 1,5 miljon för 2023 vilket var ca 400 000 kr mer än för 2022. Även i år var den största posten tjänster kopplat till kommunens rutin vid upprepad korttidssjukfrånvaro som låg på 430 000 kr 2023 mot föregående år då samma post låg på 380 000 kr. Detta kan förklaras med att stort fokus legat på rutinen för hantering av korttidssjukfrånvaro under året och att man efter pandemin kunnat arbeta mer strukturerat med sjukfrånvaron. Den andra större posten, likt tidigare år, var de lagstadgade hälsoundersökningar som genomförs i kommunen. Förutom medicinska kontroller vid nattarbete är det främst Räddningstjänstens årliga rök och kemdykningskontroller som även står för den större del av den totala kostnader för de lagstadgade medicinska hälsoundersökningarna.

Andra större poster var bland annat samtalsstöd för medarbetare med arbetsrelaterade besvär vilket kan vara hjälp att bearbeta svårare händelser på arbetsplatsen eller samtal med inriktning mot stresshantering. Under posten ”Övrig” återfanns bland annat insatser vid missbruk, vaccinationer, provtagning vid stickskada, samt chefsstöd och coachning.

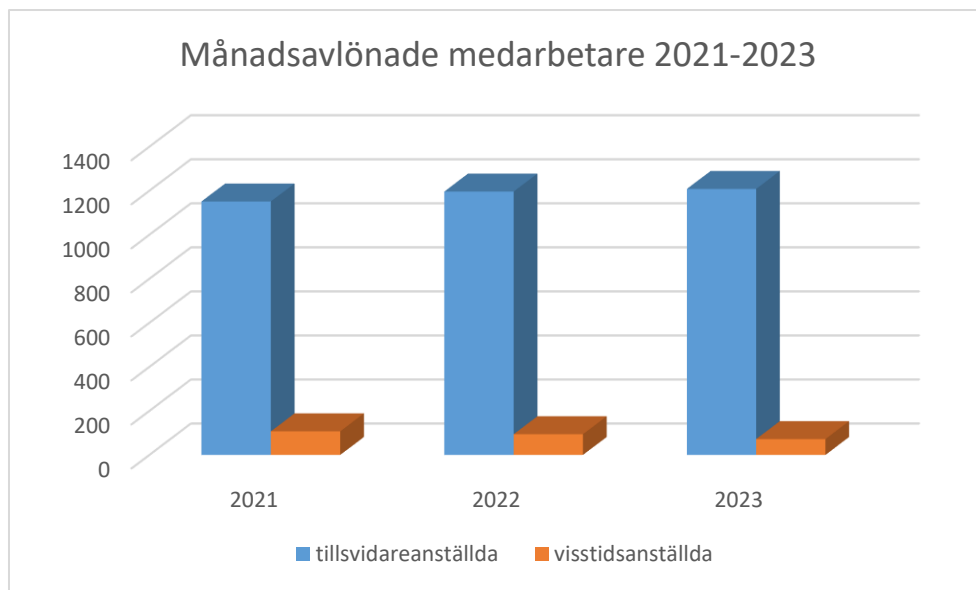

Personalstatistik

Här följer en redovisning av Orust kommuns medarbetare. Uppgifterna omfattar månadsavlönad personal anställda enligt AB (Allmänna bestämmelser) där inget annat anges. Det innebär att timavlönade medarbetare och medarbetare som är anställda enligt PAN-avtalet (personliga assistenter och anhörigvårdare) BEA-avtalet (medarbetare i arbetsmarknadspolitiska insatser) och RIB-avtalet (deltidsbrandmän) inte är med i statistiken, om det inte särskilt anges. Alla belopp är exklusive personalomkostnadspålägg.

Antal anställda

Den 31 december 2023 hade Orust kommun 1 280 anställda med månadslön vilket innebär att antalet anställda var något färre jämfört med året innan då antalet anställda med månadslön var 1 290. Andelen visstidsanställda var 2023 5,6 % av alla anställda med månadslön. Motsvarande siffra för 2022 var 7,3 %. Andelen tillsvidareanställda medarbetare har mellan dessa år ökat medan andelen visstidsanställda har minskat.

Antal månadsavlönade medarbetare per sektor, könsuppdelad

Sektor	Antal medarbetare 2023	Förändring jämfört med 2022	Andel kvinnor	Andel Män
Kommunförvaltningen				
Ledning och verksamhetsstöd	77	+7	73%	27 %
Lärande	408	-13	87 %	13 %
Omsorg	594	-9	87 %	13 %
Samhällsutveckling	203	+4	60 %	40 %
Totalt	1 282	-11	82 %	18 %

Skillnader i totalt antal medarbetare kan skilja sig åt när vi tittar på totalt antal anställda och anställda per sektor på grund av att det kan finnas medarbetare som är anställda på fler än ett sektorsområde. Sektorcheferna är medräknade i sitt respektive sektorsområde.

Bemanningsenheten har under 2023 flyttats organisatoriskt från Sektor Omsorg till Sektor Ledning och verksamhetsstöd

Könsfördelning, medarbetare och chefer

82 % av kommunens medarbetare är kvinnor. Av kommunens 81 chefer är 74 % kvinnor vilket är en minskning jämfört med föregående år då 78 % av kommunens chefer var kvinnor.

Antal anställda/chef i genomsnitt 2023-12-31 per sektor	Antal anställda	Antal chefer	Anställda exkl. chefer	Genomsnitt Anställda per chef
Kommunförvaltningen				
Ledning och verksamhetsstöd	77	10	67	6,7
Lärande	408	18	390	21,6
Omsorg	594	32	562	17,6
Samhällsutveckling	203	21	182	8,7
Totalt	1282	81	1201	14,8

Ovanstående bild visar ett genomsnitt av antal anställda per chef vid kommunens sektorer. Den enskilda chefen har i genomsnitt 14,8 medarbetare. Antalet underställda medarbetare påverkar

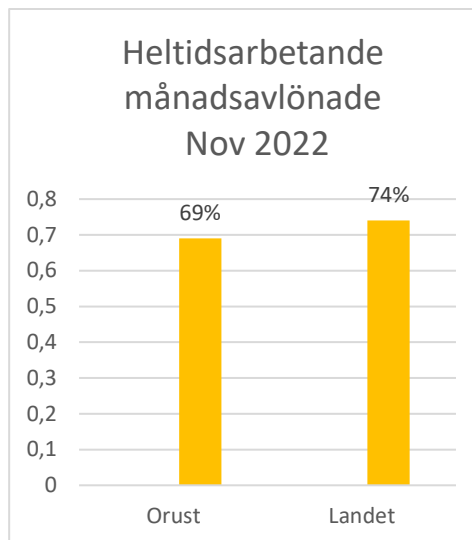
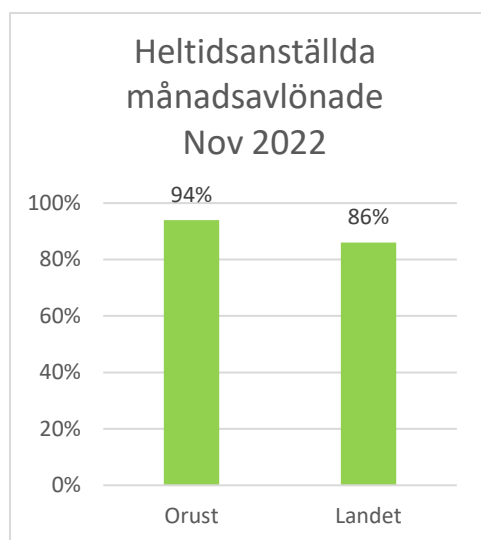
förutsättningarna för ledarskapet och frågan bör därför analyseras och värderas i det systematiska arbetsmiljöarbetet för chefer. Antalet medarbetare per chef varierar mellan 2-46 medarbetare.

Timavlönade medarbetare

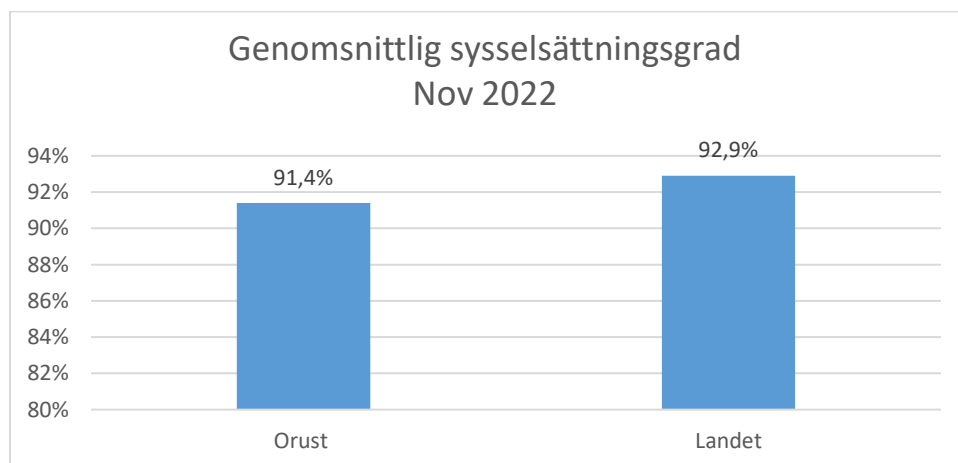
Timavlönade medarbetare arbetade sammanlagt 249 757 timmar under 2023, vilket motsvarar 146,9 årsarbeten. Under 2022 motsvarade de timavlönade 147,6 årsarbeten (ett årsarbete utgör 1 700 timmar).

Sysselsättningsgrad hela kommunens verksamhet

I november 2022 var 94 % (2021 94 %) av Orust kommuns medarbetare heltidsanställda. Motsvarande för landet (alla landets kommuner) var 86 % (2021 84 %). Av Orust kommuns medarbetare arbetade 69 % heltid (2021 67 %). Motsvarande för landet var 74 % (2021 72%)

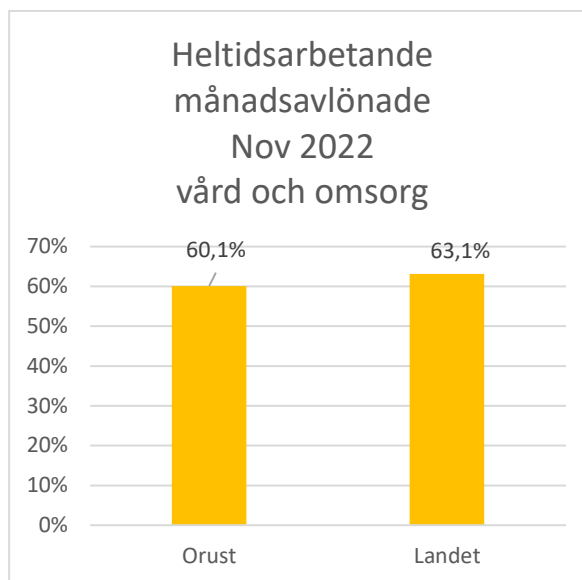
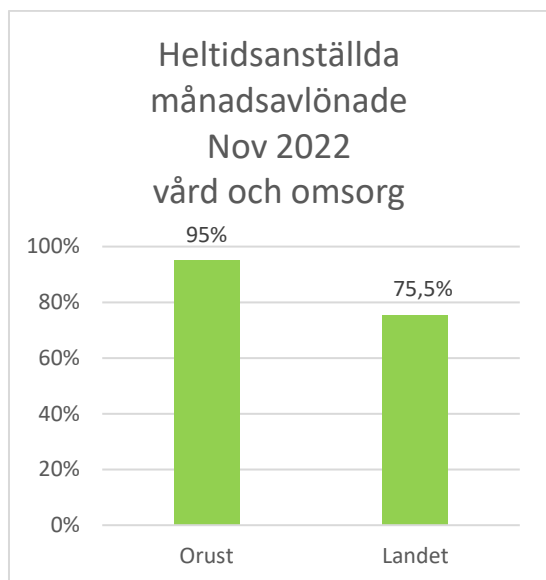
Den genomsnittliga faktiska sysselsättningsgraden för månadsavlönade (helt lediga ingår inte) var i Orust kommun 91,4 % (2021 90,7 %) och i landet 92,9 % (2021 92,5 %)

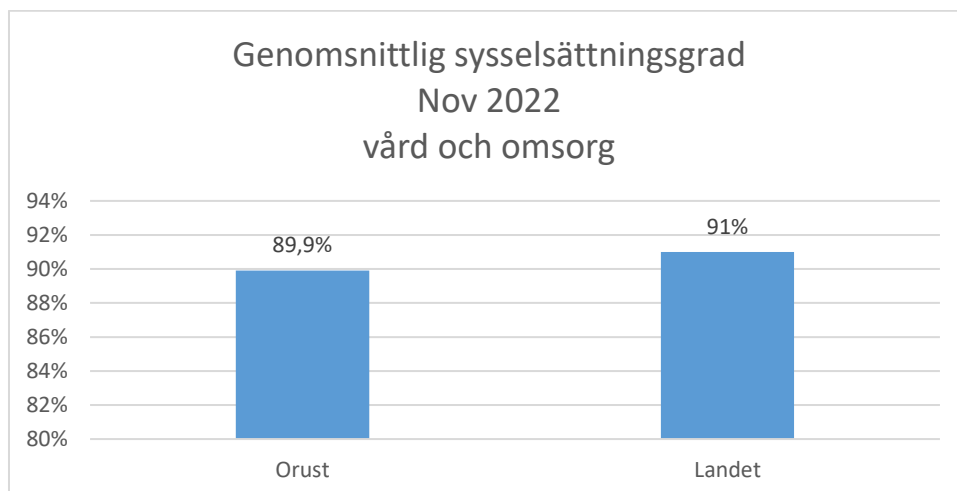

Sysselsättningsgrad vård och omsorg

I november 2022 var 95 % (2021 94 %) av Orust kommuns medarbetare inom vård och omsorg heltidsanställda. Motsvarande för vård och omsorg i landet (alla landets kommuner) var 75,5 % (2021 72 %). Av Orust kommuns medarbetare inom vård och omsorg arbetade 60,1 % heltid (2021 56,5 %). Motsvarande för vård och omsorg i landet var 63,1% (2021 59,2 %).

Den genomsnittliga faktiska sysselsättningsgraden för månadsavlönade (helt lediga ingår inte) medarbetare inom vård och omsorg var i Orust kommun 89,9 % (2021 88,7 %) och inom vård och omsorg i landet 91 % (2021 90,2 %).

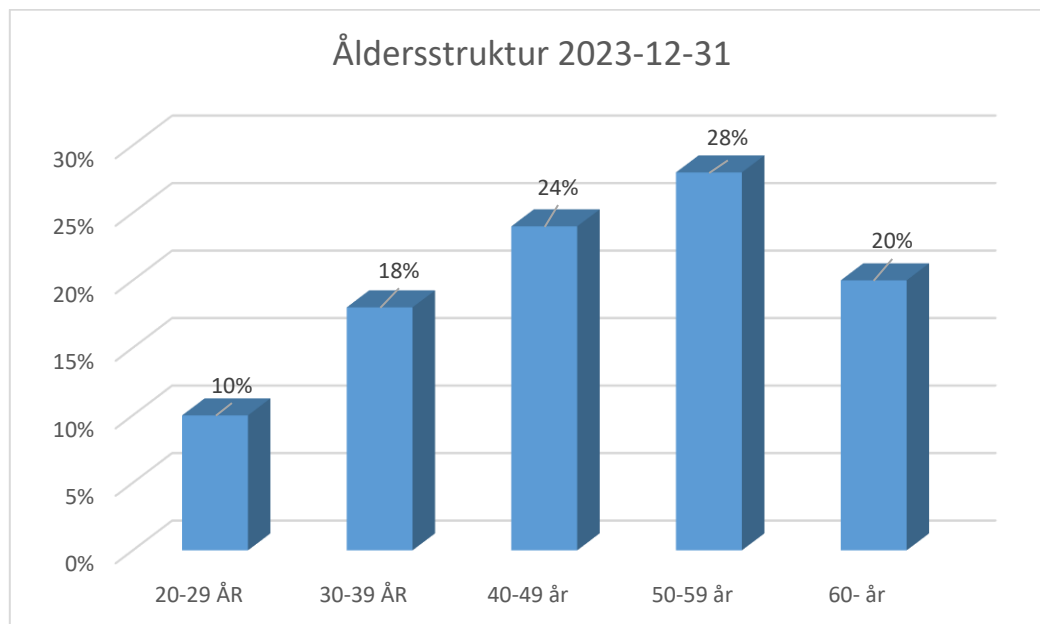
Sysselsättningsgrad månadsavlönade november 2022 statistik hämtad från SKR Heltidsresan och Kolada

Jämförelsestatistik för 2023 saknas vid tidpunkten för framtagande av detta dokument

Åldersstruktur

Av Orust kommuns medarbetare med månadslön var 10,0 % eller 125 medarbetare under 30 år, 20 % eller 256 medarbetare var 60 år eller äldre.

Medelåldern i november 2022 bland kommunens medarbetare med månadslön var 46,3 år. Kvinnornas medelålder var 46,5 år och männens 45,3 år. Medelåldern i november 2021 var 46,7 år. Medelåldern är något lägre jämfört med föregående år. Som jämförelse var medelåldern 2022 bland medarbetarna i riket (Sveriges alla kommuner) 44,9 år.

Jämförelsestatistik för 2023 saknas vid tidpunkten för framtagande av detta dokument.

Under 2023 arbetade 20 månadsavlönade medarbetare som var 67 år eller äldre i Orust kommun.

Pensionsavgångar

Kommunen hade 2023-12-31 256 medarbetare som var 60 år eller äldre, se diagram ovan under rubriken Åldersstruktur 2023-12-31. Det innebär att 20 % av kommunens totala andel medarbetare som är månadsavlönade kommer att gå i pension under de kommande 5 till 8 åren.

Under 2023 var den genomsnittliga faktiska pensionsåldern 65 år. Totalt gick 14 medarbetare i pension under året. Det var 16 personer färre än föregående år.

Personalomsättning – externa avgångar för tillsvidareanställda

Nedanstående siffror baseras på tillsvidareanställda medarbetare vars anställning har avslutats under året. Anledning till att en anställning upphör kan bland annat vara att medarbetaren har sagt upp sig på egen begäran, pension, eller annan orsak.

Personalomsättningen, inklusive pensionsavgångar för tillsvidareanställda medarbetare under 2023 hamnade på 11,5 % vilket är en minskning jämfört med föregående år då personalomsättningen var 13,7 %. Pensionsavgångarnas andel av den totala personalomsättningen för 2023 var 11 % (2022 20%).

Under 2023 annonserade Orust kommun efter nya medarbetare vid 254 tillfällen. De kompetenser som var mest eftersökta under året var undersköterskor, lärare och barnskötare.

Avgångsenkät

Avgångsenkäten, som innehåller 10 frågor, har som syfte att undersöka avgångsorsaker hos medarbetare som avslutat sin tillsvidareanställning och deras upplevelse av Orust kommun som arbetsgivare. De som slutat med ålderspension som orsak ingår inte i enkäten.

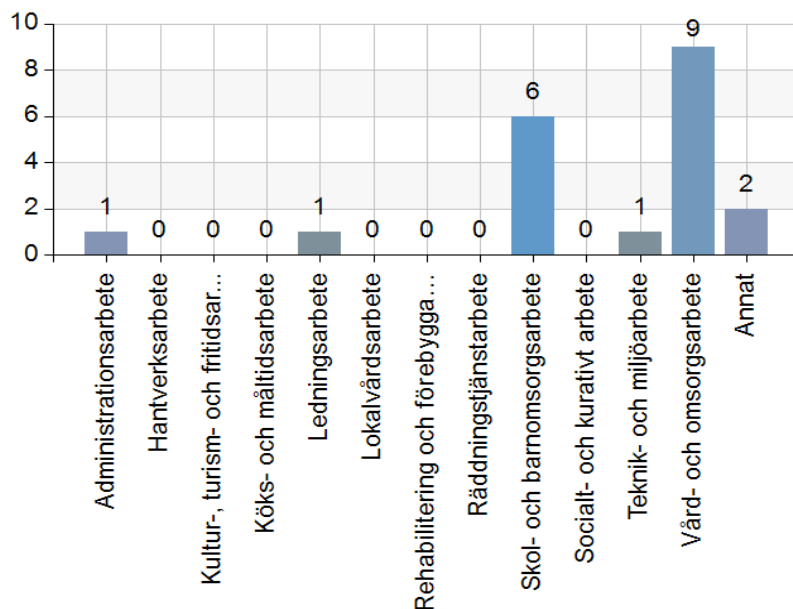
Under år 2023 skickades avgångsenkäten ut till 60 personer (84), det är 24 färre än föregående år. Enkäten har besvarats av 19 personer, 18 kvinnor och 1 man, vilket ger en svarsfrekvens på 32%.

De flesta som svarat har arbetet inom Vård och omsorgsarbete och därefter Skol och barnomsorgsarbete. Den övervägande delen, 58%, av dem som slutat har arbetat mindre än 5 år. De vanligaste anledningarna till att man slutat i Orust kommun är nytt jobb och att man bytt på grund av högre lön, kortare pendlingsavstånd och flytt till annan ort. De flesta har angett att man var nöjda med Orust kommun som arbetsgivaren och har haft ett gott samarbete med sin både sin chef och sina kollegor.

Ålder

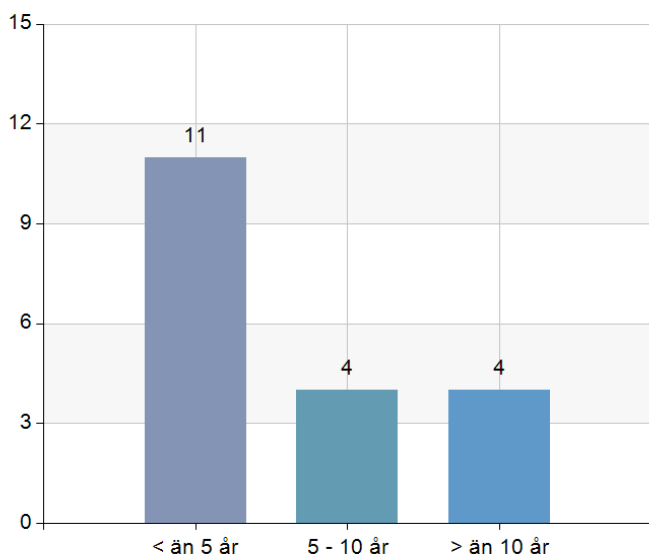
Namn	Antal
A. < än 39 år	7
B. > än 40 år	12
Total	19

Yrkeskategori -huvudområde

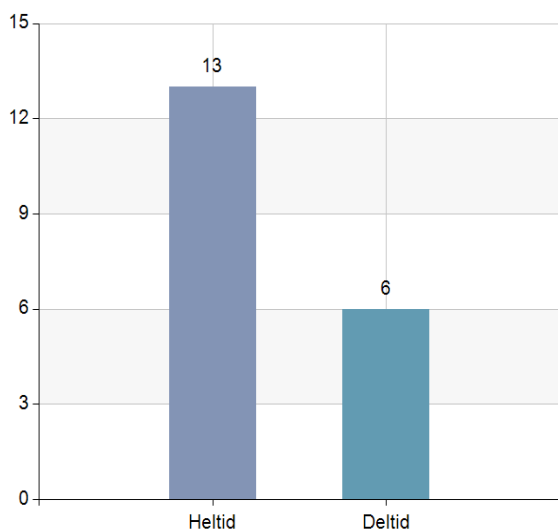

Hur länge var du anställd i Orust kommun innan du slutade?

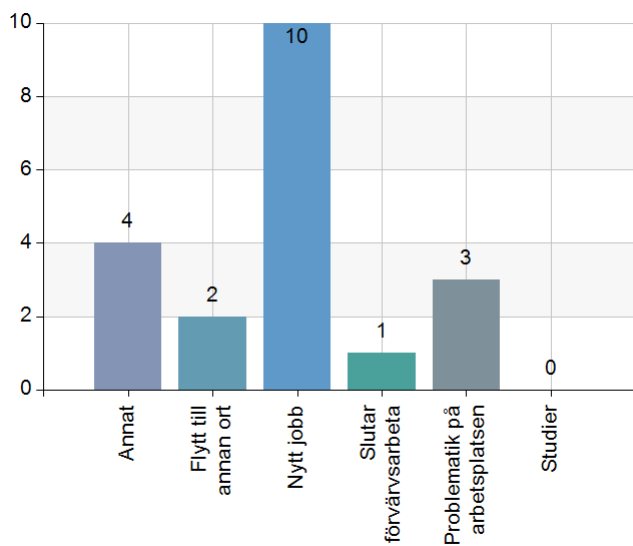

Vilken sysselsättningsgrad hade du senaste året innan du slutade?

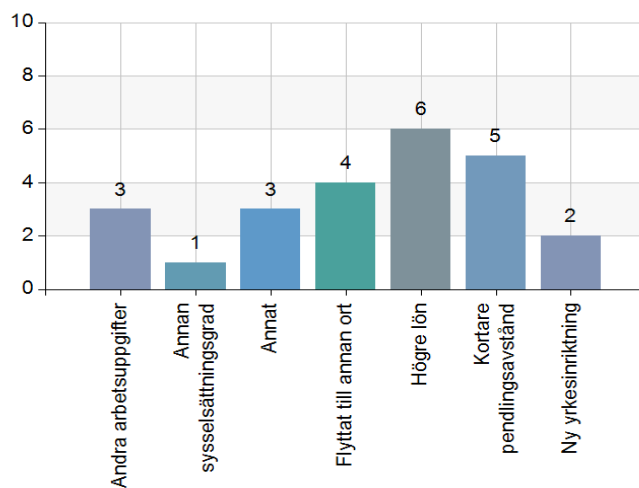

Vilket/vilka var skälen till att du slutade i Orust kommun?

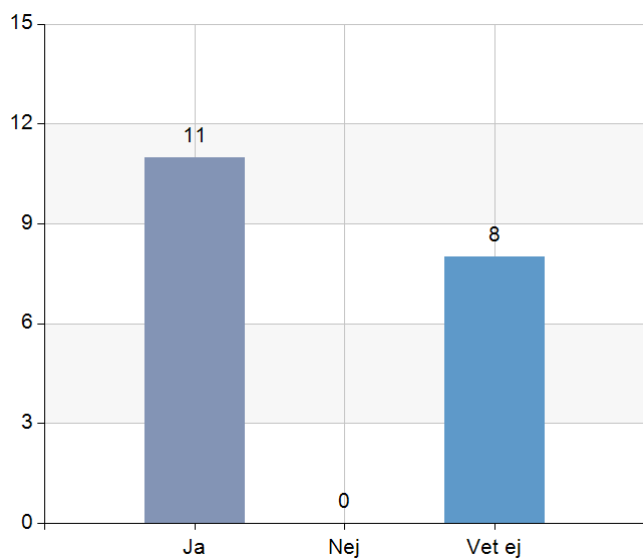

Om du valt att gå till ny arbetsgivare, vilket/vilka var skälen till det?

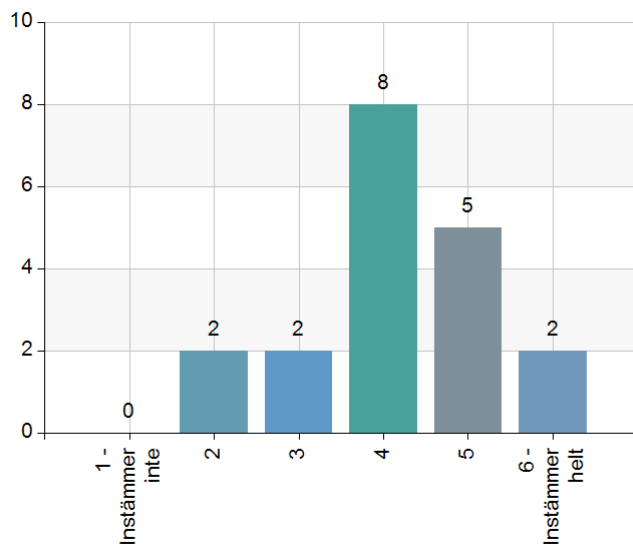

Skulle du rekommendera andra att jobba inom Orust kommun?

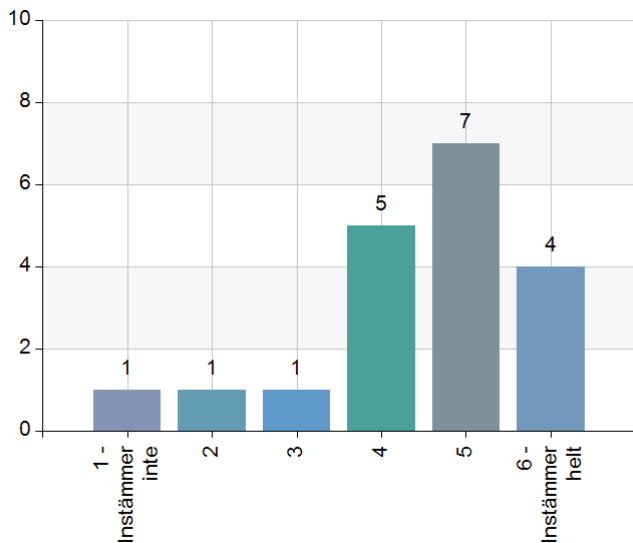

Jag var nöjd med Orust kommun som arbetsgivare

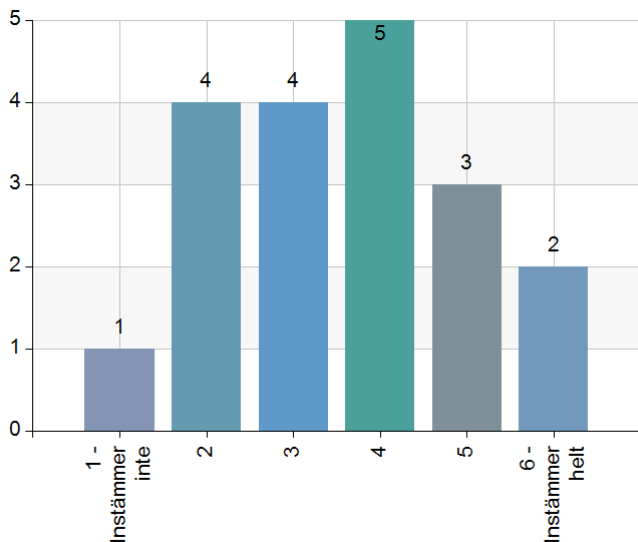

Jag har trivts med mina arbetsuppgifter

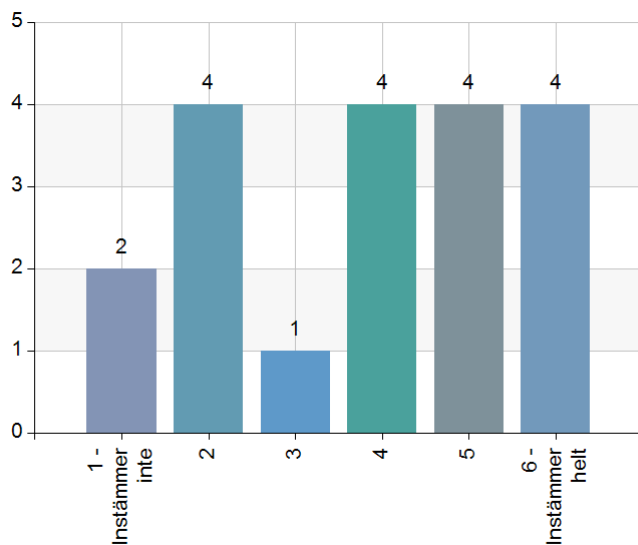

Jag har kunnat påverka min arbetssituation

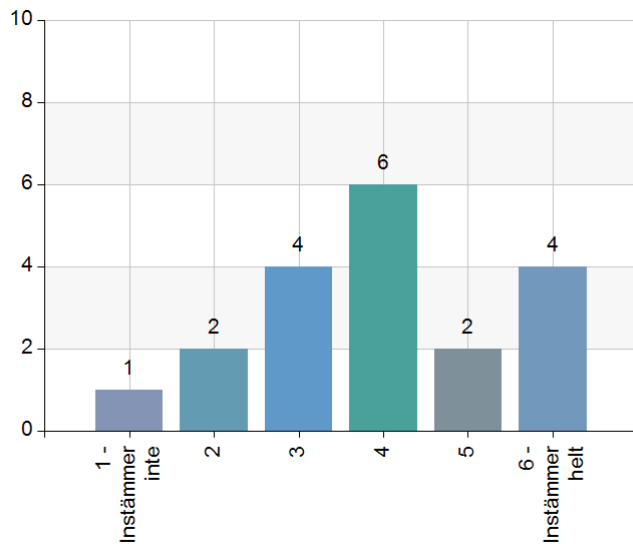

Min kompetens har tagits tillvara på ett bra sätt i verksamheten

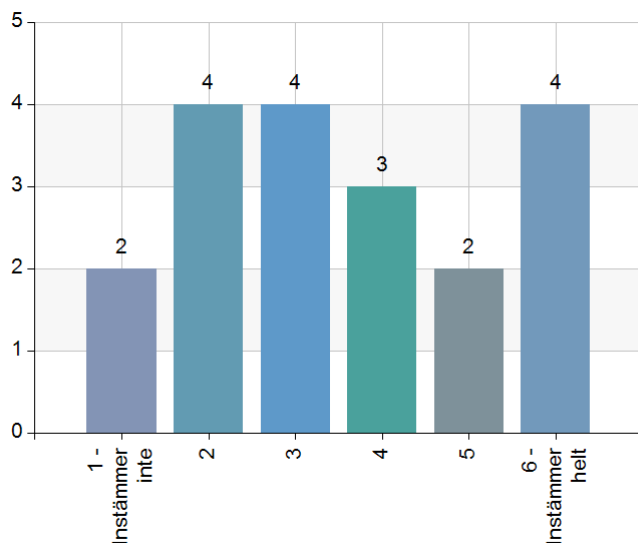

Jag har haft möjlighet att utvecklas i mitt arbete

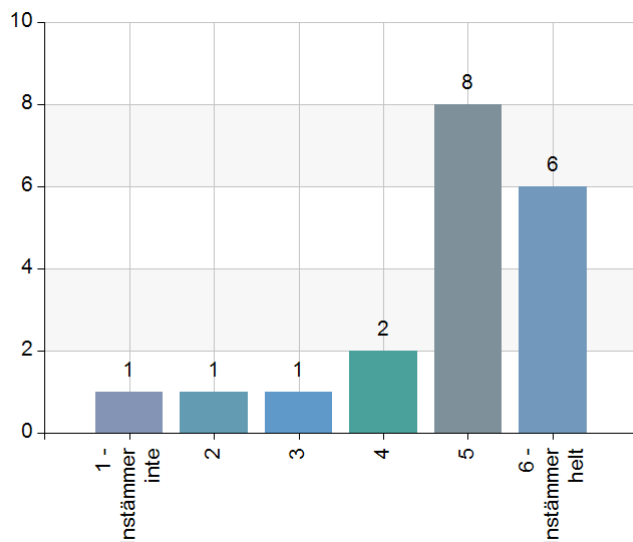

Jag har haft ett bra samarbete med min närmaste chef

Jag har haft ett bra samarbete med mina kollegor

Sjukfrånvaro

Den totala sjukfrånvaron i kommunen har glädjande nog sjunkit mot föregående år med nästan 1 %, 10,0 % 2023 mot 10,8 % 2022. Framför allt är det den kostsamma korttidssjukfrånvaron som sjunkit med ca 1,2 % och var 2023 på 6,5 % totalt inom kommun. Arbetet med att sänka sjukfrånvaron har länge varit i fokus i kommunen och inspirerande att se att idogt arbete ger resultat. Förutom allt löpande arbete som görs i syfte att sänka sjukfrånvaro såsom utbilda chefer och skyddsombud i arbetsmiljö och rehabilitering, HR avstämningar med chefer med fokus sjukfrånvaro, arbeta med friskfaktorer på APT, samverkansmöten med vårdcentraler och Försäkringskassan, med mera har verksamheten lagt ner mycket tid på att efterleva rutinen kring upprepad korttidssjukfrånvaro. Rutinen innebär hälsosamtal för medarbetare med 5 gångers sjukfrånvaro på 12 månader och förstadagsgintyg från 6:e sjukfrånvarotillfället och uppföljning av rutinen har skett av HR varje kvartal under året.

I början av året startades en kommunövergripande arbetsgrupp upp, med HR representanter från ett antal kommuner inom Fyrbodals område, med syfte att sänka sjukfrånvaro och hur man gemensamt kan arbeta med den frågan. Arbetsgruppen har bland annat delat goda exempel från kommunerna med varandra och inlett ett samarbete med Högskolan Väst. Högskolan ska bistå med en enkätundersökning och analys av vilka faktorer som är viktiga för arbetsplatser med låg sjukfrånvaro och undersökningen planeras till början av nästa år. I det förebyggande och hälsofrämjande arbetet har Arbetsmiljö- och förhandlingsenheten under hösten infört månadsvis olika fokusområden inom hälsa, via intranätet, i syfte att inspirera och ge tips.

I den följande redovisningen av sjukfrånvaro ingår inte timavlönade medarbetare. Avtalen som ingår: AB, BEA och PAN.

Sjukfrånvaro	2022	2023
Över 60 dagar	39,7 %	47,8 %
- 29 år	10,6 %	9,8 %
30 – 49 år	10,2 %	9,3 %
50 – år	11,3 %	10,6 %
Kvinnor	11,7 %	10,9 %
Män	7,2 %	6,1 %
Totalt	10,8 %	10,0%

Orust i jämförelse med andra kommuner 2022

Som jämförelse hade kommunerna i riket under 2022 genomsnittlig total sjukfrånvaro bland sina medarbetare på 8,1 % (jämfört med 10,8 % för Orust kommun) och andelen sjuka 60 dagar eller mer var för riket 37,3 % för kommunerna i riket (jämfört med 39,7 % för Orust kommun). De kommunerna med lägst sjukfrånvaro 2022 låg på 5,2 % och kommuner med högst total sjukfrånvaro låg på 11,4 %.

Jämförelsestatistik för 2023 saknas vid tidpunkten för framtagande av detta dokument.

Yrkesgrupper med högst respektive lägst sjukfrånvaro

Nedan följer de yrkesgrupper som har haft högst respektive lägst sjukfrånvaro under 2023. Urvalet är baserat på befattningar med minst 10 medarbetare per yrkesgrupp och avser sjukfrånvaroandel av den tillgängliga ordinarie arbetstiden.

Befattning	Högst sjukfrånvaro 2023	Befattning	Lägst sjukfrånvaro 2023
Resurspedagog	20,4%	Rektor	4,3 %
Undersköterska	16,9%	Administratör	5,9 %
Lokalvårdare	16,2%	Lärare, Enhetschefer Omsorg	6,2 %

Kostnader för personal

I personalkostnaderna ingår alla som under året fått lön eller arvode utbetalt av Orust kommun.

Kostnad	Belopp 2021	Belopp 2022	Belopp 2023
Månadslöner	485 861 097	510 469 014	532 114 619
Tillägg (ob-ers, jour, beredskap, semesterers. m.m.)	35 845 050	37 607 985	37 760 819
Övertid/fyllnadstid	6 421 629	8 139 625	7 267 254
Arvoden	8 373 056	9 257 743	9 807 301
Timavlönade	40 508 431	40 932 665	42 324 717
Frånvaro	-75 487 843	-83 924 776	-83 175 149
Övrigt (bilers, omkostnadsers, traktamente m.m.)	2 193 681	2 619 446	2 518 414
Totalt	503 715 101	525 101 702	548 617 975

Semester – och okompenserad övertidsskuld

Semesterskulden som består av ej uttagen semester hos personalen uppgick vid årsskiftet till 23,3 mnkr.

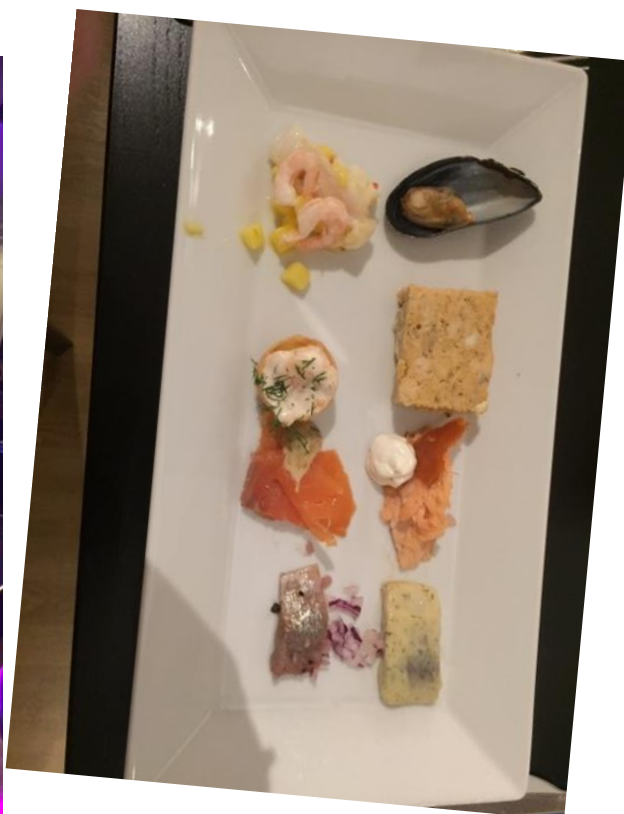
Okompenserad övertidsskuld som består av ej kompenserad övertid/fyllnadstid uppgick vid årsskiftet till 2,4 mnkr.

Julgåvan ersattes av Vintermiddag med quiz

I år bjöds medarbetarna på en Vintermiddag på Nösunds Havshotell med god mat och härlig underhållning i form av musikquiz.

Ett rekordstort antal medarbetare (drygt niohundra) anmälde sig till någon av de sex tillfällena i November och fick avnjuta en tre-rätters middag bestående av fjorton olika rätter. Musik och den populära quizen stod artisten Peter Auki för.

Orustmiddagen 2023

Den traditionsenliga middagen gick av stapeln på Slussens Pensionat den 18 oktober. Där var det långbord och serverades tre-rätters middag. Först inleddes den fina kvällen med mingel, alkoholfritt bubbel, snacks och att vår kommundirektör Henrik Lindh hälsade jubilarerna välkomna! Det var även underhållning av den duktiga trubaduren Peter Auki.

Efter middagen delade vårt kommunalråd Catharina Bråkenhielm ut diplom och en present (antingen resecheck eller smyckescheck på 6000 kr) och en vacker amaryllisblomma.

Även presidierna och Sektorschef i de sektorer som hade deltagande medarbetare, HR chef och varje medarbetares närmaste chef deltog.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

2024-03-13

KS/2024:421

§ 52 Arbetsmiljö- och personalbokslut 2023

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Föreslå kommunstyrelsen besluta att:

Anta Arbetsmiljö- och personalbokslut 2023

Sammanfattning av ärendet

Sektor Ledning- och verksamhetsstöd har i uppdrag att årligen göra en sammanfattning av föregående års arbetsmiljöhändelser i form av ett bokslut. Syftet är att säkerställa att en återkoppling av arbetsmiljön sker till kommunstyrelsen som är ytterst ansvarig för arbetsmiljön i Orust kommun.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-29

Arbetsmiljö- och personalbokslut 2023

Beslutet skickas till

HR enheten

Administrativa enheten

2024-03-15

KS/2024:55

*Kommunförvaltningen
Susanne Ekblad
telefon 0304-33 42 82
e-post: susanne.ekblad@orust.se*

Godkännande av årsredovisning för Orust kommun 2023

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar att:

1. Godkänna upprättad årsredovisning för Orust kommun 2023.
2. Reservera 2,6 miljoner kronor av årets balanskravsresultat till resultatutjämningsreserven.

Kommunstyrelsen beslutar att:

1. Ge sektor samhällsutveckling i uppdrag att under 2024 utreda ett återställande av verksamhetskollektivets underskott kommande år inom renhållningen.

Sammanfattning av ärendet

Enligt kommunallagen ska kommunstyrelsen senast 15 april överlämna årsredovisningen till fullmäktige och revisorerna.

Det ekonomiska resultatet för koncernen uppgick till ett överskott på 60 miljoner kronor varav kommunen bidrog med 58 miljoner kronor och Orustbostäder med 2 miljoner kronor. Koncernens resultat var 4 miljoner kronor lägre än föregående år och 35 miljoner kronor bättre än budgeterat resultat för året. Budgetavvikelsen återfanns i huvudsak hos kommunen.

Koncernens bruttoinvesteringar uppgick till 260 miljoner kronor. Kommunens bruttoinvesteringar uppgick till 259 miljoner kronor, vilket var mer än den budgeterade nivån. Bland de större investeringsutgifterna för kommunen kan nämnas ombyggnationen av Ellös avloppsreningsverk, VA-ledningar och nya förskolan i Ellös.

Sektorernas budgetavvikelse var sammantaget positivt och uppgick till 24 miljoner kronor. Alla sektorer redovisade budgetöverskott. Sektor omsorg redovisade ett budgetöverskott om 23 miljoner kronor. Sektor lärande redovisade budgetöverskott om 1 miljoner. Sektor ledning och verksamhetsstöd fick ett budgetöverskott om 3 miljoner kronor och sektor samhällsutveckling om 2 miljoner kronor.

2024-03-15

KS/2024:55

De affärsdrivande verksamheterna redovisade underskott, vatten och avloppsverksamheten ett underskott på 0,5 miljoner kronor och renhållningsverksamheten ett underskott på 7,1 miljoner kronor. Verksamheten har en upparbetad skuld till renhållningskollektivet på 0,5 mnkr som täcker en del av underskottet. Resterande 6,6 mnkr belastar skattekollektivet.

Kommunallagen ställer krav på att kommuner ska ange både finansiella mål och mål för verksamheten för att god ekonomisk hushållning ska uppnås. Måluppfyllelsen var god för de finansiella målen och god eller delvis god för de fem övergripande verksamhetsmålen. Samtliga tre finansiella mål uppnåddes och av de fem övergripande verksamhetsmålen uppnåddes fyra mål helt och ett mål delvis. Sammantaget uppfyllde kommunen sin egen definition om god ekonomisk hushållning.

Intraprenader har däremot särskilda riktlinjer som tillåter en årlig över- och underskottshantering. Samtliga tre intraprenader inom äldreomsorgen har redovisat överskott eller ingen avvikelse mot budget under 2023. Samtliga har maxbeloppet på 0,5 miljoner kronor per intraprenad i varsin överskottsfond för framtida behov. Intraprenaden i Ellösområdets kost- och lokalvårdsverksamhet redovisade ett underskott på 0,3 mnkr för 2023. Intraprenaden startade under året och har därför ingen upparbetad resultatfond att kvitta underskottet mot. Intraprenaden har tagit fram en handlingsplan för återställande av underskottet som sträcker sig över två år, 2024 och 2025.

Resultatutjämningsreserven är en del av det egna kapitalet. En uppbyggnad av en resultatutjämningsreserv möjliggör att på ett genomtänkt sätt reservera en del av överskottet i goda tider för att kunna täcka upp för underskott som uppstår under en lågkonjunktur. Årets balanskravsresultat var positivt och uppgick före avsättning till 55,2 miljoner kronor. Enligt kommunens egna riktlinjer får maximal avsättning till resultatutjämningsreserven uppgå till 7 % av skatter och bidrag, det vill säga högst 76,7 miljoner kronor. Eftersom resultatutjämningsreserven redan tidigare år uppgått till det maximala värdet får vi endast reservera 2,6 miljoner kronor ytterligare för år 2023. Efter årets avsättning uppgår det sammanlagda värdet i reserven till det maximala taket på 76,7 miljoner kronor och balanskravsresultat efter justering för avsättningen var 52,6 miljoner kronor. År 2023 är det sista året som reservering till resultatutjämningsreserven fick göras då lagstiftningen ändrats och resultatreserv istället införs. Disponering av resultatutjämningsreserv får nyttjas som längst till utgången av år 2033.

Bedömning

I kommunens ekonomistyrningsprinciper ges möjlighet för kommunfullmäktige att besluta om överföring av såväl överskott som underskott för verksamheterna mellan

2024-03-15

KS/2024:55

åren. Ingen sektor redovisade underskott och även om ekonomistyrningsprinciperna tillåter överföring av överskott är det inget som har tillämpats på många år. Förvaltningen utgår från att ingen över- eller underskottsöverföring sker för verksamhetsåret 2023 heller.

Inom affärsdrivande verksamhet redovisade såväl renhållningsverksamheten som vatten- och avloppsverksamheten underskott. Renhållningens underskott påverkar resultatet och skattekollektivet måste vara med och finansiera verksamheten 2023. Verksamhetskollektivets underskott inom renhållning om 6,1 mnkr kan återställas under kommande år efter särskilt politiskt beslut. **Förvaltningen föreslår att en utredning** under 2024 får visa på vilka möjligheter det finns att återställa underskottet och konsekvenser

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-03-15
Årsredovisning 2023 för Orust kommun

Beslutet skickas till

Ekonomienheten

ORUST KOMMUN
Kommunförvaltningen

Susanne Ekblad
Ekonomichef

Orust
kommun

Årsredovisning 2023

Årsredovisning 2023

Välkommen att ta del av Orust kommuns årsredovisning. Årsredovisningen är kommunstyrelsens redogörelse över årets verksamhet till kommunfullmäktige. Den vänder sig också till dig som är invånare, företagare eller besökare.

Årsredovisningen inleds av kommunstyrelsens ordförande som sammanfattar året. Därefter följer förvaltningsberättelsen som syftar till att ge en övergripande bild av verksamheten det gångna året. Räkenskaperna innehåller dels en redogörelse för kommunens ekonomiska utfall, finansiering och ekonomiska ställning vid årets slut, men även en sammanställd redovisning för koncernen där Stiftelsen Orustbostäder ingår. Årsredovisningen avslutas med verksamhetsberättelser från våra affärsdrivande verksamheter samt Stiftelsen Orustbostäder. Sektorernas verksamhetsberättelser rapporteras till kommunstyrelsen och finns som särskilda handlingar.

Innehåll

Kommunstyrelsens ordförande sammanfattar året	3
Året i korthet	4
Förvaltningsberättelse	6
Översikt över verksamhetens utveckling.....	7
Den kommunala koncernen	8
Viktiga förhållanden för resultat och ekonomisk ställning	11
Händelser av väsentlig betydelse.....	14
Styrning och uppföljning av den kommunala verksamheten.....	16
God ekonomisk hushållning och ekonomisk ställning	18
Finansiell analys	30
Balanskravsresultat.....	36
Väsentliga personalförhållanden	36
Förväntad utveckling	38
Räkenskaper	39
Resultaträkning.....	40
Kassaflödesrapport	40
Balansräkning	41
Noter.....	42
Drift- och investeringsredovisning kommunen	54
Exploateringsredovisning kommunen	59
Verksamhetsberättelser	61
Vatten och avlopp	62
Renhållning	65
Stiftelsen Orustbostäder	67

Kommunstyrelsens ordförande sammanfattar året

År 2023 blev ännu ett år som präglades av oroligheter i vår omvärld. Pandemin ersattes av konflikter och motsättningar som påverkat oss på olika sätt. En tuff tid med många utmaningar, inte minst alla skenande kostnader. Trots det som händer runt om oss är Orust en trygg och omtyckt kommun att bo, leva och arbeta i. Vi har en fantastisk natur, med närhet till skog, ångar och hav, en livsmiljö som gör att många väljer att bosätta på Orust.

Trots att vi bedriver en kultur- och fritidsverksamhet till en låg kostnad per invånare i förhållande till andra kommuner och åstadkommer riktigt mycket verksamhet som når många deltagare. Under 2023 genomfördes exempelvis kulturvandningsveckan med tolv vandringar där ca 575 personer deltog, kultur- och biblioteksverksamheten arrangerade 955 publika aktiviteter, varav 716 aktiviteter var riktade till barn och unga som nådde nästan 3 000 barn och elever. Inom Skapande skola genomfördes arrangemang för 1 025 elever under året och föreningsveckans föreläsningar nådde över 500 personer. I mätningen Sveriges friluftskommun kom Orust på en andra plats i Västra Götalandsregionen.

Våra medarbetare och chefer gör dagligen ett fantastiskt arbete för alla dom som vi är till för. Utvecklingen av kommunens öppenvård med tidiga och förebyggande insatser har bidragit till en mer öppen och tillgänglig socialtjänst. Renovering av Ågårdens psykiatriboende blev färdigställd med 10 lägenheter. Ombyggnationen av Mollösunds skola Ånggården, blev klar för en ny särskild undervisningsgrupp inom grundskolan och som korttidsboende för barn och unga inom LSS. För att bryta ensamheten arrangerades drygt 100 aktiviteter på fyra mötesplatser med ett högt deltagande. För invånare över 80 år organiserades Träff Kajutan, med två välbesökta informationsträffar för omkring 150 deltagare. De Ukrainska flyktingarna som kom till Orust har integrerats väl och fått läsa svenska tidigt i sin etablering. Tack vare frivilligsamhället har vi en god integrationsverksamhet i kommunen.

Några andra händelser under året som särskilt gläder mig var invigningen av generationsparken och hundrastgården i Svanesund. Vi invigde även en ny parkeringsyta i Henåns som används flitigt. Byggnationen av en ny förskola i Ellös pågick och smälter bra ihop med Strandgårdens äldreboende. Det första spadtaget för den nya förskolan i Svanesund togs också. Parkenheten fortsätter att bygga upp sin verksamhet för att göra våra större tätorter mer trivsamma. Under året har det pyntats vid de olika högtiderna, såsom alla hjärtansdag, påsk, halloween och jul med god respons av våra invånare och besökare.

I spökfiskeprojektet som pågått under några år har vi fått upp hela 1,7 km i förlorade fiskeredskap, som kan återvinnas. Andra viktiga miljö- och vattenprojekt är de som skapat nya våtmarker och dammar. Även

bekämpningen av sjögull i Grindby-vattnet har nu gett resultat med ett bättre siktdjup.

Våra kunder och brukare ger oss ett gott betyg i enkäter som mäter bemötande och nöjdhet med verksamheten. Kontaktcenter har varit igång drygt ett år och redan nu syns fantastiska resultat i våra mätningar. Vårt bemötande överträffade snittet av övriga deltagande kommuner och i e-post-kommunikationen gav kunderna oss det näst högsta betyget. Vi behöver också förenkla vårt språk i kommunikationen och i beslut, därför utbildades 210 medarbetare i klarspråk.

Under året har vi också haft en nära dialog med Västtrafik. Några busslinjer med få resenärer väntas försvinna i nästa upphandling till förmån för utökad trafik i våra huvudstråk och fortsatt direktbussar till Göteborg. Det är viktigt med så goda kommunikationer som möjligt för våra pendlare och invånare.

Som öns största arbetsgivare visade medarbetar-enkäten att 89 % av våra medarbetare var fortsatt stolta över sitt arbete och Orust kommun som arbetsgivare, vilket är ett fint betyg. Sjuktalet vände äntligen nedåt, vilket var viktigt.

Det preliminära resultatet av servicemätningen av kommunernas myndighetsutövning inom sektor samhällsutveckling visade på ett bättre resultat än vid senaste mätningen. Bygglov har gjort den största förbättringen med bland annat kortare kötid, vilket var riktigt bra och viktigt. Kontaktcenter vägleder inte bara invånare och besökare utan är också en viktig väg in för våra företag.

Till sist vill jag också nämna våra elever i årskurs 3 som tog hem en 5:e placering i riket i resultatet på de nationella proven. Bra jobbat elever och pedagoger!

Det ekonomiska resultatet blev återigen väldigt positivt och på en nivå som behövs då vi står inför stora satsningar. Alla sektorer höll sina budgetar och redovisade ett överskott. Det tillsammans med högre skatteintäkter gav oss den positiva effekten. Det goda resultatet bär vi med oss in i framtiden för att säkerställa en fortsatt riktigt bra kommunal kvalitet för oss alla.

*Catharina Bråkenhielm (s)
Ordförande från 2019*

Året i korthet

Resultat kommunen

+58 mnkr ↘

Antal anställda

1 280 ↘

Investeringar

259 mnkr ↗

Andel som arbetar heltid

69 % ↗

Soliditet

16,3 % ↗

Andel stolta medarbetare

88,8 % ↘

Låneskuld

605 mnkr ↗

Sjukfrånvaro

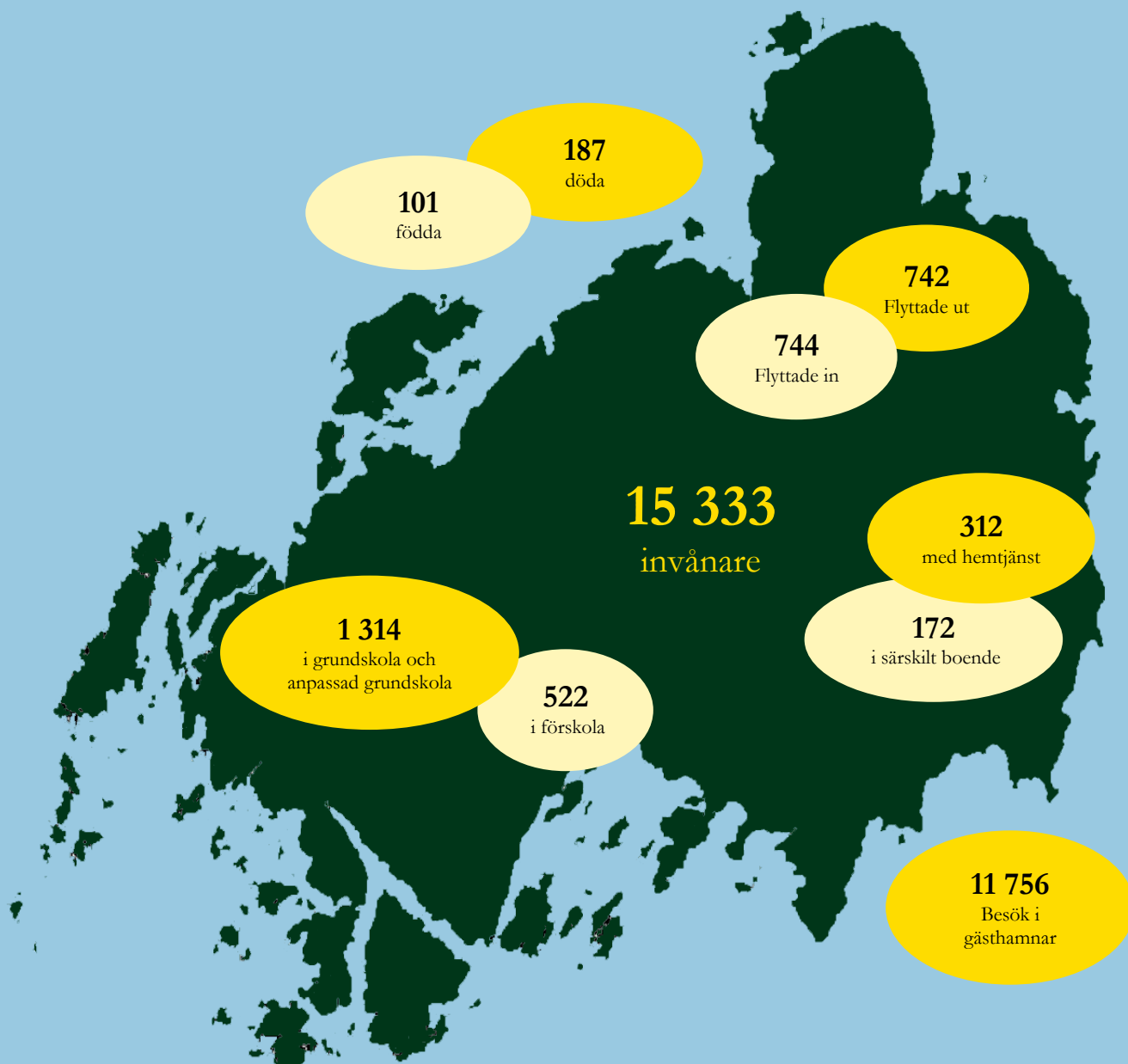
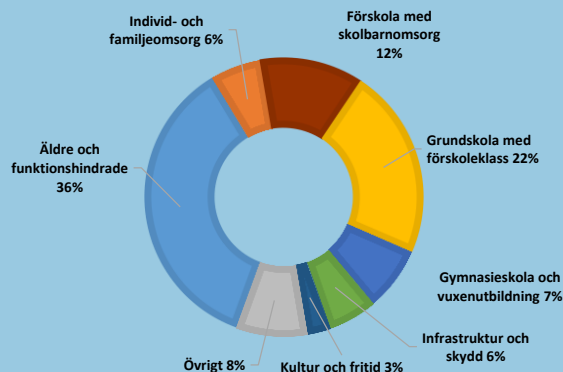
10,0 % ↘

Trendpilen visar förändring jämfört med föregående år.

Kommunens uppgifter

Sveriges kommuner ansvarar för ett antal lagstadgade områden inom samhällsviktig verksamhet. Här ingår vård, skola och omsorg. Bland de obligatoriska uppgifterna finns även bibliotek, plan- och byggfrågor, miljö- och hälsoskydd, renhållning, vattenförsörjning och räddningstjänst. Utöver dessa utförs frivilliga verksamheter som också är viktiga för samhället, till exempel fritids- och kulturverksamhet, tillhandahållande av lägenheter i allmännyttan, parkskötsel och annan teknisk försörjning

Så används skattepengarna

Förvaltningsberättelse

Översikt över verksamhetens utveckling

Avsnittet beskriver den kommunala koncernen och kommunens utveckling de senaste fem åren.

Resultatet för 2023 blev ett överskott på 60,0 mnkr för den samlade kommunala koncernen, vilket var lägre än föregående års resultat. Överskottet förklaras främst av ökade skatteintäkter och generella statsbidrag som till stor del täckt upp för de kostnadsökningar som den höga inflationen inneburit.

Soliditeten inkl. pensionsförpliktelser har för såväl kommunen som koncernen fortsatt att öka.

Den höga investeringsnivån 2023 har inneburit att självfinansieringsgraden för investeringar har minskat för året. Dock har tidigare års investeringar kunnat finansieras utan större nyupplåning både på grund av lägre investeringsnivå än planerat och en hög resultatnivå.

mnkr	Den kommunala koncernen				
	2023	2022	2021	2020	2019
Verksamhetens intäkter	351	322	295	298	283
Verksamhetens kostnader	-1 359	-1 306	-1 233	-1 206	-1 180
Skatteintäkter och statsbidrag	1 096	1 059	1 018	969	941
Finansnetto	-28	-11	-10	-12	-11
Årets resultat	60	64	70	49	33
Soliditet	1 27,4%	27,3%	25,1%	21,7%	20,5%
Soliditet inklusive totala pensionsförpliktelser	16,2%	15,5%	11,0%	7,2%	4,7%
Nettoinvesteringar	2 259	117	129	149	98
Självfinansieringsgrad	3 70,5%	119,1%	119,2%	144,9%	112,0%
Långfristig skuld	1 229	1 141	1 146	1 235	1 177
Antal anställda	1 290	1 301	1 269	1 238	1 265

Mnkr	Kommunen				
	2023	2022	2021	2020	2019
Verksamhetens intäkter	292	267	240	245	223
Verksamhetens kostnader	-1 307	-1 256	-1 185	-1 160	-1 138
Skatteintäkter och statsbidrag	1 096	1 059	1 018	969	941
Finansnetto	-23	-6	-5	-7	-5
Årets resultat	58	64	68	47	21
Soliditet	1 30,9%	31,4%	28,5%	23,9%	22,6%
Soliditet inklusive totala pensionsförpliktelser	16,3%	15,4%	9,3%	4,3%	0,6%
Nettoinvesteringar	2 258	96	89	129	95
Självfinansieringsgrad	3 64,9%	111,8%	151,1%	151,5%	105,1%
Verksamhetens resultat kommun andel % av skatteintäkter och statsbidrag	4 5,3%	6,0%	6,6%	4,9%	2,2%
Långfristig skuld	793	705	719	816	758
Antal anställda	1 280	1 290	1 258	1 228	1 255

1) **Soliditet** definieras som eget kapital dividerat med totalt kapital. Då kommunens pensionsskuld före 1998 redovisas som en ansvarsförbindelse, ger nyckeltalet soliditet inkl. totala pensionsförpliktelser en helhetsbild av soliditetsmättet om hela pensionsförbindelsen låg redovisad som en skuld i balansräkningen.

2) **Nettoinvesteringar** definieras som bruttoinvesteringar med avdrag för de investeringsbelopp som finansierats med offentliga bidrag. Bruttoinvesteringar beräknas genom att summera anskaffning av immateriella och materiella anläggningstillgångar.

3) **Självfinansieringsgrad** definieras som Kassaflöde från den löpande verksamheten dividerat med nettoinvesteringar.

4) **Verksamhetens resultat kommun, andel % av skatteintäkter och statsbidrag** definieras som årets resultat dividerat med summa skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning.

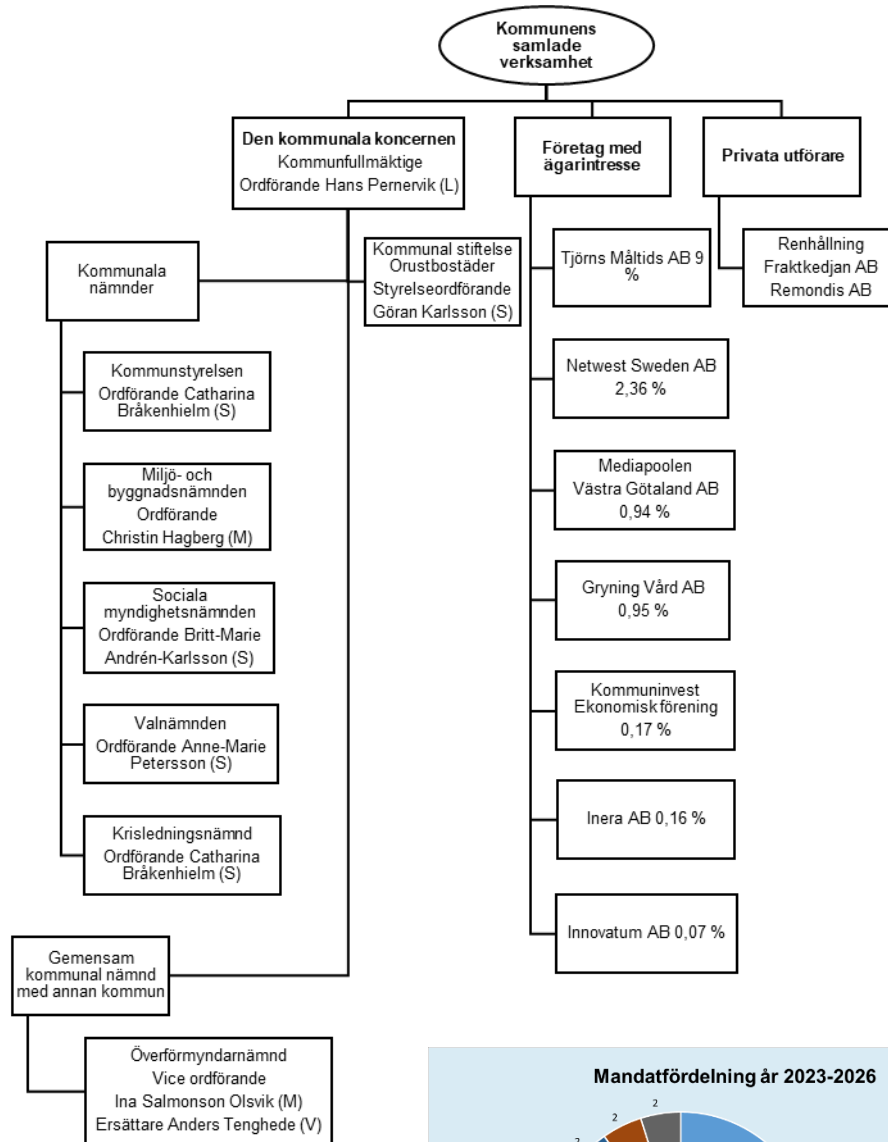
Den kommunala koncernen

Den samlade kommunala verksamheten bedrivs i kommunens nämnds- och förvaltningsorganisation samt i det allmännyttiga bostadsföretaget Orustbostäder som är en kommunal stiftelse.

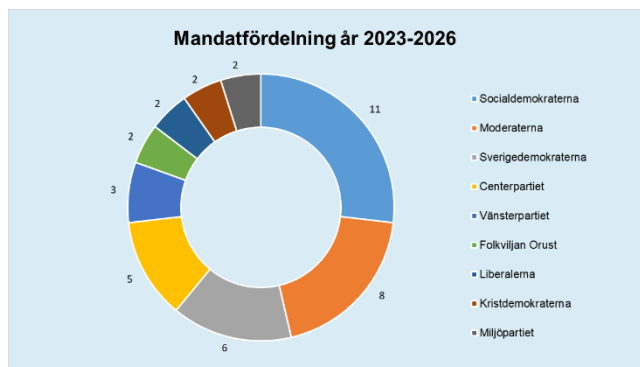
Därtill finns ett antal företag som kommunen har ett ägarintresse i. Tjörns Måltids AB producerar måltider till personer med biståndsbeslut. Netwest Sweden AB arbetar för att främja en hållbar och framtidssäker bredbandsutveckling i Västra Götaland. Mediapoolen Västra Götaland AB har till uppgift att leverera digital

pedagogik genom sin mediacentral riktat mot bland annat förskola och skola. Gryning Vård AB utför på uppdrag av Socialtjänsten behandlingsuppdrag och kvalificerade utredningar.

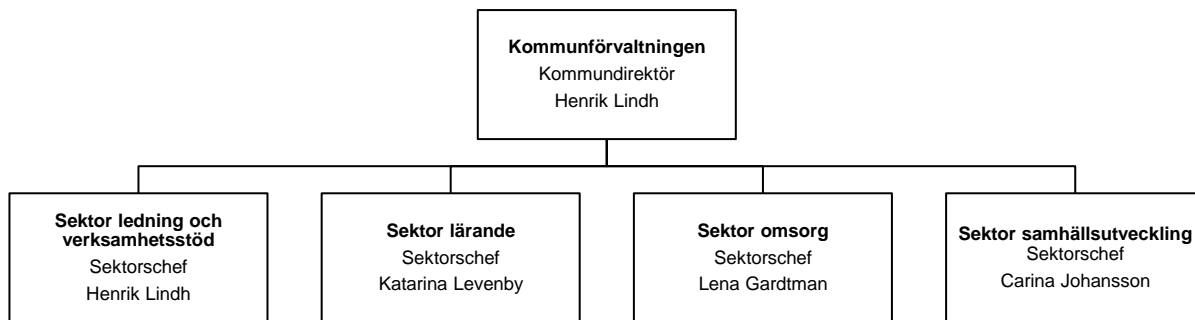
Kommuninvest ekonomisk förening finansierar en betydande del av kommunens investeringsbehov. Inera AB är ett digitaliseringsbolag som bidrar till att utveckla välfärden på uppdrag av kommuner och regioner. Inga väsentliga förändringar har skett i organiseringen av kommunens verksamhet.

Mandatfördelningen i fullmäktige för perioden 2023-2026 framgår av diagrammet intill. Den politiska ledningen och majoriteten utgjordes av Socialdemokraterna, Moderaterna och Liberalerna med 21 mandat av totalt 41.

Nämnder	Verksamhet	Privata utförare
Kommunstyrelsen	<p>Kommunstyrelsen ansvarar för att leda, samordna och följa upp kommunens ekonomi, verksamheter och mål. Styrelsen har uppsikt över andra nämnder samt de företag som kommunen helt eller delvis äger eller annars har intresse i.</p> <p>Kommunstyrelsen är nämnd och ansvarar genom sitt utskott för lärande för förskola, skolbarnsomsorg, förskoleklass, grundskola, gymnasieskola, anpassad grundskola, vuxenutbildning och kulturskola.</p> <p>Vidare är kommunstyrelsen nämnd och ansvarar genom sitt utskott för omsorg för socialtjänstfrågor, den kommunala hälso- och sjukvården, stöd och service till funktionshindrade och särskilda insatser i arbetsmarknadsåtgärder.</p> <p>Kommunstyrelsen är också nämnd och ansvarig genom sitt utskott för samhällsutveckling för hamnar, vatten och avlopp, renhållning, energiplanering, plan och markfrågor, kommunens fastigheter, kost- och lokalvårdsverksamhet, trafik, kultur och fritid.</p> <p>Verksamheterna budget- och skuldrådgivning, överförmyndarverksamhet, energi- och klimatrådgivning samt familjerådgivning hanteras genom avtal med Stenungsunds kommun.</p>	<p>Remondis AB har i uppdrag att samla in hushållsavfall och Fraktkjedjan AB sköter slamtömningen inom kommunen. Under 2023 utbetalades ersättningar till Remondis AB på sammanlagt 19 mnkr och Fraktkjedjan AB 9,7 mnkr. Kommunen har upphandlat tjänsterna då fordon, personal och kompetens saknas inom insamlings- och transportlogistik för slam och hushållsavfall.</p>
Miljö och byggnadsnämnden	<p>Miljö- och byggnadsnämnden ansvarar för myndighetsbeslut som rör byggnadsfrågor enligt plan- och bygglagen samt beslutar om dispens och utövar tillsyn enligt miljöbalken. Nämnden ansvarar för kommunens miljö- och hälsoskyddsarbete, alkoholtillstånd samt livsmedelskontroll.</p> <p>Nämnden är räddningsnämnd och ansvarar för myndighetsbeslut inom räddningstjänsten och sotningsverksamheten.</p>	
Sociala myndighetsnämnden	<p>Sociala myndighetsnämnden ansvarar för ärenden som avser myndighetsutövning inom sektor omsorgs verksamhetsområden samt övriga ärenden kopplat till enskild individ, som rör till exempel adoption, vårdnadshavare och faderskapsärende.</p>	
Valnämnden	<p>Valnämnden ansvarar för att organisera våra allmänna val till riksdag, region, kommunfullmäktige och Europaparlamentet.</p>	
Överförmyndarnämnden	<p>Kommunen har en gemensam överförmyndarnämnd med Tjörns, Stenungsunds och Lilla Edets kommuner. Det är en kommunal myndighet som har kontroll och tillsyn över förmyndare, förvaltare och gode män.</p>	
Krisledningsnämnd	<p>Krisledningsnämndens uppgift vid extraordinära händelser är att tolka kommunens roll, ange inriktningen av krishanteringen, företräda kommunen externt och internt mot invånarna, besluta om förändring i ordinarie verksamhet, besluta om resursfördelning och besluta om hjälp till enskild.</p> <p>Krisledningsnämnden får, då den trätt i funktion, överta beslutanderätt från andra nämnder i den omfattning som är nödvändig med hänsyn till den extraordinära händelsens omfattning och art.</p>	

Kommunförvaltningen som består av tjänstepersoner leds av kommundirektören Henrik Lindh. Kommunförvaltningen organiseras i fyra sektorer som ansvarar för att tillse att de politiska

beslutsorganen har tillgång till sakkunnig kompetens och beslutsunderlag samt för att bedriva den operativa verksamheten.

Kommundirektörens ledningsgrupp: Carina Johansson, chef sektor samhällsutveckling, Lena Gardtman, chef sektor omsorg, Ann-Katrin Otinder, HR chef, Katarina Levenby, chef sektor lärande, Pia Jakobsson Hansson, administrativ chef, Henrik Lindh, kommundirektör, Susanne Ekeblad, ekonomichef, Ann-Britt Svedberg, utvecklingschef, Göran Engblom, IT chef.

Avtalssamverkan

Enligt kommunallagen 9 kap 38 § ska kommunstyrelsen årligen till fullmäktige rapportera om avtalssamverkan som innebär att någon av kommunens uppgifter helt eller delvis utförs av en annan kommun. Nedan redovisas den avtalssamverkan som pågått under året.

- Budget- och skuldrådgivning utförs av Stenungsunds kommun
- Handläggning och beslut om färdtjänst utförs delvis av Tjörns kommun.
- Familjerådgivning utförs av Stenungsunds kommun.
- Energi- och klimatrådgivning utförs av Stenungsunds kommun.
- Viss upphandling av varor och tjänster samordnas av Göteborgs stad.
- Vissa bibliotekstjänster utförs i samverkan med kommunerna Ale, Kungälv, Lilla Edet, Stenungsund, Tjörn och Öckerö.
- Mini-Maria mottagningen bemannas och drivs av Trollhättans stad och Uddevalla kommun.
- Tillhandahållande av korttidsplatser inom äldreomsorg sker i samverkan med kommunerna Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda, Lysekil, Mellerud, Munkedal, Sotenäs, Strömstad, Trollhättan, Uddevalla, Vänersborg och Åmål.

Viktiga förhållanden för resultat och ekonomisk ställning

Kommunens verksamhet och utveckling påverkas av ett antal omvärldsfaktorer så som befolkningsutveckling, klimatpåverkan, utbildningsnivå, arbetslöshet, infrastruktur och ekonomisk konjunktur-

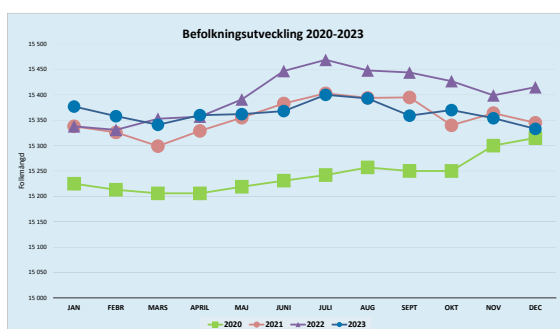
utveckling. I detta avsnitt beskrivs risker och analyser om förhållanden som är viktiga för bedömningen av kommunens och koncernens ekonomi.

Identifierad risk	Beskrivning risk	Organisatorisk enhet	Hantering av risk
Omvärldsrisk			
Demografisk befolkningsutveckling och välfärdens finansiering	Färre i arbetsför ålder ger lägre skatteintäkter. Fler äldre i befolkningsstrukturen ökar behoven inom äldreomsorgen.	Kommunen övergripande Sektor omsorg Sektor samhällsutveckling	- Friska äldre - Effektiviseringar - Trygghetsboende - Omprioritering av resurser - Digitalisering, självservice, e-tjänster - Välfärdsteknik - Kompetensförsörjning - Bostadsförsörjningsplan - Översiktsplan
Klimatpåverkan	Högre vattennivåer påverkar näringsliv, framtida planering och bostäder. Tätare intervall mellan extremt väder.	Kommunen övergripande Sektor samhällsutveckling	- Investeringsprojekt i skredsäkrings- och förstärkningsarbete - VA-plan - Klimatlöfte och miljömål - Energi- och klimatstrategi - Kustzonsplanering - Översiktsplan - Rutin för extremväder i hemtjänst - Nödvattenplan
Förändrad lagstiftning och mer komplex verksamhet	Ökade myndighetskrav på kommunen	Kommunen övergripande	- Ombyggnad avloppsreningsverk - Brottsförebyggande arbete - Civilt försvar - Ökat samarbete internt och externt - Gränssnitt region-kommun
Utbildningsnivå i kommunen	Näringslivet lyfter fram kompetensförsörjning som en av de stora utmaningarna. Statistik visar att kvinnor väljer att vidareutbilda sig i högre utsträckning än män på Orust. I skolan har flickor generellt högre betyg än pojkar.	Kommunen övergripande	- Samverkan mellan näringsliv och skola - Näringslivsstrategi med handlingsplan - Samverkan mellan Arbetsförmedlingen, kommunen och näringsliv. - Ny lagstiftning gällande dimensionering för vuxen- och gymnasieutbildning - Distansutbildning
Infrastruktur	Många pendlar till och från Orust för studier och arbete.	Kommunen övergripande	- Deltagande i Nordvästsvenska initiativet med inriktning på väg 160, Bohusbanan och bro mellan Orust och Stenungsund - Fiberutbyggnad, delägare NetWest - Mobilitetsfrågor - Möjliggöra distansarbete och kontorshotell - Dialogmöte med Västtrafik
Elektrifiering	Begränsad strömförsörjning på grund av ökad elektrifiering och omställning kopplat till klimatpåverkan samt ökad volym invånare/näringsliv.	Kommunen övergripande	- Projekt med Fyrbodalen och Innovatum. - Dialog med elnätleverantörer - Energi- och klimatstrategi - Effektivisering
Bostadsförsörjning	Kommunen har i dagsläget låg takt på nya bostäder i attraktiva områden.	Kommunala koncernen	- Planering och exploatering av nya bostadsområden pågår. - Nytt bostadsförsörjningsprogram. - Ny översiktsplan - Markanvisningsavtal

Personer som står långt från arbetsmarknaden	Etableringstiden för nyanlända är ofta längre än de två år som staten finansierar.	Kommunen övergripande	<ul style="list-style-type: none"> - Samverkan mellan Arbetsförmedlingen, kommunen och näringsliv. - DUA-överenskommelsen. Samverkan mellan Arbetsförmedling och kommun för att förbättra kompetensutveckling och påskynda individers etablering i arbetslivet. - Sysselsättning för personer som står långt från arbetsmarknaden.
Identifierad risk	Beskrivning risk	Organisatorisk enhet	Hantering av risk
Verksamhetsrisk			
Kompetensförsörjning	<p>Oförmåga att upprätthålla planerad bemanning med utbildad personal. Negativa effekter på personal och kvalitet. Högre sjukfrånvaro.</p> <p>Svårt att klara kommunens uppdrag. Lönestruktur i konkurrens.</p>	Kommunen övergripande	<ul style="list-style-type: none"> - Strategisk kompetensförsörjningsplan <ul style="list-style-type: none"> • Optimerad bemanning • Attraktiv arbetsgivare • Fler ska arbeta mer • Breddad rekrytering • Distansarbete - Utbildningssatsningar - Digitalisering/välfärdsteknik
Psykisk ohälsa	<p>Ökat antal elever och små barn med särskilda behov, skolfrånvaro med påverkan på skolresultatet.</p> <p>Ökad andel unga, medarbetare och brukare med psykisk ohälsa.</p>	Kommunen Sektor lärande	<ul style="list-style-type: none"> - Samarbete socialtjänst och skola - Arbetar aktivt med den organisatoriska och sociala arbetsmiljön enligt AFS 2015:4 i syfte att förebygga psykisk ohälsa bland personalen. - Fritidsverksamheten - Familjecentralen - Klubb BUSA
IT- och informationssäkerhet	Ökad påverkan och risk genom obehörig åtkomst, manipulation, förstörelse eller stöld av information genom IT.	Kommunen övergripande	<ul style="list-style-type: none"> - Utbildning av medarbetare - Utbyggnad i ringnät - Utbyggt IT-skydd
Finansiell risk			
Likviditetsrisk	Stort investeringsbehov och en oförmåga att finansiera investeringsbehoven med egna medel ger en högre låneskuld.	Kommunala koncernen	<ul style="list-style-type: none"> - Investeringsprövning, prioritering - Finansiella mål
Ränterisk	Hög skuldsättning ger kostnadseffekter vid ökad räntenivå.	Kommunala koncernen	<ul style="list-style-type: none"> - Amortering när det är möjligt. - Finanspolicy för kapital- och räntebindning. - Finansiella mål
Ökande kostnader	Ökade kostnader till följd av högre löner, pensioner och priser på grund av hög inflation.	Kommunala koncernen	<ul style="list-style-type: none"> - Genomarbetade upphandlingar och avtal - Energieffektiviseringar - Prioriteringar
Ekonomisk brottslighet	Ökad kriminalitet i samhället	Kommunala koncernen	<ul style="list-style-type: none"> - Brottsförebyggande arbete - Intern kontroll

Befolkningsutveckling

Antalet invånare i kommunen har stadigt ökat under flera år men för 2023 märks ett trendbrott. Vid årets slut fanns det 15 333 invånare, vilket var en minskning med 82 personer under året.

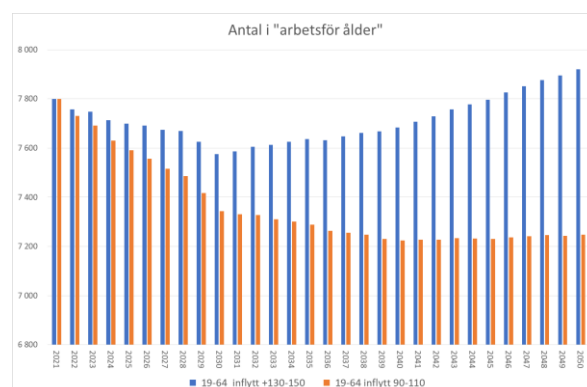
Antalet födda barn under föregående år var det lägsta på hela 2000-talet. Kommunen hade ett födelseunderskott, det vill säga det var fler som dog än som föddes (-86 st). Födelseunderskottet ökade jämfört med 2022 eftersom antalet som föddes var färre och antalet som dog var något fler. Det var ett invandringsöverskott, det vill säga fler invandrade än utvandrade (49 st). Antalet som flyttade till Orust var betydligt lägre än 2022 och lägre än de som valde att flytta från kommun. Jämfört med 2022 var det även färre som valde att flytta från kommunen.

Förändringar i den demografiska sammansättningen medför ett ändrat volym- och kostnadsmissigt tryck i flera av de kommunala verksamheterna. Det påverkar också skatteintäkterna.

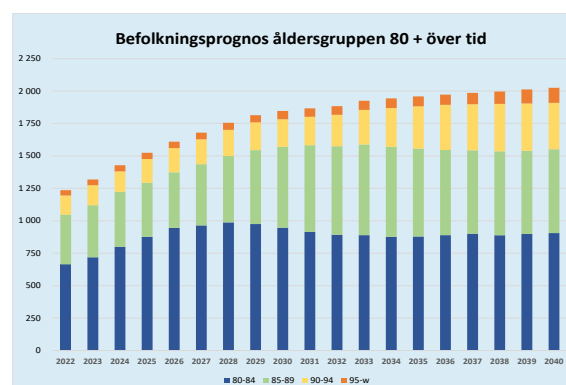
Prognosen för den arbetsföra befolkningen på Orust, åldern 25-64 år, minskar utifrån den historiska utvecklingen med ca 8 % fram till år 2040. Genom att följa kommunens beslutade bostadsförsörjningsprogram, utveckla områden för bostäder, industrimark och infrastruktur såsom exempelvis kommunikationer, broförbindelse, bredband och cykelvägar samt fortsätta utveckla den kommunala verksamheten vill vi få fler att bo kvar samt att fler ska välja att flytta till Orust.

För att bibehålla antalet invånare i arbetsför ålder behövs en nettoinflyttning med ca 40 personer ytterligare per år, jämfört med hur det historiskt har

sett ut. Sammantaget behöver mellan 130 till 150 personer flytta till Orust varje år. För 2023 uppgick flyttningsnettot till endast 2 personer.

Antalet äldre över 80 år ökar markant under de kommande åren utifrån den senaste befolkningsprognosen från 2023. Det innebär betydande utmaningar för bemanning och finansiering av äldreomsorgen.

Antalet barn inom förskola och skola väntas ligga på ungefär samma nivå de närmaste 20 åren. Även här ser vi kommande bekymmer med att upprätthålla bemanning vid pensionsavgångar.

Utveckling av välfärdsteknik, självservice och andra arbetssätt är nödvändig för att möta de demografiska förändringarna. Förebyggande åtgärder i hälsa och bostäder är andra sätt att möta framtida behov.

Befolkningsstatistik källa SCB	2019	2020	2021	2022	2023
Befolkning, helår	15 218	15 315	15 345	15 415	15 333
Födda	122	115	142	113	101
Döda	-178	-199	-169	-186	-187
Invandring	116	96	97	84	91
Utvandring	-43	-35	-46	-36	-42
Inrikes inflyttning	793	836	840	812	653
Inrikes utflyttning	-707	-720	-841	-717	-700
Justeringspost	5	4	7	0	2
Befolkningsförändring totalt	108	97	30	70	-82

Samhällsekonomi

2023 har varit ett tufft ekonomiskt år. Hushållens konsumtion minskade och bostadsbyggandet sjönk kraftigt till följd av att pris- och räntenivåer steg. Dock ökade både offentliga och privata investeringar oväntat mycket avseende bland annat investeringar i grön omställning, demografiska behov och upprustning av försvaret. BNP minskade under året med 0,2 % jämfört med året innan.

Perioden av rekordhöga prisökningar ligger nu bakom oss och en nedåtgående trend spås för både global och svensk inflation. Det är därför möjligt för centralbankerna att sänka styrräntorna, men det tar tid för ränteförändringar att få full effekt i ekonomin.

Det lär dröja till 2025 innan svensk BNP-tillväxt tar ordentligt fart. Även den globala tillväxten väntas bli svag 2024 och konjunktur nedgången väntas nå botten under året.

Andelen arbetslösa i Sverige har ökat under 2023 men sysselsättningen har ändå varit högre än vad som prognostiserades. Den svaga tillväxten gör att arbetslösheten beräknas stiga ytterligare under 2024, vilket medför en låg ökning av skatteintäkterna. Beaktas även prisutvecklingen är det en real nedgång av köpkraften för kommuner och regioner. Andelen sysselsatta förväntas börja återhämta sig under 2025 vilket ger en förstärkning av skatteintäkterna.

Framtida utmaningar är många och stora. Enligt SKR är kompetensförsörjningen en av de största utmaningarna. Bristen på arbetskraft kommer att öka och bli än mer omfattande. Det gäller inte bara kommuner utan såväl myndigheter, regioner och näringslivet kommer att konkurrera om kompetensen.

Arbetslöshet

Under året ökade arbetslösheten på Orust bland de yngre i åldersgruppen 18-24 år till 4,8 %. Det kan jämföras med 3,2 % i december 2022 och 3,8 % i augusti 2023. Trots att ungdomsarbetslösheten ökade på Orust hade kommunen den näst lägsta i regionen under det sista kvartalet 2023. Inom det kommunala aktivitetsansvaret för ungdomar KAA syns en ökande andel som hoppar av sina gymnasieprogram. Det är oroväckande då en av de faktorer som har särskilt stor påverkan på att människor ska kunna nå, få och behålla ett arbete är att de har gymnasiekompetens. Ungdomsarbetslösheten var 7,7 % i riket och 6,6 % i regionen. I riket och regionen ökade ungdomsarbetslösheten med ungefär 0,5 % jämfört med december 2022.

Arbetslösheten bland 16-64 år var 3,8 % i slutet av året. Det var något högre än motsvarande period föregående år (3,6 % dec 2022) och högre än augusti 2023 (2,9 %). Arbetslösheten i riket var 6,6 % och i regionen 5,8 %. Det var nästan precis samma nivå som för ett år sedan.

Antalet konkurser i riket ökade med 29 % under 2023 jämfört med samma period 2022 och uppgick till

8413 st. Det kan jämföras med en ökning på 9 % under 2022. Ökningen under 2023 är i nivå med finanskrisen under 1990-talet. Ovanpå statistiken kan man även lägga till de företag som avslutas utan konkurs. På Orust uppgick antalet konkurser under 2023 till åtta stycken, det var två färre än under 2022.

Byggsektorn hade flest konkurser till antalet och ökningen var 36 % under 2023 i landet. Byggsektorn med alla underliggande entreprenadtjänster, stod för mer än 20 % av antalet konkurser i landet. Sedan följer detaljhandeln med en ökning på 27 % under 2023. Orsakerna till konkurs är bland annat låg omsättning, problem med likviditeten, sviter efter pandemin, kraftigt höjda räntor, lågkonjunktur och oro i omvärlden. Bedömningen är att antalet konkurser fortsätter att stiga i början av 2024. Det finns dock ljusningar som sjunkande inflation och utsikterna att räntan sänks.

Händelser av väsentlig betydelse

Resultatet för koncernen uppgick till ett överskott på 60,4 mnkr varav kommunen bidrog med 58,4 mnkr och Orustbostäder med 2,0 mnkr. Koncernens resultat var 3,6 mnkr lägre än föregående år (+64,0 mnkr) och 35,5 mnkr bättre än budgeterat resultat (+24,9 mnkr). Budgetavvikelsen återfanns hos kommunen.

Koncernens bruttoinvesteringar uppgick till 260 mnkr (126 mnkr 2022). Kommunens bruttoinvesteringar uppgick till 259 mnkr, vilket var väsentligt högre än budgeterat

Bland större tvister kan nämnas att en friskola har överklagat bidragsnivån avseende lokalbidrag för 2021 och 2022. I Förvaltningsrätten föll domen till friskolans fördel. Kommunen överklagade beslutet och Kammarrätten ändrade beslutet till kommunens fördel. Friskolan överklagade till Högsta förvaltningsdomstolen som i början av 2024 inte meddelade prövningstillstånd. Kammarrättens avgörande står därmed fast. Friskolans överklagande av lokalbidraget för 2023 avslogs av Förvaltningsrätten. Vid årsskiftet överklagades även lokalbidraget för 2024 av samma friskola till Förvaltningsrätten. Sektor samhällsutveckling har ett antal pågående skadeståndsärenden inom planerheten, byggenheten samt vatten- och avloppsplanerheten. Ärendena rör översvämningsskador på fastigheter, myndighetsutövning och politiska beslut.

Bemanningsenheten flyttade från sektor omsorg till sektor ledning och verksamhetsstöd och blev därmed en kommunövergripande stödfunktion.

Byggenheten har haft ett minskat inflöde av bygglovsärenden med cirka 18 % jämfört med tidigare år. Enheten har fokuserats på tillsynsärenden. Miljöenheten avslutade 1 305 ärenden under året och 1 189 ärenden startades.

Renovering av Ågårdens psykiatriboende blev slutbesiktad och godkänd med 10 lägenheter, inklusive ett korttidsboende för tillfälliga behov. Byggnation av en ny förskola i Ellös pågick under hela året. Ombyggnationen av Mollösunds skola blev klar för en ny särskild undervisningsgrupp för elever i grundskolan och korttidsboende för barn och unga inom LSS för invigning i september. Vid årsskiftet hade 16 barn nyttjat korttidsvistelsen. Byggnation av en ny förskola i Svanesund startades upp i slutet av året. Lokalanpassningar i Herrgården och Timmerhult påbörjades. En toalett byggdes och tillgänglighetsanpassades för besökare till Svanesunds idrottshall. Renovering av golvet i servicehuset i Svanesund genomfördes.

Markanvisningsavtal har tecknats för Dalby Östra och Hotellverksamhet på Lavön 2:90. Akut skredsäkring efter ett skred genomfördes i Henån. Hemvärnsgården som kommunen fick i gåva såldes och byggs om till bostadshus av köparen. Mollösunds gamla skola såldes och tomten uppläts med tomträtt.

Parkeringen vid busstationen i Henån, generationsparken i Svanesund och hundrastgården i Svanesund invigdes under året.

Breddläger, sommarlovsaktiviteter, skolavslutningskvällar, öppen mötesplats, medverkan på två Pridefestivaler, lan, dans, serietecknardag, Ullaredsresa, jul på Liseberg, bandspelningar på fritidsgård, helt ungdomsproducerad fotbollsturnering och julstök är ett axplock av aktiviteter som anordnats av ungdomsrådet och fritidsenheten. Informationsskärmar installerades i hallarna och på fritidsgårdarna.

Kostenheten har gjort måltidsobservationer i förskolan. Syftet var att se hur måltiderna fungerade praktiskt men även att undersöka hur nuvarande måltidssystem fungerar.

I början av året har fyra av fem prioriterade ändringsplaner från fritidsändamål till åretruntboende vunnit laga kraft.

I slutet av året genomfördes Kulturvandningsveckan för andra året. År 2022 deltog ca 300 personer på de tio vandringar som genomfördes. Under 2023 genomfördes tolv vandringar och totalt deltog ca 575 personer.

Bibliotekets meröppettimmar utökades från 102 till 168 timmar per vecka. Antalet besök på kommunens bibliotek ökade något från 144 158 st 2022 (10,1 besök/inv) till 146 983 st 2023, men minskade samtidigt per invånare till 9,6 besök/invånare. Sammanlagt genomfördes arrangemang för 2 847 barn och elever under 2023. Inom Skapande skola genomfördes arrangemang för 1 025 elever under året.

I samarbete med Bohusläns museum genomförde museet i oktober en frivillig arkeologisk utredning vid Hagaåns västra utlopp. Intressanta resultat framkom

och fornlämningar såsom stolphål, rännor och kokgrop kunde påvisas inom utredningsområdet.

Föreningsveckan genomfördes i samverkan med Orusts sparbank och RF-SISU Västra Götaland. Totalt besökte 544 personer föreläsningarna.

Kulturskolan har aktivt jobbat med att sprida glädje och deltagande bland många målgrupper, alltifrån babyrytmik på öppna förskolan och bibliotek till besök på äldreboende. Den utåtriktade verksamheten har nått över 1 700 personer.

Räddningstjänsten startade upp en central fordonsenhet med ansvar för kommunens samtliga fordon. Sju nya brandmän har anställts och utbildats. Några har en kombinerad tjänst som brandman och fordonstekniker. Bland räddningstjänstens större händelser kan nämnas brand i byggnader, en skogsbrand med två helikoptrar inblandade och översvämningar på grund av kraftigt regnoväder. Räddningstjänsten på Orust har även medverkat i skogsbranden i Dragsmark (Uddevalla kommun).

Implementering av EU-direktivet med 11 timmars dygnsvila har påverkat medarbetarnas schema och arbetstider.

Det har varit ett stort fokus på vindkraft under året och kommunen har lämnat yttranden i tre pågående ärenden av tillstånd för flytande vindkraftsparkar. Även åtgärdsvalsstudien, för en ny bro till fastlandet, blev klar, som kommunen lämnat yttrande över.

Det var ett stort tryck på förskoleplatser och för att möta upp behovet utökades Ångsbergets förskola med en avdelning. Strandvillan (lokalen där nattis håller till) har tagits till anspråk på dagtid.

Arbetet med Nära Vård är en pågående omställning i samarbete med andra organisationer inom och utanför kommunen. Samarbeten med vårdcentralen, öppenpsykiatri, tandhälsan, skolan, ungdomsmottagningen, Mini-Maria och BUP (barn och ungdomspsykiatri) möjliggörs genom Fyrbodals kommunalförbund, som anordnar träffar och stöttar i omställningsarbetet.

Hälsosamtal genomfördes av anhörigkonsulent och projekt- och utvecklingsledaren inom äldreomsorgen. Träff Kajutan, där medborgare över 80 år deltog, organiserades med två välbesökta informationsträffar för omkring 150 deltagare.

Strandvägen 4 i Ellös är numera ett trygghetsboende, där en bovärd på 50 % finns.

Sjuksköterskeenheten har genomfört 70 uppdrag från Samverkande sjukvård under året.

Styrning och uppföljning av den kommunala verksamheten

Struktur för styrning av koncernen

I Orust kommuns koncern ingår Stiftelsen Orustbostäder. En stiftelse, till skillnad från till exempel ett kommunalt bolag, saknar ägare som styr verksamheten. Stiftelsen styrs av stadgarna där det bland annat framgår hur stiftelsen ska förvaltas och vilket ändamål stiftelsen har. Kommunfullmäktige utser styrelsen samt godkänner årsredovisning och revisionsberättelse, men kan inte till skillnad mot kommunalt bolag besluta om ägardirektiv eller mål för verksamheten.

Kommunstyrelsen har rätt att när som helst ta del av stiftelsens räkenskaper och övriga handlingar samt i övrigt inspektera stiftelsen i sin uppsiktsplikt. Under verksamhetsåret följs stiftelsens verksamhet upp i delårsrapporten för perioden januari - augusti. I budget och planeringsprocessen bjuds VD och ordförande in till omvärlds- och budgetdag. Vid behov bjuds representanter från Orustbostäder in till politiska möten och sammanträden.

Årsvis budget och internkontrollplan upprättas och beslutas av styrelsen.

Struktur för styrning av kommunen

Orust vision 2040

Visionen beskriver den önskade och ideala målbilden för vår gemensamma strävan för att skapa framtidens Orust kommun. Visionen vänder sig till kommunen som organisation, men förhoppningen är att den även ska inspirera andra som våra invånare, företagare eller organisationer.

Orust – den gröna och trygga ön där tanken är fri och drömmar får liv.

Förklaring av värdeord:

Grön som i landskapet och symbol för det fossilfria och ekologiska.

Trygg som i grundad erfarenhet, ett gediget arv och en god plats för livet.

Fri tanke som i tillåtande, öppen, demokratisk, innovativ och fritänkande.

Ö som i unik och karaktärsfull.

Drömmar som i viljan att leva och skapa med hjärtat.

Får liv som i framtidstro och utveckling som blir verklighet.

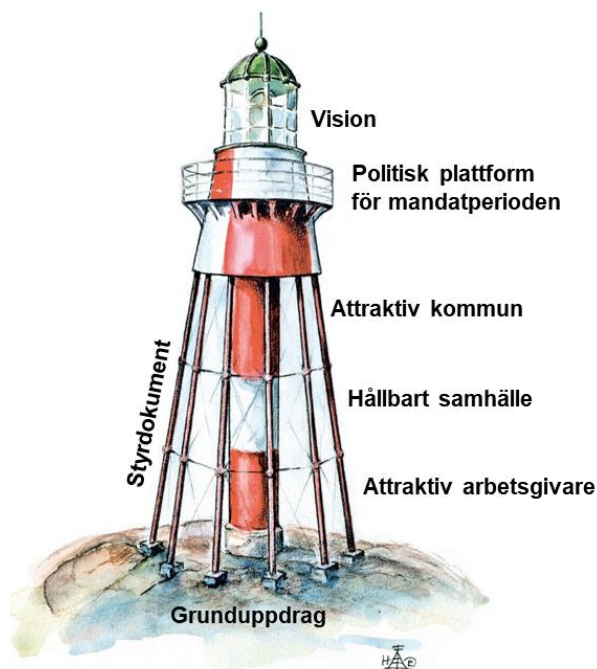
Styrmodell

Vision och politisk plattform för mandatperioden är styrande för samtliga verksamheter. I budgetdokumentet kan uppdrag utifrån den politiska plattformen riktas till en eller flera nämnder och sektorer. Uppdragen kan vara ettåriga eller fleråriga.

Styrmodellen innehåller tre målområde som utgår från visionen. Dessa är samlingsbegrepp för ett antal uppsatta mål.

- Attraktiv kommun
- Hållbart samhälle
- Attraktiv arbetsgivare

De övergripande målen som kommunfullmäktige årligen beslutar om i budgeten mäts och följs upp av indikatorer med målvärde. De övergripande målen bryts ner av sektorn och eventuellt kompletterande indikatorer och uppdrag beslutas av nämnden i samband med beslut om uppdragsdokumentet och detaljbudget i november.

Styrdokumenten är en viktig del i styrningen av kommunen och ska samspela med visionen och de övergripande målen. Grunduppdragen utgör den största delen av en kommuns verksamhet, och det är i kvalitetsstyrningen som grunduppdraget följs upp och utvärderas. Det vill säga det är kvalitetsstyrningen som visar om grunduppdraget uppfyller god kvalitet och effektivitet eller inte. Kvalitetsstyrningen följs upp av nyckeltal.

Planerings- och uppföljningsprocessen

Kommunfullmäktiges budget utgör kommunens övergripande styrdokument. Den anger mål, ekonomiska ramar och förutsättningar för att bedriva verksamhet. Samtliga styrdokument i kommunen ska därför vara kopplade till budgetdokumentet.

Adressaten är i första hand kommunens nämnder. De inriktningar och mål som beskrivs i budgeten ska omsättas och verkställas av nämnderna. I Orust är det kommunstyrelsen som är verksamhetsnämnd och ansvarar för den operativa verksamheten.

Verksamhetsplaneringen för kommunen omfattar en rullande treårsperiod. Enligt kommunens ekonomistyrningsprinciper ska fullmäktige årligen fastställa flerårsplan, budget och skattesats i augusti.

Efter att fullmäktige har beslutat om budget och flerårsplan, arbetar varje sektor fram sitt uppdragsdokument för planperioden med en detaljbudget för år ett i planperioden. Uppdragsdokumenten beslutas av kommunstyrelsen som är nämnd i november.

Kommunfullmäktige beslutar om högsta investeringsnivå och totalbudget för investeringar i samband med budgetbeslutet i augusti. På projektnivå beslutar fullmäktige om större investeringsprojekt över 5 mnkr. Projekten planeras starta under planperioden, men vilket år investeringsutgifterna infaller och med vilken budget avgörs i beslutspunkter enligt projektmodellen. Investeringar mellan 1-5 mnkr hanteras i detaljbudgetarbetet och redovisas i uppdragsdokumentet. Investeringar på mellan 1-5 mnkr behöver från 2024 ha ett särskilt igångsättningsbeslut av kommunstyrelsen eller enligt kommunstyrelsens delegeringsordning. Undantaget är fastighetsenhetens underhållsprojekt.

En kommunövergripande lokalförsörjningsplan tas årligen fram för de kommande 5 åren och med utsikt mot minst 10 år. Den beslutas av fullmäktige i samband med budgeten i augusti. Sektorerna tar fram sin respektive lokalförsörjningsplan i samband med höstens arbete med uppdragsdokument och detaljbudget som beslutas av nämnden.

Uppföljning samt helårsprognos för verksamhet och ekonomi rapporteras till kommunfullmäktige vid tre tillfällen per verksamhetsår. Delårsrapporter upprättas efter april och augusti månads slut. Hela verksamhetsåret sammanfattas i årsredovisningen. Prognosrapporter efter februari och oktober månads slut rapporteras till kommunstyrelsen.

Uppsiktsplikt och intern kontroll

Kommunstyrelsens uppsiktsplikt tar utgångspunkt i budget, flerårsplan, nämndernas uppdragsdokument, intern kontroll och uppföljningar som t.ex. delårsrapporter, prognosrapporter och kvalitetsredovisningar. Väsentliga avvikelser mellan utfall och plan som rapporteras, analyseras och bedöms för att eventuella åtgärder ska kunna beslutas i tid.

Regelbundna ordförandeträffar utgör ett annat verktyg i kommunstyrelsens arbete med att fullgöra uppsiktsplikten, liksom presidiummöte mellan styrelsen och fullmäktige.

Arbetet med att ta fram en internkontrollplan för nästkommande år sker i huvudsak på hösten.

Sektorerna inventerar och tar fram en bruttolista på risker under september-oktober. Nämnder samt utskotten med stöd av tjänstepersoner gör sedan en riskanalys för de identifierade riskerna samt eventuellt nya under november. Uppföljning av innevarande års intern kontroll pågår fram till sista oktober och ligger också till grund för den nya planen. Förslag på ny internkontrollplan presenteras för utskott och beslutas av myndighetsnämnderna i december. Kommunstyrelsen beslutar om intern kontrollplan för sitt verksamhetsområde i januari samt får information om myndighetsnämndernas interna kontrollplaner.

Under året genomfördes totalt 17 kontrollpunkter enligt beslutad kontrollplan. Tio kontrollpunkter visade på brister där åtgärder kommer att vidtas eller redan vidtagits. Sex kontrollpunkter visade på inga brister och en punkt kan eventuellt innebära brister.

Centrala styrdokument

Styrdokument syftar generellt till att förtydliga den politiska viljan och säkra en effektiv och säker verkställighet. Här anges de mest centrala styrdokument som används för styrning och uppföljning inom kommunen.

- Delegeringsordning
- Ekonomistyrningsprinciper
- Finanspolicy
- Upphandlingspolicy
- Korruption - policy
- Fastighets- och lokalstrategi
- Digital agenda – strategi
- Energi- och klimatstrategi
- Program för bostadsförsörjning
- VA-plan
- Översiktsplan
- Informationshanteringsplan
- Kompetensförsörjningsplan
- Arbetsgivarpolitiskt program
- Riktlinjer för resultatutjämningsreserv
- Riktlinjer för kommunstyrelsens uppsiktsplikt

God ekonomisk hushållning och ekonomisk ställning

Kommunallagen ställer krav på att kommunen i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs i bolag, stiftelser och föreningar ska ha en god ekonomisk hushållning och en ekonomi i balans. Det innebär att verksamheten ska bedrivas kostnads-effektivt och med rimlig självfinansiering av investeringar samt att varje generation så långt som möjligt ska bära sina kostnader för den service som de konsumerar. Vidare anger kommunallagen att fullmäktige ska besluta om mål och riktlinjer för en god ekonomisk hushållning för den kommunala koncernen.

För koncernen i Orust kommun blir mål och riktlinjer för koncernen inte tillämpningsbart då endast en stiftelse ingår i koncernen. En stiftelse, till skillnad från till exempel ett kommunalt bolag, saknar ägare som styr verksamheten. Stiftelsen styrs av stadgar där det bland annat framgår hur stiftelsen ska förvaltas och vilket ändamål stiftelsen har.

För den kommunala verksamheten har fullmäktige beslutat om en definition av god ekonomisk hushållning samt beslutat om finansiella mål och mål för verksamheten. Utvärdering och en redovisning av måluppfyllelsen för de finansiella målen och verksamhetsmålen presenteras på kommande sidor.

Definition av god ekonomisk hushållning

God ekonomisk hushållning i Orust kommun innebär att samtliga finansiella mål uppnått målvärdet och 2/3 delar av verksamhetsmålen uppnått eller delvis uppnått målet.

Verksamhetsmålen mäts genom indikatorer. För att ett verksamhetsmål ska anses uppfyllt helt eller delvis, ska en övervägande andel av indikatorerna uppnå eller delvis uppnå målvärdet. Vissa indikatorer som till exempel mäter totalt för kommunen, kan i vissa fall väga tyngre än enskilda indikatorer för respektive sektor. En sammanvägd bedömning sker då oavsett hur många av indikatorerna som helt eller delvis uppnått målvärdet.

Måluppfyllelsen redovisas med symboler. En grön cirkel innebär att målet är uppfyllt och för indikatorerna en måluppfyllelse med minst 100 %. En röd kvadrat innebär att vi inte nådde målet och för indikatorerna en måluppfyllelse under 80 %. En gul romb indikerar att vi är på god väg eller delvis har nått målet, för indikatorerna symboliserar det en mål-uppfyllelse mellan 80-100 %.

Teckenförklaring	
Uppfyllt	
Delvis uppfyllt/ på god väg	
Ej uppfyllt	

Sammanfattning och slutsatser avseende god ekonomisk hushållning

Måluppfyllelsen var god för både de finansiella målen och verksamhetens mål. Det innebar att kommunen uppfyllde målen för god ekonomisk hushållning.

Finansiella mål

De tre övergripande finansiella målen framgår av ekonomistyrningsprinciperna samt i budgeten för 2023.

Målsättningen är att:

- Verksamhetens resultat för kommunen, andel (%) ska vara positivt och uppgå till 2-4 % av skatter och statsbidrag.
- Kommunens soliditet (inklusive pensionsskuld som uppstått före 1998) ska svagt öka på sikt för att värdesäkra det egna kapitalet och säkerställa att vi klarar det framtida pensionsåtagandet.
- Ha en självfinansieringsgrad av investeringar med minst 45 %.

Sammanfattande måluppfyllelse och analys

Måluppfyllelsen var god för de tre finansiella målen vid avstämning mot uppsatta målvärden. Det innebar att kommunen uppfyllde målet för god ekonomisk hushållning avseende det finansiella perspektivet.

Årsresultatet blev återigen på en mycket hög nivå. Som en konsekvens av en betydligt högre resultatnivå än budget, ökade soliditeten och även självfinansieringsgraden av investeringarna. Nästan 65 % av investeringarna har finansierats med egna medel, tack vare det höga resultatet.

Finansiella mål	Måluppfyllelse	Mål	Bokslut	Budget	Bokslut
	2023		2023	2023	2022
Verksamhetens resultat kommun, andel % av skatter och statsbidrag		2-4%	5,3%	2,3%	6,0%
Kommunens soliditet (inklusive pensionsskuld som uppstått före 1998)		svagt ökande	16,3%	14,6%	15,4%
Självfinansieringsgraden av nettoinvesteringar		minst 45%	64,9%	45,0%	111,8%

Mål för verksamheten

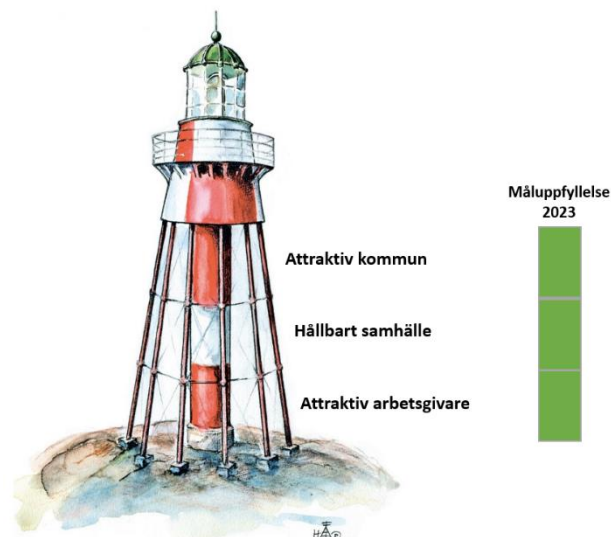
Sammanfattande måluppfyllelse och analys

Fullmäktige beslutade i budget 2023 med plan 2024-2025 om fem övergripande mål under tre målområden. Fullmäktige beslutade också om 36 indikatorer med målvärde för att mäta måluppfyllelsen.

Måluppfyllelsen var god eller delvis god för verksamhetens fem mål vid avstämning mot målvärdena. Det innebär att kommunen uppfyllde målet för god ekonomisk hushållning avseende verksamhetsperspektivet.

Av sammanlagt fem mål blev bedömningen att fyra mål nåddes helt och ett mål nåddes delvis. Om en övervägande andel av målen inom respektive målområde uppnåts blir målområdet grönt i fyrbilden intill.

Bedömningen för målen bygger för det mesta på att en övervägande andel av de totala antalet indikatorer som mäter målet uppnåddes helt eller delvis. Ibland förekommer det dock en mer övergripande bedömning, där exempelvis indikatorer som mäter kommunen som helhet väger tyngre än sektorsvisa indikatorer eller utifrån andra viktiga händelser som har betydelse för måluppfyllelsen. Det var totalt 36 indikatorer varav 24 uppnåddes helt, 7 uppnåddes delvis och 5 indikatorer nådde inte uppsatt målvärde.

Målområde attraktiv kommun

Mål	Måluppfyllelse
1. Ett gott bemötande och god tillgänglighet	
<p>Tre av fyra indikatorer som mäter måluppfyllelsen nådde målvärdet och en indikator nådde det delvis vilket innebär att det övergripande målet nås. I fullmäktiges målbeskrivning nämns att vi ska ha ett gott bemötande och att invånare, företag och besökare alltid ska känna sig välkomna, sedda och korrekt bemötta. Tillgängligheten för telefon, e-post och digitala tjänster ska prioriteras och utvecklas kontinuerligt.</p> <p>Profitelts mätning av tillgänglighet och bemötande genomfördes under hösten. Resultaten för bemötande och tillgänglighet via e-post överträffade målvärdet, medan resultatet för tillgänglighet via telefoni var sämre än målvärdet. Under två månader genomfördes en annan mätning avseende tillgänglighet och bemötande, men som grundades på verkliga kundupplevelser. Den visade att bemötandet i kontaktcenter vid telefonsamtal var mycket bra och överträffade snittet av övriga deltagande kommuner. Det är dock avgörande att vi på ett övergripande plan i kommunen ständigt jobbar med bemötandefrågorna, då många kontakter fortfarande tas direkt med medarbetare inne i organisationen. Mätningen innefattade även bedömning av tydlighet och enkelhet i e-post-kommunikationen med invånarna. Glädjande nog var Orust den näst bästa kommunen av 55 deltagande avseende tydligheten.</p> <p>Kontaktcenter har bidragit till att göra kommunen mer tillgänglig då de ofta kan svara på frågor direkt. Sektorens samarbete med kontaktcenter utvecklas kontinuerligt och mer och mer arbetsuppgifter överflyttas. Det pågår en kontinuerlig dialog kring tillgänglighet och vad som kan göras för att öka känslan av att det är lätt att få kontakt med kommunen. Under året har flera verksamheter sett över sina telefontider.</p> <p>En översyn har också skett av information och dokument på hemsidan och en del information har förtydligats och utökats. Den senaste mätningen hemsidan gav betyget 4,8 av 5,0 när det gäller tillgänglighet. Genomsnittsbetyg för webbplatser i offentlig sektor är 4.0.</p> <p>Under hösten ägde en breddutbildning i klarspråk rum med 210 deltagare. Syftet var att bli tydligare i kommunikationen med våra kommuninvånare och andra kunder. Arbete har också skett med att förenkla de mallar som används när vi kommunicerar.</p> <p>Sektor omsorg har flera nationella brukarundersökningar där gott bemötande mäts och det har varit bra resultat på dessa. För de verksamheter som inte ingår i de nationella brukarundersökningarna har egna undersökningar gjorts för att säkerställa att arbetet ger resultat. De flesta enheter har fortsatt arbetet med vad ett gott bemötande innebär och vad de kan göra för att skapa trygghet och tillit i mötet.</p> <p>Sektor lärande har god tillgänglighet i sina verksamheter och kan tillgodose behov av barnomsorg. Sektorn har presterat väl kring bemötande i enkäter under året.</p> <p>Under året har en servicemätning av kommunernas myndighetsutövning för företagare gjorts. Myndighetsområdena inom sektor samhällsutveckling som har mätts är brandskydd, bygglov, markupplåtelse, miljö- och hälsoskydd samt livsmedelskontroll. Resultatet är än så länge preliminärt men det visar att samtliga områden,</p>	

Mål	Måluppfyllelse
förutom miljö, har ett bättre resultat jämfört med senaste mätningen 2018. Bygglov gör den största förbättringen, från 47 % till 67 %. Byggheten har de senaste åren arbetat med att förkorta handläggningstider, etablerat företagshandläggare och prioriteringsordning för bygglovsärenden vilket gett effekt. Miljöenhetens resultat har minskat från 62 % till 54 %. Under året startade ett projekt om bostadstillsyn och fastighetsägares egenkontroll vilket kan vara en av orsakerna till det försämrade resultatet. När slutrapporten från mätningen levereras kommer enheterna att arbeta fram en handlingsplan.	

Måluppfyllelse	Utfall 2023	Mål 2023	Utfall 2022	Indikator
	97	87	90	Andel som får svar på e-post inom en dag, andel (%)
	47	54	36	Andel som tar kontakt med kommunen via telefon som får ett direkt svar på en enkel fråga, (%)
	81	80	82	Gott bemötande vid kontakt med kommun, andel av maxpoäng (%)
	29	15	38	Antalet e-tjänster i kommunen (st)

Analys och bedömning

Andel som får svar på e-post inom en dag har förbättrats jämfört med föregående år och överstiger målvärdet. Flertalet mejl besvarades av kontaktcenter eller registrator inom respektive sektor.

Resultatet i undersökningen gällande andel som tar kontakt med kommunen via telefon och får ett direkt svar på enkel fråga har förbättrats jämfört med föregående år, men nådde inte helt upp till målvärdet. Mätningen gjordes under en period då kontaktcenter hade låg bemanning på grund av sjukskrivningar.

Gott bemötande vid kontakt med kommunen har under flera år hållt en hög nivå och utfallet överstiger målvärdet.

Målet för antal nya e-tjänster uppfylldes mer än väl med 29 interna och externa e-tjänster som har tagits fram under året.

Mål	Måluppfyllelse
2. En trygg och omtyckt kommun att leva, besöka och verka i	
<p>Åtta av femton indikatorer som mäter måluppfyllelsen nådde målvärdet, tre indikatorer nådde det delvis och tre indikatorer nådde inte målvärdet. För en indikator finns ännu inget utfall men det prelimära resultatet visar att målvärdet uppnås varför måluppfyllelsen bedöms uppnås. Sammantaget innebär det att det övergripande målet uppnås. I fullmäktiges målbeskrivning pekas tryggheten ut som en viktig del i våra verksamheter. Vi ska bidra och underlätta för mötesplatser och i samhällsbyggnadsprocessen bygger vi ett samhälle tillgängligt för alla med tillgång till attraktiva bostäder för olika behov, generationer och livsstilar. Verksamheterna ska kännetecknas av god kvalitet. Vår myndighetsutövning ska utföras förtroendegivande och rättsäkert. Det ska också vara enkelt att starta, utveckla och driva företag. Våra medarbetare ska vara goda ambassadörer som synliggör och sprider information och goda värden om Orust.</p> <p>Fokus under året har bland annat varit på mobilitet, som är strategiskt viktig ur flera olika aspekter. Kommunen har därför tagit en mer offensiv roll i dialogen med Västtrafik. Resultatet är att några linjer med få resenärer försvinner, till förmån för utökad trafik i våra huvudstråk och fortsatt direktbussar till Göteborg, samt utökade närtrafikområden och några nya busslinjer i områden med bättre behov.</p> <p>I samverkan med kommunpolisen har trygghetsvandring genomförts på Slätthults verksamhetsområde och möte arrangerats med tema hästgårdar och trygghetsfrågor.</p> <p>Utvecklingen av de blå näringarna fortsätter och en rad samverkande aktiviteter och nätverkande pågår. Arbetet sker i samverkan med Symbioscentrum Sotenäs, Innovatum och Chalmers.</p> <p>En ny näringslivsstrategi har antagits av kommunfullmäktige. Fyra näringslivsråd har genomförts med fokus på bland annat omställning och kompetensförsörjning. En ny samverkansform kallad byggsamverkan har startats. Flera företagsbesök har genomförts under året. Det har varit ett stort antal företagsrådgivningar och samverkan har skett främst med Position Väst, ALMI och IUC (Industriellt Utvecklingscentrum).</p> <p>Orust bibehåller sin höga kvalitet på sociala medier avseende innehåll och antal inlägg och är bland de främsta i Sverige inom offentlig verksamhet. Vår Facebooksida når i snitt 150 000 personer varje månad.</p> <p>Vårens skolresultat för årskurs 9 var på en hög nivå med ca 90 % behörighet till gymnasiet. Mycket glädjande är att andelen elever i årskurs 3 som klarat alla delar av nationella proven för ämnesproven i svenska, svenska som andraspråk och matematik uppgår till 84 %, vilket var 20 % bättre än riket och en ökning med 16 % jämfört med</p>	

Mål	Måluppfyllelse
<p>2022. Detta innebär en 5:e placering i riket.</p> <p>För att bidra till en trygg och omtyckt kommun fokuserar sektor omsorg på dialog med brukare och seniorer i samhället, både ur ett förebyggande och förberedande perspektiv. I de olika boendeformerna genomförs borärdsmöte och under 2023 har kontaktpersonens roll tydliggjorts inom äldreomsorgen.</p> <p>Enheten socialt stöd fortsätter arbetet med att kunna erbjuda mer individanpassade insatser. Utvecklingen av kommunens öppenvård med tidiga och förebyggande insatser har bidragit till en mer öppen och tillgänglig socialtjänst där medborgare i större utsträckning själva söker stöd.</p> <p>För att skapa en trivsamt kommun att leva, besöka och verka i har parkenheten arbetat med utsmyckning i Henån, Svanesund, Ellös, Varekil och Mollösund. Arbetet med parkmiljö kring Saras hus i Henån har färdigställts och en mindre mötesplats i Ellös blev klar. Blommor och planteringar utökas hela tiden i samverkan med vägföreningar.</p> <p>I Henån har en ny parkering på tomten för båtbyggargymnasiet färdigställts och mittemot kommunhuset har en pop-up park ställts i ordning. Tanken är att denna sedan kan flyttas och dyka upp (poppa upp) på andra ställen i kommunen. Generationsparken i Svanesund är invigd och en ny mötesplats har därmed skapats. Småholmarnas badplats har tillgänglighetsanpassats med bland annat en ramp för rullstolsburna. Bryggorna i Ellös renoveras och nya toaletter vid hamnen i Edshultshall är färdiga. Gång- och cykelväg längs Morkullevägen i Ellös är färdig och väg-, gång- och cykelväg fram till nya förskolan i Svanesund samt rivning av stallbyggnader är färdigt, och går i linje med kommunens cykelstrategi.</p> <p>Ett arbete med ca 25 detaljplaner och ett planprogram pågår. Översiktsplaneringen består av ny översiktsplan Orust 2040 (ÖP) och en fördjupad översiktsplan för havet runt Tjörn och Orust. Den sistnämnda har antagits av fullmäktige, medan samråd för ÖP har hållits och granskningshandlingar färdigställts för utställning under 2024.</p> <p>Orust kommun kom på andra plats i regionen i mätningen Sveriges friluftskommun, vilket var en förbättring jämfört med tidigare. Syftet med utmärkelsen är att skapa uppmärksamhet kring friluftslivsarbetet och stimulera kommunernas arbete som bidrar till att nå de nationella friluftslivspolitiska målen.</p> <p>Genom aktiviteter och arrangemang som genomförts såsom kulturvandningsveckan, föreningsveckan och den ordinarie programverksamheten på Kulturhuset Kajutan och övriga bibliotek bidrar vi till att öka attraktionen i kommunen. De senaste åren har det även varit möjligt för lokala band att framträda i kulturhuset Kajutan.</p>	

Måluppfyllelse	Utfall 2023	Mål 2023	Utfall 2022	Indikator
	2,08	Öka	2,14	Färdigställda bostäder i småhus under året, antal/1000 invånare
	0	Öka	0,84	Färdigställda bostäder i flerbildshus under året, antal/1000 invånare
	88	Öka	87	Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg – trygghet, andel (%)
	89	Öka	75	Brukarbedömning boende LSS totalt – Brukaren känner sig trygg med alla i personalen, andel (%)
	90	Bibehålla	62	Brukarbedömning daglig verksamhet LSS – Brukaren får bestämma om saker som är viktiga, andel (%)
	6,0 (2022)	Minska	5,8 (2021)	Personaltäthet, inskrivna barn per årsarbetare i förskolan, kommunal regi, antal
	89,6	Öka	91,6	Elever i åk. 9 som är behöriga till yrkesprogram, kommunala skolor, andel (%)
	82,6	Öka	73,1	Gymnasieelever med examen inom 4 år, hemkommun, andel (%)
	100	85	100	Vunna överklaganden sektor ledning och verksamhetsstöd %
	100	85	100	Vunna överklaganden sektor lärande %
	100	85	99	Vunna överklaganden sektor omsorg %
	83	85	77	Vunna överklaganden sektor samhällsutveckling %
	-	Öka	64 (2018)	Företagsklimat enligt SKR:s mätning Insikt – Totalt NKI (nöjd kund index)

Mål-uppfyllelse	Utfall 2023	Mål 2023	Utfall 2022	Indikator
	286	Öka	74 (2021)	Bäst att leva, Orusts placering i ranking av Sveriges kommuner enligt tidningen Fokus
	1 035	Öka	874	Antal inlägg på sociala medier (st)

Analys och bedömning

Det har under året, likt övriga Sverige, byggts mindre och kommit in färre bygglov. 31 enbostadshus och 1 komplementbostadshus har fått slutbesked. Inga flerbostadshus har getts slutbesked, men det finns antagna detaljplaner som möjliggör detta framöver. Under 2022 gavs slutbesked till 28 enbostadshus, 3 komplementbostadshus och 3 flerbostadshus.

Brukarbedömningar både inom hemtjänst och LSS har förbättrats från föregående år och samtliga når målvärdet. 88 % av brukarna inom hemtjänst upplever att det känns tryggt att bo hemma med stöd från hemtjänsten. Inom LSS boende känner sig 89 % trygga med alla i personalen. Inom daglig verksamhet LSS har verksamheten aktivt arbetat med brukarinflytande, vilket gett resultat. Andelen som får bestämma om saker som är viktiga har förbättrats från 62 % till 90 %.

Personaltätheten är låg i förskolan i förhållande till riket (5,1) och en begränsande faktor för mindre barngrupper en stor del av dagen. För att öka personaltäthet och minska barngruppernas storlek behövs ett ekonomiskt tillskott. För 2023 finns ännu inget utfall. Istället visas och jämförs 2022 års utfall med 2021.

90 % av eleverna i åk 9 var behöriga till gymnasiets yrkesprogram vilket återigen var ett mycket bra resultat. Orust placerar sig på andra plats av Västra Götalands 49 kommuner. För rikets snitt var andelen 85 %.

Andelen gymnasieelever som får examen inom fyra år har ökat markant jämfört med föregående år och uppgår till 83 %. För rikets snitt var andelen 74 %. Att eleverna får examen inom angiven tid är viktigt för individen, men också för kommunens ekonomi.

Inom sektor ledning och verksamhetsstöd fanns det inga inkomna eller pågående överprövningar. Sektor lärande har haft fem skolskjutsärenden och ett ärende gällande ersättning till friskola. Alla föll ut till kommunens fördel. Sektor omsorg har en hög rättssäkerhet inom myndighetsutövningen och har vunnit samtliga överklaganden utom ett där det var ett delavslag från Förvaltningsrätten. Inom sektor samhällsutveckling har 78 beslut avgjorts varav 64 ärenden har fallit ut till kommunens fördel. Inom samhällsutveckling har 61 ärenden avgjorts inom byggenheten, varav 49 som kommunen vunnit, 10 miljöärenden har avgjorts, varav kommunen fick rätt i åtta av dem. Avfallshanteringsenheten hade sex ärenden där kommunen har vunnit fem och ett ärende är fortsatt under handläggning.

Rapport om Företagsklimatet enligt SKR:s mätning Insikt kommer först i mars 2024, men hittills ser målvärdet ut att nås avseende service och bemötande till våra företag i samband med kommunens myndighetsutövning.

Under 2022 har undersökningen "Bäst att leva" enligt tidningen Fokus gjorts om helt. Undersökningen genomfördes 2023 av bolaget Infostat och på det nya sättet att mäta placerar sig Orust kommun på plats 286. Det ska jämföras med den tidigare typ av undersökning som gjordes 2021 och plats 74. Generellt har många turistkommuner placerat sig långt ner i den nya rankingen utifrån att bostadspriserna håller nivå med storstäderna, medan utbudet av service håller nivå med glesbygd.

Totalt gjorde 1 035 inlägg på sociala medier. Målsättningen var att öka antalet inlägg för att sprida information och göra kommunen attraktiv. Jämfört med föregående år ökade antalet inlägg med ca 160 inlägg.

Målområde Hållbart samhälle

Mål	Måluppfyllelse
3. En miljömässig hållbar utveckling	
<p>Två av tre indikatorer som mäter måluppfyllelsen nådde målvärdet och en indikator nådde det delvis vilket innebär att det övergripande målet uppnås. I fullmäktiges målbeskrivning nämns att kommunen ska bidra till en miljömässig hållbar utveckling genom att stötta de som lever, besöker och verkar i kommunen att agera mer hållbart. Natur- och vattenområden värnas och utvecklas. Verksamheterna ska arbeta med miljöfrågor i vardagen och minska sin miljöpåverkan.</p> <p>En ny arbetsgrupp "Hållbar utveckling miljö" har bildats, vilken främst kommer att arbeta med att samordna kommunens övergripande miljöstrategiska arbete. Fokus kommer att vara uppföljning av klimatlöften, miljömålsåtaganden samt energi- och klimatstrategi. Gruppen kommer också att utgöra ett stöd i vilka miljömässiga krav som bör ställas vid upphandling.</p> <p>Infrastruktur, kollektivtrafik och mobilitet har varit i fokus under året. Västtrafiks förstudie inför upphandling är avslutad och vi har sammanställt tydliga inspel till Västtrafik. Ett projekt pågår med att titta på andra</p>	

Mål	Målpuppfyllelse
<p>mobilitetslösningar och en handlingsplan kommer att tas fram.</p> <p>Energi- och klimatrådgivningen har varit efterfrågad av såväl företag som privatpersoner med anledning av ökade energi- och bränslepriser. Den förstärkning av uppdraget som staten initierade i slutet av 2022 har fortsatt god effekt. En ny avtalssamverkan har tecknats där även Kungälv och Öckerö ingår.</p> <p>Kommunen har varit delaktiga i årets hållbarhetsvecka i samarbete med Orust kretsloppsakademi och Studieförbundet Vuxenskolan. Ett frukostmöte för näringslivet anordnades på temat hållbarhet.</p> <p>Sektor lärande har fortsatt arbetet med återtag och återbruk av uttrangerad IT-utrustning vilket innebär återbruk, miljömässig hantering och säker radering. En uppskattad beräkning visade att återvinningen sparade 14 500 kg/CO₂ motsvarande 10 000-20 000 körda mil beroende på bilens CO₂ utsläpp.</p> <p>Planeringen inom hemtjänst ses över med jämna mellanrum för att minska körsträckorna så långt det är möjligt. Användandet av nyckelfritt har minskat resandet.</p> <p>Energianvändningen i fastigheterna har fortsatt minska tack vare driftoptimering och energibesparingsåtgärder. På grund av ökade kostnader för fjärrvärme har samtal med fjärrvärmebolaget inletts för effektivisering av systemet. I översiktsplanen Orust 2040 skapas förutsättningar för mer hållbara tätorter och för att möta effekterna av ett förändrat klimat.</p> <p>Parkenheten medverkar i arbetet med att kartlägga och bekämpa invasiva arter och pollineringsprojekt för att gynna vilda pollinatörer i kommunen.</p> <p>Sluttäckning av deponi på Månsemyrs återvinningscentral är genomförd. För att minimera påverkan måste deponin sluttäckas och det skydd som sluttäckningen ger ska fungera under flera hundra år.</p> <p>Driftsättning av det nya avloppsreningsverket i Ellös beräknas ske under sommaren 2024 och därefter intrimning fram till 1 januari 2025.</p> <p>Livsmedelsproduktionen har stor klimatpåverkan och lämnar avtryck. Kostenheten har infört två olika portionsstorlekar inom sektor omsorg. I förskolan har kostenheten arbetat fram en portionsstorlek som produktionsköken använder för att beräkna mängden mat som skickas till förskolorna.</p> <p>Projektet som bedrivits inom miljöarbetet har varit framgångsrika och väckt massmedial uppmärksamhet. Spökfiskeprojektet, där yrkesfiskare i samarbete med proffsdykare har samlat upp förlorade fiskeredskap, avslutades under året. Projektet har varit framgångsrikt och en mängd hummertinor, burar, ryssjor och garn på sammanlagt 1,7 km har samlats upp. Förutom fiskeredskap har projektet tagit upp linor, plastskräp, ankare, tågvirke med mera.</p> <p>Projektet Vatten värt att värna har fortsatt under året med mycket goda resultat. Under hösten har tre våtmarksprojekt slutrapporterats till Länsstyrelsen; Flatön, Utgård och Ödsmäl.</p> <p>Arbetet med att verkställa LOVA-paketet "Vatten Värt att Värna Åtgärds paket 1" har startat. På Orust handlar det främst om dagvattenfördröjande våtmarker och dammar uppströms Svanesunds tätort och i Svanvik. En åtgärdslista för LEVA Orust, Vatten Värt att Värna och 8+floddar har blivit klar och publicerats.</p> <p>Bekämpningen av sjögull i Grindsbyvattnet har pågått sedan våren 2020 med ett mätbart bättre siktdjup. I samråd med Länsstyrelsen kommer projektet att avslutas under början av 2024.</p>	

Mål-uppfyllelse	Utfall 2023	Mål 2023	Utfall 2022	Indikator
	8 150	Minska	8 184	Energianvändning i kommunens ägda fastigheter (MWh/år)
	62	Öka	60	Ekologiska livsmedel i kommunens verksamhet, andel (%)
	42,4	Öka	42,4	Fossiloberoende fordon i kommunorganisationen, andel (%)

Analys och bedömning

Energianvändningen minskade jämfört med föregående år och målvärdet uppfylldes. Året var som helhet mycket nära ett normalår sett till temperaturen. Av förbrukningen var 5 030 MWh el och 3 120 MWh fjärrvärme.

Andelen ekologiska livsmedelsinköp ökade till 62 %. Ökningen var inte förväntad, då flera ekologiska livsmedel har varit restnoterade hos grossisten. Ökningen beror troligen på ökad noggrannhet vid redovisningen av inköp.

Andel fossiloberoende fordon i kommunen var på samma nivå som 2022 varvid målvärdet uppnås delvis. 15 nya elfordon har upphandlats och leverans är beräknat till tidigt 2024. Andelen kommer därför att öka under 2024, från tidigare 26 % till 37 % helt fossiloberoende personbilar. Om hybrider också räknas med blir resultatet 47 %.

Mål	Måluppfyllelse
4. En social hållbar utveckling	
<p>Analys och bedömning</p> <p>Fyra av sju indikatorer som mäter måluppfyllelsen uppnådde målvärdet, en nådde delvis målvärdet och två nådde inte målvärdet. De två som inte nådde målvärdet avser ungas hälsa i åk 4 och åk 8, vilka har stor vikt för att nå det övergripande målet och därför blir den sammantagna bedömningen att målet nås delvis. För fyra av indikatorerna finns inget utfall för 2023, utan jämförelse har gjorts med senast kända värde. Sammantaget innebär det att det övergripande målet delvis uppnås. I fullmäktiges målbeskrivning anges att faktorer som trygg miljö, studier, egen försörjning, meningsfullhet och god hälsa är grundförutsättningar för ett gott liv. Genom att satsa på förebyggande åtgärder och tidiga insatser mot psykisk ohälsa minskar konsekvenserna för såväl de enskilda individerna som det framtida välfärdssamhället.</p> <p>Ett välfärdsbokslut har upprättats, som visar ett något sämre resultat för kvinnors hälsa jämfört med män. Fortsatt fokus på barn och unga och i förebyggande syfte har flera föräldraföreläsningar erbjudits.</p> <p>Arbetet med en ny Översiktsplan 2040 har stor betydelse för en social hållbar utveckling. Parallellt har arbete pågått med framtagande av ett nytt bostadsförsörjningsprogram där bostäder för alla är utgångspunkten.</p> <p>Även utveckling av kollektivtrafik och mobilitet har stor betydelse för en social hållbar utveckling. Ett politiskt beslut fattades i höst om införande av seniorkort (+70 år) under 2024.</p> <p>Med syftet att bryta ensamheten för våra äldre invånare startade projekt mötesplats äldre 2022. Under 2023 har arbetet utökats till att omfatta alla som upplever ensamhet och fyra mötesplatser är nu igång, med ett stort antal aktiviteter och högt deltagande i drygt 100 aktiviteter.</p> <p>I syfte att motverka psykisk ohälsa bland barn och unga har YAM-instruktörer (Youth aware of mental health) utbildats som riktar sig till åk 8. Föreläsningar om att förebygga suicid har genomförts. Barnhälsan och elevhälsan har förstärkts med kurator- och psykologresurs. All personal inom sektor lärande har fått utbildning i att förebygga, upptäcka och agera när barn far illa.</p> <p>Arbetet med att utveckla förebyggande och nära insatser har fortsatt. Öppenvård i egen regi har ökat avsevärt och visar på att vi är bättre nu jämfört med tidigare på att möta upp medborgarnas behov av insatser på hemmaplan.</p> <p>Mini-Maria har öppnat i Henån, som är en öppen mottagning för ungdomar med riskbruk och/eller skadligt bruk och beroende av alkohol, droger eller spel. Verksamheten drivs av Regionhälsan och kommunerna i Fyrbodal.</p> <p>Genom ett framgångsrikt samarbete mellan skola och omsorg erbjuds nu både en särskild undervisningsgrupp inom grundskola och korttidsboende LSS på Änggården i Mollösund för barn och ungdomar med behov av särskilt stöd. En värdefull verksamhet för att kunna erbjuda barn och familjer stöd i Orust kommun. I september startade också Brohuset, en ny inriktning inom arbetsmarknadsenheten som ger personer som har ett pågående missbruk möjlighet till sysselsättning</p> <p>Flera personer har övergått från sociala andrahandskontrakt till förstahandskontrakt. Det är ett resultat av arbete med att öka individens boendekarriär. Under året startade också ett förberedande arbete kring bostad först.</p> <p>Flyktingar från Ukraina har fått undervisning i svenska genom samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan och Orust Sparbank och under hösten inom SFI, då regeringen ändrade lagen. Arbetet med nyanlända sker med både ett kort- och långsiktigt perspektiv. En noggrann planering och att arbeta på individnivå ger goda resultat. Flera nyanlända har idag arbete som bland annat bussförare, inom vården eller inom turistnäringen.</p> <p>Fritidsenheten har ett etablerat och gott samarbete med socialtjänst, ungdomsmottagning, föreningar och skola. Verksamheten jobbar tre dagar i veckan med att vara på skolorna och bygga relationer och bedriva gruppverksamhet. Det årliga breddlägret för femteklassare har genomförts. Denna aktivitet görs årligen för att bygga relationer tidigt. Detta ger stor effekt framåt när ungdomarna känner fritidsenheten och dess personal. Ungdomarna ger sommarens aktiviteter och fritidsenheten ett högt betyg.</p> <p>Kultur och bibliotek genomför aktiviteter och arrangemang för att stimulera till deltagande, eget skapande och att biblioteken är öppna mötesplatser för informationsinhämtning och platser för möten och upplevelser.</p> <p>Verksamheten har genomfört 955 publika aktiviteter, varav 716 aktiviteter var riktade mot barn och unga.</p>	

Måluppfyllelse	Utfall 2023	Mål 2022	Utfall 2022	Indikator
	4 (2022)	Minska	11 (2019)	Andel elever i åk. 9 (15 år) som har använt narkotika överhuvudtaget (%)
	7 (2022)	Minska	13 (2019)	Andel elever i åk. 9 (15 år) som intensivkonsumerar alkohol någon gång i månaden eller oftare (%)

Mål-uppfyllelse	Utfall 2023	Mål 2022	Utfall 2022	Indikator
	6	Minska	4	Ungas hälsa i åk. 4, andel (%), som mår dåligt eller mycket dåligt just nu.
	9,2	Minska	6	Ungas hälsa i åk. 8, andel (%), som mår dåligt eller mycket dåligt just nu.
	79	Öka	71,5	Andel elever som har mindre än 15 % frånvaro (%)
	5,3 (2021)	Minska	6,2 (2020)	Invånare 16-24 år som varken arbetar eller studerar, andel (%)
	13 (2022)	Minska	13 (2021)	Invånare 0-19 år med låg ekonomisk standard, andel (%)
<p>Analys och bedömning</p> <p>Drogvaneundersökningen görs var tredje år och genomfördes under 2022. Resultatet visade att andelen som använt narkotika eller intensivkonsumerar alkohol minskade jämfört med föregående undersökning 2019. Undersökningen genomförs nästa gång 2025.</p> <p>Andelen som mår dåligt eller mycket dåligt av unga i åk 4 och åk 8 har tyvärr ökat jämfört med föregående år. Låg psykisk ohälsa är en viktig faktor för en fungerande skolgång och för att undvika framtida utanförskap. Insatser pågår inom området såsom skolmodellen PALS, Youth aware of mental health (YAM), Tanke och Hälsa samt Alla barn i centrum (ABC) som genomförs i olika åldrar och grupper.</p> <p>Andelen elever som har mindre än 15 % frånvaro har ökat jämfört med 2022 vilket gör att målvärdet uppnås. Utfallet är positivt men en högre närvaro än så eftersträvas. Olika åtgärder har genomförts såsom revidering av närvaroplanen, utbildningsdagar för elevhälsan och rektorer inom grundskolan, robotar för att kunna delta i klassrummet på distans, ökad samverkan med socialtjänsten samt skärpta rutiner kring beviljande av ledighet.</p> <p>För andel invånare 16-24 år som varken arbetar eller studerar är det senaste värdet för 2021. Jämfört med 2020 minskade andelen vilket också är målsättningen för indikatorn</p> <p>Tidigare indikator ”Invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel %” är borttaget ur Kolada och har ersatts av ”Invånare 0-19 år med låg ekonomisk standard”. Utfallet har ett års eftersläpning och andelen är oförändrad mellan 2022 och 2021, vilket medför att målnivån delvis uppnås. Rikets andel var 17 % för 2022. Då nuvarande inflation och kostnadsökningar påverkar den enskildes ekonomi finns risk att andelen ökar kommande år.</p>				

Målområde Attraktiv arbetsgivare

Mål	Måluppfyllelse
5. Kompetensförsörjningen ska tryggas genom fokus på ett hållbart arbetsliv	
<p>Analys och bedömning</p> <p>Sex av sju indikatorer som mäter måluppfyllelsen uppnådde målvärdet och en nådde delvis målvärdet, vilket innebär att det övergripande målet uppnåddes. I fullmäktiges målbeskrivning nämns att alla medarbetare känner trivsel, engagemang och arbetsglädje på sin arbetsplats. Sjukfrånvaron ska minska och en hög motivation, delaktighet och en positiv känsla ger stolta medarbetare och goda förutsättningar till utveckling av verksamheten. Sjuktalet har vänt nedåt och de åtgärder som har genomförts verkar äntligen ge effekt. Sannolikt har det politiska beslutet gällande förstadagsintyg påverkat sjuktalet i positiv riktning samt de insatser som genomförs av HR, chef och företagshälsovård. En arbetsgrupp för att sänka sjuktalet bestående av HR-specialister från flera av Fyrbodals kommuner har fokuserat på frågan under året. Ett samarbete med att arbeta med kvinnors hälsa och en jämställd hälsa är inlett tillsammans med kommunens folkhälsostrateg i syfte att sänka sjuktalet för såväl medarbetare i Orust kommun som invånare i kommunen.</p> <p>Vår största utmaning inom kompetensförsörjningen är svårigheten att rekrytera utbildad personal. Arbete pågår med nystartsarbeten, ungdomsjobb, serviceassistenter och liknande men det är inte tillräckligt sett till helheten. Ett seminarium om kompetensförsörjning har genomförts i samarbete mellan näringslivsrådet och Komvux med ett gott deltagande från företagen. Mycket handlar om att få kunskap om vilka möjliga vägar det finns till stärkt kompetensförsörjning.</p> <p>Arbetet med utveckling av kollektivtrafik och mobilitet har även stor betydelse för kompetensförsörjningen. I årets medarbetarenkät har mobilitetsfrågor ingått för att se vilka åtgärder kommunen har mandat att göra i syfte att förbättra kompetensförsörjningen. Även näringslivet har lyft frågan om fungerande infrastruktur och mobilitet för att underlätta kompetensförsörjningen.</p>	

Mål	Måluppfyllelse
<p>Sektorerna arbetar kontinuerligt för en hälsofrämjande arbetsmiljö. Den årliga arbetsmiljöenkäten följs upp och handlingsplaner skapas för att förbättra arbetsmiljön. Sektor omsorg har sett att tillgänglighet och närhet till chef och andra funktioner har en positiv effekt på verksamheten som ökar tryggheten och främjar arbetsmiljön. Sektor samhällsutveckling har under året fokuserat på uppföljning av arbetsplatsens mål, insatser i organisationsutveckling för att bevara det goda ledarskapet samt frågor kopplade till respekt.</p> <p>Under våren övergick samtliga hemtjänstgrupper till att köpa in städ av externt företag. Företaget har utfört insatsen veckostäd för våra brukare. Det har bidragit till en förbättrad arbetsmiljö enligt medarbetarna som nu inte upplever samma tyngd i arbetet.</p>	

Mål- uppfyllelse	Utfall 2023	Mål 2023	Utfall 2022	Indikator
●	10,0	Minska	10,8	Sjukfrånvaro kommunalt anställda totalt, (%)
●	81	81	82	Medarbetarengagemang (HME) totalt kommunen - Totalindex
●	83	81	83	Medarbetarengagemang (HME) totalt kommunen - Motivationsindex
●	81	80	80	Medarbetarengagemang (HME) totalt kommunen - Styrningsindex
●	81	81	81	Medarbetarengagemang (HME) totalt kommunen - Ledarskapsindex
●	69,4 (2022)	Öka	67 (2021)	Heltidsarbetande månadsavlönade, kommun, andel (%)
◆	88,8	Bibehålla	89,6	Andel stolta medarbetare med Orust kommun som arbetsgivare, totalt kommunen (%)

Analys och bedömning

Sjukfrånvaron var fortsatt hög men minskade jämfört med föregående år och därmed uppnåddes målvärdet. Det har varit ett stort fokus på frågan under året med en palett av åtgärder såsom arbete med friskfaktorer och förstadagsintyg som sannolikt bidragit till en lägre sjukfrånvaro.

Samtliga index som mäter medarbetarengagemanget visar ett mycket gott resultat. Totalindex för kommunen blev 81, vilket var något lägre än föregående år, men högre än snittet för Sveriges kommuner och i nivå med målvärdet. Motivationsindex blev ett lika högt värde som 2022 och en bra bit över målvärdet. Värdet tyder på engagerade medarbetare som är motiverade i sitt arbete. Även styrningsindex översteg målvärdet vilket, kan bero på många faktorer, men är säkert också en produkt av att kommunens styrmodell nu har satt sig ordentligt i verksamheterna. Omsorgen har haft måldagar med all sin verksamhet där man har arbetat med mål och styrning, vilket sannolikt också bidrar till resultatet. Ledarskapsindex bibehåller ett högt värde. En chefsplattform är framtagen för att tydliggöra chefsuppdraget och ambitionen är att bibehålla det goda resultatet.

Andelen heltidsarbetande var 2022 69,4 %, vilket var en ökning jämfört med 2021 med 2 % (67 %). Målsättningen var att öka andelen och därmed uppfylldes målvärdet. Det finns en eftersläpning i utfallet med ett år och utfallet för 2023 presenteras först i april 2024. Då reallönerna har minskat och kostnaderna i samhället ökat så har de flesta personer en allt mer ansträngd privatekonomi. Detta ekonomiska läge torde öka motivationen för att arbeta mer för att kompensera det ansträngda ekonomiska läget.

Andel stolta medarbetare med Orust kommun som arbetsgivare minskade marginellt jämfört med 2022. Värdet ligger fortsatt runt 89 % vilket är ett mycket bra resultat och nästan i nivå med målvärdet. Målvärdet är satt till att tidigare års resultat ska bibehållas, vilket gör att målvärdet delvis uppfylldes.

Redovisning av kommunfullmäktiges riktade uppdrag

Kommunfullmäktige beslutade om 12 riktade uppdrag i budget 2023 med plan 2024-2025. Utgångspunkten är att de riktade uppdragen ska genomföras under mandatperioden om inget annat anges.

Sammanfattande måluppfyllelse och analys

Av totalt 12 riktade uppdrag till sektorerna att arbeta med under planperioden är sju uppdrag påbörjade och delvis uppfyllda/på god väg, ett uppdrag ej påbörjat och fyra uppdrag genomförda.

Teckenförklaring	
Uppfyllt	
Delvis uppfyllt/ på god väg	
Ej uppfyllt	

Målområde attraktiv kommun

Uppdrag	Kommentar	Måluppfyllelse
a) Under år 2023 särskilt arbeta med bemötande till kunder och brukare från administrativ personal t.ex. handläggare och chefer. I uppdraget ingår också att se över skriftliga svar via t.ex. brev och e-post.	<p>Under våren togs ett helhetsgrepp kring dokumenthantering. Ett arbete startades upp kring klarspråk, tillgänglighetsanpassning av dokument och framtagning av mallar. Flera mallar har utvecklats i syfte att bli mer tillgängliga för funktionshindrade. Under hösten anordnades klarspråksutbildningar för handläggare, administratörer med flera. Totalt 210 personer har deltagit i utbildningarna, som varit mycket uppskattade.</p> <p>Sektorerna har fortsatt arbeta med ökad tillgänglighet och ett gott bemötande i alla kontaktytor. Som exempel kan nämnas standardiserade svar för ansökningar via e-tjänster, översyn av öppettider, hänvisning av telefon och mejl och införandet av ny grafisk profil i brevmallar och på hemsidan. De enkäter som lämnats ut från verksamheterna under året angående bemötande visar på ett bra resultat över lag.</p> <p>Alla handläggare inom mark- och exploatering, miljöenheten, byggenheten och räddningstjänst har deltagit i en workshop om kring ökad service men bibehållen rättssäker ärendehantering.</p>	
b) Alla verksamheter arbetar för att ligga i framkant när det gäller teknikutvecklingen.	<p>AI (artificell intelligens) blir alltmer en del av verksamhetsystemen med lösningar som effektiviserar processer och arbetssätt. Kontaktcenter fångar upp behov från kunderna avseende önskemål av att utveckla fler e-tjänster och tid har frigjorts hos flera medarbetare för att kunna arbeta med att utveckla e-tjänsterna.</p> <p>Det nya HR-systemet lanserades i slutet av året och arbete pågår för att skapa en funktion som med automatik skapar och stänger användarkonton, vilket kommer att höja säkerheten i IT-miljön. Digitala anställningsavtal används nu av samtliga chefer. Ett arbete är inlett med att implementera en avatar i rekryteringsprocessen som ska vara behjälplig vid rekrytering av större volymer. Ett system för digital referenstagning kommer samtidigt att implementeras.</p> <p>Sektor lärande arbetar kontinuerligt med att ligga i framkant inom teknikområdet. Ett exempel är användning av robotar för de elever som av olika skäl inte kan delta fysiskt på lektionerna. Kontinuerlig utveckling sker av externa och interna e-tjänster för att öka tillgänglighet och förenkla administrativa processer. Alla lärandets verksamheter har nu digitala plattformen Cosafe för att kunna larma, hantera och förebygga incidenter.</p> <p>Sektor omsorg har tecknat ett avtal för digitala hjälpmedel, vilket kommer underlätta när enstaka brukare har behov av dessa lösningar. Här kan vi så småningom använda oss av GPS-larm för att öka möjligheten för brukare att vara självständiga i vardagen.</p> <p>Kommunen erhöll medel från Kulturrådet via Stärkta bibliotek för att införa digitala informationsskärmar. Dessa har satts upp på bibliotek, sporthallar mm. Via dessa kan vi lättare informera om och marknadsföra arrangemang, lovaktiviteter mm. Kost-</p>	

Uppdrag	Kommentar	Mål-uppfyllelse
	enheten kommer att investera i tre nya digitala ugnar som är mer energieffektiva.	
c) Kaprifolgårdens Café Tittin öppnas upp för att skapa möjligheter för äldre personer att i gemenskap äta en god måltid.	Café Tittin öppnade i maj månad och är öppet tre dagar i veckan. Samverkan sker med olika aktörer över hela ön, och äldre, hyresgäster med anhöriga kan sammanstråla och få en trevlig stund. Det erbjuds lagad lunch från kostenhetens kök fem dagar i veckan. I november startade försäljning av klimatlådan, för att ta hand om matsvinn från serveringen. Ett flertal gäster besöker caféet nästintill dagligen.	
d) Hyresrätter ska prioriteras vid markanvisningar.	<p>Pågående markanvisningar med hyresrätter:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Svanesund Centrum Norra med möjlighet till ca 115 bostäder är annonserad och kommunen har vissa byggrätter där vi angett i inbjudan till markanvisning att vi gärna ser hyresrätter. Stiftelsen har inom samma område markanvisningsavtal på en byggrätt som ger möjlighet till ca 15 -20 hyresbostäder. • Huseby 1:102, byggemenskap. • Trygghetsboende Henån med 46 lägenheter i form av kooperativa hyresrätter. • Trygghetsboende i Ellös avvaktar igångsättning av Henåns nya trygghetsboende. <p>Det är fortsatt svårt när det gäller byggnation av hyresrätter då det statliga investeringsstödet är borta och hyrorna blir för höga i ett nybyggt hus. Rådande marknadsläget gör att exploatörerna avvaktar med nybyggnationer.</p>	
e) Utred kostnad och hur ett erbjudande kan se ut där alla elever i högstadiet och gymnasiet erbjuds ett fritidskort för resa kollektivt med buss på fritiden.	Regeringen har gett E-hälsomyndigheten, Folkhälso-myndigheten, Försäkringskassan, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) och Statens kulturråd i uppdrag att förbereda och ta fram ett förslag för en digital tjänst och för införandet av ett fritidskort för barn och unga som ska införas under 2024. Det visar sig nu att fritidskortet som ska ge barn och unga ökad tillgång till idrott, kultur, friluftsliv och annat föreningsliv inte innehåller resor. Förvaltningen kommer därför att tillsammans med Västtrafik att ta fram underlag för kostnader för ett lokalt fritidskort för resor som finns med som underlag inför budget 2025.	
f) Utred en breddning av kulturhuset Kajutans verksamhet med tillhörande scenutbyggnad.	En dialog har initierats med den politiska majoriteten för att förtydliga omfattningen av uppdraget. Uppdraget kommer att påbörjas med en utredning under 2024.	
g) Parkenheten fortsätter att utvecklas med fokus på utomhusmiljön och trivselhöjande åtgärder i våra fyra tätorter.	Parkenheten har under året fått ett eget utrymme och verkstad på Lunden. Under 2023 har parkenheten tagit över skötseln av de ytor som fastighetsenheten tidigare skött, och skapat fina trivselhöjande åtgärder. Parkmiljön vid Saras hus i Henån färdigställdes under året med mycket goda resultat. Andra projekt under året är bland annat planteringar i generations-parken, Henåns nya parkering vid bussterminalen och Varekils busstation. I övrigt har Orust pyntats under högtiderna, alla hjärtansdag, påsk, halloween och jul med god respons av invånare och besökare.	
h) Fokus på att ytterligare utveckla kunskapsresultaten i grundskolan.	<p>Olika aktiviteter pågår eller har genomförts:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fokus på högre närvaro bland elever, då hög närvaro ger högre kunskaper. • Skolmodellen PALS - en evidensbaserad modell som har 	

Uppdrag	Kommentar	Mål-uppfyllelse
	<p>utvecklats för att möta utmaningar i skolan. PALS riktar sig till skolans personal och ger verktyg för att hantera skolvardagen med eleverna på ett så bra sätt som möjligt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • SKIFO (skola och individ- och familjeomsorg) Orust handlar om att förebygga skolproblematik och/eller problematik kring frånvaro. Två barn- och ungdomssamordnare arbetar såväl förebyggande som åtgärdande. Arbetet sker i samverkan med socialtjänsten. 	
i) Vi skapar "En väg in" för alla ärenden som företagare har till kommunen.	<p>Det har blivit en ökad tydlighet för företagen genom den nya tjänsten som näringslivsstrateg. Det märks då antalet kontakter från företagen har ökat. Det blir också en ökad tydlighet för kontaktcenter i hur olika frågor från företag ska hanteras. Förberedelser har pågått för att starta Forum Orust i syfte att öka den interna samordningen för företag. Start i början av 2024.</p>	

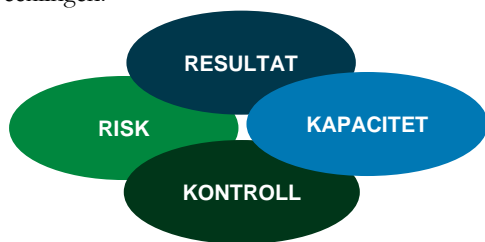
Målområde hållbart samhälle

Uppdrag	Kommentar	Mål-uppfyllelse
j) Arbeta fram innovativa lösningar för att utveckla cykelleder där det är fysiskt och ekonomiskt möjligt.	<p>Rise (Research Institutes of Sweden)-projektet "Förenklad och hållbar cykelbanedesign utanför stads kärnor" fortskrider men tänkt sträcka i Ellös skulle bli för kostsam, och en cykelväg i trä samt återvunnen asfalt utreds därför i Svanesund längs Färjevägen istället. Cykelplanen som hör till cykelstrategin håller på att revideras med text och kartor med vad som är utbyggt och kompletteras med fler cykelvägar. I den reviderade cykelplanen planeras nya cykelvägar med grus där detta är lämpligt för att få fram fler meter cykelväg än om man anlägger enligt VGU-standard (vägar och gators utformning) i asfalt.</p>	
k) Utred hur vi kan utveckla och bredda vuxenutbildningens lärcentrum så att fler kan studera på distans inom yrkes- och högskoleutbildning.	<p>Under 2023 har en inventering påbörjats av behov för högre utbildning samt undersökt möjligheter med olika universitet/högskolor för att få högre utbildning till lärcentrum Orust. Hösten 2024 startar en grundlärautbildning med inriktning fritidshem via Högskolan i Kristianstad i samarbete med Orust lärcentrum.</p> <p>Orust vuxenutbildning samarbetar med Kunskapsförbundet/Vuxenutbildningen, Uddevalla vuxenutbildning och NU-sjukvården om en gemensam utbildning till sjukvårdsbiträde som startade under hösten. Det är en lärlingsutbildning där upp till fyra dagar per vecka består av arbetsplatsförlagt lärande (praktik) på avdelningar inom NÄL och Uddevalla sjukhus. Utbildningen är nio månader och behovet är mycket stort på arbetsmarknaden. Det finns nu en modern hybridsal på vuxenutbildningen. De fysiska lärmiljöerna på lärcentrum har utrustats med anpassade möbler.</p> <p>Dialoger pågår inom vuxenutbildningarna Fyrbodalen för att möjliggöra undervisning via distans, detta som en del i breddat utbud utifrån dimensioneringsutredningen nationellt.</p>	
l) Utred färre barn i förskolans barngrupper under två dagar i veckan.	<p>En utredning har presenterats i samband med budgetförutsättningarna för 2023 och 2024. På grund av det ekonomiska läget kommer en politisk satsning ske tidigast 2025.</p>	

Finansiell analys

I detta avsnitt görs en finansiell analys av Orust kommuns sammanställda redovisning och kommunen. Sammanställd redovisning är att jämföra med benämningen koncernredovisning som används i den privata sektorn. I kommunens sammanställda redovisning ingår Stiftelsen Orustbostäder. I analysen kommer varje avsnitt att inledas med en analys utifrån koncernen för att avslutas med kommunen.

För att kunna bedöma finansiella förutsättningar i ett vidare perspektiv än de övergripande finansiella målen används den så kallade RK-modellen. Modellen bygger på fyra viktiga grundstenar: det finansiella resultatet, kapacitetsutvecklingen, riskförhållanden samt kontrollen över den finansiella utvecklingen.

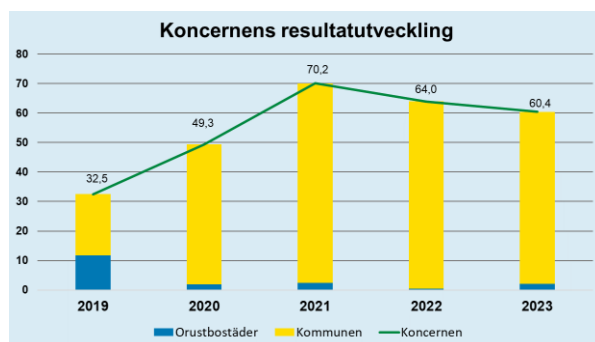
Resultat och kapacitet

Resultatutveckling

Resultatet för den kommunala koncernen uppgick till ett överskott på 60,4 mnkr varav kommunen bidrog med 58,4 mnkr och Orustbostäder med 2,0 mnkr. Koncernens resultat var 3,6 mnkr lägre än föregående år (+64,0 mnkr). Stiftelsen Orustbostäders resultat var 1,5 mnkr högre jämfört med 2022 (+0,5 mnkr).

Fullmäktige har inte beslutat om budget för koncernen. Stiftelsen beslutar om årsvis budget medan fullmäktige beslutar om budget och flerårsplan för kommunen. Tillsammans uppgick budgeterat resultat för koncernen till 24,9 mnkr. Utfallet innebär en positiv budgetavvikelse på 35,5 mnkr.

Budgetavvikelsen återfinns främst hos kommunen och analyseras under avsnittet driftredovisning.

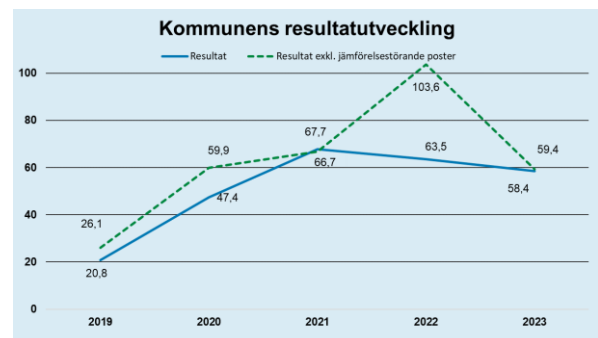
Kommunen har varken erhållit utdelning eller utbetalat något koncernbidrag till Stiftelsen Orustbostäder under 2023.

Kommunen redovisade ett positivt resultat om 58,4 mnkr. Det budgeterade resultatet var +24,6 mnkr. Budgetavvikelsen uppgick till +33,8 mnkr.

Årets balanskravsresultat efter justeringar blev +55,2 mnkr. En avsättning av medel till resultatutjämningsreserven har gjorts med 2,6 mnkr för året. Efter årets avsättning uppgår reserven till 76,7 mnkr.

I kommunens resultat ingick jämförelsestörande poster med -0,9 mnkr. Eftersom ändrade redovisningsprinciper avseende exploateringsredovisning innebär att kommunen får en större volatilitet i resultatet bedöms hela exploateringsverksamheten vara en post som ska ingå i jämförelsestörande poster. I årets poster ingår exploateringsverksamheten med -2,5 mnkr och resterande del av jämförelsestörande poster avser utrangeringar och reavinst/förluster om 1,5 mnkr under året. De största försäljningarna avser reavinst om 1,2 mnkr vid försäljning av Långelanda-Röra 1:15 samt flertalet mindre markförsäljning om 1,8 mnkr. Båtbygglokalen i Henån är riven och resterande bokfört värde om -1,4 mnkr är utrangerat.

Resultatet exklusive jämförelsestörande poster uppgick till +59,4 mnkr. Det kan jämföras med föregående år då resultatet exklusive jämförelsestörande poster uppgick till +103,6 mnkr.

Finansiellt mål

Verksamhetens resultat kommun ska vara positivt och uppgå till 2-4 % av skatter och statsbidrag.

Kommunens resultat var 5,3 % av skatteintäkter och generella statsbidrag. Generellt brukar ett positivt resultat som motsvarar 2-4 % av skatteintäkter och generella statsbidrag betraktas som god ekonomisk hushållning, vilket också är ett av kommunens finansiella mål. För Orust innebär 2-4 % ett positivt resultat om cirka 20-40 mnkr. Med en sådan nivå på resultatet brukar de flesta kommuner på egen hand klara av att över en längre tidsperiod finansiera sina ersättningsinvesteringar och nödvändiga nyinvesteringar utan att ta lån.

Det finansiella budgetmålet för 2023 var 2,3 % vilket har uppfyllts. Även det långsiktiga resultatmålet bedöms vara uppfyllt.

Intäkter och kostnader

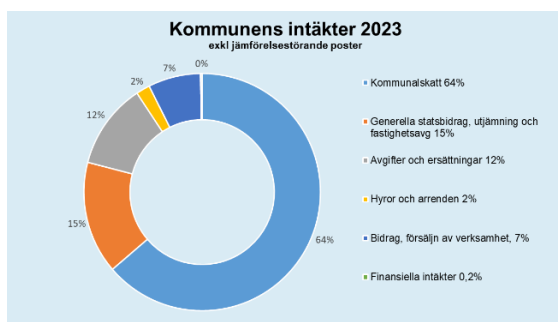
Koncernens intäkter exklusive jämförelsestörande poster, skatteintäkter, generella statsbidrag och finansiella intäkter ökade med 30,5 mnkr eller 9,6 % jämfört med föregående år och uppgick till 347,0 mnkr.

Koncernens kostnader exklusive jämförelsestörande poster och finansiella kostnader ökade med 91,5 mnkr eller 7,7 % och uppgick till 1 282,5 mnkr.

För kommunen uppgick verksamhetens intäkter exklusive jämförelsestörande poster till 287,7 mnkr (262,6 mnkr 2022), vilket var en ökning med 25,1 mnkr eller 9,6 % jämfört med föregående år. Största delen avser intäktsökningar från de affärsdrivande verksamheterna Vatten och avlopp samt Renhållning. Vatten och avlopp står för den största intäktsökningen om 9,6 mnkr medan Renhållningen enbart har ökat med 2,4 mnkr. Renhållningstaxan har under 2023 varit för låg för att täcka sina verksamhetskostnader och har därför skattefinansierats med 6,6 mnkr. Hushållskollektivet har skattefinansierats med 0,5 mnkr och verksamhetskollektivet har skattefinansierats med 6,1 mnkr.

Erhållna bidrag och gåvor har ökat med 4,4 mnkr. Bidrag från Skolverket har ökat med 2,7 mnkr varav statsbidraget Kvalitetshöjande åtgärder i förskolan står för den största ökningen. Ersättningen för personlig assistans från Försäkringskassan har minskat med 1,0 mnkr. Kommunen har under året erhållit fastigheten Södra Strandvägen 7 i Henån som gåva till ett värde om 3,0 mnkr.

Försäljningsintäkter från varor och material har ökat med 3,0 mnkr och avser till största del försäljning av avverkad skog från Hogenområdet.

Verksamhetens kostnader (exklusive avskrivningar och jämförelsestörande poster) inom kommunen ökade med 88,7 mnkr och uppgick till 1 239,3 mnkr. Ökningen motsvarade 7,7 % jämfört med föregående år (1 150,5 mnkr). Det var näst intill tre gånger högre kostnadsutveckling än mellan åren 2021 och 2022. Den höga inflationen var en bidragande faktor till kostnadsökningarna under 2023.

Den enskilt största kostnadsposten var personalkostnader inklusive pensionsutbetalningar och löneskatt, vilken utgjorde 60 % av kostnaderna. De totala personalkostnaderna (inklusive pensions-

kostnader och löneskatt) uppgick till 796,2 mnkr, vilket motsvarade en ökning med 59,4 mnkr eller 8,1 % jämfört med 2022 (736,8 mnkr).

Kostnad för löner till arbetstagarare ökade med 26,4 mnkr. I kostnadsökningen ingår ordinarie löneökning, ny tillsatta tjänster och ökade satsningar genom statsbidrag. Den genomsnittliga löneökningen inom kommunen var 3,38 %, vilket motsvarade ca 15 mnkr exklusive arbetsgivaravgifter

Positivt var att kostnader för sjuklön har minskat med 3,0 mnkr vilket också innebär att antal arbetade timmar av befintlig personal har ökat.

Arbetsgivaravgifterna har ökat med 11,1 mnkr beroende på de högre personalkostnaderna.

Pensionskostnaderna ökade med 23,7 mnkr, vilket främst beror på valet av nytt pensionsavtal och den höga inflationen. Den höga inflationen ökade kostnad för pensionsavsättning med 10,0 mnkr. En hög inflation innebär högre kostnader för värdesäkring i avsättningen. Kostnad för avgiftsbestämd ålderspension har ökat med 14,6 mnkr, vilket främst beror på effekterna av nytt pensionsavtal och att pensionsunderlaget ökat på grund av den höga inflationen. Kostnaden för pensionsutbetalningar har minskat med 1,4 mnkr på grund av den inlösen av ansvarsförbindelse som gjordes under 2022.

Verksamheternas kostnader i övrigt (tjänster, entreprenader, varor, bidrag mm) uppgick till 443,0 mnkr, vilket var en ökning med 29,3 mnkr eller 7,1 % jämfört med 2022 (413,7 mnkr). De största kostnadsökningarna fanns inom köp av huvudverksamhet 15,6 mnkr, anläggningsentreprenader 9,9 mnkr och elavgifter 5,0 mnkr.

Inom köp av huvudverksamhet har sektor lärande ökade kostnader om 10,8 mnkr för köp av förskole- och skolplatser samtidigt som sektor omsorg har minskade kostnader om 4,4 mnkr för köp av placeringar. Kostnad för renhållningsentreprenad har ökat med 7,0 mnkr.

Ökade kostnader för anläggningsentreprenad återfinns för rivning av båtbyggarskolans lokaler i Henån, Landinska villan i Ellös och gamla låg- och mellanstadieskolan i Svanesund samt återställande av deponin på Månsemyr.

Skatteintäkter och generella statsbidrag

Skattesatsen var 22,51, vilket innebar en sänkt skattesats med 0,10 öre jämfört med 2022. Fem kommuner i Västra Götaland och 56 kommuner i riket hade högre skattesats än Orust. En hög skattesats begränsar möjligheten till framtida skattehöjning för att skapa finansiellt handlingsutrymme.

Kommunens skatteintäkter uppgick till 883,8 mnkr, vilket var en ökning med 41,0 mnkr eller 4,9 % jämfört med 2022 (842,7 mnkr). Det beror framför allt på att sysselsättningen har utvecklats starkare än förväntat under året. Orust har också haft en befolkningsökning de senaste åren, vilket påverkat skatteintäkterna positivt. Under 2023 minskade antalet invånare, men det får genomslag på skatteintäkterna först 2024.

Årets skatteintäkter inkluderar en prognostiserad slutavräkning för 2023 med 12,1 mnkr samt den definitiva slutavräkningen för 2022 på 4,0 mnkr.

De generella statsbidragen och utjämning minskade med 3,4 mnkr jämfört med 2022 och uppgick till 212,7 mnkr. Tillfälliga generella statsbidrag minskade med 0,9 mnkr till 3,1 mnkr, där det största generella statsbidraget var Utökad bemanning av sjuksköterskor på särskilda boenden.

Inkomstutjämningsbidraget ökade med 9,2 mnkr till 149,1 mnkr. Regleringsbidraget minskade med 6,4 mnkr till 36,0 mnkr. Kostnadsutjämningsavgiften ökade med 2,9 mnkr till 38,0 mnkr. LSS-utjämningen förändrades med -6,7 mnkr till -4,5 mnkr. Fastighetsavgiften ökade med 4,3 mnkr till 67,0 mnkr.

Finansnetto

Koncernens finansnetto var negativt och uppgick till -28,4 mnkr, vilket kan jämföras med 2022 då finansnettot uppgick till -11,4 mnkr.

Kommunens finansnetto var negativt och uppgick till -22,5 mnkr och kan jämföras med -5,9 mnkr 2022.

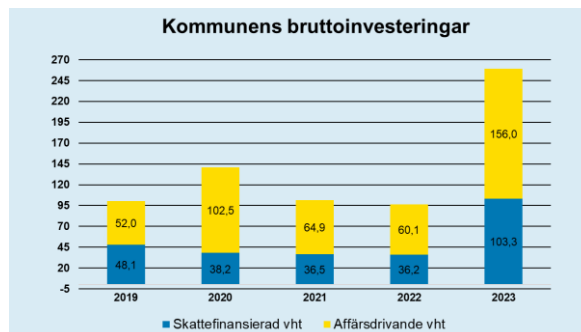
De finansiella intäkterna för kommunen uppgick till 3,0 mnkr, vilket var 0,3 mnkr högre än 2022 och beror på ökade ränteintäkter om 1,3 mnkr samtidigt som kommunen inte har erhållit någon överskottsutdelning från Kommuninvest likt tidigare år (0,9 mnkr 2022).

Kommunens finansiella kostnader uppgick till -25,5 mnkr, vilket var 17,0 mnkr högre än föregående år. Räntekostnader för pensioner ökade med 9,1 mnkr på grund av den höga inflationen. Räntekostnaden på långsiktiga lån ökade med 7,9 mnkr, vilket beror på högre låneränta vid omsättning av upptagna lån.

Investeringar

Koncernens bruttoinvesteringar uppgick till 260,0 mnkr (126,0 mnkr 2022).

Kommunens bruttoinvesteringar uppgick till 259,3 mnkr, vilket var en väsentligt högre nivå än budgeterat.

De största pågående projekten under 2023 var ombyggnad av Ellös reningsverk och VA-länk väst samt inom skattefinansierad verksamhet nybyggnation av Ellös förskola och Svanesunds förskola.

Avskrivningarna är kommunens periodiserade kostnader för investeringar. Avskrivningarna uppgick totalt till 62,9 mnkr, vilket var en ökning med 1,3 mnkr jämfört med 2022 (61,6 mnkr).

Finansiellt mål

Kommunens självfinansieringsgrad av investeringarna ska uppgå till minst 45 %.

Självfinansieringsgraden av investeringar mäter hur stor andel av nettoinvesteringarna (bruttoinvestering minus offentliga investeringsbidrag) som kan finansieras med de skatteintäkter och övriga intäkter som återstår när den löpande driften är finansierad. Över 100 % innebär att kommunen inte behöver låna till investeringarna och att kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme stärks. För kommunen uppgick självfinansieringsgraden av nettoinvesteringarna till 64,9 %.

Årets självfinansieringsgrad beror på den höga investeringsnivån och att kommunen har upptagit nya lån för att finansiera delar av investeringarna. Trots att investeringsutgifterna blev högre än planerat, behövdes inte mer lån än den planerade tas upp. Avvikelsen kunde finansieras tack vare ett högre resultat och något högre likviditet vid årets början.

Trots den höga investeringsnivån uppfyllde kommunen både det långsiktiga finansiella målet om minst 45 % i självfinansieringsgrad och årets budgeterade målnivå på 45,0 %.

Soliditet

Soliditet är ett mått på organisationens långsiktiga finansiella handlingsutrymme. Den visar hur stor del av tillgångarna som finansierats med egna medel.

Kommunkoncernens soliditet exklusive pensionsskulden före 1998 uppgick till 27,4 % (27,3 % 2022).

Finansiellt mål

Kommunens soliditet (inklusive pensionsskuld som uppstått före 1998) ska svagt öka för att värdesäkra det egna kapitalet och säkerställa att vi klarar det framtida pensionsåtagandet.

Kommunens soliditet uppgick till 30,9 %, vilket var en ökning jämfört med 2022 (31,4 %). Orsaken till den något lägre soliditeten var främst att balansomslutningen har ökat på grund av ökad upplåning. Inräknat pensionsskulden före 1998 som redovisas som en ansvarsförbindelse i årsredovisningen får kommunen en soliditet på 16,3 %, vilket är en förbättring jämfört med föregående år (15,4 %). Ett av kommunens finansiella mål är att soliditeten svagt ska öka, vilket är en förutsättning för god ekonomisk hushållning. Målet uppnåddes för 2023.

Risk och kontroll

Likviditet

Kassalikviditet mäter betalningsförmågan på kort sikt. Normalt eftersträvas ett riktvärde på 100 %, vilket innebär att de likvida medlen är lika stora som de kortfristiga skulderna.

Koncernens kassalikviditet uppgick till 100 % (107 % 2022). Det innebär att de likvida medel och kortfristiga fordringar låg i nivå med de kortfristiga skulderna.

Kommunens kassalikviditet uppgick till 95 % (105 % 2022), vilket innebär att kortfristiga skulder översteg likvida medel och kortfristiga fordringar. En kassalikviditetsnivå över 60 % anses utgöra en trygg betalningsberedskap på kort sikt.

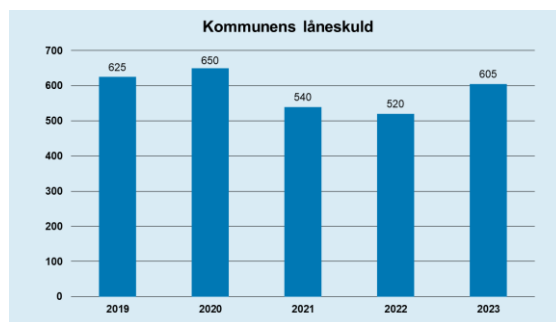
Utöver de likvida medlen hade kommunen en outnyttjad checkräkningskredit om 30 mnkr. Den har inte utnyttjats. Likvidberedskapen var god under hela året, tack vare bland annat nyupplåning.

Finansiella risker

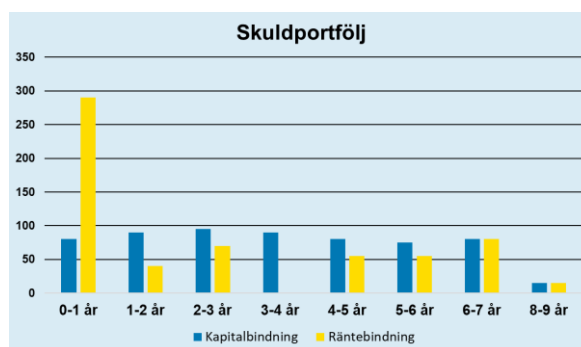
Ur ett riskperspektiv är det viktigt att redovisa och beskriva eventuella ränterisker. Med ränterisk avses risken för förändringar i räntenivån. I kommunens finanspolicy regleras hanteringen av ett antal risker rörande finansverksamheten.

Koncernens långfristiga skulder ökade med 87,9 mnkr och uppgick till 1 229,0 mnkr (1 141,1 mnkr 2022).

Kommunens låneskuld uppgick i slutet av året till 605 mnkr (520 mnkr 2022). Under året omsattes två lån och tre nya lån på sammanlagt 85 mnkr togs upp som planerat.

Kommunen hade i slutet av året 19 lån varav 8 med rörlig ränta (34,71 % av skuldportföljen, max 65 % enligt finanspolicy) och resten med fast bunden ränta. Lånens storlek varierar mellan 15 mnkr och 55 mnkr. Den fasta räntan varierar mellan 0,27 % och 4,02 %. Kommuninvest i Sverige AB är långivare till samtliga lån. Genomsnittsräntan i skuldportföljen var i slutet av året 2,46 % (1,02 % 2022). Den lägsta genomsnittsräntan kommunen haft på sina lån överhuvudtaget var under första tertiet 2022 på 0,73 %. Den genomsnittliga räntebindingstiden i skuldportföljen var vid årsskiftet 2 år och 5 månader. Det är en ökning jämfört med föregående år då räntebindingstiden var 1 år och 10 månader.

Enligt finanspolicy bör kapitalförfall spridas så att den totala låneskulden förfaller till betalning med cirka 10-15 % varje år. Den genomsnittliga kapitalbindingstiden i skuldportföljen var 3 år och 6 månader vid årsskiftet. Det innebär att policyn följs. Det var en ökning jämfört med föregående år då kapitalbindingstiden var 2 år och 12 månader. Orusts bindningstider var högre än snittet bland Kommuninvests kunder, vilket innebär att kommunen var något mindre räntekänslig.

Räntemarknaden har det senaste året förändrats snabbt mot högre räntor på grund av oroligheterna i omvärlden. Men i slutet av året vände räntan nedåt igen då inflationen inte steg i samma omfattning och det fanns en förväntan om räntesänkningar under 2024. Från 2013 har kommunens räntekostnader stadigt minskat till följd av gynnsammare räntemarknad vid omsättning samt på grund av amortering. Från 2023 ökade kommunens räntekostnader kraftigt igen till ungefär samma nivå som för 10 år sedan. Prognosen framåt är att snitträntan kommer att fortsätta öka och ligga närmare 3 % i slutet av 2024, men sedan vända ner

till en nivå runt 2,5 % från 2026 och framåt. Som jämförelse var kommunens genomsnittsränta i december 2,94 %. Om räntan skulle höjas med 1 % ytterligare innebär det en ökad räntekostnad på cirka 2 mnkr per år jämfört med nuvarande nivå.

Pensionsförpliktelser

Kommunkoncernen har en total pensionsskuld uppgående till 425 mnkr, vilket i sin helhet avser kommunens åtagande. Inga åtaganden finns i Stiftelsen Orustbostäder.

Belopp i mnkr	2023	2022
Pensionsförpliktelse		
1. Total pensionsförpliktelse i balansräkningen	402,1	368,9
a) varav avsättning inkl. särskild löneskatt	146,4	123,0
b) varav ansvarsförbindelse inkl. särskild löneskatt	255,7	245,9
Pensionsförpliktelse som tryggats i pensionsförsäkring	23,1	32,0
Pensionsförpliktelse som tryggats i pensionsstiftelse	-	-
Summa pensionsförpliktelse (inkl. försäkring och stiftelse)	425,2	400,9
Förvaltade pensionsmedel - marknadsvärde		
Total pensionsförsäkringskapital	31,2	32,0
a) varav överskottsmedel	-	-
Totalt kapital, pensionsstiftelse	-	-
Finansiella placeringar (egna förvaltade pensionsmedel)	-	-
Summa förvaltade pensionsmedel	31,2	32,0
Finansiering		
Återlånade medel	394,0	368,9
Konsolideringsgrad	7,3	8,0

Upplysning avseende egna förvaltade pensionsmedel

Orust kommun har ingen egen förvaltning av pensionsmedel.

Upplysning avseende vilka förpliktelser som har tryggats genom pensionsförsäkring eller pensionsstiftelse

De förpliktelser som har tryggats genom pensionsförsäkring kan helt hänföras till pensioner intjänade före 1998.

Pensionsförpliktelsen redovisas sedan 1998 enligt den s.k. blandmodellen där pensioner intjänade före 1998 inte skuldförs utan redovisas som ansvarsförbindelse. Förpliktelsen som redovisas som ansvarsförbindelse uppgick till 256 mnkr.

Med den prognos som kommunen beställt från KPA framgår att ansvarsförbindelsen kommer att öka under 2023-2024 och sedan successivt minska till 229 mnkr år 2028. Åtagandet för pensionsavsättningar beräknas öka betydande under 2024-2025 till 193 mnkr och därefter hamna på den nivå per år fram till 2028. Den totala skulden förväntas öka till ca 450 mnkr de kommande två åren och från år 2026 minska med cirka 10 mnkr per år.

Borgensförbindelser

Stora borgensförbindelser kan betyda väsentlig finansiell risk för kommunen i form av övertagande av lån. Kommunfullmäktige beslutar om borgen och garantier till förmån för stiftelser, föreningar och andra externa parter. Kommunen hade vid årsskiftet totala borgensåtaganden om 414,2 mnkr (415,0 mnkr 2022). Stiftelsen Orustbostäder utgör större delen av borgensåtagandet, 409,6 mnkr inom en beviljad ram på 500 mnkr. Det näst största borgensåtagandet är Waldorffastigheter på 3,9 mnkr. Under 2021 beslutade KF om kommande borgensåtagande för nytt trygghetsboende i Henån om maximalt 108 mnkr. Inga lån har ännu tagits upp av den Kooperativa hyresrättsföreningen BORust. Stiftelsen Orustbostäder omsatte ett lån under året, men ingen nyupplåning. Det planeras dock framåt.

Prognossäkerhet och budgetföljsamhet

En god prognossäkerhet innebär att kommunen har god beredskap för att anpassa sig efter förändrade förutsättningar under året. En prognosavvikelse mellan +/- 1 till 2 % av de budgeterade nettokostnaderna kan betraktas som god prognossäkerhet. I delårsrapporten per augusti uppgick helårsprognosen för nämndernas budgetavvikelse till +11,1 mnkr. Budgetavvikelsen för helåret blev +24,5 mnkr. Utfallet blev 13,4 mnkr bättre än prognosen från augusti och i prognossäkerhet innebär det 1,3 %, vilket betraktas som god.

Budgetföljsamhet är ett annat mått på kommunens finansiella kontroll. Budgetavvikelsen bör ligga så nära 0 som möjligt. Nämndernas gemensamma budgetavvikelse uppgick till +24,5 mnkr. Det motsvarar en positiv budgetavvikelse på 2,4 %. Samtliga sektorer redovisade en positiv budgetavvikelse och den enskilt största avvikelsen hade sektor omsorg med +23,5 mnkr eller 5,3 %. Sektor ledning och verksamhetsstöd redovisade en positiv budgetavvikelse på 2,6 mnkr (3,3 %), sektor samhällsutveckling 1,7 mnkr (2,0 %) och sektor lärande 1,3 mnkr (0,3 %).

Slutsatser avseende resultat och ekonomisk ställning

Den ekonomiska utvecklingen för kommunen och koncernen har de senaste åren varit mycket god. För 2023 beror resultatet till stor del, liksom tidigare år på att skatteintäkterna och de statliga bidragen blev högre än väntat, mer än vad vi hade räknat med i budgeten. Resultatet beror även på att sektorerna sammantaget redovisar ett stort överskott. Stiftelsen Orustbostäder som ingår i koncernen har haft en stabil ekonomi med överskott de senaste åren. Det är dock inga högre nivåer som finansierar kommande nybyggnation, utan även nyupplåning fordras.

Kommunens soliditet har de senaste åtta åren successivt förbättrats från -10 % (år 2015) till de senaste fem åren positiva värde på 16 % (år 2023). Det har varit möjligt genom positiva resultat, amortering av låneskulden och hög självfinansiering av investeringarna. Men i jämförelse med andra har

kommunen fortfarande en låg soliditet. Snittet bland kommunerna var 28,3 % år 2022. Det beror på att Orust har lånefinansierat en större andel av tillgångarna.

Orusts skattesats var för några år sedan bland de högsta i Sverige. Den är fortfarande högre än många kommuner i Västra Götaland, men beräknas vara bland de fyra lägsta i Fyrbodalen i slutet av mandatperioden. Trots planerade skattesänkningar kommer skattesatsen fortfarande vara högre än snittet i Västra Götaland som ligger en bit under 22 kronor. Det innebär att kommunen bedriver en dyrare verksamhet än många andra i närområdet.

I jämförelse med andra kommuner har nettokostnadsavvikelsen under de senaste åren minskat inom flera större verksamheter, såsom grundskola, gymnasieskola, äldreomsorg samt individ- och familjeomsorg. Det är ett resultat av omställningsarbete och åtgärder. Nettokostnadsavvikelsen har ökat inom förskola och fritidshem igen efter att tidigare minskat. Alla ovan nämnda verksamheter, utom äldreomsorg och gymnasieskolan, har högre kostnader än vad som förväntas utifrån Orusts struktur. Det innebär att Orust har en högre ambitionsnivå eller en lägre effektivitet än vad som förväntas.

Det kan i sammanhanget också noteras att på Orust är det en lägre andel av invånarna som har insatser enligt LSS, någon gång under året erhållit ekonomiskt bistånd, bor i särskilt boende eller har hemtjänst än genomsnittet för alla kommuner.

Under de senaste åren har kommunen förbättrat sin resultatutveckling, men har fortfarande en svag balansräkning. För att bibehålla en god ekonomisk hushållning och för att möta framtidens demografiska utmaningar samt ökade driftkostnader till följd av en hög investeringsnivå under en lång tid, krävs fortsatta effektiviseringar och fokus på ambitionsnivåer och prioriteringar.

Resultatöverföring för verksamheter

I kommunens ekonomistyrningsprinciper ges möjlighet för kommunfullmäktige att besluta om överföring av såväl överskott som underskott för verksamheterna mellan åren.

Alla sektorer redovisade budgetöverskott. Även om ekonomistyrningsprinciperna tillåter resultatöverföring, så har det inte förekommit på många år. Inom affärsdrivande verksamhet redovisade såväl renhållningsverksamheten som vatten- och avloppsverksamheten underskott. Renhållningens underskott påverkar resultatet och skattekollektivet måste vara med och finansiera verksamheten 2023. Verksamhetskollektivets underskott om 6,1 mnkr kan återställas under kommande år efter särskilt politiskt beslut.

Sedan 2018 drivs Fyrklövernens äldreboende i Svanesund som en intraprenad. Från 2022 drivs också Strandgårdens och Kaprifolgårdens äldreboende i intraprenadform. Under 2023 startades en intraprenad för kost och lokalvårdsverksamhet Ellösområdet. Intraprenaden får själv under avtalsperioden hantera och reglera uppkomna över- och underskott. Överskott får användas till ändamål som kommer brukarna till del, kompetensutveckling eller alternativt fonderas till högst ett belopp om 0,5 mnkr för kommande behov. Uppkommer underskott ska en plan för återställande upprättas.

Fyrklövernens äldreboende redovisade ingen avvikelse mot budget under 2023. Verksamheten nyttjade inte sin överskottsfond, vilket innebär att fonden fortfarande har ett saldo på 0,5 mnkr.

Strandgårdens äldreboende redovisade ett överskott om 1 mnkr för 2023. Verksamheten hade sedan tidigare fonderat maxbeloppet 0,5 mnkr, vilket kvarstår. Kaprifolgårdens äldreboende redovisade ett överskott om 0,5 mnkr för 2023. Även Kaprifolgården hade en överskottsfond som uppgick till maxbeloppet på 0,5 mnkr som fonderas vidare till kommande behov i intraprenaden.

Intraprenaden i Ellösområdets kost- och lokalvårdsverksamhet redovisade ett underskott på 0,3 mnkr för 2023. Intraprenaden startade under året och har därför ingen upparbetad resultatfond att kvitta underskottet mot. Underskottet bestod av högre lönekostnader än budgeterat, jämnt fördelat mellan lokalvård och kost. Intraprenaden har tagit fram en handlingsplan för återställande av underskottet som sträcker sig över två år, 2024 och 2025. Planen innehåller åtgärder såsom översyn av bemanning och arbetsrotation för att minska behovet av vikarier, minskad bemanning inom lokalvården då Ellös förskola lämnar sina tillfälliga lokaler på Ellös skola samt en översyn av inköpen.

Balanskravsresultat

Balanskravet är kommunallagens regelverk för krav på ekonomisk balans mellan intäkter och kostnader. Om kostnaderna är större än intäkterna ett enskilt räkenskapsår uppstår ett underskott som ska återställas inom de tre påföljande åren. Balanskravet avser enbart kommunen, inte koncernen.

År 2023 var det sista året som reservering till resultatutjämningsreserven fick göras då lagstiftningen ändrats och resultatreserv istället införs. Disponering av resultatutjämningsreserv får nyttjas som längst till utgången av år 2033.

Orust kommun uppfyller det lagstadgade balanskravet 2023 med ett resultat exklusive realisationsvinster på 55,2 mnkr. Det finns inga negativa balanskravsresultat att återställa. Jämfört med tidigare år blev balanskravsresultatet lägre.

Balanskravsutredning, mnkr	2023	2022
Årets resultat	58,4	63,5
Reducering av samtliga realisationsvinster	-3,2	-3,8
Vissa realisationsvinster enligt undantagsmöjligheter	-	-
Vissa realisationsförluster enligt undantagsmöjligheter	-	0,9
Orealiserade förluster i värdepapper	-	-
Återföring av orealiserade förluster i värdepapper	-	-
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	55,2	60,6
Reservering till resultatutjämningsreserv (RUR)	-2,6	-2,9
Disponering av resultatutjämningsreserv (RUR)	-	-
Årets balanskravsresultat	52,6	57,8
Synnerligt skäl	-	-
Årets balanskravsresultat efter justering för synnerliga skäl	52,6	57,8

Resultatutjämningsreserv, mnkr	2023	2022
Ingående värde	74,2	71,3
Reservering till RUR	2,6	2,9
Disponering av RUR	-	-
Utgående värde	76,7	74,2

Kommunen förfogar över en resultatutjämningsreserv på 74,2 mnkr som efter kommunfullmäktiges beslut kan nyttjas vid konjunktursvängningar.

Enligt kommunens riktlinjer för resultatutjämningsreserv får total avsättning uppgå till 7 % av skatter och bidrag, vilket motsvarar 76,7 mnkr.

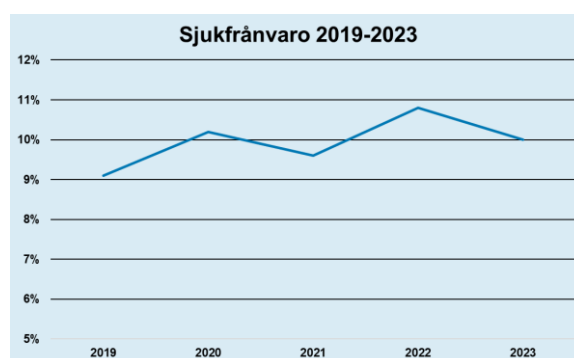
Resultatet efter balanskravsjusteringar uppgick till 5,0 % av skatteintäkter och statsbidrag och möjliggör en maximal reservering med 2,6 mnkr. I enlighet med detta avsätts för året 2,6 mnkr. Resultatutjämningsreserven uppgår därefter till 76,7 mnkr.

Väsentliga personalförhållanden

I detta kapitel redovisas upplysningar om kommunens personalförhållanden översiktligt. Stiftelsen Orustbostäder som ingår i koncernen redovisas inte här. I vissa fall redovisas 2022 års utfall när uppgifterna jämförs med andra kommuner. För mer information finns ett särskilt arbetsmiljö- och personalbokslut.

Sjukfrånvaro

Den totala sjukfrånvaron uppgick till 10,0 % (10,8 % 2022). I redovisningen ingår inte timavlönade. Sjukfrånvaron har minskat jämfört med 2022. Andelen långtidssjukskrivningar (60 dagar eller mer) ökade och uppgick till 47,8 % (39,7 % 2022) av den totala sjukfrånvaron. Det innebär att korttidsfrånvaron minskade under 2023.

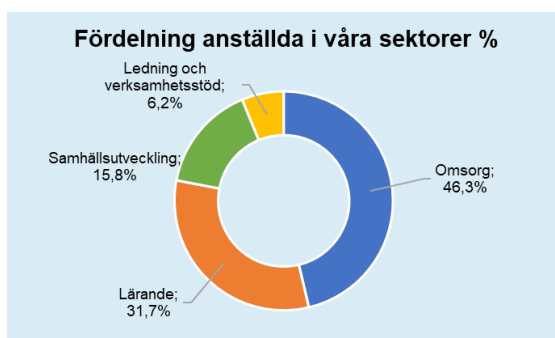

Sjukfrånvaron minskade i samtliga åldersgrupper, men är fortfarande högst i åldersgruppen 50 år eller äldre. Sjukfrånvaron minskade bland både män och kvinnor. Även om sjuktalen blev lägre så är de fortfarande höga när man jämför med andra kommuner.

Sjukfrånvaro	2023	2022
Total sjukfrånvaro i procent av de anställdas sammanlagda ordinarie arbetstid	10,0%	10,8%
Andel av sjukfrånvaron som avser frånvaro under en sammanhängande tid av 60 dagar eller mer	47,8%	39,7%
Sjukfrånvaro för kvinnor	10,9%	11,7%
Sjukfrånvaro för män	6,1%	7,2%
Sjukfrånvaro i åldrarna 29 år eller yngre	9,8%	10,6%
Sjukfrånvaro i åldrarna 30-49 år	9,3%	10,2%
Sjukfrånvaro i åldrarna 50 år eller äldre	10,6%	11,3%

Våra medarbetare och förtroendevalda

Vid årsskiftet arbetade 1 280 anställda med månadslön (både tillsvidare- och visstidsanställda), vilket innebar att antalet anställda var något färre jämfört med året innan (1 290).

Av alla anställda med månadslön var andelen visstidsanställda för 2023 5,6 %. Motsvarande siffra för 2022 var 7,3 %. Andelen tillsvidareanställda medarbetare har mellan åren ökat något, medan andelen visstidsanställda har minskat något.

Totalt arbetade kommunens medarbetare 1 992 684 timmar vilket motsvarade 1 172 årsarbetare (ett årsarbete utgör 1 700 timmar). Antalet årsarbetare har ökat med 21 st jämfört med 2022 (1 152 årsarbetare) och beror främst på att frånvaro för föräldradledighet, partiell ledighet och sjukfrånvaro har minskat.

Timavlönade medarbetare arbetade sammanlagt 249 757 timmar under 2023, vilket motsvarade 146,9 årsarbeten. Under 2022 motsvarade de timavlönade 147,6 årsarbeten. Det innebar att antalet timavlönade minskade jämfört med 2022. Kommunen hade vid årsskiftet 256 medarbetare som var 60 år eller äldre. Det innebar att 20 % av kommunens totala andel medarbetare som var månadsavlönade kommer att gå i pension under de kommande 5 till 8 åren. Motsvarande siffra året före var 246 medarbetare eller 19 %, vilket innebar en ökning under 2023.

Under 2023 var den genomsnittliga faktiska pensionsåldern 65 år. Totalt gick 14 medarbetare i pension under året. Det var 16 personer färre än föregående år. Under året arbetade 20 månadsavlönade medarbetare som var 67 år eller äldre i kommunen, vilket var ungefär samma antal som året innan.

I slutet av 2022 var kommunens medelålder 46,3 år. Den har sänkts något jämfört med 2021, då den var 46,7 år. Motsvarande siffra för medelåldern i riket (Sveriges kommuner) var 2022 44,9 år.

Kön	medelålder nov 2022
Kvinnor	46,5
Män	45,3
Totalt	46,3

Könsfördelning, medarbetare och chefer

82 % av kommunens medarbetare var kvinnor, vilket är en liten minskning från förra årets 83 %. Av kommunens 81 chefer (74 st 2022) var 74 % kvinnor, vilket var en minskning jämfört med föregående år då 78 % av kommunens chefer var kvinnor.

Könsfördelning chefer

Av kommunens 81 chefer var 74 % kvinnor

Den enskilda chefen hade i genomsnitt 14,8 medarbetare, vilket var 1,2 medarbetare färre än året före. Antalet underställda medarbetare påverkar förutsättningarna för ledarskapet och frågan bör därför analyseras och värderas i det systematiska arbetsmiljöarbetet för chefer. Antalet medarbetare per chef varierar mellan 2-46 medarbetare och var oförändrat jämfört med föregående år.

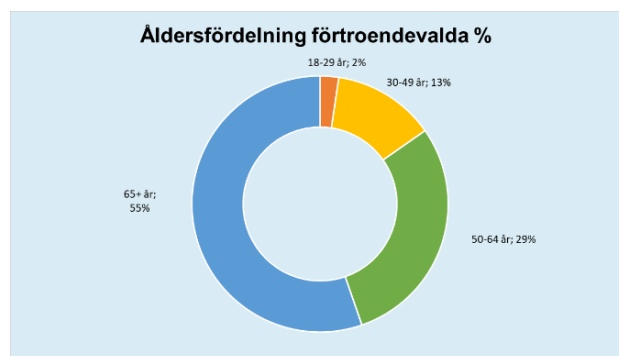
Löneöversynen

Löneöversynen 2023 genomfördes med totalt 15 olika fackförbund. Det totala utfallet för Orust kommun blev 3,38 %. Förhandlingsmodellen som tillämpades var enligt dialogmodellen chef/medarbetare med samtliga fackförbund.

Förtroendevalda

Nationell statistik från 2021 visar att andelen förtroendevalda över 65 år var 31,9 % i kommunerna. Motsvarande siffra i Orust kommun var 2023 55 %.

Vi ligger närmare den nationella statistiken när det gäller andel kvinnor bland förtroendevalda politiker som år 2021 var 42,4 % i kommunerna och i Orust kommun var andelen kvinnor 38,8 % år 2023.

Förväntad utveckling

Bortsett från 2024 bedöms de framtida resultaten ligga på en nivå som betraktas som god ekonomisk hushållning utifrån den senaste budget och flerårsplan som antagits av fullmäktige.

Efter att budget 2024 med plan för 2025-2026 antogs har inflations- och räntenivåerna fortsatt vara på en hög nivå, vilket medfört stora utmaningar för ekonomin, framförallt för 2024. De budgeterade finansiella målvärdena överstiger de långsiktiga målen som ett snitt över planperioden, men målvärdena nås inte för budget 2024.

Förutom planerad skattesänkning påverkas såväl intäkter som kostnader av den demografiska utvecklingen med fler äldre och färre i arbetsför ålder.

Investeringsnivån är också fortsatt hög. Ombyggnaden av avloppsreningsverket i Ellös pågår och i samband med det läggs övriga ner för att kunna ta emot hela kommunens avlopp med nya ledningar. Därutöver pågår bland annat byggnation av två nya förskolor. Den höga investeringsnivån fordrar både nyupplåning och taxehöjningar.

Mnkr		Kommunen			
		Utfall 2023	Budget 2024	Budget 2025	Budget 2026
Verksamhetens intäkter		292	238	243	250
Verksamhetens kostnader		-1 307	-1 328	-1 343	-1 384
Skatteintäkter och statsbidrag		1 096	1 125	1 164	1 208
Finansnetto		-23	-31	-26	-30
Årets resultat		58	3	39	43
Soliditet	1	30,9%	27,9%	27,9%	29,7%
Soliditet inklusive totala pensionsförpliktelser		16,3%	13,5%	14,9%	17,4%
Nettoinvesteringar	2	258	210	198	96
Självfinansieringsgrad	3	64,9%	33,9%	55,5%	117,5%
Verksamhetens resultat kommun, andel % av skatteintäkter och statsbidrag	4	5,3%	0,3%	3,3%	3,6%
Långfristig skuld		793	911	1 007	992

1) **Soliditet** definieras som eget kapital dividerat med totalt kapital. Då kommunens pensionsskuld före 1998 redovisas som en ansvarsförbindelse, ger nyckeltalet soliditet inkl. totala pensionsförpliktelser en helhetsbild av soliditetsmättet om hela pensionsförbindelsen låg redovisad som en skuld i balansräkningen.

2) **Nettoinvesteringar** definieras som bruttoinvesteringar med avdrag för de investeringsbelopp som finansierats med offentliga bidrag. Bruttoinvesteringar beräknas genom att summera anskaffning av immateriella och materiella anläggningstillgångar.

3) **Självfinansieringsgrad** definieras som Kassaflöde från den löpande verksamheten dividerat med nettoinvesteringar.

4) **Verksamhetens resultat kommun, andel % av skatteintäkter och statsbidrag** definieras som årets resultat dividerat med summa skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning.

Räkenskaper

Resultaträkning

mnkr	Not	Sammanställd	Sammanställd	Kommun	Kommun
		redovisning	redovisning	2023	2022
		2023	2022		
Verksamhetens intäkter	1	347	316	288	263
Jämförelsestörande intäktspost	3	4	6	4	5
Verksamhetens kostnader	2	-1 283	-1 191	-1 239	-1 150
Jämförelsestörande kostnadspost	3	-5	-45	-5	-45
Avskrivningar	4	-71	-70	-63	-62
Verksamhetens nettokostnader		-1 009	-983	-1 015	-989
Skatteintäkter	5	883	843	883	843
Generella statsbidrag och utjämning	6	213	216	213	216
Verksamhetens resultat		87	75	80	69
Finansiella intäkter	7	3	2	3	3
Finansiella kostnader	8	-31	-13	-26	-9
Resultat efter finansiella poster		60	64	58	64
Extraordinära intäkter		-	-	-	-
Extraordinära kostnader		-	-	-	-
Årets resultat		60	64	58	64

Kassaflödesrapport

mnkr		Sammanställd	Sammanställd	Kommun	Kommun
		redovisning	redovisning	2023	2022
		2023	2022		
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN					
	Årets resultat	60	64	58	64
	Justering för ej likviditetspåverkande poster	9	88	80	64
	Övriga likvidpåverkande poster	10	-5	-5	-4
	Poster som redovisas i annan sektion	11	-3	-3	-3
	Betald skatt		0		
	Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital	140	129	130	121
	Ökning(+)/minskning(-) förutbetalda intäkter/investeringsbidrag	10	21	10	12
	Ökning(-)/minskning(+) kortfristiga fordringar	-18	-24	-23	-42
	Ökning(+)/minskning(-) kortfristiga skulder	46	12	45	15
	Ökning(-)/minskning(+) exploatering/lager	5	0	5	0
	Medel från den löpande verksamheten	182	139	168	107
INVESTERINGSVERKSAMHETEN					
	Investering i immateriella anläggningstillgångar	-3	-2	-3	-2
	Investering i materiella anläggningstillgångar	-254	-124	-253	-95
	Försäljning av materiella anläggningstillgångar	3	3	3	3
	Förvärv av finansiella tillgångar	-2	-1	-2	-1
	Avyttring av finansiella tillgångar	-	-	-	-
	Medel från investeringsverksamheten	-255	-124	-255	-94
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN					
	Nyupptagna lån	85	-	85	-
	Amortering av låneskuld	-	-20	-	-20
	Ökning långfristiga fordringar	-	-	-	-
	Minskning långfristiga fordringar	0	2	0	2
	Medel från finansieringsverksamheten	85	-18	85	-18
	BIDRAG TILL STATLIG INFRASTRUKTUR	0	-1	0	-1
	ÅRETS KASSAFLÖDE	12	-4	-2	-6

Balansräkning

mnkr	Not	Sammanställd redovisning 2023	Sammanställd redovisning 2022	Kommun 2023	Kommun 2022
TILLGÅNGAR					
Anläggningstillgångar					
	12	20	19	20	19
Immateriella anläggningstillgångar					
Materiella anläggningstillgångar					
	13	1 876	1 693	1 370	1 179
	14	54	52	54	52
		3	2	-	-
Finansiella anläggningstillgångar					
	15	5	4	8	6
	16	12	12	12	12
		1 971	1 783	1 464	1 269
	17	7	7	7	7
Omsättningstillgångar					
	18	25	30	25	30
	19	215	195	214	192
	20	68	56	40	42
		308	282	279	263
SUMMA TILLGÅNGAR		2 286	2 072	1 750	1 540
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER					
	21	626	566	541	483
Summa eget kapital					
		60	64	58	64
		77	74	77	74
		489	428	406	345
varav årets resultat					
varav resultatutjämningsreserv					
varav övrigt eget kapital					
Avsättningar					
	22	146	123	146	123
	23	1	5	1	5
	23	0	1	0	1
		148	129	148	129
Summa avsättningar					
Skulder					
	24	1 229	1 141	793	705
	25	283	236	268	223
		1 512	1 377	1 061	928
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER		2 286	2 072	1 750	1 540
Poster inom linjen					
	26	5	5	414	415
	27	206	198	206	198
	27	50	48	50	48

Noter

mnkr	Sammanställd redovisning 2023	Sammanställd redovisning 2022	Kommun 2023	Kommun 2022
Not 1. Verksamhetens intäkter				
Försäljningsintäkter	15,6	11,3	13,6	10,6
Taxor och avgifter	142,2	133,4	148,2	133,4
Hyror och arrenden	89,2	87,6	26,3	24,8
Bidrag och kostnadsersättningar från staten	81,4	70,1	81,0	79,8
Bidrag och kostnadsersättningar från kommun/region	2,7	2,5	2,7	2,5
Bidrag och gåvor från privata aktörer	4,1	1,7	4,1	1,7
Offentliga bidrag (investeringar)	2,2	2,1	2,2	2,1
EU-bidrag	0,7	0,1	0,7	0,1
Övriga bidrag	0,0	0,1	0,0	0,1
Försäljning av verksamhet och konsulttjänster	8,9	7,6	8,9	7,6
Övriga verksamhetsintäkter	0,0	0,0	0,0	0,0
S:a verksamhetens intäkter	347,0	316,5	287,7	262,6
Not 2. Verksamhetens kostnader				
Lämnade bidrag	-24,7	-24,4	-24,7	-24,4
Köp av huvudverksamhet	-185,2	-169,6	-185,2	-169,6
Löne- och pensionskostnader	-804,6	-745,1	-796,2	-736,8
Lokal- och markhyror, övriga fastighetskostnader	-98,0	-57,4	-73,3	-58,9
Inköp av material och varor	-54,5	-50,3	-54,2	-50,3
Transporter och transportmedel	-36,7	-39,5	-36,0	-39,5
Köp av tjänster	-45,5	-43,5	-43,8	-43,5
Avgifter	-12,5	-13,1	-8,7	-10,9
Övriga verksamhetskostnader	-20,9	-48,2	-17,1	-16,6
S:a verksamhetens kostnader	-1 282,5	-1 191,0	-1 239,3	-1 150,3
Not 3. Jämförelsestörande poster				
Utrangeringar	-1,7	-0,2	-1,7	-0,2
Inlösen ansvarsförbindelse för pensioner	0,0	-39,8	0,0	-39,8
Försäkringsersättning Orustbostäder	0,0	0,8	0,0	0,0
Reavinster	3,2	3,8	3,2	3,8
Reaförluster	0,0	-0,9	0,0	-0,9
S:a Övriga jämförelsestörande poster	1,5	-36,3	1,5	-37,1
Kommunens exploateringsverksamhet				
Exploateringsersättningar	0,0	0,2	0,0	0,2
Intäkter sålda tomter	1,0	0,8	1,0	0,8
Kostnad sålda tomter (anskaffningsvärde per tomt)	-1,0	-0,4	-1,0	-0,4
Exploateringskostnader	-1,4	-0,5	-1,4	-0,5
Detaljplanekostnader	-1,2	-3,1	-1,2	-3,1
S:a exploateringsverksamhetens netto	-2,5	-3,0	-2,5	-3,0
S:a jämförelsestörande poster	-0,9	-39,3	-0,9	-40,0

Kommunens intäkter och kostnader för exploateringsverksamhet ger årliga svängningar i resultatet och bedöms därav vara hänförliga till jämförelsestörande poster. Utgifter som ska ingå i tomtens anskaffningsvärde redovisas i pågående exploateringsprojekt på balansräkningen, se not 18.

mnkr	Sammanställd redovisning 2023	Sammanställd redovisning 2022	Kommun 2023	Kommun 2022
Not 4. Av- och nedskrivningar				
Avskrivning immateriella tillgångar	-1,6	-1,4	-1,6	-1,4
Avskrivning byggnader och anläggningar	-61,6	-60,4	-53,4	-52,4
Avskrivning maskiner och inventarier	-8,0	-7,8	-7,9	-7,7
Nedskrivning/återföring byggnader och anläggningar	0,0	0,0	0,0	0,0
S:a av- och nedskrivningar	-71,2	-69,6	-62,9	-61,6
Se även noterna 12, 13 och 14.				
Not 5. Skatteintäkter				
Preliminär kommunalskatt	867,6	819,9	867,6	819,9
Slutavräkningsdifferens föregående år	4,0	4,9	4,0	4,9
Preliminär slutavräkning innevarande år	12,1	18,0	12,1	18,0
S:a kommunal skatteintäkt	883,8	842,7	883,8	842,7
Not 6. Generella statsbidrag och utjämning				
Inkomstutjämning	149,1	139,9	149,1	139,9
Kostnadsutjämning	-38,0	-35,1	-38,0	-35,1
Regleringsbidrag/avgift	36,0	42,4	36,0	42,4
Kommunal fastighetsavgift	67,0	62,7	67,0	62,7
Bidrag/avgift till LSS-utjämning	-4,5	2,3	-4,5	2,3
Övriga bidrag i utjämningssystemet	0,0	0,0	0,0	0,0
Generella bidrag från staten	3,1	4,0	3,1	4,0
S:a generella statsbidrag och utjämning	212,7	216,1	212,7	216,1
Utökad bemanning av sjuksköterskor på SÄBO 2022	1,3	1,2	1,3	1,2
Utökad bemanning av sjuksköterskor på SÄBO 2023	1,2	-	1,2	0,0
Utöka specialistundersköterskekompetens inom Vård/Omsorg	0,1	-	0,1	0,0
Tillfälligt stöd med anledning av Ukraina	0,5	0,3	0,5	0,3
Kommunens medverkan i 2022 års val	0,0	0,5	0,0	0,5
Skolmiljard	0,0	1,8	0,0	1,8
Tillfälligt stöd ökade kostnader för finansiering	0,0	0,3	0,0	0,3
S:a skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning	1 096,4	1 058,8	1 096,4	1 058,8
Not 7. Finansiella intäkter				
Utdelning på aktier och andelar	0,0	1,0	0,0	1,0
Ränteintäkter	2,6	0,8	1,8	0,6
Borgensavgifter	0,0	0,0	1,0	1,0
Övriga finansiella intäkter	0,2	0,1	0,2	0,1
S:a finansiella intäkter	2,8	1,8	3,0	2,7
Not 8. Finansiella kostnader				
Räntekostnader på långfristiga lån	-19,1	-10,3	-13,5	-5,6
Räntekostnader pensioner	-12,0	-3,0	-12,0	-3,0
Övriga finansiella kostnader	0,0	0,0	0,0	0,0
S:a finansiella kostnader	-31,2	-13,3	-25,5	-8,6

mnkr	Sammanställd redovisning 2023	Sammanställd redovisning 2022	Kommun 2023	Kommun 2022
Not 9. Justering för ej likviditetspåverkande poster				
Avskrivningar	71,2	69,6	62,9	61,6
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Utrangeringar	1,7	0,2	1,7	0,2
Gjorda avsättningar	23,4	4,2	23,4	4,2
Upplösning av bidrag statlig infrastruktur	0,4	0,4	0,4	0,4
Intäktsförda ej likvida gåvor	-3,0	0,0	-3,0	0,0
Övriga ej likviditetspåverkande poster	-5,6	-2,7	-5,2	-2,3
S:a justering för ej likviditetspåverkande poster	87,9	71,7	80,1	64,0
Not 10. Övriga likvidpåverkande poster				
Utbetalning av övriga avsättningar (exkl bidrag till infrastruktur)	-5,0	-3,9	-5,0	-3,9
S:a Övriga likviditetspåverkande poster	-5,0	-3,9	-5,0	-3,9
Not 11. Poster som redovisas i annan sektion				
Reavinst(-)/förlust(+) vid försäljning av materiella anläggningstillgångar	-3,2	-2,9	-3,2	-2,9
S:a Poster som redovisas i annan sektion	-3,2	-2,9	-3,2	-2,9
Not 12. Förvärvade immateriella anläggningstillgångar				
Ingående anskaffningsvärde	23,9	22,2	23,9	22,2
Inköp	2,9	1,7	2,9	1,7
Försäljningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Utrangering	0,0	0,0	0,0	0,0
Överföringar	0,0	0,0	0,0	0,0
Utgående anskaffningsvärde	26,8	23,9	26,8	23,9
Ingående ack. avskrivningar	-4,8	-3,4	-4,8	-3,4
Försäljningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Utrangering	0,0	0,0	0,0	0,0
Överföringar	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets avskrivningar	-1,6	-1,4	-1,6	-1,4
Utgående ack. avskrivningar	-6,5	-4,8	-6,5	-4,8
Utgående bokfört värde	20,3	19,1	20,3	19,1
Avskrivningstider (genomsnittliga)	15 år	15 år	14 år	15 år
Redovisat värde vid årets början	19,1	18,8	19,1	18,8
Årets investeringar	2,9	1,7	2,9	1,7
Avyttringar och utrangeringar	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets avskrivningar	-1,6	-1,4	-1,6	-1,4
Övriga förändringar	0,0	0,0	0,0	0,0
Redovisat värde vid årets slut	20,3	19,1	20,3	19,1

mnkr	Sammanställd redovisning 2023	Sammanställd redovisning 2022	Kommun 2023	Kommun 2022
Not 13. Mark, byggnader och tekniska anläggningar				
Ingående anskaffningsvärde	2 373,6	2 259,9	1 739,3	1 674,8
Inköp	246,4	135,7	246,4	86,5
Försäljningar	-0,7	-20,3	-0,7	-20,3
Utrangering	-4,2	-0,2	-4,2	-0,2
Överföringar	-0,3	-1,5	-0,3	-1,5
Utgående anskaffningsvärde	2 614,9	2 373,6	1 980,5	1 739,3
Ingående ack. avskrivningar	-680,4	-636,9	-559,9	-524,3
Försäljningar	0,2	16,8	0,2	16,8
Utrangering	2,5	0,1	2,5	0,1
Överföringar	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets avskrivningar	-61,6	-60,4	-53,4	-52,4
Utgående ack. avskrivningar	-739,3	-680,4	-610,5	-559,9
Ingående ack. nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Försäljningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Utrangering	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets nedskrivningar/återföringar	0,0	0,0	0,0	0,0
Utgående ack. nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Utgående bokfört värde	1 875,6	1 693,2	1 370,0	1 179,4
Avskrivningstider (genomsnittliga)	39 år	39 år	29 år	33 år
Not 14. Maskiner, fordon och inventarier				
Ingående anskaffningsvärde	115,6	107,5	113,7	105,8
Inköp	10,0	8,2	10,0	8,1
Försäljningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Utrangering	-5,5	-1,7	-5,5	-1,7
Överföringar	-0,2	1,5	-0,2	1,5
Utgående anskaffningsvärde	119,9	115,6	118,0	113,7
Ingående ack. avskrivningar	-63,2	-57,0	-61,4	-55,2
Försäljningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Utrangering	5,5	1,6	5,5	1,6
Överföringar	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets avskrivningar	-8,0	-7,8	-7,9	-7,7
Utgående ack. Avskrivningar	-65,6	-63,2	-63,8	-61,4
Utgående bokfört värde	54,2	52,4	54,2	52,3
Avskrivningstider (genomsnittliga)	14 år	14 år	12 år	14 år
S:a immateriella och materiella anl.tillgångar	1 950,1	1 764,7	1 444,5	1 250,8
Not 15. Finansiella anläggningstillgångar				
Värdepapper, aktier, andelar				
Grundfondskapital Orustbostäder	0,0	0,0	2,4	2,4
Aktier	0,3	0,3	0,2	0,2
Övrigt	5,0	3,5	5,0	3,5
S:a finansiella anläggningstillgångar	5,3	3,8	7,6	6,1
Not 16. Långfristiga fordringar				
Ny förbifart Henån (Trafikverket)	1,0	1,0	1,0	1,0
VA-anläggning och exploateringsavgifter Kungsviken	11,1	11,2	11,1	11,2
S:a långfristiga fordringar	12,1	12,2	12,1	12,2

Mnkr	Sammanställd redovisning 2023	Sammanställd redovisning 2022	Kommun 2023	Kommun 2022
Not 17. Bidrag till infrastruktur				
Medfinansiering, gång- och cykelväg Tuvesvik				
Ackumulerad medfinansiering	6,4	6,4	6,4	6,4
Ackumulerad upplösning	-2,0	-1,8	-2,0	-1,8
S:a medfinansiering, gång- och cykelväg Tuvesvik	4,3	4,6	4,3	4,6
Vald tid för upplösning av medfinansiering	25 år	25 år	25 år	25 år
Medfinansiering, gång- och cykelväg Lövås				
Ackumulerad medfinansiering	2,0	1,9	2,0	1,9
Ackumulerad upplösning	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
S:a medfinansiering, gång- och cykelväg Lövås	1,8	1,8	1,8	1,8
Vald tid för upplösning av medfinansiering	25 år	25 år	25 år	25 år
Medfinansiering, väghöjning Kungsviken				
Ackumulerad medfinansiering	1,0	1,0	1,0	1,0
Ackumulerad upplösning	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
S:a medfinansiering, väghöjning Kungsviken	0,8	0,8	0,8	0,8
Vald tid för upplösning av medfinansiering	25 år	25 år	25 år	25 år
Medfinansiering övriga kollektivtrafikåtgärder				
Ackumulerad medfinansiering	0,2	0,2	0,2	0,2
Ackumulerad upplösning	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
S:a medfinansiering, övriga kollektivtrafikåtgärder	0,1	0,1	0,1	0,1
Vald tid för upplösning av medfinansiering	10 år	10 år	10 år	10 år
S:a Bidrag till infrastruktur	7,1	7,4	7,1	7,4
Not 18. Exploateringsverksamhet/lager				
Bostadsmark under exploatering				
Dalby	14,0	14,0	14,0	14,0
Åvägen	0,2	0,2	0,2	0,2
S:a bostadsmark under exploatering	14,3	14,3	14,3	14,3
Industrimark under exploatering				
Hogen	0,0	0,1	0,0	0,1
Lunden-Bön	0,1	0,0	0,1	0,0
Mollösund hamnområde	0,0	0,0	0,0	0,0
Henån centrum	0,0	0,0	0,0	0,0
Svanesund-Ängås	0,0	4,9	0,0	4,9
S:a industrimark under exploatering	0,1	5,1	0,1	5,1
Tomtmark för försäljning				
Husebybergen	4,0	4,0	4,0	4,0
Tuvesvik verksamhetstomter	1,3	1,3	1,3	1,3
Tuvesvik P-platser	2,5	2,5	2,5	2,5
Slätthults industriområde	1,0	1,4	1,0	1,4
Kaprifol	1,5	1,5	1,5	1,5
S:a tomtmark till försäljning	10,4	10,7	10,4	10,7
Lager				
Lager datorer, kommunen	0,2	0,0	0,2	0,0
Lager Orustbostäder	0,2	0,1	0,0	0,0
S:a lager	0,4	0,1	0,2	0,0
S:a exploateringsverksamhet/lager	25,2	30,3	25,0	30,1

Värderingsprinciper inom exploateringsverksamheten framgår av avsnittet Redovisningsprinciper.

mnkr	Sammanställd	Sammanställd	Kommun	Kommun
	redovisning	redovisning	2023	2022
	2023	2022		
Not 19. Kortfristiga fordringar				
Kundfordringar	20,1	21,1	20,4	22,3
Kommunalskattefordringar	34,1	40,3	34,1	40,3
Upplupna generella statsbidrag	0,0	0,0	0,0	0,0
Upplupna riktade statsbidrag och kostnadsersättningar	88,1	1,1	88,1	1,1
Övriga kortfristiga fordringar	54,8	30,5	54,8	30,5
Övriga förutbetalda kostnader/upplupna intäkter	17,7	102,4	17,0	97,4
S:a kortfristiga fordringar	215,0	195,4	214,5	191,6
Not 20. Likvida medel				
Bank inklusive handkassor	68,2	56,1	39,6	41,5
S:a likvida medel	68,2	56,1	39,6	41,5
Not 21. Eget kapital				
IB eget kapital enligt fastställd balansräkning	566,0	502,0	483,0	419,5
Byte av redovisningsprincip, detaljplaneutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets resultat	60,5	64,0	58,5	63,5
UB eget kapital	626,5	566,0	541,5	483,0
Specifikation: uppdelning av eget kapital				
Resultatutjämningsreserv	76,7	74,2	76,7	74,2
Övrigt eget kapital	549,8	491,9	464,8	408,9
UB eget kapital	626,5	566,0	541,5	483,0
Förändring eget kapital (kommun)	Årets resultat	Res. utj. reserv	Övr. eget kapital	S:a eget kapital
UB enligt 2022 års redovisning	63,5	74,2	345,3	483,0
Justeringar förändrade redovisningsprinciper	-	-	-	0,0
Disposition föregående års resultat	-63,5	-	63,5	0,0
Årets resultat	58,4	2,6	-2,6	58,4
Belopp vid årets utgång	58,4	76,7	406,3	541,5
Not 22. Avsatt till pensioner inkl. löneskatt				
Ingående avsättning till pensioner inkl. löneskatt	123,0	118,8	123,0	118,8
Nyintjänad pension	16,5	5,3	16,5	5,3
-varav förmånsbestämd ålderspension	15,6	5,0	15,6	5,0
-varav särskild avtalspension	0,0	0,0	0,0	0,0
-varav efterlevandepension	0,4	0,2	0,4	0,2
-varav övrigt	0,5	0,1	0,5	0,1
Årets utbetalningar	-4,7	-4,1	-4,7	-4,1
Ränte- och basbeloppsuppräknings	11,9	3,0	11,9	3,0
Övrig post	-0,4	0,0	-0,4	0,0
S:a avsatt till pensioner inkl. löneskatt	146,4	123,0	146,4	123,0
Övriga upplysningar om pensioner				
Visstidsförordnanden	Inga	Inga	Inga	Inga
Aktualiseringsgrad	93 %	93 %	93 %	93 %
Beräkningsgrund för pensionsåtaganden framgår av avsnittet Redovisningsprinciper.				

mnkr	Sammanställd redovisning 2023	Sammanställd redovisning 2022	Kommun 2023	Kommun 2022
Not 23. Andra avsättningar				
Återställande, Månsemyrdeponin				
Redovisat värde vid årets början	5,5	9,0	5,5	9,0
Nya avsättningar	0,1	0,1	0,1	0,1
lanspråktagen avsättning	-4,8	-3,7	-4,8	-3,7
Förändring av nuvärde	0,0	0,1	0,0	0,1
S:a avsättning deponi	0,7	5,5	0,7	5,5
Åtgärdsvalsstudie ny broförbindelse				
Redovisat värde vid årets början	0,7	1,0	0,7	1,0
Nya avsättningar	0,0	0,0	0,0	0,0
lanspråktagen avsättning	-0,2	-0,3	-0,2	-0,3
Förändring av nuvärde	0,0	0,0	0,0	0,0
S:a avsättning ny broförbindelse	0,5	0,7	0,5	0,7
S:a avsättningar	147,5	129,1	147,5	129,1

Återställande av etapperna 1C, 1D, 2 och 3 är klart. Avsättning görs årligen för kommande deponiområde 1A på Månsemyr.

Not 24. Långfristiga skulder				
Kommuninvest AB	1 013,4	928,4	605,0	520,0
Förutbetalda exploateringsersättningar	1,6	0,8	1,6	0,8
Investeringsfond VA	22,8	22,8	22,8	22,8
S:a långfristiga skulder	1 037,8	951,9	629,4	543,5
Förutbetalda intäkter som regleras över flera år				
Förutbetalda anläggningsavgifter VA, ingående värde	112,8	105,5	112,8	105,5
Nya anläggningsavgifter under året	7,4	11,0	7,4	11,0
Resultatförda avgifter	-4,0	-3,7	-4,0	-3,7
S:a förutbetalda anläggningsavgifter VA	116,1	112,8	116,1	112,8
Återstående antal år (vägt snitt)	29 år	29 år	28 år	28 år
Förutbetalda investeringsbidrag, ingående värde	76,4	69,3	48,8	50,5
Nya investeringsbidrag under året	1,3	9,6	1,3	0,4
Resultatförda investeringsbidrag	-2,6	-2,5	-2,2	-2,1
S:a förutbetalda investeringsbidrag	75,2	76,4	47,9	48,8
Återstående antal år (vägt snitt)	36 år	36 år	22 år	26 år
S:a långfristiga skulder (totalt)	1 229,0	1 141,1	793,4	705,1

Investeringsbidrag och anläggningsavgifter periodiseras och intäktsförs linjärt under den period över vilken de tillgångar som finansierats med hjälp av investeringsbidraget respektive anläggningsavgiften skrivs av.

Not 25. Kortfristiga skulder				
Leverantörsskulder	115,5	69,2	110,4	64,8
Moms och punktskatter	0,4	3,0	-0,1	2,6
Personalens skatter, avgifter och avdrag	25,4	23,3	24,9	22,9
Upplupna personalkostnader (exkl pensioner)	50,5	49,0	50,0	48,7
Upplupna pensionskostnader	29,9	30,6	29,9	30,6
Övriga kortfristiga skulder	1,1	2,0	1,1	1,5
Kommunalskatteskulder	0,0	0,0	0,0	0,0
Förutbetalda generella statsbidrag	1,4	0,0	1,4	0,0
Förutbetalda riktade statsbidrag och kostnadsersättningar	10,4	0,0	10,4	0,0
Renhållningskollektivets förutbetalda intäkter	0,0	0,5	0,0	0,5
VA-kollektivets förutbetalda intäkter	16,0	16,6	16,0	16,6
Övriga upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	32,5	41,7	23,8	34,4
S:a kortfristiga skulder	283,0	235,8	267,9	222,6

mnkr	Sammanställd redovisning 2023	Sammanställd redovisning 2022	Kommun 2023	Kommun 2022
Not 26. Borgensåtagande och ansvarsförbindelse				
Orustbostäder	0,0	0,0	409,6	409,6
Waldorffastigheter	3,9	4,6	3,9	4,6
Orust Golfklubb	0,7	0,8	0,7	0,8
S:a totala borgensåtagande	4,6	5,4	414,2	415,0
Not 27. Ansvarsförbindelse för pensioner inkl. löneskatt				
Ingående ansvarsförbindelse	245,9	282,7	245,9	282,7
Årets utbetalningar	-15,1	-17,8	-15,1	-17,8
Ränteuppräknig	1,8	1,9	1,8	1,9
Basbeloppsuppräknig	18,5	6,3	18,5	6,3
Aktualisering och Bromsen	0,0	0,0	0,0	0,0
Övrig post	44,4	12,6	44,4	12,6
Minskning av ansvarsförbindelse genom tecknande av försäkring	-39,8	-39,8	-39,8	-39,8
S:a utgående ansvarsförbindelse	255,7	245,9	255,7	245,9

Beräkningsgrund för pensionsåtaganden framgår av avsnittet Redovisningsprinciper.

Kommuninvest

Orust kommun har i juni 1994, KF § 81, ingått en solidarisk borgen såsom för egen skuld för Kommuninvest i Sverige AB:s samtliga nuvarande och framtida förpliktelser. Samtliga 295 kommuner och regioner som per 2023-12-31 var medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingått likalydande borgensförbindelser.

Mellan samtliga medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingåtts ett regressavtal som reglerar fördelningen av ansvaret mellan medlemmarna vid ett eventuellt ianspråktagande av ovan nämnd borgensförbindelse. Enligt regressavtalet ska ansvaret fördelas dels i förhållande till storleken på de medel som respektive medlem lånat av Kommuninvest i Sverige AB, dels i förhållande till storleken på medlemmarnas respektive insatskapital i Kommuninvest ekonomisk förening.

Vid en uppskattning av den finansiella effekten av Orust kommuns ansvar enligt ovan nämnda borgensförbindelse, kan noteras att per 2023-12-31 uppgick Kommuninvest i Sverige AB:s totala förpliktelser till 551 907 380 712 kronor och totala tillgångar till 562 022 704 021 kronor. Orust kommuns andel av de totala förpliktelserna uppgick till 1 072 673 275 kronor och andelen av de totala tillgångarna uppgick till 1 093 019 506 kronor.

Not 28. Upplysning om kostnader för räkenskapsrevision

Sakkunnigt biträde	0,4	0,4	0,3	0,2
Förtroendevalda revisorer	0,1	0,0	0,1	0,0
S:a total kostnad för räkenskapsrevision	0,4	0,4	0,3	0,3
Kostnader för övrig revision				
Sakkunnigt biträde	0,5	0,5	0,5	0,5
Förtroendevalda revisorer	0,2	0,2	0,2	0,2
S:a total kostnad för övrig revision	0,7	0,7	0,7	0,7
S:a totalt kostnad för revision	1,1	1,1	1,0	1,0

Kostnader för räkenskapsrevision avser granskning av bokföring, delårsrapport samt årsredovisning. Kostnader för övrig revision avser uppdragsgranskningar av kommunens verksamhet.

Not 29. Upplysning om särredovisning

Särredovisning har upprättats för VA-verksamheten enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.

Vatten och avlopp: Särredovisning finns i Orust kommuns årsredovisning, tel: 0304-33 40 00 www.orust.se

Definitioner

Aktualiseringsgrad Den andel av personakterna för anställd personal som är uppdaterade avseende tidigare pensionsgrundande anställningar.

Anläggningstillgångar Tillgångar avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten, till exempel byggnader. Kan även vara immateriella så som IT-system eller finansiella som till exempel aktier.

Avskrivning enligt plan En anläggningstillgångs totala utgift fördelas ut som kostnader över det antal år som tillgången beräknas nyttjas i verksamheten.

Balanskrav Kommunsektorns balanskrav innebär att kommuner och regioner ska upprätta budgeten för nästa kalenderår så att intäkterna överstiger kostnaderna.

Balansräkning En sammanställning av tillgångar, eget kapital, avsättningar och skulder på balansdagen, det vill säga redovisningsperiodens sista dag.

Bruttoinvestering Investeringsutgifter för immateriella och materiella tillgångar.

Budgetföljsamhet Utfallet i relation till budget. Budgetavvikelsen bör ligga så nära 0 som möjligt.

Eget kapital Skillnaden mellan tillgångar och skulder utgör eget kapital och visar hur stor del av tillgångarna som finansierats med egna medel.

Eliminering Innebär att interna poster tas bort, så att uppgifter om intäkter, kostnader, fordringar och skulder endast innehåller för organisationen externa poster.

Finansnetto Skillnad mellan posterna finansiella intäkter och finansiella kostnader i resultaträkningen.

Genomsnittlig nyttjandeperiod

Anskaffningsvärde för tillgångar som är föremål för avskrivning/årets avskrivningskostnader

God ekonomisk hushållning Innebär att kommunen ska ha goda förutsättningar att i ett långsiktigt perspektiv klara ekonomin och den kommunala verksamheten.

Kassaflödesanalys Visar in-och utbetalningar. Summan av in-och utbetalningar utgör periodens totala kassaflöde.

Kassalikviditet (Kortfristiga fordringar + kortfristiga placeringar + kassa och bank) / kortfristiga skulder. Visar betalningsförmågan på kort sikt.

Kommunala koncernen Kommunen tillsammans med de kommunala koncernföretagen.

Kommunalt koncernföretag En juridisk person över vars verksamhet, mål och strategier en kommun har ett varaktigt betydande inflytande.

Konsolidering Innebär att finansiella rapporter från ett moderbolag och minst ett ägt bolag sammanfogas till en gemensam koncernrapport.

Nettoinvestering Investeringsutgifter för immateriella och materiella tillgångar minus offentliga investeringsbidrag.

Omsättningstillgångar Tillgångar som inte är avsedda för stadigvarande bruk eller innehav är omsättningstillgångar, till exempel likvida medel och kortfristiga fordringar.

Prognossäkerhet Helårsprognos i augusti i relation till budgetavvikelsen vid årets slut. En prognosavvikelse mellan +/- 1 till 2 % av de budgeterade nettokostnaderna kan betraktas som god prognossäkerhet.

Resultaträkning En sammanställning av resultatkonton i bokföringen, det vill säga verksamhetens intäkter och kostnader som ger saldot för periodens resultat (över-/underskott).

Självfinansieringsgrad av investeringar Kassaflöde från den löpande verksamheten dividerat med nettoinvesteringar.

Sammanställda räkenskaper Sammanställning av kommunens och de kommunala koncernföretagens resultaträkningar, balansräkningar, kassaflödesanalyser och noter.

Soliditet Eget kapital/summa tillgångar. Visar betalningsförmågan på lång sikt.

Verksamhetens resultat kommun, andel % av skatter och statsbidrag Årets resultat dividerat med summa skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning. Visar om kommunen finansiellt uppnår god ekonomisk hushållning.

Redovisningsmodell

En av redovisningens viktigaste uppgifter är att ge relevant information om verksamhetens finansiella resultat och ekonomiska ställning för att underlätta styrning och uppföljning av verksamheten.

För att det ska kunna ske måste olika redovisningsprinciper beskrivas på ett öppet och informativt sätt.

I detta avsnitt beskrivs principer, uppskattningar och bedömningar som används av Orust kommun.

Resultaträkningen

Resultaträkningen är en sammanfattning av årets redovisade kostnader och intäkter. Överstiger intäkterna periodens kostnader innebär det att det egna kapitalet ökar och kommunens finansiella styrka förbättras.

Resultaträkningen delas upp i tre olika resultat. Det första resultat som används är ”Verksamhetens nettokostnader”. Det består av intäkter genererade i verksamheten som dragits av mot verksamhetens kostnader och planliga avskrivningar.

Nettokostnaden beskriver det som återstår att skattefinansiera.

Underskottet på nettokostnadsnivån reduceras sedan med skatteintäkter och de generella statsbidragen och visar på verksamhetens resultat. Finansiella intäkter ökar resultatet och finansiella kostnader minskar resultatet. Det resultat som då erhålls kallas ”Resultat efter finansiella poster”. Det resultat som genereras här ska finansiera årets investeringar och ett eventuellt sparande.

Efter ”Resultat efter finansiella poster” kommer extraordinära intäkter och kostnader. Det är poster som inte har något direkt samband med ordinär verksamhet som bedrivs i kommunen. Det resultat som nu har framkommit på nedersta raden visar ”Årets resultat” för kommunen.

Balansräkning

Balansräkningen beskriver den ekonomiska ställningen vid bokslutstillfället och utgör en förbindelselänk mellan åren. Den visar det bokförda värdet av kommunens tillgångar och hur dessa har finansierats - externt med främmande kapital (skulder) respektive internt med eget kapital.

Tillgångarna delas upp i omsättningstillgångar (t.ex. kassa och bank, fordringar, lager) och anläggningstillgångar, d.v.s. tillgångar som ska innehas och utnyttjas under flera år (t.ex. fastigheter och inventarier).

På motsvarande sätt delas skulderna upp i kortfristiga och långfristiga skulder samt avsättningar.

Kortfristiga skulder förfaller till betalning inom ett år. De övriga skulderna sträcker sig över flera år. En avsättning är definitionsmässigt en skuld som man inte exakt vet hur stor den är eller när den ska betalas.

Med soliditet menas betalningsförmåga på lång sikt. Den beräknas genom att sätta eget kapital i relation till totala tillgångar.

Kassaflödesanalys

En kassaflödesanalys visar betalningsströmmarna av likvida medel under en period. Kassaflödesanalysen är indelad i avsnitten ”Den löpande verksamheten”, ”Investeringsverksamheten” samt ”Finansieringsverksamheten” och mynnar ut i ”Årets kassaflöde” (=förändring av likvida medel).

Redovisningsprinciper

Den kommunala redovisningen regleras av kommunallagens kapitel elva samt lag om kommunal bokföring och redovisning (LKBR). Som normgivande för den kommunala redovisningen fungerar de rekommendationer och anvisningar som Rådet för kommunal redovisning, RKR ger ut. Samma redovisningsprinciper och beräkningsmetoder har använts som i årsredovisning 2022.

Information av väsentlig betydelse utöver rekommendationers krav, i huvudsak verksamhetsberättelser för affärsdrivande verksamheter, har lagts sist i rapporten.

Principer för periodisering

Den del av en inkomst som inte uppfyller kriterierna för intäkt periodiseras och redovisas som en skuld i balansräkningen. Om kommunen har haft en inkomst som uppfyller intäktskriterierna, men inbetalning ännu inte skett redovisas den som en fordran i balansräkningen.

Den del av en utgift som inte uppfyller kriterierna för kostnad periodiseras och redovisas som en fordran i balansräkningen. Om kommunen har haft en utgift som inte uppfyller kostnadskriterierna men utbetalning ännu inte skett redovisas den som en skuld i balansräkningen.

Beloppsgränsen för väsentligt värde vid periodisering av inkomster och utgifter uppgår till ett halvt prisbasbelopp. Undantag görs för vissa poster exempelvis hyror, arrenden och elförbrukning, vilka periodiseras oavsett belopp.

Sammanställd redovisning

Den sammanställda redovisningen för kommunen har definierats till att omfatta kommunen och Stiftelsen Orustbostäder.

Stiftelsen Orustbostäder följer årsredovisningslagen och BFNAR 2016:10 årsredovisning i mindre företag enligt K2. Justering har gjorts för att följa de kommunala redovisningsprinciperna för hantering av offentliga investeringsbidrag.

Den sammanställda redovisningen är upprättad enligt förvärvsmetoden med proportionell konsolidering vilket innebär, att förvärvat eget kapital eliminerats. Detta betyder att endast ägda andelar av tillgångar och skulder respektive intäkter och kostnader tas med in i den sammanställda redovisningen. När det kommunala koncernföretaget är en stiftelse, ska konsolidering ske i proportion till den andel av stiftelsens kapital som kommunen har bidragit med.

Orust kommun har bidragit med 100 % av Stiftelsen Orustbostädernas grundfondskapital.

Interna koncernmellanhavanden är i allt väsentligt eliminerade. (Som interna mellanhavanden räknas kostnader/intäkter och skulder/tillgångar mellan kommunen och stiftelsen).

Jämförelsestörande och extraordinära poster

Händelser av väsentlig storlek, som inte förväntas inträffa ofta och som saknar samband med den löpande verksamhetens betraktas och redovisas som extraordinära poster. Jämförelsestörande poster är resultat av händelser som inte är extraordinära men som är viktiga att uppmärksamma vid jämförelse med andra perioder. Post ska uppgå till ett väsentligt belopp och vara av sådant slag att den inte förväntas inträffa ofta eller regelbundet.

Reavinster och reaförluster vid försäljning av anläggningstillgång redovisas alltid som jämförelsestörande poster. Hela nettoutfallet från exploateringsverksamheten klassificeras som jämförelsestörande post.

Intäkter

Skatteintäkter

Redovisad skatteintäkt innehåller utöver preliminära skattebetalningar som kommit kommunen tillgodo under året även utfallet av den definitiva slutavräkningen för föregående år samt preliminär slutavräkning för innevarande år. Den preliminära slutavräkningen för skatteintäkter baseras på SKR:s decemberprognos i enlighet med rekommendation R2 Intäkter.

EU- och statsbidrag samt investeringsinkomster

EU- och statsbidrag redovisas enligt det aktuella bidragets villkor och restriktioner.

Offentliga investeringsbidrag och anläggningsavgifter tas upp som förutbetalda intäkt och redovisas som en långfristig skuld som intäktsförs på ett sätt som återspeglar investeringens nyttjande och förbrukning.

Avgifter, ersättningar, försäljningar och gåvor

Intäkterna redovisas i den omfattning som inkomsten kan beräknas på ett tillförlitligt sätt och att det är sannolikt att ekonomiska fördelar som är förenliga med transaktionen kommer tillfalla kommunen samt att de eventuella utgifter som uppkommit eller förväntas uppkomma till följd av transaktionen kan beräknas på ett tillförlitligt sätt. Även villkoren för den ekonomiska uppgörelsen har i all väsentlighet fullgjorts ska vara uppfyllt.

Kostnader

Avskrivningar

Avskrivningar av immateriella och materiella anläggningstillgångar görs normalt för den beräknade nyttjandeperioden med linjär avskrivning baserat på anskaffningsvärdet exklusive eventuellt restvärde. Avskrivningen påbörjas när tillgången tas i bruk.

På tillgångar i form av mark och konst görs inga avskrivningar.

Komponentavskrivning tillämpas vid nyanskaffning och ombyggnation av byggnader och anläggningar. Normalt tillämpade avskrivningstider är:

4-5 år:	IT-utrustning, IT-system
5-20 år:	Maskiner och inventarier, bilar och andra transportmedel
0-77 år:	Mark, byggnader och tekniska anläggningar

Bedömning av nyttjandeperiod för respektive komponenttyps nyttjandeperiod görs i samband med uppstart av investeringsprojekt samt före ibruktage av investering.

Omprövning av nyttjandeperiod sker om det finns omständigheter som pekar på att det är nödvändigt, exempelvis tekniskiften, organisationsförändringar och verksamhetsförändringar.

Ränteutgifter i samband med investeringar

Ränteutgifter i samband med investeringar kan enligt R4 redovisas enligt huvudmetod eller enligt alternativregel. Orust kommun tillämpar huvudmetoden, vilket innebär att lånekostnaderna direkt påverkar resultatet.

Tillgångar

Materiella- och immateriella anläggningstillgångar

Tillgångar avsedda för stadigvarande bruk eller med en nyttjande period om minst 3 år klassificeras som anläggningstillgång om beloppet överstiger gränsen för mindre värde. Gränsen för mindre värde har satts till ett halvt prisbasbelopp och gäller som gemensam gräns för materiella och immateriella tillgångar.

Utgift får redovisas som immateriell anläggningstillgång om kommunen har kontroll över resursen och den antingen innebär framtida ekonomiska fördelar eller ökar servicepotentialen för kommunen. Utgift för utbyggnad av fiberstamnät inom kommunen redovisas som immateriella anläggningstillgångar och bedöms ha en avskrivningstid om 30 år.

Finansiella anläggningstillgångar

Finansiella anläggningstillgångar värderas till första redovisningstillfällets anskaffningsvärde med avdrag för eventuella nedskrivningar.

Exploateringsredovisning

Framtagande av tomtmark för försäljning klassificeras som omsättningstillgång. När kommunen ska behålla tomtmark omklassificeras denna till anläggningstillgång. Omklassificering av markreserv till omsättningstillgång vid exploatering sker då detaljplan är fastställd och projektering av tomter påbörjas. Samtliga tomter är värderade till anskaffningsvärdet, som väsentligt understiger marknadsvärdet. Specifikation över tomter för försäljning finns per område. Sålda tomter har avräknats till ett schablonmässigt värde baserat på yta

och anskaffningsvärde för respektive område. Alla kommunens färdigställda tomter säljs till marknadspris. I anskaffningskostnaden ingår inte ränta under byggnationstiden.

Utgift för detaljplaner redovisas i resultaträkningen det år utgift är hänförlig till.

Exploateringsersättningar redovisas som en skuld i balansräkningen tills intäktskriterier är uppfyllda enligt avtal.

Skulder och avsättningar

Pensionsåtaganden

Förpliktelser för pensionsåtaganden för anställda i kommunen är beräknade enligt RIPS och redovisas enligt den så kallade blandmodellen i enlighet med lag.

Redovisningen baseras på KPA:s pensionskultsberäkningar för anställda och förtroendevalda. Redovisning enligt blandmodellen innebär att intjänad förmånsbestämd pension före 1998 redovisas utanför balansräkningen som en ansvarsförbindelse. Något nyintjänande på skulden före 1998 sker inte.

Pensionsförmåner intjänade i pensionsavtal från och med år 1998 redovisas som en kostnad i resultaträkningen och en avsättning i balansräkningen. Under avsättningar reserveras också särskild löneskatt motsvarande 24,26 % av upptagen pensionsavsättning.

Avgiftsbestämd pension inklusive löneskatt ingår i posten upplupna pensionskostnader under kortfristiga skulder.

Avsättning för deponi

Avsättning är en skuld som är ovisst vad gäller förfallotidpunkt eller belopp och får endast avse formella förpliktelser.

Avsättning för deponin på Månsemyr har tagits upp till det belopp som bedöms krävas för att reglera förpliktelsen på balansdagen. Beloppet baseras på en projektering som gjordes 2015. Nuvarande projektering från 2015 har slutförts under 2023 genom återställandet av etapp 1C, 1D, 2 och 3.

Årlig avsättning görs för etapp 1A om 82 tkr. Åtagandet var för 2023 värdeberäknat med en ränta på 1,5 %.

Övriga avsättningar

Avsättning för åtgärdsvalsstudie av ny broförbindelse mellan Orust och fastlandet har tagits upp till belopp enligt avtal med Trafikverket och kommer att kostnadsföras under tre år till och med 2024.

Redovisningsprincip Vatten och avlopp samt Renhållning

För Vatten och avloppsverksamheten balanseras överuttag mot förutbetalda intäkter och investeringsfond VA.

Inom Renhållningsverksamheten finns det två taxekollektiv, hushållskollektivet som avser det kommunala ansvaret för hushållsavfall och verksamhetskollektivet som avser övrig avfallshantering. Renhållningens överuttag från hushållskollektivet balanseras mot förutbetalda intäkter. Renhållningens vinst eller förlust från verksamhetskollektivet redovisas mot resultatet och ingår i kommunens eget kapital.

Överuttag inom VA-kollektivet och renhållningens hushållskollektiv ska återföras till respektive kollektiv inom tre år. Underuttag får regleras mot förutbetalda intäkter inom tre år. Finns det ingen uppbokad skuld till taxekollektiven så innebär det att kollektiverna skattefinansieras.

VA-kollektivet tillgodoräknas ränta på inte avskrivna delar av anläggningsavgifter.

Både VA- och Renhållningskollektivet tillgodoräknas ränta på eventuellt ackumulerat överskott samt kostnadsför ränta på genomsnittlig investeringsutgift för ej ibruktagna anskaffningar.

Leasing

Leasingavtal där ekonomiska fördelar och risker i väsentlighet överförs till leasetagaren ska redovisas som finansiell leasing. Kommunen gör löpande bedömning av alla större leasingavtal vid avtalets början. Kommunen har bedömt att inga finansiella leasingavtal ingåtts.

Leasingavtal inom kommunen redovisas som operationella leasingavtal, då avtalstiden för fordonleasing i huvudsak är maximalt tre år och de övriga leasingavtalens värde bedöms som ringa i förhållande till balansomslutningen. Avtal avseende hyra av fastigheter klassificeras som operationella då de ekonomiska riskerna och fördelarna med ägandet i allt väsentligt inte övergår till kommunen. Hela kostnaden redovisas som rörelsekostnad.

Poster inom linjen

Poster inom linjen är ett redovisningsbegrepp som innebär att ställda säkerheter och ansvarsförbindelser inte ska ingå som skuld eller avsättning i balansräkningen utan ska anges i direkt anslutning därtill. Ansvarsförbindelser utgörs av möjliga åtaganden där osäkerhet råder om beloppets storlek och/eller infriandegraden. Bland dessa återfinns kommunens borgensåtagande och den del av pensionsåtaganden som är äldre än 1998. Pensionsåtagandet i sin helhet finns också beskrivet i förvaltningsberättelsens pensionsförpliktelser.

Drift- och investeringsredovisning kommunen

Upplysningar och principer

Allmänt

Ekonomisk styrning sker genom att kommunfullmäktige beslutar om budgetramar till sektorerna under kommunstyrelsen. Budget år 1 och flerårsplan år 2 och 3, beslutas i augusti och utgör ramverk för verksamheten och investeringar. Detaljbudget för respektive sektors verksamheter beslutas i uppdragsdokumentet av kommunstyrelsen i november.

Driftbudget

Kommunfullmäktige beslutar om nettoanslag till sektorerna och politisk verksamhet. Nämnderna beslutar om internbudget fördelat på intäkter och kostnader, brutto, på sektorsnivå. På verksamhetsnivå beslutar nämnden på nettobudget. Resultatöverföring mellan år förekommer normalt inte, men fullmäktige kan enligt ekonomistyrningsprinciperna besluta om att återställa underskott eller ta med ett överskott i samband med beslut om årsredovisningen.

Investeringsbudget

Kommunfullmäktige beslutar om högsta investeringsnivå och en totalbudget för investeringar i samband med budgetbeslutet i augusti. På projektnivå beslutar fullmäktige om större investeringsprojekt över 5 mnkr. Projekten planeras starta under planperioden, men vilket år investeringsutgifterna infaller och med vilken totalram avgörs i beslutspunkter enligt projektmodellen. Investeringar mellan 1-5 mnkr hanteras i detaljbudgetarbetet och redovisas i uppdragsdokumentet. Investeringar på mellan 1-5 mnkr behöver från 2024 ha ett särskilt igångsättningsbeslut av kommunstyrelsen eller enligt kommunstyrelsens delegeringsordning. Undantaget är fastighetsenhetens underhållsprojekt.

Internredovisningsprinciper

Driftredovisningens intäkter och kostnader ska spegla respektive nämnds och verksamhets relationer till sin omvärld, där de andra nämnderna och verksamheterna utgör en del av omvärlden. Det innebär jämfört med resultaträkningens intäkter och kostnader, som endast innehåller kommunexterna poster, har driftsredovisningen påförts även kommuninterna poster, såsom köp och försäljning mellan nämnder och verksamheter.

Poster som finns i resultaträkningen, men inte i driftredovisningen, är skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning, finansiella intäkter och kostnader samt extraordinära poster

Poster som kalkylmässigt simuleras i driftsredovisningen är:

Personalomkostnader, i form av arbetsgivaravgifter, avtalspension och löneskatt. Dessa kalkyleras schablonmässigt och uppgick till 41,0 % av lönekostnaden för 2023.

Kapitalkostnader, i form av avskrivningar och ränta på bundet kapital. Kapitalkostnaderna beräknas enligt rak nominell metod, vilket innebär att kostnaden består av linjär avskrivning på anläggningarnas avskrivningsbara värde och ränta på tillgångarnas bokförda restvärde. Den internt beräknade räntan har satts till 1,5 % för 2023. För information om avskrivningstider, se avsnitt för redovisningsprinciper.

Affärsdrivande verksamheter (VA, renhållning) belastas med räntekostnad beräknad utifrån den interna räntesatsen om 1,5 %, i sitt resultat.

Gemensamma kostnader som fördelas mellan olika verksamheter genom interndebitering är:

Hyreskostnader: Internhyran sätts till fastighetsenhetens självkostnad, exklusive outhyrda lokaler, fördelad utifrån yta.

Kost: Debitering sker av kommunens kostverksamhet till självkostnad, beräknad utifrån antal beställda portioner från verksamheterna.

Lokalvård: Debitering sker av kommunens lokalvårdsverksamhet till självkostnad, beräknad utifrån beställning från verksamheterna.

Fordon: Debitering sker av fordonverksamhetens självkostnad, beräknad på faktisk kostnad och schablonfördelad administrativ kostnad.

Datorer och telefoner: Debitering sker till självkostnad.

Gemensamma kostnader som fördelas med schabloner är försäkringskostnad, löne- och ekonomiadministration samt IT-relaterade kostnader.

Övriga kommuninterna kostnader, så som bygglov, miljötillsyn, renhållning debiteras enligt taxa.

Investeringsredovisningens utgifter består av kommunexterna utgifter och utgifter för egen personals timkostnad. Utgiften är reducerad med erhållna offentliga investeringsbidrag och visar därför kommunens nettoinvestering.

Driftredovisning

Resultatet för kommunen uppgick till ett överskott på 58,4 mnkr, vilket var 33,8 mnkr bättre än budget. Nämnderna inkl. ofördelad budget redovisade tillsammans ett överskott på 24,5 mnkr.

Politisk verksamhet redovisade ett överskott på 0,9 mnkr. Orsaken till överskottet beror till största delen på lägre utbetalda arvoden än budgeterat.

Sektor ledning och verksamhetsstöd redovisade ett överskott på 2,6 mnkr. Avvikelsen beror bland annat på ett överskott inom flyktingmottagningen. Till följd av kriget i Ukraina har kommunen fått högre ersättning än vad kostnaderna uppgick till. Därutöver har inte all budget för utredningar och oförutsedda kostnader använts, vilket ger överskott. Sektorn har också haft vakanta tjänster och sjukskrivningar som inte har ersatts med vikarier.

Driftredovisning 2023		Intäkter		Kostnader		Nettokostnad		Budget	Budget- avvikelse
mnkr	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2023	
Politisk verksamhet och revision	0	0	-13	-12	-13	-12	-14	1	
Sektor ledning och verksamhetsstöd	15	16	-90	-82	-75	-65	-78	3	
Sektor lärande	43	42	-462	-440	-419	-399	-420	1	
Sektor omsorg	76	78	-492	-474	-416	-396	-440	23	
Sektor samhällsutveckling	213	187	-294	-263	-81	-76	-82	2	
Affärsdrivande Vatten och avlopp	61	55	-61	-55	0	0	0	0	
Affärsdrivande Renhållning	50	46	-56	-46	-7	0	0	-7	
Ofördelad budget						0	-1	1	
Summa nämndsverksamhet	459	424	-1 469	-1 372	-1 011	-948	-1 035	24	
Pensionskostn/skuldförändring avseende semesterlön/arbetsgivaravgifter	0	0	-24	-56	-24	-56	-19	-6	
Försäljning fastigheter, mark	4	5	-1	-1	3	3	5	-2	
Internränta	17	12			17	12	18	-1	
Justeras poster ej hänförliga till verksamhetens intäkter eller kostnader enligt resultaträkningen	0	0	0	0	0	0	0	0	
Avgår interna poster	-188	-172	187	171	-1	-1	-1	0	
Verksamhetens intäkter och kostnader enligt resultaträkning	292	269	-1 307	-1 258	-1 015	-989	-1 031	16	

Sektor lärande redovisade ett överskott på 1,3 mnkr. Även om sektorn totalt redovisade överskott fanns det flera verksamheter med underskott. Grundskolan redovisade sammantaget ett underskott på 4,3 mnkr, vilket framför allt beror på högre personalkostnader än budgeterat. Från hösten 2023 har en mängd åtgärder vidtagits, vilket bland annat lett till en ökad kostnadsmedvetenhet och ökat samarbete mellan enheterna. Ersättningen till friskolorna ökade också till följd av inflyttning från andra länder.

Förskolorna erhöll högre föräldraintäkter än väntat samtidigt som flera tjänster varit periodvis vakanta. Få barn hade behov av förskoleplats i annan kommun, vilket gav överskott på interkommunala ersättningar.

Gymnasiet och vuxenutbildningen har överskott till följd av vakanta tjänster som inte ersatts av vikarier. Inom vuxenutbildningen har antalet elever från andra kommuner ökat, vilket gett ökade intäkter.

Kostnaderna för skolskjuts redovisade överskott då beläggningsgraden på de upphandlade skolbussarna ökade, vilket gjorde att taxiresorna minskade.

Sektor omsorg redovisade ett överskott på 23,5 mnkr. Under året har sektorn erhållit flertalet statsbidrag som förbättrat de ekonomiska förutsättningarna framför allt inom äldreomsorgen. Förutom statsbidragen finns andra faktorer som bidragit till överskott i verksamheterna. Förseningar i byggprocesserna på socialpsykiatriboendet Ågården och korttidsboendet Änggården har försenat kostnader och planerade aktiviteter som utbildning och bemanning.

Inom äldreomsorgen har en bra schemaplanering lett till ett effektivt resursanvändande av både personal och kompetenser, rätt personal vid rätt tid och på rätt plats. Flera enheter har sålt platser till andra kommuner. Inom personlig assistans har en återbetalning från Försäkringskassan om 1,5 mnkr gett överskott. Därutöver har antalet ärende minskat.

Inom socialt stöd har kostnaderna för placeringar fortsatt ligga på en låg nivå då mer stöd och behandling kunnat erbjudas på hemmaplan istället för genom externt köpt vård.

Sektor samhällsutveckling redovisade ett samlat överskott på 1,7 mnkr. Flera engångsposter påverkade resultatet, såsom statligt elprisstöd, gåva av fastighet, åtgärder i Ellös räddningsstation samt utranerings- och rivningskostnader för bland annat Landinska villan i Ellös, båtbyggargymnasiet samt gamla låg- och mellanstadieskolan i Svanesund.

Intäkterna för miljöhänsyn och parkeringsverksamheten gav ett överskott. För gästhamnarna nådde intäkterna budgeterad nivå trots det tidvis dåliga vädret under sommaren. Flera enheter har haft periodvis vakanta tjänster, vilket gav lägre personalkostnader. Nuvarande inflation har medfört ökade kostnader för bland annat livsmedel. Även kostnader för reparationer och fordon har ökat.

Affärsdrivande verksamhet renhållning redovisar ett underskott på 7,1 mnkr till följd av flera orsaker. Årets taxa höjdes med 8 % men entreprenörens indexhöjning blev 15-20 %. Därutöver har kostnader uppkommit för förberedelser inför att kommunen tar över insamlingsansvaret för förpackningar från 2024. Sluttäckning av deponin på Månsemyr färdigställdes under året och tidigare gjord avsättning räckte inte fullt ut. Verksamheten har en upparbetad skuld till renhållningskollektivet på 0,5 mnkr som täcker en del av underskottet. Resterande 6,6 mnkr belastar skattekollektivet. För mer information läs verksamhetsberättelsen för renhållningsverksamheten.

Affärsdrivande verksamhet vatten och avlopp redovisade underskott till följd av ökade kostnader på 0,5 mnkr. Verksamheten hade en upparbetad skuld till VA-kollektivet, vilken täcker årets underskott.

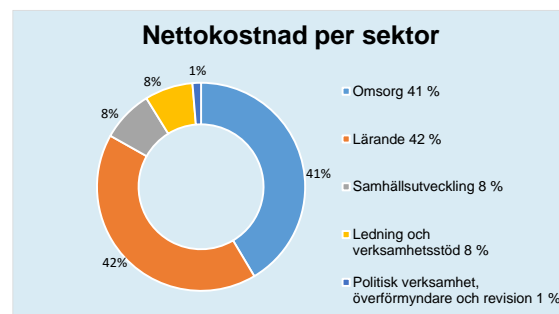
I potten ofördelad budget ingick utrymme för löne- och prisökningar, kapitalkostnadsförändringar, arbetsmiljöinsatsning i form av fria arbetsskor till vissa yrken samt mindre tekniska justeringar under året. Ursprunglig pott uppgick till 53,6 mnkr. Efter att utfördelning till sektorerna har gjorts återstod 1,2 mnkr i ej ianspråktaga medel.

Kostnader för pensionsutbetalningar, löneskatt, semesterlöneskuld och arbetsgivaravgifter mm blev 5,7 mnkr högre än budget och det beror till största delen på ett nytt pensionsavtal samt att inflationsuppräknings av pensionsskulden har gett högre kostnader.

Försäljning av fastigheter och mark har gett 3,2 mnkr. Bland försäljningarna återfinns Längelanda- Röra samt flertalet mindre markförsäljningar.

Nettokostnad per sektor

I kommunens nettokostnader ingår alla kostnader för verksamheterna med avdrag för intäkter. Nettokostnaden finansieras i huvudsak av skatteintäkter och statliga bidrag. Under 2023 uppgick skatteintäkter och bidrag till 1 096 mnkr. Merparten fördelas ut till sektorerna för att bedriva verksamhet. Av dessa gick 83 % till att bedriva verksamhet inom sektor omsorg och lärande.

Ny generationspark i Svanesund klar under 2023

Investeringsredovisning

mnkr		Utfall 2023	Budget 2023	Budget-avvikelse
Sektor lärande	Fastighet	-45	-42	-3
	Övr investeringar	-1	-1	0
Summa		-46	-43	-3
Sektor omsorg	Fastighet	-17	-20	3
	Övr investeringar	-2	-2	-1
Summa		-19	-21	2
Sektor samhällsutveckling	Fastighet	-7	-12	5
	Gång- och cykelväg	-1	-4	3
	Hamn, parkering	-1	-4	3
	Mark	-16	-18	2
	Övr investeringar	-2	-3	0
Summa		-28	-40	12
Sektor ledning och verksamhetsstöd	Finansiella investeringar	-2	-2	0
	Övr investeringar	-8	-9	2
Summa		-9	-11	2
Summa skattefinansierad verksamhet		-102	-115	13
Affärsdrivande verksamhet	Renhållning	-8	-5	-3
	Vatten- och avlopp	-148	-145	-3
Summa affärsdrivande verksamhet		-156	-150	-6
Summa investering anläggningstillgångar *		-258	-265	7
Gåva fastighet		-3		-3
Investeringsbidrag och bidrag till infrastruktur		1	1	0
Justering till beslutad budgetnivå			54	-54
Summa investeringar totalt		-259	-210	-49

*Specifikation investeringsutgift per tillgångsslag som påverkar kassaflödet	Utfall 2023
Immateriella anläggningstillgångar	3
Materiella anläggningstillgångar	253
Finansiella tillgångar	2
Summa investering anläggningstillgångar	258

Specifikation av några pågående projekt med totalbudget

mnkr	Projekt	Utfall 2023	Budget 2023	Beslutad totalutgift	Ack utfall tom 2023
Vatten- och avlopp	Ombyggnad Ellös avloppsreningsverk	88	97	196	124
Vatten- och avlopp	VA-länk väst/broledningen	20	16	54	39
Vatten- och avlopp	VA-länk öst/väst Varekil-Ellös	13	12	77	16
Fastighet	Ellös förskola	34	31	48	38
Fastighet	Svanesunds förskola	11	11	55	12

Den budgeterade investeringsnivån uppgick till 210 mnkr. Utfallet för nettoinvesteringarna inklusive finansiella investeringar uppgick till 259,5 mnkr varav den affärsdrivande verksamheten stod för 156,0 mnkr. Budgetavvikelsen beror på att flera projekt har flyttats fram från 2022 och investeringsbudgeten har inte utökats till följd av det.

Sektor lärandes investeringar uppgick till 45,5 mnkr, vilket var 2,8 mnkr högre än budgeterat. Fastighetsinvesteringar för sektorn uppgick till 44,7 mnkr jämfört med budgeterade 41,7 mnkr. Pågående byggnationer var nya förskolor i Ellös och Svanesund. Övriga investeringar har bland annat bestått av nytt verksamhetssystem, Edlevo, till gymnasiet och vuxenutbildningen, portabel ljud- och ljusanläggning till kulturskolan samt möbler till Lärcentrum.

Sektor omsorgs investeringar uppgick till 19,4 mnkr, vilket var 2,0 mnkr lägre än budgeterat. Fastighetsinvesteringarna för sektorn uppgick till 17,0 mnkr, vilket var 2,9 mnkr lägre än budgeterat. Det planerade modulboendet för omsorg har försenats till följd av överklagat bygglov. Övriga investeringar uppgick till 2,4 mnkr och bestod bland annat av takliftar samt möbler till de nystartade verksamheterna Änggården i Mollösund och Ägårdens socialpsykiatriboende.

Sektor samhällsutvecklings investeringar uppgick till 27,7 mnkr, vilket var 12,2 mnkr lägre än budgeterat. Förstärkningsåtgärder för ån i Henån har inte fått alla tillstånd som krävs, vilket gör att projektet flyttas

fram. Det har inte köpts någon strategisk mark under året. Generationsparken i Svanesund budgeterades 2022, men på grund av förseningar har det mesta av arbetet skett under 2023. Större investeringar under året var bland annat generationsparken, parkeringsplats i Henån, exploatering av gata Svanesund norra och underhållsåtgärder i fastigheter.

För sektor ledning och verksamhetsstöd uppgick investeringarna till 9,2 mnkr, vilket var 1,7 mnkr lägre än budgeterat. Investeringar har gjorts i nätverk, switchar och accesspunkter, plattform för säker inloggning och distansarbete samt fiberstamnät på Käringön. Fiberstamnätet har delvis finansierats av investeringsbidrag. En finansiell investering har genomförts avseende insatskapital till Kommuninvest.

Renhållningsverksamhetens investeringar uppgick till 7,6 mnkr, vilket var 2,8 mnkr högre än budgeterat. Investeringar har skett i ny bulkhall/omlastningsstation samt asfaltering i samband med sluttäckning av deponin.

För VA-verksamheten uppgick investeringarna till 148,4 mnkr, vilket var 3,1 mnkr högre än budgeterat. De största utgifterna var Ellös avloppsreningsverk, VA-länk väst mellan Mollösund-Ellös samt VA-länk öst/väst mellan Varekil och Ellös.

Kommunen har under året erhållit fastigheten Södra Strandvägen 7 i Henån som gåva till ett värde om 3,0 mnkr.

Ellös nya förskola, klar under 2024.

Exploateringsredovisning kommunen

Akkumulerad exploateringsredovisning

Orust kommun arbetar med ett flertal exploateringsprojekt för att säkerställa bostads- och industrimarksförsörjningen framöver.

Framtagande av tomter för försäljning genom exploateringsprojekt består av olika faser. Orust kommun har valt att följa upp exploateringsprojekten utifrån fyra faser, planering och förstudie, projektering, genomförande och försäljning.

Planering och förstudie: Här arbetar kommunen med att ta fram översikts- och detaljplaner samt göra utredningar för exempelvis arkeologi. Alla utgifter och inkomster i denna fas ska redovisas i resultaträkningen.

Projektering: Nu är det bestämt vad som ska byggas eller konstrueras och utgifterna för projekteringar redovisas främst i investeringsprojekt på balansräkningen. I denna fas omklassificeras även eventuellt mark till exploateringsområdet.

Genomförande: Flera investeringsprojekt kan pågå samtidigt inom respektive exploateringsområde, genom att det exempelvis byggs vägar, belysning, gång- och cykelvägar. Utgifter som inte får klassificeras som anskaffningsvärde på balansräkningen redovisas som kostnad i resultaträkningen.

Investeringar inom avgiftsfinansierade verksamheten Vatten och avlopp redovisas inte i nedan uppföljning då denna ska hanteras som eget redovisningsobjekt och ska bära sina egna investeringar. Klassificering av utgifter görs både till balansräkningen och resultaträkningen i genomförandefasen, men redovisas som helhet i nedan tabell.

Försäljning; här redovisas försäljningsinkomster per tomt med avdrag för eventuella försäljningsomkostnader.

I nedanstående tabell redovisas det ackumulerade nettoutfallet per pågående exploateringsområde.

Under 2023 var 13 projekt i förstudie- och planeringsfasen samt 3 projekt i projekteringsfasen. Två projekt var i genomförandefasen, Lunden Bön, där tomter nu är klara att säljas samt Svanesund Centrum norra där det byggs en förskola. Till båda områdena har Vatten och avlopp samt Mark och exploatering lagt VA-ledningar och byggt väg.

Hogens industriområde är under 2023 avslutat då området såldes via markanvisning. Hela området gick med en förlust om -2,3 mnkr.

Exploateringsprojekt	Planering	Projektering	Genomförande	Genomförande	Försäljning	Nettoutfall
Mnkr	förstudie	inkl markutgift	anskaffn. utgift	driftkostn, netto		
Västra Änghagen	-3,1	0,0	0,0	0,0	0,0	-3,1
Fattiggården	-1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	-1,1
Dalby	-2,9	-14,0	0,0	0,0	0,0	-17,0
Hälleviksstrand	-1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	-1,1
Ävägen	-1,6	-0,2	0,0	-0,7	0,0	-2,5
Hogen	-2,3	-0,6	0,0	0,0	0,6	-2,3
Lunden – Bön	-1,4	0,0	-5,1	0,0	0,0	-6,5
Hamnomr. Mollösund	-3,6	0,0	0,0	0,0	0,0	-3,7
Svanesunds centrum	-2,5	0,0	0,0	0,0	0,0	-2,5
Svanesund C norra	-0,9	0,0	-2,6	-1,3	0,0	-4,8
Edshultshall	-0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,7
Henåns centrum	-3,1	0,0	0,0	0,0	0,0	-3,1
Henån centrum södra	-0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,6
Henån centrum norra	-0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,5
Svanesund C södra	-0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,9
Svanesund-Ängås	-1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	-1,3
Tången industriområde	-0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,4
Varekil-Lundby	-2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	-2,6
Ellöskrysset	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,2
Summa	-31,0	-15,0	-7,7	-2,0	0,6	-55,1

Dalby Henån

Programmet godkändes hösten 2021. Programområdet delas upp i två detaljplaner, varav den östra delen utgör en första etapp, där en markanvisning hållits. Utifrån tilldelad markanvisning har kommunen påbörjat ett planarbete under hösten 2023. Samråd planeras under andra halvan av 2024.

Åvägen (detaljplan)

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra nya bostäder i centrala Henån, att anlägga en ny park och å-promenad samt tillgodose behovet av parkering i området. Detaljplanen berör både kommunalt och privat ägd mark och möjliggör att upp till 85 nya bostäder uppförs inom planområdet. Förslaget innebär att ny bostadsbebyggelse uppförs längsmed Åvägen. Antagande av detaljplanen inväntar beslut kring skredsåkringen av ån.

Svanesund centrum södra (detaljplan)

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra nya bostäder samt att tillskapa nya kvaliteter, såsom förbättrade offentliga platser och ett aktivt centrum med utökat utbud av handel och service till lokalsamhället och besökare. Detaljplanen syftar också till att möjliggöra nya cykelvägar mellan viktiga knutpunkter, såsom färjan, centrum och Ängås skola. Samråd hölls under hösten 2023 och granskning planeras under 2024.

Henån centrum södra (detaljplan)

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra nya bostäder och handelsverksamheter i ett centralt läge nära service och kollektivtrafik. Detaljplanearbetet syftar även till en förbättrad trafiksituation genom att tillgodose och omorganisera behovet av parkering i området söder om Röravägen samt möjliggöra en breddning av utfarten till väg 160. Detaljplanearbetet har också i avsikt att legalisera befintliga verksamheter som idag är planstridiga med tillfälliga bygglov.

Varekil 1:172 med flera, Lundby verksamhetsområde

Detaljplanens syfte är att tillskapa ny industri- och verksamhetsmark, med alternativ användning för räddningstjänst- och ambulansstation, längs med väg 160. Planen var på samråd i början av 2022. Fortsatt planarbete inväntar beslut om lokalisering av räddningsstation till Varekil. En mindre del av planområdet har efter samrådet hanterats i en egen planprocess och har antagits under början av 2023.

Lunden-Bön

I projektet Lunden-Bön har arbetet med gata färdigställs 2023. Därefter kommer 4 tomter att säljas.

I nedan tabell visas årets nettokostnader på resultaträkningen och nettoutgifter på balansräkningen.

Exploateringsprojekt	Nettokostnad	Nettoutgift	Nettoutgift
mnkr	resultaträkning	balansräkning	Totalt 2023
Dalby	0,0	0,0	0,0
Hälleviksstrand	0,0	0,0	0,0
Åvägen	0,0	0,0	0,0
Hogen	0,0	0,0	0,0
Lunden - Bön	0,0	-1,3	-1,3
Hamnområdet Mollösund	0,0	0,0	0,0
Svanesund C norra	-1,3	-2,6	-3,9
Edshultshall	0,0	0,0	0,0
Henån centrum södra	0,0	0,0	0,0
Henån centrum norra	-0,1	0,0	-0,1
Svanesund c södra	-0,3	0,0	-0,3
Ellöskryset	-0,1	0,0	-0,1
Summa	-2,0	-3,9	-5,9

Verksamhetsberättelser

Vatten och avlopp

Händelser under året

Sista etappen på VA-länk väst, Hälleviksstrand blev klar. Utbyggnad av VA i Lövås blev klar för anslutning.

Under året har VA startat arbetet med byte av utgående vattenledning från vattenverket. Första etappen öst-väst påbörjades. VA projektet Svanesund norra avslutades. Verksamheten har lagt om avlopp på Drottningviksvägen i Svanesund.

En förstudie om ett nytt vattenverk har startades.

Vid Svanesunds avloppsreningsverk har en ny blåsmaskin monterats. Ombyggnad av inkommande pumpstation har gjorts.

På Mollösunds avloppsreningsverk har man också installerat två nya blåsmaskiner.

På Kårehogens vattenverk har ventril bytts samt rengöring av reservoaren på vattenverket gjorts. På vattenverket har man åtgärdat föreläggande om vattentorn och föreläggande om dagvattentank.

Ellös avloppsreningsverk färdigställs till sommaren för intrimning fram till årsskiftet 2024/2025.

Teknisk service har renoverat spillvattenledningar vid blomsteraffären i Henån. Det var ett stort jobb med att byta vattenmätare som delvis krånglade och skapade merjobb. I projektet VA länk väst etapp 3, har vattenledning samt spillvattenledning bytts ut.

Flatön har fått kommunalt vatten- och avlopp. Verksamhetsområdet i Svanesund har utökats med området Utgård.

För att minska inläckage har det filmats upp cirka 3,5 km spillvattenledningar för att se standarden på dessa, vilket innebar en del utredningar och åtgärder.

Rökning och färgning av spillvattennät i Mollösund slutfördes hos ca 50 fastigheter. Vattenledning mellan vattenverk och utgående pumpstation har bytts ut.

Ekonomisk redovisning och analys

Verksamheten redovisade ett mindre underskott på 0,5 mnkr. Det beror på ökade kostnader under året till följd av inflationen.

Verksamheten hade en upparbetad skuld till VA-kollektivet på +16,6 mnkr (tidigare års överskott). Efter justering för årets resultat uppgår skulden till +16 mnkr. Resultatfonden kommer att användas under de närmaste tre åren när Ellös avloppsreningsverk står klart och kapitalkostnaderna kraftigt ökar till följd av detta. Uppbyggnaden av resultatfonden har varit planerad för att undvika en chockhöjning av taxorna ett enskilt år.

Investeringar

Investeringsutgifterna uppgick till 148,4 mnkr. Den största utgiften var i projektet Ellös avloppsreningsverk som uppgick till 85,7 mnkr. Två andra stora investeringar under året var VA-länk Väst (Mollösund-Ellös) samt VA-länk öst/väst (Varekil-Ellös).

Om- och utbyggnad av reningsverket i Ellös

Resultaträkning		Bokslut	Bokslut
Mnkr	Not	2023	2022
Verksamhetens intäkter	1		
Brukningavgifter		44	42
Anläggningsavgifter		5	5
Förändring av kortfristig skuld till VA-kollektivet		1	-6
Övriga intäkter		8	6
Interna intäkter		3	7
Summa verksamhetens intäkter		61	54
Verksamhetens kostnader			
Personalkostnad		-8	-8
Entreprenader, köp av verksamhet		-4	-3
Drift- och underhållskostnader	2	-26	-21
Interna kostnader	3	-9	-10
Avskrivningar enligt plan		-10	-10
Summa verksamhetens kostnader		-57	-51
Verksamhetens nettokostnad		4	2
Finansiella intäkter	4	2	1
Finansiella kostnader	5	-6	-4
Årets resultat		0	0
Årets resultat före förändring av kortfristig skuld		-1	6

Balansräkning		Bokslut	Bokslut
Mnkr	Not	2023	2022
Anläggningstillgångar			
Immateriella och materiella anläggningstillgångar	6	522	384
Långfristiga fordringar			9
Summa anläggningstillgångar		522	393
Omsättningstillgångar			
Kundfordringar		4	6
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		0	0
Summa omsättningstillgångar		4	6
Summa tillgångar		526	399
Skulder			
Långfristiga skulder	7		
Skuld till ägaren Orust kommun		333	235
Investeringsfond		23	23
Förutbetald intäkt		116	113
Summa långfristiga skulder		472	370
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		38	12
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	8	17	17
Summa kortfristiga skulder		55	29
Summa eget kapital, avsättningar och skulder		526	399

Noter Mnkr	Bokslut 2023	Bokslut 2022
Not 1. Verksamhetens intäkter		
VA-avgifter	47,1	47,6
VA-avgifter industriavlopp	0,0	0,2
Förändring av kortfristig skuld till VA-kollektivet	0,5	-5,7
Anslutningsavgifter	0,8	1,2
Periodiserade anslutningsavgifter	4,0	3,7
Destruktions avg. septitankar	6,3	5,8
Övriga intäkter	2,5	1,0
S:a verksamhetens intäkter	61,4	53,7
<i>Varav interna intäkter</i>	3,5	6,8
Not 2. Drift- och underhållskostnader		
Anläggnings- och underhållsmaterial	-4,8	-6,2
Konsulttjänster	-2,3	-1,5
Elavgifter	-5,4	-3,9
Förbrukningsmaterial	-3,0	-2,3
Övriga kostnader	-14,5	-7,6
S:a drift- och underhållskostnader	-29,9	-21,4
Not 3. Interna kostnader		
Administrativ ersättning till kommungemensamma- och sektor samhällsutvecklings administrativa verksamheter har fördelats enligt nyttjandegrad. Kostnad för inhyrd personal är beräknad på antal arbetade timmar. Kostnad för renhållningsabonnemang. Lokalkostnader och lokalvård är fördelad utifrån nyttjad yta.		
Not 4. Ränteintäkter		
Ränteintäkter, från kommuninterna mellanhavanden.	2,1	1,3
S:a ränteintäkter	2,1	1,3
Not 5. Räntekostnader		
Räntekostnader, pågående investeringar	-1,1	-0,5
Räntekostnader, bokfört värde anläggningsregistret	-4,5	-3,0
Övriga räntekostnader		0,0
S:a räntekostnader	-5,7	-3,5
Not 6. Immateriella och materiella anläggningstillgångar		
<i>Akkumulerade anskaffningsvärden</i>		
Vid årets början	482,5	422,6
Nyanskaffningar	148,4	60,0
Avyttringar och utrangeringar		0,0
Utgående anskaffningsvärde	630,9	482,5
<i>Akkumulerade avskrivningar enligt plan</i>		
Vid årets början	-98,7	-88,8
Avyttringar och utrangeringar		0,0
Periodens avskrivning på anskaffningsvärden	-10,1	-9,9
Utgående ack. Avskrivningar	-108,8	-98,7
Redovisat värde vid årets slut	522,0	383,8
Not 7. Långfristiga skulder		
Förutbetalad intäkt avser inbetalda anslutningsavgifter från VA-kollektivet. Investeringsfond avser medel avsatta för planerade investeringar. Skuld till ägaren Orust kommun avser avräkningskonto mot kommunen avseende finansiering av VA-verksamhetens tillgångar och skulder.		
Not 8. Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		
Skuld till VA-kollektivet	16,0	16,6
Övriga interimsskulder	0,8	0,2
S:a upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	16,8	16,8

Renhållning

Händelser under året

I samarbete med Tjörns kommun har en upphandling av entreprenad för insamling av förpackningsavfall gjorts för återvinningsstationerna på Orust, som tidigare drivits av FTI, och containrar har köpts in. Från 2024-01-01 har kommunen ansvar för insamling och skötsel av förpackningsavfall från hushållen via dessa stationer samt insamling från flerbostadshus och samlokaliserade verksamheter bedrivna av auktoriserade entreprenörer. Detta förpackningsavfall omlastas av personal på Månsemyr ÅVC och är kommunens ansvar att administrera till dess att producentansvarsorganisationer utsedda av naturvårdsverket hämtat avfallet till återvinningsprocesser.

Bygg- och rivningsavfall som uppstår när privatpersoner renoverat själva ansvarar kommunen för att insamling sker korrekt utifrån Avfallsförordningen från 1 januari 2023 och därmed har entreprenör auktoriserats även för detta. Auktorisation av entreprenörer för insamling av vissa avfallsfraktioner innebär att enbart auktoriserad får samla in sådant avfall inom kommunens gränser för transport till av kommunen godkänd anläggning.

Mollösund och Hälleviksstrand har fått ett flertal gemensamma hämtningsplatser för insamling av hushållsavfall då Arbetsmiljöverket bedömde att insamlingen vid ett flertal fastigheter var för riskfylld.

Taxekonstruktionen för insamling av hushållsavfall i form av mat- och restavfall har reviderats under året och gäller från 2024. Samtliga lokaler och byggnader som är konstruerade så att de genererar hushållsliknande avfall beläggs då med en grundavgift. Grundavgift består av en fast kostnad per hushåll/verksamhet och bekostar kommunens återvinningscentral, administration och kommunikationsinsatser samt eventuella framtida merkostnader för insamling av avfall som är kommunalt ansvar. Den rörliga kostnaden är beroende på fastighetsinnehavares val av abonnemangsform som beräknas utifrån självkostnad samt beslutad miljöstyrning.

Mottagning, mellanlagring, omlastning, behandling och deponering görs på Månsemyr ÅVC.

För att möjliggöra omlastning av förpackningsavfall under väderskyddade förhållande påbörjades

byggnationen av en omlastningshall hösten 2023 och förväntas stå färdig sista februari 2024 vid Månsemyrs avfallsanläggning. Till dess att hallen är färdig sker omlastning genom containerhantering, vilket bör vara hanterligt under januari-februari då vindstyrkan är svag och avfallet relativt liten.

Anläggningen har en provotid för utredning av utsläppt PFAS efter föreläggande från Länsstyrelsen. Kontrollprogram för mätning har följts under 2023 och slutsatsen hittills är att den PFAS som uppstår på Månsemyr härstammar från anläggningens lakvatten. En utökad provtagning genomfördes under senare halvan av 2023 för att utreda eventuellt behov av rening vid ett specifikt utlopp. Prover tas nu av 24 PFAS-ämnen månadsvis, utredningen av eventuellt behov av rening bedöms vara färdig i mitten av 2024.

Alla sluttäckningsetapper är nu helt klara och gasmätningar från biofönstren ska nu påbörjas och de äldre deponierna har provtagits halvårsvis. Behov av fortsatt provtagning enligt nuvarande kontrollprogram utreds nu av kommunens miljöenhet.

Ansökan av ändringstillstånd för villkor avseende tryckimpregnerat trä och spillolja gjordes sista tertiet, detta då det är stor risk att överskrida nuvarande volymer i tillstånd under 2024.

En container avsedd för lagring av explosiva varor tillfördes. Ett utsug installerades samt fasta skyddsinventarier i syfte att minimera risk för att kvicksilver inhaleras av besökare eller personal. Ett dragskåp installerades också med utsug för säker sortering och annan hantering av lättflyktiga kemikalier. Ett bord införskaffades för avlämning av kemikalier av rostfritt material för att motverka brand i det fall ämnen lämnas på fel sätt och kemisk reaktion uppstår vid eventuellt läckage.

Skräpfång och vindfång uppsattes för att motverka vindspridning av avfall och motverka nedskräpning.

Anskaffning av magnetsop skedde för att dagligen kunna gå över rampen i syfte att ta upp magnetiskt avfall som är svårt att sopa bort mekaniskt, detta för att minska risk att besökare får punktering eller kroppsskada av spik och andra vassa föremål.

Sluttäckningen av näst sista etappen på Månsemyr är färdigställd och godkänd av Länsstyrelsen.

Ekonomisk redovisning och analys

mnkr	Utfall	Utfall
	2023	2022
Intäkter	49	45
Kostnader	-56	-46
Årets resultat före justering över/underuttag	-7	-1
Budget före justering över/underuttag	0	0
Avvikelse	-7	-1
Skuld till verksamhetskollektiv	-6	-4
Skuld till hushållskollektiv	-1	5
Skattefinansiering	7	0
Summa skuld till Renhållningsverksamhet	0	1

Verksamheten redovisade ett ekonomiskt underskott på 7,1 mnkr. Det negativa resultatet har många orsaker. Inför året höjdes taxan med 8 % på alla delar. När entreprenörernas indexhöjning var klar så hamnade dem på mellan 15-20 %. Entreprenören begärde skyddsstopp vilket ledde till både konsultkostnader och kostnader för att ordna

gemensamhetsanläggningar i Mollösund och Hälleviksstrand. Kostnader för ny server samt uppgraderingar av vissa system är också förklaringar till underskottet.

Arbete med förberedelser för att ta över insamlingsansvaret för förpackningar från 1 januari 2024 har inneburit ökade kostnader som kommunen inte får bidrag för. Bidrag kommer först 2024 när insamlingsansvaret är infört. Sluttäckning av deponin på Månsemyr färdigställdes under året. Tidigare avsättning som gjorts täckte inte de sista kostnaderna utan 0,9 mnkr påverkade resultatet negativt.

Verksamheten hade en upparbetad skuld till renhållningskollektivet på 0,5 mnkr. Efter justering för årets resultat är skulden nollställd. När skulden till renhållningskollektivet är nollställd så återstår ett underskott på 6,6 mnkr. Hushållskollektivet har skattefinansierats med 0,5 mnkr och verksamhetskollektivet har skattefinansierats med 6,1 mnkr.

Investeringar

Investeringsutgiften för året uppgick till 7,6 mnkr. De största projekten var byggnation av bulkhall/ omlastningsstation samt asfaltering i samband med sluttäckning av deponin.

Vy över sluttäckning av deponi på Månsemyr under åren 2018-2023

Stiftelsen Orustbostäder

Stiftelsen Orustbostäder ingår i kommunkoncernen och följer årsredovisningslagen och BFNAR 2016:10 årsredovisning i mindre företag enligt K2 regelverket. Justering har gjorts för att följa de kommunala redovisningsprinciperna för hantering av offentliga investeringsbidrag. Jämförelsetal har omräknats.

Utdrag ut stiftelsen Orustbostäders årsredovisning.

Händelser under året

Nyproduktion

Nivån av nybyggnation styrs av efterfrågan, stiftelsens finansiella ställning och tillgång till fastighetskrediter men också av tillgången på detaljplanerad byggbar mark. Stiftelsen är en aktiv part i Orust kommuns detaljplanearbete. Stiftelsen är bland annat delaktig i Orust kommuns detaljplanearbete för Henåns centrum och Svanesunds centrum. Stiftelsen har efter inventering av egen byggbar mark funnit flera tänkbara möjligheter till förtätning.

Under våren byggde Stiftelsen Orustbostäder en ny distriktsmottagning på Eklunden i Svanesund. Mottagningen projekterades i samråd med Capio och omfattar väntrum, provtagning, labb och mottagningsrum. Etableringen stärker samhällsservicen på orten och är resultatet av fleråriga kontakter med vårdgivaren.

Stiftelsens målsättning är att dra nytta av tillgängliga stöd för nyproduktion/ombyggnation av bostadslägenheter. Investeringsstödet som avvecklades vid årsskiftet 2022/2023 syftade till att möjliggöra nyproduktion till rimliga hyror och låg energi-användning. Investeringsstödet minskar vakansrisken, och möjliggör nyproduktion som annars inte gått att räkna hem kalkylmässigt.

Under året har Stiftelsen Orustbostäder tvingats pausa planerade byggstartar till följd av det svåra ekonomiska läget i omvärlden och avskaffandet av investeringsstödet för hyresbostäder. Flera projekt är dock startklara så snart de ekonomiska förutsättningarna finns. Först ut blir ett lamellhus om fyra våningar i Svanesund. Produktionen ska uppföras på en tomt som köps av kommunen i början av 2024.

Förvaltning

Behovet av underhåll de kommande åren är stort, främst beroende på bygnadsbeståndets åldersstruktur. Det finns även behov av modernisering och anpassning till dagens efterfrågade standard. Planerat underhåll sker löpande och underhållsplanen uppdateras kontinuerligt. Löpande underhåll ska utföras för att upprätthålla en god ekonomi, låg vakansgrad samt ett attraktivt och tryggt boende.

Stiftelsen Orustbostäders medverkan i Allmännyttans klimatinitiativ har visat sig gynnsamt.

Klimatrapporten 2023 visar att stiftelsen är till 98,1 % fossilfri, vilket är bättre än branschsnittet. Det är ett viktigt steg för en långsiktig och hållbar fastighetsförvaltning.

Väsentliga underhållsåtgärder under året har varit byte av tak på två huskroppar på Bokvägen i Varekil. På Knutshöjden i Henån och Morlandavägen i Ellös har vi renoverat tvättstugor och torkrum. På Hällavägen i Ellös har vi bytt inkommande VA samt renoverat källare och entréer.

Vi har också utfört flertalet fasadrenoveringar, målningsentreprenader, balkongrenoveringar och utbyte av ventilationsaggregat och pannor runt om i fastighetsbeståndet. Under 2023 har Orustbostäder bibehållit tidigare års höga underhållstakt. Underhållskostnaderna uppgick till 18,3 mnkr.

Ekonomisk redovisning och analys

mnkr	Utfall 2023	Utfall 2022
Nettoomsättning	73	69
Resultat efter finansiella poster	2	0
Budget	0	1
Balansomslutning	539	537
Nettoinvesteringar	1	30
Antal anställda	10	11

Det ekonomiska resultatet efter finansiella poster blev högre än budgeterat och uppgick till 2,0 mnkr (0,5 mnkr 2022), vilket kan jämföras mot budgeterat resultat om 0,3 mnkr. Låg vakansgrad har bidragit till den ökade resultatnivån.

Soliditeten ökade från 15,9 % till 16,2 %.

Marknadsvärdet för fastighetsbeståndet bedömdes vid årsskiftet 2023/2024 till 887 mnkr vilket ger en justerad soliditet på 45 %.

Årets nettoinvesteringar uppgick till 0,7 mnkr. Stiftelsen har 408,4 mnkr i långfristiga lån. Det egna kapitalet har genom årets resultat ökat med 2,0 mnkr. till 87,4 mnkr.

Vision Orust 2040

Orust – den gröna och trygga ön
där tanken är fri och drömmar får liv

Orust kommun 473 80 HENÅN

Kommunhuset, Åvägen 2-6 telefon 0304-33 40 00

kommun@orust.se www.orust.se

2024-03-15

KS/2024:78

Kommunförvaltningen
Susanne Ekblad
telefon 0304-33 42 82
e-post: susanne.ekblad@orust.se

Prognosrapport februari 2024 för Orust kommun

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att:

1. Godkänna prognosrapport februari 2024 för Orust kommun.

Sammanfattning av ärendet

Kommunförvaltningens ekonomienhet har upprättat en ekonomisk prognosrapport efter sista februari för kommunen.

Helårsprognosen för kommunen är ett underskott och beräknas till -3,2 miljoner kronor mot budgeterat 3,3 miljoner kronor, vilket innebär en negativ budgetavvikelse på -6,5 miljoner kronor. Sektorerna sammantaget redovisar en prognos på -0,9 miljoner kronor. Generella statsbidrag har förbättrats jämfört mot budget, medan skatteintäkter, pensionskostnader och finansiella poster har försämrats.

Sektor lärande redovisar en negativ helårsprognos på -3,9 miljoner kronor som beror på ökade kostnader för köp av gymnasieplatser och högre personalkostnader inom grundskolan. Sektor omsorg redovisar en positiv helårsprognos på 3 miljoner kronor som beror bland annat på lägre kostnader inom personlig assistans, placeringar av vuxna och korttidsvistelse inom LSS. Övriga sektorer och affärsdrivande verksamhet inom vatten och avlopp samt renhållning redovisar ingen avvikelse mot budget.

Bedömning

År 2024 är ett ekonomiskt tufft år för de flesta kommuner, eftersom pensionskostnader och andra kostnader ökar mer än vad intäkterna gör. Kommunen har från börjat budgeterat ett mycket lågt resultat för året. Det har gjorts mot bakgrund av att kommunen har en resultatutjämningsreserv (RUR) på 77 miljoner kronor och att det bara var år 2024 som de ekonomiska förutsättningarna kraftigt försämrades. Från år 2025 ser resultatnivån stabilt högre ut igen. Avsikten med regelverket är att uttag från RUR får ske för att täcka underskott som uppstår till följd av en lågkonjunktur, för att tillfälligt kunna dämpa effekterna och få tid till anpassning. SKR:s sammantagna

2024-03-15

KS/2024:78

bedömning är att Sverige är inne i en lågkonjunktur som bottnar 2024. Kommunsektorn drabbas särskilt hårt genom historiskt låg ökning av skatteunderlaget år 2024. Dessutom urholkas köpkraften varaktigt av den högre prisnivån.

Den första prognosrapporten för året ska ge en tidig signal, men innehåller också många osäkerhetsfaktorer. Förvaltningens bedömning är att avvakta till delårsrapport april med beslut om eventuella åtgärder.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-03-15

Prognosrapport februari 2024 för Orust kommun, daterad 2024-03-12

Beslutet skickas till

Ekonomienheten

ORUST KOMMUN
Kommunförvaltningen

Susanne Ekblad
Ekonomichef

Prognosrapport februari 2024

Konjunkturen vänder upp nästa år

BNP minskade under 2023 med 0,2 % jämfört med året innan. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) beräknar att BNP stiger i år men att tillväxten blir mycket svag. Det är främst svag inhemsk efterfrågan som håller tillbaka konjunkturen på kort sikt. Det lär dröja till 2025 innan svensk BNP-tillväxt tar ordentligt fart. Även den globala tillväxten väntas bli svag 2024 och konjunkturedgången väntas nå botten under året.

Perioden av rekordhög prisökningar ligger nu bakom oss och en nedåtgående trend spås för både global och svensk inflation. Det är därför möjligt för centralbankerna att sänka styrräntorna, men det tar tid för ränteförändringar att få full effekt i ekonomin.

Andelen arbetslösa ökade under föregående år. Den svaga tillväxten gör att arbetslösheten beräknas stiga ytterligare under 2024, vilket medför en låg ökning av skatteintäkterna. Beaktas även prisutvecklingen är det en real nedgång av köpkraften för kommuner och regioner. Andelen sysselsatta förväntas börja återhämta sig under 2025 vilket ger en förstärkning av skatteintäkterna.

Helårsprognos kommunen totalt -3,2 mnkr

Helårsprognosen för kommunen beräknas till -3,2 mnkr mot budgeterat 3,3 mnkr, vilket innebär en negativ budgetavvikelse på 6,5 mnkr. Sektorerna inkl. ofördelad budget för pris och löneökningar förväntas redovisa ett underskott om 0,9 mnkr. Generella statsbidrag har förbättrats jämfört mot budget, medan skatteintäkter, pensionskostnader och finansiella poster har försämrats.

Politisk verksamhet och revision, 0 mnkr

Verksamheten är i balans med budget och redovisar ingen avvikelse för helåret.

Sektor ledning och verksamhetsstöd, 0 mnkr

Samtliga enheter bedöms vara i balans med budget vid årets slut.

Sektor lärande, -3,9 mnkr

Ett förväntat underskott finns inom grundskolan med -1,0 mnkr och inom gymnasiet och vuxenutbildningen med -2,9 mnkr.

För gymnasiet handlar det om ökade kostnader för köp av plats i annan kommun. Den priskompensation som gavs i budget 2024 (2,8 %) var inte i nivå med de prisökningar som skett i verkligheten. Genomsnittskostnaden för gymnasieutbildning i Stenungsund har ökat med 7,5 % och Uddevalla med 4,4 %. När gymnasievalet inför hösten är klart kan prognosen förändras beroende på vad nuvarande nior väljer för utbildningsort och gymnasieprogram. Att Orusts elever i årskurs 9 inte blir förstahandsmottagna i Stenungsund som tidigare, kan innebära betydande kostnadsökningar. Många kommer troligtvis bli antagna på särskilda skäl till Stenungsund, men det bedöms troligt att fler än idag kommer studera i Uddevalla, och där är kostnaden högre på i stort sett samtliga program. Kommunens egen gymnasieskola och vuxenutbildning prognostiserar +-0 mot budget.

Grundskolans prognos beror på att de större skolorna har för höga personalkostnader vårterminen 2024. Flera enheter har minskat elevantal. De stoppgärder som infördes i september 2023 fortgår vårterminen ut. Prognosen på -1 mnkr bygger på att samtliga skolor klarar att sänka kostnaderna inför höstterminen, så att vårterminens underskott inte växer. Åtgärder som vidtas är ett fortsatt arbete med att få ner grundskolans underskott med fokus på personalplaneringen för läsåret 2024–2025.

Övriga verksamheter är idagsläget i balans med budget. För förskolan har det låga födelsetalet under 2023 påverkan på verksamheten redan hösten 2024. Under 2000-talet föddes i genomsnitt 118 barn att jämföra med 101 barn under 2023. Ett arbete har påbörjats med att sänka personalkostnaderna för att komma i fas med den volym och ersättning som ges per inskrivet barn.

Prognosrapport februari 2024 för Orust kommun

Sektor omsorg, +3,0 mnkr

Sektorn har flera förändrade förutsättningar jämfört med föregående år och det är i nuläget svårt att fullt ut se dessa effekter. Bland annat är osäkerheten stor kring effekterna av införandet av regelverket kring 11 timmars dygnsvila och effekterna för framförallt sjuksköterskeenheter kopplat till detta.

Inför 2024 avslutades avtalet som reglerar ersättningen för hemtjänst vid tillfällig vistelse upp inom Västkom genom uppsägning. Detta innebär att det nu inte finns något angiven ersättning för tillfällig vistelse, utan det är kostnaden som hemkommunen har för hemtjänst som är styrande för den ersättning som kommun får där personen vistas tillfälligt.

Riksnormen för försörjningsstöd har räknats upp med 8,7 %, jämfört med 2023, vilket är en högre utveckling än det tillskott om 0,5 mnkr som sektorn fick för 2024.

Under 2023 startade sektorn två nya verksamheter, Ågårdens psykiatriboende och Änggårdens korttidboende LSS. År 2024 är första året som vi ser dessa med full årseffekt. Även verksamheten på Timmerhult är nystartad vid inledningen av året.

Inom resursfördelning hemtjänst har antalet brukare ökat från december till februari, vilket ger underskott mot budgeterade timmar för helåret med -3,6 mnkr.

Äldreomsorgen förväntas redovisa ett överskott på 2,0 mnkr, eftersom intäkterna från mat på särskilda boenden har ökat. Avgifterna beräknas uifrån prisbasbeloppet vilket för 2024 ökade med 9,1 %, vilket var mer än budgeterat.

För vård och omsorg prognostiseras ett överskott på 2,0 mnkr. Den avsatta budgeten för privata utförare inom personlig assistans ser inte ut att behöva nyttjas fullt ut. Även kontaktpersoner och ledsagarservice väntas ge överskott.

Socialt stöd prognostiserar ett överskott på 1,1 mnkr för placeringar inom vuxenheten samt kortidsvistelse inom LSS.

Sektor samhällsutveckling, 0 mnkr

Helårsprognosen visar sammantaget ingen avvikelse mot budget. Byggenheten, räddningstjänsten och kost och lokalvård prognostiserar mindre underskott, vilket täcks av överskott för mark- och exploatering och fastighetsenheten.

Fastighetsenheten har uppmärksammat en fastighet som kommunen inte är lagfaren ägare till. Verksamheten har ansökt om lagfart och fastigheten är värderad till 1 mnkr, vilket påverkar årets resultat positivt. En fastighet har köpts in i Utgård. Driftskostnader för denna var inte budgeterade, vilket ger underskott.

Vatten och avlopp, 0 mnkr

Helårsprognosen för vatten och avlopp visar ingen avvikelse från budget.

Renhållning, 0 mnkr

Helårsprognosen renhållningsverksamheten visar ingen avvikelse från budget.

Centrala poster, -5,6 mnkr

För kostnader kring pensionsutbetalningar, löneskatt, semesterlöneskuld och arbetsgivaravgifter med mera prognostiseras en negativ budgetavvikelse om -12,1 mnkr, bland annat till följd av en högre inflationsuppräknings av pensionsskulden.

Försäljning av fastigheter, mark och tomter har hittills gett ett överskott om 1,0 mnkr. Flera försäljningar är planerade men eftersom det är osäkert när försäljningarna faller ut och till vilket belopp, har inga ytterligare intäkter tagits med i prognosen. Budgeterad nivå är 5,0 mnkr, vilket medför ett underskott på 4,0 mnkr just nu.

Skatteintäkter och generella statsbidrag beräknas bli 13,2 mnkr högre än budget. Skatteintäkterna minskar med 12,8 mnkr och de generella statsbidragen ökar med 26,0 mnkr, varav 12,1 mnkr avser den extra satsning som regeringen gjorde i höstbudgeten. Därutöver ger inkomstutjämningen ett överskott med 7,3 mnkr och fastighetsavgiften ett överskott med 5,7 mnkr (total fastighetsavgift 73,9 mnkr). Antalet

Prognosrapport februari 2024 för Orust kommun

invånare per 1 november 2023 var 49 färre än budgeterat, vilket ger ca 3 mnkr i lägre skatteintäkter. Dessutom ger en svagare arbetsmarknad ett lägre skatteunderlag. Inbromsningen av arbetsmarknaden bedöms fortsätta under hela 2024.

Finansnettot, det vill säga skillnaden mellan finansiella intäkter och kostnader, prognostiseras till -1,3 mnkr, vilket beror på ökad nyupplåning och högre ränta.

Driftredovisning (mnkr)	Prognos 2024	Budget 2024	Avvikelse
Politisk verksamhet och revision	-14,9	-14,9	0,0
Sektor ledning och verksamhetsstöd	-81,3	-81,3	0,0
Sektor lärande	-443,0	-439,1	-3,9
Sektor omsorg	-458,4	-461,4	3,0
Sektor samhällsutveckling	-86,3	-86,3	0,0
Affärsdrivande Vatten och avlopp	0,0	0,0	0,0
Affärsdrivande Renhållning	0,0	0,0	0,0
Ofördelad budget (pris-, löneökning, kapitalkostnader)	-22,6	-22,6	0,0
Summa nämndsverksamhet	-1 106,6	-1 105,7	-0,9
Pensionskostn/skuldförändr. avseende semesterlön/arbetsgivaravgifter	-32,0	-19,8	-12,2
Försäljning fastigheter, mark, tomter	1,0	5,0	-4,0
Internränta	28,9	30,2	-1,3
Summa verksamheternas nettokostnad	-1 108,7	-1 090,3	-18,4
Skatteintäkter	889,3	902,1	-12,8
Generella statsbidrag	248,4	222,4	26,0
Verksamheternas resultat	29,0	34,2	-5,2
Finansiella intäkter	4,8	3,8	1,0
Finansiella kostnader	-38,2	-35,9	-2,3
Avgår finansiella interna intäkter	-2,0	-2,0	0,0
Avgår finansiella interna kostnader	3,2	3,2	0,0
Resultat	-3,2	3,3	-6,5

Resultatutjämningsreserv, RUR

Kommunen har budgeterat med ett mycket lågt resultat för året. Det har gjorts mot bakgrund av att kommunen har en resultatutjämningsreserv (RUR) på 77 miljoner kronor och att det bara var år 2024 som de ekonomiska förutsättningarna kraftigt försämrades. Från år 2025 ser resultatnivån stabilt högre ut igen. Avsikten med regelverket är att uttag från RUR får ske för att täcka underskott som uppstår till följd av en lågkonjunktur, för att tillfälligt kunna dämpa effekterna och få tid till anpassning.

SKR:s sammantagna bedömning är att Sverige är inne i en lågkonjunktur som bottenar 2024.

Kommunsektorn drabbas särskilt hårt genom historiskt låg ökning av skatteunderlaget år 2024. Dessutom urholkas köpkraften varaktigt av den högre prisnivån.

Enligt kommunens eget regelverk för RUR kan fullmäktige besluta i samband med årsredovisningen att disponera resultatutjämningsreserven i balanskravsutredningen. Det innebär i så fall att kommunen inte behöver återställa ett eventuellt underskott inom en treårsperiod. RUR innebär att en viss del av det egna kapitalet är öronmärkt, men det har ingen effekt på likviditeten. Det är alltså bara en teknisk konstruktion för att slippa återställa ett underskott. Om kommunens underskott blir allt för stort i förhållande till budget kan det innebära att mer nyupplåning krävs för att kunna betala leverantörsfakturor och löner.

2024-02-27

KS/2023:860

Kommunförvaltningen
Susanne Ekblad
telefon 0304-33 42 82
e-post: susanne.ekblad@orust.se

Revidering av investeringsbudget 2024

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar att:

1. Godkänna reviderad investeringsbudget för 2024, vilket innebär att investeringsbudgeten höjs med 45 miljoner kronor och fastställs till högst 260 miljoner kronor.
2. Kommunstyrelsen under år 2024 har rätt att nyupplåna, det vill säga öka kommunens skulder under år 2024, med totalt 154 miljoner kronor.
3. Fastställa reviderade finansiella mål för år 2024 enligt förslag i tjänsteskrivelse daterad 2024-02-27.

Sammanfattning av ärendet

Kommunfullmäktige beslutade om en investeringsbudget för 2024 2023-08-17 § 62. Den beslutade investeringsnivån uppgår till högst 215 miljoner kronor. På grund av att så många projekt nu sammanfaller i tid och även att inflationen inneburit kostnadsökningar i projekten översteg projektens planerade utgifter för 2024 redan från början den beslutade investeringsnivån med 14 miljoner kronor. I samband med årsbokslutet uppmärksammades också behov av att flytta 16 miljoner kronor från 2023 års investeringsbudget till 2024 avseende oförbrukad budget i pågående projekt. Därtill har det uppkommit ett behov av att justera upp budgeten för vissa projekt samt att några nya projekt tillkommit, vilket sammanlagt gett en justeringspost på 15 miljoner kronor. Totalt summeras ovanstående förändringar till 45 miljoner kronor. Kommunförvaltningens bedömning är att nivån för 2024 är för lågt satt och behöver justeras.

Det är resultatet och kassaflödet som avgör om kommunen kan finansiera sina investeringar med egna medel eller om nyupplåning krävs. För 2024 har fullmäktige beslutat om en nyupplåning på 109 miljoner kronor. Det finns inte utrymme i resultatet att finansiera den tillkommande nivåökningen på 45 miljoner, vilket innebär att det krävs ytterligare nyupplåning på motsvarande belopp, det vill säga en total nyupplåning på 154 miljoner kronor för 2024. En högre nyupplåning påverkar de finansiella målen

2024-02-27

KS/2023:860

som också behöver revideras. De långsiktiga finansiella målen nås inte 2024, men genom ett snitt under flerårsperioden 2024-2026 görs bedömningen att dem uppnås.

Bedömning

Åren 2023-2025 förväntas bli investeringstunga för kommunen. Flera stora projekt pågår samtidigt såsom bland annat nya förskolor i Svanesund och Ellös, ombyggnad av reningsverket i Ellös och nya VA-ledningar mellan orterna för att binda ihop nätet till Ellös. År 2023 uppgick investeringsutgifterna till 260 miljoner kronor och för första gången på länge överskreds den budgeterade nivån på 210 miljoner kronor. Budgetavvikelsen berodde på att flera projekt har flyttats fram från 2022 och investeringsbudgeten för 2023 utökades inte till följd av det.

På grund av att så många projekt nu sammanfaller i tid och även att inflationen inneburit kostnadsökningar i projekten översteg projektens planerade utgifter för 2024 redan från början den beslutade investeringsnivån med 14 miljoner kronor. I samband med årsbokslutet uppmärksammades också behov av att flytta 16 miljoner kronor från 2023 års investeringsbudget till 2024 avseende oförbrukad budget i pågående projekt. Därtill har det uppkommit ett behov av att justera upp budgeten för vissa projekt samt att några nya projekt tillkommit, vilket sammanlagt gett en justeringspost på 15 miljoner kronor. Totalt summeras ovanstående förändringar till 45 miljoner kronor.

Kommunförvaltningen har vid flera tillfällen gått igenom pågående och planerade projekt i förhoppning om att kunna finna projekt som kan skjutas fram, prioriteras bort eller sänka ambitionsnivån i projekt. Mot bakgrund av att merparten av att investeringsbudgeten avser redan igångsatta projekt med avtal och betalplaner på cirka 173 miljoner kronor och cirka 20 miljoner avser årliga reinvesteringsbudgetar i verksamheten, är förvaltningens bedömning att nivån för 2024 är för lågt satt. Den behöver justeras upp. Utöver redan pågående projekt och reinvesteringar beräknas cirka 65 miljoner startas upp i nya planerade projekt där det finns ett stort behov av att starta dem under året.

2024-02-27

KS/2023:860

m nkr		Budget 2024	Flytt från 2023	Justering 2024	Ny budget 2024
Sektor lärande	Fastighet	-52		3	-49
	Övr investeringar	-2			-2
Sektor lärande summa		-54	0	3	-51
Sektor omsorg	Fastighet	-12		3	-9
	Övr investeringar	-2		-1	-2
Sektor omsorg summa		-14	0	3	-11
Sektor samhällsutveckling	Fastighet	-10		-3	-13
	Gång- och cykelväg	-4	-3	-2	-9
	Hamn, parkering	-2	-1		-4
	Mark	-13		-2	-15
	Övr investeringar	-2	-1		-3
Sektor samhällsutveckling summa		-31	-5	-7	-43
Sektor ledning och verksamhetsstöd	Fastighet	-12			-12
	Övr investeringar	-5	-1	-4	-11
Sektor ledning och verksamhetsstöd summa		-17	-1	-4	-23
Skattefinansierad verksamhet summa		-115	-7	-6	-128
Affärsdrivande	Renhållning	-7			-7
	Vatten- och avlopp	-107	-9	-9	-125
Affärsdrivande verksamhet summa		-114	-9	-9	-132
Justering till beslutad budgetnivå		14			
Summa investeringar totalt		-215	-16	-15	-260

Pågående projekt

- Utbyggnad Ellös avloppsreningsverk
- VA-länk Väst
- Va-länk Varekil – Ellös
- Bulkhall, omlastningsstation Månsemyr återvinningscentral
- Ny förskola Ellös
- Ny förskola Svanesund
- Gång- och cykelväg Henåns centrum – Lövås

Flytt av budget mellan år 2023 till 2024

- IT-investeringar
- Fast brygga Ellös gästhamn
- Byte Flytbryggor Henåns hamn
- Gång- och cykelväg Henåns centrum – Lövås
- Inventarier kök Henåns skola

2024-02-27

KS/2023:860

- Utbyggnad Ellös avloppsreningsverk

Nya tillkommande projekt 2024, vissa är redan beslutade:

- Exploatering i gata, Egna hem Ellös (beslut finns)
- Trappa gångväg Henåns centrum - Lövås
- Gång- och cykelväg i trä Svanesund (beslut finns)
- Reservkraft äldreboende
- Ringnät fiber (beslut finns)

Projekt som planeras starta under 2024

- VA i fritidshusplaner
- VA-ledning Tuvesvik – Ellös
- VA till Egna hem Ellös
- Ny LSS gruppboende
- Modulboende
- Förstärkningsåtgärder i ån i Henån etapp 2
- Renovering och anpassningar i kontorsbyggnad Södra Strandvägen 19 Henån
- Ny ventilation och solceller på kommunhusets hus 1 Henån
- Renovering och byte av bryggor i hamnar
- Offentlig lekplats Henån

Det är resultatet och kassaflödet som avgör om kommunen kan finansiera sina investeringar med egna medel eller om nyupplåning krävs. För 2024 har fullmäktige beslutat om en nyupplåning på 109 miljoner kronor. Det finns inte utrymme i resultatet att finansiera den tillkommande nivåökningen på 45 miljoner, vilket innebär att det krävs ytterligare nyupplåning på motsvarande belopp, det vill säga en total nyupplåning på 154 miljoner kronor för 2024.

En högre nyupplåning påverkar de finansiella målen. Beroende på när under året nyupplåning sker ökar räntekostnaderna mer eller mindre. Ekonomienheten gör bedömningen att räntekostnaderna påverkas i en mindre omfattning 2024, däremot påverkas 2025 med helårseffekt. En eventuell högre räntekostnad 2024 kan finansieras genom beräknade högre finansiella intäkter, därav har inte resultatet eller det finansiella målet justerats. Däremot soliditet och självfinansieringsgraden av investeringarna sänks jämfört med tidigare beslut om budgeten 2024. De långsiktiga finansiella målen nås inte 2024, men genom ett snitt under flerårsperioden 2024-2026 görs bedömningen att dem uppnås.

2024-02-27

KS/2023:860

Finansiella mål	Mål	Budget 2024	Justerad Budget 2024
Verksamhetens resultat kommun, andel (%) av skatter och statsbidrag	2-4%	0,3%	0,3%
Kommunens soliditet (inklusive pensionsskuld som uppstått före 1998)	svagt ökande	13,5%	13,1%
Självfinansieringsgraden av nettoinvesteringar	minst 45%	33,9%	27,9%

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-27

Beslutet skickas till

Ekonomienheten

ORUST KOMMUN
Kommunförvaltningen

Susanne Ekblad
Ekonomichef

Kommunstyrelsens arbetsutskott

2024-03-13

KS/2023:860

§ 42 Revidering av investeringsbudget 2024

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Föreslå kommunstyrelsen överlåta åt kommunfullmäktige besluta att:

1. Godkänna reviderad investeringsbudget för 2024, vilket innebär att investeringsbudgeten höjs med 45 miljoner kronor och fastställs till högst 260 miljoner kronor.
2. Kommunstyrelsen under år 2024 har rätt att nyupplåna, det vill säga öka kommunens skulder under år 2024, med totalt 154 miljoner kronor.
3. Fastställa reviderade finansiella mål för år 2024 enligt förslag i tjänsteskrivelse daterad 2024-02-27.

Sammanfattning av ärendet

Kommunfullmäktige beslutade om en investeringsbudget för 2024

2023-08-17 § 62. Den beslutade investeringsnivån uppgår till högst 215

miljoner kronor. På grund av att så många projekt nu sammanfaller i tid och även att inflationen inneburit kostnadsökningar i projekten översteg projektens planerade utgifter för 2024 redan från början den beslutade investeringsnivån med 14 miljoner kronor. I samband med årsbokslutet uppmärksammades också behov av att flytta 16 miljoner kronor från 2023 års investeringsbudget till 2024 avseende oförbrukad budget i pågående projekt. Därtill har det uppkommit ett behov av att justera upp budgeten för vissa projekt samt att några nya projekt tillkommit, vilket sammanlagt gett en justeringspost på 15 miljoner kronor. Totalt summeras ovanstående förändringar till 45 miljoner kronor. Kommunförvaltningens bedömning är att nivån för 2024 är för lågt satt och behöver justeras.

Det är resultatet och kassaflödet som avgör om kommunen kan finansiera sina investeringar med egna medel eller om nyupplåning krävs. För 2024 har fullmäktige beslutat om en nyupplåning på 109 miljoner kronor. Det finns inte utrymme i resultatet att finansiera den tillkommande nivåökningen på 45 miljoner, vilket innebär att det krävs ytterligare nyupplåning på motsvarande belopp, det vill säga en total nyupplåning på 154 miljoner kronor för 2024. En högre nyupplåning påverkar de finansiella målen som också behöver revideras. De långsiktiga finansiella målen nås inte 2024, men genom ett snitt under flerårsperioden 2024-2026 görs bedömningen att dem uppnås.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-27

Kommunstyrelsens arbetsutskott

2024-03-13

Beslutet skickas till

Ekonomienheten

Representation

Riktlinje

2024-02-26

Dokumentinformation

Dokumenttyp: Riktlinje

Antagande diarienummer, beslutsparagraf (första beslutsdatum):

KS/2024:370 § NNN (20xx-xx-xx)

Antagen av: Kommunstyrelsen

Senast reviderat diarienummer, beslutsparagraf (beslutsdatum):

KS/2024:370 § NNN (20xx-xx-xx)

Giltighetstid: 2024-04-01 – Gäller tillsvidare

Gäller för målgrupp: Medarbetare och förtroendevalda i Orust kommun

Dokumentansvarig i förvaltningen: Ekonomichef

Kontakt om styrdokument:

Sektor ledning och verksamhetsstöd

telefon 0304-33 40 00

e-post: kommun@orust.se

Innehåll

Dokumentinformation	0
Inledning	2
Riktlinjens syfte och målgrupp	2
Detta regleras inte av riktlinjen	2
Relaterade styrdokument	2
Riktlinje	2
Alkohol vid representation	3
Kostnadsaspekter	3
Extern representation	3
Intern representation	4
Undantag	6
Förvalta riktlinjen	7
Säkerställa styrdokument	7
Avvikelser och förslag	7

Inledning

Riktlinjens syfte och målgrupp

Detta dokument avser att tydliggöra kommunens riktlinjer för representation.

Riktlinjerna gäller all verksamhet oberoende av finansiering och oberoende av var det äger rum, det vill säga såväl inom Sverige som vid tjänsteresor utomlands.

Kommunens verksamhet finansieras till stor del av skattemedel. Det innebär ett särskilt ansvar för alla anställda och förtroendevalda att användningen av tilldelade medel kan motiveras och att det ska kunna påvisas att alla kostnader har en klar och tydlig verksamhetskoppling. Detta gäller särskilt vid representation.

Skatteverkets regler och rekommendationer är grunden till riktlinjerna.

Alla anställda och förtroendevalda vid Orust kommun ska tillämpa dessa riktlinjer.

Alla chefer och arbetsledare i Orust kommun är ansvariga för att denna riktlinje efterföljs och har det yttersta ansvaret om så inte skulle ske.

Detta regleras inte av riktlinjen

Inköp av gåva vid uppvaktning av personal inom Orust kommun omfattas inte av denna riktlinje, se separata dokument för uppvaktning av medarbetare och förtroendevalda.

Relaterade styrdokument

Enligt kommunallagen ska nämnderna se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Riktlinjen är förenlig med styrdokument för intern kontroll och för att motverka korruption och andra oegentligheter. Den utgör också ett komplement till ekonomistyrningsprinciperna och övriga styrdokument inom området.

- Riktlinjer för intern kontroll
- Korruption - policy
- Korruption och andra oegentligheter - riktlinje
- Ekonomistyrningsprinciper
- Delegeringsordning
- Alkohol och drogpolicy för anställda i Orust kommun
- Regler för uppvaktning av personal i Orust kommun
- Regler för uppvaktning av förtroendevalda i Orust kommun
- Styrdokument kring pedagogisk måltid inom sektor lärande och omsorg
- Ersättning vid brukarstyrda aktiviteter inom sektor omsorg

Riktlinje

Representation kan vara både extern och intern.

Extern representation riktar sig utåt och avser att inleda eller utveckla relationer som är viktiga för kommunen eller är ett led i kommunens marknadsföring och näringslivsfrämjande åtgärder.

Intern representation är representation som riktar sig till den egna verksamheten, det vill säga kommunens anställda och förtroendevalda, intern representation kan förekomma i samband med

till exempel informationsmöten och personalfester och ska ha som syfte att skapa trivsel och goda arbetsresultat.

Alkohol vid representation

Alkoholförtäring får som huvudregel inte förekomma inom kommunens verksamheter och dess lokaler. Ett undantag är när kommunen representerar vid mycket speciella tillfällen (vänortsbesök och dylikt) och där det är kutym att erbjuda ett glas vin till måltid – restriktivitet gäller och bedömning görs vid varje tillfälle. *Hämtat från alkohol och drogpolicyn för anställda i Orust kommun.*

Kostnadsaspekter

Utgångspunkten för representation (både extern och intern) är att kommunen ska kunna visa ett rimligt mått av gästfrihet, men också måste givetvis måttfullhet iakttas. Det ska finnas sakliga motiv och en medvetenhet om att användningen av kommunens ekonomiska medel förutsätter omdöme och aktsamhet.

För belopp gällande avdrag för representation hänvisas till Skatteverkets allmänna råd som uppdateras löpande.

Förmån av fri kost i samband med såväl extern som intern representation är skattefri under förutsättning att riktlinjerna efterlevs.

Extern representation

Extern representation får utövas i följande fall:

- Vid kultur- och idrottsarrangemang samt tävlingar av större dignitet eller som är av betydelse för kommunen,
- Vid officiella utländska besök eller utländska besök i övrigt som är av betydelse för kommunen,
- I samband med att ideell organisation, med särskilt betydande samhällsnyttig verksamhet, firar minst 50-årsjubileum,
- Vid föreningskongresser, årsmöten och liknande som genomförs av yrkes- eller branschsammanlutning av riks- eller kretskaraktär (ej lokalavdelning eller liknande) med anknytning till kommunal verksamhet,
- Vid invigningar och motsvarande som är av särskild betydelse för kommunen.

För representationen enligt ovan beslutar kommunstyrelsens ordförande eller kommundirektör om att representationen ska genomföras.

Övrig extern representation får utövas i följande fall:

- I samband med studiebesök från annan kommun, myndighet eller liknande, som är av särskild betydelse för kommunen, exempelvis vid nätverksträffar,
- Vid besök av myndigheter och andra organ,
- I samband med förhandlingar där kommunen uppträder som part,
- Vid tillfällen då en allmän gästfrihet kan anses kräva kommunal representation.

För denna representation ansvarar respektive chef inom sitt budgetansvar.

Anhörigs deltagande

Endast i undantagsfall får anhöriga ta del av representationen. Till exempel kan det vara motiverat vid internationella besök då gästerna själva har med sig anhöriga. Anhörigs deltagande ska godkännas av överordnad chef.

Myndighetsutövning och upphandling

Representation får inte förekomma i samband med myndighetsutövning eller pågående upphandling.

Representation i hemmet

Extern representation i hemmet bekostad av kommunen får inte förekomma.

Informationsmöte med brukare, kunder, företag och invånare

När kommunen anordnar informationsmöte med exempelvis brukare, kunder och invånare räknas detta som extern representation och kan enklare förtäring få erbjudas. Läs mer om enklare förtäring innebär under intern representation.

Deltagare och underlag

Det ska som huvudregel inte vara fler deltagare från den egna organisationen än utomstående gäster. Återkommande representation mot en och samma person eller en grupp av personer ska undvikas.

Dokumentation av syfte och deltagarlista ska alltid bifogas fakturan eller bokföringsunderlaget för representationen. Vid större informationsmöte räcker det att ange antal deltagare och syfte.

Intern representation

Förtroendevald omfattas av begreppet anställd nedan.

Intern representation beslutas av ansvarig chef, alternativt ordförande när representationen rör förtroendevalda i kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, nämnd eller utskott, under förutsättning att det genomförs inom ramen för denna riktlinje. Beslutet är att betrakta som ren verkställighet.

Med intern representation avses i förmånssammanhang personalfester, interna kurser, informationsmöten med medarbetare och planeringskonferenser. Hit räknas även personalutflykter och andra trivselaktiviteter, kick-off, grupputveckling och liknande interna möten. Däremot räknas inte möten för information eller planering av det löpande arbetet, s.k. arbetsluncher och liknande som intern representation. Förmån av fri kost i dessa fall är då skattepliktig. Läs mer under arbetsluncher.

Följande förutsättningar gäller generellt vid intern representation för att måltiden ska betraktas som skattefri för anställda.

- Sammankomsten eller mötet ska vara tillfällig och kortvarig, (max några dagar),
- Möte ska inte hållas regelbundet med korta mellanrum (varje eller varannan vecka),
- De anställda äter tillsammans.

Deltagare och underlag

Dokumentation av syfte och deltagarlista ska alltid bifogas fakturan eller bokföringsunderlaget för samtliga nedan olika typer av intern representation.

Enklare förtäring

Exempel på enklare förtäring är kaffe, te, alkoholfri dryck, kakor, bullar, frukt, godis eller en enklare smörgås. För närvarande är riktmärket för enklare förtäring ca 60 kr per person exkl. moms (år 2024). Se aktuellt belopp på Skatteverkets hemsida eller kontakta ekonomienheten.

Informationsmöten

För att enklare förtäring vid ett informationsmöte med sina anställda ska ses som intern representation och vara en skattefri förmån ska det handla om tillfälliga och kortvariga

sammankomster med viktig information som till exempel organisationsförändringar, personalfrågor eller andra frågor som arbetsgivaren vill nå ut med till sina anställda. Möte anses vara av tillfällig karaktär om det inte är fråga om möten som hålls regelbundet med korta mellanrum (varje eller varannan vecka). Det kan vara svårt att särskilja på informationsmöte, planeringsmöte och arbetslunch. Nästan alla sammankomster i arbetet innehåller inslag av information och planering. Det är en vanlig missuppfattning att alla sådana löpande arbets-/planeringsmöten ses som intern representation med möjligheter att få skattefria måltider. Läs mer om arbetslunch.

Regelbunden förtäring vid återkommande möten vid till exempel veckomöte eller arbetsplatsträffar får inte förekomma.

Vid särskilt viktiga och angelägna informationsmöte kan det vara tillåtet att bjuda på en måltid efter dialog med ekonomi- eller HR-enheten.

Arbetslunch och liknande

Måltider vid möten för information eller planering av det löpande arbetet eller i anslutning till ett möte före eller efter lunch, s.k. arbetsluncher och liknande räknas inte som skattefri intern representation. De utgör en skattepliktig arbetsmåltid. Exempel: En mindre grupp personer träffas för ett arbetsmöte och går sedan på lunch tillsammans på sitt vanliga lunchställe eftersom klockan hunnit bli tolv och låter då arbetsgivaren betala. Detta är ett typiskt exempel på en arbetsmåltid, som är skattepliktig. Chef som anordnar ovan typ av möten ansvarar för att informera sina anställda och redovisa förmånen till HR-enheten (vid frågor, kontakta HR-enheten).

Kurser, utbildning, planeringskonferenser och liknande arrangemang

Förutsättningen för att måltidskostnaderna eller övriga kostnader vid interna kurser, utbildningar, planeringskonferenser och liknande arrangemang ska räknas till intern representation och inte bli föremål för förmånsbeskattning hos den anställde är:

- Sammankomsten ska vara intern och får pågå högst några dagar,
- Det får inte handla om regelbundet återkommande möten med korta mellanrum (varje eller varannan vecka),
- Gemensamma måltider,
- Minst sex timmars effektivt arbete per dag, jämnt fördelade på minst 30 timmar under en vecka,
- Fullständigt program och deltagarlista ska finnas och bifogas fakturan eller bokföringsunderlaget.

Om en lunch-lunch konferens eller utbildning arrangeras förutsätts den anställde arbeta med sitt ordinarie arbete före och efter konferensen och då uppfylls kravet på minst sex timmars effektivt arbete per dag.

Måttfullhet och kostnadsmedvetenhet förutsätts och det ska alltid finnas ett klart mål med arrangemanget och dess nytta för verksamheten.

Politiska sammanträde

Måltider i samband med politiska sammanträde räknas normalt inte som intern representation, det vill säga ett möte där skattefria måltider tillhandahålls. Däremot enklare förtäring i samband med politiska sammanträde räknas som intern representation och är skattefri.

Internt arbete och trivselfrämjande åtgärder

I samband med internt arbete till exempel särskilt långa arbetspass utöver ordinarie schema, övertidsarbete, möten mellan eller inom enheter kan kommunen då det finns särskilda skäl som tids- eller effektivitetsvinster bekosta enklare förtäring skattefritt.

Det som serveras ska inte kunna jämföras med en måltid då måltider ska förmånsbeskattas till skillnad mot enklare förtäring som är inte föremål för förmånsbeskattning för de anställda. Exempel: En arbetsgrupp på 10 personer genomför ett tillfälligt arbete kvälls- eller helgtid. Chef köper pizzor för 600 kr exkl. moms (60 kr/person exkl. moms 2024 års nivå) som de anställda delar på, vilket borde betraktas som enklare förtäring då det inte är en hel pizza per person. Ett annat exempel som betraktas som enklare förtäring är när en arbetsgivare köper i mataffären kakor, frukt och godis för en summa av högst 600 kr exkl. moms till sin personalgrupp på 10 personer. Principen är att den samlade kostnaden för hela gruppen inte ska överstiga snittkostnaden på 60 kr/person exkl. moms.

Detsamma gäller om den enkla förtäringen serveras som en trivselfrämjande åtgärd, s.k. personalvårdsförmån som erbjuds hela personalgruppen. Det får ske vid enstaka tillfällen per år. Detta är förmåner av mindre värde som inte är en direkt ersättning för utfört arbete utan består av enklare åtgärder för att skapa trivsel i arbetet eller liknande. Exempel godis vid högtider. Observera att kostnader för trivselfrämjande förtäring ska bokföras på konto för livsmedel till skillnad mot övrig intern representation. Underlag med syfte och deltagare ska bifogas även här.

Det är tillåtet att på arbetstid genomföra trivselaktivitet som inte innebär någon kostnad för arbetsgivaren förutom arbetstiden vid enstaka tillfälle per år.

Förtäring i samband med uppvaktning

Firande i samband med uppvaktning enligt ”Regler för uppvaktning av personal i Orust kommun” och ”Regler för uppvaktning av förtroendevalda i Orust kommun” kan kompletteras med förtäring exempelvis tårta eller enklare förtäring.

Förtäring i samband med firande av medarbetare som har varit anställd i 25 år räknas till intern representation och får förekomma högst en gång om året. 25-årsfirandet anordnas av centralt av HR-enheten.

Personalfest och julbord

Personalfest/julbord räknas till intern representation och får förekomma högst en gång om året.

Personalfest/julbord beslutas av kommundirektören i samråd med kommundirektörens ledningsgrupp. Personalfest/julbord anordnas centralt och gemensamt för hela kommunen om inte annat beslutas. Detta innebär att en enhet eller sektor inte själv får anordna julbord/personalfest.

Undantag

Kommunstyrelsens ordförande eller kommundirektören äger var för sig rätt att vid särskilda skäl besluta om undantag från riktlinjen. Ett sådant beslut ska kunna motiveras ur ett verksamhetsperspektiv och inte strida mot gällande lagstiftning och kommunens styrande dokument mot korruption och andra oegentligheter.

Förvalta riktlinjen

Säkerställa styrdokument

Dokumentansvarig chef i förvaltningen ansvarar för att verksamheten har en rutin för att styrdokument är aktuella och publiceras på rätt sätt. Dokumentansvarig chef har också ansvar för att medarbetarna är informerade om styrdokumenterna.

Målgruppen för riktlinjen ansvarar för att ta del av och efterleva den.

Avvikelse och förslag

Den som läser riktlinjen och upptäcker avvikelser eller har kännedom om sådant som påverkar såsom förändringar i lagstiftning, avvikelser eller har förslag till förändringar meddela kontaktperson för riktlinjen.

2024-02-26

KS/2024:370

*Kommunförvaltningen
Susanne Ekblad
telefon 0304-33 42 82
e-post: susanne.ekblad@orust.se*

Antagande av riktlinjer för representation

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att:

1. Anta upprättat förslag till riktlinjer för representation daterat 2024-02-26.

Sammanfattning av ärendet

Ekonomienheten inom sektor ledning och verksamhetsstöd har tillsammans med HR-enheten tagit fram riktlinjer för representation. Kommunförvaltningen har sedan tidigare haft en beslutad rutin av kommunchefen år 2016 för intern representation och personalbefrämjande åtgärder. Rutinen ersätts av de nya riktlinjerna.

De sakkunniga revisorerna rekommenderade kommunen i sin granskningsrapport av årsbokslutet 2022 att se över och uppdatera riktlinjerna för intern representation då de upptäckte vissa brister i form av ofullständiga underlag till leverantörsfakturor.

De nya riktlinjerna avser såväl extern som intern representation och omfattar både anställda och förtroendevalda.

Enligt kommunallagen ska nämnderna se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Riktlinjen är förenlig med styrdokument för intern kontroll och för att motverka korruption och andra oegentligheter. Den utgör också ett komplement till ekonomistyrningsprinciperna och övriga relaterade styrdokument.

Skatteverkets regler och rekommendationer är grunden till riktlinjerna. I vissa fall har kommunen valt en striktare tillämpning än vad Skatteverkets regler medger.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-26

Riktlinjer för representation daterad 2024-02-26

2024-02-26

KS/2024:370

Beslutet skickas till

HR-enheten

Ekonomienheten

ORUST KOMMUN

Kommunförvaltningen

Susanne Ekblad

Ekonomichef

Kommunstyrelsens arbetsutskott

2024-03-13

KS/2024:370

§ 43 Riktlinjer för representation daterad 2024-02-26

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Föreslå kommunstyrelsen besluta att:

Anta upprättat förslag till riktlinjer för representation daterat 2024-02-26.

Sammanfattning av ärendet

Ekonomienheten inom sektor ledning och verksamhetsstöd har tillsammans med HR-enheten tagit fram riktlinjer för representation. Kommunförvaltningen har sedan tidigare haft en beslutad rutin av kommunchefen år 2016 för intern representation och personalbefrämjande åtgärder. Rutinen ersätts av de nya riktlinjerna.

De sakkunniga revisorerna rekommenderade kommunen i sin granskningsrapport av årsbokslutet 2022 att se över och uppdatera riktlinjerna för intern representation då de upptäckte vissa brister i form av ofullständiga underlag till leverantörsfakturor.

De nya riktlinjerna avser såväl extern som intern representation och omfattar både anställda och förtroendevalda.

Enligt kommunallagen ska nämnderna se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Riktlinjen är förenlig med styrdokument för intern kontroll och för att motverka korruption och andra oegentligheter. Den utgör också ett komplement till ekonomistyrningsprinciperna och övriga relaterade styrdokument.

Skatteverkets regler och rekommendationer är grunden till riktlinjerna. I vissa fall har kommunen valt en striktare tillämpning än vad Skatteverkets regler medger.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-26

Riktlinjer för representation daterad 2024-02-26

Beslutet skickas till

HR-enheten

Ekonomienheten

2024-02-20

KS/2020:1204

Kommunförvaltningen
Stefan Björling
telefon / Redigerare Telefon /
e-post: stefan.bjorling@orust.se

Beslut om granskning för Översiktsplan 2040, samt godkännande av samrådsredogörelse.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar:

1. Att godkänna granskning av Översiktsplan 2040 enligt 3 kap 8 § plan och bygglagen med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning.
2. Att godkänna samrådsredogörelsen

Sammanfattning av ärendet

Kommunfullmäktige beslutade 2020-12-10 § 123 att påbörja arbetet med att ta fram en ny översiktsplan för Orust kommun. 2021-06-30 § 170 godkände kommunstyrelsen projektplanen för Översiktsplan 2040 samt utsåg översiktsplanens politiska styrgrupp. I projektplanen fastslås att den nya översiktsplanen ska ha en tidshorisont fram till 2040. Översiktsplan 2040 är tänkt att ersätta den gällande översiktsplanen från 2009. För att skapa ett lättillgängligt och användbart dokument konstateras att planen ska tas fram som en digital översiktsplan.

2023-01-25 §30 beslutade kommunstyrelsen att ställa ut Översiktsplan 2040 för samråd. Samrådet skapade ett stort engagemang bland Orust befolkning, företagare, föreningar och politiska partier, samt berörda myndigheter på regional och statlig nivå. Över 200 yttranden med synpunkter inkom. Yttrandena besvaras i den samrådsredogörelse som biläggs beslutet.

Utifrån synpunkterna har flera ändringar gjorts i förslaget som nu föreslås ställas ut på granskning. Bland de viktigaste finns:

- En mer nyanserad syn på landsbygden, jordbruket och skogsbrukets förutsättningar och möjligheter att utvecklas.
- Justeringar av allt för detaljerade riktlinjer som tillgång till viss mängd vatten, nya vägdragningar, avståndskrav till kollektivtrafik, detaljerade beslut om tomtstorlek samt antalet förhandsbesked som kan medges utan planbesked.

2024-01-25

KS/2020:1204

-
- Förändringar av detaljnivån i Svanesund avseende placeringen av ny bro till fastlandet.
- Borttagande av planområden i Henån (SH8 och SH9) pga stora värden för natur- och friluftsliv, samt mindre justeringar av planområden i Varekil (VV2 och TV1) och Ellös (VE1). I Svanesund har ett antal områden (SS4, TS1 och TS2, samt ett mindre ej namngivet verksamhetsområde) tagits bort då de berörs av ett nytt utredningsområde för ny bro med tillkommande infrastruktur.
- För Göksäters handelsområde har justeringar gjorts i markanvändningskartan från grönområde till mångfunktionell bebyggelse och den kringliggande omgivningen har fått ändrad användning från grönområde till landsbygd.
- Därutöver har flera justeringar gjorts utifrån inkomna yttranden från främst Länsstyrelsen.

Handlingarna kommer biläggas i PDF-format som beslutsunderlag. Under granskningen kommer både digital ÖP och PDF-version finnas tillgängliga på kommunens hemsida, och innehållet i de båda versionerna är identiskt.

Översiktsplanen föreslår fortfarande fokus på bebyggelseutveckling i de fyra tätorterna. I kustorterna föreslås varsamma bebyggelseutlägg och fokus på bevarande av natur- och kulturmiljöer i och kring orterna. På landsbygden prioriteras jord- och skogsbruk, rekreation och en mindre omfattande bostadsutveckling.

Översiktsplanens huvudscenario är en bro mellan Svanesund och fastlandet. Ny bebyggelse prioriteras i lägen där det skapar förutsättningar för en stärkt kollektivtrafik och goda möjligheter till gång och cykling.

Granskningstiden föreslås vara drygt två månader med information på hemsidan. Granskningstiden sätts mellan den 10 april och 30 juni 2024. Under granskningstiden planeras inga ytterligare informationsmöten att hållas. Efter granskningen kommer handlingen att bearbetas utifrån inkomna synpunkter för att därefter tas upp för ett antagande i kommunfullmäktige.

Förvaltningen föreslår kommunstyrelsen besluta att: godkänna Översiktsplan 2040 för granskning enligt 3 kap 8 § plan och bygglagen med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning samt samrådsredogörelsen över inkomna yttranden i samrådsskedet.

Beslutsunderlag

2024-01-25

KS/2020:1204

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-20
Granskningshandling Översiktsplan 2040, upprättad 2024-02-26
Miljökonsekvensbedömning av Översiktsplan 2040, upprättad 2024-02-19
Samrådsredogörelse för inkomna synpunkter under samråd, upprättad 2024-02-20

Beslutet skickas till

Sektor Samhällsutveckling
Sektor Ledning och verksamhetsstöd
Sektor Lärande
Sektor Omsorg

ORUST KOMMUN
Kommunförvaltningen

Stefan Björling
Kommunutvecklare

Översiktsplan 2040

Samrådsredogörelse

Orust kommun

Upprättad den 21 februari 2024
Sektor samhällsutveckling

Diarienummer KS/2020:1204

Hur samrådet/granskningen bedrivits

Planhandlingarna har varit på samråd enligt 3 kap. 8 §, PBL under tiden 13 februari 2023 – 12 maj 2023. Totalt har fyra fysiska samrådsmöten och ett digitalt hållits under våren 2023. Under samrådet har det inkommit över 200 yttranden. Inkomna yttranden sammanfattas och besvaras i denna samrådsredogörelse.

Sammanfattning

Myndigheter, organisationer och privatpersoner har inkommit med yttranden som pekar på ett antal förändringar som krävs av planförslaget. De besvaras här gruppvis utifrån den yttrandes roll. De flesta tillfrågade myndigheterna har lämnat svar och framför allt har Länsstyrelsen och Trafikverket haft synpunkter som bearbetats in i det nya förslaget som presenteras i granskningshandlingarna. Såväl lokala som regionala organisationer har också inkommit med synpunkter, samt ett stort antal privatpersoner. Många har lämnat likartade synpunkter och därför besvaras ett antal frågor under rubriken ”Vanligt förekommande synpunkter”. Även organisationernas och privatpersonernas synpunkter har lett till förändringar av förslaget.

Vanligt förekommande synpunkter

A. Samrådsförslaget är för restriktivt gällande bebyggelse på landsbygden

Synpunkterna består i huvudsak i att bebyggelse på landsbygden bör tillåtas i högre utsträckning än vad samrådsförslaget medger. Flertalet yttranden tolkar översiktsplanen som att ingen eller mycket lite bebyggelse kommer tillåtas utanför tätorterna. Man menar att detta kommer att påverka kommunens utveckling negativt och att det inskränker på fastighetsägarnas rättigheter.

Kommentar: Granskningshandlingen har förtydligats avseende kommunens ställningstaganden kring landsbygden.

Landsbygden är viktig för Orust och en stor del av medborgarna, näringslivet och föreningslivet finns där. Den är en viktig del i Orusts framtid och omställningen till en hållbar utveckling. Utveckling av landsbygden är upplyft som en av Översiktsplanens sex utvecklingsstrategier.

Utveckling av landsbygdens boendemiljöer och sociala gemenskaper, innovativ utveckling av näringslivet med jord-, skogs- och havsbruk som en central del samt hållbar och lokal produktion av energi, livsmedel och råvaror med ett kretsloppstänkande bedöms vara framgångsfaktorer för kommunens utveckling.

Dock bedömer inte kommunen att det bästa för landsbygdens utveckling är en oreglerad utveckling av spridd bostadsbebyggelse. Särskilt då det finns ett starkt bebyggelsetryck i stora delar av kommunen i form av fritidshusbebyggelse och spekulativt byggande. Dels bedöms inte detta förenligt med riksintressen, nationella lagar och mål, på grund av de starka allmänna intressen som finns på Orust. Dels riskerar detta att på längre sikt skada de värden som finns på Orust i form av natur, kultur, jord- och skogsbruk, dels försvåra möjligheterna att förse invånarna med efterfrågad infrastruktur och samhällsservice.

Det innebär inte att kommunen ställer sig negativ till utveckling på landsbygden i form av kompletteringar av befintlig bebyggelse, större utveckling i strategiska lägen eller som på annat sätt bidrar till kommunens utveckling. Dock står kommunen fast vid inriktningen att huvuddelen av de nya bostäderna ska tillkomma i och kring de fyra större tätorterna.

För att tydliggöra inriktningen har positiva exempel och stöd för landsbygdsutveckling lyfts upp tydligare i granskningshandlingen. Vissa detaljerade krav på bebyggelse på landsbygden har strukits eller omsformulerats, se Större ändringar sedan samråd. Ställningstaganden rörande bevarandebeståndet har flyttats eller hänvisas till tematiska ställningstaganden för att tydliggöra att detta gäller hela kommunen och inte bara landsbygden.

B. Samrådsförslaget framställer landsbygden som negativ och resurskrävande.

Synpunkterna lyfter att samrådsförslaget uppfattas som negativt i relation till de boende på landsbygden. Man reagerar på att landsbygdsboende framstår som mer resurskrävande och anser att förslaget lägger för stort fokus på bevarande och för lite fokus på utveckling av landsbygden.

Kommentar: Granskningshandlingen har reviderats dels avseende hur förutsättningar för resursanvändning beskrivs för olika bebyggelsestrukturer och dels för att förtydliga kommunens positiva vision kring utvecklingen av landsbygden.

Olika bebyggelsestrukturer ger olika förutsättningar. Tätorten ger fördelar i form av att barn kan gå och cykla till skolan, hemtjänsten kan ta sig runt till fler brukare och fler kan handla utan att behöva använda bilen. Det är mer resurseffektivt att bygga ut kommunalt VA till en gruppbusbebyggelse med 20 bostäder än för 20 bostäder som är spridda längs en lång landsväg. Boendet på landsbygden ger många andra fördelar, att människor bor i våra olika kommundelar bidrar till det starka och småskaliga näringslivet, möjliggör att landskapet kan brukas och hålls öppet och levande, att kommunens gröna och blå resurser kan förvaltas och utvecklas. Vidare bidrar man till samhällsfunktioners skötsel i lokalsambället och odlar det starka föreningsliv och engagemang som kännetecknar Orust. Bevarande och utveckling ses inte som motsättningar utan utvecklingen ses som en förutsättning för bevarandet av många värden.

Översiktsplanen värderar inte medborgarnas val av boendeort och alla har rätt till den grundläggande samhällsservicen.

Det är dock översiktsplanens roll att peka ut en riktning för hur man vill förvalta kommunens resurser och planera hur tillkommande bebyggelsestrukturer och framtida boende på bästa sätt kan bidra till en hållbar utveckling. Där har kommunen gjort bedömningen att Orust landsbygd redan idag är tätbebyggd och att det viktigaste är att fokusera på att bygga vidare på de värden som redan finns genom en varsam utveckling av landsbygden. Tätorterna är idag relativt små och för att stärka underlag för kollektivtrafik samt offentlig och privat service som gynnar även landsbygden föreslås den större delen av bostäderna tillkomma i dessa lägen.

C. jord- och skogsbruk, livsmedelsförsörjning och andra verksamheter på landsbygden

Flera yttranden uttrycker oro för att samrådsförslagets ställningstaganden kommer påverka jord- och skogsbruk samt andra verksamheter på landsbygden negativt. Det rör bland annat förutsättningarna för att utöka befintliga verksamheter, uppföra ekonomibyggnader kopplade till lantbruksverksamhet samt bedriva sidonärningar till jord- och skogsbruk. Flera framför också att det behövs inflyttning till landsbygden för att jord- och skogsbruksföretagen ska kunna överleva.

Till detta har också ett flertal synpunkter kommit på betydelsen av jordbruket ur ett självhushållningsperspektiv och möjligheten att trygga livsmedelsförsörjningen lokalt. Synpunkter finns på att detta perspektiv borde ges ett större fokus.

Kommentar: Granskningshandlingen förtydligas angående vilka ställningstaganden som gäller tillkommande bostadsbebyggelse och vad som gäller för utveckling av jord- och skogsbruk, andra verksamheter respektive befintliga bostäder.

Många av de ställningstaganden som finns under Mark- och vattenanvändning, Landsbygd är ansedda att gälla tillkommande bostadsbebyggelse, vilket förtydligas i granskningshandlingen. Vad gäller näringsliv på landsbygden och specifikt sidonärningar till jord- och skogsbruk hittas stöd för detta under Tematiska ställningstaganden, Näringsliv och Blå & gröna näringar.

Vad gäller bygglovsbefriade ekonomibyggnader påverkar översiktsplanen inte förutsättningarna att uppföra sådana, att dessa måste följa plan- och bygglagen gäller dock oavsett. Att andra typer av verksamhetsbyggnader inte är bygglovsbefriade hindrar dock inte att dessa fortsatt kan sökas bygglov för.

Även mindre kompletteringar av nya bostäder i lägen som bedöms lämpliga kommer vara möjliga även i framtiden, dock ser inte kommunen att trenden är att många fler kommer vara sysselsatta inom jord- och skogsbruken i framtiden, på ett sätt

som motiverar att man bygger ett stort antal bostäder i anslutning till dessa. Däremot är det prioriterat att dessa verksamheter kan leva vidare och utvecklas och att behovet av lokaler och arbetskraft kan tillgodoses.

Livsmedelsförsörjningsperspektivet har inte fått ett eget kapitel men stöds av skrivningarna i översiktsplanen. Det är också en av orsakerna till att kommunen bedömer att jordbrukets förutsättningar behöver beaktas i framtida planering.

D. Generationsskifte vid jord- och skogsbruksfastigheter

Yttranden menar att kommunen bör vara mer tillåtande för att möjliggöra avstyckningar från lantbruksfastigheter när det sker i syfte att möjliggöra generationsväxlingar i verksamheten.

Kommentar:

Prövningar utifrån plan- och bygglagen ska ske utifrån platsens lämplighet med hänsyn till beskaftenhet, läge och behov. Undantag för ett särskilda släktförhållande eller personliga förhållanden har inte bedömts lämpliga att använda i översiktsplanen.-Kommunen har därför valt att generellt förtydliga om komplettering av bebyggelse på lantbruksfastigheter snarare än att göra särskilda undantag för generationsskiftet.

E. Demografiska utmaningar

Synpunkterna består i huvudsak av att kommunens demografiska utmaning i form av en åldrande befolkning lyfts fram som ett problem och att detta riskerar att förvärras av samrådsförslagets inriktning på att merparten av tillkommande bebyggelse ska uppföras i och kring tätorterna.

Kommentar: *Kommunen delar bedömningen att den åldrande befolkningen är en utmaning. Den behöver kommunen bemöta med såväl bostadsförsörjning, näringslivsutveckling och kompetensförsörjning samt kommunal service och lokalförsörjning, vilket Översiktsplanen beskriver i sina olika delar. Bostadsförsörjningen finns beskriven i Tematiska ställningstaganden, Befolkning och bebyggelse. Detta kommer även att beskrivas närmare i kommunens kommande bostadsförsörjningsprogram.*

För de bostäder som planeras i tätorterna är ambitionen att dels anpassa dessa till de målgrupper som behövs för att balansera kommunens demografi, dels skapa förutsättningar för flyttkedjor. Förutsättningar för att underlätta vardagslivet med närhet till skola, fritidsaktiviteter och annan service, goda pendlingsförutsättningar samt goda boendemiljöer är några frågor som lyfts upp för att yngre och barnfamiljer kan flytta till Orust. Satsningar på exempelvis centralt belägna trygghetsboenden i tätorterna gör att många villor både i tätort och på landsbygd kan friställas för yngre. Att det behövs en bredd av olika typer av bostäder vad gäller upplåtelseform, storlek, pris och läge nämns också.

Kommunen ser att boende på landsbygden kompletterar det större tillskottet av boende i tätorterna och har möjlighet att locka personer som attraheras av ett boende på landet. Den tätortsnära landsbygden kan särskilt bidra till detta då den erbjuder både boende av landsbygdskaraktär och några av tätortens fördelar med tillgänglighet och utbud.

Vidare finns ett befintligt bostadsbestånd på landsbygden och förutsättningarna för att flytta till Orust och bosätta sig i ett befintligt hus på landsbygden bedöms också vara goda.

F. Äganderätt och områden för natur och friluftsliv

Yttrandena menar att kommunen inte tillräckligt beaktar den enskildes rättigheter till sin mark i samrådshandlingarna inom underkategorierna Naturområden på landsbygden, Grönområde samt Friluftsområde. Flertalet menar att allemansrätten och skyddade områden såsom naturreservat är tillräckligt. Ett flertal ställer sig frågande till om detta begränsar jord- eller skogsbruk och andra vill ha möjlighet att bebygga sina fastigheter inom markanvändningskategorierna.

Kommentar: *Ingen av markanvändningskategorierna hindrar jord- och skogsbruk, detta har förtydligats i granskningshandlingen. I många fall är det aktiva brukandet en förutsättning för de värden som finns och det finns ingen motsättning mellan bevarandebudet och den pågående markanvändningen. Färgkontrasten mellan de olika kategorierna har ökat för att undvika sammanblandning.*

I Plan- och bygglagen 2 kap. 2§ anges att "Planläggning och prövningen i ärenden om lov eller förhandsbesked enligt denna lag ska syfta till att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med

hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Företrädere ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning." Detta innebär att kommunen har rätt att neka exempelvis bygglov om ett område bedöms ha höga värden som oexploaterat, vilket bedöms väga tyngre än exploateringsintresset. Det kan vara böga natur- eller rekreationsvärden men också som en del i ett större opåverkat område eller som en viktig länk i den gröna infrastrukturen.

Kommunen gör alltid en avvägning mellan allmänna och enskilda intressen och eftersom översiktsplanen är vägledande sker den slutgiltiga prövningen i bygglov, förhandsbesked och detaljplaner, vilket ger en möjlighet att gå emot översiktsplanen om det i något ärende skulle innebära en oproportionerlig påverkan på det enskilda intresset.

I översiktsplanen behöver kommunen också ta hänsyn till statliga riksintressen och nationella och regionala mål, planer och program. Dessa innehåller ofta starka allmänna bevarandebestämmelser. Kommunen bedömer att man hållit sig inom det handlingsutrymme som regleras i plan- och bygglagen.

G. Ställningstagande om avstånd till kollektivtrafik på landsbygden

Yttranden menar att ställningstagandet om max 10 min gångavstånd/ 1km till busshållplats blir alltför begränsande för utveckling av landsbygden och att det slår onödigt hårt mot områden som i övrigt kan vara lämpliga att bebygga, exempelvis Lyr eller Flatön. Många menar att landsbygdsboende ofta inte förväntar sig samma kollektivtrafikutbud och att det inte är därför man väljer att bosätta sig på landsbygden.

Kommentar: Ställningstagandet har strukits ur granskningshandlingen.

Vid samhällsplaneringsprojektet såsom detaljplaner med större nyexploatering både inom tätort och på den tätortsnära landsbygden ska förutsättningarna för kollektivt resande och andra hållbara mobilitetslösningar väga tungt vid val av lokalisering. Detta har dock blivit mindre styrande i granskningshandlingen än i samrådsförslaget vid enstaka förhandsbesked och bygglov.

H. Ställningstagande om nyttjande av befintliga vägar

Yttranden menar att ställningstagandet att inte medge nya vägar för enskild ny bostadsbebyggelse är onödigt hårt och kategoriskt, att det inte är tillämpligt i alla lägen.

Kommentar: Kommunens hållning är att det befintliga vägnätet bör nyttjas i så stor grad som möjligt. Onödiga nya vägsträckningar, framför allt för enstaka bostäder, bidrar till att bebyggelsen sprids ut, ökade markanspråk och ingrepp i terrängen samt utgör barriärer i den gröna infrastrukturen. Ställningstagandet har dock formulerats om till granskningshandlingen för att möjliggöra vägsträckningar som stärker befintliga bebyggelsestrukturer på landsbygden och som öppnar upp för bedömningar av den enskilda situationen

I. Cykelvägar

Synpunkter kring att kommunen ska satsa mer på cykelvägar. Flera har förslag på specifika sträckor som bör prioriteras.

Kommentar: Kommunen jobbar långsiktigt med cykelplanering i form av en cykelstrategi med tillhörande handlingsplan, där fokus ligger på att skapa sammanhängande cykelvägnät i och kring kommunens tätorter. Cykelstrategin håller på att revideras under 2023 och 2024, och den samordnas med översiktsplanen. Förslag på specifika sträckor förmedlas till ansvariga för cykelstrategin, då dessa inte inkluderas i översiktsplanen.

Kommunen delar bedömningen att det finns ett stort behov av att utveckla cykelvägnätet på Orust och även mellan kommunens tätorter. Detta är dock ett omfattande arbete som kräver strategiska och stora investeringar över tid, och ett arbete som kommer behövas under många år framåt. Eftersom vägnätet i kommunen förvaltas av enskilda väghållare och Trafikverket krävs en nära samverkan med väghållarna för att utveckla cykelnätet. När cykelvägar ska byggas ut inom Trafikverkets vägområde behöver dessa utbyggnader ske via Trafikverket. Detta kan ske antingen genom ett regionalt politiskt beslut via regional cykelplan där kommunen finansierar 50%, eller att kommunen finansierar 100%. Inom Trafikverkets vägområde behöver kommunen följa Trafikverkets standard vilket blir mycket kostsamt. Kommunen strävar

därför efter att också hitta andra lösningar, att i cykelkarta hänvisa till lågtrafikerade vägar eller anlägga enklare cykelvägar som inte går längs statlig väg. Detta beskrivs närmare i kommunens cykelstrategi.

I samband med nya exploateringar har kommunen möjlighet att samverka med exploatörer och dela kostnader för att få till nya cykelvägar som behövs för ny bebyggelse.

J. Kollektivtrafik

Synpunkter kring att kommunen ska satsa mer på kollektivtrafik. Flera har förslag på specifika sträckor som bör prioriteras.

Kommentar: Kollektivtrafiken är i huvudsak ett regionalt ansvarsområde och Västra Götalandsregionen är rädig över kollektivtrafikens utformning via Västtrafik. Kommunen har kontinuerlig dialog med Västtrafik och arbetar för att få ett så gott kollektivtrafikutbud som möjligt för medborgarna. Det är hård konkurrens om resurserna och för de små tätorter och den landsbygd som präglar Orust kommun är grundutbudet som tillhandahålls förhållandevis litet, främst gällande turtätet. Ett nytt underlag för upphandling av kollektivtrafiken på Orust från 2026 och framåt håller på och tas fram hos Västtrafik. För att kunna bibehålla och utveckla kollektivtrafiken är det enligt Västtrafik väsentligt att bebyggelseutvecklingen stärks i tätorterna och längs kollektivtrafikstråken.

K. Reningsverket i Ellös

Yttranden innehåller kritik mot reningsverket i Ellös. Kritiken rör lokalisering i Ellös, utformning, strandskydd, sprängning, lukt och störning, påverkan på Ellösfjorden och miljö kvalitetsnormer för vatten.

Kommentar: Reningsverket är ett separat ärende som beslutats separat politiskt och inget som utreds eller behandlas i Översiktsplan 2040. Synpunkter förmedlas till ansvariga inom förvaltningen.

L. Område SE5 (Grönevik)

Synpunkterna rör att området ska bevaras som grönområde med hänvisning till att det används som ett uppskattat bostadsnära rekreationsområde. Även diverse naturvärden påtalas i yttrandena.

Kommentar: I kommunens översiktliga naturvärdesinventering har inga särskilda naturvärden pekats ut i området. Huvuddelen av området föreslås redan i samrådsbehandlingen bevaras för närrекреation, ny bebyggelse föreslås endast i närmast anslutning till befintlig bebyggelse. I samrådsbehandlingen konstateras även att särskild hänsyn till naturvärden och allmänhetens tillgång ska tas vid planering av det nya området. Området kvarstår därför till granskningsbehandlingen.

M. Broreservat i Svanesund och närliggande område

Yttranden rör frågor kring det utpekade broreservatet i Svanesund, omkringliggande markanvändning och processen framåt. Kritik framför mot påverkan på befintliga fastigheter, värden såsom natur och kulturvärden samt bristande dialog.

Kommentar: Det vägreservat som redovisats i samrådsbehandlingen från Varekilsvägen ut mot fjorden är det som funnits med sedan ÖP 2009, alltså ingenting nytt. Däremot är den alternativa sträckningen närmre Svanesund ett förslag från den samhällsekonomiska analysen av en ny bro från 2018. Kommunen valde att ta med båda i översiktsplanen för att visa på alternativ. Sedan ett år tillbaka arbetar Trafikverket med en s.k åtgärdsvalsstudie för en ny fast förbindelse till Orust. Denna analyserar nyttan av en bro i förhållande till andra alternativ för att lösa den ansträngda trafiksituationen på Tjörnbroliden. Resultatet av åtgärdsvalstudien visar att en bro är mycket samhällsekonomiskt lönsam. Åtgärdsvalstudien föreslår inte någon exakt vägdragning, utan ett stråk. Detta stråk föreslås gå i ett nordligare läge än vad som redovisats i ÖP 2009 och i samrådsbehandlingen. Kommunen har därför i dialog med Trafikverket kommit fram till att vägreservaten och de närliggande utbyggnadsområdena i samrådsbehandlingen tas bort. De ersätts istället med ett större utredningsområde för broväg och framtida samhällsutveckling i granskningsbehandlingen.

Det ska understrykas att valet av exakt placering av bron och dess påfartsvägar fastställs i en s.k vägplan som föregås av en lokaliseringstudie. Dessa utförs av Trafikverket och beslutas inte av Orust kommun, som däremot är remissinstans. Naturligtvis har även de som berörs av lokaliseringstudie och vägplanen möjligheter att tycka till. Och först när en

lokaliseringsutredning och val av sträckning är framme kan vidare planering för utveckling i denna del av Svanesund påbörjas, förslagsvis genom en fördjupad översiktsplan. I denna plan analyseras och redovisas, i en demokratisk process, lämplig utveckling av bostäder och verksamheter i anslutning till broleden.

N. Översiktsplanens form och process

Många inkomna synpunkter är kritiska till Översiktsplanens form och process. Huvuddragen i kritiken är:

- För omfattande och komplicerad handling med många upprepningar
- För svårlästa kartor, vissa hus och vägar visas in i bakgrundskartan.
- Godtyckliga eller bristfälligt motiverade ställningstaganden
- Kritik mot digital dialog
- För kort samrådstid
- Synpunkter på upplägg och genomförande av samrådsmöten
- För kort samrådstid
- Dålig förankring i vision 2040
- Efterfrågan om en kortversion av översiktsplanen

Kommentar: Kommunen har i arbetet med granskningshandlingen försökt att förkorta och förenkla samt minska antalet upprepningar. Även kartorna har bearbetats utifrån synpunkterna för att förbättra läsbarheten. Att bakgrundskartan inte visar vissa hus och vägar i samrådsbehandlingen har varit en fråga om vilket kartunderlag som varit tekniskt tillgängligt och beroende av i vilken skala Översiktsplanen anses läsas, det är inte ett ställningstagande från kommunen att inte visa vissa mindre byggnader eller vägar.

Översiktsplanen har många målgrupper: allmänheten, tjänstepersoner på kommunen, myndigheter med flera. Detta gör att vissa delar som krävs i översiktsplanen kan uppfattas som mindre målgruppsanpassade för allmänheten, men kommunen har i sin revidering försökt att tydliggöra, särskilt de delar som är av mest relevans för den enskilda medborgaren.

Vad gäller ställningstaganden i Översiktsplanen har motiv bakom dessa förtydligats. I vissa fall har även mer detaljerade ställningstaganden som upplevts som godtyckliga tagits bort, se större ändringar sedan samråd.

Det tidiga samrådet sammanföll med Covid-19 pandemin och behövde därför genomföras digitalt. Trots detta har kommunen fått ett relativt stort antal svarande, inte minst genom skoldialogen.

Vad gäller samrådstiden och samrådsmöten har kommunen haft tre månaders samrådstid och i jämförelse med lagkrav och praxis hos andra kommuner har Orust haft relativt lång samrådstid och många samrådsmöten. Information om samrådet har gått ut ett flertal gånger via Orustkommunikén som alla kommunens medborgare får i brevlådan. Kommunen har fått ett stort antal medverkande på samrådsmöten och inkomna yttranden, vilket bedöms tyda på att informationen nått ut. Sammanfattningsvis tar kommunen med sig synpunkter på hur processen kan genomföras bättre i fortsättningen men bedömer att den genomförda dialogen varit tillräcklig i samrådskedet.

Hur Översiktsplan 2040 förhåller sig till visionen har arbetats fram under möten och workshops med översiktsplanens politiska styrgrupp och beskrivs i kapitlet inledning och utvecklingsinriktning

Ändringar sedan samråd

Översiktsplan 2040 har förändrats i flera delar. Det är inte här möjligt att sammanfatta alla detaljer utan endast de större ändringarna som skett sedan samråd. I övrigt hänvisas till respektive svar på de yttranden som inkommit. Kortfattat har följande bärande justeringar gjorts:

1. En mer nyanserad bild av landsbygdens, jordbrukets och skogsbrukets förutsättningar och betydelse och dess möjligheter att utvecklas.
2. Avståndskravet till kollektivtrafiken är struktet.

3. Förtydligande kring möjligheterna att använda och komplettera befintlig infrastruktur vid nybyggnation på landsbygd
4. Siffrorna för vattenkvantitet är strukna och ersatta med krav på ”tillräcklig mängd och kvalitet på vattnet. Detta får avgöras från fall till fall.
5. Numerären av antal förhandsbesked som kan medges utan att plankravet inträder har justerats från en uppskattad siffra, till ”ett mindre antal bostäder”. Detta då förutsättningarna varierar från plats till plats.
6. Utvecklingsområde SH8 och SH9 i Henån har strukits helt pga höga naturvärden med spridningskorridor och ängsmark, samt att området har ett betydande värde för föreningsliv och friluftintressen. Detta minskar antalet möjliga nya bostäder i ÖP 2040 med omkring 100 enheter.
7. Utvecklingsområde VV2 i Varekil har minskats något beroende på översvämningsrisk. Infrastrukturområde TV1 har utökats något för att möjliggöra en trafiksäkrare korsning.
8. Samtidigt har antalet hektar jordbruksmark som tas i anspråk inom ÖP minskat på totalen då delar av Svanesund (tidigare SS4) i stället hanteras inom utredningsområdet för nytt broreservat med tillkommande infrastruktur.
9. I Svanesund utgår också tidigare vägreservat för brokopplingsväg TS1 och TS2 till förmån för ett större utredningsområde för brons placering med tillhörande brokopplingsväg. Frågan ägs i huvudsak av Trafikverket och är idag inte möjligt att precisera ytterligare. Särskilda ställningstaganden gäller inom utredningsområdet som i granskningshandlingen benämns U2.
10. Antalet möjliga bostäder i ÖP har minskats från ca 2400 till 2100. Det är främst i Svanesund och Henån som denna minskning sker då utredningsområdet för broreservatet med tillkommande infrastruktur har utökats i Svanesund och den planerade nybebyggelsen i områdena SH8 och SH9 i Henån strukits helt.
11. Justeringar har gjorts i kartmaterialet för att undvika konflikter med strandskydd. I några fall kvarstår detta och får hanteras i ansökningar om strandskyddsdispens i detaljplaneskede. Även frågor om erosionsskydd och översvämningsåtgärder har förtydligats. Främst rör det Varekilsån.
12. Malön, Flatön och Lyrön har fått egna rubriker i ÖP2040.
13. Förtydliganden har gjorts om hur Orust kommun ser på befintliga fördjupade översiktsplaner för FÖP Havet, FÖP Vindbruk och FÖP Slussen i relationen till ÖP 2040.
14. Ett kapitel om politik för gestaltad livsmiljö har lagts till.
15. Nurvarande Göksäter handelsområde har fått ändrad markanvändning från landsbygd till mångfunktionell bebyggelse samt att kringliggande område fått ändrad markanvändning från naturområde till landsbygd.
16. Ellös (Månsemyr, VE1) har minskats något i utbredning pga torvtäkt.

Ställningstagande

En avvägning har gjorts mellan olika enskilda och allmänna intressen vilket har resulterat i en samlad bedömning. Planhandlingarna har justerats enligt sammanfattningen ovan och förvaltningen anser därmed att Översiktsplan 2040 kan ställas ut för granskning enligt PBL 3 kap 12-14§.

Tidigt samråd

Sammanfattning samrådsmöten

Henån

Några frågor fokuserade på en framtida klimatsäkringen av Henån, där kommunen beskrev de stora dragen i strategin för Henån som redovisas i klimatriskstrategin. Det kom också upp frågor kring planer

och process kring en framtida broförbindelse till fastlandet samt kring område TH1 som är ett vägreservat som möjliggör en framtida förbindelse mellan väg 160 och Röravägen.

Några lyfte att man vill ha fokus på allmänna ytor längs med vattnet och att bebyggelsen i Henån inte bör hamna för nära vattnet. Område SH9 lyftes upp som ett exempel på en yta där förtätning kan vara lämplig. En annan deltagare uttryckte oro för framtida höjder och gestaltning av bebyggelse på Ängsberget och hänvisades till Planprogram för Dalby.

En kortversion av översiktsplanen som är enklare för medborgarna att ta till sig efterfrågades. Det uttrycktes även önskemål av att ta fram någon form av informationsmaterial som sökande för förhandsbesked och bygglov kan få som speglar förutsättningarna att få förhandsbesked/bygglov på landsbygden, så att de kan undvika att lägga mycket pengar och tid på en ansökan. Deltagare på mötet uttryckte även att man tyckte det var svårt att orientera sig på kartorna och önskade att dessa förtydligades.

Krav på närhet till busshållplatser för landsbygdsbebyggelse som förekom i samrådshandlingen med ansågs utgöra ett hinder för utveckling av företag på landsbygden. Det uttrycktes att det är viktigt att unga människor med koppling till en särskild plats på landsbygden kan bo kvar och att kommunen därmed bör tillåta förtätning vid generationsväxlingar, men att detta inte bör öppna upp för exploatörer.

Svanesund

Många av frågorna kretsade kring en framtida broförbindelse till fastlandet, hur processen ska gå till samt finansiering och tidplan. Gång- och cykelfärja som i framtiden kan ersätta bilfärjan ansågs vara en bra idé. Vägen till Varekil ansågs viktig i relation till en framtida broförbindelse och föreslogs beskrivas tydligare i översiktsplanen.

Några deltagare var markägare inom områden som kommunen pekat ut som broreservat eller nya markanvändningar kring bron och var oroliga för effekter av detta. Man framhöll vikten av kommunikation i den fortsatta processen.

Flera deltagare ansåg att det är prioriterat att stärka kommunal och kommersiell service i Svanesund. Synpunkter kom upp att strandsstråket behöver utvecklas som mötesplats och för fritid och rekreation samt att mer plats i hamnen behövs för stora båtar.

Varekil

I Varekil uttrycktes ett stort missnöje med planförslagets inriktning på landsbygden. Kritiken var i linje med det som redovisats i vanligt förekommande synpunkter: att inriktningen för nybyggnation är för restriktiv, att tonen är för negativ, att det riskerar att påverka demografin i kommunen negativt samt att riktlinjer kring bevarandevärden, kollektivtrafik och service är alltför begränsande.

Även jord- och skogsbruksföretagens och andra företags förutsättningar för att överleva och utvecklas samt möjligheter till generationsväxlingar och ungdomars bostadsförsörjning lyftes som viktiga frågor.

Deltagare efterfrågade mer detaljerade analyser kring flyttmönster för att styrka att bebyggelseutvecklingen som föreslås i översiktsplanen har rätt inriktning. Man ansåg även att kommunen bör ha gjort en mer omfattande omvärldsbevakning i översiktsplanen.

Riksintresse för kulturmiljövården, Haga, ifrågasattes. Likaså myrskyddsområdet i Storehamn.

Cykelvägar mellan orterna togs upp som en prioriterad fråga.

Det framkom även mycket kritik mot själva processen kring framtagandet av översiktsplanen, i linje med vad som beskrivits under vanligt förekommande synpunkter.

Ellös

Flera var kritiska till Översiktsplanens ställningstaganden kring landsbygden och menade att förslaget riskerade att göra det omöjligt att över huvud taget bygga på landsbygden. Man framhöll vikten av att vända trenden med åldrande befolkning som finns på landsbygden, främst på västra delen av kommunen. Man menade att översiktsplanens begränsningar riskerar att förvärra situationen. Vidare efterfrågades att verksamhetsutveckling på landsbygden, framför allt befintliga verksamheter, tydligare prioriteras i översiktsplanen.

Några deltagare var kritiska till ett nytt område för bostadsbebyggelse, SE5, med hänvisning till rekreativvärden och naturvärden i området som idag utgörs av skog. Även föreslagen bostadsutbyggnad inom område SE3 mötte kritik med hänvisning till brant terräng och behov av sprängning.

Flera uttryckte kritik mot ombyggnaden av Ellös reningsverk och ifrågasatte lämpligheten i utveckling kring Sörbo med tanke på vindriktningen och risk för lukt.

Det kom även upp frågor kring en framtida broförbindelse och vem som driver förslaget.

Förslaget att kommunen ska jobba med en CO₂-budget i ÖP togs också upp.

Digitalt möte

På det digitala mötet var det främst frågor som kom upp och färre renodlade synpunkter.

Frågor som diskuterades var:

- Prioritering av gång- och cykelvägar och kommunens arbete med cykelstrategi. Information/skyltning om cykelvägar
- Behov av och eventuella satsningar på idrottsanläggningar
- Kommunens VA-planering och tidplan för överföringsledning
- Fördelarna med satsningar på att stärka flera av kommunens tätorter
- Förutsättningar för att utveckla mer hållbara varutransporter och persontrafik från Tuvesvik
- Förutsättningarna för elektrifiering och näringslivsutveckling

Yttranden

Inkomna yttranden följer ordningen myndigheter, kommuner och regionen, företag, föreningar och stiftelser och sist allmänheten. Yttranden från Länsstyrelsen återges nedan i sin helhet. Yttranden från övriga har sammanfattats. Samtliga yttranden finns i sin helhet i kommunens digitala arkiv.

Dataskyddsförordningen innebär att den version av samrådsredogörelse som publiceras på hemsidan inte får innehålla några personuppgifter. Samrådsredogörelsen är allmän handling som kan begäras ut originalversion.

Följande har avstått från att lämna yttrande

- Sveriges geologiska undersökning, SGU (yttrande 2.1)
- Lantmäteriet (yttrande 2.3)
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (yttrande 2.7)
- Fyrbodals kommunalförbund (yttrande 2:24)

Myndigheter

Länsstyrelsen

Samlad bedömning

Länsstyrelsen välkomnar att kommunen tagit fram ett förslag till ny översiktsplan. Översiktsplanen anger på ett tydligt sätt inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön i Orust kommun. Översiktsplanen ger överlag också god vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

Översiktsplanen är överlag väl anpassad till riksintressena, men för några riksintresseområden behöver kommunen utveckla ställningstaganden om hur riksintressena ska tillgodoses.

För att bedöma om det som föreslås medverkar till att MKN enligt 5 kap. MB följs behöver kommunen utveckla avsnittet om MKN vatten och MKN fisk och musselvatten. Kommunen behöver föra ett resonemang kring om översiktsplanens förslag kan innebära svårigheter att följa miljö kvalitetsnormerna.

Länsstyrelsen bedömer att frågor som berör mark- och vattenområden och som angår angränsande kommuner samordnas på ett lämpligt sätt.

Översiktsplanen hanterar frågeställningar kring påverkan på människors hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning och erosion väl, men vad gäller föreslagna utvecklingsområden kan det komma att krävas mer detaljerade utredningar i kommande detaljplanering vad gäller risken för översvämning samt risken för olyckor med transport av farligt gods då det inte går att göra lämplighetsbedömningen fullt ut på denna övergripande nivå.

Kommentar: Kommunen tackar för yttrandet. Synpunkterna bemöts i mer detalj under respektive rubrik nedan. Vi vill här också upplysa om att kommunen i det parallella arbetet med bostadsförsörjningsplanen tydligare kommer att prioritera i vilken tänkt ordning de föreslagna utvecklingsområdena inom ÖP 2040 kan bli föremål för detaljplanering.

Länsstyrelsens synpunkter gällande ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Riksintressen

Yrkesfiske (3 kap. 5 § MB)

Översiktsplanen föreslår enligt kommunen ingen ändrad mark-användning som bedöms påverka riksintresset för yrkesfiske fiskehamn Ellös negativt. Kommunen skriver att riksintressets avgränsning godtas och att åtgärder som kan innebära påverkan eller påtaglig skada på riksintresset ska undvikas. Översiktsplanen behöver kompletteras med ett tydligt ställningstagande om detta för område för mångfunktionell bebyggelse (ME1) i Ellös.

Kommunen hänvisar till att övriga havsområden av betydelse för yrkesfisket behandlas i ändring av översiktsplan för havet. Länsstyrelsen anser ändå att det behöver framgå att planerad mark- och vattenanvändning är förenlig med riksintresse för yrkesfiske och inte skadar områdenas värden då även sådan mark- och vattenanvändning som omfattas av översiktsplanen skulle kunna beröra dessa områden.

Kommentar: Granskningshandlingen har kompletterats utifrån synpunkten.

Naturvård (3 kap. 6 § MB)

Kommunen beskriver bra de olika områdena och vad de har för värden och vad som kan påverka negativt. Vid Ellös finns förslag på viss ändrad markanvändning inom riksintresse för naturvård, Morlandadalen. För att bevara riksintressets värden är det särskilt viktigt att kommunen har en restriktiv hållning vid ny bebyggelse i dalgången och på hållmarker.

Kommentar: Granskningshandlingen har kompletterats utifrån synpunkten.

Kulturmiljövård (3 kap. 6 § MB)

Vid Tegneby föreslås transportinfrastruktur som bussterminal, cirkulationsplats och utökad pendelparkering (område TL1) inom riksintresseområde för kulturmiljövården, Haga.5 Riksintresset motiveras av fornlämningar, kyrka, omgivande odlingslandskap och landskap med lång tradition. Riksintresset lyfts inte fram som en planeringsförutsättning att beakta. Kommunen behöver redovisa hur tillgodoseendet av riksintresset kommer att hanteras. Detta särskilt utifrån hur kyrkan med omgivande landskap kan påverkas och hur man ska säkerställa att dessa värden inte kommer att skadas.

Kommentar: Åtgärder i form av cirkulationsplats, pendelparkering och bussterminal har redan anlagts av Trafikverket och har därmed prövats i eget ärende. Markanvändningen för området har justerats till landsbygd i granskningshandlingen.

Friluftsliv (3 kap. 6 § MB)

Det finns två områden av riksintresse för friluftsliv som berör Orust. Kommunen beskriver områdena och belyser på ett tillräckligt vis vad som kan skada dess värden och hur kommunen ska skydda värdena.

Kommentar: Noteras.

Kommunikationer (3 kap. 8 § MB)

Kommunen avser att anpassa bebyggelse och exploatering som påverkas av befintlig farled så att sjöfarten inte riskeras att påtagligt skadas. I efterföljande planering blir det viktigt att detaljstudera hur utvidgning och komplettering av befintliga småbåtshamnar ska anordnas för att inte påverka farleder av riksintresse.

Kommentar: Noteras inför kommande planering.

Totalförsvaret (3 kap. 9 § MB)

Det behöver av översiktsplanen framgå vilka ärenden som alltid ska remitteras till Försvarmakten. Detta för att bland annat säkerställa att ingen skada sker på riksintressen som omfattas av sekretess där inget kan redovisas öppet på en karta. För vägledning se Försvarmakten riksintressekatalog för Västra Götalands län.

Kommentar: Granskningshandlingen har kompletterats utifrån synpunkten.

Högexploaterad kust (4 kap. 4 § MB)

Det utpekade området av riksintresse för högexploaterad kust inkluderar havet, kusten på Orust samt alla småöar i kommunen. Kommunen redovisar områdena och redovisar riktlinjer för bebyggelse på landsbygden och inom den tätortsnära landsbygden för att minska negativ påverkan på riksintresset. De generella ställningstagandena för bebyggelse på landsbygden och inom den tätortsnära landsbygden kan kompletteras med riktlinjer om att undvika bebyggelse och anläggningar med stor visuell omgivningspåverkan i landskapet.

Kommentar: Ställningstagande kring visuell påverkan återfinns i tematiska ställningstaganden, bebyggelsens utformning. Granskningshandlingen har även kompletterats under riksintressen och skydd enligt miljöbalken.

Natura 2000

Precis som kommunen skriver kan verksamheter och åtgärder som planeras utanför Natura 2000-områden kräva tillstånd om verksamheten på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Ett sådant område att uppmärksamma är Natura 2000-området Halsefjorden som kan påverkas genom Varekilsån.

På Härmanö planerar kommunen för viss förtätning. Det behöver prövas mot Natura 2000 och Härmanö naturreservatsbestämmelser.

Kommentar: Varekilsåns påverkan på Halsefjorden och krav på hänsyn som detta innebär har förtydligats i granskningshandlingen. Gränsen för sammanhängande bostadsbebyggelse på Härmanö har justerats i enlighet med reservatsgränsen.

Miljö kvalitetsnormer

Vatten

Översiktsplanen beskriver helheten, befintlig och föreslaget tillkommande av bebyggelse, verksamheter och infrastruktur, därför behöver de samlade, kumulativa, effekterna på olika vattenförekomster bedömas. Kommunen behöver göra en bedömning och föra ett resonemang kring om planen, eller verksamheter och åtgärder som kan bli en följd av planen innebär svårigheter att nå miljö kvalitetsnormerna för vattenförekomsterna i kommunen. Hänsyn ska tas till påverkanskällorna och den gemensamma påverkan på vattnet utredas och bedömningar motiveras. Särskild fokus behöver de vattenförekomster som berörs av utökad bebyggelse/verksamhet få. Bebyggelse nära vatten kan medföra ökad näringsbelastning och ökad avrinning från hårdgjorda ytor till recipient. Det gör det aktuellt att behandla påverkan och möjlighet att nå MKN för närliggande vattenförekomster. Länsstyrelsen vill lyfta att även fysisk påverkan, så som exempelvis översvämningsskydd eller erosionsskydd kan få konsekvenser för möjligheterna att uppnå MKN för vatten.

Kommunen generella ställningstaganden för olika områden för mark- och vattenanvändning. Under samtliga av dessa områden bör det finnas med ett ställningstagande om att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska följas.

Kommunen bör utveckla mål, rekommendationer och strategier för hur påverkan på vattenförekomsternas status ska hanteras i efterföljande planer och beslut. Av översiktsplanen ska det också framgå hur kommunen avser att följa upp miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Kommunen redovisar ekologisk och kemisk status för de vattenförekomster som utgörs av vattendrag, sjöar och kustvatten i karta och tabell. Däremot nämns grundvattenförekomsten, Morlanda, endast i text.

Fisk- och musselvatten

Kommunen behöver redovisa och föra ett resonemang kring om översiktsplanen, eller verksamheter och åtgärder, såsom ny bebyggelse och utveckling av hamnar och småbåtshamnar, som kan bli en följd av översiktsplanen innebär svårigheter att nå miljö kvalitetsnormerna för fisk- och musselvatten i kommunen. Hänsyn ska tas till påverkanskällorna och den gemensamma påverkan på vattnet utredas och bedömningar motiveras.

Luft

Förutom att ta hänsyn till luftkvaliteten vid förändrad markanvändning som kan medföra en påtaglig trafikökning behöver kommunen också ta bevakning luftkvaliteten vid byggnation nära de största vägarna. Det finns anledning att beakta luftkvaliteten, eftersom vägtrafik ger upphov till kvävedioxider och partiklar.

Buller

Kommunen beskriver i översiktsplanen miljö kvalitetsnormer för buller. Om kommunen vill ha med detta i översiktsplanen bör det framgå att skyldigheten för kartläggning och upprättande av åtgärdsprogram inte gäller Orust kommun.

Kommentar: Kapitel om MKN luft, buller, vatten samt fisk- och musselvatten har kompletterats i granskningshandlingen i enlighet med Länsstyrelsens yttrande. Kapitel riksintressen och skydd enligt miljöbalken innehåller generella ställningstaganden, inklusive MKN vatten, som gäller för alla markanvändningskategorier, varför ställningstaganden för de olika markanvändningskategorierna bedöms överflödiga.

Strandskydd och landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS)

Kommunen föreslår inga nya LIS-områden, utan arbetar in tidigare LIS-områden i översiktsplanen. Länsstyrelsen bedömer att LIS-områdena är förenliga med 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken.

Kommentar: Denna synpunkt är ett redaktionellt fel från Länsstyrelsen och kommer justeras till granskningsutlåtandet.

Mellankommunala frågor

Länsstyrelsen bedömer att den i planen föreslagna mark- och vattenanvändning som berör andra kommuner samordnas på lämpligt sätt.

Kommunen skriver att den regionala vattenförsörjningsplan som arbetas fram av Länsstyrelsen väntas bli en grund för samarbete om dricksvatten mellan kommunerna Tanum, Sotenäs, Munkedal, Lysekil, Orust och Uddevalla. Länsstyrelsen vill uppmärksamma kommunen på att den regionala vattenförsörjningsplanen är nu fastställd.

Kommentar: Granskningshandlingen har reviderats utifrån synpunkten.

Hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion

Klimatrelaterade risker

Kommunen har beskrivit de klimatrelaterade riskerna på ett bra och genomarbetat sätt och arbetat med dessa frågor på en övergripande nivå. Kommunen har tydliggjort att utvecklingen av bebyggelse och infrastruktur ska anpassas till eller ta stor hänsyn till höjda havsnivåer och skyfall. Kommunen har även gjort ett bra arbete med att beskriva klimatrelaterade risker för den byggda miljön samt gjort en omfattande kartläggning av hur befintlig bebyggelse påverkas samt arbetat fram strategier för hur riskerna kan minskas.

Kommentar: Kommunen ser positivt på att det finns en samsyn med Länsstyrelsen kring det fortsatta arbetet med hantering av klimatrisker.

Farligt gods

Kommunen har på ett bra sätt fångat upp risker kopplat till transporter av farligt gods och följer Länsstyrelsens rekommendationer.

Riskhanteringsavståndet på 150 meter kring väg och järnväg kan med fördel presenteras på karta, så att det lättare går att avgöra var utvecklingsområden sammanfaller med detta.

Kommentar: Granskningshandlingen har kompletterats utifrån synpunkten.

Förorenad mark

Kommunen redovisar i översiktsplanen förutsättningarna och generella ställningstaganden när det gäller förorenad mark i kommunen. Men där det inom utvecklingsområden finns risk för förorenad mark, som till exempel inom område SE 1 och MS 3, bör det framgå av beskrivningen av respektive område tillsammans med en bedömning om det är möjligt att sanera markföroreningarna.

Kommentar: Granskningshandlingen har kompletterats utifrån synpunkten.

Industrier/farlig verksamhet

Kommunen har på ett bra sätt fångat upp risker kopplat till industrier/farlig verksamhet och beskriver på ett genomarbetat sätt hur riskerna ska beaktas vid planering av ny bebyggelse samt vid nyetablering av verksamheter och industrier. Tillräckliga skyddsavstånd kommer att bli viktigt vid de platser där kommunen planerar bostäder och verksamheter nära varandra. Översiktsplanens generella

ställningstaganden behöver kompletteras med behov av skyddsavstånd för utvecklingsområden som är särskilt berörda, till exempel SE1-SE3.

Kommentar: Granskningshandlingen har kompletterats med ställningstagande för kategorin Verksamheter och industri.

Länsstyrelsens rådgivande synpunkter – övriga allmänna intressen

Social hållbarhet

Översiktsplanen lyfter viktiga delar utifrån ett socialt hållbarhetsperspektiv och kopplar an till Agenda 2030 samt nationella mål på området. Planen utgår ifrån barnkonventionen, folkhälsopolitiken, jämställdhetspolitiken och funktionshinderspolitiken. Det är positivt då planeringen är ett viktigt verktyg för social hållbarhet och måluppfyllelse på området. Genom att lägga på ett socialt hållbarhetsperspektiv på översiktsplaneringen kan utmaningar för invånarna synliggöras och visa hur den fysiska miljön kan bidra till att hantera dessa. Detta bedömer Länsstyrelsen att Orust kommun gör på ett bra sätt i översiktsplanen.

Kopplingen mellan barnens möjlighet att vara delaktiga och inkludering av barnperspektivet i översiktsplaneringen är tydlig. I översiktsplanen lyfter kommunen dialogen med barn som viktig för att identifiera behovet av att översiktsplanen möjliggör för fler fritidsaktiviteter och utökad kollektivtrafik. Länsstyrelsen menar att fler riktade dialoger kan hjälpa kommunen att identifiera utmaningar för andra grupper. Det kan exempelvis innebära att samla in perspektiv och kunskap från äldre och nyanlända. Genom fler riktade dialoger kan kommunen lättare förstå vilka utmaningar som finns för olika grupper, vilka planeringen kan bidra till att lösa och därmed öka möjligheterna att på bästa sätt utforma den fysiska planeringen utifrån alla invånarnas förutsättningar och behov.

Flera övergripande sociala perspektiv är tydliga i översiktsplanen (barn, äldre och personer med funktionsnedsättning), men om kommunen vill utveckla översiktsplanen ytterligare kan perspektiv som till exempel mänskliga rättigheter synliggöras mer. Vidare kan kommunen fördjupa vissa analyser utifrån påverkan för olika grupper i samhället.

Kommentar: Kommunen ser positivt på Länsstyrelsens bedömning att Översiktsplan 2040 är förankrad i det sociala hållbarhetsperspektivet.

Kommunen har under framtagandet av samrådsbehandlingen utöver skoldialog haft dialog med pensionärs- och handikapprådet, dock i mindre omfattning.

Kommunen har i planprogram och detaljplanearbete i bland annat Henån, Svanesund, Hälleviksstrand och Edshultshall även jobbat med riktade dialoger mot exempelvis barn och unga. Detta är ett arbets sätt som kommunen vill ta med sig och utveckla även i den fortsatta fysiska planeringen.

Bostadsförsörjning

Kommunens riktlinjer för bostadsförsörjningen ska vara vägledande i arbetet med översiktsplanen när det gäller att främja bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet och av översiktsplanen ska det framgå hur kommunen avser tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder. Kommunens riktlinjer för bostadsförsörjning antogs år 2016. Kommunen kommer enligt översiktsplanen att revidera riktlinjerna för bostadsförsörjning under åren 2023–2024.

Enligt lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (2000:1383) ska kommunen anta riktlinjer för bostadsförsörjningen varje mandatperiod. Länsstyrelsen anser att riktlinjerna från år 2016 är för gamla för att utgöra ett aktuellt underlag till översiktsplanen. Kommunens riktlinjer borde ha uppdaterats innan eller parallellt med att översiktsplanen togs fram för att ge rätt förutsättningar för planen.

Länsstyrelsen anser att kopplingen mellan kommunens arbete med bostadsförsörjning och översiktsplanen är relativt svag och behöver göras tydligare. Troligen beror detta till stor del på att riktlinjerna är för gamla.

Kommunens mål för bostadsförsörjningen och vilka insatser som ska göras för att nå dessa och tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder ska redovisas i riktlinjerna för bostadsförsörjning, men ska även framgå av översiktsplanen. Länsstyrelsen menar också att det i översiktsplanen bör redovisas vilka bostadsbehov som den planerade bostadsbebyggelsen ska tillgodose.

Länsstyrelsen anser dock att översiktsplanen innehåller flera relevanta resonemang kring bostadsbehov, bostadsbyggande och den demografiska utvecklingen som kommer att vara användbara i arbetet med nya riktlinjer för bostadsförsörjningen.

Det relativt höga antalet bostäder som planen innehåller motiveras på ett bra sätt. Länsstyrelsen vill lyfta fram möjligheterna att arbeta med olika scenarier kring kommunens demografiska utveckling och att utbyggnadsområdena kan prioriteras olika utifrån vilket scenario som är mest troligt.

Kommentar: Arbeta med ett nytt bostadsförsörjningsprogram har pågått parallellt med framtagandet av granskningshandlingen och planeras tas ut på samråd under våren 2024. Denna process har föranlett mindre justeringar i granskningshandlingen med syfte att stärka kopplingen mellan ÖP och bostadsförsörjningsprogrammet.

Infrastruktur och kommunikationer

En viktig fråga i översiktsplanen är en ny broförbindelse mellan Svanesund och fastlandet. Kommunen menar att en stor del av den föreslagna bostadsutbyggnaden i Svanesund är beroende av broförbindelsen, men kommunen lyfter även fram brons betydelse för Varekils utveckling.

Med tanke på broförbindelsens avgörande betydelse för den bebyggelseutveckling som kommunen föreslår, riskerar kommunen att inte kunna möjliggöra översiktsplanens förslag om bron inte kommer till. Idag finns det inte något beslut om en ny broförbindelse. Kommunen bör utveckla vilka konsekvenser det får om en ny broförbindelse inte kommer till inom översiktsplanens tidshorisont. Konsekvenserna kan analyseras i översiktsplanen, men skulle också kunna utgöra ett alternativ i miljökonsekvensbeskrivningen (MKB).

Det reservat (TS1) som markerats ut i översiktsplanen för en eventuellt kommande är smalt tilltaget och är inte ett reservat som Trafikverket tagit fram. I den åtgärdsvalsstudie som Trafikverket just nu genomför kommer inte sträckning för var en förbindelse kan byggas att presenteras. En sådan precisering görs i en lokaliseringsutredning som en del av en vägplan och det är först när en vägplan vinner laga kraft som en definitiv sträckning och läge finns beslutat för en förbindelse. Detta gäller även val av sträckningar på nytt/ombyggnation av vägnät runt om Svanesund.

Vid korsningen väg 178/746/770 i Ellös har Trafikverket och kommunen gemensamt pekat ut ett behov av åtgärder, förslagsvis en cirkulationsplats, då korsningen är olycksdrabbad. Om fortfarande ser det behovet bör det framgå i översiktsplanen att korsningsåtgärd på sikt kan bli aktuellt.

Trafikverket har beslutat om att genomföra en åtgärdsvalsstudie vid korsningen i Varekil (väg 160/178/734). Utbredningen av vägreservatet (TV1) kan kunna komma att behöva justeras något om studien visar att korsningen kan byggas om.

Kommentar: De vägreservat som fanns med i samrådshandlingarna har förändrats till ett utredningsområde med ett större omfattning för att bättre hantera de möjliga dragningar som en lokaliseringsstudie och efterföljande vägplan på sikt kan resultera i. Därmed anser kommunen att preciseringen följer den ÅVS som Trafikverket tagit fram för en framtida broförbindelse mellan Orust och fastlandet. Område ME2 har kompletterats med ställningstagande om cirkulationsplats. Utbredningen av TV1 har justerats till granskningshandlingen.

Kulturmiljövården

Orust kommun har ett nytt och mycket välarbetat kulturmiljöprogram, som även hanterar klimatanpassning. Programmet innehåller tydliga värdeutpekanden och rekommendationer. Förslaget till

översiktsplan lyfter kulturmiljövärdena som en viktig resurs och hänvisar på många ställen till behovet av hänsyn till värdena. Planförslaget förordar utbyggnad/förändrad markanvändning främst i tätorterna Henån, Ellös, Varekil och Svanesund. Dessa tätorter är inte utpekade som kommunala kulturmiljöer och ingår inte i riksintresseområde för kulturmiljövärden. Utbyggnad i dessa områden kan således vara möjligt sett till behov av hänsyn/tillgodoseende av uttalade kulturmiljövärden. Kommunen bör ändå nogsamt följa sina egna rekommendationer/ställningstaganden i syfte att säkerställa lämplig och hållbar utbyggnad – särskilt sett till terräng, landskapsbild och karaktäristiska strukturer i de berörda områdena.

Länsstyrelsen ser att vissa föreslagna områden för ny sammanhållen bostadsbebyggelse föreslås i höjdläge i terrängen. Översiktsplanen anger för såväl enskilda utbyggnadsområden, som för bebyggelseutvecklingen i stort att hänsyn ska tas till landskapsbild, landskapets siluett och närliggande kulturmiljöer. Denna hänsyn kommer att kräva särskild nogsamhet i framtida planer och lov.

Bebyggelse bör undvikas att placeras på höjder som påtagligt påverkar landskapets siluett. Berg- och hållmarkskaraktären ska bevaras i möjligaste mån och vägar samt grundläggning anpassas till platsen så ingrepp i terräng, sprängning och utfyllnad undviks i möjligaste mån. Terrängen spelar stor roll för om och hur en plats kan bebyggas.

I de lägen där tillkommande bebyggelse prövas högre upp i landskapet behöver särskild hänsyn tas till omkringliggande landskapets värden. Särskilt viktig blir landskapsanpassningen inom och i närheten av utpekade kulturmiljöer samt ifall bebyggelsen riskerar att bli synlig från havet.

För utbyggnadsområden i Henån och Svanesund anges att bebyggelse i höjdlägen ska utformas med särskilt stor hänsyn till landskapets och naturens karaktär. Länsstyrelsen anser att ska-kravet även bör omfatta bebyggelsens placering – alltså inte bara utformning.

Planförslaget innehåller många goda resonemang kring kulturmiljövärden. Det finns en tydlig ambition att endast en handfull – de större tätorterna – ska kompletteras/förstärkas med fler bostäder och verksamheter. Samtidigt finns ett högt tryck, bland annat i kustsamhällena – delvis med pågående planer (exempelvis i Mollösund), där det inte bara har varit fråga om mindre kompletteringar. Kommunen behöver vara medvetna om detta och ha ett proaktivt arbetssätt för att säkerställa en lämplig omfattning av dessa kompletteringar i syfte att bibehålla platsernas värden och karaktärer. I sammanhanget behöver även tas hänsyn till de klimatanpassningsåtgärder som förtätning och nya byggprojekt i kustorterna kan leda till och påverkan på kulturvärdena måste bedömas.

Länsstyrelsen välkomnar att kommunen avser ta fram ett gestaltungsprogram för de större tätorterna.

Kommentar: Kommunen delar bilden med Länsstyrelsen att utpekade utbyggnadsområden i höjdlägen behöver utformas kräver särskild hänsyn till landskapsbilden, och menar att det finns stöd i Översiktsplanen för att frågan ska beaktas väl i efterföljande planering och lov.

Vad gäller frågan om placering av byggnader i höjdlägen menar kommunen att bebyggelse inte utgörs av ett enskilt byggnadsverk utan helheten av byggnader och anläggningar och dess relation till varandra. Hur detta utformas innefattar även placering byggnadsverk. Kommunen har därför inte lagt till en skrivelse om placering. Detta har även stöd i tematiska ställningstaganden, "Bebyggelsens utformning" som gäller hela kommunen.

Övriga synpunkter noteras inför kommande planering.

Utvecklingsområden och fornlämningshänsyn

Henån

En översiktlig analys av fornlämningsbilden visar på en förhöjd sannolikheten för okända fornlämningar inom vissa terrängavsnitt, inte minst inom högre terrängavsnitt. Tätorten är omsluten av höjdparter på 30-40 meter över havet, och där måste kommunen hitta ett hållbart förhållningssätt till forn- och

kulturlämningar. Framför allt inom SH1, SH2 och SH3 är det sannolikt att hitta fler fornlämningar. Länsstyrelsen bedömer att förhöjd sannolikhet för fornlämningar även finns inom delar av SH8 och SH9.

Svanesund

Vid områden för sammanhängande bostadsbebyggelse i anslutning till Svanesunds tätort finns en mängd kända forn- och kulturlämningar. En tidigare arkeologisk utredning i norra delen av tätorten visar på mångfalden fornlämningar. Kommunen bör ta vara på erfarenheterna hur kvarliggande fornlämningar har hanterats i den nyligen antagna detaljplanen Svanesund centrum norra; undersökning och borttagande av boplatser av måttlig omfattning och värde, medan gravar i krönlägen kan passas in och respekteras i planen.

I efterföljande detaljplanering för område SS3 krävs Anpassningar till kulturmiljövården, exploatering på särskilda höjdområden (med gravmiljöer) behöver undvikas. Inom SS2-området finns en handfull kända fornlämningar från både förhistorisk och historisk tid. I samband med detaljplanering behöver hitta en balans mellan kvartersmark och kulturmiljöer. SS1-området innehåller en handfull kända förhistoriska gravar i södra delområdet, fornlämningsmiljöernas bevarande måste tillgodoses. Inom SS4- och TS1-områdena rymmer det sannolikt förhistoriska boplatser och enstaka gravar enligt samma mönster som för övriga delar av Svanesund. I samband med detaljplanering behöver kommunen därför ta höjd för nya fornlämningar.

Ellös

Fornlämningsskildern för Ellös med omgivningar är synnerligen tät. Merparten består av förhistoriska gravar i höjdlägen. Med hänsyn till gravmiljöer och landskapsbild bör planläggning i högre terräng därför så långt som möjligt undvikas. Område SE4 ligger inom en möjlig fornlämning (boplatser) och måste utredas. SE1 omfattar två kända fornlämningar; en boplatser och en stenkammargrav. Den senare har ett särskilt högt vetenskapligt och pedagogiskt värde, vilket gör planläggning av området problematiskt. Länsstyrelsen avråder därför från planläggning av detta höjddparti.

Nösund

Kommunen avser att ta fram en ny detaljplan av en gammal avstyckningsplan. Det ligger kvar mycket fornlämningar inom bebyggda delar av samhället. I efterföljande detaljplanering måste kommunen därför samråda med Länsstyrelsen för att hitta lösningar och gränsdragningar mellan utveckling och bevarande.

Kommentar: Ett generellt ställningstagande för tillkommande bostadsbebyggelse är att: "Tillkommande bebyggelse och infrastruktur anpassas till identifierade natur- och kulturvården. Inventeringar av naturvärden och kulturmiljöer, kartläggning av ekosystemtjänster och analys av grön infrastruktur utgör underlag för bedömningen." Fornlämningar ingår i dessa värden. Kommunen avser avgränsa bebyggelsen på lämpligt sätt beroende på platsens förutsättningar. I vissa fall kan lämningar med högt pedagogiskt värde tillgängliggöras i samband med exploateringar.

Kommunen delar Länsstyrelsens synpunkt att ny bebyggelse kan avgränsas från de mer värdefulla fornlämningarna i likhet med hur det hanterats i Svanesund Norra. Kommunen bedömer dock inte att område SE1 helt behöver undantas från planering, men noterar att särskild hänsyn kommer krävas.

Granskningshandlingen har kompletterats utifrån synpunkterna genom specifika ställningstaganden för de nämnda områdena.

Områdena SH8 och SH9 har utgått ur granskningsförslaget för Henån.

Artskydd

För att undvika risken för "förgävesplanering" behöver artskyddet hanteras tidigt i planprocessen, i synnerhet gäller det skyddet i 4 §. Arbetet med detaljplaner kan underlättas om översiktsplanen identifierar förutsebara konflikter med artskyddsintresset, utifrån kunskapen om de arter och livsmiljöer som finns i kommunen och som berörs av den utveckling som översiktsplanen anger.

Kommentar: Kommunen har av denna anledning tagit fram en översiktlig naturvärdesinventering och en grön infrastrukturanalys i samband med framtagandet av Översiktsplanen i syfte att få översiktlig kunskap om naturvärden och i tidiga skeden kunna identifiera konflikter med annan markanvändning. I stor utsträckning har underlaget använts för att avgränsa bebyggelsen redan i Översiktsplaneskedet. I andra fall så finns det med som kunskapsunderlag för att tidigt i efterföljande processer vara uppmärksam på, kunna utreda och hantera frågan om exempelvis artskydd.

Naturresevat

Vid Svanvik planerar kommunen för ny sammanhängande bostads-bebyggelse (SV1). Länsstyrelsen välkomnar kommunens ställningstagande att bebyggelse vid planläggning ska utformas så att en sammanhängande grönstruktur från Svanvik och norrut säkerställs. I sammanhanget vill Länsstyrelsen uppmärksamma närheten till Svanvik naturresevat. Översiktsplanens områdesspecifika ställningstaganden kan kompletteras med att tillräckligt avstånd ska hållas mellan ny bebyggelse och resevatet, så att resevatet inte påverkas negativt.

På Hermanö planerar kommunen för viss förtätning inom naturresevat Härmanö. Det behöver prövas mot Härmanö naturresevatsbestämmelser och Natura 2000.

Kommentar: Granskningshandlingen har kompletterats utifrån synpunkterna kring SV1. Markanvändningskartan har anpassats till gränsen för naturresevatet på Hermanö.

Strandskydd

När kommunen antagit en detaljplan eller områdesbestämmelser är strandskydd en ingripandegrund för Länsstyrelsen enligt 11 kap. 10 § PBL. Länsstyrelsen vill i detta sammanhang hänvisa till att möjligheterna för att utnyttja strandskyddade områden för exploatering förutsätter att det finns särskilda enligt 7 kap. 18 c §§ MB.

Länsstyrelsen anser att kommunen redan i översiktsplanen bör utreda exploaterings förenlighet med strandskyddsbestämmelserna, både vad gäller särskilda skäl samt förenligheten med strandskyddets syften (7 kap. MB).

Kommentar: Vid framtagandet av översiktsplanen har utpekade utvecklingsområden anpassats utifrån befintliga strandskyddsgränser. Det finns ställningstaganden i översiktsplanen som förtydligar att grundinställningen vid utveckling är att strandskyddets intresse fortsatt ska tryggas men att det i vissa fall, efter särskild prövning, kan vara aktuellt med upphävande inom begränsade områden. De särskilda skäl som i så fall åberopas inom ramen för en detaljplaneprocess kan skilja sig åt mellan olika planprocesser och är något som får studeras närmare i varje enskilt ärende.

Översiktsplanen har förtydligats i beskrivningen av mark- och vattenanvändningsförslaget för respektive tätort och kustsambälle kring hur förslaget övergripande förhåller sig till strandskyddslagstiftningen.

Materialförsörjning

Länsstyrelsen anser att översiktsplanen bör innehålla en plan för behovet av materialförsörjning i samband med fortsatt samhällsutbyggnad.

Kommentar: Materialförsörjningsplan har lagts som ett utredningsuppdrag under rubriken genomförande.

Jordbruksmark

Översiktsplanens föreslagna utvecklingsområden kopplat till mark- och vattenanvändning innebär att totalt 130 hektar jordbruksmark kan tas i anspråk. Kommunen beskriver förutsättningarna väl. Det framgår att kommunens bedömning är att det handlar om brukningsvärd jordbruksmark, väsentligt samhällsintresse, samt att de föreslagna exploateringarna inte kan ske på annan plats. Det framgår också att utredning enligt 3 kap. 4 § miljöbalken ska ske innan jordbruksmark får exploateras.

Länsstyrelsen anser att utredningen av 3 kap 4 § miljöbalken ska visas redan i översiktsplanen. Av översiktsplanen verkar det som att kommunen redan gjort någon form av utredning, men den behöver visas konkret i planhandlingen. Det som återstår är att motivera bedömningen av att den nya markanvändningen är ett väsentligt samhällsintresse och visa hur kommunen kommit fram till att det inte finns annan mark än brukningsvärd jordbruksmark som kan användas för ändamålet, samt vilka andra platser som har studerats. Fullföljs utredningen i översiktsplanen så blir översiktsplanen mycket tydligare, vilket underlättar efterföljande planering och prövning.

Kommentar: Kommunen uppskattar att Länsstyrelsen uttrycker positivitet kring kommunens sätt att beskriva förutsättningar kring jordbruksmarken, i relation till exploateringsstrycket. Kommunen har i framtagandet av föreslagna utvecklingsområden vägt ett exploateringsbehov gentemot intresset av att behålla jordbruksmarken. En avgörande och viktig ingång för översiktsplanen har också varit att möjliggöra för utbyggnad av tätorterna i första hand, för att möjliggöra för en mer samlad och hållbar utveckling i kommunen. Kommunens generella hållning är att jordbruksmark inom utvecklingsområden i många fall kan undantas från exploatering, men att detta behöver studeras närmare i en detaljplaneprocess. I samtliga fall där kommunen pekat ut utvecklingsområden på brukningsvärd jordbruksmark idag är bedömningen att det handlar om utveckling av ett väsentligt samhällsintresse. Därtill har kommunen använt den framtagna analysen av jordbruksmarken, för att bedöma vilket värde de enskilda ytorna har i ett produktionsperspektiv. Under processens gång har flera utvecklingsområden justerats till följd av denna analys – för att undvika att antingen ta alltför värdefull jordbruksmark i anspråk, alternativt att minska risken att fragmentisera jordbruksmarken. Kommunen bedömer därför att ett rimligt övervägande och avvägande har skett utifrån den nivå planeringen befinner sig på. I nästföljande steg sker ytterligare prövning och avvägning.

Översiktsplanen har förtydligats med bedömningar för respektive tätort där det framgår hur kommunen resonerar i de fall där utpekade utvecklingsområden sammanfaller med brukningsvärd jordbruksmark.

Markavvattning

I Henån samt i Varekil finns planerade utvecklingsområden inom område för markavvattningsföretag. Kommunen bör i översiktsplanen beskriva hur hänsyn tas till dessa.

Länsstyrelsen vill upplysa om att översvämningsskydd/högvattenskydd kan räknas som markavvattning. Markavvattning är förbjudet i hela Västra Götalands län och kräver både dispens från förbudet och tillstånd.

Kommentar: Kommunens bedömning är att hantering av markavvattningsföretagen i dessa fall blir en fråga som får hanteras i efterföljande planprograms- och/eller detaljplaneskede. Översiktsplanen förtydligas med ett ställningstagande som förtydligar att hänsyn behöver tas till

befintligt markavvattningsföretag. Hänsyn blir främst aktuellt kopplat till frågor om översvämnings-, skyfalls- och dagvattenhantering. "Utforska kartan" kompletteras även med ett kartskiikt som visar vart befintliga markavvattningsföretag finns.

Luftfart

I översiktsplanen står det att flygplatser i egenskap av sakägare ska ges möjlighet att yttra sig över ärenden som berör höga byggnadsverk inom kommunen i det fall dessa ligger inom en radie av 55 km från civila flygplatser och 46 kilometer från militära flygplatser. Länsstyrelsen vill påminna om att Luftfartsverket också ska remitteras i dessa ärenden.

För civil luftfart gäller att alla byggnadsobjekt oavsett typ som är högre än 20 meter över mark eller vattenytan ska remitteras till Luftfartsverket.

Kommentar: Upplysningen noteras inför kommande strategisk och fysisk planering.

Vindkraft

Kommunen kan i översiktsplanen ta ställning till hur kommunen ser på en generationsväxling, det vill säga att befintliga vindkraftsetableringar ersätts med nya vindkraftverk då de befintliga verken tas ur bruk, av de vindkraftsverk som finns i kommunen idag. Kommunen kan göra en bedömning av om områden kring befintliga vindkraftverk kan utgöra lämpliga områden för fortsatt vindbruk efter de befintliga vindkraftsverken tagits ur bruk. Med en beräknad ekonomisk livslängd på 20–25 år kommer det bli aktuellt med generationsväxling inom en inte alltför avlägsen framtid för de befintliga vindkraftverk som finns uppförda i kommunen.

Kommentar: Upplysningen noteras inför kommande strategisk och fysisk planering. Vindbruksplanen bedöms ge tillräcklig vägledning kring generationsväxlingar.

Camping

För Hälleviksstrand behöver kommunen förtydliga vad som gäller för området för sammanhållande bebyggelse (SK) där det idag finns en camping. Ska campingen omvandlas till bostäder eller är de campingverksamheten som ska utökas?

Kommentar: Kommunen bedömer inte att denna fråga är för detaljerad för Översiktsplanenivån och kan prövas i eventuella framtida detaljplaner. Det finns inga planer på att utöka campingen eller omvandla den till permanenta bostäder.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Med tanke på broförbindelsens avgörande betydelse för den bebyggelseutveckling som kommunen föreslår i översiktsplanen kan det vara lämpligt att komplettera miljökonsekvensbeskrivningen utredningsalternativ utan ny broförbindelse i Svanesund. Det blir särskilt intressant med tanke på att det utredningsalternativ som kommunen presenterar i MKB jämte planförslaget och nollförslaget är ett utredningsalternativ med fokus och koncentration av utbyggnad av just Svanesund (och Henån). Utredningsalternativet innebär att 85 procent av befolkningsutvecklingen sker inom de två tätorterna. I utredningsalternativet ingår utbyggnad av broförbindelse mot fastland från Svanesund.

När det gäller miljökonsekvensbeskrivningen bör avsnittet om konsekvenser för vatten och bedömningen av påverkan på vatten utvecklas ytterligare. Det konstateras att planen innebär konsekvenser för Varekilsån och Henån, men det saknas en koppling till dessa i den samlade bedömningen. Konsekvensanalysen anger att "havet har måttlig status", men det är flera berörda kustvattenförekomster som bör konsekvensutredas. Det saknas en bedömning av vilka konsekvenser ytterligare belastning på reningsverken kan få på miljökvalitetsnormerna i berörda kustvattenförekomster. Bedömningen att planförslaget medför liten negativ konsekvens för vattenmiljön behöver utvecklas. Hur har kommunen gjort bedömningen på MKN och kommit fram till att planförslaget inte får en påverkan?

Vidare bör kommunen utveckla den samlade bedömningen för området Buller, förorenade områden, farligt gods och luftkvalitet. Den samlade bedömning blir svårtolkad i och med att kommunen samlat ihop flera olika och vitt skilda ämnesområden. Det står till exempel inget alls om farligt gods i bedömningen.

***Kommentar:** Konsekvenser för vatten har förtydligats enligt Länsstyrelsen önskemål. För buller, förorenade område, farligt gods och luftkvalitet har texten utvecklats med nya rubriker. O-alternativet är en utveckling som saknar ny broförbindelse och innebär att kommunen begränsas till en mindre utveckling koncentrerad till Svanesunds centrum. Flera utbyggnadsområden runt Svanesund kan endast bli verklighet om en bro kommer på plats. Flera av de tidigare föreslagna områdena har dessutom tagits bort då de nu ingår i föreslaget utredningsområde för bron.*

Samverkan med ändringar av översiktsplanen

Enligt PBL ska kommunens översiktsplan (inklusive ändringar) omfatta hela kommunen. Länsstyrelsens generella uppfattning är att ändringar av översiktsplanen löpande bör arbetas in i den kommuntäckande översiktsplanen.

Kommunen arbetar parallellt med Översiktsplan 2040 också med en ändring av översiktsplan för havet tillsammans med Tjörns kommun. Kommunen bör överväga om det redan nu finns anledning att arbeta in ändringen för havet i Översiktsplan 2040.

För att underlätta för den som ska använda planeringsdokumenten för vägledning i beslut och processer behöver kommunen: (1) förtydliga kopplingarna mellan dokumenten, (2) möta upp strategier/riktlinjer som lämnas i ändringen av översiktsplanen för havet och som innebär markanspråk på land och (3) arbeta in frågeställningar som inte har hanteras i tillfredsställande omfattning i ändringen av översiktsplan för havet. Kommunen behöver säkerställa att den översiktliga planeringen ger tydlig och relevant vägledning för mark- och vattenanvändningen i kustzonen.

Länsstyrelsen ser också gärna att tidigare ändringar till översiktsplanen (för en viss del eller för ett visst allmänt intresse) arbetas in i Översiktsplan 2040. När äldre ändringar fortsätter gälla samtidigt som det tillfogas nya strategier, riktlinjer och rekommendationer i en kommunövergripande översiktsplan kan det bli svårt att få en samlad uppfattning om hur planerna samverkar.

***Kommentar:** Inom området för Slussen FÖP är mark- och vattenanvändningen samt riktlinjer och rekommendationer detaljerat anpassade för detta lilla kustsambälle. Kommunen valde att göra en FÖP istället för en detaljplan för att effektivt reglera bebyggelseutvecklingen i samband med utbyggnad av kommunalt VA. Detta innebär att Slussen FÖP gäller över ÖP 2040 inom detta - sett till hela kommunen - mycket begränsade planområde. Det finns inga motsättningar mellan dokumenten och ÖP 2040 stöder tydligt inriktningarna som beskrivs i FÖP för Slussen.*

Vindbruksplanen - som är ett tematiskt tillägg - och ÖP 2040 gäller parallellt. Landskapet på Orust är mycket mångskiftande med många olika förutsättningar för vindkraft, vilket föranlett att vindbruksfrågan hanterats i ett relativt omfattande tillägg. Tillägget är fortfarande aktuellt och det finns inga motsättningar mellan vindbruksplanen och ÖP 2040.

FÖP havet i Tjörns och Orusts kommuner är ingen ändring utan beskriver kommunens havsområde, vattenanvändningen, tillsammans med landdelen i ÖP 2040. FÖP havet har antagits. Inte heller denna FÖP är lämplig att arbeta in i efterhand i ÖP 2040. Markanvändningen i gränssnittet mellan hav och land beskrivs närmare under mark- och vattenanvändningen för tätorter och kustsambällen samt under tematiska ställningstaganden; bryggor och hamnar.

Yttrande 2.4, Luffartsverket

För sammanfattning och kommentar hänvisas till Länsstyrelsens yttrande.

Yttrande 2.5, Sjöfartsverket

Riksintresse sjöfart

Sjöfartsverket delar kommunens uppfattning om att funktionen hos den riksintresseutpekade sjöfarten kan skadas av uppförande av störningskänslig bebyggelse inom påverkansområdena för buller eller risk.

Likaså kan även positiv och negativ påverkan ska vid förändringar i infrastruktur som på något sätt påverkar tillgängligheten eller framkomlighet för gods eller persontransporter.

Sjöfartsverket ser extra positivt på kommunens ställningstagande om att godta riksintressets avgränsning och avser att undvika åtgärder som kan innebära påverkan eller påtaglig skada på riksintresset. Sjöfartsverket delar emellertid bedömningen att genomförandet av översiktsplanen inte påverkar riksintresset. Det är lämpligt att detaljstudera hur utvidgning och komplettering av befintliga småbåtshamnar ska anordnas för att inte påverka farlederna.

Sjöfartsverket anser att farleder inom kommunen samt i nära anslutning till kommunen bör inkluderas i översiktsplanen på en övergripande nivå.

Hamnar

Sjöfartsverkets delar delvis kommunens uppfattning att kommunen saknar egna hamnar av betydelse för handelssjöfarten. Sjöfartsverket ser positivt att Ellös djuphamn värnas i den framtida utvecklingen och djuphamnen och därtill relaterade verksamheter utvecklas till att bli ett lokalt centrum för blå näringar. Sjöfartsverket ser positivt på att värna kommunens hamnar och dess kringtytor på land som viktiga funktioner för fortsatt utveckling av blå näringar och sjöfart.

Fritidssjöfart

Sjöfartsverket ser positivt att kommunen betonar att båtlivet har ett stort utrymme och detta även fortsättningsvis ska tillåtas ta plats i kommunen. De ser positivt på kommunens intentioner kring hållbar och hänsynsfull utveckling av fritidssjöfarten och dess mark- och vattenanvändning.

Övrigt

Sjöfartsverket noterar att Orust kommun föreslår en ny fast förbindelse mellan Orust och fastlandet. Sjöfartsverket har ingen erinran kring att förutsättningarna för en sådan broförbindelse mellan Svanesund och E6 utreds vidare, men vill betona att det är viktigt med en väl tilltagen seglingsfri höjd i farled 152 för att inte hämma sjöfartens framkomlighet.

Kommunen identifierar kommunens viktigaste kommunikationsstråk på land som väg 160 som i nord-sydlig riktning samt väg 178. Sjöfartsverket anser att det är positivt att kommunen betonar att stråkens funktion av att transportera människor och gods har stor betydelse för kommunens fortsatta utveckling.

Sjöfartsverket tillstyrker kommunens samarbete för ett mer robust samhälle, i synnerhet de som kopplar an till beredskap för sjötransporter av farligt gods och oljeutsläpp, inte minst till och från den petrokemiska industrin i Stenungsund. Sjöfartsverket tillstyrker även samverkansarbete i Transportkorridor Skagerrak som syftar till att förbättra gods- och passagerartrafiken mellan Göteborg och Oslo genom transportslagsövergripande lösningar.

Kommentar: Kommunen ser positivt på att Sjöfartsverket i stora delar tillstyrker inriktningen på översiktsplanen i gemensamma frågor. I fördjupad översiktsplan för Tjörns och Orusts kommuner återfinns kommunens ställningstaganden gällande riksintresse för sjöfart och fritidssjöfart.

Frågan om samordning mellan fast förbindelse och farled noteras inför fortsatt process. Frågan utreds i Åtgärdsvalsstudien Fast förbindelse Orust till fastlandet, och mer detaljerat i lokaliseringsstudie inför vägplan.

Yttrande 2.23, Svenska kraftnät

Svenska kraftnät är av regeringen utsedd till Sveriges elberedskapsmyndighet.

Svenska kraftnät har i dagsläget inga befintliga anläggningar i Orusts kommun, men i hela Västra Götalandsregionen förväntas elanvändningen öka kraftigt framöver. För att lösa utmaningarna som det ökade effektbehovet i Västra Götaland innebär görs satsningar på samarbeten.

Stora elintensiva industri- eller infrastrukturetableringar behöver alltid föregås av noggrann planering och samverkan med områdets berörda elnätsägare, initialt med distributionsnätsägare som gör en initial bedömning om det krävs förstärkningar på transmissionsnätsnivå.

Havsbaserade anslutningar

Samrådsförslaget konstaterar vikten av att anslutningspunkter för elförsörjning är viktigt att beakta i den fysiska planeringen, att kommunen ska främja initiativ av förnybar energi samt att produktionen av förnybar energi behöver öka. Därför lyfter Svenska kraftnät att havet utanför Orust är del av Norra Västerhavet, vilket pekats ut som ett prioriterat havsområde för nätutbyggnad i rapporten ”Uppdrag att förbereda utbyggnad av transmissions-nätet till områden inom Sveriges sjöterritorium”.

I rapporten beskrivs att en lokaliseringstudering av en havsbaserad anslutningspunkt i Västerhavet väster om Göteborg preliminärt kommer att fokusera på Sveriges sjöterritorium i området mellan Lysekil i norr och Billdal i söder med målsättning att tillhandahålla minst 1 200 MW överföringskapacitet för havsbaserad elproduktion.

Övrigt

Transmissionsnätets mark- och vattenanspråk utreds för riksintresseanspråk inom totalförsvarets civila del enligt 3 kap. 9 § Miljöbalken (MB) (1998:808) av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Kommentar: Kommunen noterar upplysningarna för kommande strategisk planering och detaljplanering.

Kommunerna avvaktar med ställningstaganden kring havsbaserad vindkraft i fördjupad översiktsplan för Tjörns och Orusts kommuner till dess att vindbruksområdena pekats ut i de statliga havsplanerna. Därefter kan de kommunala översiktsplanerna komma att kompletteras. Det gäller även frågan om var anslutningskablar mellan vindkraftsparkerna och land ska lokaliseras.

Yttrande 2.27, Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen har inte granskat områden med utvecklad användning i samrådsförslaget men lyfter karttjänsten skogens pärlor som visar aktuella uppgifter om värden i skogen. En utebliven träff utesluter inte odokumenterade värden, därför är det viktigt att kommunen själva inventerar i samband med planering och exploatering.

Skogsstyrelsen önskar att rubriken *Natura 2000* förtydligas med att om en åtgärd riskerar att på ett betydande sätt påverka naturmiljön i *Natura 2000*-området ska ett tillstånd för åtgärden sökas hos Länsstyrelsen då det är de som är tillståndsmyndighet.

En skogsbruksplan är ett verktyg för att omsätta en skogsägares mål med skogen i praktiken och omfattar därför bara kommunens ägda skog, vilket inte framgår i översiktsplanen. Berör den skogspolicy som kommunen tänkt ta fram den kommunägda skogen eller all skog inom kommunen (s 236)?

Kommentar: Underlaget för skogens pärlor har använts i framtagande av den översiktliga naturvärdesinventering som ligger till grund för Översiktsplanen. Synpunkterna om Natura 2000-områden och Skogsbruksplan har beaktats i revideringen av granskningshandlingen.

Yttrande 2.30, Trafikverket

Trafikverket bevakar frågor som rör transportsystemet och viktiga aspekter som behöver behandlas i en översiktsplan.

Trafikverket noterar att riksintresse för kommunikationer – sjöfart behandlats mer ingående i Fördjupad översiktsplan för havet i Orust och Tjörns kommuner samt att riksintresse för kommunikationer – luftfart godtas av kommunen.

Svanesund

Trafikverket anser att kommunen tydliggjort i planen vilka bostadsexploateringar som är avhängt en ny förbindelse men att frågan om färjans kapacitet ska beaktas i all form av exploatering som genererar mer trafik i Svanesund.

Trafikverket anser att det reserat (TS1) som markerats ut i översiktsplanen för en eventuellt kommande fast förbindelse är smalt tilltaget. En precisering av sträckningen från trafikverkets sida sker inte i år 2023 pågående ÅVS utan i en vägplan. Detta gäller även val av sträckningar på ny- och ombyggnation av vägnät till följd av en bro. Trafikverket vill därför betona att reservatet som markeras ut i översiktsplanen inte är Trafikverkets reservat.

Henån

Trafikverket vill upplysa om att för ny utfart till väg 160 för området SH1 kan vänstersvängfält krävas med anledning av de höga trafikflödena på väg 160. Område SH2 och SH3 ansluter till Torpvägen men i korsningen till väg 160 kan det även där vara aktuella med utbyggnad av vänstersvängfält. Detta får utredas vidare i kommande detaljplaneprocess. I Henån finns även ett vägreservat (TH1), Trafikverket tolkar det som att det är en kommunal väg som eventuellt avses byggas i framtiden och inte en statlig.

Ellös

Vid korsningen väg 178/746/770 i Ellös har Trafikverket och kommunen gemensamt pekat ut ett behov av åtgärder, förslagsvis en cirkulationsplats, då korsningen är olycksdrabbad. Om kommunen är eniga med Trafikverket om behovet bör det framgå i översiktsplanen att korsningsåtgärd på sikt kan bli aktuellt.

Varekil

Trafikverket anser att vägreservatet (TV1) med fördel kan breddas ut lite öster om korsningen i Varekil. Trafikverket har beslutat om att genomföra en åtgärdsvalsstudie vid korsningen i Varekil (väg 160/178/734) och beroende på vad studien resulterar i kan korsningen byggas om.

Övrigt

I översiktsplanen nämns det att dialog krävs med väghållaren i samband med utbyggnad av GC-väg. Det är Västra Götalandsregionens politiker som fattar beslut om vilka statliga GC-vägar som ska byggas, genom att kommunen ansöker om sträckan i den regionala infrastrukturplanens cykelplan.

Trafikverket välkomnar kommunens förslag om att starta upp ett arbete med en trafikstrategi och deltar gärna under arbetets gång. Trafikverket ser även positivt på klimatriskstrategin som kommunen upprättat som tematiskt tillägg. Trafikverket arbetar med att klimatsäkra vägnätet men då behovet är stort och resurserna begränsade är det viktigt att kommunen och Trafikverket arbetar tillsammans för att avhjälpa kritiska punkter på framför allt det större vägnätet.

Kommentar: Granskningshandlingen har förtydligats med avseende på broreservatet och dess omgivning utifrån Trafikverkets yttrande. Kommunen delar Trafikverkets bedömning kring Ellös och detta har lagts till i granskningshandlingen. Synpunkterna gällande Henån är kommunen väl medvetna om och relevanta åtgärder kommer hanteras inför fortsatt planering. Vägreservat TH1 avser en kommande statlig väg som om den blir aktuell kommer spelas in till

regional plan för finansiering. Kommunen delar Trafikverkets bedömning kring Varekil och detta har lagts till i granskningsbehandlingen. Övriga synpunkter noteras inför fortsatt samarbete med Trafikverket.

Yttrande 2:144, Energimyndigheten

Energisystemet står inför stora förändringar i syfte att uppnå klimat- och energipolitiska mål. Elektrifieringen av samhället ställer krav på ökad elproduktion och skapar kapacitetsutmaningar i elsystemet. Energimyndigheten vill betona vikten och behovet av kontinuerlig översyn av den kommunala energiplaneringen med ett helhetsperspektiv. Energimyndigheten har tagit fram ett underlag som kan användas som en utgångspunkt i arbetet med den fysiska planeringen.

Energimyndigheten och Naturvårdsverket tillsammans tagit fram en nationell strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad som presenterades 2021. Syftet med strategin är att bidra till energiomställningen genom att skapa förutsättningar för att den framtida utbyggnaden av vindkraft sker på ett hållbart sätt. Ett annat relevant planeringsunderlag för kommunen är regeringsuppdraget som Energimyndigheten och flera andra myndigheter haft avseende att peka ut nya områden som är lämpliga för energiutvinning till havs.

Energimyndigheten noterar att den senaste vindbruksplanen för kommunen togs fram 2016 och att denna bör uppdateras i samband med att den nya översiktsplanen tas fram för att återspegla de förändringar som skett sedan 2016 avseende samhällets energiomställning och det ökade behovet av elproduktion. Vid en uppdatering av vindbruksplanen bör kommunen överväga att tillgodose hela det utpekade området av riksintresse för vindbruk och inte endast den västra delen.

Då det i kommunen finns vindkraft idag är en aspekt som behöver beaktas i planeringen möjligheten till så kallad generationsväxling, det vill säga att befintliga vindkraftsetableringar ersätts med nya vindkraftverk då de befintliga verken tas ur bruk. Det finns flera fördelar med att utnyttja den befintliga infrastrukturen för generationsväxling av vindkraftverk. Med en beräknad ekonomisk livslängd på 20-25 år så kommer det bli aktuellt med generationsväxling inom en inte alltför avlägsen framtid för de befintliga vindkraftverk som finns uppförda i kommunen. Energimyndigheten anser därför att kommunen i översiktsplanen bör bedöma om områden kring befintliga vindkraftverk skulle kunna utgöra lämpliga områden för fortsatt vindbruk i Orust kommun efter att de befintliga vindkraftverken tagits ur drift.

Kommentar: Kommunen ställer sig positiv till utveckling av vindkraft. Vindbruksplanen bedöms fortfarande aktuell, och det finns många förutsättningar för utveckling av vindkraft i vindbruksplanen. Det kommunala ställningstagandet kring riksintresset för vindkraft står fast på grund av starka motstående intressen som det redogörs för i vindbruksplanen. Vindbruksplanen bedöms ge tillräcklig vägledning kring generationsväxlingar.

Kommunerna avvaktar med ställningstaganden kring havsbaserad vindkraft i fördjupad översiktsplan för Tjörns och Orusts kommuner till dess att vindbruksområden pekats ut i de statliga havsplanerna. Därefter kan de kommunala översiktsplanerna komma att kompletteras. Det gäller även frågan om var anslutningskablar mellan vindkraftsparkerna och land ska lokaliseras.

Yttrande 2:145, Post- och telestyrelsen

PTS är central förvaltningsmyndighet med ett samlat ansvar inom områdena post och elektronisk kommunikation. It är en central infrastruktur som ligger till grund för många andra områden. En väl fungerande och utbyggd it-infrastruktur ger goda förutsättningar för bland annat näringslivsutveckling, sysselsättning, forskning och innovationer, vård och omsorg, miljö och klimat, utbildning och kompetensförsörjning samt social delaktighet.

Post- och telestyrelsen informerar om tjänsten ”ledningskollen.se” som kan användas för att identifiera berörda ledningsägare. Post- och telestyrelsen har i tidigare skrivelse till respektive länsstyrelse lämnat uppgifter om teleanläggningar som är att anse som riksintressen i enlighet 3 kap 8 § miljöbalken och 2 §.

Uppförande av vindkraftverk kan i vissa fall påverka mottagningen av radiosignaler. Därför rekommenderas ett samrådsförfarande med vindkraftsbolag och berörda radiolänkoperatörer för att minimera störningsriskerna. Inför ett sådant samråd kan post- och telestyrelsen bidra med information om vilka de berörda radiolänkoperatörerna är.

Kommentar: Upplysningarna noteras inför kommande fysisk och strategisk planering.

Yttrande 2.146, Statens geotekniska institut

Allmänt anser SGI att i en översiktsplan ska geotekniska förutsättningar översiktligt redovisas med avseende på geotekniska riskfaktorer (t.ex. risker för ras/skred i berg/jord, erosion och översvämning). Dessa faktorer kan vara avgörande för lämpligheten utifrån ett geotekniskt perspektiv och de bör därför redovisas tidigt i planprocessen. Översiktliga värderingar kan göras utifrån bland annat geologiska och topografiska kartor, samt planeringsunderlag framtagna av statliga myndigheter.

Vid beslut om markanvändning vid översiktlig planering, behöver markens lämplighet värderas utifrån livslängden hos bebyggelse, anläggningar etc. Förväntade effekter av ett förändrat klimat måste således beaktas. Detta kan öka riskerna för ras, skred, stranderosion och översvämningar, vilket bör värderas vid bedömning av framtida markanvändning (för såväl befintlig som tillkommande bebyggelse).

Samrådshandlingen ger goda beskrivningar av de geotekniska säkerhetsfrågorna, och även kopplingen till klimatförändring. Statens geotekniska institut instämmer med översiktsplanens ställningstagande att ”Kommunen bör initiera och samordna arbetet med klimatanpassningsåtgärder för områden med särskilda allmänna intressen och påtagliga klimatrisker.”

Kommentar: Kommunen ser positivt på att SGI bedömer de geotekniska säkerhetsfrågorna som väl beskrivna.

Yttrande 2.147, Tillväxtverket

Tillväxtverket anser att samrådshandlingen för Orust kommuns översiktsplan beskriver regionala och mellankommunala initiativ men att planen bör tydliggöra kopplingar till regionala strategier ytterligare främst kopplat till genomförande, ekonomiska konsekvenser och var i planprocesserna initiativen befinner sig. Det vill säga sannolikheten att det genomförs fram till år 2040 och vad som krävs av olika aktörer och kompletterande processer för att kommunens önskemål ska realiseras.

Tillväxtverket efterfrågar förtydliganden om hur den regionala utvecklingsstrategin påverkat val av utvecklingsstrategier, hur översiktsplanen och kommunens utveckling bidrar till regionala utvecklingsstrategins långsiktiga prioriteringar och tvärssektoriella kraftsamlingar.

Tillväxtverkets bedömning är att planeringen enligt samrådsförslaget för översiktsplan Orust kommun 2040 inte påverkar riksintresse industriell produktion enligt 3 kap 8 § MB i angränsande kommuner.

Kommentar: Granskningshandlingen har förtydligats avseende kopplingen till regional utvecklingsstrategi (under rubriken Genomförande).

Kommuner och regionen

Yttrande 2.52, Stenungsund kommun

Stenungsund kommun bedömer att förslaget till stora delar stämmer överens med den dialog och samarbeten som sker mellan kommunerna, men har några medskick inför det fortsatta arbetet med den

nya översiktsplanen. Stenungsunds kommun yttrar sig i huvudsak angående mellankommunala frågor rörande transportinfrastruktur, vatten och avlopp samt näringsliv.

Trafik och transportinfrastruktur

En ny bro mellan Stenungsund och Orust ses som positivt ur bland annat ett näringslivsperspektiv, men Stenungsunds kommun anser att översiktsplanen bör kompletteras med en tydligare redogörelse för hur framtida befolkningsscenarier kan uppnås utan att riskera att försämra trafiksituationen på väg 160. Detta med hänsyn till att samrådshandlingen beskriver en intention att öka helårsbefolkningen i kommunen och kommunen har en stor andel pendlare, främst söderut.

Stenungsunds kommun föreslår att även utbyggnaden i Varekil (likt i Svanesund) begränsas fram till dess att en bro till fastlandet kan byggas, med hänvisning till belastningen på väg 160.

Stenungsunds kommun vill förtydliga under rubriken *Mellankommunala frågor* att bron framför allt ska koppla ihop Orust med järnvägsstationen i Svenshögen, inte i Stenungsund samt att ÅVS för fast förbindelse Orust till fastlandet pågår.

Stenungsunds kommun ser gärna ett utökat samarbete för att öka andelen resor som sker med gång-, cykel- och kollektivtrafik, men att minska kapacitetsbrist och klimatpåverkan från transportsektorn. Som exempel lyfts potentialen för överflyttning från biltrafik till de hållbara reseslagen på färjan mellan Svanesund och Kolhättan och vidare i respektive tätort.

Övrigt

Stenungsunds kommun ser positivt på mellankommunala samarbeten för att stärka vattenförsörjningen och samverka kring energiförsörjningsfrågor såsom vid etablering av vindkraft och vågkraft.

Samrådshandlingen hade med fördel kunnat utvecklas genom en redogörelse för vad kommunernas gemensamma avloppspolicy kan innebära för den översiktliga planeringen och möjligheterna till ytterligare bebyggelse.

Vidare ser Stenungsunds kommun positivt på samrådsförslagets hantering av besöksnäring samt gröna, blå och marina näringar.

Kommentar: Kommunen ser positivt på att Stenungsunds kommun ger uttryck för en samsyn kring stora delar av Översiktsplanens inriktning. STO kommunerna arbetar tillsammans för att få till en fast förbindelse mellan Orust och E6 för att avlasta väg 160, men även kring åtgärder för att förbättra framkomligheten på väg 160 och en hållbar mobilitet. Alla tre STO kommunerna har en tillväxt som genererar behov av förbättringar av infrastrukturen i delregionen. Ingen av kommunerna kan dock pausa sin utveckling till förmån för någon annan, utan frågan handlar om att med gemensamma ansträngningar åstadkomma förbättringar i trafiksystemet. Vi bedömer att det är viktigt att det finns utvecklingsmöjligheter i tätorterna i södra kommundelen även innan en broled är på plats. Ett fokus på utbyggnad av orternas centrala delar ger också goda förutsättningar för kollektivtrafikresande, biltrafiken bedöms därmed inte öka mer än marginellt på väg 160 utifrån de områden som nu planeras i Varekil och Svanesund. I Svanesund begränsas utvecklingen till området i och kring centrum innan en bro är på plats pga färjekapaciteten. Orust kommun har gärna en gemensam dialog med Stenungsund och Västtrafik för att driva frågan om att få en pendlingsbuss från Kolhättan eller Svanesund mot Göteborg. Detta skulle både gynna utvecklingen av Svanesund och minska trafikbelastningen i Stenungsund. Orust kommun arbetar också för att få till en gång och cykelväg mellan Svanesunds centrum och färjan för att underlätta för vidare cykelpendling mot Stenungsund och byte från cykel till buss.

Frågan om anslutningslösningar av kollektivtrafiken mellan Orust och Stenungsunds kommuner behöver diskuteras vidare i den fortsatta processen för en bro mellan Orust och E6. När en fast förbindelse är utbyggd utgör Svenshögen en naturlig anslutningspunkt för Orustborna för vidare

resa med tåg, söder eller norrut på Bobusbanan. En sådan kollektivtrafiklänk ser Orust kommun positivt på och vi samarbetar gärna med Stenungsund för att nå en sådan lösning. Enligt Västtrafiks samrådsyttrande kommer dock Stenungsund även fortsatt vara navet för kollektiva resor i STO 160.

Avsnittet om miljö kvalitetsnormer för vatten har kompletterats med information om kommunernas gemensamma avloppspolicy.

Yttrande 2:74, Västra Götalandsregionen och Västtrafik

I Västra Götaland har det i bred samverkan tagits fram ett flertal mål och strategier som är regionens och kommunernas gemensamma prioriteringar för regionens utveckling. Yttrandet utgår i första hand från regionalt trafikförsörjningsprogram för Västra Götaland och Regional plan för transportinfrastrukturen.

Västra Götalandsregionens långsiktiga mål för persontransporter är att andelen hållbara resor ska öka i hela Västra Götaland. Målet för godstransporter är att vara ett internationellt och nationellt ledande hållbar logistikregion med utvecklad intermodalitet. Det är vid byggande av områden för bostäder och verksamheter som förutsättningarna för transportsystemet läggs fast. Att våra transporter idag använder mycket energi, samt ger stora utsläpp av koldioxid och andra emissioner är delvis en konsekvens av vår utspridda bebyggelsestruktur. Om ny bebyggelse koncentreras till befintliga orter och längs stråk ger det möjlighet för fler att använda cykel, gång och kollektivtrafik för sina resor.

VGR välkomnar inriktningen att merparten av bebyggelseutvecklingen sker främst i de fyra tätorterna Henån, Ellös, Svanesund och Varekil. Orterna har redan idag ett relativt gott utbud av kollektivtrafik, där Henån tillsammans med Varekil omfattas av ett prioriterat stråk i det regionala trafikförsörjningsprogrammet. I utvecklingsstrategin ”flerkärnig ortstruktur” är det positivt att ny bebyggelse planeras utifrån hållbara transporter. VGR tillstyrker att det ska vara vägledande att placera bebyggelse i anknäring till vägar, gång- och cykelvägar, busshållplatser och att det prioriteras att det ska gå att ta sig till viktiga målpunkter såsom skola, förskola, busshållplats och mataffär till fots eller med cykel.

Västra Götalandsregionen ser positivt på Orusts ambitioner om att utveckla kollektivtrafiken. Det regionala trafikförsörjningsprogrammet är styrande för kollektivtrafikens utveckling. En bärande tanke är att kraftsamla i ett fåtal stråk, i vilka trafikutbudet kan vara ett förstahandsval för främst arbets- och studieresor. På Orust är det främst Orust Express med anslutning till Bohuståget som trafikerar i det utpekade stråket Uddevalla-Henån-Varekil-Myggenäs-Stenungsund-Göteborg. På längre sikt, i takt med en utbyggd tågtrafik, planeras Orust Express tydligare mata till tåget i Stenungsund.

Ambitionen om att utveckla kollektivtrafik med båt i mellankommunala relationer, än de som redan trafikeras idag, stöds inte av några regionala strategier. I nuläget bedöms inte resurserna och resandeunderlaget motivera en utvecklad båttrafik. Däremot kan det finnas möjligheter för kommersiella aktörer att utveckla båttrafik, inte minst kopplat till turism- och besöksnäringen.

Transportinfrastruktur

Den nya fasta förbindelse som föreslås mellan Orust och Stenungsunds kommun innebär en större strukturförändring i transportsystemet. Troligtvis kommer trafikströmmarna på Orust till fastlandet att förskjutas från Tjörnbron till den nya förbindelsen. Generellt är det prioriterat att i samband med den eventuella förbindelsen utreda hur det hållbara resandet kan öka.

Den pågående åtgärdsvalsstudien behöver avslutas innan det är möjligt att lämna mer detaljerade synpunkter på förslaget. Översiktsplanen beskriver att Svenshögen kommer att bli Orusts nya pendeltågsstation på Bobusbanan. I nuläget och framöver är det Stenungsund som utgör nav för kollektivtrafiken i området med ett större utbud av tågtrafik och anslutande linjer. Svenshögen kan med utökad tågtrafik öka i betydelse, men bedömningen är att Stenungsund fortsatt kommer att vara den centrala bytespunkten för resor från Orusts kommun till Stenungsund och söderut.

VGR instämmer i att infrastrukturen på Bohusbanan och Norge-Vänerbanan behöver uppgraderas i syfte att öka både kapacitet och tillförlitlighet samt minska restiderna. Järnvägsinfrastrukturen är främst ett nationellt ansvar och omfattas av den nationella planen för transportinfrastruktur. VGR har i den regionala planen valt att avsätta resurser till järnvägsinfrastrukturen för att på detta sätt stärka upp de nationella satsningarna. För södra delen av Bohusbanan är en förlängning av plattformar prioriterat på kort sikt för att öka kapaciteten. På längre sikt behöver banan byggas ut för att möjliggöra ett högre utbud.

Övrigt

I kapitlet med utgångspunkter och strategier kan Trafikförsörjningsprogrammet nämnas som regionens och kommunernas gemensamma strategidokument. Kartan över kollektivtrafikens hållplatser innefattar även tidigare hållplatser för skolskjuts, detta kan förtydligas.

VGR ser med tillförsikt fram mot att fortsatt arbeta tillsammans med kommunen i syfte att öka andelen hållbara resor och tillsammans utveckla en hållbar samhällsutveckling.

Kommentar: Kommunen ser positivt på att Västra Götalandsregionen ger uttryck för en samsyn kring stora delar av Översiktsplanens inriktning och ser fram emot fortsatt arbete, bland annat kring hållbart resande och transporter. De större bostads- och verksamhetsutvecklingsprojekten föreslås lokaliseras i enlighet med Västra Götalandsregionens mål och strategier. Samtidigt ser kommunen ett behov av att de delar av Orust som utgörs av landsbygd ges förutsättningar för utveckling utifrån dagens spridda bebyggelsestruktur. Därför behöver de starka stråken för kollektivtrafik kompletteras med utveckling och innovationer kring hållbar mobilitet även på landsbygden.

Yttrande 2:127, Tjörns kommun

Planförslaget stämmer väl överens med den dialog och samarbeten som sker mellan kommunerna. Översiktsplanen för Orust kommun bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser för Tjörns kommun. Den ger stöd för att fortsätta samarbeta om gemensamma frågor för en fortsatt hållbar utveckling. Planförslagets utvecklingsinriktning och markanvändningskarta ger en klar och tydlig bild av kommunens övergripande ställningstaganden om bebyggelseutveckling och prioritering av markanvändning.

Transporter och pendling

Tjörns kommun delar översiktsplanens syn på utveckling av transportinfrastruktur i form av minskad belastning och ökad kapacitet på Tjörnbroarna, ny broförbindelse mellan Orust och Stenungsund och stärkt kollektivtrafik. Tjörns kommun lyfter särskilt behovet av fler arbetsplatser inom Orust kommun för att minska pendlingsberoendet och ser positivt på samrådsförslagets ställningstagande att stärka företagandet. De rekommenderar att tydliggöra detta ytterligare genom kvantitativa mål för nya arbetstillfällen.

Vattenförsörjning

Säker vattenförsörjning förutsätter mellankommunala och regionala samarbeten. Råvattentillgången på Tjörn är begränsad och vid torra år finns risk för otillräcklig vattentillgång, särskilt under sommarperioden. Tjörns kommun kan komma att behöva ansluta vattenledningar till Orust kommun för reservvattenförsörjning.

Småbåtshamnar

Tjörns kommun ser gärna ett samarbete med Orust kommun om utveckling av småbåtshamnar. Efterfrågan på båtplatser är hög och båtlivet utgör en viktig del av det rörliga friluftslivet. Tjörns kommun

har nyligen tagit fram en förstudie om hamnar för fritidsbåtar. Förstudien syftar till att klargöra befintligt underlag samt bedöma parametrar/faktorer som behöver ingå i bedömningen om nya hamnar eller utökning av befintliga hamnar.

Övrigt

Texten om deponering av muddermassor (i avsnitt 8.8) behöver uppdateras så att det stämmer med förslaget till antagandehandling av fördjupning av översiktsplanen för havet i Tjörns och Orust kommuner.

Kommentar: Kommunen ser positivt på att Tjörns kommun ger uttryck för en samsyn kring Översiktsplanens inriktning och delar bilden att det ger goda förutsättningar för fortsatt samverkan.

Kommunen bedömer inte att ett kvantitativt mål för tillkommande arbetstillfällen under Översiktsplanens genomförandetid är lämpligt inom ramen för Översiktsplan 2040. Dock kommer kommunen jobba vidare med frågorna om att stärka den lokala arbetsmarknaden inom ramen för en uppdaterad näringslivsstrategi.

Vi samarbetar gärna vidare i de viktiga mellankommunala frågorna vattenförsörjning och utveckling av småbåtshamnar

Text om deponering av muddermassor har uppdaterats i granskningshandlingen.

Företag, Föreningar, Partier och Stiftelser

Yttrande 2:2, Skanova

Skanova önskar medverka i tidiga detaljplaneskeden för att få med befintliga ledningar i planeringsunderlaget och för att undvika konflikter med ledningsnätet. Skanova erbjuder sig att tillhandahålla ledningsritningar som planeringsunderlag i detaljplaner.

Kommentar: Synpunkterna noteras inför kommande fysisk och strategisk planering.

Yttrande 2:29, Orust nätverk

Orust samlade föreningsliv har lämnat en omfattande skrivelse avseende ÖP. Ett möte med tillhörande workshop med närmare 50 deltagare har samlats bakom skrivelsen. Svaren på yttrandets synpunkter följer här skrivelsens rubriker.

Demokrati och Lag

Föreningslivet menar att förslaget till ÖP 2040 innebär stora inskränkningar i medborgarnas grundlagsskyddade fri- och rättigheter samt betydande inskränkningar i fastighetsägarnas ägande- och brukanderätt. Vidare menar man att den tagit för stor hänsyn till de tidiga samråd som hållits och att de senare samrådsdialogerna haft för lite fokus på landsbygdsfrågorna.

Kommentar: Processen för ÖP följer lagstiftningens krav och har dessutom breddats genom lång tid för samråd och flertalet möten. Under samtliga möten har landsbygden diskuterats även om fokus legat på de tätorter där förändringarna blir som störst. ÖP 2040 innebär enligt vår mening inte några betydande inskränkningar i ägande och brukarrätten. Med de förändrade skrivningar som nu föreslås elimineras eventuella sådana missförstånd.

Demografi och boende utanför tätort

Föreningslivet menar att det är tidigare inriktningar och vilja att utveckla tätorterna som gjort att Orust befolkning minskar och blir äldre och vill därför att kommunen ser landsbygden som en tillgång då det är dit människor i första hand söker sig. Man efterlyser en tydlig attitydförändring från kommunens sida.

Kommentar: Med de nya skrivningarna i ÖP hoppas vi kunna tillmötesgå önskemålet om en positivare syn på landsbygden. För landsbygden är en tillgång för Orust. Samtidigt kan sägas att det under de senaste decennierna i huvudsak varit utanför tätort som Orust växt. Det kan delvis bero på att människor medvetet söker sig till dessa miljöer. Men det kan också bero på att det inte funnits några nya byggprojekt i tätorterna. Denna trend har förbättrats något de senare åren med projekt i Henån, Ellös och Varekil och kommer stärkas ytterligare kommande år.

Som nämnts sätter inte översiktsplanen stopp för fortsatt utveckling utanför tätorterna, även om de större utbyggnadsområdena fortsatt är tänkt att koncentreras till tätorterna där arbeten, kollektivtrafik, service och infrastruktur finns mer tillgängligt. Vi tror att denna utveckling gynnar alla medborgare, nya som gamla, i Orust och även tilltalar målgruppen yngre vuxna.

Bevarandevärden

Föreningslivet menar att Orust kommun grovt överskattar bevarandevärden av ängsmarker, jordbruksmarker och därmed förhindrar utveckling av landsbygden.

Kommentar: Värdet av bevarande av ängsmarker och jordbruksmarker varierar men behöver tas i beaktande vid bygglov, förhandsbeskrd eller planbesked. Det är länsstyrelsen och domstolarna som på senare år skärpt kraven för ianspråktagande av jordbruksmark, detta måste också kommunen förhålla sig till. Beslut behöver hålla vid överprövningar och generellt menar kommunen att möjligheterna för utveckling av landsbygden kvarstår även om hänsyn tas till ängs- och jordbruksmarker.

Klimat, miljö, hållbarhet samt kollektivtrafik

Föreningslivet menar att ÖP 2040 riskerar dra undan mattan för ett hållbart Orust genom att allt för höga krav ställs på landsbygden, samt pekar på att kollektivtrafiken behöver förbättras i de regionala stråken.

Kommentar: Kommunen håller med om slutsatsen att Orust har goda förutsättningar för en högt ställd ambition avseende klimat och miljö. Därför värnar vi också de speciella förutsättningar som råder på ön och dess areella näringar. Förhoppningsvis framgår i det reviderade förslaget att detta inte sker i avsikt att förhindra en utveckling på landsbygden. Avseende kollektivtrafik har förslaget förändrats i den riktning föreningslivet önskar.

Näringsliv

Föreningslivet önskar att tillkommande regleringar av näringslivets möjligheter att utvecklas omarbetas.

Kommentar: I ÖP finns inget hinder att utveckla nya verksamhetslokaler, vare sig i tätort eller på landsbygd. Ändringar har gjorts i texten för att undvika detta missförstånd.

Slutsatser

Föreningslivet vill att Orust kommun tillerkänner landsbygden dess betydelse, ändrar inriktning mot utveckling av tätorterna till förmån för landsbygden och istället ser till landsbygdens potential för att bryta en demografisk utveckling mot en allt äldre befolkning.

Kommentar: ÖP hindrar som nämnts inte utvecklingen på stora delar av ön, men har valt att koncentrera större utbyggnader till de fyra tätorterna. Landsbygden är en viktig tillgång för kommunen och är attraktiv för vissa grupper i samhället. Att påstå att den tidigare ÖP skapat en åldringsexplosion och att den nya skulle vara till stor skada för kommunen är ett påstående vi inte ställer oss bakom. Det finns många faktorer som spelar in för den demografiska utvecklingen; t ex nerläggning eller minskad verksamhet på stora arbetsplatser, tillgången till kollektiva transporter, låg tillgång till planlagd mark i tätorterna, urbaniseringen och centraliseringen av samhället. Det är frågor som vi brottas med dagligen och försöker möta genom olika insatser.

Dock vill vi betona att vi inser att vissa skrivningar i ÖP har och kan tolkas som negativa gentemot landsbygden. Dessa skrivningar har, bland annat genom föreningslivets skrivelse, förändrats för att betona landsbygdens betydelse för Orust och dess fortsatta utvecklingsmöjligheter.

Yttrande 2:40, Ellevio

Ellevio lyfter elförsörjning, och energiomställning som viktiga delar i en hållbar utveckling, och att driftsäkerheten i elnätet är en viktig aspekt av detta. Genom att upprätthålla avstånd till viktiga matande ledningar i samhällsplaneringen främjas säkerheten för att vårt nuvarande och framtida ökande kapacitetsbehov kan tillgodoses.

De konstaterar att i samhällsutvecklingsprojekt är det viktigt med tidig dialog om elnätsutbyggnaden för att säkerställa kapacitet och utrymmen för elnätet.

Vad gäller vindkraft vill vi upplysa om att det i de allra flesta fallen behövs en ny luftburen regionnätsledning som ska ansluta kraftverken till överliggande nät.

Kommentar: Synpunkterna noteras inför kommande fysisk och strategisk planering.

Yttrande 2.32, Ellös Vägförening

Ellös vägförening har tagit del av samrådshandlingen för översiktsplanen och har främst tittat på frågor som rör Ellös. Nedan redovisas föreningens synpunkter och förslag för Ellös i samrådshandlingen.

- Ellös geografiska utformning med splittrad bebyggelse och många grönytor gör att avstånd mellan bostad, arbete, skola och kollektivtrafik blir stora. Yttrande anser att investeringar i infrastruktur får dålig kostnadstäckning.
- Djuphamnen i Ellös en stor resurs men medför stora volymer av transporter genom samhället. I stället föreslås att transportvägen till djuphamnen går genom Slätthults verksamhetsområde.
- Befintliga samhällen på Orust bör bättre kopplas samman med gång- och cykelvägar för att skapa bättre förutsättningar för kollektivt resande och turism.
- Ellös vägförening ser ett kommunalt huvudmannaskap för allmän plats som framtiden. Detta kräver att Orust kommun finansierar en sådan lösning och föreningen undrar då hur delårsboende då ska betala sin andel av de allmänna ytorna?

Kommentar: Kommunen föreslår utvecklingsområden som ligger i anslutning till befintlig infrastruktur i syfte att förtäta bebyggelsestrukturen och ge förutsättningar för effektivt nyttjande av framtida satsningar på infrastruktur.

Anslutning till djuphamnen via Slätthult bedöms inte lämpligt med hänsyn till vägstandard och topografi.

Kommunen investerar kontinuerligt i att utveckla cykelinfrastrukturen i kommunen. Prioriteringen görs genom kommunens cykelstrategi och handlingsplan. Där har man identifierat behovet av att koppla samman orterna, men konstaterar att detta blir mycket kostsamt i relation till nyttan. Därför fokuserar kommunen i ett första skede på att utveckla cykelinfrastrukturen inom orterna. I samband med nya infrastruktursatsningar och trafikåtgärder ska förutsättningarna för oskyddade trafikanter såsom cyklister och fotgängare alltid beaktas.

När kommunen är huvudman för allmän plats finansieras detta helt av kommunen, indirekt skattekollektivet. Delårsboende kommer inte att vara med och finansiera kommunalt huvudmannaskap. Det kommunala huvudmannaskapet kommer därför bara införas där det juridiskt och utifrån ett allmänt intresse är motiverat.

Yttrande 2:57, Vattenfall

Vattenfall Eldistribution har områdeskoncession inom kommunen och är därför skyldiga att försörja slutkunder inom området med el.

Vattenfall upplyser om att flytt av regionnätledning är tidskrävande och kostsamt. Flytt av Vattenfalls ledningar till följd av exploatering utförs av Vattenfall men bekostas av exploatör. Vattenfall önskar delta i dialog vid detaljplanering och bygglov i närheten av deras ledningsnät.

Kommentar: Synpunkterna noteras inför kommande fysisk och strategisk planering.

Yttrande 2.73, SFPO

Sveriges Fiskares PO har yttrat sig angående samrådshandlingen för översiktsplanen då fem av deras medlemsföretag har Orust Kommun som bas för sin fiskeriverksamhet.

Orust kommun, historiskt präglad av yrkesfiske, har alltid varit viktig för svenskt yrkesfiske. I samrådsunderlaget kan läsas att hanteringen av livsmedel från havet har en lång tradition i kommunen. SFPO hoppas att relationen mellan kommunen och yrkesfisket fortsättningsvis kommer att vara god och bra för båda parter.

Kommentar: Kommunen delar bilden av att yrkesfisket även i framtiden ska prioriteras på Orust.

Yttrande 2.80, Röra-Ängs båthamns-och badsamfällighet

Yttrandet avser enbart den samfälliga strandplatsen på Ängs brygga (Henån). Yttrande påpekar att Ängs brygga är en historisk viktig del av Henån och samfälligheten verkar för att den ska vara ett populärt besöksmål. Samfälligheten vill behålla platsens småskaliga karaktär och tillåter inte tillåta ingripande förändringar i form av bostadsbebyggelse eller näringsverksamhet. En sådan förändring kommer oavsett om det är kommunal eller privat bebyggelse leda till en privatisering av ängs brygga vilket minskar allmänhetens idag goda tillgång till platsen.

Samfälligheten vill behålla den småskaliga, hamnorienterade, vattenverksamhet som länge funnits på platsen. Härmed avses exempelvis Orust roddklubbs verksamhet samt viss bryggverksamhet. Samfälligheten motsätter sig att den av de delägande fastigheterna samägda strandplatsen åsätts annat användningsområde i översiktsplanen än idag befintlig hamnverksamhet.

Kommentar: De föreslagna användningarna ingår den för området utpekade markanvändningen, mångfunktionell bebyggelse. Synpunkterna är dock på en annan detaljnivå än översiktsplanen reglerar. Planprogram för Henån centrum beskriver mer detaljerad kommunens intentioner för området. Synpunkten noteras inför kommande detaljplanering.

Yttrande 2.85, Töllås Gård

Töllås gård anser att beskrivningen av landsbygden är alltför negativ och bör revideras. Det är viktigt att inte betrakta boende på landsbygden som mer resurskrävande då de utgör en majoritet av kommunens befolkning. Företag på landsbygden bidrar i stort till kommunens gemensamma välfärd.

På landsbygden måste det finnas en möjlighet till utveckling exempelvis genom att skapa tomter för unga. Unga ska ha möjligheten att bygga nytt i stället för ombyggnation av sommarstugor som främst ökar inflyttning av äldre personer.

Utvecklingen på landsbygden och möjligheten för unga att stanna kvar på landsbygden är väsentligt för att möta kommunens demografiska utveckling med en åldrande befolkning. Landsbygden är också där potentialen för utveckling av energi- och livsmedelsproduktionen inför en ökad självförsörjningsgrad. En

landsbygd där människor brukar marken är också en förutsättning för den biologiska mångfalden med öppna och friska marker.

Fler åretruntboende på landsbygden gör det lättare att bygga ut kollektivtrafiken och leverera hög kvalitet på samhällstjänster. Påståendet att det ska finnas en busshållplats inom 10 minuters gångavstånd upplevs märkligt då det är helt upp till var och en hur långt man vill ha till kollektivtrafiken.

Varför ska det i översiktsplanen finnas särskilda områden för natur- och friluftsliv när det redan finns en stark och omfattande allemansrätt och strandskydd. Dessa områden måste tas bort.

Yttrande anser att översiktsplanen behöver omarbetas från grunden, speciellt i de delar som berör landsbygdsområden för att Orust ska kunna utvecklas positivt.

Kommentar: Kommunen tackar för yttrandet. Yttrandet besvaras i vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2:87, Naturskyddsföreningen

Naturskyddsföreningen konstaterar att det kommunen verkar ha gjort ett omfattande arbete med Översiktsplan 2040 och att kännedomen om naturvärden har ökat mycket sedan förra översiktsplanen tagits fram. De anser att det är synligt att detta funnits med som bakgrund och styrt delar av planläggningen, vilket kan vara svårt att se om man inte är bekant med de lokala naturvärdena.

De konstaterar vidare att naturdatabasen, artportalen och rödlistan är en färskvara och att detta måste beaktas i den fortsatta planeringen.

De ser positivt på att moderna synsätt såsom grön infrastruktur och ekosystemtjänster har inkluderats i planen. Det är vår förhoppning att kommunen i det fortsatta planarbetet beaktar sådana aspekter och undviker fragmentering av viktiga spridningsvägar för olika organismgrupper och att ekosystemtjänsterna får en förstärkt ställning.

Vidare lyfter Naturskyddsföreningen att kartorna i den digitala versionen upplevs svårare att studera detaljerna än i tidigare ÖP. De förmodar att det varit kommunens avsikt att inte de inte ska läsas på detaljnivå. Det har resulterat i att Naturskyddsföreningen inte kommer med lika många synpunkter som tidigare.

Föreningen lyfter det som en viktig synpunkt att någon form av fältinventering borde göras innan områden för utvecklad markanvändning fastställs i ÖP, för att det finns exempel där naturvärden kolliderar med förändring av markanvändningen.

Vidare anses att Orust kommun, utöver de i samrådsförslaget utpekade nationella miljö kvalitetsmålen, ytterligare bör peka ut att särskilt arbeta med målen: Myllrande våtmarker, Grundvatten av god kvalitet, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag.

Naturskyddsföreningen ställer sig också frågande till varför kommunala miljö kvalitetsmål inte används i Översiktsplan 2040.

Tätorter och kustsamhällen

Föreningen ställer sig frågande till SH3 (Henån) som inte bedöms vara lämpligt utifrån topografi och befintliga naturvärden.

I Svanesund bedöms områden som är beroende av brokoppling utgöra en osäkerhet och försvåra ställningstaganden. Vidare bedöms mer närnatur samt en stärkt kontakt med havet genom exempelvis promenadstigar vara önskvärd.

Naturskyddsföreningen ställer sig frågande till om område SH5 (Ellös) är utpekade utan kontroll i fält. De är kritiska till att området pekas ut med hänsyn till naturvärden och funktionen som närnatur.

Vidare ställer man sig frågande till om områden SV3 och VV1 (Varekil) är utpekade utan kontroll i fält med hänsyn till naturvärden.

Inom kustsamhällena finns även bevaransvärda naturmiljöer kopplade till den äldre kulturmiljön, vilket naturskyddsföreningen anser bör framgå av översiktsplanen. Man menar även att naturmiljöerna ska beaktas i arbetet för kulturmiljöernas bevarande.

Övrigt

Det är angeläget att cykeltrafiksäkra småvägar som alternativ till de kraftigt trafikerade vägarna mellan tätorterna blir skyltade och att medel avsätts för göra dem funktionella.

Naturskyddsföreningen vill påpeka att möjligheterna för att förvara båtar på land bör utökas, liksom antalet båtramper. De bör ligga i anslutning till varandra med parkeringsmöjligheter.

Inom kommunen finns också ett biotopskyddsområde som beslutats av Länsstyrelsen, Stockesundet.

Pilevallar föreslås strykas i listan över generella biotopskydd med hänvisning till kommunens avsaknad av dessa.

Kommentar: Kommunen ser positivt på att Naturskyddsföreningen uppmärksammar att kommunen jobbat med särskilt fokus på frågor kring naturmiljön i arbetet med Översiktsplan 2040. Kommunen har gjort förändringar i kartorna till granskningshandlingen för att öka orienterbarheten.

Fältinventeringar har gjorts inom ramen för den översiktliga naturvärdesinventeringen där det bedömts vara mest prioriterat. Detta sammanfaller dock inte alltid med utbyggnadsområden. Detaljerade inventeringar bedöms behövas i detaljplaneskedet i de fall naturmiljöer ianspråkats.

Kommunen jobbar med Agenda 2030 och Sveriges 16 miljö kvalitetsmål och har därför valt att fokusera på dessa i Översiktsplan 2040. Kommunen bedömer att detta är ett mer fokuserat sätt att jobba med hållbarhetsarbete än att ha mål på för många olika nivåer.

Kommunen har valt att fortsatt peka ut område SH3 för sammanhängande bostadsbebyggelse, men tydliggjort den hänsyn som bedöms krävas till strandskydd och artskydd i specifika ställningstaganden i granskningshandlingen.

Vad gäller område SH5, SV3 och VV1 har inga särskilt höga naturvärden identifierats i den översiktliga naturvärdesinventeringen. Naturskyddsföreningen har möjlighet att inkomma med uppgifter som specificerar varför höga naturvärden misstänks och vilken typ av naturvärden som avses så kan kommunen ta ställning till uppgifterna. Områdena kvarstår i granskningshandlingen och vidare utredning sker i detaljplaneskedet.

Större revideringar har gjorts i relation till brofrågan i Svanesund i granskningshandlingen, se vanligt förekommande synpunkter. Vad gäller närnatur kommer detta även finnas inom områden utpekade för sammanhängande bostadsbebyggelse. Ett exempel på detta är planprogrammet för västra Änghagen, i översiktsplanen är hela området utpekade för bostäder men när man går ner mer på detaljnivå ingår exempelvis områden för natur, rekreation och bete/odling. Detta har också stöd av de generella rekommendationerna för sammanhängande bostadsbebyggelse.

Granskningshandlingen har kompletterats utifrån synpunkten om naturvärden i kustsamhällena.

Kommunen delar naturskyddsföreningens syn på cykelvägar och båtförvaring, vilket återspeglas i kommunens cykelstrategi och Översiktsplan 2040.

Granskningshandlingen har kompletterats utifrån synpunkter om biotopskyddsområden.

Yttrande 2.109 Tegneby framtid

Inledningsvis lyfter yttrandet Tegnebys potential för utveckling med hänsyn till bland annat barnomsorg, infrastruktur och arbetsplatser.

Föreningen har tagit del av översiktsplanens samrådsförslag och menar att det finns bristande hänsyn till åldersstrukturen i befolkningen. De är kritiska till att planen inte specifikt försöker främja inflyttande av yngre befolkning, särskilt med tanke på den nuvarande trenden där de flesta nyinflyttade är över 55 år.

Yttrande upplever att översiktsplanen innebär begränsning av äganderätten och brukanderätten på landsbygden, särskilt för markägare involverade i jord- och skogsbruk. Det finns oro för att översiktsplanen kan hämma utvecklingen av jordbruk och landsbygdsföretagande, vilket påverkar både ekonomin och livsstilen i området. Värdet av att bo och leva på landsbygden understryks i yttrandet, med betoning på att många unga och nyinflyttade lockas av möjligheten att bli självförsörjande och skapa en gynnsam uppväxtmiljö för sina barn med nära kontakt till naturen. Äldre invånare som flyttar till Orust efter yrkesverksamheten efterfrågar i stället boenden som kräver mindre underhåll och har närhet till skärgården och mindre samhällen.

Yttrandet pekar också på flera kritikpunkter gällande översiktsplanens överdrivna krav för att bevilja bygglov, som går utöver lagstiftningens minimikrav. Dessa inkluderar krav på vattenförsörjning, förbud mot nya vägsträckningar över jordbruksmark och närhetskrav till kollektivtrafik. Många av dessa extra krav framstår som orimliga eller omotiverade. Förutom dessa krav, innehåller planen även bestämmelser som kräver att ny bebyggelse ska harmonisera med landskapet och kulturella värden, skydda kulturmiljön och främja biologisk mångfald. Yttrande anser att kraven är svårförståeliga och onödigt restriktiva.

Sammanfattningsvis önskar föreningen en omfattande revidering av översiktsplanen för att göra den mer positiv och stödjande gentemot byggnation och utveckling på Orusts landsbygd.

Kommentar: Kommunen tackar för yttrandet. Flertalet frågor besvaras i vanligt förekommande synpunkter. I övrigt anser sig kommunen ha stöd i 2 kap. 5 § PBL för riktlinjer kring vattenförsörjning, 3 kap. 4 § Miljöbalken för anläggningar på jordbruksmark samt 2 kap. 2-3 § i PBL för ovan nämnda krav på tillkommande bebyggelse.

Yttrande 2.122 Föreningen Flatön

Inledningsvis är föreningen kritisk den negativa framställningen som tycks ges av landsbygden och dess invånare, vilket de skrivande anser måste omarbetas. De påpekar att det är felaktigt att enbart se landsbygdsboende som kostnader utan att väga in deras positiva bidrag genom skatteintäkter, produktion av varor och tjänster samt arbetskraft.

För att göra Orust mer attraktivt för en bredare befolkning, särskilt yngre generationer, entreprenörer och jordbrukare, kräver de skrivande att det görs en omvärdering av bostadsbyggande på landsbygden. De efterfrågar större flexibilitet och tolerans för att bygga och renovera befintliga fritidshus, med målet att underlätta för dem som vill bli helårsboende, skriva sig i kommunen och därigenom öka skatteintäkterna.

Kritik riktas också mot översiktsplanens betoning av "bevarande" utan tillräcklig uppmärksamhet på entreprenörskap och utveckling. Föreningen understryker att för att upprätthålla en attraktiv kulturbygd och en levande landsbygd måste utrymme finnas för utveckling och företagsamhet.

Infrastruktur och kommunikation är avgörande för att genomföra dessa målsättningar, och författarna betonar att kollektivtrafik måste vara tillgänglig även för de som bor på landsbygden. De påpekar vikten av bättre vägkommunikationer, inklusive genomfartsleder och kustvägar, för att underlätta resor och arbetspendling. För att dra nytta av regionens gröna och blå näringar uppmanar yttrande till att utnyttja lantbrukets resurser på bästa sätt, inklusive livsmedels- och energiproduktion. De betonar betydelsen av hållbarhet och biologisk mångfald samt möjligheten till självhushållning.

Slutligen framhålls bristen på en tydlig koppling till Vision 2040 i översiktsplanen, och författarna uppmanar till att dra lärdom av andra omgivande kommuner för att bättre möta behoven och utmaningarna på Orust.

Kommentar: Kommunen tackar för yttrandet. Yttrandet besvaras i vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2:124, Bohusläns museum

Bohusläns museum anser att Översiktsplan 2040 ger en god bild av hur kommunen vill utveckla, använda och bevara Orusts mark- och vattenområden. Det framgår också att kommunen tar hänsyn till landskapets kulturmiljövärden i ett långsiktigt perspektiv. De ser positivt på att kulturmiljöprogram och kulturmiljöstrategi förvaltning och vägledande roll lyfts upp i översiktsplanen. De ställer sig även positiva till kommunens hållning att värna jordbruksmark samt att framtida klimatförändringar uppmärksammas.

Bohusläns museum anser att det är positivt att tillkommande bebyggelse koncentreras till de fyra tätorterna och inte sprids allt för mycket i kulturlandskapet. Tätorterna har inte pekats ut som kulturmiljöområden men samtliga har inslag av äldre miljöer, stråk och byggnader som bör beaktas i detaljplaner och bygglov.

I kustsamhällena föreslås en varsam förtätning med uttalad bevarandeariktning. Bohusläns museum ställer sig bakom kommunens intentioner att det ska utföras kulturhistoriska bebyggelseinventeringar, översyn av äldre avstyckningsplaner, upprättande av nya detaljplaner med en uttalad bevarandeariktning i värdefull kulturhistorisk bebyggelse och kulturmiljöer.

Fornlämningar

Under rubriken Kulturhistoriskt Värdefulla områden/Allmän bakgrund bör det hänvisas till Riksantikvarieämbetets fornlämningsregistret (Fornsök) i stället för ett särskilt fornminnesregister.

Vid Skydd av Kulturvärden/Fornlämningar kan det tilläggas att samråd krävs med Länsstyrelsen då fornlämningar kan komma att beröras. Eller om det bör klarläggas att icke kända fornlämningar kan finnas inom områden som avses exploateras. Tillstånd krävs från Länsstyrelsen inför ingrepp i fornlämning. Det är Länsstyrelsen som avgör om fornlämningar och fornlämningsområden berörs och fattar beslut enligt Kulturmiljölagen.

Kommentar: Synpunkter och upplysningar noteras inför kommande arbete. Rubriken Värdefulla områden/Allmän bakgrund saknas och det är inte tydligt vad som avses i yttrandet, därför har inga ändringar gjorts i detta avseende.

Yttrande 2:120, Centerpartiet

Centerpartiet har lämnat ett omfattande samrådsyttrande på förslaget till ny ÖP. De viktigaste sakpolitiska synpunkterna handlar om förslaget syn på landsbygden och dess utvecklingsmöjligheter.

Svar: De grundläggande synpunkter som Centerpartiet framfört om att stycket om landsbygden behöver omarbetas besvaras bland vanligt förekommande synpunkter och betraktas som tillgodosett i stora delar.

Övriga kommentarer kring yttrandet.

1. Allmänna synpunkter

Svar: Kortversion kan bli aktuell efter antagande. Man kan naturligtvis ha synpunkter på omfattning, process, kapitelindelning och detaljeringsnivå. Detta är den modell som projektledningen för ÖP valt och den är förankrad i den politiska styrgruppen för ÖP. Den följer lagens krav och samrådsmötena är mer omfattande än vad som egentligen krävs. För den intresserade har det under samrådet funnits alla möjligheter att ta del av de samrådsmöten som hållits.

Bostadsförsörjningsplanen kommer som Centerpartiet önskar att arbetas fram under hösten/våren och antas i samband med ÖP.

De detaljregleringar avseende bruksmetoder, byggmaterial eller tomtstorlek som partiet menar är styrts av ÖP ska ses som önskvärda. Avseende tomtorna storlek har detta strukits.

2. Motsägelser

Svar: Vi menar att förslaget nu anpassats i den riktning Centerpartiet föreslår avseende landsbygdsutvecklingen och att synpunkterna får anses tillgodosedda.

3. Övrigripande synpunkter

Svar: Som nämnts tidigare är det fullt möjligt att utveckla även landsbygden, även om majoriteten av de föreslagna utbyggnadsplanerna finns i eller i närheten av de fyra tätorterna. Denna utvecklingsmöjlighet gäller både den enskildes som företagens möjligheter. Äganderätten är naturligtvis en rättighet som kommunen behöver ta hänsyn till. Dock vill vi göra klart att äganderätten inte bara medger rättigheter, utan också skyldigheter.

4. Synpunkter kopplade till kapitel och rubriker

Befolkning och bebyggelse

Svar: Vi menar att de avgörande synpunkterna, t ex synen på landsbygd, kraven på närhet till kollektivtrafik, möjligheten till företagandet på landsbygd m m är tillgodosett genom de grundläggande förändringar av skrivningarna rörande landsbygden som gjorts i granskningshandling. Kraven på 10 minuters avstånd till kollektivtrafiken är borta.

Avseende partiets önskemål om ett förtydligande av vem som ska utföra mindre åtgärder inom naturområden på landsbygd vill vi betona att det är förslag på möjliga insatser. ÖP ska inte reglera vem som eventuellt utför dem. Alla sådana insatser sker naturligtvis i samråd med eventuell privat markägare.

Bebyggelsens placering och utformning tas hand om bygglov som Centerpartiet nämner. Skrivningarna är dock viktiga för bygglov som vägledning i förhandsbesked, och bygglov Skrivningarna har dock "mjukats upp" för att undvika allt för "hårda" vägledning. Skrivningarna är förankrade hos bygglov.

Natur och kultur

Svar: Stora delar av områden är som Centerpartiet säger privata. Men vi delar inte åsikten att skrivningarna är ett hot mot de areella näringarna då samråd med markägarna är självklar. Kommunen varken kan eller vill genomföra tvångsmässiga åtgärder. Ambitionerna från kommunen i denna skrivning är dock viktiga.

Näringsliv

Svar: Vi delar Centerpartiets slutsats om vikten av goda boendemiljöer över hela ön och menar att synpunkten är tillgodosedd.

Blå och gröna näringar

Svar: Det är självklart att människor ska kunna bo och verka även på landsbygden. Vi hoppas att de nya skrivningarna i ÖP undanröjer detta missförstånd.

Kommunikationsstråk, bil och parkering, färjetrafik.

Svar: Stråket Nösund-Tegneby-Henån är ett viktigt stråk som kommunen värnar om. Ansvar för kollektivtrafiken är dock Västtrafiks. Årliga diskussioner förs om trafikbehoven på Orust med Västtrafik. Med begreppet dynamisk parkeringsnorm menas en flexibilitet i hur högt antal parkeringsplatser som behöver byggas vid nya exploateringar. Det regleras i parkeringsnormen där antalet är högre utanför tätort. Vilken typ av centralt ställningstagande för färjetrafiken som önskas framgår inte av synpunkten. ÖP för havet antogs nyligen.

Riksintressen

Svar: Avvägningar i böjexploaterade kustzoner och kulturmiljön kontra andra intressen tas alltid i plan- och bygglovsarbetet.

Jord och skogsbruk

Svar: Synpunkterna kring jordbruk anses tillgodosedda. Avseende skogsbruk bör det noteras att det som föreslås är att kommunen uppmuntrar till ett aktivt och långsiktigt jordbruk, inte påtvingar.

Värdefulla byggnader och bebyggelsemiljö

Svar: Hänsyn tas alltid till fler parametrar än enbart skydd av värdefulla byggnader och/ eller bebyggelsemiljö.

Befolkning och bebyggelse

Svar: Synpunkten anses tillgodosedd.

Yttrande 2:139, Miljöpartiet

Miljöpartiet har i sitt samrådssvar anfört ett flertal synpunkter på förslaget till ÖP.

Initialt menar man sig sakna stora delar av det arbete som föregått själva ÖP-arbetet och som man inte tycker är tillräckligt bearbetat i samrådsförslaget. Hit räknar miljöpartiet t ex den tidiga dialogen med medborgarna, men också Vision Orust 2040 som tagits fram i samråd med samtliga politiska partier. Istället menar man att det är den politiska majoritetens syn på samhällsutvecklingen som genomsyrar förslaget. Vidare önskar miljöpartiet öka fokuset på utvecklingen av öns småorter och landsbygd, hållbarhet, synen på närhet till kollektivtrafik och möjligheten att utveckla innovativa lösningar kring mobilitet som inte nödvändigtvis utgörs av Västtrafiks blå bussar. Man ifrågasätter också näringslivets möjligheter att utvecklas och delta i den gröna omställningen.

Svar: Mycket av synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter. Vi menar att den tidiga dialogen har påverkat förslaget till ny ÖP. Vi menar också att arbetet som de politiska partierna tillsammans arbetade fram i Vision 2040 finns återspeglad i förslaget. Sen är det helt riktigt att det är den politiska majoritetens ingångar som i slutändan ska återspeglas i förslaget. Det är inget märkligt med detta och styrs av Boverkets riktlinjer för hur en ÖP ska tas fram. Att nå konsensus i samtliga vägval som görs inom ramen för en ny ÖP bedöms inte rimligt.

Vidare kan nämnas att det hållbarhetsperspektiv som efterfrågas uttrycks i styckena om areella näringar, inklusive de blå. Men också i förslagets betoning på att den huvudsakliga utvecklingen bör ske i och kring tätorterna där tillgång till kollektivtrafik, VA, arbetstillfällen, service och omsorg finns.

Även om utvecklingen i huvudsak planeras till tätorterna innebär det inte ett totalstopp på annat håll. I den utvecklingen som trots allt sker utanför tätorterna är kollektivtrafiken en fortsatt viktig del och kommunen delar också åsikten att nya innovativa lösningar kommer att ske avseende mobilitet. Orust kommun arbetar med detta tillsammans med bland annat Västtrafik, Fyrbodal och Vinnova för denna utveckling.

Vidare har miljöpartiet gått igenom de Tematiska ställningstagandena och där föreslagit en rad omskrivningar av befintligt förslag.

Svar: Avseende ställningstagandena för "Befolkning och Bebyggelse" har förändringar gjorts i texten för att betona vikten av landsbygd.

Avseende "Transporter och kollektivtrafik" menar vi att ÖP redan öppnar för det mp önskar och att arbetet för ökad mobilitet pågår.

Avseende "Grönstruktur" föreslås att skrivningarna rörande skogsbruket skärps mot ett hyggesfritt skogsbruk. Frågan är, oavsett nuvarande forskningsresultat, inte helt enkel då svensk lagstiftning i dagsläget inte ligger i linje med ett totalförbud hyggesbruk av skog. Dock, kan som miljöpartiet föreslår, kommunen själva inta en sådan position i frågan. Denna fråga hänvisas i huvudsak till kommande skogsbruksplan.

Avseende övriga förslag i de tematiska ställningstagandena föreslås inga övriga ändringar. Arbetet med kajmiljön i Ellös är ett exempel som bör tillgodose miljöpartiets synpunkter angående blå näringar. Avseende synpunkterna kring friluftsliv, fritid och turism menar vi att detta arbete redan sker i enlighet med miljöpartiets synpunkter. Vad gäller VA-frågan menar vi att ÖP inte alls ensidigt förespråkar centrala VA-tjänster. Däremot behöver mer omfattande etableringar av ny bebyggelse ha tillgång till kommunalt VA. Avseende energi och utbyggnad av solceller finns inga hinder för det miljöpartiet önskar i ÖP.

Slutligen pekar miljöpartiet på ett antal teman man menar saknas i ÖP.

Svar: Vad gäller önskemålet om en plan för självförsörjning, energi och mat, menar vi att den hanteras i andra dokument, som t ex kommunens risk och hållbarhetsplan, vilket kommunen enligt lag behöver ha, samt näringslivsstrategi.

Vidare önskar man en plan för att förbättra kommunens vägar och utöka hastighetsbegränsningarna i tätorterna. Här menar vi att arbetet redan sker i samverkan med Trafikverket, samt att utvecklingsavdelningen just nu arbetar fram en prioriteringslista på önskemål om förbättrad vägstandard som kommer att lyftas politiskt för beslut.

Frågan om hastighetsbegränsningar är inte en fråga för ÖP utan sker i det dagliga arbetet med Trafikverket eller de enskilda vägföreningarna. Då kommunen saknar egna vägar kräver alla förändringar samverkan med berörda aktörer.

Kommentar: Synpunkterna noteras inför kommande fysisk och strategisk planering.

Yttrande 2.140, Svanesunds Segelsällskap

Inledningsvis tackar yttrande för att samrådshandlingen på flera sätt beaktar sport och friluftsliv. Yttrande bedriver seglarskola i Svanesund och vill belysa att även idrott som inte bedrivs i idrottshallar och planer berörs i översiktsplanen.

Seglarskolan är den enda verksamma seglarskolan året runt och yttrande ser gärna att en bifogad skrivning kring jollesegling antingen får ett eget kapitel eller inkluderas under följande kapitel, *Kap 5.2 Blåstruktur, Kap 5.2 Fritid, Kap 8.5 Friluftsliv*. Föreningen ser ett behov av att peka ut strand och hav vid Warmarkska villan som ett viktigt närrekreationsområde.

Jollesegling är ett jämlikt, åldersblandat och populärt intresse som bidrar till kunskap inom maritima miljöfrågor.

Kommentar: Kommunen delar bilden att jollesegling bidrar på ett positivt sätt till ungas fritidsutbud och att detta är något som bör främjas. De fritids- och friluftaktiviteter som lyfts i Översiktsplanen bör ses som exempel på aktiviteter och inte som en fullständig lista. Segling och båtliv behandlas mer omfattande i Fördjupad översiktsplan för havet Tjörns och Orusts kommuner. Kommunen har därför inte justerat handlingen utifrån segelsällskapets förslag.

Vad gäller området kring Warmarkska villan konstateras i Översiktsplanen att "Området anses lämpligt för utveckling med fokus på rekreation, friluftsliv och båtliv." Vilket bedöms vara i linje med segelsällskapets synpunkter om platsen.

Yttrande 2.141 LRF kommungrupp på Orust

Inledningsvis betonas de gröna näringarnas roll i att stödja samhällets omställning mot hållbarhet. Dessa verksamheter är platsbundna och krävs att inkluderas i översiktsplanen för att möjliggöra hållbar livsmedelsproduktion, energiproduktion och skogshantering.

Översiktsplanens utformning tas upp och skrivande menar att dokumentet kan förkortas utan att förlora viktig information. De efterfrågar en mer användarvänlig interaktiv karta som visar olika kartskikt bland annat ett ortofoto, vilket skulle underlätta för allmänheten att orientera sig.

De skrivande pekar på behovet av att möjliggöra boende och företagsutveckling på landsbygden. De betonar att det är viktigt att inte begränsa möjligheterna för människor att bosätta sig och driva sina företag på landsbygden och föreslår att viss jordbruksmark kan sparas genom att tillåta bostadsutveckling

på landsbygden. De framhåller även behovet av att ta hänsyn till ekonomiska och praktiska aspekter i planeringen och undanröja restriktioner som kan hämma landsbygdens utveckling.

Utvecklingsinriktning: Här föreslås att en fjärde struktur som rör livsmedels- och energiproduktion inkluderas bland de grundläggande strukturerna. Skrivande lyfter vikten av att utveckla landsbygden med hänsyn till areella näringar men påpekar att det även finns potential för ökad bebyggelseutveckling på landsbygden. De föreslår en komplettering av texten för att säkerställa fortsatt produktion av trävaror och bioenergi som en viktig del av skogens ekosystemtjänster.

Mark- och vattenanvändning: Skrivande är kritisk till återhållsam bebyggelseutveckling på landsbygden och detaljregleringar som avstånd till kollektivtrafik. Skrivande motsätter sig förbud mot nya vägar och skrivning om påverkan på landskapets siluett som anses svårbedömd. Grönområden ägs av privata markägare, och författaren betonar vikten av frivilliga överenskommelser för utveckling av sådana områden. I avsnittet om grönstruktur påpekas att jord- och skogsbruk är grundlagsskyddat. Dessutom argumenterar författaren för att skydd av skog bör bygga på frivillighet. När det kommer till friluftsliv, efterlyser skrivande samråd och skriftliga avtal med berörda markägare för planering av aktiviteter på privat mark. Vid diskussionen om transportinfrastruktur poängteras vikten av att ta hänsyn till jordbrukets behov vid vägprojekt och att involvera LRFs kommungrupp som en resurs för lokalkännedom. Skrivande stödjer intentioner om att minska markanspråk för parkering genom att bygga på höjden men understryker att bilen fortfarande är viktig för landsbygden. Vid planering av tillkommande VA-projekt vill skrivande uppmana till tidig dialog med berörda markägare. De lyfter behovet av att se över möjligheter för att sluta kretsloppet av näringsämnen. Näringscirkulation av närsalter behandlas inte i översiktsplanen.

I avsnittet om **riksintressen och miljöbalken** ifrågasätts de stora opåverkade områden som föreslås och skrivande belyser möjliga negativa konsekvenser för utvecklingen inom dessa områden. Skrivande menar att skrivningar om skydd av jord- & skogsbruk innehåller politiska ställningstaganden om hur jord- respektive skogsbruk ska bedrivas i kommunen vilket inte anses höra hemma i översiktsplanen.

Kommentar: Kommunen anser att de huvudsakliga synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter. Vad gäller förslaget om en ny utvecklingsinriktning avseende livsmedels- och energiproduktion menar kommunen att det finns beskrivet och tillgodosett även utan egen rubrik. Det ska betonas att kommunen ser lokal energi och livsmedelsproduktion som en viktig del av en hållbar utveckling av kommunen. Avseende nya vägdragningar så har riktlinjerna justerats så att vägdragning möjliggörs för att stärka befintliga bebyggelsestrukturer på landsbygd. Jord och skogsbruk ska ges möjlighet att utvecklas, vilket även inbegriper vägdragning.

Yttrande 2:150, Vänsterpartiet

Vänsterpartiet vänder i första hand mot en, som de uppfattar, allt för negativ bild av landsbygden och koncentrationen av bebyggelseutvecklingen inom främst befintliga tätorter. Man pekar på behoven att kunna verka som företagare, bo och leva över hela ön och argumenterar för att den föreslagna utvecklingen riskerar att förvärpa befolkningsutvecklingen och viljan att bo kvar på Orust. Vänsterpartiet pekar också på behoven av utbyggda gång och cykelvägar, kollektivtrafik och företagens möjligheter att etablera sig och växa på hela ön.

Man menar i sitt yttrande att ÖP 2040 innehåller en ensidig styrning till kommunens tätorter, att analysen denna inriktning inte finns beskriven ur hela öns perspektiv. Man menar också att Orust Kommun behöver se landsbygdens hela potential för att skapa ett hållbart samhälle som gynnar folkhälsa och miljö. Man menar också att i en kommun av Orust geografiska storlek är närheten till kommunens tätorter sällan ett problem.

Kommentar: De allra flesta synpunkter finns besvarade bland allmänt förekommande synpunkter. Justeringar har gjorts av beskrivningen av landsbygden och möjligheter för skogs- och lantbrukets

företag. Självklart ska hela ön kunna leva och utvecklas, så länge lagkrav och hänsyn till omkringliggande miljöer tas. Förtydliganden har gjorts för att betona möjligheterna till boendeutveckling även utanför tätorterna, men huvudriktningen ligger fast. Denna strategi gynnar kollektivtrafiken, det möjliggör en samlad utbyggnad av gång och cykelvägar och det drar bästa möjliga nytta av utbyggnaden av nya VA-anlutningar. Vi menar därmed att Vänsterpartiets synpunkter i stora delar är tillgodosedda.

Yttrande 2.152 Föreningen Nösund

I föreningens yttrande till översiktsplanen betonas gemenskap, passion och ansvar för Nösund som en viktig drivkraft för platsens utveckling. Föreningen lyfter behovet av att ta hänsyn till Nösunds unika karaktär, kulturhistoria och ökande behov i översiktsplanen för att säkerställa en positiv utveckling av platsen. De betonar också vikten av samarbete med kommunen för att möta dessa behov. Föreningen lyfter att ideellt arbete genom olika föreningar har varit avgörande för Nösunds utveckling och att det finns en aktiv gemenskap med många aktiviteter året runt.

Nösunds historia tas upp. Bebyggelsen beskrivs som varierad och inte enbart bestående av fritidshus. Det påpekas också att Nösund har blivit en genomfartsort för trafiken till andra platser i området, vilket har skapat utmaningar med smala vägar och höga hastigheter.

När det gäller Nösunds framtid betonas att platsen växer, och fler boende kommer att komma till området. Det förväntas att befolkningen fördubblas, och det kommer att kräva ökad infrastruktur och service, inklusive parkeringsmöjligheter, badplatser och båtplatser. Föreningen ser en möjlighet att samarbeta med Orust kommun för att möta dessa behov. De understryker vikten av att behålla Nösunds unika karaktär och tillgänglighet för allmänheten.

Föreningen har initierat "Havskantsprojektet" med målet att utveckla Nösund, bevara kulturhistoriska miljön och öka tillgängligheten. Projektet involverar olika intressenter och föreningar på Nösund och syftar till att förbättra fysisk tillgänglighet till badplatser, skapa mötesplatser och öka kapaciteten för boende och besökare samtidigt som den unika miljön bevaras. Med Havskantsprojektet hoppas de kunna lösa några av de brister som har belysts tidigare inför ÖP2040.

Avslutningsvis påpekar föreningen att ökande trafik till Nösund kommer att kräva förbättringar av vägstandarden och ökad kollektivtrafik på sträckan Tegneby – Nösund.

Kommentar: Kommunen ser positivt på engagemanget från lokalsambället och noterar synpunkterna till kommande fysisk planering. Översiktsplan 2040 bedöms inte vara i konflikt med de synpunkter som tas upp av föreningen kring sambällets utveckling. Vad gäller kollektivtrafik, se vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.174, AB Arvid Eriksson

Yttrande är företagare på Orust och har lämnat synpunkter gällande översiktsplanen för Orust år 2040 med fem centrala synpunkter:

- **Utmärkning av Göksäter i planen:** Undertecknad påpekar att Göksäter, som är ett av Orusts största företag både i omsättning och antal anställda, inte är tydligt utmärkt som ett befintligt företags- och industriområde i den nuvarande översiktsplanen. Skrivande föreslår att Göksäter inkluderas i framtida versioner av planen eftersom de genererar arbetstillfällen och turister till kommunen.
- **Begränsning av landsbygden:** Undertecknad är oroad över att den föreslagna översiktsplanen klassar områden som landsbygd och föreslår en återhållsam bebyggelseutveckling där. de ifrågasätter hur detta kommer att påverka möjligheterna att bygga ut och utveckla företag på landsbygden, och särskilt i Göksäter. Undertecknad oroar sig också för att det kommer att begränsa utvecklingsmöjligheterna för framtida småföretagare.

- **Betydelse av Göksäter:** Skrivande understryker vikten av Göksäter som en betydande arbetsgivare, turistmål och en samlingsplats på Orust. Skrivande ger exempel på antalet besökare och betydelsen som företaget har för den lokala ekonomin. Undertecknad ser sig som en stötspelare för Orusts välmående.
- **Generationsskifte och utvecklingsmöjligheter:** Skrivande nämner att de står inför ett femte generationsskifte och är redo att ta över företaget. För att kunna driva företaget framåt måste det finnas möjligheter till utveckling, och de ser potential i att utveckla intilliggande rekreatiomsområden. De skrivande oroar sig dock för att den föreslagna översiktsplanen skulle hindra sådana utvecklingsmöjligheter.
- **Kritik mot delaktighet i processen:** Undertecknad känner sig inte inkluderad i arbetet som lett fram till översiktsplanen och anser att företagare på Orust borde haft större delaktighet i planeringsprocessen. Skrivande efterlyser en bredare näringslivsdialog och mer delaktighet från företagarnas sida i utformningen av översiktsplanen.

Slutligen uttrycker skrivande sitt yttrande hopp om att översiktsplanen kommer att revideras för att bättre främja landsbygdens utveckling och inkludera företagarnas intressen så att de kan fortsätta driva sina verksamheter och generera arbetstillfällen på Orust för kommande generationer.

Kommentar: Granskningshandlingen har justerats så att Göksäter utgörs av mångfunktionell bebyggelse. Detta förtydligas i kartmaterialet. Översiktsplanen bedöms inte utgöra ett hinder för vidare utveckling av Göksäter. Finns konkreta planer på utveckling i området är det möjligt att inkomma med mer konkreta beskrivningar av dessa. Syftet med samrådet är att i ett tidigt skede ge tillfälle att delta i processen, när finns goda möjligheter att göra sin röst hörd om förslaget innan det antas. Vad gäller synpunkter om hur Översiktsplanen hanterar landsbygden, se vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.180, 2.181, och 2.182

Yttrandet har skickats in av tre personer. En av dessa företräder även företaget Töllås entreprenad.

Yttrande anser att landsbygdens värden framhävas mer i översiktsplanen och ser vikten av att belysa hur landsbygden bidrar till kommunens ekonomi. Att se landsbygdens invånare som mer resurskrävande än tätortsbefolkningen är en missuppfattning som måste rättas till. Landsbygden och den variation av företag som finns där bidrar till kommunens gemensamma välfärd. Det är också på landsbygden många småföretag har möjligheten att starta och denna möjlighet bör finnas kvar.

Yttrande anser även att kommunens demografiska utmaning kan lösas genom att möjliggöra avstyckning av tomter på landsbygden för att behålla unga människor i kommunen.

Bönder i kommunen har redan idag en pressad ekonomisk situation och yttrande önskar mer stöd och utvecklingsmöjligheter för lantbruket. När vår självförsörjningsgrad och krisberedskap ska stärkas, är det just landsbygden som har denna potential. Yttrande påpekar även att det är boende på landsbygden som tar hand om naturen där så att igenväxta marker undviks.

Slutligen avslutar undertecknad med att en utveckling av tätorterna är positiv men att det inte ska ske på bekostnad av landsbygdens utvecklingsmöjligheter. Ett mer balanserat förslag med landsbygden i hänsyn önskas i översiktsplanen.

Kommentar: Kommunen tackar för yttrandet. Yttrandet besvaras i vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.190, Gilleby IF

Yttrandet tillhör idrottsföreningen Gilleby IF. I yttrandet framförs att Orust kommuns samrådsversion av Översiktsplan 2040 behöver omformuleras för att bättre beakta landsbygdens potential och dess betydelse

för kommunens utveckling. Det betonas att Orust främst är en landsbygdskommun med en levande lands- och kustbygd som historiskt har bidragit positivt till befolkningsutvecklingen.

Föreslagna ändringar inkluderar att uppmärksamma och främja boende, näringsliv, föreningsverksamhet och allmän utveckling på landsbygden. Idrottsföreningen menar att planen bör belysa styrkan och möjligheterna som finns bland invånarna, föreningar och verksamheter på landsbygden. En satsning på att göra Orust kommun till en attraktiv landsbygdskommun förespråkas. Vidare föreslås att byggande av enbostadshus och mindre flerbostadshus, etablering av olika verksamheter, inklusive jord- och skogsbruk, bör förenklas. Idrottsföreningen uppmanar att lyfta fram de positiva effekter på folkhälsan som boende på landsbygden sannolikt har. Undertecknad vill även att översiktsplanen ska lyfta en utveckling av idrottande och rörligt friluftsliv på landsbygden.

Det poängteras att planförslaget inte ska begränsa möjligheterna att utveckla kommunen genom att binda planförslaget till att utveckling endast får ske i direkt anslutning till nuvarande infrastruktur. Planförslaget måste innehålla tydliga mål med utvecklingen av infrastrukturen över hela ön. Orust måste våga satsa på landsbygden och det måste få kosta i perioder då det sannolikt lönar sig i längden att satsa på och öppna upp möjligheter på landsbygden. Orust uppmanas att våga satsa på landsbygden, och man argumenterar att det kan vara en långsiktig lönsamhet snarare än en ekonomisk börda. Avslutningsvis understryks att det finns andra sätt att spara och effektivisera inom kommunen än att minska attraktionskraften för landsbygden och dess möjligheter.

Kommentar: Kommunen tackar för yttrandet. Yttrandet besvaras i vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.195, Orust Kretsloppsakademi

Skrivande önskar en mer lättillgänglig sammanfattning av planen eftersom den anses svårläst och saknar tydlig struktur. Skrivande menar att det förekommer upprepningar och att kapitel fem och åtta verkar ha samma textinnehåll, vilket föreslås komprimeras för att göra planen mer lättförståelig. Visionen för ett hållbart Orust föreslås inkluderas på ett bättre sätt.

Skrivande tar upp aspekter som saknas i planen, såsom hänvisning till den nationella Livsmedelsstrategin och möjligheten att etablera lokala näringskretslopp och näringscirkulation. Kritik riktas också mot bristen på ett särskilt kapitel om beredskap, som inkluderar ökad självförsörjning av mat, näring och energi. Bristen på diskussion om energilagring och energieffektivisering, särskilt inom transport, bostäder och nybyggnation, tas också upp.

Vidare föreslås att planen måste behandla frågor om anslutning av en havsbaserad vindkraftspark och elnät. Skrivande är positiv till stöd för enkelt och lönsamt företagande på Orust, men menar att jord- och skogsbruk inte ges tillräcklig hänsyn. Samarbetet mellan kommunen och näringslivet för att stärka det lokala företagandet välkomnas. Skrivande menar att omställning till mer hållbara transportalternativ och infrastruktur behövs men betonar att Orust består till största delen av landsbygd vilket ska beaktas.

Kritik riktas mot kravet att kollektivtrafiken måste vara tillgänglig inom tio minuters gångavstånd, vilket anses vara en onödig begränsning. Påståendet om att spridd bostadsbebyggelse ökar samhällsservicekostnader och försvårar vardagslivet ifrågasätts, och det noteras att det saknas förståelse för samspelet mellan stad och land. Vidare ifrågasätts specifika mått för vattenkvalitet och kvantitet i planen, och det uttrycks oro över att dessa kan begränsa utvecklingen. Även kravet att ny bebyggelse ska anpassas till befintlig karaktär och landskap ses som ett hinder för nödvändig utveckling.

Slutligen efterfrågas en översyn och omarbetning av planen för att ta hänsyn till de framförda synpunkterna.

Kommentar: Kommunen anser att flertalet delar av yttrandet besvaras inom ramen för vanligt förekommande synpunkter.

Utvecklingen av ett mer hållbart samhälle, med stärkt lokal livsmedels och energiproduktion, är mycket viktig och har goda förutsättningar att uppnås utifrån Orust unikt goda förutsättningar med både gröna och blå näringar. Utvecklingen av tex förnyelsebar energi och lokala näringskretslopp i samhället går alldeles utmärkt att genomföra utifrån riktlinjer och rekommendationer i ÖP 2040. Överiktsplanen är framför allt en fysisk plan som reglerar markanvändningen avseende bebyggelsestrukturer och inte ett dokument som ska beskriva riskberedskap, energilagring mm, detta hanteras inom andra kommunala styrdokument såsom klimat och energiplan, risk och sårbarhetsanalys etc.

Måtten för vattenkvantitet är borttagna. Anslutningspunkter för havsbaserad vindkraft har inte pekats ut då det är att betrakta som allt för svårbedömt. Utredningar pågår just nu där västra Orust kring Ellös skulle kunna vara aktuell.

Yttrande 2.216, Lyröföreningen

Föreningen menar att samrådsförslaget till Översiktsplan 2040 inte verkar vara baserad på objektiva analyser och bedömningar. De är kritiska till förslagets inriktning för landsbygden och menar att den man bör göra om översiktsplanen med hänvisning till opinionen mot förslaget.

Vidare framförs att Översiktsplanen innebär inskränkningar i medborgarnas fri- och rättigheter och att de saknar motivation i översiktsplanen. De anser även att samrådsförslaget inte har stöd i tidigare styrdokument.

Föreningen är också kritiska till hur samrådsmöten och den tidiga dialogen genomförts på en mängd punkter.

Yttrandet lyfter kommunens mål kring att få inflyttning som bidrar till en mer balanserad demografi och menar att det saknas stöd i översiktsplanen och dess underlag för att översiktsplanens inriktning bidrar till dessa mål. Föreningen själva påtalar att den ”gröna vågen” tillsammans med att det var lätt att på bygglov under 80-talet kan ses som drivkrafter bakom befolkningsstillväxten i kommunen 1970-1990. De skrivande hänvisar till en ny grön väg och att kommunen bör minska restriktionerna kring byggande på landsbygden för att attrahera dessa inflyttare. Skrivande menar att det är en ensidig styrning av boende till tätorterna som under de senaste 20 år skapat ojämn åldersstruktur i kommunen vilket förstärks i ÖP 2040. Landsbygdens potential måste nyttjas genom att möjliggöra inflyttning.

Föreningen menar att Orust kommun utmärker sig i att ha en restriktiv hållning kring bebyggelse på landsbygden och att kommunen kommer missgynnas av detta. Man jämför med grannkommunerna och tar upp Sotenäs som exempel på hur riktlinjerna skulle kunna utformas då dessa kommuner i viss mån har liknande förutsättningar.

Yttrande menar att Svanesunds utveckling hindras av kravet på en ny bro till fastlandet enligt ÖP 2040. Eftersom en eventuell bro skulle kunna stå klar långt efter ÖP 2040-tidsramen menar skrivande att kommunen bör visa på planer för Svanesund som inte baseras på förutsättningen om en ny bro.

Yttrandet tar även upp att friskare ålderdom, digitalisering och bättre ekonomi bidrar till att äldre personer stannar i sina hus, särskilt då nybyggda lägenheter ofta innebär höga omkostnader. De skrivande menar att detta gör att man inte ska överskatta viljan för äldre att flytta till lägenheter i tätorterna.

Kritik riktas mot riktlinjer om avstånd till kollektivtrafik på landsbygden som måste vara tillgänglig inom tio minuters gångavstånd, vilket anses vara en onödig begränsning. Skrivande menar att busstrafik bör etableras där människorna vill bo och inte det motsatta. Skrivande menar även att invånarna accepterar pendling och avstånd som en del av vardagen på Orust. Det finns fördelar med att utveckla kollektivtrafiken men framhäver att det är realistiskt med täta tidtabeller. Turtätheten föreslås gradvis förtätas och önskar att fler direktbussar införs. Skrivande framför dock att bilen fortfarande är det mest attraktiva alternativet.

Föreningen påpekar att de bifogade kartorna gällande markanvändning är vagt formulerade vilket skapar en oro för fastighetsägarna. De uppmanar kommunen att tillsammans med markägarna göra en noggrann översyn av olika marktyper, inklusive jordbruksmark, lämplig mark för nybyggnad av bostäder och områden för friluftsliv. De anser att det är lika fel att utesluta nybyggnation på lämpliga platser på landsbygden som att inräkna ängs- och hagmarker lämpliga för bete i områden avsedda för rekreation och friluftsliv.

Skrivande lyfter betydelsen av att bevara mark för livsmedelsproduktion. De menar dock att det starka skyddet inte får omöjliggöra för nybyggnation på landsbygden. Vidare belyser skrivande att landskapsbilden, som ÖPn lyfter som viktig att beakta, är något som skapas av mänskligt arbete på landsbygden. En förutsättning för att fortsätta bruka markerna och bevara landsbygden är att tillåta ny bebyggelse.

Kommentar: Synpunkterna besvaras bland vanligt förekommande synpunkter. Avseende Svanesund finns möjligheter för mindre förtätningsprojekt även utan en bro. En större detaljplan pågår också för området med drygt 100 nya bostäder.

Yttrande 2.83 TSM Smartstoring

Den skrivande menar att inställningen till landsbygden i samrådsförslaget är alltför negativ och att detta bör revideras.

Som företagsägare anser den skrivande att Orust ranking i Svenskt näringslivs kommunranking hänger ihop med svårigheterna att få bygglov på landsbygden och kommunens negativa inställning till etablering av bostäder. Man menar att detta är en viktig bidragande orsak till företagares negativa inställning till kommunens näringslivsklimat.

Yttrandet lyfter att det är viktigt att inte betrakta boende på landsbygden som mer resurskrävande än boende i tätorterna, när majoriteten av skattebetalare och en stor del av kommunens företag finns på landsbygden, i kustorter och på öar. Detta bedöms behövas för att klara kommunens demografiska utmaningar och säkerställa tillgången till arbetskraft.

Mer landsbygdsboende skapar större underlag för kollektivtrafik och samhällsservice. Den skrivande anser att samrådsförslagets riktlinje kring avstånd till kollektivtrafik på landsbygden bör strykas. Däremot ser man positivt på en utbyggd kollektivtrafik, moderna samåkningsmodeller och kreativa mobilitetslösningar i framtiden.

Kommentar: Kommunen tackar för yttrandet. Yttrandet besvaras i vanligt förekommande synpunkter.

Allmänheten

Yttrande 2.12 (Henån/Lövås)

De skrivande motsätter sig exploatering inom ett område utpekat som *Naturområde på landsbygden* i anslutning till Lövåsområdet (SH1 och SH2). Exploateringen som avses består av ett beviljat förhandsbesked samt att det enligt yttrandet finns önskemål om att upprätta en ny gemensamhetsanläggning för väg.

Kritiken mot exploateringen baseras på att den går emot kommunens samrådsförslag för Översiktsplan 2040. Även tillgänglighet till grönområden, utsiktsplatser och fiskevatten samt hänsyn till dagvattenavrinning och naturvärden lyfts som viktiga aspekter att beakta.

Kommentar: Eftersom Översiktsplan 2040 vid tillfället för synpunkten är ett pågående arbete har denna ännu inte vunnit laga kraft. De åtgärder som kommunen prövar i förhandsbesked, lov och tillstånd behöver därför i stället prövas mot Översiktsplan 2009. Frågor kring dagvatten,

naturvärden med mera regleras även i plan- och bygglagen och miljöbalken och ska även därigenom beaktas vid prövningar. Synpunkten noteras och föranleder ingen ändring i förslaget till Översiktsplan 2040. Synpunkten inkom även till miljöenheten och byggenheten och eventuella ytterligare frågor kring deras ärenden såsom förhandsbesked hänvisas dit.

Yttrande 2.16 (Henån)

Yttrande framför följande synpunkter gällande Henån:

- Anlägg en strandpromenad längs västra stråket med skylt till badplats vid Karins hus.
- Möjliggör för pub eller bar likt i Skärhamn.

Även formuleringen ”Gästhamn i kommunal regi nedlagd” ingår i yttrandet.

Kommentar: Synpunkter kring strandpromenad och möjlighet för bar stämmer överens med planprogram för Henåns centrum, men bedöms vara för detaljerat för att ingå i Översiktsplan 2040. Kommunen planerar inte att lägga ner Henåns gästhamn.

Yttrande 2.86 (Henån)

Yttrande belyser att den stora mängd trafik som passerar Henån vidare mot Ellös enbart har en väg över ån vilket gör att en svår trafiksituation kan uppstå vid reparation eller om bron blockeras. Då trafiken i framtiden troligtvis inte kommer minska föreslår undertecknad följande åtgärder som kan avlasta trafiken över ån och genom samhället.

- En parallell vägförbindelse över ån.
- En förbifart från väg 160 som ansluter till Röravägen vid Lundens industriområde

Kommentar: Kommunen bedömer att trafikkapaciteten i första hand bör förbättras genom åtgärder på befintliga vägar. Vägreservat för förbifart, TH1, finns utpekade i översiktsplanen men bedöms inte behöva genomföras under översiktsplanens tidshorisont fram till 2040.

Yttrande 2.25 (Henån)

Yttrande är boende in till område SH6 (Ängsberget) och ifrågasätter sig starkt utvecklingen av bostäder inom området. Områdets typiska bohuslänska natur med kuperad terräng och att området flitigt nyttjas av boende i Henån uppmärksammas. Yttrande anser att Henån skulle mista ett av de främsta natur- och rekreationsområden om bebyggelsen i området SH6 genomförs vilket skulle försämra livskvaliteten för Henåns befolkning.

Vidare uttrycker undertecknad följande synpunkter och frågor kring bebyggelsen i område SH6

- Hur ska den nya bebyggelsen både bevara träden och bergsknallarna i området samtidigt som havsutsikten? Havsutsikt och bevarandet av träd och berg anses vara svårt att kombinera.
- Stora delar av området ligger i norrläge och skuggas av Ängsberget vilket inte blir så attraktivt för ny bebyggelse.
- Området är så pass kuperat att sprängning kommer behövas vilket ska undvikas enligt planen. Hur ska det gå till i praktiken?

Kommentar: Område SH6 har beslutats i eget ärende, Planprogram för Dalby, som finns att läsa på kommunens hemsida. Där beskrivs hur bebyggelsen är tänkt att utformas.

Yttrande 2.121, 2.165 (Henån)

Inledningsvis ställer sig undertecknad mycket positiv till att förslagen bebyggelse i områdena (SH8 och SH9, SH1 och SH2, SH6, SH5 och SH4, MH2 och MH3) då ingen av dessa områden tar någon värdefull jordbruksmark i anspråk. I frågor kring landsbygd anser yttrande att det inte får ske någon konflikt mellan

tätort och landsbygd samt att aktivt verka för att utveckla landsbygden genom att bland annat minska strandskyddets begränsning för markägare.

I yttrandet ges information och synpunkter kring bebyggelsen i Henån.

- För bebyggelsen vid SH8 och SH9 (Bua) föreslås en förbifart vid Buavägen 121 då trafiken på vägen ökat markant de senaste åren.
- Det ses positivt på utvecklingen vid SH1 och SH2 (Lövås-Björvattnet) och en ny vägenslutning vid Torpvägen skulle avlasta den nuvarande mot 160. Undertecknad ser även en möjlighet att anlägga en GC väg till Henån i samband med utvecklingen.
- Det poängteras att övrig jordbruksmark inom område MH2 (Nävrekärr) absolut inte får tas i anspråk för bebyggelse.
- I området för grönområde och park GF2 beskriver undertecknad att den privata marken brukas på ett hänsynsfullt och varsamt sätt i harmoni med friluftslivet. Yttrande vill försäkra sig om att översiktsplanen inte på något sätt begränsar möjligheten att bedriva ett aktivt skogsbruk inom området.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna kring infrastruktur och Nävrekärr är relevanta och tas med i kommande detaljplanearbete. Att anlägga en GC-väg från Torpvägens utfart som ansluter till GC-väg i Henån är något kommunen har som målsättning. Jordbruksmark ska inte tas i anspråk på MH2 förrän det eventuellt skulle uppstå ett behov långt in i framtiden då centrala servicefunktioner i Henån centrum i längre kan upprätthållas på grund av kraftigt stigande havsnivåer. Några begränsningar för att bedriva ett hänsynsfullt skogsbruk inom GF2 är inte aktuella

Yttrande 2.163 (Slussen)

Yttrande som tagit del av samrådshandlingen blev besviken av att konkreta planer för livsmedels- och energiproduktion samt att planer för en levande landsbygd saknade. Yttrande önskar en bild av en ö med stark inflyttning av unga men entreprenörskap för att driva nya besöksmål inom kommunen.

Undertecknad anser att översiktsplanen är bakåtsträvande då bebyggelse enbart ska ske i anslutning till tätorterna av ekonomiska skäl. Den yngre befolkningen i kommunen efterfrågar eftersträvar troligtvis inte en villa i anslutning till tätorterna och värderar inte heller närhet till exempelvis busshållplats högst. Det är naturen och avskildhet som lockar.

Översiktsplanen upplevs uppmåna att inte flytta till Orust då bebyggelse begränsas utanför tätorterna och enbart viss äldre sommarstugebebyggelse godkänns för permanentboende. Yttrande ser blå och gröna näringar, lokal livsmedels- och energiproduktion med energieffektiva transporter som framtiden. Detta nämns i samrådshandlingen men en fördjupad redovisning för hur de ska gå till saknas.

För att Orust ska följa med i utvecklingen av besöksnäringen kan inte nya bebyggelseplaner stoppas på grund av översiktsplanens riktlinjer för landsbygden. Yttrande lyfter Tjörn som ett exempel där kommunen satsat på kulturen. Undertecknad vill se en djärv idé på Orust - en kultursatsning så stor och spektakulär att vi får internationell uppmärksamhet och att översiktsplanen diskuterar vart detta kan ske.

Det nämns kort att översiktsplanen är positiv till sociala boenden vilket yttrande inte anses levas upp till i verkligheten. Ett förslag på var hyreshus på landsbygden skulle kunna finnas önskas då alla som drömmer om landet inte har råd med eget boende.

Yttrande avslutar med att stora delar av översiktsplanen är utmärkta och heltäckande men att landsbygdsbornas önskemål och intressen har negligerats. Översiktsplanen anses inte ge en positiv syn på framtiden, vilket behövs för att locka unga familjer till ön och för att vara ett föredöme i omställningen på landsbygden.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna är till stor del besvarade bland vanligt förekommande synpunkter. Energi- och livsmedelsproduktion, inklusive blå näringar finns beskrivna som en viktig potential i ÖP. Däremot menar kommunen att detta inte bör beskrivas i detalj i ÖP utan lämpar sig bättre i t ex näringslivsstrategin. En kultursatsning av internationell standard och dess plats har inte diskuterats i ÖP men bedöms möjlig att placera på ett flertal platser om initiativ väcks.

Yttrande 2.166 (Slussen)

Yttrande anser att samrådshandlingen inte tagit de lokala förhållandena i åtanke och missat den huvudsakliga anledningen till att någon väljer att flytta till eller etablera sig på Orust.

Undertecknad anses att skrivningen om landsbygden är bristfällig och kommer leda till att folk flyttar ifrån eller väljer bort Orust som bostadsplats. Yttrande påpekar att kommunen redan idag har en åldrande befolkning med en relativt låg utbildningsnivå och ett ensidigt näringsliv vilket översiktsplanen inte föreslår någon lösning på.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna är besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.203 (Slussen)

Inledningsvis ställer sig undertecknad positiv till översiktsplanens vision och stora fokus på miljön, mat och klimat men ställer sig mindre positiv till att tätorternas utveckling sker på landsbygdens bekostnad.

Yttrande har vidare att antal frågor och synpunkter rörande följande ämnen

- Hur ska kommunen utveckla ett nätverk av cykelbanor? Kan befintliga vägar rustas upp eller kan mindre grusvägar användas för att koppla ihop cykelnätverket på Orust? Att nyttja befintliga vägar skulle kunna göra att stora insatser för separata cykelvägar kan undvikas.
- Hur kommer det sig att det är relativt få tomter i området som får bygglov och varför är många tomter bundna till konventionella byggheror?
- Den samla vägen i Slussen skapar en pressad trafiksituation speciellt under vintertid.
- Undertecknad efterfrågar även en taxiservice och tydligare skyltning på Orusts vägar.

Kommentar: Kommunen anser att frågan om cykel är besvarad bland vanligt förekommande synpunkter. Enskilda bygglovsfrågor, taxiservice och marktilldelning är inte en fråga för ÖP utan styrs av andra processer i kommunen.

Yttrande 2.8 (Svanesund)

Den skrivande anser att det är viktigt att prioritera det övriga trafiksystemet kring Svanesund i väntan på en bro, om det ökar möjligheterna till utbyggnad även innan en bro finns. Vidare bör färjan avlastas genom ökad andel kollektivt resande. Detta föreslås ske genom att förbättrade kopplingar till Stenungsund och Göteborg via färjan, samt ett väl utrustat väntrum vid färjeläget.

I yttrandet föreslås att detaljplanarbete påbörjas inom MS3 (kring Svanesunds småbåtshamn och badplats) för att ge utrymme till utveckling med bland annat mer föreningsliv och fler båtplatser.

Kommentar: Kapacitetsbristen som begränsar Svanesunds utveckling är huvudsakligen i färjetrafiken och på Tjörnbröleden. Vägar kring Svanesund är inte den begränsande faktorn, men kapacitetsbristen på förbindelserna till fastlandet påverkar idag utbyggnadsmöjligheterna i Svanesund. Kommunen deltar i den regionala trafikplaneringen, med bland annat Västtrafik, och jobbar på flera områden för att förbättra kommunikationerna till och från Orust. Förbättringarna

behöver ske på fler områden än genom en framtida bro och kommunen delar bilden av att det är viktigt att arbeta för att öka kapaciteten för att möjliggöra större utveckling i Svanesund.

Förslagen för område MS3 som lyfts bedöms vara i linje med det som föreslås i planförslaget.

Yttrande 2.10 (Svanesund)

I yttrandet föreslås ett torg i Svanesund avskilt från Färjevägen med handel och mötesplatser.

I yttrandet finns även ett antal synpunkter på hur kommunen kan stärka turismen på Orust. Vidare föreslås att kommunen ska få ett större bolag att bygga en fabrik på ön, att infrastruktur för alternativa transporter ska utvecklas, att ön ska göras attraktiv för 18-30 åringar att bosätta sig samt att kommunen inte ska begränsa bebyggelse och därmed hindra innovation.

Kommentar: Planprogram för Svanesund innehåller förslag på utveckling av ett torg i centrala Svanesund. Synpunkter kring turism och näringsliv bedöms inte böra till översiktsplanenivån men förmedlas till berörda tjänstepersoner. Frågor om demografi finns besvarat bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.18 & tillägg 2.35 (Svanesund)

Yttranden belyser frågan att en ny väg (TS1) förbi Svanesund skulle påverka Svanesund centrum negativt då trafiken inte längre skulle passera mot färjan vilket minskar kundunderlaget.

Vidare föreslår undertecknad att kollektivtrafiken ska byggas ut för att främja en hållbar mobilitet.

Kommentar: Kommunen anser att frågan om ny vägdragning i Svanesund är inte fastställd och därmed inte möjlig att bedöma avseende hur Svanesunds centrum kan komma att påverkas. Dock ska sägas att en broanslutning in i samhället också skulle få stora konsekvenser för området kring ett eventuellt brofäste. Kollektivtrafikfrågan är besvarad bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.50 (Svanesund)

Yttrande uttrycker en oro över att en förtätning av Svanesund ska ha en negativ påverkan på djur och natur. Undertecknad är markägare vid område SS3 och belyser att Svanesund är känt för sitt friluftsliv. Området som nu planeras att bebyggas används flitigt för rekreation och friluftsliv.

Vidare ges en redogörelse för en stor mängd arter så som paddor och salamandrar som skådats i området. Dessa kan komma att behöva tas hänsyn till vid en framtida byggnation i området. Yttrande har inget emot att Svanesund förtätas men anser att det kan göra på ett mindre ingripande sätt för djur och natur.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna är relevanta men i detaljplaneskedet.

Yttrande 2.77, kompletterat i yttrande 2.119 (Svanesund)

I yttrande 2.119 kompletteras yttrande 2.77 med att de inte är intresserade av att sälja sin fastighet.

Yttrandet tar upp att det är svårt att navigera på markanvändningskartan eftersom fastighetsgränser inte finns och vissa byggnader inte syns.

Vidare frågar man hur kommunen kommer att hantera bygglovsansökningar inom område SS4 som har ställningstagandet "Kan byggas ut under förutsättning att en ny bro till fastlandet byggs norr om Svanesund." Man undrar också hur det utpekade området för verksamheter och industri påverkas av val av sträckning för brovägen.

Yttrande ser en risk att samrådsförslaget påverkar deras fastighetsvärde avsevärt.

Man undrar också om kommunen kommer kontakta berörda fastighetsägare och förklara hur översiktsplanen påverkar deras fastigheter och när synpunkter hanteras, i översiktsplanen eller om/när det blir en bro.

De skrivande menar att resultat av ”broutrredningen” bör hänvisas till och sammanfattas i översiktsplanen. Man lyfter även att olika befolkningsprognoser används för ÖP och ”broutrredningen” samt att utredningens resultat att man inte bör anlägga cykelbana längs broleden och att detta innebär en konflikt med kommunens intentioner att främja cykling.

Yttrandet ställer frågan om det gjorts någon ”kulturell utredning” av marken där broleden föreslås.

I yttrandet beskrivs historiken kring Fagerhult och Wareviks hamn. Skrivande menar att Wareviks hamn är en kulturmiljö jämförbar med Kultehamn och Storehamn och att detta saknas i kulturmiljöstrategin. Bilagor om med text och kartor om Wareviks hamn och Fagerhult bifogas.

Slutligen uttrycks en stor oro för hur Översiktsplan 2040 kan komma att påverka de skrivandes hemmiljö.

Kommentar: Kommunen anser att frågan om bron och hanteringen av den kommande processen beskrivs i vanligt förekommande synpunkter. Kommunen förstår att frågan skapar frågor och så länge Trafikverket inte studerat dess läge i detalj är det svårt att göra några verkliga bedömningar av effekterna för det enskilda hushållet. Förslaget i granskningshandlingen är nu förändrad åt en mer schematisk hållning och ett par av de tidigare utpekade utvecklingsområdena är borttagna.

Yttrande 2.112 (Långelanda)

Yttrande önskar att inför en sådan här stor förändring bör alla kommunens invånare bjudas in till diskussion. Information om vad som planeras bör komma till varje invånares brevlåda. Politikerna borde tydligt gå ut med vad de olika partierna har för åsikter kring en översiktsplan.

Vidare menar yttrande att då majoriteten av Orusts befolkning bor på landsbygden är det också där majoriteten vill bosätta sig, vilket inte reflekteras i samrådshandlingen.

Yttrande anser inte att kommunen ska ha egna regler för mark- och vattenanvändningen utöver gällande lagstiftning.

Möjligheten till bygglov och val av plats att bosätta sig ska vara lika för alla och inte beroende av kontakter eller resurser. Yttrande anser att det finns orättvisa i vilka som beviljas bygglov och efterfrågar en mer ömsesidig kommunikation mellan boenden och kommunen.

Landsbygdens invånare ska inte ses som mer resurskrävande. Nyttja befolkningens kunskap för att hålla landsbygden levande och utveckla den. Ett större fokus önskas lägga på möjligheten att bli självförsörjande och det är inte möjligt inom tätbebyggda områden.

Kommentar: Kommunen anser att större delen av synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter (ÖP-processen, landsbygden). Regler för mark- och vattenanvändning styrs av många olika lagstiftningar (PBL, Miljöbalken, Jordabalken m m) och förslaget till ny ÖP ställer inga definitiva krav därutöver. Enskilda bygglov är inte en fråga för ÖP.

Yttrande 2.6 (Ellös)

Yttrande bor granne med en tomt som kommunen köpt i Ellös (SE5) och har förstått att detta hus ska rivas. Yttrandes dotter 10 år som tycker mycket om skogen lämnar följande protest underskriven av cirka 70 personer:

Yttrande 10 år tycker det är bra med tomter i Ellös men det får inte innebära att djur och växter i området försvinner. Idag finns där en fin gammal och levande skog. I stället borde kommunen göra bättre stigar

med skyltar om vilka djur och växter som lever där så att fler kan uppleva den. Yttrande har själv sett ett flertal djur så som Älg, fladdermus och kattuggla.

Kommentar: Det uppstår ibland dilemman i samhällsplaneringen. Området hyser kvaliteter för närrekreation och har en rad naturvärden, dock inga utpekade högre naturvärden. Området SE5 utgör en liten del av ett större sammanhängande naturområde, en kulle som till stor del utgörs av hållmarker med hänförande utsikt över havet. Allt detta ska bevaras och tillgängligheten till och omkring berget ska utvecklas med tex stigar och utsiktsplatser i samband med en utveckling inom SE5. Ellös har de senaste decennierna framför allt utvecklats i mer perifera lägen som Husebybergen. Kommunen ser det som mycket angeläget att nu börja utveckla samhället med attraktiva naturnära bostäder mer centralt, nära skola, service och kollektivtrafik, något som uppfylls med en utveckling av bostäder inom SE5. Kommunen står därför fast vid att området ska kvarstå i ÖP2040. I kommande process med att upprätta detaljplan har gärna kommunen en dialog med närboende hur området kan utvecklas med så lite påverkan på naturen som möjligt och hur ett större omkringliggande rekreationsområde med stigar, utsiktsplatser mm skulle kunna se ut och fungera.

Yttrande 2.14 (Ellös)

Yttrandet har signerats av 20 boende i Ellös.

Yttrande anser att Översiktsplan 2040 är en mycket positiv och ambitiös handling som betonar vikten av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och tätortsnära rekreation.

Man ställer sig dock kritisk till utpekandet av område SE5 i Ellös för sammanhängande bostadsbebyggelse, med hänvisning till biologisk mångfald och tätortsnära rekreationsvärden. Yttrandet lyfter naturvärden i form av småvatten och död ved och menar att skyddsvärda arter finns i området. Yttrande anser att det skulle vara en katastrof för såväl naturen som boende i Ellös att exploatera området.

Den tidiga dialogens synpunkter om behovet av närrekreation och bevarad natur lyfts som argument mot utpekandet av området. Även samrådsförslagets ställningstagande att det finns en liten andel tätortsnära rekreation inom orten och att tillgängligheten behöver öka lyfts upp.

I stället för område för bostäder föreslås att området i översiktsplanen pekas ut som ett skyddat naturvårdsområde och att det tillgängliggörs som rekreationsområde. Man menar att detta kommer gynna Ellös mer än bostadsutvecklingen genom att det bidrar till en mer hållbar plan, och stärker ortens boendekvaliteter för att locka fler helårsboende.

Kommentar: Se yttrande 2.6 ovan.

Yttrande 2:20, 2.51, 2.59, 2.60, 2.61, 2.62, 2.70, 2.71 2.72 (Ellös)

Yttrandet föreslår att samrådsförslaget redigeras och förkortas då man menar att upprepningar och motsägelser gör det långt och svåröverskådligt. Man är också kritisk till formen på samrådsmöten.

Trafik

Den skrivande undrar vem som ska betala en färja för gång- och cykeltrafik om bilfärjan mellan Svanesund och Kolhättan avvecklas och poängterar att gång- och cykelväg även behövs på bron.

Att sänka hastigheter i tätorterna till 30 km/h föreslås i kombination med hastighetsdämpande och trivselhöjande gröna lösningar för att främja gång och cykling samt öka den biologiska mångfalden. Vidare anser den skrivande att satsningar på cykling behöver prioriteras högre i kommunen. Frågan om hastighetssänkning och prioritering av gång och cykel lyfts särskilt gällande Ellös. Man anser även att kommunen bör överta huvudmannskapet från vägföreningarna för att kunna satsa på cykelbanor.

Man anser att det behövs en väg till Ellös djuphamn genom Slätthults industriområde och inte genom samhällskärnan, för att ge mer plats åt gående och cyklisterna.

Yttrande föreslår att underlag för direktbussar till Göteborg från andra orter än Henån bör undersökas, och att direktbuss från Ellös via Varekil och Svanesund är lämpligt vid en framtida bro. Byten från Orust föreslås ske till tåg i Stenungsund istället för via buss från Varekil eller Myggenäs med hänvisning till snabbhet och bekvämlighet.

Man ställer sig positiv till en bro till fastlandet från Svanesund som skapar bättre förutsättningar för helårsboende och arbetspendling över hela ön.

Landsbygd

Yttrandet är kritiskt till samrådsförslagets ställningstagande kring avstånd till kollektivtrafik på landsbygden och menar att det ska vara upp till den enskilda att välja. Vidare anses att översiktsplanen presenterar för få planer för landsbygden där en stor del av befolkningen bor.

Klimatanpassning

Vidare lyfts att föreslagna åtgärder för klimatanpassning i Henån är kostsamma och man undrar hur dessa ska finansieras

Yttrande menar att om detta blir alltför kostsamt för skattekollektivet bör kommunen istället förlägga samhällsviktiga funktioner i Varekil eller Svanesund vid ny broförbindelse och att vissa funktioner även kan förläggas till Ellös. Därför föreslås att ett klimatanpassningsprogram tas fram för hela kommunen innan beslut tas om finansiering för åtgärder i Henån, att mindre kostsamma åtgärder ska utredas i Henån samt att kommunens samhällsviktiga funktioner ska spridas mellan kommunens tätorter.

Man undrar om det är Rosenlundsvägen som avses höjas eller om man menar Skandiavägen i klimatanpassningsstrategin.

Ellös

Den skrivande anser att den äldre bebyggelsen i Ellös bör pekas ut i kommunens kulturmiljöstrategi, och att den har ett särskilt kulturvärde då den fortfarande idag fungerar som ett levande helårssamhälle i jämförelse med andra kustorter.

Yttrande menar att satsningar på Ellös och trivsel saknas i samrådsförslaget och frågar sig varför Ellös är ”totalt ointressant” för kommunen.

Yttrandet lyfter också kritik mot lokaliseringen, funktionen och utformningen av Ellös reningsverk utifrån riksintresse för kustzonen och friluftslivet, natur- kultur- och rekreationsvärden. Man menar att det hade varit lämpligare att förlägga reningsverket i Tuvesvik. Vidare ifrågasätts hur Ellösfjordens vattenstatus kommer påverkas av utbyggnaden.

Vidare är man kritisk mot tidigare genomförda utbyggnader som Slätthults industriområde. Vidare ifrågasätts varför Sörbo inte bedöms passande för planändring för att möjliggöra helårsboende.

Naturområdet väster om Gullberg föreslås tillgängliggöras med trappor, stigar, rastplatser och strandpromenad. Vidare föreslås åtgärder för att underhålla och utveckla närnatur kring vattentornet samt kopplingar mot Morlanda. Man anser att bostadsetableringen SE5 som föreslås i samrådshandlingen är olämplig med hänsyn till grönområden.

Vidare föreslås en generationspark i Ellös likt satsningar i Svanesund och Henån, och värdet av Ellösparkens verksamheter lyfts upp. Man är kritisk till att kommunen inte medfinansierat investeringar i bergvärme för verksamheten.

Yttrandet innehåller även ett antal detaljerade åtgärdsförslag kring parkering och trafik i Ellös.

Övrigt

Föreningslivet föreslås lyftas upp mer i Översiktsplanen då de spelar en stor roll för trivseln i områden med enskilt huvudmannaskap.

Yttrande är kritisk till att inte medge mer än 1000 m² tomter inom tätortsnära landsbygd med hänvisning att det begränsar förutsättningar för odling och djurhållning.

Yttrandet innehåller synpunkter kring laddinfrastruktur, naturskyddsföreningens samåkningsplattform, efterfrågan av kommunal CO₂-budget, föreningsstöd till energieffektivisering.

Vidare är man kritisk till föreslagen hotellbyggnation i Tuvesvik och menar att det kommer leda till en överetablering och riskerar att sluta i fritidsboenden, vilket inte anses bidra till kommunens utveckling.

Man är också kritisk till kommunens upphävande av strandskydd och inverkan i terrängen för utveckling av Tuvesvik och Slätthults industriområde samt utformningen av bebyggelsen i Tuvesvik som helhet.

Kommentar: Vägen via Slätthult ner till Ellös djuphamn är smal, brant och går nära bebyggelse och lämpar sig inte som genomfartsväg till hamnen. Ett klimatanpassningsprogram ska tas fram för hela Orust, där mer specifika anpassningstrategier ska tas fram för respektive ort. En kostnads- och nyttoanalys finns för Henån där en klimatanpassning av centrum är beräknad som samhällsekonomiskt lönsam. Mer om klimatanpassning finns också att läsa i kommunens klimatriskstrategi som utgör en del av ÖP 2040. Angående höjning av Rosenlundsvägen och Skansvägen så skulle delar av båda dessa vägar behöva höjas i framtiden för att säkerställa tillgängligheten till bebyggelsen i området.

Kommunen menar att Ellös på intet sätt är ointressant och i ÖP finns flera förslag till satsningar på bostäder. Sörbo är utpekat för satsningar på året-runt-bebyggelse, inom SE1, SE2 och en omvandling av Sörbo fritidsområde – som är utpekat i en förstudie som aretruntområde med kommunalt VA och större byggrätter. Begränsningen av tomtstorlek inom tätortsnära landsbygd är borttagen. Frågan om Tuvesvik är inte en fråga för ÖP då beslut om detaljplan redan är fattat.

I övrigt hänvisas till svaren inom vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.34 (Ellös)

Den skrivande konstaterar att västra Orust befolkningstillväxt är beroende av en stärkt lokal arbetsmarknad medan östra Orust kan förlita sig mer på arbetspendling. Det anses därför viktigt att kommunen främjar näringslivet på västra Orust och prioriterar ekonomiskt tillgängliga bostäder för yngre. Ellös nämns som ett viktigt centrum för att kunna få en ökad befolkning i de västra delarna. F-9 skola i Ellös och ett gymnasium i Henån skulle uppskattas av familjer

Ett fungerande vardagsliv med tillgång till service, skola arbete och fritid lyfts som en nyckelfaktor för inflyttning. En framtida bro från Svanesund till fastlandet anses få en avgörande betydelse för var människor bosätter sig och ses som en stor fördel för sydöstra Orust. Den skrivande bedömer att Svanesund och Varekil i framtiden kommer utgöra Orust naturliga centrum.

Högre utbildning med inriktning på miljövard och hav föreslås etableras i kommunen. Satsningar på solenergi på västra Orust föreslås.

Kommunalskatt och kollektivtrafikavgifter lyfts som utgifter som är dyrare på Orust jämfört med på Tjörn.

Den skrivande menar att det är motsägelsefullt att inte tillåta bebyggelse med silhuettverkan eftersom utsikt är attraktivt för bostäder och en konkurrensfördel för Orust gentemot fastlandet.

Cykelvägar bör prioriteras och kommunen bör undersöka finansieringsformer. Yttrande tolkar det som att den tätortsnära landsbygden inom cirka 8 km från tätort ska förses med cykelbana.

Hälleviksstrands kyrka föreslås uppmärksammas i översiktsplanen.

Detaljplan för Sörbo fritidshusområde föreslås ändras för att möjliggöra helårsboende

Kommentar: Hälleviksstrands kyrka omnämns i planprogram för Hälleviksstrand och Edshultsbhall men kommunen går i Översiktsplanen inte in på den detaljnivån på enskilda byggnadsverk.

Kommunen har undersökt intresset inom Sörbo fritidshusområde att ansluta till kommunalt VA via avtal men intresset har inte varit tillräckligt stort. Kommunen kan ansluta området genom att utöka det kommunala verksamhetsområdet, men detta kräver en större investering. Prioritering av detta görs i relation till kommunens investeringsram och övriga VA-projekt. När VA kan byggas ut i området blir en planändring aktuell.

Yttrande 2.47 (Ellös)

Yttrandet har signerats av 10 boende i Ellös.

De skrivande anser att område SE3 som utpekats för bostadsbebyggelse i samrådshandlingen är olämpligt med hänvisning till landskapsbild och orörd natur. Den anses som olämplig med hänsyn till möjligheterna att ordna trafik och VA-infrastruktur.

Yttrande påpekar att exploateringar som genererar stora ingrepp i berg inte bara är ekonomiskt ofördelaktigt utan också innebär en stor klimatpåverkan, vilket kommunen bör beakta när nya områden pekas ut.

Kommentar: Kommunen anser att området kvarstår. Varsamhet om terräng och landskapsbild studeras vidare i kommande detaljplan.

Yttrande 2.56 (Ellös)

Undertecknande anser att Ellös borde kompenseras för reningsverkets utbyggnad samt att Henån har prioriterats före andra orter på Orust när det gäller klimatanpassningsåtgärder.

Yttrande uttrycker en stark oro kring Ellösfjordens ekologiska vattenstatus som påverkas av en ökad kapacitet vid reningsverket i Ellös.

Det påpekas även att Ellös som unikt samhälle med en mix av hel- och delårsboende och näringsliv inte behandlats tillräckligt i översiktsplanen och att Ellös är bortglömt.

Kommentar: Kommunen anser att frågan om prioritering av tätorterna inte ska ses som en rangordning. Ellös är viktig och satsningar på t ex de blå näringarna är riktade hit. Samtidigt är Henån öns centralort och har stora behov av klimatåtgärder för att säkra samhällsviktig service. Dessa är dock varken beslutade eller finansierade.

Yttrande 2.66, 2.115, 2.78a, 2.79b, 2.68 (Ellös)

På grund av ett misstag i registreringen av yttranden finns två yttranden med nummer 2.79, som istället döpts till 2.79a och 2.79b.

Yttrande uttrycker en stark oro kring Ellösfjordens ekologiska vattenstatus som påverkas av en ökad kapacitet vid reningsverket i Ellös.

Vidare upplever yttrande att det finns en obalans i prioriteringar och satsningar på kommunens orter i översiktsplanen, Henån upplevs vara högst prioriterat. Undertecknad vill se att Ellös möjlighet till utveckling prioriteras för att bibehålla fastboende, främja industrin samtidigt som turister och sommargäster lockas.

Yttrande vill se en mer långsiktig satsning på cykelvägar och anpassning av befintliga vägar mellan Orusts huvudorter. En ökad cykelmöjlighet skulle kunna förlänga den relativt korta turistsäsongen genom att bredda turistmöjligheterna.

Undertecknad föreslår även en sänkt kommunalskatt för att öka kommunens attraktivitet och konkurrenskraft.

Kommentar: Kommunen anser att oron för Ellösfjordens ekologiska vattenstatus är obefogad. I övrigt hänvisas till vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.22 (Kårehogen)

Yttrande är fastighetsägare till Kårehogen 1:66, 1:91, 1:92 och 1:93. Ytan redovisas i översiktsplanen som jordbruksmark.

De skrivande önskar att området justeras till ”oklassad yta”, med hänvisning till att tomterna är avstyckade för bostadsbebyggelse och två av tomterna tidigare haft förhandsbesked. Som skäl till detta bör göras anges fastigheternas sammanhang i anslutning befintlig bebyggelse och gällande detaljplaner. Fastigheterna ligger i anslutning till en gällande detaljplan för bostadsändamål, Kårehogen 1:28 m.fl.

Kommentar: Inga ytor i Översiktsplanen är ”oklassade”, området har i samrådsförslaget markanvändningen landsbygd. Det är även redovisats som jordbruksmark i översiktsplan 2040.

I kartlagret jordbruksmark i översiktsplanen redovisas jordbruksmark från Jordbruksverkets blockdatabas, Länsstyrelsens ängs- och betesmarksinventering och Lantmäteriets fastighetskartan. I stort innefattar kartan all jordbruksmark men det kan finnas både åker- och betesmark som inte finns med i kartlagret. Kartan baseras på nuvarande markanvändning och inte planerad eller önskad.

Enligt 3 kapitel 4 § miljöbalken får brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Prövningen av detta sker i detaljplan, förhandsbesked eller lov. Åtgärderna behöver prövas i ny en ansökan om tidigare förhandsbesked inte är giltiga fortfarande.

Även om åkermarken inte skulle redovisas i kartan skulle samma prövning utifrån gällande lagstiftning behöva ske, men kommunen har valt att redovisa jordbruksmarken för att underlätta handläggningen. Kommunen bedömer inte att det är lämpligt att justera kartan utifrån den inkomna synpunkten.

Yttrande 2.118 (Kårehogen)

Yttrande anser att en begränsning av nybyggnation på landsbygden kommer minska inflyttningen till Orust då familjer som väljer att flytta till ön gör det för att kunna bo nära djur och natur, inte i villaområden i tätorterna.

Undertecknad ger exempel på riktlinjer som anses vara negativa för utvecklingen, såsom begränsning av tomstorlekar och att det enbart får byggas i tätorterna.

Yttrande uttrycker även en oro för att den restriktiva inriktningen för landsbygden innebär att västra Orust blir ett område enbart för delårsboende och sommarstugor. Vidare uttrycks en oro för äldre generationer att överlåta sina större fastigheter till yngre generationer. Att stycka av tomter som vanligtvis är ett vanligt tillvägagångssätt anses inte vara möjlig i förslagen översiktsplan.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna är besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.108 (Flatön)

Skrivningen i samrådshandlingen som rör landsbygden är negativt formulerad och måste ändras.

Yttrande uttrycker följande synpunkter och information kring landsbygden:

- På landsbygden finns mycket mark som inte berörs av något skyddsområde. Denna mark ska kunna utvecklas genom att exempelvis stycka av en tomt. Ett sätt att få fler yngre att flytta hit.
- Företag som startats och drivs på landsbygden bidrar till den gemensamma välfärden
- Då livsmedels- och energiproduktionen ska på landsbygden behöver det också fungera att bo där.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna besvarats bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.110 (Flatön)

Yttrande anser att skrivningen om landsbygden är för negativt skriven och måste ändras.

Samrådshandlingen saknar också en direkt koppling till målen i Vision 2040.

I *Nationell Strategi för Hållbar Regional Utveckling* står det att "likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet". Yttrande påpekar att detta även borde gälla för Orust kommun. Nuvarande regering har också uttalat att hela landet ska utvecklas. Undertecknad anser att invånare värderas efter val av bostadsort. Kostnaderna hos landsbygdsboende hanteras men intäkter landsbygdsboende bidrar med missas.

Det finns redan en mängd hinder för byggnation (strandskydd, naturvårdsområden, Natura 2000 mm) så kommunen behöver inte skapa ytterligare hinder. Gör det i stället möjligt att lättare bebygga mark som exempelvis inte lämpar sig för skogs- eller jordbruk. Byggnation med stora ingrepp på naturen ska självklart utredas grundligt. För att få fler unga att flytta till Orust behöver landsbygden få utvecklas. Kommunens många detaljplanerade fritidshusområden kan kanske ändras för att möjliggöra utbyggnad och göras till åretruntboende.

Orust fantastiska kulturarvs förvaltning finns just för att människor fortsätter leva och verka i bygden. Låt inte landsbygden bli ett museum.

Skapa bättre kommunikationer med våra grannkommuner Lysekil, Uddevalla, Stenungsund och Tjörn för att ge fler möjligheten att åka kollektiv. Cykelturismen bör också stärkas då många redan idag turistar med cykel på bland annat vägen över Flatön.

Slutligen belyser yttrande vikten av att det måste finnas en uttalad framtidstro och en positiv attityd mot invånarna för att kommunen ska vara attraktiv.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna besvarats bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.111 (Flatön)

Yttrande ser med stort missnöje på samrådshandlingen för översiktsplanen. Synen på landsbygden anses allt för negativ och dess invånare ses som resurskrävande.

Yttrande redogör vidare för aspekter som helt saknas i samrådshandlingen:

- Det finns i planen inga visioner om utveckling av landsbygden genom att underlätta för unga att flytta hit.

- Ingen analys av landsbygdens betydelse för livsmedelsförsörjning, energiproduktion och krisberedskap.
- ingen konsekvensbeskrivning av vad som händer med en avfolkad landsbygd i form av igenväxta marker, eller vem som ska sköta turistnäringen på landsbygden.

Undertecknade ser att skrivningen om landsbygden omarbetas till en mer positiv bild. Skrivningen ska syfta till en hållbar utveckling som innebär att fler flyttar till Orust genom satsning på kommunikationer och enklare bygglovsförfarande för åretruntboende.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.125 (Flatön)

Yttrande uttrycker vikten av en levande landsbygd och en oro över framtida generationers möjlighet till att välja boendeplats. Undertecknade anser att översiktsplanen behöver bearbetas för att alla invånares intressen ska tas i beaktning.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.131 (Flatön)

Att bevara landsbygden är något som kommunen eftersträvas men yttrande anser att en väsentlig information kring hur landsbygden ska bevaras saknas i samrådshandlingen. För att attrahera fler att flytta till Orust behöver landsbygden förutsättningar för att utvecklas.

Undertecknad anser att kommunen förlitar sig på att privatpersoner håller sina marker attraktiva för besöksnäringen. Det behövs mer än det, så som kommunikationer till samhällsservice och nya generationers möjlighet att följa med i standardutvecklingen i samhället.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.75 (Ängön)

Yttrande belyser vikt av att ta hänsyn till de 60% av Orusts befolkning som bor på landsbygden genom att låta landsbygden **leva** och **utvecklas**. De trivs mycket bra på Orust men framför följande information och synpunkter för att bidra till kommunens utveckling:

- Att **leva** innebär att kommunal service och infrastruktur ska finnas tillgängligt till ett konkurrenskraftigt pris och fungera på ett enkelt sätt.
- Att **utvecklas** innebär att göra inflyttning till Orust enklare och det är därför viktigt att underlätta för barnfamiljer att flytta till landsbygden.
- Göra det lättare för fritidshusägare att bygga om och bosätta sig permanent
- Öka livskvalitén för de bofasta genom att möjliggöra om och tillbyggnad även där dispens för strandskydd behövs.
- Dialogen mellan kommunens och dess invånare är A och O.
- Satsa på landsbygdens ideella föreningar genom dialog och stöd.
- Väg 751 utgör en av fyra viktiga infarter till Orust speciellt under sommartid. Den innebär en betydligt kortare resväg till Uddevalla och Lysekil för boende på västra Orust.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.98, 2.99, 2.100 (Gullholmen Härmanö)

Skrivande argumenterar för att Gullholmens samhällsutveckling har blivit begränsad till följd av det naturreservat som omger ön. Det har funnits tidigare planer som inkluderade utvecklingsområden i utkanten av samhället och i reservatet. Tanken var att bearbeta länsstyrelsen för att tillåta viss nybyggnation i områden som gränsar direkt till befintlig bebyggelse. Detta initiativ stöttades dock inte av Orust kommun, delvis på grund av bristen på en egen tomtkö och motviljan att exproprieras privat mark.

Skrivande påpekar att politiker och länsstyrelsen har hänvisat till en utredning från Bohusläns museum som effektivt har hindrat markreservat för utveckling från att påverka området. Yttrande ifrågasätter specifika formuleringar i översiktsplanen som skulle resultera i en stillastående utveckling och som skulle hindra förtätning eller nybyggnation. Yttrande framför önskan om att översiktsplanen bör arbeta för att möjliggöra förtätning i samhället, särskilt i södra delen där många hus inte har stor kulturhistorisk betydelse. Skrivande föreslår att västra delen av samhället, som gränsar till fritidshus och inte är synlig från havet, borde kunna användas för utveckling. Yttrande argumenterar för att en sådan förtätning skulle utgöra en naturlig förlängning av befintlig bebyggelse från Gullholmsbaden till Höpallen, vilket inte skulle skada det omgivande naturreservatet.

Vidare påpekas att en strängare styrning mot traditionell byggnadsstil skulle möjliggöra förtätning utan att förstöra den kulturhistoriska miljön. Det ifrågasätts hur man ska påtvinga fastighetsägare att behålla och underhålla äldre byggnader när det gäller både bostäder och ladugårdar. Skrivande menar att bevarandet av äldre och kulturhistoriskt värdefulla byggnader bör fokusera på 100-åriga hus snarare än sommarstugor från 1960-70-talet.

Skrivande belyser en upplevd uppdelning mellan Gullholmen och Härmanö som inte speglas i verkligheten. Yttrande argumenterar för att begreppet Härmanö i största utsträckning gäller söder om Vadsbron, där gårdarna börjar, och påpekar att det alltid har varit Gullholmens samhälle. Yttrande uppmanar kommunen att ta särskilt ansvar för ö-samhällets utveckling och överlevnad samt att upprätta tydliga riktlinjer i ÖP för att säkerställa deras fortbestånd. Slutligen framhäver de yttrande vikten av god kommunikation och infrastruktur för att öarna ska överleva och utvecklas. De efterlyser också möjligheter till rimligt prissatta bostäder i form av hyresrätter eller bostadsrätter, då tomter saknas och huspriserna är höga. Skrivande understryker att kommunen och regionen behöver stödja öarna för att de ska fortsätta att leva och utvecklas, då samhällsfunktioner och service är avgörande för deras överlevnad och attraktivitet som besöksmål.

Kommentar: ÖP 2040 har som mål att skapa förutsättningar för livskraftiga kustsamhällen med en variation av boende, service, verksamheter och turism. Planeringen ska utgå från ett helårsperspektiv och en varsam förtätning kan vara möjlig. I fallet med Gullholmen och Härmanö så har Gullholmen en detaljplan med starkt bevarandefokus utifrån den unikt täta kulturhistoriska miljön där. Större delen av bebyggelsen på Härmanö regleras av detaljplan från början av 1980-talet. Denna möjliggjorde tex nybyggnationen av 80-tals villor norr om Gullholmsbaden samt stugbyn där. Utifrån den tidens ambition att stärka samhället med åretruntboende och turism. Kommunen har som ambition att ersätta denna detaljplan samt de kringliggande äldre byggnadsplanerna i söder och väster med en ny detaljplan. Dels för att bättre kunna bevara de värdefulla kulturmiljöerna på framför allt norra Härmanö som nuvarande planer delvis inte säkerställer. Dels för att kunna utveckla Härmanö med en mycket varsam bostadsförtätning, anpassad till natur och kulturmiljö, gärna hyresbostäder, samt stärka turism och marina näringar. Detta är precis som skrivande framför möjligt i de södra och västra delarna av Härmanö samhälle.

Kommunen har en aktiv dialog med Västtrafik om vikten av en välfungerande färjetrafik med anslutande bussar i Tuvesvik - för att möjliggöra ett åretruntboende på öarna.

Yttrande 2.53 (Hälleviksstrand)

De skrivande invänder mot att återvinningsstation i Hälleviksstrand föreslagits flyttas.

Kommentar: Samrådsförslaget för Översiktsplan 2040 behandlar över huvud taget inte frågan. Synpunkten hanteras inom ramen för planprogram för Hälleviksstrand och Edshultshall.

Yttrande 2.53 (Hälleviksstrand)

Yttrandet invänder mot att det byggs cykelväg längs med Sollidsvägen i Hälleviksstrand.

Kommentar: Samrådsförslaget för Översiktsplan 2040 behandlar över huvud taget inte cykelbanor i Hälleviksstrand. Synpunkten har förmedlats till ansvariga för cykelstrategi samt planprogram för Hälleviksstrand och Edshultshall.

Yttrande 2.55 (Hälleviksstrand)

Yttrande har nåtts av informationen att återvinningsstationen i Hälleviksstrand ska flyttas till dess direkta närområde och motsätter sig denna flytt. Inledningsvis upplevs tiden för inkommande synpunkter vara alldeles för kort samt att informationen kring förändringen är svår att hitta i ett så omfattande dokument.

En flytt av återvinningscentralen innebär att fler boende får oljud, lukt och annan påverkan närmre boendet. Borde inte utgångspunkten vara att färre boenden ska påverkas av en sådan anledning? Vidare upplyser yttrande om ytterligare faktorer som kan påverkas av lokaliseringen så som säkerheten för barn och en sämre upplevelse för turister.

Undertecknade ger exempel på alternativ lokalisering för anläggningen

- Hälleviksstrand yachtklubb
- Kyrkan
- Garagen vid grusparkeringen längs Solidsvägen

Kommentar: Frågan hanteras i detaljplan för Hälleviksstrand och Edshultshall. Synpunkten har förmedlats vidare till ansvarig tjänsteperson.

Yttrande 2.113 (Mollösund)

Yttrande har identifierat att ett nytt verksamhetsområde planeras i Mollösund vid området kring vindkraftverket. Yttrande anser att området kring vindkraftverket hade lämpats bättre för bostäder med förutsättningen att vindkraftverket tas bort, vilket är något många på orten önskar. Området får gärna innehålla både villor och hyres/bostadsrätter. För att få ungdomar uppväxta i Mollösund att stanna kvar behövs ett system där boenden i Mollösund får företräde eller lägre priser, en kommunal bostadskö.

Som alternativ lokalisering för verksamhetsområde föreslår yttrande området Gården i angränsning till Lervik, berget ovanför Scanfjords lokaler eller yrkesfiske på Mollön, Dessa områden ligger också högre och klarar en högre havsnivå bättre.

Vidare kommenterar yttrande delar ut samrådshandlingen efter följande teman:

Bo och leva på Orust

- Jobba aktivt för ett smidigt företagande, för exempelvis Scanfjord är hantering av ansökningsprocesser viktigt.
- Tillverkande och förädlade industrier bör få förtur till den verksamhetsmark som planeras i Mollösund i stället för exempelvis båthallar.

Miljöarbete på Orust

- Undersök möjligheten till solceller på tak i Mollösund

- Positivt med vindkraftsparken väster om Orust. Kan bidra med arbetstillfällen till ön och fossilfri energi.

Infrastruktur och kollektivtrafik

- Skötseln på vägen till Mollösund (skottning och saltning) bör bli bättre, då en försämring av skötseln upplevts under 2023.
- Turtätheten framför allt under helger behöver vara bättre under sommaren för att främja turismen. I övrig fungerar trafiken på Orust väl.
- Positivt att reningsverket i Mollösund avvecklas och kopplas samman med Ellös.

Bilden av Orust

- Bevara Mollösunds kulturhistoriska värde även i framtiden. Vissa byggnader i samhället passar inte in i den kulturhistoriska miljön. Det får dock inte bli omöjligt att bygga nytt eller renovera i Mollösund.

Kommentar: Kommunen anser att nedmonteringen av vindkraftverken inte är aktuell. I övrigt pekar den yttrande på flertalet detaljfrågor som inte hanteras i ÖP, men noteras och ombändertas av ansvarig tjänsteman.

Yttrande 2.149 (Varekil)

Ett flertal av översiktsplanens aspekter anser yttrande vara väldigt bra, där bland satsningen på kommunens fyra tätorter. En bättre och närmare service för kommuninvånarna gynnar även befolkningen på landsbygden.

Undertecknade anser dock att landsbygden prioriterats lågt i förslaget. Bevarandet av skogs- och grönområden anses viktigt men att begränsa nybyggnation på landsbygden ses som en nackdel för kommunens tillväxt. Landsbygden och ett lantligt boende är där många vill bosätta sig. Skogs-, natur- och jordbruksmark ska inte bebyggas men nybyggnation i anslutning till befintlig bebyggelse borde tillåtas, vilket kommunen kan styra genom byggloven.

Yttrande har vidare tankar kring samrådshandlingens planer för Varekil. Varekil anses som en av kommunens fulaste orter och samtidigt är det den första orten man passerar på väg ut till västra Orust. Undertecknade anser att verksamhetsområdet VV1 (Krabberöd) skulle göra intrycker av orten ännu sämre precis intill väg 178. Dessutom skulle det förstöra inramningen av skogsområdet Krabberöd som i planen är markerat som grönområde. Området fungerar som buller- och insynsskydd för boende i Krabberöd. Krabberöd är ett populärt och uppskattat utflyktsmål som många Varekilbor besöker dagligen.

Kommentar: I huvudsak hänvisas till vanligt förekommande synpunkter. I en eventuell utveckling av verksamhetsområdet i Krabberöd ska hänsyn till naturvärden tas.

Yttrande 2.69 (Varekilsnäs)

Yttrande har identifierat Varekilsnäs som en viktig knutpunkt nära hav och natur. Områdets pendlingsmöjligheter och förbindelser gör det lämpligt för arbetspendling till Stenungsund och Göteborg.

Undertecknade är markägare till fastigheten Säckebäck 1:14 och ser därför en möjlighet till att fastigheten utvecklas ihop med tidigare och planerad bostadsutveckling (pågående detaljplan för Säckebäck 1:2).

Yttrande ser därför gärna att även detta område tas med för utveckling i översiktsplanen.

Kommentar: Varekilsnäs utgör i översiktsplanens utvecklingsinriktning ett utbyggnadsstråk mellan Varekil och Skåpesund. Området ingår i markanvändningskategorin tätortsnära landsbygd utifrån VA-förutsättningar, närheten till kollektivtrafikstråk och gång- och cykelkopplingen till Varekil. Inom tätortsnära landsbygd, kan större utbyggnader via detaljplan prövas. Detaljplanen för Säckebäck 1:2 är justerad för att möjliggöra vidare detaljplanering inom Säckebäck 1:14

södra del. Vidare har kommunen för avsikt att ändra befintlig detaljplan för Säckebäcks fritidsområde med större byggrätter så att området kan utvecklas till ett mer renodlat åretruntboende, i samband med att det finns förutsättningar för utbyggnad av kommunalt VA i det området. Detta skulle även gynna en utveckling av Säckebäck 1:14 norra del. Kommunen har valt att inom den tätortsnära landsbygden inte särskilt peka ut markområden, utan i stället jobba med kriterier för bebyggelsens lämplighet, såsom beskrivits ovan. Därför föranleder synpunkten inga ändringar i förslag till Översiktsplan 2040.

Yttrande 2.19, 2.31 (Tegneby)

Yttrandet har inkommit två gånger från samma person

Yttrande planerar att i framtiden bygga hus och skaffa familj i Tegneby och uttrycker en oro över att samrådshandlingen för översiktsplanen hindrar detta genom att bland annat yngre förlorar möjligheten att bygga på föräldrars mark.

Förslagna riktlinjer för landsbygden förfaras få yngre att välja bort Orust vilket i sin tur skulle innebära en minskade skatteintäkter och missgynna föreningslivet på landsbygden.

Undertecknad påpekar att Moderaterna inför valet meddelade att det inte skulle göras svårare att bygga på Orust landsbygd. Samrådshandlingen för översiktsplanen anses tvärt om försvåra bebyggelse på landsbygden och yttrande hoppas på att detta revideras.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.65 (Tegneby)

Yttrande som bor utanför detaljplanerat område känner sig diskriminerad av samrådshandlingen då den upplevs hindra dem att driva och utveckla sitt lantbruk. De ställer sig därför starkt kritiska till planen.

Vidare uttrycker undertecknad följande synpunkter:

- Unga som vill flytta tillbaka kan hindras av att de inte får bygglov vilket leder till minskade skatteintäkter.
- Hur ska lantbruket utvecklas och bidra till biologisk mångfald om egen mark inte får bebyggas eller utvecklas som man vill?

Yttrande anser att det bli en klassfråga då enbart människor med pengar kommer kunna driva processer för att få bygglov. Vilket ytterligare kommer bidra till att Orust kommer bli en ö för sommarboenden.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.179 (Tegneby)

Yttrande påpekar att det är människor med en uppväxt och lokal anknytning till landsbygden som kommer driva utvecklingen av näringsliv, gröna näringar och friluftsliv på landsbygden. En restriktiv hållning för byggnation på landsbygden motverkar det som kommunen vill uppnå med översiktsplanen. Mindre möjligheter till attraktiva boenden på landsbygden innebär färre verksamheter som kan driva landsbygdsutvecklingen. Kommunen behöver se på landsbygden som en framtida resurs.

Undertecknad som är markägare oroar sig över att översiktsplanen ska leda till en minskad frihet över egen egendom. Att äga och bruka mark är kostsamt men anses vara värt det då landsbygdens frihet, ro och närhet till natur finns.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.209 (Tegneby)

Yttrande upplever att det under en längre tid lagts ett större fokus på tätorternas utveckling än på landsbygden, exempelvis när småskolor lades ner för att samlas i Henån. Det upplevs negativt att landsbygden i översiktsplanen beskrivs som kostsam och resurskrävande.

Den återhållsamma hållningen kring bebyggelse på landsbygden upplev inte bidra till att attrahera yngre att flytta till Orust vilket beskrivs i samrådshandlingen för översiktsplanen. Undertecknad upplever att översiktsplanen hindrar landsbygden möjlighet till utveckling då utveckling främst ska ske i kommunens tätorter. Yttrande menar att om folk vill bo i tätorter söker man sig hellre till regionens storstäder och att det är möjligheten till enskild bebyggelse på landsbygden som lockar en yngre befolkning.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.117 (Myckleby)

Yttrande har tagit del av större delar av samrådshandlingen har några synpunkter angående att planen begränsar bebyggelse på landsbygden. Inledningsvis ser undertecknad viss fördel med att lokalisera boenden nära tätorterna för att förenkla resande, skolskjuts och hemtjänst. Samtidigt är det landsbygden fina miljö som lockar många nya till Orust.

Vidare tar uttrande upp följande synpunkter kring riktlinjer för landsbygden:

- Den enda ekonomiska möjligheten för återvändande unga kan ibland vara att köpa en tomt av familjen.
- En levande landsbygd kräver att människor bor där och att det inte enbart är ett besöksmål.
- Kommunen kan begränsa negativ påverkan på naturvärden genom att inte ge bygglov som innebär stora ingrepp på naturen. Stimulera i stället etablering som harmoniserar med naturen.
- Om kommunen önskar att unga familjer flyttar till Orust så är det för många landsbygden som är aktuell och inte utkanten av tätorter. Yttrande är medveten om att det även i tätorterna saknas olika typer av boendeformer.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.9

Yttrande är starkt emot att dess jordbruksfastighet hanteras som ett museum. De vill kunna bruka och utveckla gården yrkesmässigt för att följa med i samtid och framtid. Yttrande vill även att dess barn och barnbarn ska kunna utveckla gården i sin framtid.

Det ska vara möjligt att utveckla gårdar genom nybyggnation på egen fastighet efter de behov ett företagande kräver. Detta bidrar i sin tur till intäkter till kommunen. Görs det svårt att utveckla landsbygden kommer utvecklingen inom jordbruket stanna av och nya generationer kommer välja bort Orust.

Yttrande vill kunna leva av sitt företagande och att även unga ska kunna göra det. Inflyttning till Orust är viktigt även på landsbygden.

Kommentar: Kommunen anser att yttrandet besvaras bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.11

Yttrande meddelar följande synpunkter:

- Bygg en bastu vid Svanesunds badplats.

- Gör Svanesunds centrum mer inbjudande.
- Ge Orusts pensionärer fria resor med kollektivtrafik klockan 9 – 15, som i grannkommunerna
- Kommer det byggas fler flervåningshus för personer över 60 år i Svanesund?

Kommentar: Översiktsplanen går inte in i detaljer såsom byggande av bastu men förslaget går i linje med ställningstaganden för området. Föreslagna åtgärder för ökad trivsel i Svanesund finns beskrivna i planprogram för Svanesund centrum samt efterföljande detaljplaner. Synpunkt om kollektivtrafik förmedlas till berörda tjänstepersoner. Trygghetsboende planeras just nu i Ellös.

Yttrande 2.13

Yttrandet lyfter sårbarheten i att södra Orust saknar fast förbindelse mot Stenungsund och vidare mot Tjörn och Kungälv, och de ekonomiska konsekvenserna som blir vid större stopp eller olycka på Tjörnbrleden. Vidare lyfts betydelsen av väg 160 för bebyggelseutvecklingen på södra Orust, särskilt fram till dess att en ny bro från Orust kommer till stånd. Även västra delen av Orust är beroende av mer helårsboende för att näringslivet ska kunna utvecklas.

Den skrivande menar att Orust kommun bör göra mer för att främja båtbyggerinäringen i kommunen och vilket anses kunna bidra till att stärka Sveriges export. Vidare uppmuntras att blå näringar utvecklas inom kommunen.

Kommentar: Kommunen bedömer att dessa synpunkter till stor del är i linje med planförslagets inriktning. Synpunkter om båtbyggeri förmedlas till utvecklingsenheten.

Yttrande 2.15

Hur säkerställer kommunen att de mindre orterna på västra Orust inte bara blir sommarboende?

Kommentar: Kommunen anser att frågan besvaras av ÖP.

Yttrande 2.17

Yttrande uttrycker att det generellt inte är cykelvänligt på Orust och önskar en cykelväg mellan Henån och Ellös.

Kommentar: Kommunen anser att frågan inte berör ÖP. Se vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.21

Yttrande vill protestera synen som samrådshandlingen har på landsbygden. Undertecknad upplever att det i praktiken kommer innebära att det blir omöjligt att få bygglov utanför tätorterna och undrar om det är så kommunen vill ha det?

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.26

Undertecknad anser att Orust kommun bör satsa på framtidens mobilitet för att värna livsmiljöer och bidra till tid- och kostnadsbesparingar.

Yttrande tipsar om Landwagon, som är ett innovativt kollektivtrafikkoncept för samåkning.

Vidare tas ett flertal förslag upp på funktionalitet och utformning av en framtida bro mellan Svanesund och fastlandet.

Förslagen syftar till att visa hur Orust kan bibehålla landsbygden och kustsamhällenas attraktion, utan att öka antalet p-platser bredda vägar för mer trafik, buller, olyckor och utsläpp. Istället föreslås att kunna hålla antalet bilar lågt och minska bilberoendet med nya beteenden för mobiliteten.

Kommentar: Kommunen bedömer att intentionen att satsa på innovativ och hållbar mobilitet beskrivs i Översiktsplan 2040. Förslagen bedöms vara för detaljerade för Översiktsplanens nivå men förmedlas till berörda tjänstepersoner.

Yttrande 2.28

Yttrande motsätter sig riktlinjerna för landsbygden i samrådshandlingen som kan medföra hinder för att driva och utveckla yttrandes gård och jordbruk. Undertecknad planerar för ett utökat djurantal och nya ekonomibyggnader för att följa med i tiden och utveckla jordbruket. Yttrande vill inte heller att det ligger några hinder för dess barn att fortsätta verksamheten i framtiden.

Jordbruksbygden måste få utvecklas och förändras med tiden i stället för att arkiveras som den är idag. Slutligen vill yttrande se företagande på hela Orust inte bara i tätorterna.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.33

Yttrande som är sommarboende på Orust föreslår ett cykelfält på befintlig väg (738) mellan Härlycke och Lysesund som en snabb och kostnadseffektiv metod för en ny cykelförbindelse.

Kommentar: Trafikverket är väghållare för vägen i fråga. Detta innebär att alla åtgärder på vägen behöver följa Trafikverkets regelverk, vägar och gators utformning (VGU). I VGU (2020) kallas lösningen som förelås bygdeväg. Åtgärden behöver uppfylla ett antal kriterier för att bedömas som lämplig, varav ett är att hastigheten ska vara max 60 km/h. Då hastigheten överskrider detta på den föreslagna vägsträckan bedöms det inte vara en möjlig åtgärd.

Yttrande 2.36

Yttrande börjar med att understryka vikten av att ha en plan som bygger på fakta, analys och som tar hänsyn till hela Orusts befolkning, inklusive olika samhällen och landsbygden. Yttrande ser positivt på initiativet att informera invånarna om förslaget men påpekar att det ändå kräver flera genomläsningar för att förstå målen och konsekvenserna. Skrivande menar att målen i dokumentet inte framgår tydligt.

Skrivande ifrågasätter informationsmötenas transparens, och påpekar att inriktningen av ÖP upplevs vara mer politisk än baserad på fakta. Skrivande påpekar också att endast ett möte var avsatt för landsbygden, vilket visar bristande respekt för dess invånare.

Skrivande efterlyser mer fakta, analys och konsekvensbedömningar i planen och påpekar att det saknas tillräckligt statistiskt underlag. De ifrågasätter även bristen på definition av begreppet "landsbygdsutveckling." Vidare betonar skrivande behovet av att förstå var folk vill flytta på Orust och varför vissa grupper minskar medan andra ökar. Det påpekas att ÖP verkar ha en stark stadsinriktning och att landsbygdens behov förbises. Yttrande kritiserar ÖP för att vara svårläst, bristfällig i konsekvensanalys, och sakna mätbara mål. Den skrivande hävdar att planen inte tar tillräcklig hänsyn till hela Orusts befolkning och demografiska behov.

Slutligen tar den skrivande upp ett specifikt exempel angående Storehamn, där ÖP föreslår att området blir ett kommunalt naturreservat. Författaren menar att detta kan frånta markägarna deras fri- och rättigheter och kan vara ekonomiskt kostsamt för kommunen. De uppmanar till dialog och samarbete istället för tvång.

Sammanfattningsvis, författaren uttrycker oro över att ÖP inte tar tillräcklig hänsyn till landsbygden och dess invånare, att planen saknar fakta och analys, och brister i transparens och kommunikation med markägare. De efterlyser en mer balanserad och inkluderande strategi för Orusts framtid.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna i huvudsak besvaras i vanligt förekommande synpunkter. Storehamn föreslås inte bli ett kommunalt naturreservat. Däremot föreslås att frågan ska utredas.

Yttrande 2.37

Yttrande påpekar att en anledning till att många bosätter sig på Orust är för att komma undan större samhällen och tätorter. Att då begränsa möjligheten till att bygga nytt på landsbygden genom återhållsamma riktlinjer för landsbygden anses negativt och kommer leda till att fler väljer bort Orust.

En satsning på tätorterna ses inte som negativt men de får inte begränsa möjligheten att välja var man ska bosätta sig.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.38

Yttrande har tagit del av samrådshandlingen för översiktsplanen och tolkar den som att det kommer bli svårare att få bygga på landsbygden. Är så fallet ställer sig undertecknad mycket kritisk till detta och lämnar en protest mot förslaget.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.39

Yttrande lämnar en protest mot samrådshandlingens riktlinjer för bebyggelse utanför planlagt område och belyser vikten av en levande landsbygd.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.41

Yttrande ställer sig frågande till hur område SH4 och SH5 (Dalby) som har rika kultur och jordbruksmarker kan bebyggas när det på landsbygden enbart får byggas i anslutning till befintlig bebyggelse.

För att hålla landsbygden levande anser yttrande att möjligheten att bo där utvecklas, inte begränsas. Yttrande undrar hur de som vill utveckla kommunens landsbygd ska bo och påpekar att de troligtvis inte vill bosätta sig i tätorterna. Samrådshandlingen anses negativt påverka ungas vilja att bosätta sig inom kommunen. Det är landsbygdens frihet och möjligheten att utveckla den som lockar.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.42

Yttrande tipsar om Kungälv's kommuns guide "Bygga på landet" som inspiration för översiktsplanen.

Kommentar: Kommunen tackar för tipset.

Yttrande 2.43

Yttrande lämnar en protest mot den del i samrådshandlingen för översiktsplanen där möjligheten att bygga och bo på Orusts landsbygd begränsas. Undertecknad anser att denna del helt bör tas bort.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.44

Efter att länge letat bostad tittar yttrande med familj på möjligheterna att bygga nytt. Ett alternativ är att stycka av en bit mark från en familjegård men detta upplevs göras svårt av översiktsplanen. Yttrande anser att en mer återhållsam riktlinje för bebyggelse på landsvägen är fel om kommunen ska utvecklas.

När kommunen har brist på både bostäder och arbetsmöjligheter önskas det att kommunen underlättar för dess invånare att bo kvar här. Något som yttrande med flera tycker.

Yttrande önska att känna sig mer välkommen i kommunen och ser en risk att samrådshandlingen leder till att Orust blir till för sommargäster.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.45, 2.46

Yttrande vill lägga en protest mot samrådshandlingen för översiktsplanen då den anses frånta möjligheten att bestämma över egen mark och sätta stopp för all byggnation på landsbygden. Undertecknad vill i framtiden ha möjlighet att bygga hus till barn eller barnbarn då de uppskattar att bo på landsbygden och tätorterna är inte ett alternativ.

Yttrande ser negativt på de områden som vigts åt grön- och naturområden och anser att markägare redan är begränsade i hur marken används. Dessutom anses redan markerna vara i gott skick och omfattas av en stark allemansrätt så ytterligare skydd behövs inte.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.48

Yttrande önskar inledningsvis bättre information gällande översiktsplaner då undertecknad först fick höra om den nya översiktsplanen genom en bekant. Samrådshandlingen upplevs utgå ifrån att tätorterna är hela Orust vilket anses vara starkt diskriminerande mot majoriteten av kommunens invånare som bor på landsbygden.

Yttrande menar att samrådsförslaget kommer påverka dem som boende på landsbygden på följande sätt:

- Krav på närhet till kollektivtrafik gör det svårare för dem att få bygglov
- Kollektivtrafiken kommer enbart utgå ifrån tätorterna vilket gör det svårare att resa kollektivt på landsbygden.
- Ett stort fokus på tätorterna leder till att landsbygden inte har samma förutsättningar för utveckling.
- En begränsning av komplementverksamhet på landsbygden och nyföretagande på landsbygden kommer begränsas.
- Hinder för utveckling av gårdar i stället för stöd.

Yttrande upplever att det saknas fakta bakom resonemang och analys för varför det är tätorterna som prioriteras. Avslutningsvis upplever yttrande att landsbygdsbefolkningen värderas lägre och att översiktsplanen leder till att människor söker sig till andra kommuner med bättre förutsättningar.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.49

Yttrandes uppfattning är att översiktsplanen behöver arbetas om från grunden. Särskilt i de delar som rör landsbygden så att landsbygden och de som bor där får samma förutsättningar som övriga kommuninvånare.

För att unga ska flytta till Orust behöver de kunna välja vart de vill bo, både i tätort och på landsbygd. Samrådshandlingen innebär inskränkningar för fastighetsägares brukanderätt för sina egendomar.

Det ska vara möjligt med en levande landsbygd med möjlighet till självförsörjning och generationsboende. Yttrande ser hela kommunen som en plats för boende och företagande och unga behöver få möjligheten att bosätta sig driva företag där de vill för att motverka en åldrande befolkning.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.54

I yttrandet uttrycks oro över vad skrivande ser som allvarliga brister i samrådet gällande den föreslagna Översiktsplanen (ÖP) för Orust kommun år 2040. Följande är en sammanfattning av de viktigaste punkterna i yttrandet:

Skrivande är kritisk till samrådet kring ÖP 2040.

- Ett av de problemen som lyfts är platsbrist i möteslokalen under kommunens informationsmöte om ÖP 2040. Skrivande framhåller att kommunen inte kan utesluta medborgare från möten av detta slag.
- Skrivande menar att majoriteten av kommunens invånare är dåligt informerade om ÖP 2040. Skrivande föreslår att ett informationsbrev borde skickas till varje hushåll för att säkerställa att alla medborgare får korrekt information om planen och dess påverkan.
- Vidare har författaren rapporterat problem med att skriva ut ÖP 2040 från kommunens webbplats. Det hävdas att detta problem verkar vara en medveten åtgärd för att försvåra för kommuninvånarna att få tillgång till planen, trots principen om offentlighet.

Yttrande kopplat till innehåll:

- Yttrandet uttrycker även oro över att ÖP 2040 verkar ha en stadsinriktning som inte ser till landsbygdens behov. Skrivande menar att målet i planen förespråkar tvångsflytt till de fyra större tätorterna.
- Den skrivande lyfter att ÖPn innebär allvarliga intrång i äganderätten, inklusive inskränkningar i möjligheten att bygga på den egna marken. Detta ifrågasätts som en kränkning av grundläggande mänskliga fri- och rättigheter. Skrivande menar att planen verkar bortse från gällande lagar, inklusive Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och regeringsformens egendomsskydd.
- Yttrandet ifrågasätter också användningen av klimathotet i ÖP 2040. Det framhålls att klimathotet har varit en långvarig varning. Vidare betonas koldioxidens positiva påverkan på fotosyntes och jordbruk, och det argumenteras för att klimatvarningar är överdrivna.
- Kritik riktas också mot att planen framhåller cykling och kollektivtrafik som huvudtransportmedel, och detta anses vara orealistiskt och inte i takt med dagens samhällsstruktur.
- Slutligen menar författaren att ÖP 2040 är skadlig för befintliga företag på landsbygden, inklusive jordbruk och skogsbruk, som spelar en viktig roll i Orusts ekonomi och arbetsmarknad. Skrivande menar att ÖP 2040 inte ser till regeringens riktlinjer gällande skogsprogram och äganderätt. Yttrandet avslutas med krav på en omfattande omarbetning av ÖP 2040, särskilt de

delar som påverkar landsbygdsområden, för att undvika att Orust kommun blir en ogästvänlig plats för invånare och företag.

Synpunkter som framförs i bifogade bilagor har redan besvarats. Se yttrande 2.29.

Kommentar: Kommunen anser att frågorna besvaras bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.58

Samrådshandlingen för översiktsplanen har fått undertecknad att sluta leta efter hus på Orust då den anses göra det omöjligt med en god framtid på Orust.

Kommentar: Yttrandet bedöms inte innehålla några sakfrågor som är möjliga för kommunen att besvara

Yttrande 2.63

Yttrande ställer sig inledningsvis frågande till vilket underlag som använt vid framtagandet av samrådshandlingen främst då man i beskrivning av begreppet *förtätning* använder sig av ordet *stad*.

Vidare anser yttrande att den stora mängd begränsningar så som strandskydd, kulturmiljöer med mera gör att kommunen enbart kan växa i tätorterna. I frågan kring översvämning hanteras främst åtgärder i Henån. Yttrande påpekar även att kommunens övriga tätorter har problem med översvämningar och att även de bör prioriteras i översiktsplanen. Det saknas även en uppskattning av vad ett skydd mot översvämning i Henån skulle kosta.

Vidare uttrycks i yttrandet följande synpunkter:

- I beskrivning av de mindre kustorterna återkommer en begränsning av möjligheten att bygga nytt på olika sätt samtidigt som kommunen vill utveckla samhället genom kontinuerligt arbete för natur och kulturens bevarande.
- Yttrande tror inte att kommunens plan för landsbygden är genomförbar då den bygger på att gamla flyttar in till tätorterna och lämnar plats åt yngre, vilket kanske inte blir fallet
- Kommunen vill begränsa bebyggelse på landsbygden med hänvisning till att kollektivtrafiken är begränsad. Hur ska skolskjuts hanteras? Detta tas inte upp i samrådshandlingen.
- Yttrande ser att översiktsplanen skapar en riktning för kommunen som främst riktar sig åt turister.

Kommentar: Kommunen anser att de flesta synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter. Skolskjutsfrågan styrs inte av ÖP utan av det faktiska elevantalet på Orust.

Yttrande 2.64

Yttrande lyfter att Orust kust med höga bergssidor som idag är fri från bebyggelse skulle kunna vara en lokalisering för bebyggelse. Det skulle skapa intressanta boendemiljöer samtidigt som de inte påverkas av en framtida havsnivåhöjning. Detta skulle kunna tillgängliggöra nya naturmiljöer som idag inte besöks.

Vidare belyser yttrande följande ämnen:

- En sjöbod är många dröm och fler projekt som Lervikshamnen i Mollösund efterfrågas. Strandskyddet borde i dessa fall ifrågasättas.
- Ellös har en stor utvecklingspotential då det ligger i ett unikt läge med en unik naturmiljö. Ta vara på Ellös som nod för produktion av marina råvaror.
- Satsa ytterligare på att öka fiskbeståndet inom 8 fjordar (*Byfjorden, Havstensfjorden, Haselfjorden, Askeröfjorden, Stigfjorden, Kalvöfjorden, Hakefjorde och Älgöfjorden*).

Kommentar: Hela Orust kust från havet och några kilometer in mot land ligger inom riksintresse för kustzon enligt 4 kap miljöbalken och strandskyddet enligt 7 kap miljöbalken sträcker sig oftast 100-300 m från havet. Inom riksintresset kustzon råder stor restriktivitet för nytillkommande bebyggelse, den får inte skada kustzonens natur- och kulturvärden, ny fritidsbebyggelse får inte tillkomma, utan ny bebyggelse ska vara en del av befintliga samhällen och stärka redan befintliga byggelsestrukturer. Inom strandskyddade områden har inte ny bostadsbebyggelse dispensskäl. De sammanhängande naturområden längs havet som idag är obebyggda har därmed i de flesta fall inte lagstöd för att bebyggas. Kommunen har i ÖP 2040 som ambition att utveckla befintliga kustsamhällen samt inom områden som definieras som tätortsnära kust i utvecklingsstrategikartan. Det innebär en mer utvecklingsinriktad kuststräcka kring tätorterna där bebyggelseutveckling prioriteras längs väg och VA infrastruktur. De större obebyggda naturområdena längs havet har däremot stor potential för utveckling av vandrings och cykelturism. Strategier för hur detta ska kunna ske beskrivs i kommunens kommande friluftspan.

Både större och mindre utbyggnationer av sjöbodrar kräver dispens från strandskyddet, vilket styrs av lagstiftning som i sista hand prövas av länsstyrelsen. Dispensskäl kan vara att en sjöbod behövs för en marin verksamhet, däremot är fritidsboende inte ett dispensskäl. Kommunen ser ett behov av att i vissa fall få till fler små sjönära förråd och bodar för marina verksamheter i befintliga hamnområden. Dessa prövas då i detaljplan eller bygglov om dispensskäl föreligger.

Förutsättningar för att utveckla Ellös som nod för produktion av marina råvaror säkerställs i ÖP. 2040. Vikten av att bevara djuphamnen och området runt i kring denna beskrivs samt utvecklingen av ett nytt större verksamhetsområde i Månsemyr lämpligt för tex verksamheter som vidareförädlar havsråvaror. Kommunen deltar aktivt i arbetet med 8 fjordar och stödjer intentionerna, bla med att minska belastningen av näringsämnen till fjordarna genom att sanera enskilda avlopp och flytta all avloppsrening i kommunen till Ellös.

Yttrande 2.67

Inledningsvis framför skrivande att översiktsplanen till stor del inte är underbyggd och kräver en genomgripande omarbetning. Särskild kritik riktas mot dess påverkan på landsbygden, och det framhålls att planen riskerar att skada både invånare i tätorter och på landsbygden. Skrivande menar att en revidering är nödvändig. Det understryks att översiktsplanen brister i fakta och saklighet. Skrivande menar att översiktsplanen verkar bygga på personliga åsikter. Skrivande önskar att en ny översiktsplan utformas för att ena kommunens medborgare mot viktiga gemensamma mål.

Skrivande menar vidare att planförslaget innebär oskäligen inskränkningar i medborgarnas fri- och rättigheter samt fastighetsägarna ägande- och brukanderätt. Skrivande överväger att JO-anmäla kommunen för bristande efterlevnad av lagar och förordningar.

Planen kritiserar för sitt bristande demografiska underlag. Skrivande oroar sig för ökning av äldre invånare och en minskning av yngre, vilket skulle skada kommunens ekonomi.

Landsbygdens betydelse som en resurs för utveckling och balans i åldersstrukturen lyfts fram. De yttrande betonar att landsbygden bör betraktas som en tillgång snarare än en belastning, och att planen bör uppmuntra inflyttning och företagsamhet på landsbygden. Skrivande menar att Orust genom sin landsbygd har goda förutsättningar att uppfylla uppsatta klimat- och miljömål, men att planen istället verkar motverka dessa möjligheter och hindra landsbygdsutveckling.

Skrivande menar att översiktsplanen inte överensstämmer med målen i Agenda 2030 och att den inte främjar hållbar utveckling enligt dessa mål. Det påpekas att det är av största vikt att inte motverka landsbygdens utveckling eftersom skrivande menar landsbygden och jordbruket är bidragande till måluppfyllelse.

Företagsklimatet på Orust tas upp, där kommunen rankas lågt i Svenskt Näringslivs kommunranking. Skrivande lyfter att Orust har ett rikt och varierat småföretagande. De menar att planen bör stödja företagsamhet och arbete hemifrån, särskilt för unga och nyanlända på landsbygden.

Slutligen, uppmärksammas skillnader i skolan där vissa skolor anses ha fler resurser än andra. De skrivande anser att det bör finnas likvärdiga förutsättningar för samtliga skolor och elever.

Sammanfattningsvis uppmanar de skrivande till att göra om översiktsplanen och efterlyser en översiktsplan som inkluderar både tätorter och landsbygd, främjar en hållbar och sammanhållen utveckling av Orust som helhet och tar hänsyn till de olika aspekter som har framhållits i yttrandet.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna besvaras bland vanligt förekommande synpunkter. Tildelningen till enskilda skolor är inte en fråga för ÖP.

Yttrande 2.76, 2.78b, 2.82, 2.106, 2.129, 2.160, 2.161, 2.162

Yttrande anser att beskrivningen av landsbygden i samrådshandlingen är alltför negativ och bör revideras. Där är viktigt att inte betrakta boenden på landsbygden som mer resurskrävande, faktum är att de utgör en majoritet av kommunens befolkning skatteintäkter.

Vidare uttrycker yttrande följande synpunkter på samrådshandlingen:

- Företag på landsbygden och vid kusten bidrar stort till kommunens gemensamma välfärd.
- Landsbygden behöver kunna utvecklas, exempelvis genom att skapa nya tomter för husbyggnation. Unga personer som flyttar till Orust behöver få möjlighet att bygga nytt i stället för att renovera befintliga sommarstugor.
- Landsbygdens utveckling är central om vi i framtiden ska öka självständigheten och livsmedelsproduktionen. En levande landsbygd är också förutsättningen för en biologisk mångfald med öppna landskap.
- För att hantera en åldrande befolkning behöver unga ha möjlighet att stanna kvar på och flytta till landsbygden. Fler boende på landsbygden ger ett bättre underlag för samhällsservice och kollektivtrafik.
- Varför finns särskilda grönområden i samrådshandlingen när vi redan har en stark allemansrätt.
- Samrådshandlingen för översiktsplanen harmonierar inte med Orust kommuns Vision 2040.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.79a

På grund av ett misstag i registreringen av yttranden finns två yttranden med nummer 2.79, som istället döpts till 2.79a och 2.79b.

Yttrande anser att samrådsförslaget för Översiktsplan 2040 bör revideras utifrån ett landsbygdsperspektiv, att den stora andelen av befolkningen som bor på landsbygden inte ses som en belastning. Den skrivande menar att mångfalden i kommunen ska ses som en styrka för dess långsiktiga fortlevnad. Följande synpunkter förs fram i yttrandet

- Kommunen behöver vara attraktiv för åldrarna 25-45, arbetskraft i form av entreprenörer och jordbrukare
- Mer tillåtande för om och nybyggnation inom befintliga detaljplaner för fritidshus på landsbygden. Att köpa ett fritidshus och renovera till helårsstandard anses vara ett ekonomiskt tillgängligt alternativ som kan bidra till inflyttning och ökat skatteunderlag.
- Översiktsplanens intention att bevara behöver balanseras genom att utveckling uppmuntras för att uppnå en levande landsbygd.
- Kollektivtrafiken behöver förbättras för att boende på landsbygd ska fungera.

- Lyft fram och förvalta lantbrukets resurser för hållbarhet, beredskap och biologisk mångfald.
- Inspireras av närliggande kommuners skrivelser om landsbygden.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.81

Den skrivande menar att samrådsförslaget är svår för den enskilde att läsa, både text och kartor.

Den skrivande tolkar det som att kommunen stulit dennes tomt för att göra ett parkområde då området är grönmärkat på kartan. Man anser att detta ska ändras.

Vidare lyfts att kommunen ska förbli levande landsbygd och locka barnfamiljer från städerna i en ny ”grön våg”. Yttrandet tar även upp att det finns många småföretag på Orust och att dessa inte ska ses som en belastning för kommunen utan är inkomstbringande. Den skrivande menar att det är viktigt att kunna välja att på landsbygden på grund bland annat av allergier, gifter och strålning.

Vidare påtalas att enskilda avlopp inte är en kostnad för kommunen. Slutligen anser den skrivande att ställningstagandet kring avstånd till kollektivtrafik för boende på landsbygden bör ändras.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter. Befintlig bebyggelse berörs inte av att markanvändningen grönmärkas.

Den omnämnda fastigheten utgör landsbygd i översiktsplanen och att det utpekats som parkområde stämmer inte. Däremot är delar redovisat som jordbruksmark i samrådsförslaget.

I kartlagret jordbruksmark i översiktsplanen redovisas jordbruksmark från Jordbruksverkets blockdatabas, Länsstyrelsens ängs- och betesmarksinventering och Lantmäteriets fastighetskarta.

Enligt 3 kapitel 4 § miljöbalken får brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Prövningen av detta sker i detaljplan, förhandsbesked eller lov.

Även om åkermarken inte skulle redovisas i kartan skulle samma prövning utifrån gällande lagstiftning behöva ske, men kommunen har valt att redovisa jordbruksmarken för att underlätta handläggningen. Kommunen bedömer inte att det är lämpligt att justera kartan utifrån den inkomna synpunkten.

Yttrande 2.84

Yttrande anser att beskrivningen av landsbygden i samrådshandlingen är alltför negativ och bör revideras. Där är viktigt att inte betrakta boenden på landsbygden som mer resurskrävande, faktum är att de utgör en majoritet av kommunens befolkning skatteintäkter.

Vidare uttrycker yttrande följande synpunkter på samrådshandlingen:

- Företag på landsbygden och vid kusten bidrar stort till kommunens gemensamma välfärd.
- Landsbygden behöver kunna utvecklas, exempelvis genom att skapa nya tomter för husbyggnation. Unga personer som flyttar till Orust behöver få möjlighet att bygga nytt i stället för att renovera befintliga sommarstugor.
- Landsbygdens utveckling är central om vi i framtiden ska öka självständigheten och livsmedelsproduktionen. En levande landsbygd är också förutsättning för en biologisk mångfald med öppna landskap.
- Yttrande påpekar att färre boende på landsbygden ger ett sämre underlag för kollektivtrafik och andra samhällstjänster. Riktlinjen att kollektivtrafik ska finnas inom en kilometer till ny bebyggelse

anses minska inflyttning av yngre och anser att kommunen inte ska bestämma hur långt ifrån kollektivtrafiken en ska bo.

- Varför finns särskilda grönområden i samrådshandlingen när vi redan har en stark allemansrätt.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.88, 2.89

Yttrande ser det som positivt att begreppen självförsörjningsgrad, krisberedskap, livsmedelsproduktion, energiproduktion och den biologiska mångfalden tas upp men sakar detaljer. Detta önskas adderas.

Planens sammantagna inriktning anses medföra stora svårigheter för att bygga, bo och verka.

Landsbygden önskas inte bli något museum som ingen längre förvaltar.

- Yttrande tolkar det som att landsbygden ska bevaras och utvecklas med betoning på bevaras och inte på utveckling.
- Det anses negativt att enbart kostnader för landsbygden nämns. Ingenting om landsbygdens inkomster från dess invånare eller de intäkter som besöksnäringen genererar nämns i samrådshandlingen.
- Riktlinjen att ny bebyggelse ska ligga inom en kilometer från kollektivtrafik anses minska inflyttningen av unga till kommunen. Det leder i sin tur till en åldrande befolkning och bidrar inte med en ökad kompetens till vården och andra företag.
- Yttrande anser att planen missar konsekvenserna av att begränsa bostadsbebyggelse på landsbygden. Är inte Orust attraktivt att bo på söker man sig till en annan kommun.
- Det är genom att hålla bygder livskraftiga, bo och verka där som landsbygden och Orusts fantastiska kulturarv förvaltas på bästa sätt.

Kommentar: Kommunen anser att yttrandet finns besvarat bland allmänt inkomna synpunkter.

Yttrande 2.90, 2.91

Yttrandena är en sammanslagning av yttrande 2.89 och 2.76. Se dessa rubriker för sammanfattning och svar.

Yttrande 2.92

Yttrande har tagit del av samrådshandlingen för översiktsplanen och blir bekymrad över riktlinjerna för landsbygden. Undertecknad är inte emot en förtätning av samhället men det får inte innebära en begränsning av möjligheten att bosätta sig på landsbygden.

Ska ungdomar och barnfamiljer välja sig att bosätta sig på Orust måste det vara möjligt att bo och bygga vart man vill. Kommunen måst underlätta för unga att bosätta sig på Orust för att undvika att de bosätter sig i en grannkommun där landsbygden är mer fördelaktig.

Kommentar: Kommunen anser att yttrandet är besvarat i allmänt förekommenade synpunkter.

Yttrande 2.93

Den skrivande anser att samrådsförslaget inte beaktat landsbygden utan lagt för stort fokus på tätorter och turism. Man menar att det saknas konkreta planer på hur Orust kommun ska främja verksamheter och landsbygden.

Vidare framförs att jord- och skogsbruk är viktiga näringar för Orust och att dessa inte ska motarbetas utan främjas. Den skrivande menar även att ÖP påverkar jord- och skogsbruksföretags förutsättningar att få lån negativt.

Yttrande tar även upp politiska styrdokument och utredningar som pekar på att det är viktigt att landsbygdens möjligheter tas tillvara och att senaste decenniernas urbaniseringstrend har påverkat möjligheterna att leva och bo på landsbygden.

Yttrandet efterfrågar en konkret plan för nybyggnation i samhället och anser att det är oroväckande att byggnation på landsbygden begränsas. Vidare efterfrågas konkreta planer för kollektivtrafik på landsbygden och laddinfrastruktur. Skrivande lyfter behovet av att utveckla dessa områden på landsbygden utan att kompromissa med existerande verksamheter.

Yttrande ifrågasätter hur ÖP 2040 för Orust Kommun påverkar kostnaderna för avlopp och vattenhantering på landsbygden. Yttrande saknar en konkret plan för att effektivt hantera avlopp utan att kompromissa om kvalitet. Vidare kritiserar kommunens krav på att minska en verksamhet vid Rödsvatten med 10% utan att utföra en noggrann riskbedömning.

Avslutningsvis noteras även positiva aspekter i ÖP2040, såsom ökade cykelbanor, friluftslivsmöjligheter och initiativ för jämställdhet. Samtidigt betonar författaren att dessa positiva åtgärder inte bör genomföras på bekostnad av landsbygdens utveckling och verksamheter.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna huvudsakligen besvaras av vanligt förekommande synpunkter. Vad gäller Rödsvattnet så är det kommunens dricksvattentäkt vilket enligt gällande lagstiftning innebär vissa krav på omkringliggande fastigheter för att säkerställa kvaliteten på vattnet. Vatten- och avloppskostnaderna blir enligt kommunens syn mer kostnadseffektiva med fokus på utbyggnad av tätorter.

Yttrande 2.94

Inledande upplever undertecknad att kommunen vill göra det svårare för människor att bygga utanför tätorterna. De faktum att kommunen vill bestämma över dess invånare anses vara fel väg att gå då det är upp till kommunen att se till att den fungerar för dess invånare, inte tvärt om.

Yttrande anser att Riktlinjerna för landsbygden innebär en inskränkning mot äganderätten och att det borde vara självklart för markägare att bygga en bostad på egen mark. De faktum att kommunen reglerar var bostadsbyggande får ske påverkar också markägares ekonomiska möjligheter negativt.

Det påpekas att Orust likt många andra landsbygdskommuner står inför en demografisk utmaning och behöver locka till sig yngre invånare. Yttrande anser att kommunen inte kan konkurrera med städer som Göteborg och Uddevalla men har en natur som kan locka många stadsbor när möjligheten till att jobba hemifrån finns. Då måste möjligheten att bygga en bostad på landet finnas.

Yttrande tar upp följande faktorer som är avgörande för att själv flytta tillbaka till Orust:

- Möjligheten att bygga nytt.
- Närhet till skola och korta sträckor med skolskjuts för barn.
- Direktbussar till Göteborg.
- Bra kommunikationer och att alla kommunens vägar underhålls.

Genom att begränsa landsbygdens utveckling driver man på en ond cirkel där det blir mindre attraktivt att bosätta sig på Orust, vilket leder till att kommunen får sämre ekonomi. Gör det i stället attraktivt för nästa generation att flytta till kommunen.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna besvaras inom ramen för vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.95

Inledningsvis uppskattar undertecknad översiktsplanens strategi för att koncentrera service till utpekade tätorter där en hållbar mobilitet utan bilberoende är möjligt. Utifrån denna strategi anses även utpekning av mark för ny bebyggelse vara logisk.

Yttrande ställer sig dock frågande till om det är en strategi med fokus på tätorterna som är rätt för Orust. Finns det ett underlag som motsvarar den expansion som föreslås över att det är till tätorterna som folk vill bosätta sig?

Det anses sakna en strategi för en hållbar landsbygdsutveckling som motsvara den för tätorterna, det finns en mängd platsspecifika förutsättningar på Orust som skulle kunna forma landsbygdsutvecklingen.

Vidare har yttrande några frågor och synpunkter:

- Varför pekas inte Sillingsön ut som ett Kustsamhälle?
- För att ytterligare möjliggöra samrådet för översiktsplanen borde någon form av samrådsmöte skett på dagtid, förslagsvis vid förskola eller lekpark för att småbarnsföräldrar ska kunna delta.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade i vanligt förekommande synpunkter. Stillingsön definieras som tätortsnära kust i utvecklingsstrategikartan. Det innebär en mer utvecklingsinriktad kuststräcka där bebyggelseutveckling prioriteras längs befintlig och ny infrastruktur. Stillingsöns placering vid väg och kollektivtrafik med livsmedelsbutik och där kommunalt VA planeras till 2035 innebär att området har potential att utvecklas.

Yttrande 2.97

Enligt Svenskt Näringsliv kom Orust kommun på sista plats i landet när det gäller service och bemötande från kommunen mm. Yttrande anser att detta inte beror på planbestämmelser utan på grund av förhållandet mellan politiker, tjänstemän och invånarna på Orust landsbygd.

Detta tas inte alls upp i samrådshandlingen och bör därför granskas så att alla lagparagrafer efterlevs.

Kommentar: Kommunen anser att relationen mellan politik, tjänstemän och invånarna inte är en fråga för ÖP.

Yttrande 2.101

Yttrande är ägare till en gårdsfastighet på norra Orust och menar att översiktsplanen inte lyfter fram landsbygdens potential för kommunens fortsatta utveckling och att översiktsplanens riktning kommer att innebära mycket stora utmaningar för de som lever och verkar på landsbygden.

Inledningsvis ställer sig de skrivande positiva till att förtäta och/eller bygga ut tätorterna som viktiga befolkningsnoder med en potential att växa. Däremot anser de skrivande att översiktsplanen inte möjliggör för etablering eller utveckling av näringsverksamheter på landsbygden eller ger förutsättningar att bygga bostäder som har en potential att bidra till befolkningsökning på landsbygden. Näringsliv och att många företag ligger utanför tätorterna nämns i översiktsplanen men ingenting om hur kommunen vill att de ska utvecklas.

Yttrande lyfter att möjligheten att bo i ett eget hus på landet är något som lockar människor vilket lyfts som Orust styrka. Vidare poängteras att de som vill bo i städer inte kommer att söka sig till Orust och att kommunen inte bör konkurrera med de platserna utan istället försöka erbjuda goda livsmöjligheter för människor som vill jobba i staden och bo utanför.

Yttrandet lyfter motsägelsefulla termer om landsbygden som står skrivet i översiktsplanen. Yttrande ifrågasätter skrivningar om att goda förutsättningar för jord- och skogsbruk ska främjas när det enligt skrivandets bedömning inte framgår av förslaget att ett enda bygglov kommer kunna beviljas och riktlinjerna för ny bebyggelse tolkas som begränsande för utveckling av landsbygden. Yttrandet lyfter vikten av att människorna som driver verksamheter inom jord- och skogsbruk på landsbygden måste ha förutsättningar att kunna bosätta sig här. Skrivande uppmärksammar kommunen om formuleringar som sänder missvisande signaler, exempelvis att utveckling av landsbygden ska ske i anslutning till tätorterna

för att stärka samhället, vilket kan uppfattas som att övriga delar av kommunens territorium ska vara svaga.

I den regionala kontexten beskrivs exempelvis kommunikationer där ambitionen är att stråken ska stärkas. Skrivande ifrågasätter om geografin emellan målpunkter bara ska ses som en transportsträcka och saknar konkreta beskrivningar av hur förstärkningen av stråken sker. Här menar skrivande att det är viktigt att utveckla noder och inte bara målpunkterna.

De skrivande delar inte bilden av beskrivningen att markanvändningskategorin "Natur/friluftsliv" inte hindrar aktiva jord- och skogsbruk och att jordbruksfastigheter ges förutsättningar att fortsätta utvecklas. Skrivande ser att markanvändningen begränsar aktiva jord- och skogsbruk och ställer sig frågande till hur befintliga verksamheter på ett konkret sätt ska ha möjlighet att utvecklas.

Som slutsats till de trender som redovisas gällande boende menar skrivande att alternativ till att möta efterfrågan i kommunen görs genom att underlätta för tillkomsten av nya småhus på andra platser i kommunen än i kustorterna eller de större tätorterna.

De skrivande ser det som en positiv utveckling att sträva efter att koppla på VA med Uddevalla kommun vid ytterligare en förbindelsepunkt vilket skapar mindre sårbarhet i VA-försörjningen. Konkret handlar det om en ledning som korsar Nötesund och ger möjlighet till påkoppling för fastigheter vid Vindön och möjligen ytterligare områden söderut. Detta ser skrivande som mycket positivt men anmärker att översiktsplanen saknar beskrivning och ambitioner kring utveckling av Vindöområdet. Om det i framtiden blir aktuellt med kommunalt VA borde förutsättningarna för en utveckling vara mycket goda. Att inte beskriva en sådan ambition med reservation för dagens bristande VA-kapacitet menar skrivande är oförståeligt. Svanesund men även Varekil beskrivs däremot på flera ställen ha utvecklingspotential just med reservation för om en ny broförbindelse mot Kolhättan kommer till stånd trots att denna bro inte kommer att vara aktuell inom tidshorisonten som ÖP sträcker sig mot.

Vidare ifrågasätter de yttrande varför kommunen inte försöker dra fördel av de trender som beskrivs finnas i samhället och refererar till resonemang kring följderna av pandemin som förändrat synen på arbetslivet och gett en utveckling med mer distansarbete och ökade möjligheter till delårsboende.

Den skrivande är starkt kritisk till samrådsförslaget och upplever att kopplingen mellan dialogresultatet och förslaget är svagt. Man efterfrågar större lyhörighet inför medborgarnas åsikter.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade i vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.102

Se yttrande 2.20 m.fl där följande synpunkter redan har besvarats:

- Uppprepningar i dokumentet
- Kostnadskrävande åtgärder i Henån som inte gynnar hela kommunen
- Klimatanpassningsprogram som bör omfatta hela kommunen (inte bara Henån). Finansiering ska vara klar innan beslut om åtgärder fattas.
- Trafik och kollektivtrafik med förslag om åtgärder
- Synpunkter kring laddinfrastruktur och naturskyddsföreningens samåkningsplattform
- Efterfrågan av kommunal CO₂-budget
- Föreningsstöd till energieffektivisering
- Kritik till att inte medge mer än 1000 m² tomter inom tätortsnära landsbygd
- Kritik till formen på samrådsmöten
- Angående kommunens upphävande av strandskydd och inverkan i terrängen för utveckling av Tuvesvik och Slätthult samt utformning av denna bebyggelse och dess omgivning. Vegetation i området önskas.

- Angående Ellös samhälle, avsaknad av satsningar på orten, möjlighet att pekats ut som värdefull kulturmiljö av kommunen, förslag om väg till Ellös djuphamn
- Anspråkstagande av skogs- och bergsområdet mellan nedre Ellös och Gullberg

Skrivande menar att möjligheten för ett framtida fantastiskt naturområde försvinner i och med kommunledningens beslut om att det nya reningsverket som ska ta hand hela Orust om avloppsvatten ska förläggas till inloppet till Malö strömmar. Skrivande ifrågasätter val av plats i strandnära läge. Platsen är av riksintresse för friluftslivet och har unik, vackra natur och fylld av sociala värden. Skrivande föreslår parkeringsplatsen längst in på Lavön i Tuvesvik som lämplig placering av detta reningsverk. Skrivande lyfter även synpunkter om att nya reningsverkets yttre fasad bör gestaltas så att det framträder som en byggnation som på ett bättre sätt smälter in i sin omgivning. Det bör se ut som en byggnad som hör hemma i Bohuslän.

Synpunkter och förslag som rör översiktsplanen

- Skrivande lyfter Ellös landningshamn (Hallgrens kaj) som anses vara av riksintresse. Den behöver en tillfartsväg som gör att den kan utvecklas i samklang med att Ellös blir ett modernt samhälle trafikmässigt med en lugn och säker trafik med plats för gående och cyklande.
- Skrivande påpekar att Ellösparken inte nämns över huvud taget i översiktsplanen trots sin betydelse för livet i orten.
- Yttrandet framför förslag om område för bostäder bakom Orustbostädernas nybyggda hyresfastighet på Ravinvägen. Den skrivande ser även möjligheter i att utveckla Sörbo från fritidshusområde till helårsområde vilket föreslås tas med i översiktsplanens förslag.
- När det gäller inskränkningar i strandskyddet i exempelvis Tuvesvik anser skrivande att det av formuleringen bör framgå att exploatering inom strandskydd sker förutsatt att det inte är möjligt att exploatera område som ligger utanför strandskyddet.
- Skrivande ställer sig frågande till hur Ellösfjorden som har lägre status ska uppnå god status senast 2027 med den extra belastning som kommunens förslag till utsläppspunkt kan förväntas medföra. Skrivande undrar om kommunen ska göra undantag för Ellösfjorden jämfört med andra områden i kommunen.

Övriga synpunkter och detaljfrågor

- Skrivande anser att Orust kommun tillsammans med andra fritidshustunga kommuner bör se på möjligheter för att öka antalet helårsboende och arbeta för att fler skattemedel tillförs kommunen från de fritidsboende. En lagstiftningsmässig möjlighet för att en del av kommunalskatten (baserat på skatteunderlaget) ska gå till fritidshuskommunen.
- För att skapa ett mer varierat utbud av arbetsplatser föreslår den skrivande en spridning av kommunal förvaltning och andra samhällsviktiga funktioner till kommunens fyra tätorter baserat på var dessa tjänster är lättast tillgängliga för kommuninvånarna. Det är inte nödvändigt med dagens teknik att samla allt på samma ställe.
- Högre utbildningsmöjligheter. Med tanke på Orust närhet till natur, hav, skog och lantbruket skulle en miljörelaterad högskola passa in och kunna bli attraktiv för kommunen. Lämplig placering borde vara vid djuphamnen i Ellös. Samarbete kan ske med havsverksamheten i Kristineberg Center utanför Fiskebäckskil.
- Önskemål om att stigen upp till Utsiktspunkten vid vattentornet i Ellös bör förbättras för att öka tillgängligheten
- Tillåt inte parkering av husbilar/husvagnar och båtkärror i hamnområdet
- Cykelskjulet vid Hamntorget används inte och kan användas någon annan stans. Platsen kan istället användas till uteservering eller rastplats.

- I översiktsplanen uppges att Rosenlundsvägen ska höjas. Skrivande undrar om det är Rosenlundsvägen som menas och/eller Skandiavägen.

Kommentar: Kommunen anser att flertalet synpunkter finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter. Flera synpunkter är också på en sådan detaljeringsnivå att det inte är en fråga för ÖP men framförs till berörda tjänstemän. Vad gäller fritidshusområden som omvandlas till året-runt-bostäder pågår detta arbete på vissa håll på Orust genom detaljplanering. Det kan även bli aktuellt för Sörbo. Frågan om reningsverket besvaras också bland vanligt förekommande synpunkter. Både delar av Rosenlundsvägen och Skansvägen kan bli aktuella att höja i framtiden för att säkerställa tillgänglighet vid höjda havsnivåer.

Yttrande 2.103

Inledningsvis betonar den skrivande vikten av att upprätthålla en balans mellan stad och land för att säkerställa att alla medborgare har likvärdiga möjligheter oavsett var de bor. Det påpekas att dagens norm ofta gynnar stadslivet framför landsbygden. Den skrivande nämner vidare att urbaniseringen ökar i Sverige, och att färre ungdomar återvänder till landsbygden när de får egna familjer. För att vända denna trend menar den skrivande att det ska finnas friare möjlighet för unga att bygga där de vill.

Yttrande beskriver Orust som en plats med närhet till en större arbetsmarknad, vilket öppnar möjligheter för arbete och utbildning. Det poängteras att det är viktigt att bevara dessa möjligheter. Samtidigt som yttrande betonar att distansarbete blir allt vanligare.

Den skrivandes argument är att många som flyttar från staden till landsbygden gör det för att förverkliga drömmen om ett naturnära och fritt boende. De vill inte bo i byar som liknar städer, och det antyds att försök att skapa stadsliknande miljöer på landsbygden kan vara missriktade. Skrivande föreslår att kommunen bör ge människor frihet att forma sina egna liv i Orust, särskilt om kommunen vill locka kreativa entreprenörer och företagare till landsbygden. Om människor inte får välja var de vill bo, kan det resultera i befolkningsminskning i kommunen, och detta bör undvikas.

Yttrande framhåller att mjölkproduktionen som bransch står i omvandling och minskar på Orust. Då markerna inte används som de en gång gjort kommer de att så småningom växa igen. Markerna föreslås kunna användas för andra ändamål som exempelvis egnahem med mindre yta för odling eller för nya bostäder.

Skrivande ifrågasätter relevansen av vissa delar av översiktsplanen, särskilt de delar som berör parker och offentliga rum i tätorterna, då tätorterna på Orust redan omges av naturen med dess skog, berg, fält och hav. Slutligen betonar den skrivande vikten av att kommunen bör fokusera på att stödja människors fria val när de försöker förverkliga sina drömmar, istället för att styra bosättning baserat på infrastruktur, avloppsnät och kollektivtrafik.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.104, 2.114

Yttrande anser att samrådshandling för översiktsplanen leder till en åldrande befolkning på landsbygden och en risk för att yngre väljer att bosätta sig i en mer landsbygdsvänlig grannkommun.

Undertecknad uttrycker vidare följande synpunkter:

- Genom en centralisering kring tätorterna kommer kollektivtrafiken på ön minska då trafikutövarna drar in hållplatser och turer på grund av sämre täckning på landsbygden.
- Att jordbruksmarken ska bevaras är rätt men då måste nybyggnation få ske för vem ska annars bruka och sköta om landskapet.
- Landsbygdens invånare är inte mer resurskrävande då en stor del av landsbygdens vägar och andra installationer sköts av samfälligheter som kommunen inte har någon kostnad i.

- Arbetstillfällena och småföretag på landsbygden är avgörande för att locka turister till ön. En begränsning av möjligheten att utveckla verksamheter på landsbygden skulle även innebära att turister uteblir.
- Yttrande ser en risk att ny bebyggelse i tätorten till stor del kommer bli sommarbostäder och att priserna kommer bli för dyra för unga. Det är på landsbygden som unga kan bosätta sig till ett rimligt pris.
- Yttrande belyser att kommunalt vatten och avlopp inte är krav för att få beviljat avlopp och att det kan skötas i egen regi.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade i vanligt förekommande synpunkter. Det finns text i ÖP som beskriver enskilda avlopp och hur de hanteras av kommunen.

Yttrande 2.105

Merparten av yttrandet är identiskt med Centerpartiets yttrande, för svar i dessa frågor, se yttrande 2.120. Det som är tillagt besvaras under denna rubrik.

Den skrivande framför flera synpunkter som känns igen från många andra yttranden, dvs att ÖP 2040 motverkar gröna näringar, minskar möjligheterna till utveckling och finansiering av verksamheterna på nya och befintliga gårdar. I detta avseende hänvisar vi till det svar som getts på Centerpartiets inkomna yttrande

I övrigt framförs ett antal specifika önskemål i yttrandet som besvaras här:

1. Möjligheten till avstyckning av tomter på landsbygd ska finnas kvar.
2. Storhamn ska inte utvecklas till ett naturskyddsområde.
3. Pendlingsstråk mellan Nösund-Tegneby och Henån önskas förstärkt.
4. Möjligheterna att bedriva företag på gårdar parallellt med en grön näring betonas.
5. Skrivande önskar att helt släppa begränsningarna för jordbruket i relation till t ex kulturmiljö
6. Skrivande önskar en ökad företagsvänligheten är inte avhängigt enbart en ÖP.

Kommentar: Kommunen anser att de stora delarna av synpunkterna finns besvarade bland allmänt förekommande synpunkter. Storehamn är inte föreslaget som naturskyddsområde, däremot föreslås att frågan utreds. En mycket liberal inställning till synen på utvecklingsmöjligheterna för den gröna näringen är svår att tolka. Det finns dock en omfattande lagstiftning som inte styrs av ÖP över möjligheterna att utveckla landsbygden (t ex Miljöbalken, Jordabalken, olika typer av riksintressen) och kommunens intentioner är inte att utmana dessa. Det gäller även synen på kulturmiljöerna som är värda att vara aktsam till. Kommunen delar önskemålet om ett positivt företagsklimat. Viktigast är att säga att vi delar synpunkten att landsbygden är viktig för Orust kommun ur många aspekter; företagsamhet men också som naturresurs.

Yttrande 2.107

Yttrande anser att beskrivningen av landsbygden i samrådshandlingen är alltför negativ och bör revideras. Där är viktigt att inte betrakta boenden på landsbygden som mer resurskrävande, faktum är att de utgör en majoritet av kommunens befolkning skatteintäkter.

Vidare uttrycker yttrande följande synpunkter på samrådshandlingen:

- Företag på landsbygden och vid kusten bidrar stort till kommunens gemensamma välfärd.
- Landsbygden behöver kunna utvecklas, exempelvis genom att skapa nya tomter för husbyggnation. Unga personer som flyttar till Orust behöver få möjlighet att bygga nytt i stället för att renovera befintliga sommarstugor.

- Landsbygdens utveckling är central om vi i framtiden ska öka självständigheten och livsmedelsproduktionen. En levande landsbygd är också förutsättningen för en biologisk mångfald med öppna landskap.
- För att hantera en åldrande befolkning behöver unga ha möjlighet att stanna kvar på och flytta till landsbygden. Fler boende på landsbygden ger ett bättre underlag för samhällsservice och kollektivtrafik.
- Varför finns särskilda grönområden i samrådshandlingen när vi redan har en stark allemansrätt.
- Samrådshandlingen för översiktsplanen harmonierar inte med Orust kommuns Vision 2040.
- Unga barnfamiljer har möjlighet att söka sig till landsbygden då det finns nya möjligheter till arbetspendling genom arbete hemifrån och på distans.
- Yttrande tipsar om Uddevalla och Trollhättan som exempel på hur man kan underlätta för utveckling på landsbygden. Orust miljö är skapad av en levande landsbygd och bör fortsätta göra så i enlighet med rimliga miljömål.
- Utöka kollektivtrafiken till Göteborg och till Uddevalla.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.116, 2.171, 2.172

Inledningsvis påpekar yttrande att samrådshandlingen för översiktsplanen är mycket omfattande och blir svår för småbarnsföräldrar med heltidsjobb att hinna läsa under denna korta tid. Vidare uttrycker yttrande följande frågor och synpunkter kring samrådshandlingens riktlinjer för landsbygden

- Hur ska landsbygden fortsatt vara levande om lokalisering av bebyggelse begränsas av närhet till kollektivtrafik eller tillgång till grundvatten.
- Kommer våra barn kunna bygga på vår mark för att driva gården vidare eller ska de i stället hänvisas till tätorterna?
- Kommer minder företag så som massör kunna drivas i anslutning till egen gård eller ska det också hänvisas till tätorterna?

Kommentar: Kommunen anser att frågorna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.123

Yttrande ifrågasätter flera aspekter av kommunens översiktsplan med följande huvudpunkter:

- **Kritik av tidpunkten för medborgardialogen:** Författaren ifrågasätter att kommunen genomförde dialogen under den intensiva pandemiperioden och menar att det är svårt att dra slutsatser från en sådan tidpunkt. Den skrivande påpekar att kommunen beskriver dialogen som omfattande, men ifrågasätter detta på grund av pandemins påverkan på möten och samråd.
- **Begränsningar i nybyggnation på landsbygden:** Den skrivande uttrycker starka invändningar mot planen att begränsa var och hur mycket man får bygga på landsbygden, särskilt med avseende på tomtstorlek och plats för nybyggnation.
- **Delårsboende och möjlighet till helårsboende:** Kritik riktas mot kommunens idé att delårsboende kan omvandlas till helårsboende, med oro för höjda kostnader för sådana bostäder på marknaden.
- **Centralisering av bebyggelse:** Den skrivande menar att det är fel att centralisera bebyggelsen till tätorter och att unga människor bör få möjlighet att bo på landsbygden utanför tätorterna.

- **Cykelvägar och deras fördelar:** Yttrande förespråkar utbyggnad av cykelvägar över hela ön och betonar de positiva effekterna det skulle ha för turismen, folkhälsan, naturen, företagen och föreningslivet.
- **Vård- och omsorgsboenden:** Kritik riktas mot bristfällig planering av boenden för personer med demens och palliativ vårdbehov utanför hemmet samt mot kommunens påstående om ett ökat behov av vård och omsorg.
- **Sim- och ishallar:** Det efterfrågas planering för en simhall och ishall som en del av fritidsutbudet.
- **Utbyggnadsriktning:** Den skrivande påpekar att utbyggnadsriktningen måste inkludera kommunikationsvägarna från Ellös och Henån och inte bara vara begränsad till Svanesund.

Sammanfattningsvis ger yttrande en detaljerad och kritisk bedömning av olika aspekter av kommunens översiktsplan och uppmanar till en omarbetning och ett mer omfattande samråd.

Kommentar: Kommunen anser att de huvudsakliga synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter. Frågan om simhall och ishall framförs till fritidsförvaltningen. ÖP kan tillgodose ett sådant beslut, men är inte en fråga för ÖP.

Yttrande 2.126

De skrivande bedriver jord- och skogsbruk i Rom, Tegneby. Författaren betonar vikten av att beakta det småskaliga jord- och skogsbruket, som utgör en ekonomisk och miljömässig grundval för verksamheten i Rom. Skrivande påpekar att skyddet av jord och skog redan regleras av nationella lagar och att översiktsplanen överdriver tolkningen av dessa, vilket kan avskräcka markägare.

Författaren ifrågasätter varför översiktsplanen är mer restriktiv än nationella riktlinjer och föreslår att de strikta kraven i översiktsplanen tas bort då de redan regleras på nationell nivå. De kritiserar felaktig klassificering av ängs-hagmarker i planen och ifrågasätter dess användbarhet som grund för kommunala beslut.

De skrivande uttrycker osäkerhet kring förslaget att bilda ett naturreservat i Storehamn och föreslår att denna del av översiktsplanen bör strykas. De skrivande uttrycker brist på delaktighet och förtroende för processen. Skrivande menar att markägare inte har varit involverade i diskussionen om Storehamn, och att kommunens agerande minskar förtroendet för dess omsorg om markägarna och kan minska engagemanget i planerade projekt.

Kritik riktas mot bristen på nämnande av service för landsbygdsboende i översiktsplanen, vilket kan skapa en uppdelning mellan stad och landsbygd. De yttrande motsätter sig regler som begränsar nybyggnation, särskilt kravet på närhet till bussar, som inte tar hänsyn till den ökade möjligheten till distansarbete. Skrivande understryker även betydelsen av enklare möjligheter för generationsväxling på landsbygden för fortsatt företagsutveckling och bedrivande av skogs- och jordbruk på landsbygden.

De yttrande lyfter att flertalet av de företag som finns på Orust har startat i liten skala för att sedan växa och idag generera flertalet arbetstillfällen. Skrivande menar att översiktsplanen försvårar för de som önskar starta, modernisera och utveckla samt bygga ut sin verksamhet.

De avslutar med att uppmana kommunen att radikalt omarbete översiktsplanen, särskilt när det gäller landsbygden, jord- och skogsbruk, samt pekar på att nuvarande regelverk är alltför omfattande och skadligt.

Avslutningsvis förväntar sig de yttrande att kommunen tar redovisade synpunkter på allvar och reviderar planen.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna till stora delar besvaras av vanligt förekommande synpunkter. Vad gäller Storehamn sägs att området föreslås utredas som naturreservat. I denna utredning kommer berörda markägare att kontaktas.

Yttrande 2.128

I yttrandet framhålls behovet av att öka befolkningen på Orust för att öka skatteintäkterna. Skrivande betonar vikten av att förenkla bygglovsprocessen i kommunens landsbygdsområden och pekar på exempel där barnfamiljer har haft svårigheter att få bygglov och istället byggt i grannkommuner. Skrivande menar också att man bör få bukt på problemet med utflyttningar och äldre sommargäster som har skrivit sig i andra kommuner på grund av besvikelse med Orusts kommun. Skrivande anser att det befintliga planförslaget bör omarbetas med hänsyn till de punkter som framkom i en bifogad rapport från en föreningsträff på Ellösparken.

Synpunkter som framförs i bilagan har redan besvarats. Se yttrande 2.29.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna besvaras inom ramen för allmänt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.130

Yttrande påpekar att det i översiktsplanens vision står att ”tanken är fri” och att ”näringslivet ska ha goda förutsättningar att utvecklas genom möjligheter till etablering”. Yttrande har svårt att se hur detta ska efterlevas när etablering av verksamheter eller val av bostadsplats inte får väljas själv.

Vill kommunen locka yngre till Orust är det genom att bebyggelse på landsbygden då de finns andra kommuner som erbjuder bättre service än den i Orusts tätorter.

Kommentar: Kommunen anser att frågorna besvaras bland allmänt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.132

Inledningsvis betonar den skrivande kommunens åtagande att vårda och skydda den unika miljön på Orust, med särskilt fokus på Mollösund som ett attraktivt besöksmål. Skrivande kritiserar beslutet att placera ett stort industriområde på Tången, vilket anses förstöra landskapsbilden och förhindra positiv samhällsutveckling i Mollösund. Skrivande uppmanar till att i ÖP 2040 arbeta för varsam förtätning i kustsamhällen med hänsyn till kulturarvet.

Skrivande nämner kommunens intentioner att bevara natur- och kulturmiljöer genom en omsorgsfull översiktsplan. Här betonar yttrande vikten av att kommunen efterföljer detta och att kommande detaljplaner stämmer överens med ÖP 2040s intentioner. Skrivande hänvisar till tidigare rådgivningsbroschyrer och rekommendationer som fokuserar på att bevara befintlig bebyggelse och traditioner.

Avslutningsvis föreslår yttrande att hela industriområdet tas bort från ÖP 2040 och att nya industriområden istället placeras närmare centralorterna, där infrastruktur redan är etablerad. Skrivande menar att efterfrågan på nytt industriområde är låg i Mollösund och att det är viktigare att bevara de genuina kustsamhällena som turister besöker för att uppleva den unika miljön och naturen. Slutligen tar skrivande upp behovet av att möjliggöra nya tomter, särskilt för ungdomar, för att främja bosättning i Mollösund och hela Orust kommun. Slutligen uppmanar skrivande kommunen att lyssna på och ta hänsyn till synpunkterna från invånarna för att skapa en genomtänkt översiktsplan som minimerar överklaganden i framtida detaljplaner.

Kommentar: Mollösund har en stor potential för utveckling av både marina och turistiska näringar, vilka skapar fler arbetstillfällen och större möjligheter till helårsboende. För att möjliggöra företagsetableringar behövs mark och Tången är det enda lämpliga området för nya verksamhetsetableringar i Mollösund. En detaljplan för området har redan tagits fram och varit på samråd tidigare, men pausats. Kommunen kommer återuppta planarbetet efter dialog med näringslivet utifrån hur behovet ser ut. Området ska anpassas så långt det går till landskapsbild och naturen.

Kommunen kommer ta fram en detaljplan för området Gården, mellan Tången och Mollösund, där det idag finns en mindre parkeringsplats men i övrigt sly. Tanken är att skapa förutsättningar för hyresbostäder, handel och en större parkeringsplats för sommarturismen. Hyresbostäder innebär att spekulering undviks och att tex yngre får bättre förutsättningar att bo i Mollösund året runt.

Övriga frågor hänvisas till allmänt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.133

Yttrande ser en brist på kunskap vid framtagandet av landsbygdens riktlinjer i samrådshandlingen. Det upplevs tyvärr som att landsbygden är en belastning för kommunen och det blir därför svårt att utöva verksamheter och bo på landsbygden med samrådshandlingen riktlinjer för landsbygden.

Den landskapsbild som värnas för i samrådshandlingen är skapad av landsbygdens befolkning. Möjligheten att bo och verka där behövs för att landskapet fortsatt ska värnas om.

Vidare presenterar undertecknade följande synpunkter på samrådshandlingen:

- Synen på landsbygden behöver omarbetas till en mer positiv.
- Landsbygden har mycket ”independentmark” som lämpar sig för bebyggelse utan att negativt påverka jord- och skogsbruk.
- Möjligheten att bo och bygga på landsbygden är en förutsättning för att en inflyttning av yngre ska ske.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna besvaras inom ramen för vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.134

Yttrandet innehåller inledningsvis synpunkter om brister i arbetsprocessen för Orusts översiktsplan 2040. Den skrivande hävdar att politiska intressen har tagits före faktabaserade analyser och att projektgruppen har följt politikernas instruktioner istället för att utgå från relevant fakta. Detta har påverkat planens utformning negativt och skadat dess trovärdighet. Skrivande föreslår att ett nytt samrådsförslag behöver tas fram, där tjänstemännen först kan arbeta fram en stark kunskapsbas och analys för att sedan föreslå inriktningar och åtgärder. Först efter detta steg är det rimligt för politiken att besluta om inriktningen.

Yttrandet framhäver även att översiktsplanen inte tar tillräcklig hänsyn till vad verklig landsbygdsutveckling innebär, nämligen en levande landsbygd med en aktiv befolkning. Skrivande motsätter sig planens likställning av landsbygdsutveckling med gröna näringar och förespråkar istället att målet är att utveckla befolkningen oavsett om de bor i tätort eller på landsbygden.

Vidare påpekar den skrivande att planen inte beaktar kommunens demografiska utveckling med många äldre och få i arbetsför ålder. Det anses vara ett hot mot kommunen som inte hanteras i samrådsförslaget. Författaren efterlyser ett nytt samrådsförslag som direkt fokuserar på hur kommunen kan förbättra sin demografi och uppmuntra yngre människor att flytta till kommunen. Detta kräver en starkare kunskapsbas och analys för att bedöma effekterna av olika inriktningar.

Den skrivande ifrågasätter samrådsförslaget syn på klimatavtryck i samband med boende på landsbygden. Yttrande anser att planen bygger på föråldrade uppfattningar om höga klimatavtryck på landsbygden och att den inte tar hänsyn till moderna faktorer som minskad reseaktivitet och användning av förnybar energi. Ett nytt samrådsförslag föreslås baserat på korrekta fakta och rimliga bedömningar av klimatavtryck.

Slutligen ifrågasätter den skrivande kommunens strävan efter kraftig befolkningstillväxt och föreslår istället en mer måttlig tillväxt med fokus på att förbättra den demografiska balansen i kommunen. Sammanfattningsvis kräver författaren en ny arbetsprocess och ett reviderat samrådsförslag som är mer faktabaserat, främjar en levande landsbygd, och tar hänsyn till de demografiska och klimatmässiga utmaningarna i Orust kommun.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna i huvudsak besvaras i vanligt förekommande synpunkter och att delarna om en positiv syn på landsbygden därmed anses tillgodosedd. Det nya förslaget, granskningshandlingarna, har justerats åt det håll yttrandet önskar.

Yttrande 2.135

Yttrandet över det föreslagna förslaget till Orust Översiktsplan 2040 understryker vikten av att planen respekterar landsbygdsbefolkningen, som utgör en betydande majoritet av Orusts invånare (55%). Skrivande har anknytning till Lyrön och framhåller följande punkter rörande planens innehåll:

Kulturvärden: I yttrandet lyfts utmaningar kopplade till den restriktiva synen på nybyggnation. Det noteras att detta kan påverka fastighetsvärden och möjligheterna till försäljning, särskilt inom områden som redan klassificerats som naturskyddsområden.

Naturvärden: Den höga uppskattningen av naturvärden, särskilt på Lyrön, framhålls som en orsak till att människor väljer att bo på landsbygden. Det understryks att dessa värden inte uppstår av sig själva, utan är resultatet av generationers arbete med att bruka marken genom exempelvis betande djur, även om detta sker i liten skala.

Föryngring: Yttrandet påpekar att det finns en önskan bland yngre generationer att kunna skapa sina egna framtidsperspektiv och boenden på landsbygden. Möjligheter att bo på landsbygden och arbeta på distans bör främjas för att attrahera och behålla unga invånare.

Familjesammanhållning: Den skrivande noterar att de boende på landsbygden trots långa avstånd till service och bristfällig kollektivtrafik ofta stannar kvar på grund av starka familjeband och en vilja att hjälpa varandra.

Yttrandet avslutas med en hänvisning till andra skrivna uttalanden från boende på Lyrön och Orust Föreningsnätverk. Det är tydligt att författaren vill se en översiktsplan som är mer inkluderande och stödjande för landsbygden och dess invånare.

Synpunkter som framförs i bifogad bilaga har redan besvarats. Se yttrande 2.29.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna om landsbygden finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter. Just Lyr har en speciell situation sett till att det är en ö med färjeanknytning och landskapets mångfacetterade karaktär med myckethöga natur- och kulturvärden. Riktlinjer och rekommendationerna i ÖP innebär att det finns utbyggingsmöjligheter på större delen av Lyr, genom förtätning av befintliga bebyggelsestrukturer där det finns möjligheter att lösa väg, vatten och avlopp.

Yttrande 2.137

Yttrande är fastighetsägare kring Bråten i Svanesund/Stillingsön och har gemensamt fördjupat sig i samrådshandlingen för Översiktsplan 2040 Orust.

De skrivande framför att den digitala kartan i Översiktsplanen är ofullständig och svårtolkad för området där de skrivande bor. Det framkommer att fastigheter, gränser och naturliga riktmärken saknas eller blir svåra att identifiera när man zoomar in på kartan. Dessutom är området i fråga osäkert på grund av en planerad bro till fastlandet och alternativa vänganslutningar. Författaren har svårt att relatera till Översiktsplanens kartbild, särskilt avseende vägförslagen, och undrar om det har kommit uppdaterade versioner. Detta orsakar förvirring och oro bland de boende i området, som känner sig dåligt förberedda på vad de bör och vill ge synpunkter på.

De skrivande påpekar även att fliken "Jordbruksmark" i den digitala kartan inte korrekt speglar hur åkermarken används i området. Därigenom försämrar kartan den skrivande förståelse av markanvändningen i området.

Vidare uttrycker yttrande sitt ogillande av att ett större "verksamhets- och industriområde" planeras intill deras fastigheter. Det är en överraskande upptäckt och förändrar deras omgivning från en lugn, naturnära landsbygd till ett industriområde, vilket inte överensstämmer med varför de valde att bo där. Detta oroar de skrivande och grannarna omkring som känner en stark koppling till sin bygd och naturen i området.

Yttrande påpekar också att en framtida bro till fastlandet kan skapa en barriär som påverkar fastigheterna och det grönområde som nu finns. De föreslår att området söder om den planerade broanpassningen istället används som ett nytt grönområde med våtmarker, vattendrag och vacker natur. De uttrycker särskilt oro över påverkan på den biologiska mångfalden och naturen i området.

Skrivandet betonar vikten av att bevara det gröna och kulturella arvet i området, inklusive Wareviks Hamn och de gamla torpen. De vill att kommunen utför en snar kulturell utredning av området och bevakar dess kulturarv noggrant.

Slutligen efterlyser de yttrande mer detaljerad information och ett informationsmöte om hur Översiktsplanen påverkar de boende i området så att de kan förstå och vara delaktiga i planens utveckling. De uttrycker sin oro över det som har presenterats i planen och hoppas att kommunen kommer att kontakta dem för vidare dialog. De understryker att de inte är villiga att sälja sina fastigheter och att de värnar om naturen i sitt område. De motsätter sig även skapandet av ett industriområde i området.

Kommentar: Kommunen anser att frågor om bron och i samrådsbehandlingen redovisad markanvändning kring broväg samt frågor kring översiktsplanens form finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter,

Yttrande 2.138

De skrivande inleder yttrandet med att rikta sin oro mot planen att använda en del av deras fastighet, för verksamhet och industri. Detta har yttrande upptäckt i den digitala kartan i Översiktsplan 2040 som yttrande anser svårtolkad. De påpekar att de är engagerade i att stödja en levande landsbygd och skulle ha velat engagera sig mer i frågan om Översiktsplanen om det inte vore för den energi yttrande har behövt lägga på Hasslebacken för oron att ett kulturarv kan gå förlorat.

Hasslebacken, ett torp i Mölneby, beskrivs med en rik historia som sträcker sig över tre generationer. Det har varit bebott i århundraden och spelar en viktig roll i Orusts historia. Fastighetens ägare har sedan 1975 ägnat stor omsorg åt att vårda och bruka detta kulturarv. De har bevarat en gammal torpmiljö och brukar jorden omsorgsfullt. Fåren på platsen används för naturvård, och bina ansvarar för pollinering och hjälper till att bevara och berika den naturliga miljön. Svalorna och fladdermössen beskriver yttrande som tecken på det unika och välbevarade ekosystemet som Hasslebacken utgör. Miljön beskrivs vidare som lugn och rofylld, bortom stadens störande ljud. Skrivande tillägger att de självständigt stått för att hållbart värna om platsen och restaurerat våtmark, installerat rovdjursavvisande stängsel och solpaneler på ladugårdstaket.

Yttrande lyfter argument till varför den föreslagna verksamhet och industri-platsen i Mölneby är olämlig:

- Platsen inkluderar en anlagd våtmark på omkring 1500 kvadratmeter. Våtmarken har tillstånd från länsstyrelsen för åtkomst och inplantering av utrotningshotade flodkräftor. Även gräskarp har inplanterats. Skrivande menar att det är en naturlig livsmiljö för ett brett utbud av djur, inklusive grodor, salamandrar, snokar, och fåglar som gräsänder och grågäss. Våtmarken är beroende av tillflödet från myrarna strax ovanför grannfastigheten och avrinningen slutar i Mölnebyån.
- Fastigheten är ett uppskattat skogsområde. Här löper en gammal väg med historiska referenser som tidigare användes för att hämta torv och beta utmarker. Området omgärdas av gamla stengärdesgårdar.

Vidare menar skrivande att de digitala kartorna i översiktsplanen är svåra att använda och saknar nödvändig information. Enlig skrivande har dennes fastighet oavsiktligt markerats som "Verksamhet och industri" utan deras vetskap, vilket äventyrar deras tidigare sätt att leva i enlighet med kommunens vision. Detta har skapat oro. De är också oroad över hur förändringar i översiktsplanen kommer att påverka grannfastigheten med dess värdefulla natur och ekosystem. De skrivande efterlyser mer transparens och konsekvensanalyser planeringsprocessen och undrar om kommunen har besökt området för att förstå dess värden.

Yttrande menar att närliggande torp, inklusive Hasslebacken, hotas av att förlora sin karaktär om den planerade bron byggs. Torpen utgör en del av "Wareviks Hamn" och har stor historisk betydelse. De uppmanar kommunen att utforska området mer ingående för att förstå dess kulturarv. Kommunen bjuds in att besöka området för att bättre förstå områdets värde och överväga alternativa lösningar som är mer i linje med kommunens vision.

Frågor från skrivande:

- Har dragningen av vägen till bron i översiktsplanen förändrats av Trafikverket sedan 2019?
- Vilken typ av verksamhet och industri planeras över halva vår Mölneby 1:16?
- Kan kommunen motivera valet att placera "verksamhet och industri" på våra fastigheter och delge en konsekvensbeskrivning och miljöbedömning?
- Är det planerat att kommunen ska lösa in vår fastighet, och om så är fallet, när?
- Vad innebär begreppet "utredningsområde"?
- Hur ser kommunen på det markerade området med svart skraffering som omfattar berg, våtmark och vattenavrinning i Mölnebyån?
- Planerar kommunen att fylla igen vår våtmark eftersom den är markerad med svart skraffering?
- Hur bedömer kommunen vårt torp ur ett kulturhistoriskt perspektiv? Kan det planerade verksamhetsområdet bevara det kulturhistoriska värdet i torpet Hasslebacken?
- Vem representerar vår fastighet i detta ärende?
- Hur har kommunen behandlat den information om Wareviks Hamn som delgavs kommunens tjänstemän i slutet av 2022?
- Har kommunen några planer på att dokumentera de torp som finns eller har funnits i Wareviks Hamn, särskilt med tanke på Trafikverkets förslag till sträckning?

Sammanfattningsvis vill de skrivande skydda sin fastighet i Mölneby från påverkan av planerna i översiktsplanen och bevara dess kulturhistoriska värde som en representant för torpen i Wareviks Hamn. Det föreslås en torpinventering med dokumentation och bevarandeåtgärder för Wareviks Hamn. Skrivande anser att översiktsplanen bör visa hänsyn genom att redovisa alternativa platser på naturområden som fåglar och andra vilda djur kan söka sig till när exempelvis ett grönområde för friluftsliv planeras. Skrivande betonar särskilt vikten av att bevara och skydda den markerade våtmarken med svart skraffering och dess vattentillflöde från grannfastigheten. Avslutningsvis tydliggör skrivande att de inte är villiga att sälja sin fastighet till kommunen.

Yttrandet följs av sju bilagor med information om tillstånd som givits av länsstyrelsen, bygdens historia, levnadsberättelse från torpet samt fårens historia.

Kommentar: Kommunen anser att frågor om bron och i samrådshandlingen redovisad markanvändning kring broväg samt frågor kring översiktsplanens form finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.142

Vägen 751 mellan Morlanda och Bokenäset bör enligt yttrande ingå i beskrivningen av viktiga vägar på Orust både i text och i karta.

Följande skäl presenteras i yttrandet:

- Närmaste väg till Uddevalla från Malö och Flatön.
- Närmaste väg mellan Orust och Lysekil och genomfartsled för pendling mellan Orust och Lysekil.
- Viktigt stråk till pendelparkering vid Bokenäs där tät kollektivtrafik finns mot Uddevalla och Göteborg.
- Viktig turistled.

Yttrande ser även att kommunen i planförslaget verkar för en ny kollektivtrafiklinje mellan Ellös och Bokenäs via väg 751. Undertecknat anser att väg 751 ska illustreras på markanvändningskartan och inte enbart markera Flatön som landsbygd.

Undertecknad vill även se att texten om landsbygd ska ändras så det finns möjligheter till utveckling på landsbygden.

Kommentar: Kommunen håller med skrivande om synpunkten, väg 751 tas med som transportinfrastruktur på markanvändningskartan. Vad gäller synpunkten om landsbygden så hänvisas till vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.148

Yttrande anser att samrådshandlingen är mycket omfattande där vissa delar upprepas på flera ställen.

Vidare ställer sig yttrande negativ till skrivningen kring landsbygden och uttrycker att hela Orust borde få leva och varsamt bebyggas. Yttrande anser att tätorternas utveckling är viktig men även utanför tätorterna bör människor få bo och bygga utan att bli motarbetade. Alla på landsbygden är inte i behov av hemtjänst eller andra samhällstjänster.

Undertecknad påpekar att den lantliga miljön är en stor faktor till valet att bosätta sig på Orust.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna besvaras av vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.151

Yttrande ser det som en nödvändighet att små företag har möjligheten att utvecklas småskaligt inom den egna fastigheten. På Orust finns många företag som växt sig stor av just denna anledning. Att begränsa byggandet av bostäder och verksamhetslokaler är förödande för processen att kunna utveckla det lokala näringslivet.

Yttrande anser att en centralisering av bostadsbebyggelse till tätorterna omöjliggör generationsskifte och att unga flyttar till eller tillbaka till kommunen. Det anses inte gå att värna om en levande landsbygd samtidigt som man begränsar möjligheten att bedriva verksamheter där.

Orust kommun kommer i framtiden ha ett behov av fler i arbetsför ålder och att begränsa näringslivsutvecklingen anses inte bidra till att lösa detta problem. Yttrande anser att den ”gröna ön” borde verka för att fler ska kunna utveckla en levande landsbygd i stället för att fokusera på ett antal tätorter. Det skapar en ojämlikhet mellan kommunens invånare beroende på var man är bosatt.

Yttrande vill se att översiktsplanen betonar samsyn och gemenskap för att kunna bidra till en positiv framtidssyn och utvecklingskraft. Att landsbygden begränsas och att tätorterna utvecklas anses ytterligare bidra till en splittring och missnöje hos kommuninvånarna.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna besvaras i vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.153

Yttrande anser att skrivelsen som begränsar byggnation på landsbygden ska tas bort och ersättas med en uppmuntring till bebyggelse på landsbygden. Vidare anser yttrande att kravet på närhet till kollektivtrafik och tillgång till vatten och avlopp ska tas bort och hänvisar till ny avloppsrening med hög verkningsgrad.

Undertecknade vill heller inte se några begränsningar för uppförandet av ekonomibyggnader på jordbruksfastigheter och inga förbud mot att bedriva näringsverksamhet på landsbygden.

Vidare uttrycker yttrande följande synpunkter på samrådshandlingen för översiktsplanen:

- En begränsad möjlighet för att sälja tomter minskar värdet på fastigheten och kan göra det svårare att få kredit hos banken.
- Yttrande påpekar att ingen jordbruksmark får tas i anspråk på landsbygden men att cirka 130 hektar jordbruksmark tas i anspråk för tätortsnära bebyggelse.
- Unga som vill bo på Orust fråntas möjligheten att bosätta sig på ön och då minskar antalet unga som flyttar till Kommunen.
- Utpekandet av naturreservat och kulturhistoriska miljöer anses inskränka på äganderätten. Yttrande anser att dessa ska tas bort och hänvisar till att allemansrätten är tillräckligt.
- Översiktsplanen anses hämma Orust utveckling och leda till en negativ befolkningsutveckling.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna besvaras i vanligt förekommande synpunkter. Det finns inget utpekad nytt naturreservat i ÖP, däremot förslag om att Storehamn ska utredas.

Yttrande 2.155

För det första lyfter den skrivande vikten av att översiktsplanen tar hänsyn till Orusts landsbygd och dess betydelse. Skrivande lyfter att Orust är en landsbygdskommun med stora avstånd men understryker att det inte är av några större dimensioner. Det konstateras att det finns ett levande odlingslandskap och en aktiv landsbygdsnäring som är en tillgång för kommunen.

Det tas upp synpunkter om att en betydande del av Orust invånare bor utanför tätorterna och att intresset för att bo på landsbygden generellt faktiskt ökar. Den skrivande menar att människor vill leva nära naturen, odla i en mindre skala och den utbyggda bredbandskapaciteten har gjort det möjligt att arbeta hemifrån, vilket minskar behovet av lång pendling. Yttrandet framhåller att kommunen har en hög andel invånare som är verksamma inom landsbygdsnärings, vilket är en viktig tillgång, särskilt för att kunna öka livsmedelsproduktionen. Yttrandet pekar även på den växande besöksnäringen som drar nytta av det levande odlings- och kulturlandskapet samt den lokala matproduktionen.

Den skrivande riktar kritik till översiktsplanen som anses fokusera ensidigt på förtätning och utveckling i tätorter, med restriktioner för landsbygden. Skrivande menar att detta förhindrar möjligheten till ny inflyttning utanför tätorterna, vilket skrivande uttrycker som ologiskt och oskäligt.

Avslutningsvis menar skrivande att översiktsplanen behöver revideras för att ta bort restriktioner mot landsbygdens utveckling och i stället uppmuntra och marknadsföra de unika resurser som landsbygden har att erbjuda, inklusive miljön, småföretagande och den gröna omställningen. Yttrande uppmanar kommunen att tillsammans med invånarna främja landsbygdens potential och bidra till en positiv framtid för hela Orust.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.156

I detta yttrande till översiktsplanen för Orust kommun uttrycker skrivande en stark anknytning till ön och en önskan att flytta tillbaka efter studier. Skrivande framhåller dock oro över den pågående avvecklingen av Orust, särskilt när det gäller skolor på småorter och bostäder som nu huvudsakligen används av sommargäster. Den skrivande betonar vikten av hur tidig skolgång och koppling till naturen, kultur och historia har påverkat personens liv och värderingar. Initiativ som Återbruket, Honunggården och andra lokala företag lyfts och anses sprida glädje och liv till ön samt främjar hållbarhet och ekonomisk utveckling.

Skrivande framhåller att många unga människor, likt personen själv, söker sig till naturen och landsbygden för dess lugn och trygghet. Det anses viktigt att inte försämra möjligheterna att bygga och bo på landsbygden och skrivande uppmanar kommunen att inkludera kollektivtrafik och service i de här områdena. Utveckling av bebyggelse på landsbygden förespråkas framför avveckling och skrivande betonar att det är möjligt att bygga nya bostäder utan att skada naturen. Den yttrande vill att landsbygden uppmuntras och stöds i sin utveckling och efterlyser kopplingar mellan stad och landsbygd för att främja positiv social och ekonomisk tillväxt.

Avslutningsvis framhåller den skrivande att denna vill bo på Orust och påpekar att många unga delar samma önskan. Den skrivande ställer sig främst oroad över att förslaget till översiktsplan 2040 anses försämra möjligheterna för unga att bo på Orust på grund av minskad kollektivtrafik, skolor och landsbygdsutveckling. Om dessa förutsättningar försvinner, menar skrivande att unga kan tvingas lämna ön.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna besvaras bland vanligt förekommande synpunkter. Kommunens ÖP hanterar inte enskilda kollektivtrafiklinjer eller skolor, men kommunen delar den yttrandes syn på vikten av frågorna.

Yttrande 2.164

Den skrivande menar att det behövs en översiktsplan för Orust som tar hänsyn till landsbygdsbefolkningen och kan skapa möjligheter för boende och verksamhet utanför tätorterna.

Yttrande har koppling till ön, särskilt Lyr. Yttrande delar sina egna erfarenheter med att få ett bygglov för sitt drömhus men är oroad över den restriktiva inställningen till nybyggnation av enskilda småhus på delar av Lyr. Den skrivande menar att ingen på Lyr önskar villaområden eller tätortsbebyggelse men anser att det finns platser där ny bebyggelse kan komplettera befintliga hus på ett bra sätt och berika variationen i byggstil. Skrivande önskar en levande bygd med året-runt-boende och barnfamiljer.

Vidare lyfter yttrande fram att bevarandet av naturvärden och lantbruk kräver en året-runt-befolkning, inklusive barn och lantbruk. Yttrande är medveten om det arbete som krävs för att bevara dessa värden. Skrivande lyfter synpunkter kring logistik och infrastruktur, där det påpekas att boende på Lyr i dagsläget är beroende av bil. Däremot betonar skrivande att det finns fler aspekter att beakta än enbart närhet till busshållplatser när det handlar om att utveckla hållbart boende.

Skrivande framhåller de upplevda problemen med bygglovsprocessen, där yttrande har upplevt godtycklighet och efterlyser tydligare regler. Yttrandet riktar kritik mot vad denna tolkar som ett planerat byggstopp på grund av bristande kollektivtrafik och föreslår istället att kollektivtrafiken bör anpassas efter var folk bor. Slutligen ifrågasätts kommunens bristande uppskattning av landsbygdens värde och påminner om det ovärderliga i starka känslomässiga band till platser, som inte kan ersättas. Den skrivande stödjer även åsikterna som andra boende på Lyr och Orust Föreningsnätverk har framfört.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna till stor del finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter. Synpunkterna på bygglovshandlingen har framförts till bygglovsavdelningen. Se vidare svar på yttrande 2.135.

Yttrande 2.167

Yttrandet inleder med att beskriva Orust som en del av en kraftfull arbetsmarknadsregion där Orust har anpassat sig framgångsrikt från en tidigare betydande fritidsbåtsvarvsindustri till andra typer av företagsverksamhet. Anpassningen anses ha tagits tillvara för att nå nya växande marknader med ett konkurrenskraftigt företagande. Det konstateras att en majoritet av bebyggelsen på Orust har växt fram på landsbygden, vilket indikerar att de här områdena är attraktiva och spelar en betydande roll i Orusts utveckling. Detta kräver dock särskild uppmärksamhet gällande infrastruktur och service, som är avgörande för att upprätthålla en levande landsbygd. Fritidsboende och turism är också framträdande på Orust, vilket skapar både möjligheter och utmaningar.

Yttrandet framhåller tre huvudsakliga utmaningar som översiktsplanen bör svara upp mot:

- att attrahera och behålla befolkning
- bidra till en mer hållbar framtid i linje med nationella och EU-mål
- att utveckla livsmiljön för de som bor på Orust.

För att hantera dessa utmaningar betonar den skrivande att Orusts landsbygdsmiljöer är lockande och att kommunen bör utveckla planer för att öka bebyggelsen i dessa områden. Det pekas på att landsbygden har gott om utrymme och potential för ny bebyggelse, och detta bör framhållas tydligare i översiktsplanen. Vidare understryks vikten av att anpassa miljölagstiftning och definitioner av marktyper till lokala förhållanden och att involvera intressenter inom jordbruksnäringen. En översiktsplan bör enligt den yttrande inkludera planering för en utvecklad landsbygdsbebyggelse samt flergenerationsboende, för att utnyttja landsbygdens ekonomiska potential och främja företagande.

Slutligen, betonar den skrivande att översiktsplanen bör möjliggöra anpassning till nya resandemönster och en fordonspark som bygger på förnybara bränslen. Skrivande förespråkar också utveckling av nybyggnation i attraktiva landsbygdsområden, inklusive allmännyttiga hyresrätter, för att bemöta nutida och framtida utmaningar på ett effektivt sätt. Sammantaget önskar den skrivande en mångsidig och hållbar utveckling av Orust med särskild vikt vid landsbygden och dess möjligheter samt en anpassning till pågående samhällsförändringar.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna i stora drag besvaras bland allmänt förekommande synpunkter. Det finns många möjligheter till utveckling av landsbygden.

Yttrande 2.168

Yttrande är ung och nyinflyttad till Tegneby på Orust med en familjegård som yttrande vill generationsskifta. Den yttrande är medveten om de utmaningar som den gröna näringen står inför och är kritisk till flera punkter i Översiktsplanen 2040.

Inledningsvis ifrågasätts hur översiktsplanen ska stödja målet om självförsörjning på livsmedel och energi när den, enligt den yttrande, mer eller mindre verkar avveckla landsbygden på Orust. Yttrande påpekar att öppna landskap och biologisk mångfald är resultatet av människors aktiviteter på landsbygden och att kommunen borde underlätta detta, inte försvåra det.

Skrivande betonar att urbanisering av hela ön skulle leda till förstörelse av kulturlandskapet och förlust av den naturliga skötseln av markerna. Den skrivande argumenterar för att en levande landsbygd med möjlighet för alla att bo och sköta om sina marker skulle göra det enklare att bedriva jordbruk på ett rationellt sätt. Vidare beskrivs klimat- och jordbruksmässiga begränsningarna på ön och skrivande menar att det måste satsas för att kunna producera de livsmedel som passar Orust klimat och jordmån. Skrivande ser hinder med att utveckla livsmedelsproduktionen om kulturmiljöområde för Haga upprättas, vilket kan leda till att den skrivande med flera tvingas lägga ner produktioner trots att skrivande framhäver att böndernas arbete bidrar till att bevara de kulturella minnena i området.

Yttrande nämner de ekonomiska konsekvenser som kan drabba kommunen om människor väljer att flytta utanför ön till följd av ett försvårat liv på landsbygden. Yttrande betonar att det inte är sommargästerna i kommunen som betalar skatten till kommunen. Skrivande upplever att översiktsplanen beskriver att landskapsbilden ska bevaras som ett friluftsmuseum där allt ska byggas i kulturell arkitektur så att sommargästerna ska trivas. Den skrivande menar exempelvis att det inskränker på äganderätten att lägga om Storhamn mellan Morlanda och Tegneby till ett Natura 2000-område och att allemansrätten räcker gott och väl för att främja friluftslivet.

Avslutningsvis önskar den yttrande att Översiktsplanen 2040 tar hänsyn till och stödjer Orusts landsbygd för de som verkar där och poängterar vikten av att locka unga att flytta till ön och skapa en framtid där regleringar inte utgör hinder.

Kommentar: Kommunen anser att de stora dragen av synpunkter finns beskrivna bland allmänt förekommande synpunkter. Nämnas ska att kommunen delar bilden av det bland annat är jordbruket som bidrar till att bevara Orust kulturella särart. Vi är också övertygade om att där Orust befolkning trivs, trivs också besökarna. Storehamn är enbart utpekad som ett område som föreslås utredas som naturreservat, några beslut finns inte. Något kulturmiljöområde som skulle förhindra jordbruksproduktion känner kommunen inte till.

Yttrande 2.169

Den skrivande betonar att Orusts landsbygd och dess kulturarv har utvecklats över tusentals år genom jordbruk och lantbruk. Skrivande anser att de som bor på landsbygden är de mest engagerade i att bevara detta kulturarv, och att de ofta fungerar som guider för besökare och forskare. Däremot menar skrivande att kommunen sedan länge verkar glömt bort dessa kulturminnen.

Skrivande uttrycker oro över Översiktsplanen 2040 och dess påverkan på landsbygden. Särskilt oro gäller för de som bedriver mjölkproduktion inom områden som nu föreslås som skyddsvärda. Skrivande anser att detaljregler och krav kan försvåra verksamheten och ställa orimliga hinder på landsbygdens företagande. Skrivande menar att översiktsplanen tycks syfta till att omvandla hela Orust till ett friluftsmuseum. Vidare ifrågasätter den skrivande att byggnader måste anpassas till att passa in i en förutbestämd kulturmiljö.

Skrivande fortsätter med att peka på behovet av att locka unga generationer till landsbygden för att kunna fortsätta med lantbruk och mjölkproduktion. Behovet av att detaljplanera och reglera landsbygden nu ifrågasätts. Skrivande argumenterar för att det är människors aktiviteter på landsbygden under årens lopp som har format den kulturmiljö som nu sägs behöva skyddas. Vidare tar yttrande upp det minskande antalet mjölkproducenter på ön och hur detta hotar både kulturlandskapet och beredskapen för att hantera kriser. Författaren påpekar att om mjölkproduktionen upphör, försvinner även de nuvarande landskapen. Bönder måste de bo nära sina gårdar och ha möjlighet att utveckla sina verksamheter för att hålla jordbruket levande.

Slutligen tar yttrande upp frågor om äganderätt och maktmissbruk från myndigheterna, särskilt kommunen. Skrivande ifrågasätter om det är rimligt att landsbygden måste följa stränga regler och detaljplaner, och föreslår att kommunen bör stå för merkostnader som uppstår på grund av kraven. Yttrande betonar också att det är viktigt att locka unga människor till landsbygden och att kommunens ekonomiska utmaningar inte bör försämra livskvaliteten där.

Avslutningsvis riktas kritik mot översiktsplanen och uppmanar politikerna att ompröva sina beslut och följa sina partiers ideologier och väljarnas önskemål. Sammantaget argumenterar texten för att Översiktsplanen har negativa konsekvenser för Orusts landsbygd och befolkning, och uppmanar till en mer hänsynsfull och balanserad strategi för att bevara kulturarvet och samtidigt tillåta utveckling och frihet.

Kommentar: Kommunen anser att det inte finns något i ÖP som säger att betesmark för kor ska avvecklas för att området betraktas som skyddsvärt. Tvärtom är boskapens betande en del av områdets karaktär och en fortsatt drift ett sätt att säkerställa att så fortsätter vara fallet. Att samtidigt utveckla sitt lantbruk med tillkommande ekonomibyggnader är fortsatt möjligt. Kraven på detaljplaneläggning är sällsynt på landsbygd men kan bli fallet om större nybyggnationer föreslås. I övrigt hänvisas till vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.177

Yttrande uppmärksammar att det är till landsbygden som nyinflyttade vill och inte till kommunens tätorter. Det påpekas även att det för äldre inte heller är ett alternativ att flytta till tätorterna om man vill vara kulturellt aktiv.

När människor vill bo på Orusts landsbygd borde den också få leva och inte begränsas.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.170

Undertecknad är senior med tidigare erfarenhet som projektledare och konsult inom verksamhetsutveckling. Personen är boende i Hårleby och har en passion för hållbarhet och mångfald.

Skrivande kategoriserar Orust i tre huvudområden: tätorter, kustorter och landsbygd, och ger en översikt av var och en av dessa områden.

Den demografiska utvecklingen på Orust diskuteras, och skrivande noterar behovet av att skapa möjligheter för unga familjer att bosätta sig på ön. Skrivande betonar vikten av småskalig verksamhet som ett medel för att skapa fler lokala arbetstillfällen och minska pendlingen.

Skrivande anser att översiktsplanen framställer landsbygden som en kostnad för kommunen med skolskjuts och hemtjänst snarare än en tillgång. Skrivandes bedömning är att det är felaktigt tänkt. Åretruntboende på landsbygden står för en viktig del av skatteintäkterna. De boende på landsbygden står också helt för kostnaden av eget VA samt underhåll och snöröjning av enskilda vägar. I tätorterna bekostas detta av kommunen. Skrivande framhäver att fler unga ska kunna ges möjlighet att flytta till Orust och bygga sig ett eget hus. I denna process behöver kommunen vara välkomnade och rådgivande för den som vill kunna etablera sig på Orust.

Skrivande framhåller behovet av småskalig och kreativ verksamhet som ett alternativ till globalisering. Orust anses ha goda förutsättningar för småskalighet, särskilt på landsbygden, med outnyttjade byggnader som potential. Författaren betonar att nya små, hållbara företag bör uppmuntras för att minska pendlingsbehovet, och kritiserar översiktsplanen för att inte prioritera lokala jobb över pendlingsarbete.

Yttrandet berör även synpunkter för olika typ av infrastruktur och teknisk försörjning.

- Elektrifiering diskuteras inklusive behovet av laddningsinfrastruktur för elfordon och elfordon, samt elektrifiering av busstrafiken. Författaren nämner även behovet av elektrifierade småbåtar.
- Skrivande tar upp turism och besöksnäring, där bättre samordning och information om cykelsemester och småskalig turism på ön efterlyses.
- Vatten och avloppssystem diskuteras och skrivande föreslår att alla fastighetsägare som inte är anslutna till kommunalt avlopp bör vara skyldiga att regelbundet visa att deras avloppsvatten är rent.
- Angående energi och elnät anser skrivande att kommunen bör förtydliga riktlinjer för placering av solpaneler på privata byggnader och på mark samt de särskilda regler som gäller i detaljplanerade områden.
- Skrivande vill lyfta att kraftförsörjning till västra Orust är viktigt genom den planerade kraftledningen från Hårleby och västerut.
- Digital infrastruktur nämns, och skrivande betonar behovet av kompetensutveckling för att använda ny teknik och digital infrastruktur.

Slutligen efterfrågar författaren ett mer inkluderande och transparent samarbete mellan invånare och politiker samt tydlig och transparent kommunikation för Orusts framtid. Författaren betonar vikten av en tydlig och brett förankrad vision för Orust. Skrivande anser att visionen bör vara mer lättförståelig och inkluderande för samtliga invånare. Skrivande uttrycker missnöje med den nuvarande visionen eftersom den saknar ord som "Hållbar" och "Mångfald," vilket anses vara viktiga aspekter för kommunens framtid. Skrivande uppmanar till en omarbetning av visionen för att bättre spegla Orusts identitet och värderingar. Skrivande delge värdeord som anses vara centrala för att uppnå framgångsrik kommunikation och samarbete: kunskap, kommunikation, tydlighet, och förankring.

Kommentar: Kommunen anser att stora delar av yttrandet besvaras bland vanligt förekommande synpunkter. Kommunen ser positivt på såväl inflyttning som småföretagande i enlighet med yttrande. Laddinfrastruktur, detaljerade regler för solpaneler, kompetensutveckling inom digital infrastruktur och cykelturism är inget som ÖP hanterar, men är viktiga frågor som förmedlas vidare. Enskilda avlopp kontrolleras av kommunen.

Yttrande 2.173

Yttrande från boende och fastighetsägare i Mulltorpsområdet gällande dragning av vägled för kommande bro mellan fastlandet och Svanesund.

Ett stort antal boende i Mulltorpsområdet har gått samman i ett gemensamt samrådsyttrande avseende dragningen av vägled för ny bro mellan Svanesund och Stenungsunds kommun. I gruppen finns en stor oro över hur dragningen av ny väg genom Lyckhemsområdet, samt en breddning av Varekilsvägen kan komma att påverka unika naturvärden, säkerheten för barn, ökat buller och föroreningar av omgivningen.

Utöver oron ställs också två konkreta frågor. Först och främst om bron är rätt placerad och därefter om någon form av personfärja kommer att finnas kvar och hur den i så fall ska finansieras.

Kommentar: Orust kommun förstår oron och frågeställningarna. Det första som kan sägas är att bron och anslutningsvägarnas placering inte är beslutad. Det vägreservat som redovisats i samrådshandlingen från Varekilsvägen ut mot fjorden är det som funnits med sedan ÖP 2009, alltså ingenting nytt. Däremot är den alternativa sträckningen närmre Svanesund, genom Lyckhemsområdet och Varekilsvägen via Ängås, ett förslag från den samhällsekonomiska analysen av en ny bro från 2018. Kommunen valde att ta med båda i översiktsplanen för att visa på alternativ.

Sedan ett år tillbaka arbetar Trafikverket tillsammans med Orust, Tjörn och Stenungsunds kommuner med en s.k åtgärdsvalsstudie (ÅVS) för en ny fast förbindelse till Orust. Denna analyserar nyttan av en bro i förhållande till andra alternativ för att lösa den ansträngda trafiksituationen på Tjörnbröleden. Resultatet hittills av åtgärdsvalstudien visar att en bro är mycket samhällsekonomiskt lönsam. Åtgärdsvalsstudien föreslår inte någon exakt vägdragning, utan ett stråke. Detta stråke föreslås gå i ett nordligare läge och mer på befintlig väg än vad som redovisats i ÖP 2009 och i samrådshandlingen. Kommunen har därför i dialog med Trafikverket kommit fram till att vägreservaten och de närliggande utbyggnadsområdena i samrådshandlingen tas bort. De ersätts istället med ett större utredningsområde för framtida broväg och samhällsutveckling i granskningshandlingen.

Den nordligare dragningen som föreslås i ÅVS fast förbindelse Orust skulle innebära att Lyckhemsområdet inte berörs, medan ingreppen på Varekilsvägen däremot kvarstår. Valet av exakt placering av bron och dess anslutningsvägar fastställs i en s.k Vägplan. Den utförs av Trafikverket och beslutas inte av Orust kommun, som däremot är remissinstans. Naturligtvis har även de som berörs av vägplanen möjligheter att tycka till. Innan en vägplan upprättas så behöver en finansieringslösning komma på plats tillsammans med ett regionalt eller statligt beslut om att genomföra broprojektet, detta är en process på flera år. Det ska också understrykas att det är först när en vägplan är framme som vidare planering för utveckling i denna del av Svanesund kan ske, tex genom en fördjupad översiktsplan.

Frågeställningarna kring en personfärja är tyvärr svåra att besvara idag. Det är som de yttrande konstaterar en ekonomisk fråga. Bron syftar till att avlasta Tjörnbröleden och ersätta dagens färjetrafik mellan Svanesund och Kolhättan, så någon personbilsfärja kommer inte finnas vid en bro till fastlandet. En personfärja för framförallt cykeltrafikanter som pendlar mellan Svanesund och Stenungsund kommer dock att behövas. Hur den i så fall ska finansieras får framtida diskussioner besvara, kan tex vara ett företag med eller utan offentligt stöd.

Slutligen påtalas i yttrandet att breddning av vägar (Varekilsvägen m fl) kommer att påverka trafiken negativt och behöver lösas smidigt under tiden för byggnation. Orust kommun delar denna uppfattning och bevakar frågan då Trafikverket i så fall står i begrepp att genomföra åtgärderna.

Yttrande 2.178

I detta yttrande betonar de skrivande vikten av att förenkla översiktsplanen genom att undvika upprepningar och efterlyser en kortare sammanfattning för ökad tillgänglighet.

Skrivande framhåller hur kommunens översiktsplan påverkar möjligheterna för hållbar produktion av livsmedel, energi och skogsråvara. Yttrande är oroliga över hur vissa kartsikt i planen kan utgöra hinder för företagens expansion och diversifiering.

De skrivande understryker behovet av att främja mångfald och utveckling på landsbygden i stället för enbart bevarande. De poängterar att möjligheten för människor att bosätta sig och utveckla sina verksamheter på landsbygden är avgörande för att bevara dess unika miljöer och attrahera unga familjer och människor som eftersträvar en närmare koppling till naturen.

Skrivande har detaljerade synpunkter på olika avsnitt i översiktsplanen.

Utvecklingsinriktning: I yttrandet framhävs behovet att inkludera en fjärde struktur för livsmedel- och energiproduktion i utvecklingsinriktningen. De stöder tanken att landsbygdens utveckling bör beakta areella näringar men anser att det finns potential för ökad bebyggelse på landsbygden. Dessutom betonas vikten av skogens ekosystemtjänster för välfärden och föreslår att översiktsplanen bör kompletteras för att säkerställa träråvarans och bioenergis produktion.

Mark- och vattenanvändning

- Landsbygd – Yttrande förespråkar utveckling av landsbygden och menar att det finns attraktiva platser att utveckla som inte står i konflikt med samhällsmål. De betonar vikten av att människor ska tillåts bo på landsbygden för att stödja jord- och skogsbruk samt en livfull landsbygd. Vidare opponerar de sig mot att avstånd till kollektivtrafik används som avgörande faktor för bygglov, och de förespråkar att detaljregleringar om avstånd och vattenflöde tas bort. Slutligen motsätter de skrivande sig förbud mot nya vägar och en formulering om påverkan på siluetten, och föreslår att dessa skrivningar helt tas bort från dokumentet.
- Grönområden och parker – Yttrande understryker att flera utpekade grönområden ägs av privata markägare och att kommunen måste uppnå frivilliga avtal med markägarna om de avser att utveckla dessa områden. Samma principer gäller för de utpekade friluftsområdena. Skrivande menar att de åtgärder som nämns för friluftsområdena endast kan utföras på mark som kommunen äger.
- Natur- och friluftsliv - Skrivande ifrågasätter de stora utpekade områdena i kommunen och menar att allemansrätten redan ger fri tillgång till skog och mark. Yttrande är kritisk till utpekandet av stora områden på privat mark. Nya områden för natur och friluftsliv bör begränsas till kommunens egen mark eller områden med formellt skydd och skrivande är oroad över att riktlinjer som exempelvis förbud mot exploatering kan hindra andra verksamheters utveckling.

Tematiska ställningstaganden

- Befolkning och bebyggelse – Skrivande betonar behovet av att utveckla hela Orust och möjliggöra byggande och boende på landsbygden för att locka unga barnfamiljer. De föreslår att fokus bör utvidgas från de fyra tätorterna till att inkludera hela kommunen.
- Grönstruktur – Skrivande framhäver att jord- och skogsbruk grundlagsskyddat och att utveckling av grönstruktur ska ske genom överenskommelser med markägare. Ytterligare naturreservat i Storehamnsområdet behöver inte utredas eftersom området redan är skyddat av myrskyddsplan och tillgängligt för friluftsliv genom allemansrätten.
- Friluftsliv – Tidigare synpunkter lyfts igen.
- Transportinfrastruktur - Behovet av att ta hänsyn till jord- och skogsbrukets vid vägprojekt och vägsatsningar lyfts.
- Bil och parkering – Skrivande stöder förtätning och minskat markanspråk för parkering samtidigt som de påpekar att bilen fortfarande är viktig för landsbygden.
- Teknisk försörjning – Skrivande uppmanar till tidig dialog med markägare vid VA-projekt och betonar behovet av att sluta näringsämneskretsen. De kritiserar att planen inte diskuterar närssalter utan fokuserar på att leda allt avlopp till Ellös.

Riksintressen och skydd enligt miljöbalken

- Stora opåverkade områden och Skydd av jord- & skogsbruk – Skrivande ifrågasätter varför sju stora landområden har inkluderats i planen som opåverkade områden och oroar sig för att dessa områden kan användas för att hindra utveckling. De kritiserar även detaljerade riktlinjer för jord- och skogsbruk i planen och anser att politiska ställningstaganden om näringsverksamhet inte hör hemma i en översiktsplan och bör tas bort.

Förutsättningar

- Näringsliv och areella näringar – Skrivande kritiserar att de areella näringarna beskrivs som förvaltare av landskapets natur- och kulturvärden och framför att näringar även producerar livsmedel, energi och träråvara som måste framgå i förutsättningarna.

Kommentar: Kommunen anser att delar av yttrandet besvaras inom ramen för vanligt förekommande synpunkter. Dit hör livsmedelsproduktion och till viss del energiproduktion där solceller, utveckling av Månsemyr och vindkraft på land hör. Även landsbygdsutvecklingens förutsättningar och reningsverket i Ellös besvaras bland vanligt förekommande synpunkter. Alla fysiska åtgärder på privat mark behöver naturligtvis förankras med ägaren, däremot står kommunen fast vid att utvecklingen inom områden som pekats ut som viktiga grönområden ska vara hållbar. Samtidigt är det viktigt att understryka att det även inom de områden som pekats ut för natur och friluftsliv finns möjlighet att utveckla befintliga jord och skogsbruk, och därtill hörande behov av ekonomibyggnader och bostadshus så länge hänsyn tas till områdets förutsättningar.

Yttrande 2.181, 2.182

Yttrande anser att landsbygdens värden framhävas mer i översiktsplanen och ser vikten av att belysa hur landsbygden bidrar till kommunens ekonomi. Att se landsbygdens invånare som mer resurskrävande än tätortsbefolkningen är en missuppfattning som måste rättas till. Landsbygden och den variation av företag som finns där bidrar till kommunens gemensamma välfärd. Det är också på landsbygden många småföretag har möjligheten att starta och denna möjlighet bör finnas kvar.

Yttrande anser även att kommunens demografiska utmaning kan lösas genom att möjliggöra avstyckning av tomter på landsbygden för att behålla unga människor i kommunen.

Bönder i kommunen har redan idag en pressad ekonomisk situation och yttrande önskar mer stöd och utvecklingsmöjligheter för lantbruket. När vår självförsörjningsgrad och krisberedskap ska stärkas, är det just landsbygden som har denna potential. Yttrande påpekar även att det är boende på landsbygden som tar hand om naturen där så att igenväxta marker undviks.

Slutligen avslutar undertecknad med att en utveckling av tätorterna är positiv men att det inte ska ske på bekostnad av landsbygdens utvecklingsmöjligheter. Ett mer balanserat förslag med landsbygden i hänsyn önskas i översiktsplanen.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.183

Yttrande påpekar att Orust kommun haft en relativt liten befolkningsökning i jämförelse med våra grannkommuner Tjörn och Stenungsund. Undertecknad uppmanar till att fundera över vad som gjort kommunen mindre attraktiv att bo i och fundera över vad kommunen kan göra åt problemet. Lyft det som är unikt med Orust.

Yttrandes uppfattning är att det inte är genom ny bebyggelse i tätorterna som människor lockas till kommunen utan det är på landsbygden Orust unika förutsättningar finns. Där finns möjlighet till lugn och

ett driv för att skapa förutsättningar till att kunna bo och verka där. Saknas kommunalt VA kan det lösas med en avloppsförening och andra installationer så som fibernätverk finns redan över större delar av landsbygden.

Yttrande uttrycker en oro över att kortsiktiga politiska beslut får styra över vad som är den rätta vägen för kommunen. En begränsning av byggandet på landsbygden ses som ett kortsiktigt beslut då det på landsbygden redan finns en överkapacitet av fibernätverk som i framtiden nu kanske inte kommer utnyttjas. En långsiktigare planering önskas av yttrande.

Slutligen påpekar undertecknad att det finns ideella föreningar med driv som vill göra landsbygden attraktiv där ett stort ideellt arbete lagts ner.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.186

Att de fyra tätorterna utvecklas och förtätas har yttrande ingenting emot men det får inte ska på bekostnad av en levande och livskraftig landsbygd. Undertecknad påminner om att Orust har utnämnts till en av Sveriges mest tätbefolkade landsbygd, vilket kommunen ska vara stolta över.

Att ny bebyggelse ska förläggas maximalt 1km från en busshållplats upplevs som konstigt då skolbarn i årskurs 4–6 kan få gå upp mot tre kilometer till trafikerad väg för att nå skolskjuts. Att bebyggelse ska förläggas intill befintlig infrastruktur anses dock rimligt.

För påståendet att en spridd bostadsbebyggelse ger ökade kostnader påpekar yttrande att då det redan finns en spridd bebyggelse borde fler invånare på landsbygden kunna bidra till att exempelvis fylla de skolbussar som redan går.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.188

Yttrande anser att samrådshandlingen ger en dystert bild över framtiden på landsbygden och ställer sig frågande till att boende ska koncentreras till tätorterna som dessutom har stora problem med översvämning. Ungdomar kommer då hellre söka sig till större städer för jobb och boende.

Det upplevs att mark på landsbygden kommer bli oanvänd på grund av begränsningar i riktlinjerna för landsbygden så som krav på närhet till kollektivtrafik. Yttrande ser en mer individanpassad kollektivtrafik som hämtar vid behov som framtiden och anser att kravet därför är förlegat.

Landsbygden beskrivs i samrådshandlingen enligt yttrande som en bygd som behandlas likt ett fornminne som enbart ska bevaras. Vem är det då som ska utveckla och underhålla landsbygden? Yttrande ställer frågan vem som ska betala kommunalskatten när landsbygden inte får utvecklas? Vem vill investera i företag när arbetskraft och framtidshopp saknas i kommunen?

Vidare ställer sig yttrande kritisk till planens syn på landsbygden som inte anses stämma överens med yttrandes bild över Orust som landsbygdskommun. Är kostsamma cykelbanor verkligen rätt för landsbygden? Dessa passar bättre i tätorter och storstäder.

Undertecknad ser en risk att planen leder till en avbefolkad landsbygd där sommarboende utgör den större delen av boende och hoppas på en utveckling av hela Orust och inte bara dess tätorter.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.189

Yttrande önskan är att bo och verka på landsbygden hela livet och blev orolig över samrådshandlingens plan för landsbygden där boende på landsbygden ses som ett ekonomiskt problem. Hur länge kommer människor kunna själva bestämma var de vill bo och verka?

Undertecknad vill även vet mer kring följande citat. ” *Kollektivtrafik ska finnas inom tio minuters gångavstånd från tillkommande bebyggelse, vilket motsvarar cirka 1 km. Turtätheten ska vara tillräcklig för arbetspendling under normal arbetstid och befintliga skolskjutsrutter ska kunna nyttjas.*”

- Vilken turtrafik är det som räknas? Är det så att det är Västtrafiks kollektivtrafik från 12/5-2023 så önskas denna turtrafik finnas med som bilaga.
- Vad innebär normal arbetstid och vad innebär att turtätheten är tillräcklig?
- Vilka hållplatser är det som räknas till det ovanstående påståendet?
- Till var ska kollektivtrafiken vara tillräcklig för arbetspendling? Öns tätorter, Stenungsund, Uddevalla, Göteborg eller Mollösund?

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna kring kollektivtrafiken och närheten till denna för tillkommande bebyggelse finns besvarad bland allmänt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.191

Yttrande påpekar inledningsvis att språket i samrådshandlingen är komplicerat och svårt att förstå bitvis. En förenklad version önskas för att fler invånare ska kunna ta till sig och yttra sig kring planen.

Undertecknad bor på landsbygden och hoppas även att dess barn i framtiden kommer ha möjlighet att bo och verka där. Översiktsplanen ska inte vara något hinder för detta.

Yttrande ser en risk för att man som markägare blir överkörd i hur ens mark ska användas och ställer sig kritisk till att kommunen överhuvudtaget ska bestämma hur privat mark ska användas.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.192

Undertecknad tycker att samrådshandlingen i sin helhet är ett väl genomarbetat dokument som tagit klimatarbete i hänsyn. Det anses klokt att utveckla befintliga samhällen men de behöver också vara möjligt att utveckla och leva på landsbygden.

Vidare yttra undertecknad följande åsikter kring Svanesund med omnejd:

- Undertecknad ser få fördelar med en kommande bro då det inte går i linje med ett effektivt klimatarbete med ett resurskrävande byggprojekt som enbart gynnar biltrafiken. Att bygga hela planen kring en eventuell bro anses märkligt.
- Bron anses leda till längre avstånd för bland annat cyklister till Stenungsund och även till Henån är det långt på trafikerade vägar. Summan blir ett större bilberoende.
- En färja för gång- och cykeltrafik anses orealistiskt då de kräver en hög turtäthet. Hur sak det bekostas när nuvarande färjans pengar ska gå till bron.
- Samrådshandlingen planerar för ett utökat centrum i Svanesund. Yttrande tror inte nuvarande lokaliseringen kommer kunna vara kvar då butiker och verksamheter kommer vilja flytta närmre den nya ledan mot en eventuell bro (TS1). Det anses motverka planen för ett stärkt lokalsamhälle och göra Svanesund mer bilberoende.
- Det område som reserverats för bron upplevs som en blöt filt över Svanesund med ovisshet över vad som kommer eller inte kommer byggas i området.

- Bullerproblematiken för område SS4 och SS3 behöver utredas vid ny vägförbindelse vilket kanske inte gör områdena lämpliga för bostäder. Vägen vidare mot Varekil är finns inte med i planen men kommer antagligen behöva utvecklas vid en framtida broförbindelse.
- Vid en stor utbyggnad av Svanesund behöver den befintliga badplatsen byggas ut eller en ny anläggas.
- Yttrande önskar att kommunen köper in fastigheter längs vattnet i Svanesund för att ge lokala ortsbor bättre tillgång till vattnet.

Kommentar: Kommunen anser att frågan om bron i stora drag besvaras bland allmänt förekommande synpunkter. Färjan för gång och cykeltrafik utreds vidare när frågan om byggnation är löst. Trafikverket planerar ingen bro med koppling till nuvarande centrum (se nytt kartmaterial). Bullerproblematik är en del av kommande utredningar.

Yttrande 2.193

Yttrande ställer sig starkt kritiska till utvecklingsstrategierna som rör landsbygden och anser att den utvecklingsstrategi som presenteras i samrådshandlingen hindrar utvecklingen på landsbygden. Yttrande vill inte att det ska finnas några hinder för dem att stycka av mark för mindre bebyggelse inom egen mark.

Yttrande anser att en kommun inte bör drivas ekonomiska driftsfördelar utan bör vara en plats för utveckling där individen bestämmer var man ska bo. Orust ska vara en levande ö och undertecknade upplever att påståendet främst gäller kommunens tätorter och naturreservat och inte för landsbygden. Landsbygden är något många söker sig till för att bygga nytt och bosätta sig.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.194

Yttrande anser att samrådshandlingen saknar en övergripande lokaliseringsutredning kopplad till jordbruksmarken. Nu skjuts utredningen till framtiden och undertecknade anser att det är i översiktsplanen en sådan utredning bör ske.

Undertecknade redogör följande synpunkter kring samrådshandlingen för översiktsplanen

- Yttrande ifrågasätter att jordbruksmark tas i anspråk för verksamhetsområde (TS1) och undrar om det verkligen är av ett väsentligt samhällsintresse. Kan det i stället lokaliseras någon annan stans? Exempelvis intill befintligt verksamhetsområde söder om Svanesund. Även här tas jordbruksmark i anspråk så det får såklart utredas vidare.
- Kartan för jordbruksmark i samrådshandlingen är missvisande. En värdering utifrån högt eller lågt brukningsvärde är inte relevant utifrån lagstiftningen. Antingen är jordbruksmarken brukningsvärd, eller så är den inte det.
- Broreservatet med tillkommande bebyggelse i anslutning till detta tar mycket oexploaterad mark i anspråk. Området är en viktig rekreationsplats för invånare i Svanesund som går förlorad vid exploatering av området. Detta anses negativt då en tätare bebyggelsestruktur i samhället ställer högre krav på närhet till grönområden.
- Samrådshandlingen utgår ifrån att en ny bro är bästa lösningen och yttrande vill påpeka att det än så länge inte presenterats en ÅVS där olika alternativ jämförts.
- I miljökonsekvensbeskrivningen gör man bedömningen att förslaget har en liten negativ konsekvens på naturmiljön. Nollalternativet bedöms å andra sidan ha en måttlig negativ konsekvens. Detta ställer vi oss frågande till då föreslagen översiktsplan tar ny naturmark i anspråk jämfört med nollalternativet. Föreslagen broförbindelse är lokaliserad genom naturmark med både våtmarker, blandskog och en viktig plats för flera skyddade fågelarter.
- Samrådshandlingen saknar tydliggöranden för hur miljö kvalitetsnormer för vatten ska uppnås. Det ses positivt att åtgärder för fördröjning av dagvatten och infiltration hanteras. Dessa åtgärder

är positiva när det gäller att utjämna dagvattenflöden, men har låg effekt vad gäller rening. Yttrande anser att en dagvattenpolicy bör tas fram för att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna uppnås.

- Yttrande ställer sig frågande till hur huvudavrinningsområdena Bäveån och Göta älv påverkas av avrinning från Orust kommun och vill se en förtydelse över hur kommunen berör dessa
- Undertecknade anser att en nerläggning av reningsverket i Svanesund leder till en hög belastning på VA-systemet vilket också blir resurskrävande. Upplevelsen är att det finns effektivare lösningar som kan undersökas.

Kommentar: Kommunen anser att frågan om bron besvaras bland allmänt förekommande synpunkter. ÅVS fast förbindelse till Orust är nu presenterad och konstaterar att det finns en rimlighet i att bygga bron. Exakt dragning och vilka effekter det får för naturmiljö och jordbruk utreds i den lokaliseringsstudie och vägplan som kommer att utföras av Trafikverket. De nya verksamhetsområden som kommer bli aktuella i Svanesund kommer ligga i anslutning till befintlig och nytillkommande infrastruktur. När broleden är fastslagen i lokaliseringsutredning föreslås att en fördjupad översiktsplan tas fram för att analysera och redovisa lämplig utveckling av bostäder och verksamheter i anslutning till broleden, Jordbruksmarkens odlingsvärde har relevans i kommande detaljplanearbete, jordbruksmark med höga brukningsvärden bör inte exploateras om det inte föreligger ett högt allmänintresse. Reningsverket i Svanesund kommer att ersättas med utbyggt verk med hög kapacitet i Ellös. Det kommer stå klart 2025 och överföringsledningar för avlopp anläggs dels mellan Varekil och Ellös i en första etapp och mellan Svanesund och Varekil i en andra etapp, dessa ledningar stärker även utvecklingsmöjligheterna mellan samhällena.

Yttrande 2.196

Undertecknad flyttade till Orust för att vara nära natur och bli mer självförsörjande, ha ett bra utbud av skolor och leva med havet som granne. Dessa mål går inte att uppnå i kommunens tätorter och yttrande pekar på att de är många unga som vill lämna staden för just dessa ideal.

Samrådshandlingen oroar yttrande som är orolig för att inte kunna utveckla egen mark i samma utsträckning som innan. Exempelvis genom att bygga stuga för uthyrning till friluftsturister eller göra andra saker på sin mark som äganderätten ger fastighetsägare rätt att göra.

Yttrande uppger att det finns en mängd övergivna gårdar och redan rivna hus som utan möjlighet till bygglov på landsbygden inte kan restaureras. Den som vill köpa mark för att leva självförsörjande och hålla landskapet öppet upplevs inte heller kunna det enligt riktlinjerna för landsbygden. Yttrande anser att översiktsplanen med avseende på landsbygden kraftigt behöver revideras för att fortsatt locka unga till ön.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.197

Yttrandes uppfattning är att samrådshandlingen främst fokuserar på att bibehålla, bevara och förvalta landsbygden. En fortsättning för att bibehålla och förvalta landsbygden är att människor har möjlighet att bosätta sig där och driva verksamheter. Att begränsa möjligheten till att bygga bostäder och att viga stora områden åt natur och fritid motarbetar detta.

Yttrande påpekar att det i Vision Orust 2040 står ”det finns flera och varierande bostäder i attraktiva boendemiljöer över hela kommunen” vilket saknas i samrådshandlingen.

Det anses olyckligt att begränsa möjligheten för unga att söka sig till landsbygden och driva verksamheter där då de ses som en tydlig trend bland yngre generationer de senaste åren. I samrådshandlingen föreslås att 130 hektar jordbruksmark ska bebyggas i tätortsnära bebyggelse. Undertecknad föreslår i stället att denna bebyggelse kan få utvecklas på landsbygden. Det skulle spara den värdefulla åkermarken år

livsmedelsförsörjning. Bebyggelseutvecklingen på landsbygden behöver inte vara så restriktiv. Landsbygdsutveckling kan ske utan orsaka konflikt med andra samhällsmål.

Begränsningar så som avstånd till kollektivtrafik, ett visst tillflöde för vatten eller ett förbud mot nya vägar ska tas bort ur översiktsplanen då det riskerar att tvinga unga att söka sig till andra kommuner. Formuleringen att bebyggelse inte ska påverka siluetten tolkas så att inget nytt får tillkomma och bör också tas bort.

Yttrande ställer sig positiv till att samrådshandlingen tar upp att bilen fortsatt kommer ha en roll på landsbygden

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna till stor del finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter. Andelen jordbruksmark som tas i anspråk i tätortsnära bebyggelse har reducerats, miniminivå av vattentillgång har strukits, det hanteras i bygglovsprocessen.

Yttrande 2.198

Undertecknade ställer sig mycket kritiska till samrådshandlingens skrivning om landsbygden. Hur ska bebyggelsen på landsbygden vara återhållsam samtidigt som landsbygden ska utvecklas? Vem ska då bruka och sköta marker om ingen får bo där. Krav på närhet till allmänna kommunikationer anses få förödande konsekvenser. Övervägande delen av kommunen befolkning bor på landsbygden och de styrande borde tillgodose dess intressen och inte se dem som en kostnad.

Yttrande ställer frågan hur det är tänkt att få yngre att flytta till kommunen när möjligheten att bygga och bo på landsbygden försvåras. Redan idag upplever många att det är svårt och krångligt att bygga på landsbygden och utforskar i stället alternativ i andra kommuner.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.199

Inledningsvis lyfts vikten av att bevara invånarna i kommunen och uppmuntra delårsboende att bli permanenta invånare för att stödja öns befolkningsutveckling. Det finns oro över att ÖP-förslaget inte tar tillräcklig hänsyn till detta och hur man ska främja kustsamhällenas vitalitet. Skrivande påpekar att många redan bor på landsbygden och att unga och barnfamiljer föredrar att bo där. Det uttrycks oro över att ÖP-förslaget verkar vara negativt inställt gentemot landsbygdsutveckling och nybyggnation. Det ifrågasätts vem som kommer att vårda äldre byggnader om inte unga ges möjlighet att bygga i närheten. Kritik riktas också mot ÖP-förslagets krav på närhet till kollektivtrafik och äganderätt. Författaren anser att kravet på kollektivtrafik är orimligt och påpekar att äganderätten inte bör störas.

Slutligen föreslås att planen för småhusbebyggelse bör möjliggöra permanent boende i hela Orust, inklusive landsbygden, och att ÖP bör främja inflyttning till landsbygden. Författaren uppmanar kommunen att revidera ÖP-förslaget för att bättre stödja landsbygdens utveckling och bevarande.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.201

Yttrande påpekar att det inte är genom tätbefolkade orter som man lockar människor till Orust. Det är landsbygden som lockar. Att satsa på tätorterna är bra men det ska inte ske på landsbygdens bekostnad. Det måste med hänsyn till miljön gå att bygga även på landsbygden. Vidare påpekar undertecknad att enskilda avlopp kan vara minst lika bra som ett kommunalt och närhet till kollektivtrafik spelar mindre roll när man i framtiden kan köra elbil till närmsta pendelparkering för att ta bussen. För barn täcker ju skolbussar redan hela kommunen.

Vidare har yttrande följande synpunkter:

- Yttrande hoppas på att det småskaliga lantbruket underlättas och utvecklas.
- Orust ska verka nationellt mot utfiskning av havet
- Finns mycket på landsbygden som kan finna nya former, mer samarbeten, nya modeller.
- Föreningar på landsbygden gör ett stort arbete där kommunen inte gör det. Utöka samarbetet mellan kommunen och föreningar.
- Jag tror inte så många vill bo helt hopplöst till. Hur många barnfamiljer bor det i Mollösund till exempel?? Nej med så långa skolvägar går det ju inte att få ihop livet. Men kommunen behöver inte försvåra ännu mer

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter. Kommunen har nyligen ställt sig bakom ett förslag att förbjuda bottenrälning i känsliga marina miljöer.

Yttrande 2.202

Yttrande redogör för sin bakgrund på Orust och anledningar till att de valt att flytta tillbaka. Samrådshandlingen för översiktsplanen anses innebära sämre förutsättningar för att bygga den framtid som yttrande planerar för. Då de är skogsägare oroar de sig även över att områden reserverade för naturreservat kan komma att påverka dess möjlighet att driva ett vårdande skogsbruk. Varför har inte markägare involverats i processen tidigare? Kommunens skogar omfattas redan av nationella lagar och förordningar som anses vara skydd nog.

Översiktsplanen upplevs styra boenden till tätorterna då landsbygdsboende upplevs mer resurskrävande. Yttrande påpekar att det är landsbygden som lockar unga familjer, inte tätorten. Vill man bo i tätort söker man sig i stället till större städer. Det saknas i samrådshandlingen en skrivning om alla kommuninvånares rätt till service och fokus läggs i stället på hur kostsam denna service är. Ett större fokus på landsbygdens fördelar i stället för dess nackdelar önskas.

Att bygga nytt eller bygga om befintliga gårdar upplevs i samrådshandlingen nästan som omöjligt. Riktlinjer så som närhet till kollektivtrafiken anses irrelevanta för hur samhället ser ut idag samt att det upplevs oklar vem som avgör vad som är jordbruksmark och inte. Boenden på landsbygden förväntar sig inte närhet till kollektivtrafik och är medvetna om detta. Yttrande vill se att kravet på närhet till kollektivtrafik tas bort.

Det upplevs att samrådshandlingen begränsar människor i stället för att utveckla landsbygden utveckling. Yttrande anser att kommunen inte uppfattat vad de som bor på landsbygden faktiskt behöver och vill ha. Yttrande önskar en revidering av översiktsplanen så att den främjar en inflyttning av yngre och möjliggör för en levande landsbygds som är en otrolig viktig del av samhället.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.204

Yttrande påpekar att det är transporter som är den största källan till växthusgaser. Planen lyfter detta på många sätt men det kan förtydligas. Ett mer resurseffektivt resande skapar även bättre förutsättningar för barn och unga att ta sig fram självständigt.

Vidare lyfter yttrande information och synpunkter utifrån följande teman:

- **Barnperspektiv:** Barnperspektivet tas upp flera gånger i planen men kan lyftas ännu mer för att säkra gång- och cykelkopplingar till målpunkter. Prioritera säkra vägar till skolan innanför skolskjutsberättigandezoner för oskyddade trafikanter och säkra punkter för anslutning till dessa från det allmänna vägnätet vilket även underlättar vägen till skola och fritid för barn på landsbygden. Yttrande hänvisar även till kommunens skolskjutszoner.

- **Sjötransporter:** Generellt behövs en tydligare koppling mellan översiktsplanen och FÖP Hav. Yttrande ställer sig frågande om det är Tuvesvik som lämpar sig bäst som nod för persontransport på havet. I stället föreslås att mer fokus läggs på Ellös, Mollösund och Slussen så att utrymme finns för ett mellankommunalt resande på havet. Yttrande ser modern sjöfart som framtidens kollektivtrafik och önskar att utrymme ges i tätorternas hamnar för att möjliggöra ett kollektivt resande med båt i framtiden.
- **Laddning av elfordon:** Elektrifieringstrenden är starkt återkommande i samrådshandlingen och inom tidshorizonten för planen kommer laddplatser för alla typer av fordon behövas, både på land och på vattnet. De snabbbladdare som finns i Henån, Ellös, Varekil, Svanesund och Mollösund bör behållas och utvecklas för att nå fler fordonskategorier.
- **Elförsörjning:** Den lilla del el som produceras lokalt på Orust behöver kompletteras med kraftledningar, flexibel elanvändning och lokalt producerad el. I planen nämns vågkraft som alternativ men enligt FÖP Hav finns enbart en lämplig plats för detta (Svanesund) och yttrande föreslår i stället att fjärrvärme kan utvecklas för att producera el från avfall och biogas. Månsemyr önskas pekas ut som plats där biogas kan produceras och befintliga pannor bör uppgraderas till ny teknik.
- **Mobilitet:** Yttrande önska exempel på mer specifika mobilitetslösningar samt att mark för dessa avses i tätorterna. Exempel så som biluthyrning, grannskapskontor med möjlighet till laddning av fordon och gemensam fordonsservice föreslås.
- **Elnät:** En ny 145 kV ledning planeras mellan Stenungsund och Myggenäs av Ellevio, vilket skulle öka robustheten i elförsörjningen på Orust. Den tas upp på ett ställe och inte på ett annat. På det stället hänvisas i stället till behov av en ny ledning norrifrån. Den kommer mindre troligt vara intressant med denna ledning från Tjörn. Kvar står dock effektbrist på Västra Orust men kanske att det kan samlösas med nya elledningarna från Vindparker i havet in till Stenungsund? Bör tas med som en möjlighet med vindkraftspark till havs.
- **Klimat:** Yttrande anser att texten kring klimat (s.83) bör strykas för att i stället hänvisa till klimatstrategin.
- **Fjärrvärme:** Yttrande vill se att texten kring fjärrvärme görs mer lokal och innehåller mer detaljer kring den lokala fjärrvärme och dess framtidspotential.
- **Energiplan:** En revidering av den energiplan (heter egentligen *Energi och klimatstrategi*) som kommunfullmäktige antagit önskas av undertecknad. De etappmål som satts upp har inte nåtts och bör revideras för att ge tyngd åt ett mindre energiintensivt samhälle.

Kommentar: Kommunen anser att yttrandet delvis är tillgodosett. Frågan om elnätet och elförsörjningens koppling till vindkraft och solenergi har inarbetats, Frågan om klimat, och fjärrvärme är också tillgodosett. Energiplan, mobilitet, laddning av elfordon, barnperspektivet och sjötransporter anses vara av detaljplane- eller projekteringskaraktär och har inte inarbetats i ÖP.

Yttrande 2.205

Yttrande anser att översiktsplanen missat det som många tycker är det attraktiva med Orust, landsbygden. Det är landsbygden som får stadsbor att flytta till kommunen. I stället sänder samrådshandlingen ut budskapet att det är i tätorten man ska bo.

Yttrande med flera tycker samrådshandlingen fått ett fokus som inte ser till invånarnas bästa. Det kanske inte är meningen och kan kanske korrigeras genom en omarbetning av texten kring landsbygden så att den ser till alla invånarnas bästa. Även de som vill bosätta sig på landsbygden.

Undertecknad hoppas att politiker tar åt sig och tänker på vilka signaler översiktsplanen sänder ut till invånarna.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland allmänt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.207

En centralisering till tätorter ger inte en levande landsbygd. En landsbygd har sin charm tack vare att saker och platser inte är centraliserade, det ger utveckling. Landsbygden ger också en lärdom om hur viktig naturen är och skapar kunskap kring att ta hand om den.

Yttrande anser att översiktsplanen begränsar äganderätt och brukanderätt på landsbygden. Det anses inte ge en utveckling i rätt.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.206

Yttrande ifrågasätter Orusts vision för år 2040 och dess förverkligande. Författaren uttrycker oro över att visionen inte har blivit verklighet eller har genomgått ändringar sedan den antogs 2018 och undrar om detta har haft en inverkan på utformningen av den översiktsplanen. Det riktas särskild kritik mot målet att nå 25 000 invånare, då detta tyder på att Orust i hög grad förlitar sig på befolkningsökning från närliggande kommuner. Yttrandet belyser även frågor gällande klimat- och energiaspekter, inklusive en satsning på havsbaserad vindkraft och en önskan om förbättrad hantering av solenergi samt övergång till modern LED-belysning. Författaren ifrågasätter om de uttryckta målen och visionerna har förverkligats uttrycker tveksamhet kring om det är mer än bara retorik.

Slutligen understryks bristen på samstämmighet mellan visionen och den praktiska planeringen och utförandet av olika projekt inom Orust kommun. Skrivande framhäver behovet av noggrann utvärdering och anpassning av planeringen för att säkerställa att visionen för 2040 kan uppnås på ett hållbart sätt. Det ges en uppmaning till kommunen att noggrant granska och justera sin planering för att bättre motsvara invånarnas önskemål och de faktiska möjligheterna att uppnå visionen.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna i huvudsak finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter. Texter om solceller och havsbaserad vindkraft har infogats i ÖP. Vision 2040 har legat som en av grunderna till framtagandet av ÖP 2040.

Yttrande 2.208

Se yttrande 2.54 samt 2.29 där följande synpunkter redan har besvarats:

- Kritik kring samrådet
- Åldrande befolkning och minskad inflyttning
- Kritik om planens stöd i gällande lagar
- Begränsningar av äganderätt och brukanderätt
- Diskussion om planens krav för att bevilja bygglov
- Planens inverkan på företagande och arbetsmöjligheter.

Yttrande är kritisk mot översiktsplanens innehåll.

Det finns oro för att nyinflyttning till Orust kommun kommer att minska på grund av bristande service och samhällstjänster. Skrivande menar att planen vill koncentrera allt till tätorterna, vilken kan resultera i minskad kollektivtrafik och leda till att landsbygden blir avbefolkad.

Skrivande poängterar att det är viktigt att skydda jordbruksmark men att det behöver finnas möjligheter för nybyggnation för att marken ska kunna brukas. Skrivande lyfter att väg- och avloppsinfrastrukturer på landsbygden sköts och underhålls av väg- och samfällighetsföreningar, vilket ändå inte innebär en kostnad för kommunen. Tillgången till fiber på landsbygden är likvärdig med tätorterna, eftersom många har finansierat detta själva genom fiberföreningar. Kommunalt vatten och avlopp borde inte vara ett obligatoriskt krav för bygglov.

Skrivande menar att arbetstillfällen skapas av de som bor och verkar på landsbygden vilket hotas om nya företag inte kan etablera sig. Vidare menar skrivande att bebyggelse i tätorterna i huvudsak riktar sig till sommargäster, vilket inte gynnar unga åretruntboende. Det efterlyses möjligheter för unga familjer att bosätta sig på landsbygden till rimlig kostnad.

Avslutningsvis betonas att landsbygden på Orust bör få möjlighet att fortsätta att utvecklas.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland allmänt förekommande synpunkter. Tillgång till kommunalt vatten och avlopp är inget obligatoriskt krav för bygglov.

Yttrande 2.211

Yttrande har tagit del av samrådshandlingen och påpekar att satsning på cykelvägar är viktigt för att locka barnfamiljer till ön. Det upplevs att ett större fokus läggs på östra Orust och yttrande påminner om att inte glömma bort att även satsa på Ellös där pendlingsavståndet är långt till fastlandet. Därför måste det planeras för arbetstillfällen närmre Ellös.

En ny bro till fastlandets anses göra gott för arbetspendlingen. Skolan är avgörande för att familjer ska flytta till kommunen och yttrande föreslår en gymnasieskola som även kan nyttjas av ungdomar på Tjörn.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter. Någon gymnasieskola planeras inte på Orust.

Yttrande 2.213

Inledningsvis har yttrande synpunkter på utvecklingen av industrimark väster om Lunden. Då ett industriområde medför stora volymer av trafik anses "Lunden" inte vara den mest lämpliga platsen. Med en ny broförbindelse kommer mer trafik röra sig längs väg 160 mot Henån eller väg 178 mot Ellös. Varför då inte anlägga industriområde intill dessa i stället för långt ifrån väg 160 i Henån. Under tecknad föreslår i stället en plats söder om Henån på väg 160 där en lokal aktör redan bedriver en bergtäkt. Detta hade också möjliggjort en mer tilltalande utformning av vägen från Henån till Gösäter med tillhörande cykelbana.

Vidare uttrycker yttrande synpunkter och frågor kring följande ämnen

- Bostadsbebyggelse i område SH6 (Ängsberget) behöver ha attraktiv utformning för att folks ska välja att bo där framför centrala Henån eller vid havet.
- Hur ska frågor som kollektivtrafik, omsorg, avlopp och barnens väg till skolan hanteras när Henån växer till ytan?
- Hur hanteras ljusföroreningar från högt belägna bostads- och industriområden?
- Anlägg cykelbana från Ellös till befintlig cykelbana vid Tuvesvik för att tillgängliggöra färjeläget för cyklande på Orust.
- Bevara och rusta upp befintlig bebyggelse är ett hållbart sätt att utveckla Orust samtidigt som tillgången till natur och friluftsliv kvarstår vilket är något folk söker på Orust. Ett exempel på område som kan rustas upp är Ellös korsväg som ger ett bedrövligt första intryck.

Kommentar: Kommunen anser att Lunden som etablerad yta för industri är lämplig för förtätning och tillbyggnad. Ljusföroreningar ska begränsas. Vad gäller detaljer som enskilda cykelvägar hänvisas till vanligt förekommande synpunkter. Avlopp finns på tillgängligt avstånd i tillkommande områden i Henån. Kommunen håller med om att det behövs krafttag vid Ellös korsväg. Området pekats ut i ÖP som ett viktigt område att utveckla med nya centrumfunktioner, bostäder, cirkulationsplats osv. En detaljplan pågår för att utveckla området med bostäder och centrumfunktioner vid den f.d. låg och mellanstadieskolan. En ny restaurang är tänkt att uppföras på andra sidan vägen. Nästa steg är att utveckla området runt Hemköp med en ny detaljplan för centrumändamål, handel och bostäder.

Yttrande 2.217

Yttrande har förstått det som att det enligt översiktsplanen inte ska få byggas på landsbygden och protesterar mot detta.

Kommentar: synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.214

Inledningsvis anser undertecknad att kommunen satt upp riktlinjer för bebyggelse på landsbygden som går att tolka olika beroende på kommunens intentioner för landsbygden. Yttrande menar att det går att tolka riktlinjerna som att man inte får bygga om det exempelvis.

- Inte finns Kommunalt vatten och avlopp.
- Inte följer kommunens åsikter om landskapsbild.
- Inte är tillräckligt nära kollektivtrafik.
- Inte är inom tätbebyggt område.

Vidare ställer sig yttrande frågande till möjligheten att bedriva skogs- och lantbruk med de nya riktlinjerna. Följande frågor och synpunkter tas upp.

- Kommer det finnas undantag från riktlinjerna för landsbygden för att lant- och skogsbrukare ska kunna bedriva sin verksamhet?
- Vilka faktiska åtgärder föreslås för att utveckla landsbygden?
- Hur påverkar riktlinjerna för landsbygden området kring Ängholmen där yttrande bedriver lant- och skogsbruk, och hur påverkas lant- och skogsbruket i stort på Orust?
- Kommer möjligheten att bygga nya hus till familjemedlemmar begränsas även om det inte sker på jordbruksmark?

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna besvaras bland allmänt förekommande synpunkter.

Yttrande 2.215

Undertecknad anser att avsnittet *Landsbygd* behöver lyftas ur och omarbetas i grunden då nuvarande skrivningen hindrar landsbygdens utveckling. Landsbygden är en viktig resurs för kommunen och är anledningen till att många väljer att flytta till Orust. Möjligheten att köpa en tomt från familjen är ett alternativ. Skrivningen gör generationsskifte av gårdar omöjligt om inte nya bostäder får byggas.

Yttrande tar upp följande exempel som anses försvåra det för jordbrukare:

Bohusläns museum har på uppdrag av kommunen utrett området mellan Haga och Tegneby kyrka för fornlämningar. Inom området finns tre stora gårdar som nu inte får förändras. Inom jordbruket krävs en konstant förändring där exempelvis ekonomibyggnader tillkommer för att driva verksamheten vidare.

Yttrande anser att fornminnen som Hagadösen redan är skyddade av annan lagstiftning och ställer sig frågande till hur landsbygdens riktlinjer leder till en ökad självförsörjning.

I majoriteten av direktiv till tjänstemän och konsulter framgår att endast 5 % av ny bebyggelse får ske på landsbygd, inkl. ekonomibyggnader, saknar konsekvensanalys. Samrådshandlingen anses bestå av allmänt tyckande utan konsekvensanalyser.

Kommentar: Kommunen anser att synpunkterna finns besvarade bland vanligt förekommande synpunkter.

Yttrande 2:218 (Käringöns Öråd)

Örådet har inkommit med ett yttrande som bland annat önskar en sammanfattning och konkretisering av ett ambitiöst om omfattande förslag.

Örådet önskar framför allt lyfta frågorna om förutsättningarna och utvecklingen av hamnen på Käringön och betydelsen av Tuvesvik som transportnod för Käringön. Yttrandet pekar på att utvecklingen går mot fler färjor och fler fritidsbåtar vilket ökar trycket på hamnen, även sett till transporter till och från ön av gods, avfall m m. Men också betydelsen av Svesnka Sjöräddningssällskapets station som ombesörjer bland annat sjuktransporter, brandsläckning och sjösäkerhet, inte bara för Käringön utan för hela kuststräckan. Därför pekar man på att kommunen behöver vara beredd att investera i både hamnen och den tillhörande infrastrukturen.

Örådet uttrycker en oro över att nuvarande detaljplan för Lavön/Tuvesvik inte ger tillräckligt stöd för att möta de framtida behoven. Dessutom menar man att utvecklingen kring befintlig färjeterminal i Tuvesvik med nya bostäder, ny småbåtshamn och planerat hotell riskerar att begränsa möjligheterna för Käringöbornas att transportera det som behövs till och från ön. Därför önskar man att den föreslagna texten om ny detaljplan för Tuvesvik stryks.

Vidare pekar man på behoven av hyresrätter på Käringön då priset för småhus ökat kraftigt.

Man vill också peka på Käringöns och kringliggande öars höga värden för natur- och fritidsliv och menar att betydelsen inte framgår i kartmaterialet.

Slutligen framför man att texterna om mobilitet är framåtsyftande och bra. Vi som bor och verkar på öarna i väster vill särskilt lyfta fram att både person-, varu- och andra godstransporter måste inte bara fungera utan också utvecklas. I ÖP:n behöver detta beskrivas vad gäller Käringön och Gullholmen/Härmanö som saknar landförbindelse.

Kommentar: Kommunen delar fullt ut synpunkterna på Käringöns behov av en fungerande hamn och transportbehov av såväl gods som människor. Vi delar också uppfattningen om Svenska Sjöräddningssällskapets betydelse. Inga planer finns att begränsa dessa. Transporterna till och från Käringön är en fråga för Västtrafik där Orust kommun för en gemensam dialog med bolaget och Örådet. En kommentar har lagts till i ÖP angående vikten av hamnen på Käringön och Gullholmen/Härmanö.

Kommunen har tagit fram en trafikutredning för Tuvesvik, för att identifiera vilka behov och förutsättningar det finns att skapa bättre trafiksäkerhet och logistikflöden i Tuvesvik, med fokus på området kring färjeterminalen. Utredningen visar att ett antal åtgärder behövs för att få en bättre trafiksituation, såsom breddning av vägar, bygga trottoarer, större vändmöjligheter kring terminalen etc. Flertalet av åtgärderna kan och kommer göras inom ramen för gällande detaljplan. Hotellet som planeras att byggas norr om terminalen kommer kräva en ändring av detaljplanen, bla att för att möjliggöra en trafikmatning av hotellet från öster, med en ny väg som anläggs till hotellet, från där reningsverket ligger idag, vilket ska rivas. Hotellet kommer alltså inte att påverka trafiksituationen kring färjeterminalen på ett något negativt sätt, då det får en egen trafikförsörjning. Den nya detaljplan som nämns i öp är ett mindre verksamhetsområde mellan befintliga parkeringsytor i den östra delen av Tuvesvik. Mer mark för verksamhetsetablering på Tuvesvik har efterfrågats av näringslivet. Inom ramen för denna detaljplan kan också planändringar åstadkommas för att möjliggöra åtgärder för trafikförbättringar som inte har stöd i gällande detaljplan, därför kommer denna detaljplan snarare att skapa bättre förutsättningar för transportsituationen i området än annars. Under kommande detaljplanearbete i Tuvesvik kommer kommunen ha dialog med och ta hänsyn till Örådets synpunkter.

Kommunen delar uppfattningen att det finns ett behov av att tillskapa hyresrätter på Käringön. Tyvärr har tidigare försök till byggnationer av hyreshus på Käringön slutat i omvandling till bostadsrätter, något som inte kan uteslutas kan ske igen. En noggrann analys behöver därför göras hur och var ett uppförande av bestående hyresrätter kan ske.

Betydelsen av Käringöns natur- och friluftsliv framgår på många sätt i ÖP. En revidering av kartan bedöms inte nödvändig.

Medverkande

Samrådsredogörelsen har tagits fram av tjänstepersoner på Orust kommun med stöd av ansvarig konsult (Sweco). Huvudansvariga från Orust kommun är:

Stefan Björling, kommunutvecklare

Rickard Karlsson , planchef

Klara Holtz Eklänge, planarkitekt

Miljökonsekvensbeskrivning inom Översiktsplan 2040 Orust kommun
Granskningshandling

Upprättad den 19 februari 2024 av
Sektor Ledning och verksamhetsstöd, Orust kommun

Diarienummer KS/2020:1204

Planhandlingarna består av:

- Översiktsplan granskningshandling
- Miljökonsekvensbeskrivning, denna handling

Innehållsförteckning

1.	Sammanfattning	3	5.2	Huvudalternativ – planförslaget.....	37
1.1.	Bakgrund.....	3	5.3	Utredningsalternativ – fokus tätortsutveckling.....	38
1.1.	Alternativ.....	3	5.4	Nollalternativ	40
1.2.	Samlad bedömning.....	4	6.	Bedömning av planförslagets konsekvenser	41
2.	Inledning	7	6.1	Människors hälsa och säkerhet	41
3.	Metod.....	8	6.2	Kulturmiljö och landskap.....	44
3.1.	Syfte	8	6.3	Naturmiljö	46
3.2	Genomförande.....	8	6.4	Vatten.....	48
3.3	Avgränsning.....	8	6.5	Naturresurser	49
3.4	Bedömningsgrunder.....	9	6.6	Klimat och klimatanpassning	50
3.5	Bedömningsskala	11	6.7	Kumulativa effekter	52
	Osäkerheter i bedömning.....	11	7	Miljöbedömning av nollalternativ	53
4.	Nuläge och förutsättningar.....	12	8	Samlad bedömning.....	54
4.1	Planer och gällande bestämmelser ...	13	8.1	Sammanfattning miljökonsekvenser	54
4.2	Riksintressen.....	13	8.2	Miljöbedömningen och planförslaget	56
4.3	Miljö kvalitetsnormer	17	8.3	Påverkan på miljö kvalitetsnormer ...	56
4.4	Hälsa och säkerhet.....	17	8.4	Påverkan på riksintressen.....	57
4.5	Kulturmiljö och landskap.....	23	8.5	Avstämning av miljö kvalitetsmålen.	58
4.6	Naturmiljö.....	25	8.6	Folkhälsomål.....	60
4.7	Vatten	29	8.7	Överensstämmelse med miljöbalken	60
	Naturresurser	31	9	Uppföljning	61
4.8	Klimatpåverkan och klimatanpassning	33	Referenser	62	
5.	Alternativ.....	37			
5.1	Syfte med alternativ.....	37			

1. Sammanfattning

1.1. Bakgrund

Det här är en miljökonsekvensbeskrivning som tillhör och baseras på granskningshandlingarna för Orust kommuns översiktsplan. Översiktsplanen sträcker sig fram till år 2040. En översiktsplan innehåller mål, strategier och ställningstaganden för den långsiktiga fysiska utvecklingen i en kommun. Översiktsplanen är vägledande och ska fungera både som vision och strategi för kommunens utveckling, samt vara ett stöd i arbetet med exempelvis detaljplaner, förhandsbesked, bygglov och tillstånd. Sweco har anlåtats för att genomföra miljöbedömning av översiktsplanen där syftet enligt miljöbalken är att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas.

1.1. Alternativ

Nollalternativ

I nollalternativet beskrivs hur utvecklingen bedöms ske i Orust kommun om översiktsplanen inte antas. Viktiga antaganden är att exploateringen inte kommer att ske lika strategisk eftersom det vid detta alternativ är svårt att styra samhällsbyggandet och ta ett helhetsgrepp i den fysiska planeringen då riktlinjer från kommunen saknas, särskilt gäller detta för landsbygden.

I visionen för kommunen anges att till 2020 har kommunen genomfört två visionsprojekt, Agenda 21 och Visionsprojektet Vårt Framtida Orust. Visionerna kan sammanfattas enligt följande:

Orustborna lever, verkar och utvecklas i harmoni med naturens förutsättningar. Det småskaliga boendet i mindre kustsamhällen och i en levande landsbygd nära hav och natur värnas och vidareutvecklas. Rika natur- och kulturupplevelser hör till vardagen. Orust erbjuder en trygg och stimulerande uppväxtmiljö för barn och ungdomar och goda utbildningsförutsättningar.

Nollalternativet innebär bland annat följande:

- stor tillåtlighet och riktlinjer för kommunens bebyggelseutveckling på landsbygden saknas
- ställningstaganden kring jordbruksmark är översiktliga
- det utökade strandskyddet omfattas inte
- nytt riksintresse för friluftslivet är inte med
- gröna samband pekas inte ut eller hur dessa ska bevaras och utvecklas
- klimatrisker och klimatanpassning hanteras mer översiktligt och mindre förebyggande.

Förslag till översiktsplan

Översiktsplanen har målar 2040 och planens utvecklingsstrategi förtydligar utvecklingsinriktningens innehåll. Följande strategier vägleder efterföljande mark- och vattenanvändning:

- Flerkärnig Ortsstruktur med goda förutsättningar för ett bra vardagsliv för alla. Orter sammankopplas genom hållbara transporter.
- Hållbar utveckling av landsbygden och kustsamhällena med hänsyn till natur-, kulturmiljövärden, friluftslivet, landskapsbilden och areella näringar.
- Bevara, förvalta och utveckla Orusts varierade natur- och kulturmiljöer och förmåga att leverera ekosystemtjänster och upplevelsevärden.
- Orust ska utvecklas med anpassning till ett förändrat klimat och minska sin samlade miljöpåverkan.
- Skapa goda förutsättningar för ett utvecklat näringsliv och en hållbar turism.
- Orusts roll i regionen förstärks och de regionala sambanden och samarbetena utvecklas.

I de föreslagna utbyggnadsområdena i mark- och vattenanvändningen finns utrymme för nära 2 300 bostäder fram till 2040. Flera av dessa ingår i de omkring 500 bostäder som redan nu finns i pågående detaljplaner. Behovet av det föreslagna bostadstillskottet är beroende av tillkomsten av broförbindelsen mellan Svensund och fastlandet.

I beräkningen ingår att det under lång tid varit ett lågt byggande i tätorterna och nu behöver beredskap skapas framöver. Översiktsplanen räknar även in viss överkapacitet då inte alla projekt går igenom.

Planförslaget har ett fokus på utveckling i de fyra tätorterna Henån, Ellös, Svanesund och Varekil där det finns arbetsplatser, skola, service, mötesplatser och god tillgång till infrastruktur och kollektiva transporter.

Bebyggelseutveckling på landsbygden prioriteras framför allt i närheten av tätorter där förutsättningar för teknisk infrastruktur, service och kollektiva transporter finns.

Kustsamhällena har en funktion som noder för det rörliga friluftslivet och den småskaliga turismen. Inom kustsamhällena förslår planförslaget en ökad andel permanentboende och en varsam komplettering av bebyggelsen.

Planförslaget anger att näringslivet ska ha goda förutsättningar för att utvecklas genom möjligheter till samverkan, kollektivtrafik, ny broförbindelse och genom att erbjuda attraktiva boendemiljöer. De gröna och blå näringarna ses som resurser för lokal livsmedelsproduktion och förnybar energi. Besöksnäringen utvecklas långsiktigt hållbart.

Grön infrastruktur har pekats ut i kommunen, vilket främjar att biologisk mångfald och tätortsnära frilufts- och rekreationsområden bevaras och bidrar med upplevelsevärden för olika målgrupper.

Utredningsalternativ

I en miljökonsekvensbeskrivning ska minst ett utredningsalternativ förutom nollalternativet och planförslaget redovisas, det är en förutsättning för att tillgodose miljöbalkens hänsynsregler, bland annat val av plats. Utredningsalternativet i denna miljöbedömning är en utveckling med fokus och koncentration av utbyggnad av tätorterna Henån och Svanesund. Utredningsalternativet innebär att 85% av befolkningsutvecklingen sker inom de två tätorterna. I utredningsalternativet ingår utbyggnad av broförbindelse mot fastland från Svanesund.

Alternativet innebär att befintliga lägen nyttjas där det redan finns investeringar gjorda för vatten- och avlopp, infrastruktur och kollektivtrafik. Det innebär ekonomiska och miljömässiga hållbarhet på sikt. Ur klimatperspektiv innebär det i förhållande till planförslaget att transporter kan minska och att barn, unga och äldre kan röra sig mer fritt med ökat oberoende av transport via bil.

Utveckling av gröna samband är lika som huvudalternativet.

1.2. Samlad bedömning

Översiktsplanen har goda ambitioner om en hållbar och miljöanpassad samhällsutveckling, detta genom strategier för utveckling av de fyra tätorterna och kustsamhällena, satsning på utveckling av gång- och cykelstråk. Tabellen nedan visar en sammanfattning av bedömda konsekvenser av översiktsplanen respektive nollalternativet och som finns redovisade i miljökonsekvensbeskrivningens olika avsnitt i kapitel 6.

Miljöaspekt	Planalternativ	Nollalternativ
Människors hälsa och säkerhet	Liten positiv konsekvens	Måttlig negativ konsekvens.
Kulturmiljö och landskap	Liten negativ konsekvens	Måttlig negativ konsekvens
Naturmiljö	Liten negativ konsekvens	Måttligt negativ konsekvens
Vatten	Liten positiv konsekvens	Måttlig negativ konsekvens
Naturresurser	Liten till måttlig negativ konsekvens	Måttligt negativ konsekvens
Klimatpåverkan	Klimatpåverkan bedöms få negativa konsekvenser med bebyggelse i fyra tätorter samt på landsbygden, vilket kan leda till ökade transporter. I förhållande till nollalternativet bedöms planförslaget leda till minskad klimatpåverkan då det underlättar för ökad kollektivtrafik och förbättrade gång och cykelvägar.	Bedöms innebära negativ konsekvens då landsbygdsutvecklingen inte vägleds vilket kan leda till spridd bebyggelse.
Klimatanpassning	För klimatanpassning bedöms planförslaget få en positiv konsekvens. Planförslaget verkar för att minska riskerna kopplat till ett förändrat klimat. Åtgärder och riktlinjer sätts in för att hantera ökad nederbörd och annan påverkan av extremväder.	För nollalternativet bedöms klimatanpassning få negativ konsekvens. I jämförelse med planförslaget finns färre åtgärder som avser att minska riskerna kring ett förändrat klimat. Nollalternativet har inga planerade skyfallsytor och riktlinjer för bygglov i områden utanför detaljplan saknas.

De huvudsakliga positiva miljökonsekvenser som översiktsplanen medför är kopplade till bebyggelsekoncentrationen till de fyra tätorterna, utbyggnad av gång- och cykelvägar, utpekande av områden för grön infrastruktur, samt riktlinjer avseende uppförande av ny bebyggelse till landsbygden. Översiktsplanens negativa miljökonsekvenser är främst kopplade till exploatering av jordbruksmark. Områden med jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse, verksamheter och industri samt infrastruktur. Enstaka förhandsbesked och bygglov på landsbygden och infrastruktur kan leda till ökad fragmenteringen och kan skapa eller förstärka barriärer i landskapet med minskad biologisk mångfald som följd. Det finns en potentiell konflikt mellan byggande på jordbruks- och skogsmark och påverkan på de areella näringarna, samt mellan förtätning av huvudtätorten och bevarande av mindre lokala grönområden och tätortsnära naturmark. Det andra området där översiktsplanen bedöms medföra negativa miljökonsekvenser är miljöaspekten klimat då översiktsplanens intentioner med utveckling i fyra tätorter och kustsamhällen riskerar att medföra ett fortsatt bilberoende. Utvecklingen syftar dock till att öka underlaget för kollektivtrafik vilket kan motverka bilberoendet.

Enligt 6 kapitlet 11 § miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning för en översiktsplan visa hur hänsyn tas till relevanta miljö kvalitetsmål.

I tabellen nedan visas en sammanfattning över översiktsplanens påverkan på miljömålsuppfyllelsen för aktuella miljömål. Det är enbart konsekvenserna av planförslaget som bedöms och inte i förhållande till nollalternativet.

Nationellt miljömål	Planförslag
Frisk luft	Översiktsplanen bedöms inte påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.
Giftfri miljö	Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.
Ingen övergödning	Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.
Levande skogar	Översiktsplanen bedöms inte påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.
Hav i balans och levande skärgård och kust	Målet bedöms inom ramen för den fördjupade översiktsplanen för havet.
Begränsad klimatpåverkan	Översiktsplanen bedöms inte påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.
Myllrande våtmarker	Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.
Ett rikt odlingslandskap	Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen negativt.
Ett rikt växt- och djurliv	Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen negativt.
Grundvatten av god kvalitet	Översiktsplanen bedöms inte påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.
Levande sjöar och vattendrag	Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen negativt.
God bebyggd miljö	Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.

2. Inledning

Kommunfullmäktige i Orust kommun beslutade i maj 2018 att översiktsplan 2009 (Orust kommun, 2009) till väsentliga delar är inaktuell och gav kommunstyrelsen uppgiften att påbörja en process mot översiktsplan 2040.

Motivet var att översiktsplanen är ett strategiskt utvecklingsdokument som visar kommunens syn på den framtida mark- och vattenanvändningen grundat på aktuella förutsättningar, mål och visioner. Översiktsplan 2009 bygger på 15–20 år gamla analyser, utgångspunkter och mål vilket inte bedömdes spegla kommande 20 års utmaningar och möjligheter för kommunen (Kommunfullmäktige, 2009).

En översiktsplan innehåller mål, strategier och ställningstaganden för den långsiktiga utvecklingen av mark- och vattenanvändningen i en kommun. Översiktsplanen är vägledande och ska vara ett stöd i arbetet i samband med planering och prövning som detaljplaner, bygglov, förhandsbesked och planbesked. Översiktsplanen ska visa vägen mot en hållbar framtid.

För alla planer och program som krävs i lag och som upprättas eller fastställs av en myndighet eller kommun ska en strategisk miljöbedömning göras om ett genomförande av planen eller programmet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Översiktsplaner anses som huvudregel medföra betydande miljöpåverkan och ska därmed bedömas avseende miljöeffekter.

Figur 1. Vy mot Ellös från berget söder om tätorten.

3. Metod

3.1. Syfte

Syftet med en strategisk miljöbedömning är att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas samt att ge beslutsfattarna tillgång till ett beslutsunderlag som möjliggör för en ökad miljöhänsyn och som leder fram till bättre beslut från miljösynpunkt (Regeringens proposition 1990:91/90, 1991).

3.2 Genomförande

Miljöbedömningen har genomförts stegvis och skett integrerat med översiktsplanarbetet. Konsekvenser av förslag till mark- och vattenanvändning har bedömts av sakkunniga.

Konsekvensbedömningarna har bedömts utifrån begreppen:

- Påverkan - den förändring i mark- eller vattenanvändning som översiktsplanen skapar förutsättningar för, eller som följer av vägledningarna
- Effekt - den förändring som uppkommer i omgivningen av vägledningarna
- Konsekvens - betydelsen av denna förändring för dem eller det som påverkas.

Exempelvis kan en industri innebära utsläpp av växthusgaser och effekten av det ökad temperatur. Konsekvensen av det kan bli att det på vissa platser ökar risker för översvämning.

Bedömningarna har sedan lett till revideringar av förslag till mark- och vattenanvändning i vissa fall. I samband med konsekvensbedömningarna har förslag till rekommendationer och åtgärder även diskuterats.

3.3 Avgränsning

Geografisk avgränsning

Geografisk avgränsning för översiktsplan och miljöbedömning är Orust kommun förutom havet som ingår i en fördjupad översiktsplan över havet (Tjörns och Orusts kommuner, 2019). Bedömningen utgår från den miljöpåverkan som uppstår och sker inom kommunen. Aspekterna klimat, grön infrastruktur och vatten, tillsammans med riksintresse för infrastruktur, hanteras i viss utsträckning även utanför kommunen. Konsekvensbeskrivningens geografiska omfattning anpassas enligt förutsättningarna för respektive miljöaspekt.

Tidsmässig avgränsning

Den tidsmässiga avgränsningen är i huvudsak mållåret 2040 i och med att då antas översiktsplanen vara genomförd. I de fall effekter och konsekvenser kan uppkomma i ett ännu längre tidsperspektiv, beskrivs även dessa då hållbarhetsbedömningen har ett generationsperspektiv.

Studerade miljöaspekter

Kommunen har haft samråd om avgränsning med Länsstyrelsen den 9 februari 2022. Diskussionerna innebar att miljöbedömningen avgränsades till följande miljöaspekter:

Miljöaspekt	Avgränsning
<i>Människors hälsa och säkerhet</i>	Friluftsliv och rekreation, miljöstörande verksamhet och förorenade mark.
<i>Vattenförekomster</i>	Miljö kvalitetsnormer för grund- och ytvatten
<i>Riksintressen</i>	Naturmiljö, kulturmiljö, friluftsliv, energiproduktion (vindbruk), Natura 2000, högexploaterad kust och totalförsvaret.
<i>Naturmiljö</i>	Grön infrastruktur, skyddade områden, strandskydd och skyddade arter (även riksintressen enligt kapitel 3 och 4 miljöbalken).
<i>Kulturmiljö och landskapsbild</i>	Historiska strukturer med bebyggelse, fiskelägen och odlingslandskap samt fornlämningar (även riksintressen).
<i>Klimatpåverkan och klimatanpassning</i>	Transporter, energi, risk för skyfall, stigande havsnivåer, höga flöden, samt skred, ras och erosion (Henån, Varekilsån).
<i>Naturresurser</i>	Jord- och skogsbruksmark, vattentäkter (en insjö och en grundvattenreservoar) samt små, enskilda vattentäkter, saltinträngning och höga kloridhalter.

3.4 Bedömningsgrunder

Hållbarhetsmål och miljö kvalitetsmål

De globala hållbarhetsmålen inom Agenda 2030 innebär att vi ska uppnå en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar värld. De svenska miljö kvalitetsmålen omfattar den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen.

2015 antogs 17 globala hållbarhetsmål i FN:s generalförsamling som alla FN-länder står bakom. De globala hållbarhetsmålen har tydliga kopplingar till de svenska miljö kvalitetsmålen och styrker samt breddar dessa i strävan mot ett hållbart samhälle.

Sedan 1999 finns miljö mål som sammantagna beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljö arbetet ska leda till. Det svenska miljö målssystemet innehåller ett generationsmål och 16 miljö kvalitetsmål (Naturvårdsverket med flera, 2021).

De miljö mål som omfattas av denna strategiska miljö bedömning är:

- God bebyggd miljö
- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Giftfri miljö
- Ingen övergödning
- Bara naturlig försurning
- Grundvatten av god kvalitet

- Levande sjöar och vattendrag
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Levande skogar
- Myllrande våtmarker
- Ett rikt odlingslandskap
- Ett rikt växt- och djurliv.

(Naturvårdsverket m fl, 2020)

Folkhälsomål

Sverige har en nationell folkhälsopolitik med elva målområden. Målområdena omfattar de faktorer som har störst betydelse för den svenska folkhälsan. Det övergripande målet är att skapa samhälleliga förutsättningar för god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Kopplingen mellan globala hållbarhetsmål, nationella miljö kvalitetsmål och folkhälsomål anges i nedanstående tabell.

Globalt hållbarhetsmål	Nationellt miljö kvalitetsmål	Folkhälsomål
God hälsa och välbefinnande	Frisk luft, Giftfri miljö, Säker strålmiljö, Skyddande ozonskikt	Sunda och säkra miljöer och produkter, Ökad fysisk aktivitet
God utbildning för alla		Trygga och goda uppväxtvillkor
Jämställdhet		Delaktighet och inflytande i samhället
Rent vatten och sanitet för alla	Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Bara naturlig försurning, Giftfri miljö, Ingen övergödning, Myllrande våtmarker, God bebyggd miljö	Sunda och säkra miljöer och produkter
Hållbar energi för alla	Begränsad klimatpåverkan	
Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt	Giftfri miljö	
Hållbar industri, innovationer och infrastruktur	God bebyggd miljö	
Minskad ojämlikhet		Delaktighet och inflytande i samhället
Hållbara städer och samhällen	God bebyggd miljö, Frisk luft, Ett rikt växt- och djurliv	Ökad fysisk aktivitet
Hållbar konsumtion och produktion	God bebyggd miljö, Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Grundvatten av god kvalitet, Ett rikt växt och djurliv	Sunda och säkra miljöer och produkter
Ekosystem och biologisk mångfald	Ett rikt växt- och djurliv, Ett rikt odlingslandskap, Levande skogar, Bara naturlig försurning, Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Myllrande våtmarker, Hav i balans samt levande hav och skärgård	

3.5 Bedömningskala

För att beskriva översiktsplanens positiva och negativa effekter samt konsekvenser, används en skala vilken grundar sig på relationen mellan intressets värde och/eller känslighet, samt effekten, det vill säga den förändring i miljön som påverkan har. Med påverkan menas den fysiska åtgärden i sig, som exempelvis ny bostadsbebyggelse, järnväg eller väg.

	Stor effekt	Måttlig effekt	Liten effekt
Högt värde/hög känslighet	Stor negativ konsekvens	Måttlig-stor negativ konsekvens	Måttlig negativ konsekvens
Måttligt värde/måttlig känslighet	Måttlig-stor negativ konsekvens	Måttlig negativ konsekvens	Liten-måttlig negativ konsekvens
Lågt värde/låg känslighet	Måttlig negativ konsekvens	Liten-måttlig negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens
OBETYDLIG			
Högt värde/hög känslighet	Stor positiv konsekvens	Måttlig-stor positiv konsekvens	Måttlig positiv konsekvens
Måttligt värde/måttlig känslighet	Måttlig-stor positiv konsekvens	Måttlig positiv konsekvens	Liten-måttlig positiv konsekvens
Lågt värde/låg känslighet	Måttlig positiv konsekvens	Liten-måttlig positiv konsekvens	Liten positiv konsekvens

Med värde/känslighet menas exempelvis ett område som är av nationellt, regionalt eller lokalt intresse för friluftsliv och rekreation, kultur- eller naturmiljö.

Skalan för effekt bedöms utifrån den förändring av miljökvaliteter som uppstår till följd av föreslagen markanvändnings påverkan, exempelvis bullret i bostadsområdet ökar vid anläggande av en industri.

Osäkerheter i bedömning

Miljökonsekvensbeskrivningen tas fram i ett tidigt och översiktligt skede av planprocessen vilket innebär att det ofta saknas mer detaljerade uppgifter om kommande exploatering, vilket i sin tur innebär att det uppstår osäkerheter i bedömningarna. Vid kommande planering och prövning enligt miljöbalken och plan- och bygglagen kommer underlaget att fördjupas, samtidigt som även bedömningar kan öka i säkerhet. När översiktsplanen tas fram parallellt med miljökonsekvensbeskrivningen uppstår viss osäkerhet vad gäller exempelvis omfattning i bedömningar men samtidigt ökar möjligheten att integrera miljöaspekterna i planen.

4. Nuläge och förutsättningar

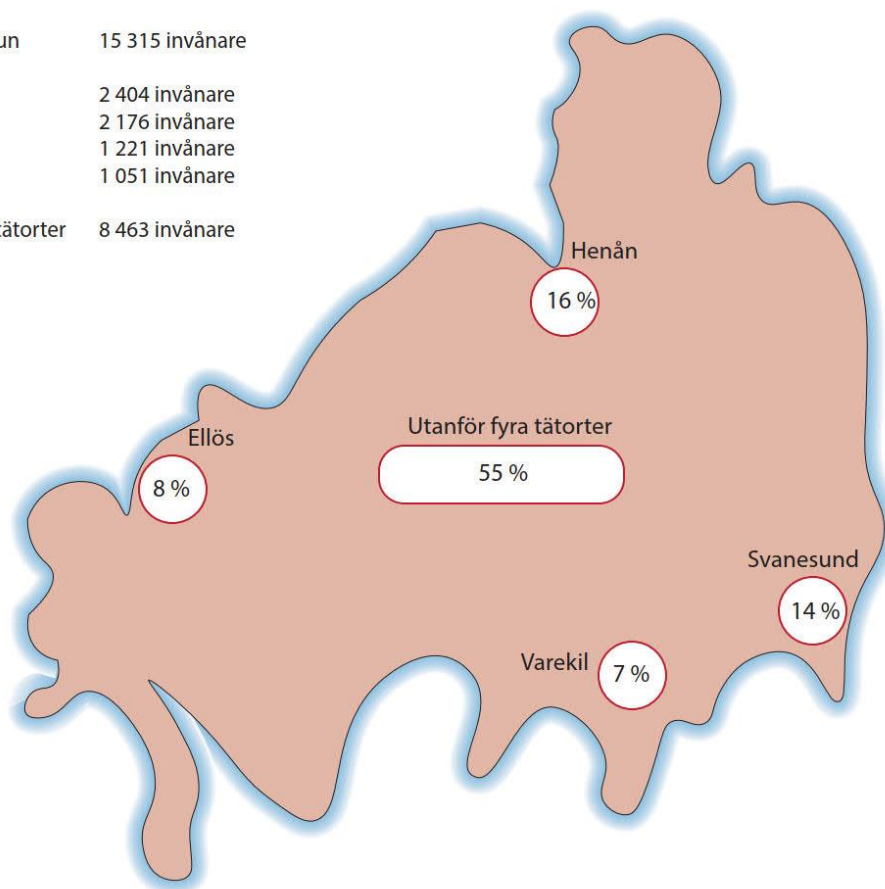
Mitt i Bohuslän, mellan broarna Skåpesund och Nötesund, ligger västkustens största ö Orust som också är en kommun.

Landskapet skiftar från skog och jordbruksbygd till fiskelägen och bilfria öar. Orust är historiskt präglad av båtbyggeri, jordbruk och fiske. Om sommaren mer än fördubblas befolkningen (Orust kommun, 2022).

I kommunen bor (2020 års statistik) cirka 15 300 invånare, varav 16% i Henån, 8% i Ellös, 14% i Svanesund och 7% i Varekil. Utanför de fyra tätorterna bor 55%.

Nuläge 2020

Orust kommun	15 315 invånare
Henån	2 404 invånare
Svanesund	2 176 invånare
Ellös	1 221 invånare
Varekil	1 051 invånare
Utanför fyra tätorter	8 463 invånare

Figur 2. Drygt hälften av kommuns invånare bor utanför de fyra tätorterna Henån, Svanesund, Varekil och Ellös.

4.1 Planer och gällande bestämmelser

År 2009 antog kommunfullmäktige den nu gällande översiktsplanen och planen vann laga kraft 2010-04-12. Se ytterligare under avsnitt 5.4.

Fördjupningar av översiktsplanen

Kommunen har en fördjupad översiktsplan för Slussen som fortsätter att gälla även efter att den nya översiktsplanen antagits. Det övergripande syftet med den fördjupade översiktsplanen är att skapa förutsättningar för en hållbar utveckling av Slussen, i samband med att kommunalt vatten och avlopp byggs ut (Orust kommun, 2017).

Det finns även en vindbruksplan som är ett tillägg till översiktsplan 2009 och även den ska fortsätta gälla som tillägg till den nya översiktsplanen (Orust kommun, 2016).

Arbetet med den fördjupade översiktsplanen för havet i Tjörns och Orusts kommuner pågår och kommer när den vunnit laga kraft att gälla för hela kommunens havsområde. Det blir därmed en delning där översiktsplanen omfattar land och den fördjupade översiktsplanen för havet.

4.2 Riksintressen

I Orust kommun finns riksintressen för kulturmiljövården, naturvården, friluftslivet, totalförsvaret och energiproduktion vindbruk, vilka alla är av riksintressen enligt 3 kapitlet miljöbalken. I kommunen finns även högexploaterad kust och Natura 2000-områden som är av riksintressen enligt 4 kapitlet miljöbalken. Figur 3 och Figur 4 visar riksintressen enligt 3 och 4 kapitlet miljöbalken. Riksintresset för kommunikationer, sjöfart, redovisas i den fördjupade översiktsplanen för havet (Tjörns och Orusts kommuner, 2019).

Enligt 3 kapitlet miljöbalken ska områden av riksintresse för naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur- eller kulturmiljön. Påtaglig skada på natur- eller kulturmiljön kan uppstå om en åtgärd mer än obetydligt skadar något eller några av de natur-, kultur- eller friluftsvården som utgör grunden för riksintresset.

Att alla Natura 2000-områden i landet är riksintresseområden framgår av 4 kapitlet 1 och 8 §§ miljöbalken. Tillstånd krävs för att bedriva verksamheter och vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-områden. Det gäller verksamheter/åtgärder såväl i som i anslutning till ett Natura 2000-område.

Kulturmiljövård

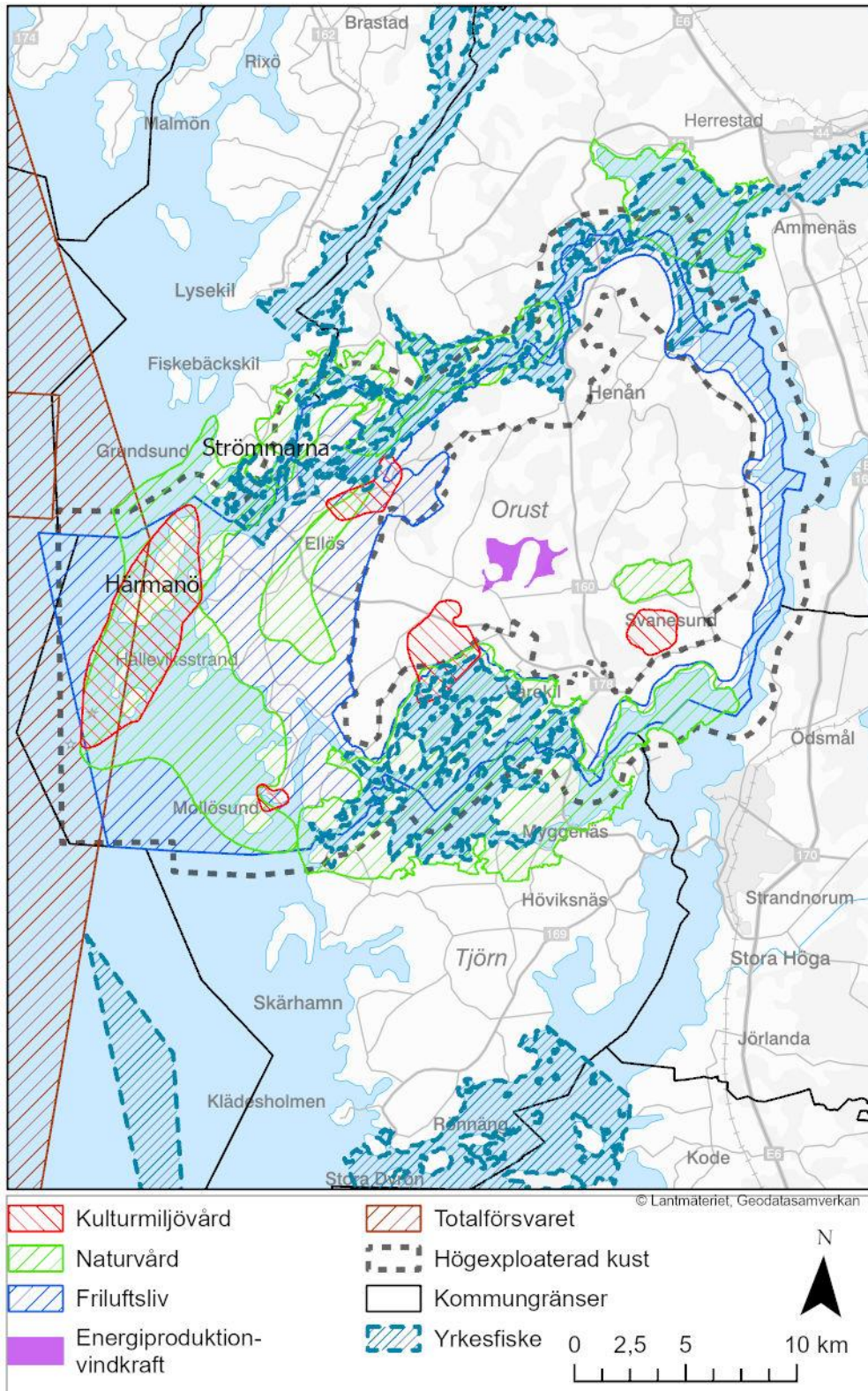
Samtliga riksintressen för kulturmiljövården enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken redovisas i Figur 3 samt i översiktsplanen under rubrik Riksintressen.

Naturvård

Samtliga riksintressen för naturvården enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken redovisas i Figur 3 samt i översiktsplanen under rubrik Riksintressen.

Friluftsliv

Samtliga riksintressen för friluftslivet enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken redovisas i Figur 3 samt i översiktsplanen under rubrik Riksintressen.

Figur 3. Riksintressen enligt 3 kapitlet och 4 kapitlet 4 § miljöbalken. Riksintressen för sjöfart redovisas i den fördjupade översiktsplanen för havet.

Energiproduktion – vindbruk

Inom Orust kommun finns ett område utpekade som riksintresse för vindbruk, i enlighet med 3 kapitlet 8 § miljöbalken. Området finns norr om Hårleby centralt i Orust kommun, se Figur 3.

Yrkesfiske

I Ellös finns en fiskehamn som är av riksintresse enligt 3 kapitlet 5 § miljöbalken. Utöver det utgör kustzonerna, se Figur 3, riksintresse för yrkesfisket som lekområden och längst ut havet som fångstområden, se även fördjupad översiktsplan för havet (Tjörns och Orusts kommuner, 2019).

Totalförsvaret

Riksintressen för totalförsvaret enligt 3 kapitlet 9 § miljöbalken redovisas i Figur 3 samt i översiktsplanen under rubrik Riksintressen. Mark- och vattenområden som har betydelse för totalförsvaret ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt motverka totalförsvarets intressen. Även områden som behövs för totalförsvarets anläggningar ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna.

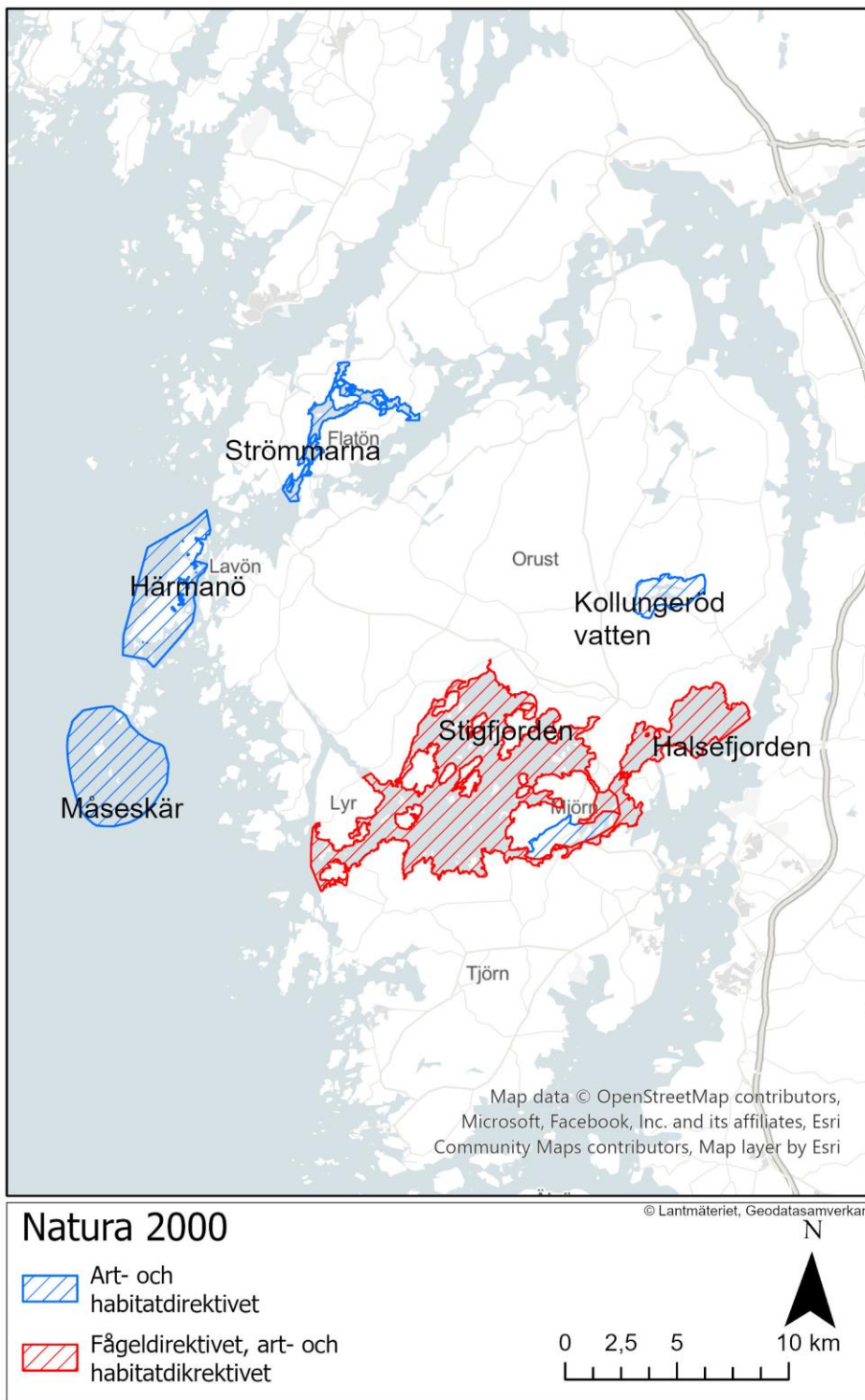
Högexploaterad kust

Bestämmelserna i 4 kapitlet 4 § miljöbalken innebär restriktioner mot uppförande av fritidsbebyggelse. Fritidsbebyggelse får endast uppföras i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse. Om det finns särskilda skäl får dock annan fritidsbebyggelse uppföras, särskilt sådan som tillgodoser det rörliga friluftslivets behov eller avser enkla fritidshus i närheten av de stora tätortsregionerna. Riksintresset finns redovisat i Figur 3 samt i översiktsplanen under rubrik Riksintressen.

Natura 2000

Natura 2000 heter det nätverk av områden som alla EU: s medlemsstater ska bidra till att skapa, enligt två EU-direktiv, *art- och habitatdirektivet* respektive *fågeldirektivet*. Direktiven är bindande för medlemsstaterna. Syftet med direktiven är att bidra till bevarandet av den biologiska mångfalden inom gemenskapen genom att alla länderna behöver ta ett ansvar för att säkra sin del av det gemensamma arv som naturen utgör. I Orust kommun finns sex Natura 2000-områden enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet, se karta Figur 4, (Naturvårdsverket, 2021).

Alla Natura 2000 områden har status av riksintresse enligt 4 kapitlet miljöbalken vilket får betydelse för beslut om användning av mark- och vatten som påverkar Natura 2000-områden på ett betydande sätt. Alla åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område kräver ett särskilt Natura 2000-tillstånd. Se Figur 4 samt i översiktsplanen under rubrik Riksintressen. Natura 2000-områden är riksintressen enligt 4 kapitlet 8 § miljöbalken.

Figur 4. Natura 2000-områden i Orust kommun.

4.3 Miljö kvalitetsnormer

Miljö kvalitetsnormer ska beaktas vid planering och tillståndsprövningar. De är juridiskt bindande styrmedel som syftar till att komma till rätta med miljö påverkan från diffusa utsläppskällor som till exempel trafik och jordbruk. En miljö kvalitetsnorm kan anges som en halt eller ett värde, exempelvis högsta tillåtna halt av ett ämne i luft, mark eller vatten. En miljö kvalitetsnorm kan även beskrivas i ord.

Det finns miljö kvalitetsnormer för:

- Buller
- Luftkvalitet
- Vatten

Se vidare under avsnitt 4.4 Hälsa och säkerhet, samt 4.7 Vatten.

4.4 Hälsa och säkerhet

Friluftsliv och rekreation

Orust kommun har goda förutsättningar för friluftsliv med två sammanlänkande områden som är av riksintresse för friluftslivet. Riksintresseområdena är till stor del kopplade till det havsanknutna friluftslivet som är en stor del av Orusts identitet med bad- och båtliv samt fritidsfiske. Under semestermånaderna, när befolkningen tredubblas, är detta som mest påtagligt.

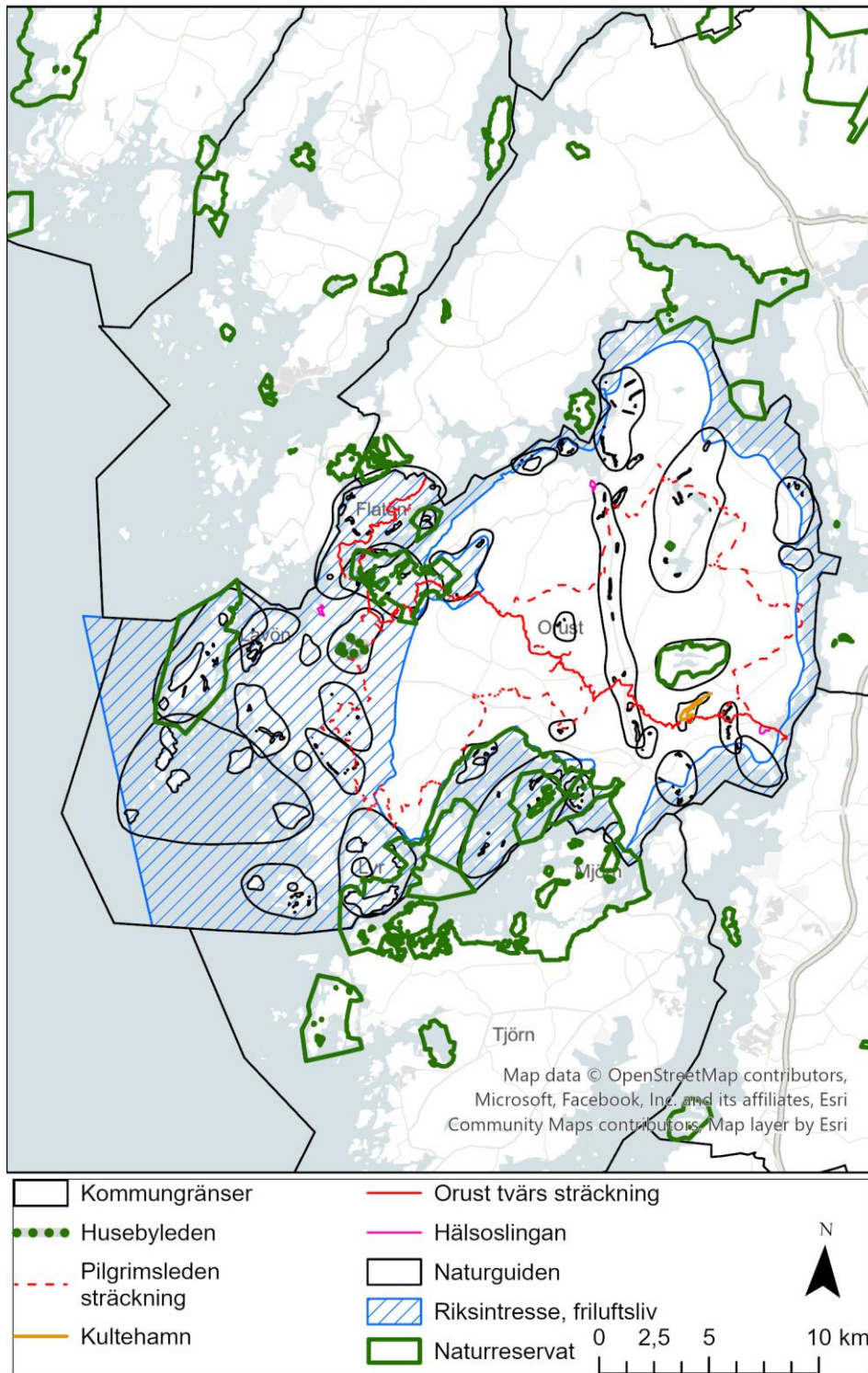
Inom kommunen finns elva naturreservat, varav ett är ett tidigare ett naturvårdsområde, samtliga är bildade av Länsstyrelsen. Det saknas kommunalt bildade naturreservat. Det finns naturreservat med inskränkningar i allemansrätten, exempelvis Kollungeröd vatten.

För att främja friluftslivet och värna om naturen på Orust har kommunen tagit fram en Naturguide med utpekade områden för utflyktsmål och sevärdheter. Kommunen arbetar 2022 med en friluftsplän.

I anslutning till tätorterna Henån, Svanesund och Ellös finns områden för närrekreation. Närrekreation innebär lättillgängliga naturområden i direkt anslutning till tätorterna. Närrekreation har ett högt värde och ökar livskvaliteten för de som bor i tätorterna.

Det finns ett flertal vandringsleder på ön, se Figur 5. På Orust finns tre motionsområden vilka sköts av föreningar med kommunalt stöd. De finns vid Henån, Ellös och Svanesund.

I kommunen finns det åtta kommunala (eller som stöds av kommunen) friluftsbad öppna för allmänheten. Tre är anpassade för människor med olika funktionsvariationer.

Figur 5. Områden och leder som är av intresse för friluftsliv i Orust kommun. På kartan redovisas även naturresevat. Naturresevat kan ha allmansrättsliga begränsningar.

Buller

Vägrafiken utgör den dominerande källan till buller på Orust. Särskilt längs vägar med skyltad hastighet 80 kilometer i timmen och längs genomfarter genom samhällena där bebyggelsen ofta ligger nära vägen.

Förorenade områden

Förorenade områden utgörs av mark, sediment eller grundvatten med så höga halter av föroreningar att de utgör risk för både människors hälsa och för miljön. Människor kan utsättas genom exempelvis direkt exponering av föroreningarna eller genom spridning till inomhusluft eller vatten.

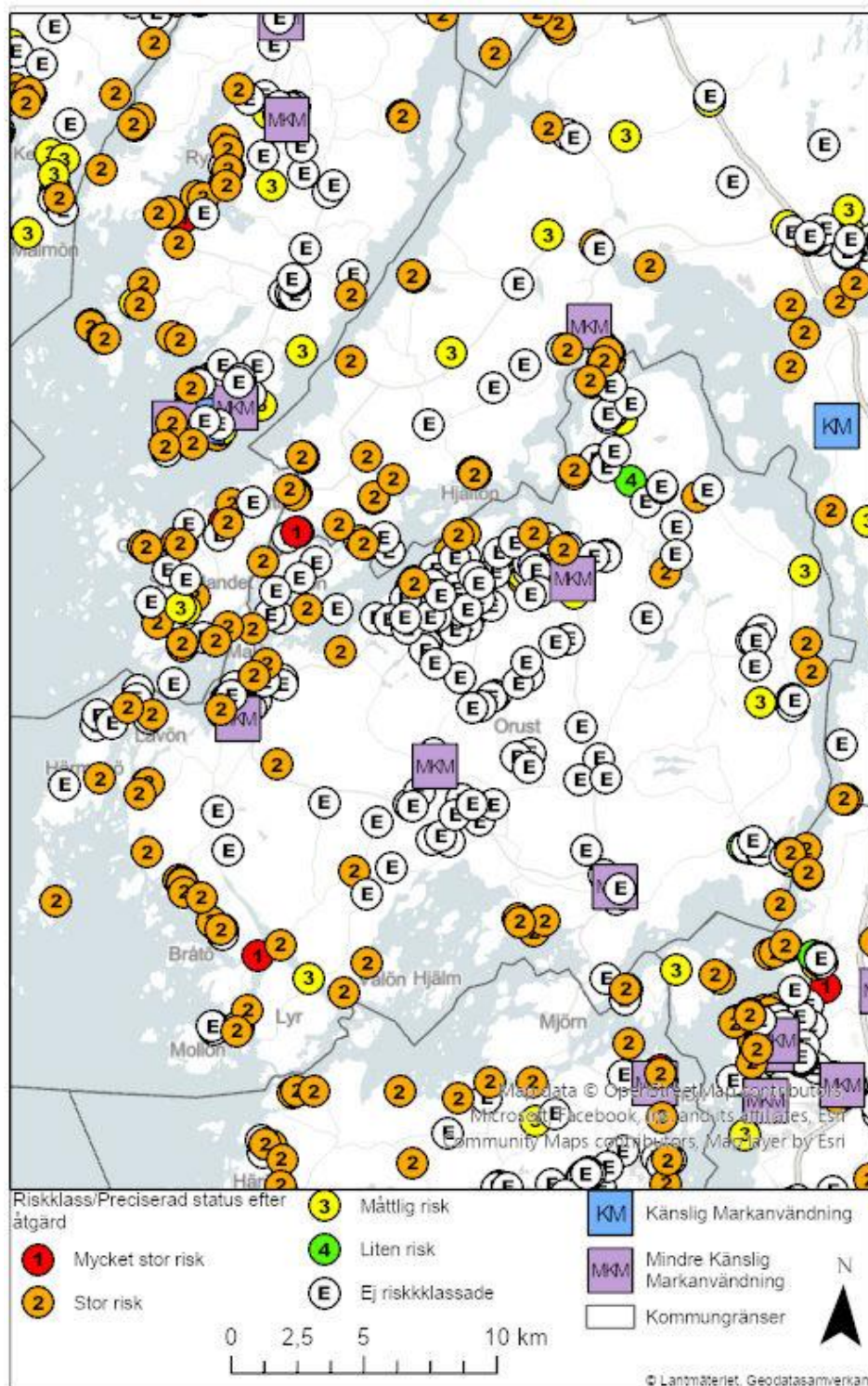
Till följd av Orusts båtbyggertradition förekommer det flera potentiellt förorenade områden längs kusten. Där ibland varvsområden, uppställningsplatser och småbåtshamnar.

Föroreningarna kan exempelvis spridas från det förorenade området i samband med grävnings- och schaktarbete eller genom urlakning.

Klimatförändringens effekter med havsnivåhöjning och extremväder, som tillfälliga höga vattenstånd och skyfall, innebär en ökad risk för att markföroreningar i lågpunkter sköljs bort och sprids.

Figur 6 redovisar var det finns misstänkt eller konstaterat förorenade områden i Orust kommun. Länsstyrelsen publicerar dessa kartor, som uppdateras och kompletteras löpande. De allra flesta objekt som har inventerats har fått en riskklass, som fungerar som en prioritering av vilka områden som har störst risker för människor och/eller miljö.

Det finns fyra riskklasser, 1–4 där 1 innebär mycket stor risk och 4 liten risk. I Orust kommun finns förorenade eller potentiellt förorenade områden i form av nedlagda och pågående verksamheter. Det finns tre potentiellt förorenade områden som är klassade i riskklass 1, samtliga ligger i den västra delen av kommunen. Eftersom kartorna uppdateras och kompletteras löpande kan antalet och fördelning mellan de olika riskklasserna förändras (Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2022).

Figur 6. Karta (den så kallade EBH-kartan) med misstänkt eller konstaterat förorenade områden. Kartinformationen hämtad ur den nationella databasen EBH-stödet 2022-11-23 (Länsstyrelsen i Västra götaland län, 2022).

Luftkvalitet

Miljö kvalitetsnormer för utomhusluft gäller i hela landet. Enligt mätningar av luftkvalitet som genomförts i kommunen av Luft i Väst överskrids i dagsläget inga värden.

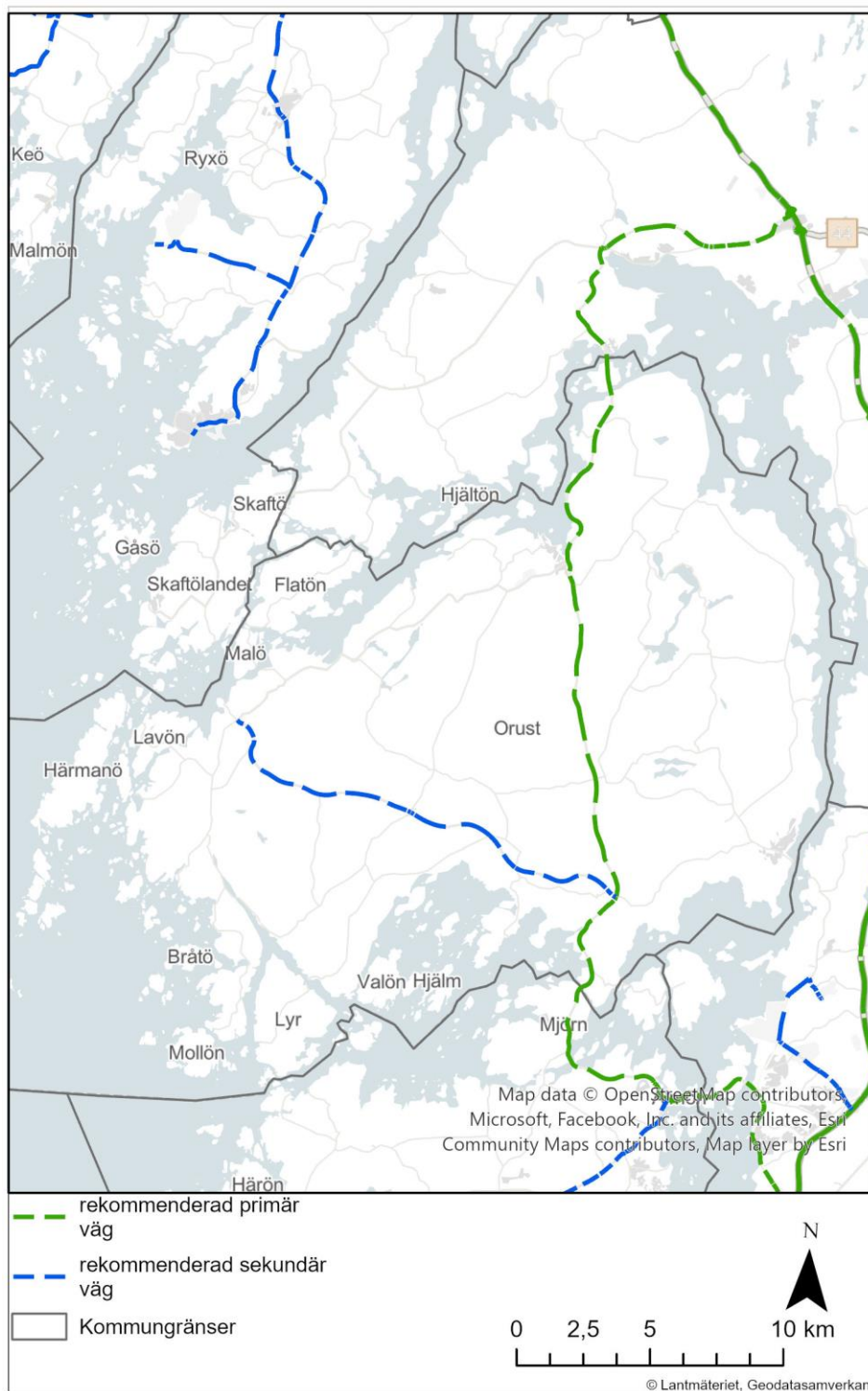
Farligt gods

Farligt gods får först och främst transporteras på vägar som är tillåtna för genomfartstrafik av farligt gods, så kallade rekommenderade transportvägar, se Figur 7.

En del vägar inom kommunens vägnät pekas ut som primära respektive sekundära transportvägar för farligt gods, dessa vägar är rekommenderade vägar för transport av farligt gods. De primära vägarna bildar ett huvudvägnät för genomfartstrafik medan sekundära vägar är avsedda för lokala transporter till och från de primära transportvägarna.

Väg 160 utgör primär transportväg för farligt gods och väg 178 sekundär transportväg. Väg 160 går mellan Varekil i söder och via Henån till Vindön i norr. Väg 178 går mellan Varekil och Ellös.

Risken för skador till följd av farligt gods bedöms som störst vid bebyggelse som ligger utmed den primära transportleden, inte minst när vägen går genom Henån och Varekil. Bensinstationer, oljedepåer, och verksamheter där omlastning sker är också högriskområden. Uppställningsplats för fordon med farligt gods saknas i kommunen.

Figur 7. Väg 160 utgör primär väg för farligt gods och väg 178 sekundär väg.

4.5 Kulturmiljö och landskap

Med kulturmiljö menas den av människan påverkade fysiska miljön som innehåller vittnesmål och exempel på historiska händelser och utvecklingsförlopp, samt därigenom människors livsvillkor i olika tider.

Med landskapsbild menas upplevelsen av landskapet i stora drag. Landskapet och landskapsbilden är ett resultat av människans kulturpåverkan tillsammans med de naturförutsättningar som finns

Landskapet i kommunen har främst påverkats av jordbruk och fiske. De första människorna kom när inlandsisen dragit sig tillbaka. Orust var då en samling av flera öar, som sakta reste sig ur havet sedan isens tryck försvunnit. Landskapet var relativt kargt och kallt. Människorna som kom var jägare, fiskare och samlare.

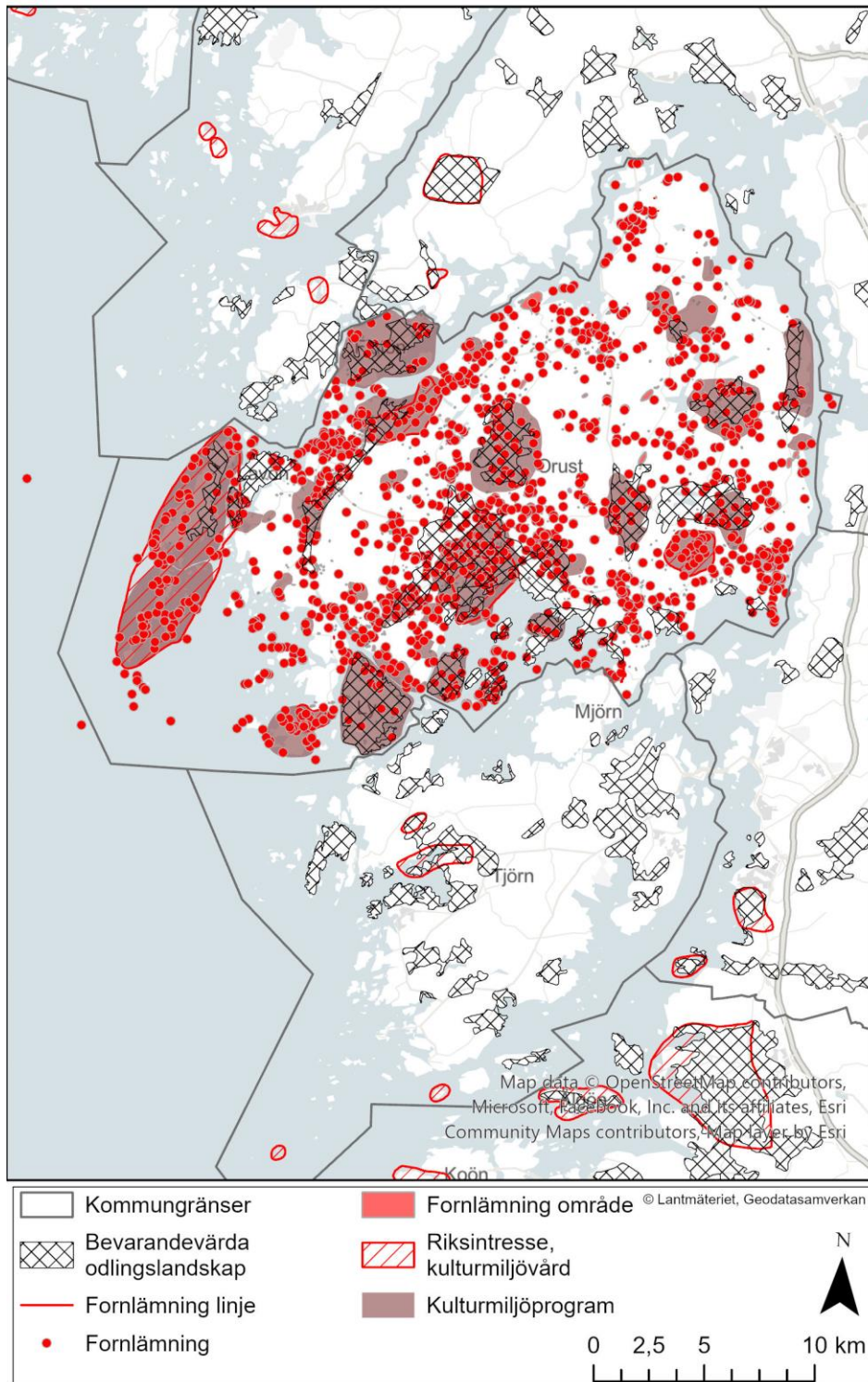
De äldsta boplatserna är cirka 10 000 år gamla och har hittats bland annat vid Enersbacken nära Nösund, i Glimsås vid Ellös och i Ringseröd nära Varekil. Under slutet av stenåldern slog den jordbrukande livsstilen igenom och betesdjuren kom att förändra landskapets utseende. Landskapet blev gradvis mera öppet och ädellövskogen allt glesare.

Bronsålderns och järnålderns folk var i huvudsak bofasta och ägnade sig åt boskapsskötsel och jordbruk. Ihop med jordbruket var jakten och fisket viktigt för försörjningen. Det finns boplatser, gravar och fynd som berättar om den förhistoriska tiden på Orust.

Under medeltiden, cirka 1050 till 1530, var Orust och Bohuslän en del av Norge, som i sin tur var i union med Danmark från 1380. De äldsta skriftliga beläggen för många av gårdarna och orterna kommer ur medeltida pergamentbrev och jordeböcker från 1300-talet och 1400-talets början.

En del av gårdarna har rötter i förhistorisk tid, vilket arkeologiska lämningar och ortnamnen ger oss information om. Exempel på ortnamn som kan ha tillkommit under järnåldern är Morlanda, Långelanda, Fläskum, Tegneby och Huseby. De flesta på Orust levde av jordbruk, med fiske och jakt som sidoutkomster.

Sillens betydelse ökade under senare delen av 1500-talet och även vid mitten av 1700-talet hade sillen stor betydelse. Under senare delen av 1800-talet, och början av 1900-talet påbörjades en rationalisering av jordbruket (Bohusläns museum, 2020). Se karta i Figur 8.

Figur 8. Karta över områden och objekt som är av intresse för kulturmiljövården.

4.6 Naturmiljö

Grön infrastruktur

Grön infrastruktur är nätverk av natur som bidrar till fungerande livsmiljöer för växter och djur samt till människors välbefinnande. En fungerande grön infrastruktur är avgörande för den biologiska mångfalden, ekosystemtjänsterna och ekosystemens motståndskraft exempelvis vid klimatförändringar. För att bevara ändamålsenliga ekosystem på längre sikt behöver förutsättningar för att bevara ekologiska funktioner och kvalitéer identifieras i hela landskap. Grön infrastruktur är en förutsättning för att nå flera av miljökvalitetsmålen och globala hållbarhetsmål. En fungerande grön infrastruktur förutsätter hänsyn tas till landskapets sammanhang när nya anläggningar, verksamheter och bebyggelse planeras.

Inom ramen för den regionala kartläggningen av grön infrastruktur har värdeetrakter identifierats utifrån olika naturtyper. I Orust kommun finns tre olika värdeetrakter, vilket är utpekade landskapsavsnitt med särskilt höga ekologiska bevarandevärden. De värdeetrakter som är utpekade är våtmarker, ädellövträd, skyddsvärda träd och marina miljöer, se Figur 9.

Skyddad natur

Det finns elva, varav ett är ett tidigare naturvårdsområde, naturreservat i kommunen.

TVå områden som är avsatta som landskapsbildskydd. Fem biotopskyddsområden och tre naturminnen. Utöver det finns elva djur- och växtskyddsområden, se Figur 10.

Strandskydd

Det generella strandskyddet om 100 meter upp på land och ut i vattnet gäller utmed sjöar och vattendrag. Det utökade strandskyddet längs Bohuskusten är 300 meter. Lokala justeringar har gjorts varför området ibland är mindre. Se karta Figur 11.

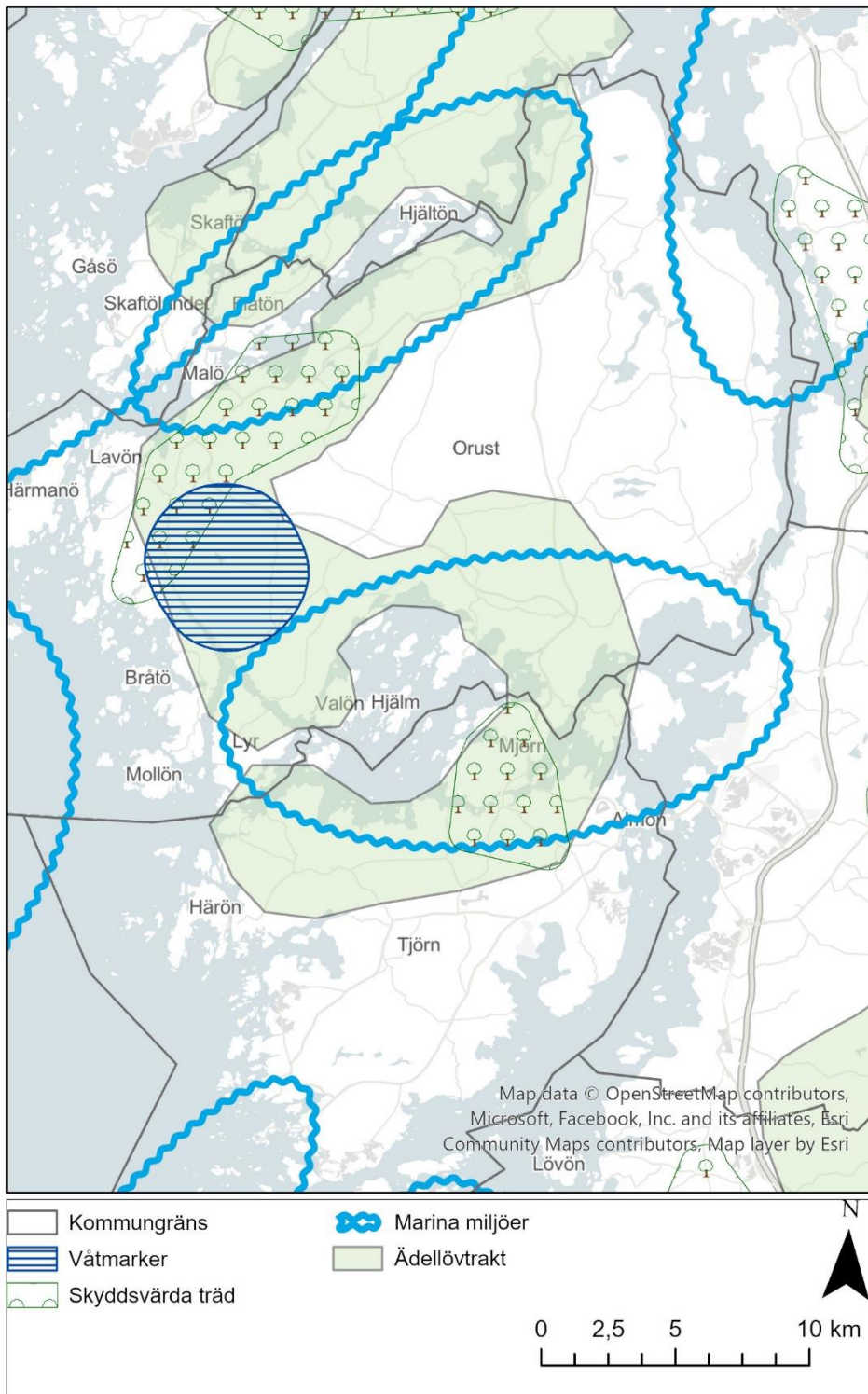
Skyddade arter

Skyddade arter är de arter som skyddas av artskyddsbestämmelserna i 8 kapitlet miljöbalken och artskyddsförordningen.

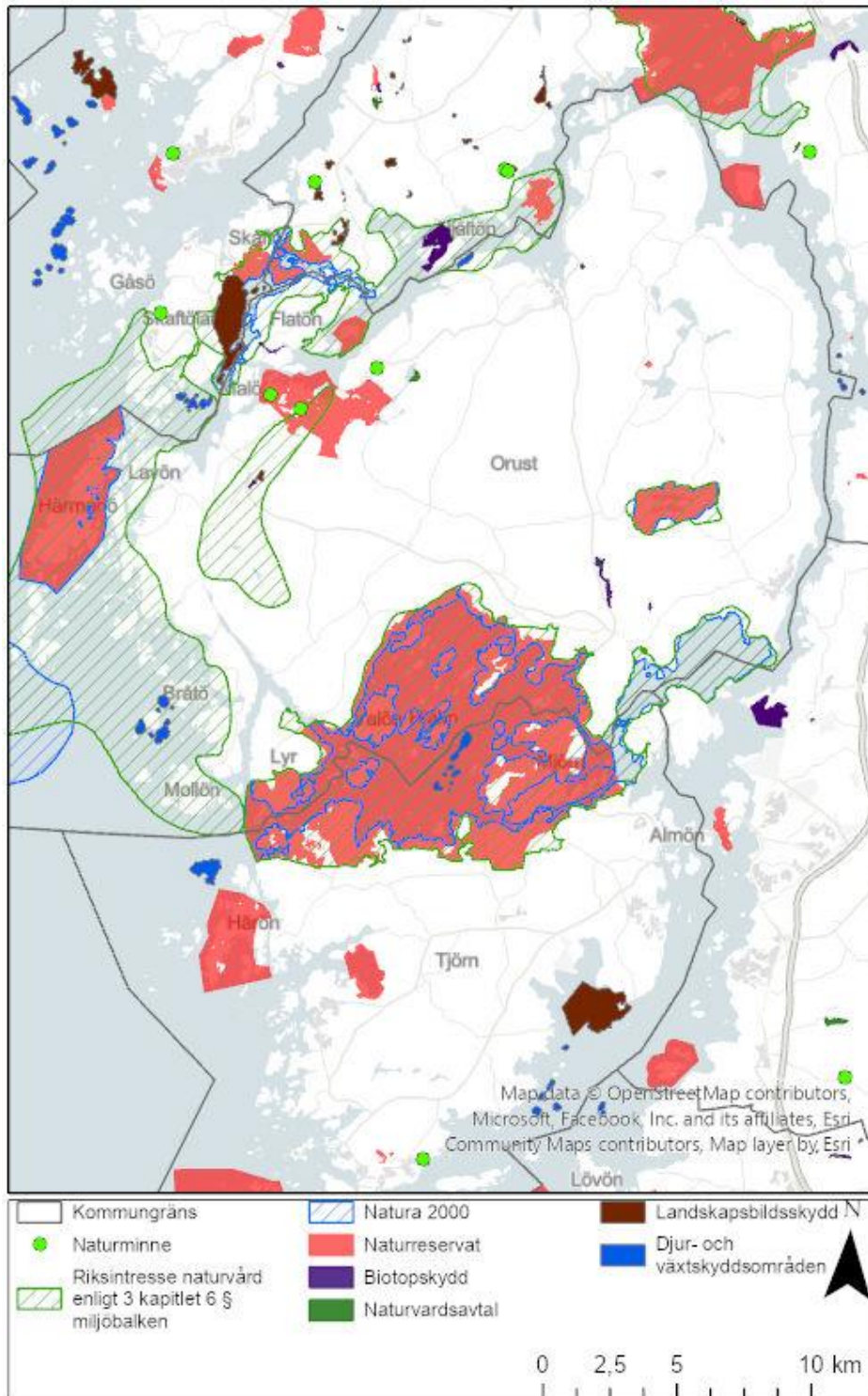
Artskyddet i fridlysningsbestämmelserna i 4–15 §§ artskyddsförordningen innebär förbud mot att genomföra vissa åtgärder. Av rättspraxis på området framgår att frågan om skyddade arter ska komma in tidigt i planerings- och prövningsprocesser för att säkra att det finns möjlighet att bedöma om utformningen av planen eller programmet är lämplig samt om det är möjligt att vidta tillräckliga skyddsåtgärder och försiktighetsåtgärder som gör att planen eller programmet kommer att kunna godkännas

I första hand bör lokaler med skyddade arter undvikas. I andra hand ska åtgärder genomföras för att helt ta bort eller åtminstone minska negativa effekter för de skyddade arterna (Naturvårdsverket, 2022).

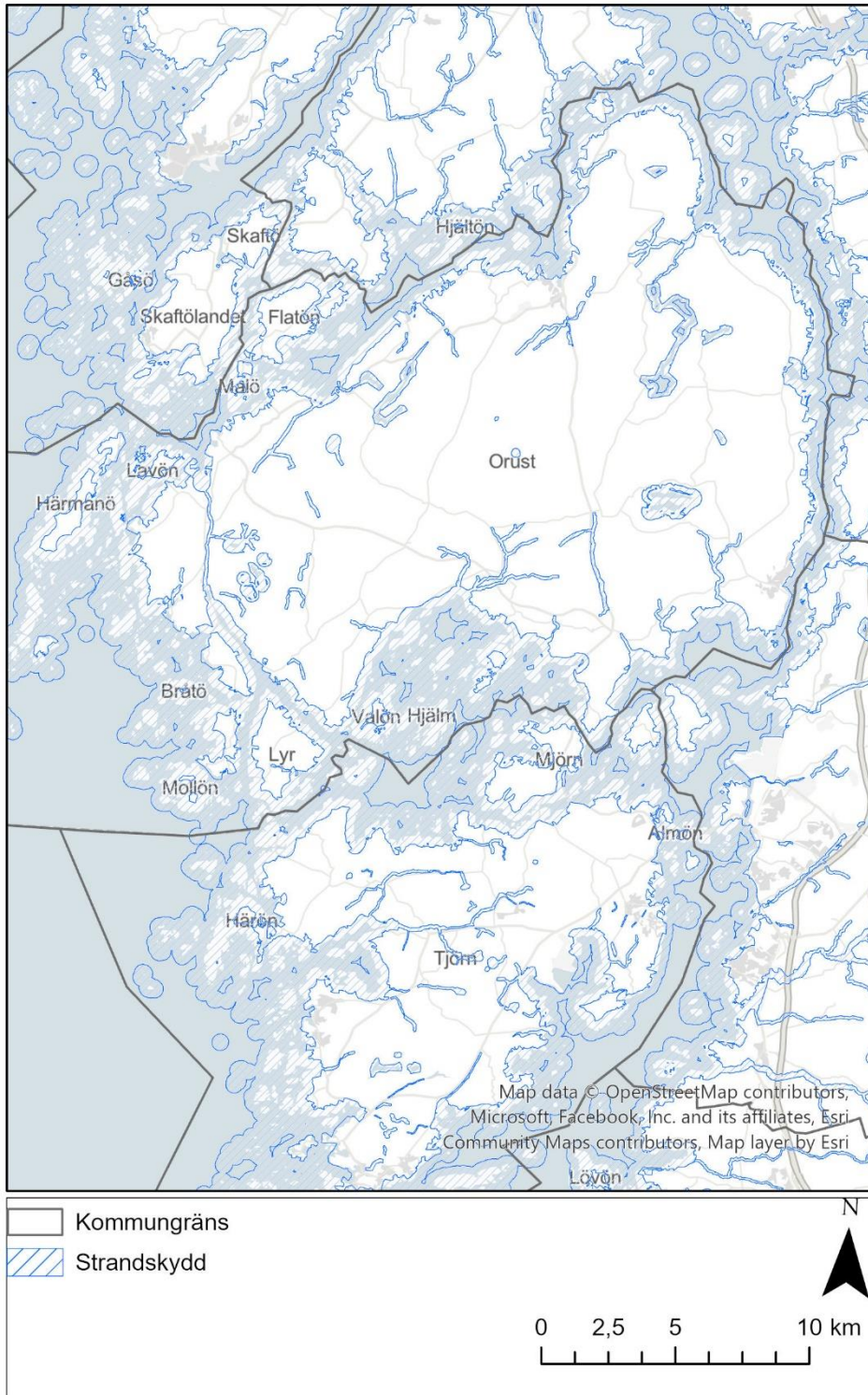
Miljöbedömning utgår från registrerade artfynd i artportalen under en tioårsperiod mellan 2012 och 2022.

Figur 9. Regional grön infrastruktur som är utpekad inom ramen för Länsstyrelsen arbete med grön infrastruktur (Länsstyrelsen i Västra götaland, 2019).

Figur 10. Kartan visar riksintressen enligt 3 kapitlet 6 § och Natura 2000-områden som är av riksintresse enligt 4 kapitlet miljöbalken. Den visar även skyddad natur inom kommunen.

Figur 11. Karta över strandskyddade områden. Utökad strandskydd om 300 meter finns inom Bohuskusten.

4.7 Vatten

Grundvatten

Inom kommunen finns en grundvattenförekomst, Morlanda, som har god kemisk och kvantitativ status.

Närmare 3 000 helårsfastigheter och i stort sett lika många fritidsfastigheter får sitt vattenbehov tillgodosett av enskilda vattentäkter i kommunen. De har även egna avloppsanläggningar eller är anslutna till en gemensamhetsanläggning. Det finns kvalitetsproblem för enskilda vattentäkter vilka utgörs av förhöjda järn/mangan-, salt (klorid och natrium) -, radon- och fluoridhalter. Områden med begränsad kapacitet finns framför allt inom kustområdet på södra och västra Orust.

Ytvatten

Orust kommun berör huvudavrinningsområdena Göta älv och Bäveån. Inom kommunen finns tre sjöar och tio vattendrag samt kust.

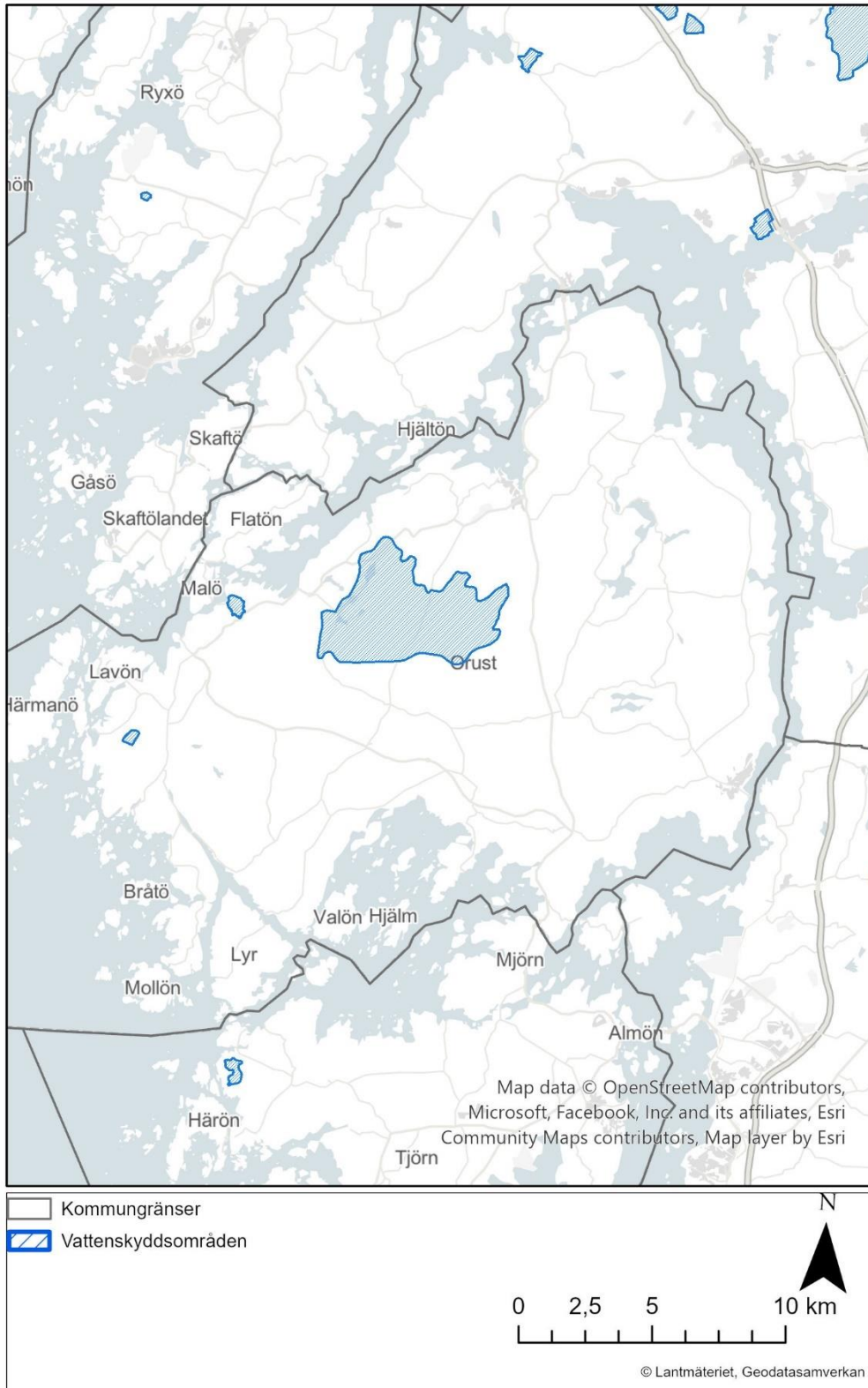
Av vattenförekomsterna är det 68 % som har bedömd måttlig ekologisk status, 14 % otillfredsställande ekologisk status och 14 % har god ekologisk status. Utöver dessa är det 5 % som saknar data. För de som bedömts ha måttlig eller otillfredsställande ekologisk status beror det till stor del på näringsämnen/övergödning samt markavvattning. Källor till övergödning är bland annat enskilda avlopp och jordbruket. Större gemensamma avloppsanläggningar finns bland annat i Svanviksområdet, på Vindön, på Malö. De enskilda avloppen är av varierande ålder och kvalitet.

Ingen av ytvattenförekomsterna i Orust kommun har god kemisk status, vilket beror på kvicksilver och PBDE (polybromerade difenyletrar), som tillsätts brännbara material för att fördröja eller minska spridningen av en brand.

Se vidare i översiktsplan, Miljökvalitetsnormer för vattenförekomster.

Vattenskyddsområden

Det finns tre vattenskyddsområden, vilka är Kattevik, Korshällan och Rödsvattnet beslutade av Länsstyrelsen, samt Vindön beslutad av kommun, se Figur 12. Arbeta med revidering av föreskrifter pågår 2022.

Figur 12. Vattenskyddsområden i kommunen.

Naturresurser

Jord- och skogsbruk

Jord- och skogsbruk är av nationellt intresse enligt 3 kapitlet 4 § miljöbalken, vilket innebär att brukningsvärd jordbruksmark endast får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintresse och det inte kan ske genom att annan mark tas i anspråk.

Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra ett rationellt skogsbruk.

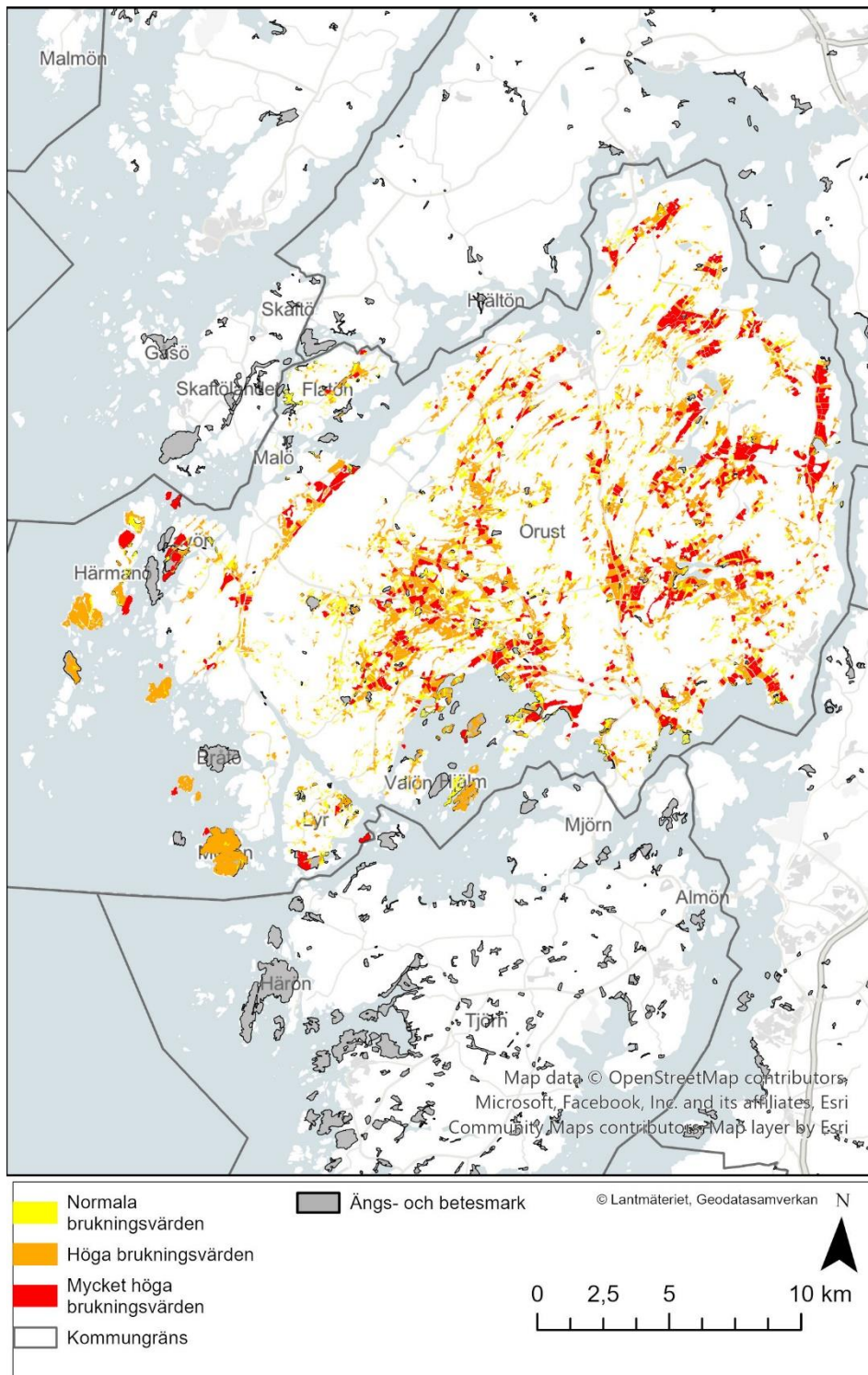
Även om huvuddelen av Orust utgörs av skogsmark är det framför allt odlingslandskapet som sätter sin prägel på landskapet. Åker och betesmarker täcker cirka 23 procent av landarealen.

Inför revidering av översiktsplan gjordes en kartanalys av jordbruksmarken i kommunen.

Analysen av jordbruksmarken gjordes genom att arrondering (hur väl marken hänger samman), åkermarkens flikighet, storlek och jordart klassades, sedan gjordes en sammanslagning av dessa värden till en sammanvägd bedömning, se Figur 14.

Figur 13. Vallodling på åkermark.

Figur 14. Sammanvägning av åkermarkens storlek, flikighet, jordart och arrondering gör att marken klassats i tre klasser, från normala brukningsvärden till mycket höga brukningsvärden. Med bilden finns även ängs- och betesmarker.

Vattentäkter

En vattentäkt är en ytvattentäkt eller grundvattentäkt som används för vattenförsörjning. Orusts vattenförsörjning baseras huvudsakligen på två vattentäkter, sjön Rödsvattnet, som är en ytvattentäkt, och Korskällan som är en grundvattentäkt. Ytvattenuttag ur Rödsvattnet står för cirka 80 procent av vattenförsörjningen medan grundvattenuttag ur Korskällans vattentäkt står för 20 procent. Från 2015 har vattenbehovet ökat med cirka fem procent per år. Uttaget av grundvatten i Korskällan har legat konstant under senare år, förutom 2017 då uttagen ökade med cirka 20 procent.

Det finns ett nödvattenavtal upprättat med Västvatten som innebär att Orust kan förses med 20 liter per sekund via en sjöförlagd vattenledning mellan Slussen på Orust och Uddevalla kommuns vattenledningsnät på fastlandet. Mängden är inte tillräcklig vid ett kraftigt bortfall.

Kommunen saknar reservvattentäkter.

Under 2018 färdigställdes en ny dricksvattenledning mellan Åh i Uddevalla och Slussen på Orust. Den ger idag både reservvatten och permanent vatten till delar av Orust samt möjlighet till reservvatten till Uddevalla kommun.

4.8 Klimatpåverkan och klimatanpassning

Klimatpåverkan

Transport

Transportsektorn är en betydande utsläppskälla för kommunen. Orust har en spridd bebyggelse som sträcker sig över ett stort landområde och flera öar. I dagsläget utgör centrumområdet, verksamhetsområden och infartsparkeringar viktiga knutpunkter för resenärer inom kommunen.

Kommuninvånarna är till stor del bilburna. Transportsystemet har flera flaskhalsar och områden med bristande eller ingen tillgång till gång- och cykelbanor eller kollektivtrafik. Kommunens gång- och cykelvägnät täcker inte hela kommunen.

Övrig energiförsörjning

Kommunen har en total energianvändning per invånare om 21 megawattimmar år 2020 (Statistiska centralbyrån (SCB), 2022). Den kommunala energistatistiken ska användas med viss försiktighet eftersom statistiken bygger på data som hämtas från undersökningar som primärt är avsedda att redovisas för hela Sverige. Nedbrytningen till kommunal nivå innebär att olika felkällor kan få betydligt större genomslag för enskilda kommuner än i den nationella redovisningen.

I dagsläget finns ingen storskalig produktion av förnyelsebar energi i kommunen. Ett område är utpekad som riksintresse för vindbruk enligt 3 kapitlet 8 § miljöbalken.

Klimatanpassning

I framtiden förväntas värmeböljor förekomma oftare, vilket är en utmaning för människors hälsa och en risk för påverkad grundvattenbildning och ökad risk för skogsbränder. Även nederbörden förväntas öka, vilket innebär en större risk för översvämningar och spridning av föroreningar. I ett varmare klimat kommer havsnivån höjas. Ökad nederbörd och en höjd havsnivå medför att risken för ras, skred och erosion ökar till följd av att naturliga erosionsprocesser påskyndas. Förändringarna i temperatur och nederbördsmonster kommer också att påverka areella näringar samt natur- och kulturmiljöer.

Invånare som är beroende av enskilt vatten riskerar vattenbrist och saltvatteninträngning i brunnar. Risken för grundvattenbrist är som störst under sommarhalvåret när det är som varmast och kommunen har som flest invånare.

I Orust kommun är en stor del av den samlade bebyggelsen lokaliserad längs kusterna. Det innebär att en stor del av kommunen behöver beakta effekterna av en förhöjd havsvattennivå och risk för höga vattenstånd.

Figur 15. Kartan visar låglänta kustområden.

Utgångspunkt för bedömning av översvämningsrisker orsakade av stigande nivåer i havet är IPCC scenario RCP 8.5 vilket innebär ett scenario med fortsatt höga koldioxidutsläpp och med en temperaturökning på som mest +5 grader och en global havsnivåhöjning på cirka 0,98 meter fram till år 2100. Ett utsläppsscenario i enlighet med två graders målet innebär att havsnivåhöjningen år 2100 kan förväntas ligga inom intervall 0,30 - 0,6 meter. Kunskapen inom området pekar på att havsvattennivån kan förväntas fortsätta stiga även efter år 2100.

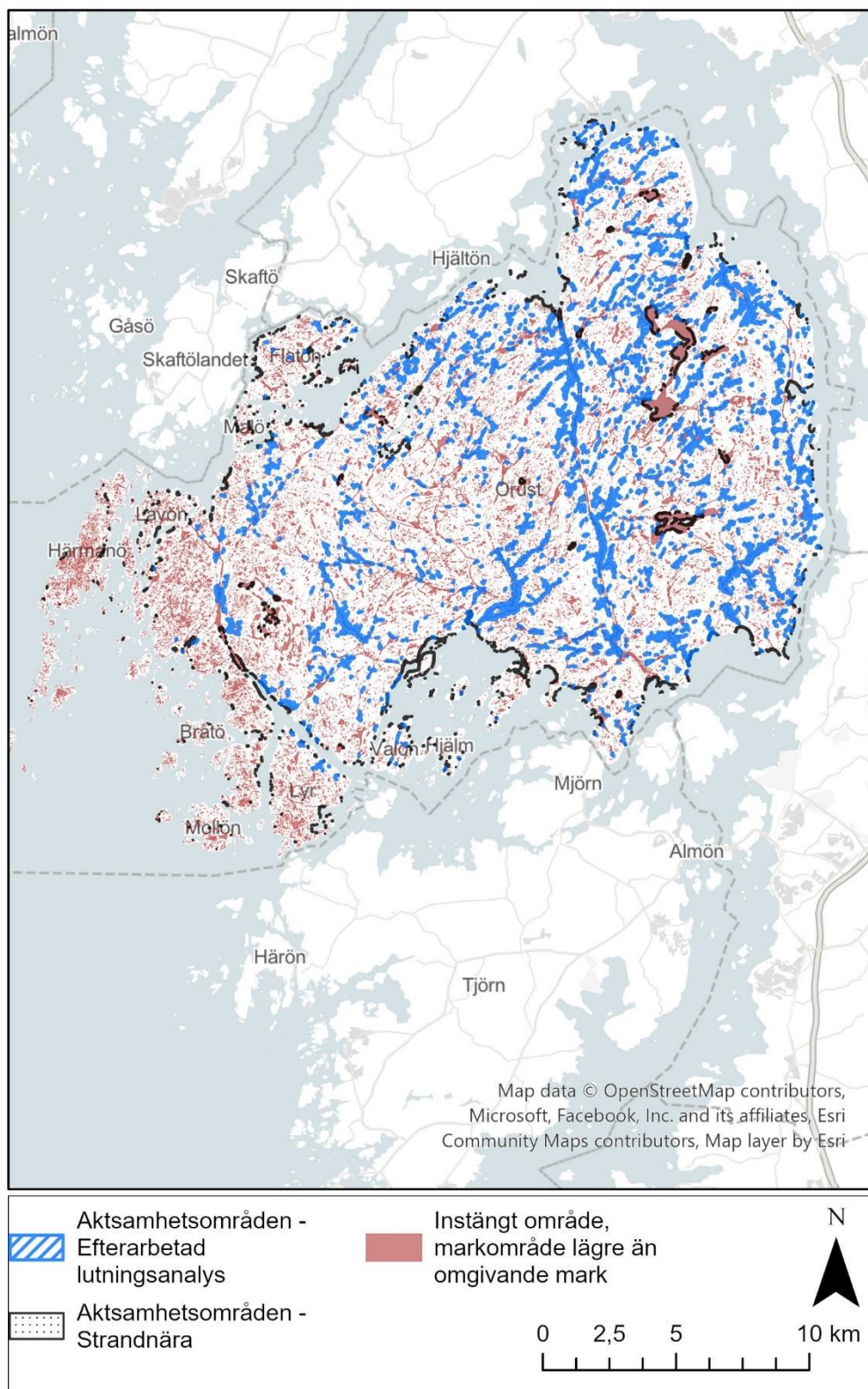
I kommunen finns lågpunkter och hårdgjorda ytor där vatten kan ansamlas i instängda områden i samband med skyfall, vilket medför risk för översvämningar.

Översvämningar till följd av skyfall medför en risk för skada på bebyggelsen och begränsad framkomlighet, samt riskerar att försämra kvaliteten på vattenmiljöerna i kommunen till följd av att föroreningar sprids.

Risken för ras, skred och erosion i kommunen varierar beroende på marktyp, topografi samt närhet till kust och vattendrag.

Kartan, se Figur 16, visar områden där det med hänsyn till lutningsförhållandet skulle kunna uppkomma skred, alltså utan att marken belastas eller någon annan mänsklig påverkan. Hur stor sannolikheten för att det ska ske beror av flera faktorer där de viktigaste, tillsammans med mänsklig påverkan, är lerans hållfasthetsegenskaper, grundvatten- och portrycksförhållanden i jordprofilen och markens geometri. Skulle ett skred uppkomma inom ett markerat område på kartan, kan bakomliggande områden som inte är markerade på kartan också bli påverkade.

Om det sker förändringar genom naturlig erosion, fyllningar eller schakter, eller om belastningar på marken påförs kan det innebära att riskerna för skred ökar.

Figur 16. Karta med aksamhetsområden för erosion, skred och ras samt instängda områden vid skyfall där det finns risk för ansamling av vatten i låga punkter.

5. Alternativ

5.1 Syfte med alternativ

Ett syfte med att ta fram alternativ inom ramen för miljöbedömningen är att strategiska val ska kunna göras och motiveras i ett tidigt skede. Syftet är även att hitta vägar för att minska eller undvika att betydande negativ miljöpåverkan uppstår till följd av genomförandet av planen. Det ger också möjligheter att identifiera vägar att stärka den positiva miljöpåverkan av genomförandet. Att identifiera, utveckla, beskriva och bedöma alternativ är själva kärnan i miljökonsekvensbeskrivningen som i sin tur utgör kärnan i miljöbedömningen. Arbetet med alternativ utgör således en viktig faktor för att själva syftet med miljöbedömningar ska kunna nås.

Förutom planförslaget ska ett så kallat nollalternativ och minst ett utredningsalternativ redovisas (Naturvårdsverket, 2009).

5.2 Huvudalternativ – planförslaget

Statistiska centralbyrån (SCB) har i sin befolkningsprognos för kommunen enbart tagit hänsyn till den historiska utvecklingen. Befolkningen beräknas då öka från 15 345 invånare år 2021 till 15 632 invånare år 2040.

Enligt kommunens egen befolkningsprognos beräknas befolkningen minska något från 15 345 invånare 2021 till 15 313 invånare år 2040. I antagandet ingår förverkligandet av den planerade bostadsutvecklingen med omkring 1 800 nya bostäder. Utan ett tillskott av dessa bostäder skulle befolkningen förmodligen minska ytterligare.

För att möta den beräknade befolkningsutvecklingen, bland annat genom att uppmuntra invånare att stanna kvar i kommunen och locka nya invånare att flytta in behövs ett bostadstillskott i strategiskt viktiga lägen som i anslutning till redan befintlig bebyggelse i kollektivtrafik- och servicenära lägen. I de föreslagna utbyggnadsområdena i mark- och vattenanvändningskapitlet finns utrymme för nära 2 300 bostäder fram till 2040. Flera av dessa ingår i de omkring 500 bostäder som redan nu finns i pågående detaljplaner. Det föreslagna bostadstillskottet är beroende av tillkomsten av broförbindelsen mellan Svensund och fastlandet.

I beräkningen ingår att det under lång tid varit ett lågt byggande och nu behöver beredskap skapas framöver, samt en beräknad överkapacitet för att vissa projekt inte går igenom.

Planförslaget föreslår en utveckling i de fyra tätorterna Henån, Ellös, Svanesund och Varekil där det finns arbetsplatser, skola, service, mötesplatser och god tillgång till infrastruktur och kollektiva transporter.

Bebyggelseutveckling på landsbygden prioriteras framför allt i närheten av tätorter där förutsättningar för teknisk infrastruktur, service och kollektiva transporter finns.

Kustsamhällena har en funktion som noder för det rörliga friluftslivet och den småskaliga turismen. Inom kustsamhällena föreslår planförslaget en ökad andel permanentboende och en varsam komplettering av bebyggelsen.

Planförslaget anger att näringslivet ska ha goda förutsättningar för att utvecklas genom möjligheter till samverkan, kollektivtrafik, ny broförbindelse och genom att erbjuda attraktiva boendemiljöer. De gröna och blå näringarna ses som resurser för lokal livsmedelsproduktion och förnybar energi. Besöksnäringen utvecklas långsiktigt hållbart.

Sex utvecklingsstrategier är framtagna för att förtydliga utvecklingsinriktningens innehåll. Följande strategier är vägledande för efterföljande mark- och vattenanvändning:

- Flerkärnig Ortsstruktur med goda förutsättningar för ett bra vardagsliv för alla. Orter sammankopplas genom hållbara transporter.
- Hållbar utveckling av landsbygden och kustsamhällena med hänsyn till natur-, kulturmiljövärden, friluftslivet, landskapsbilden och areella näringar.
- Bevaka, förvalta och utveckla Orusts varierade natur- och kulturmiljöer och förmåga att leverera ekosystemtjänster och upplevelsevärden.
- Orust ska utvecklas med anpassning till ett förändrat klimat och minska sin samlade miljöpåverkan.
- Skapa goda förutsättningar för ett utvecklat näringsliv och en hållbar turism.
- Orusts roll i regionen förstärks och de regionala sambanden och samarbetena utvecklas.

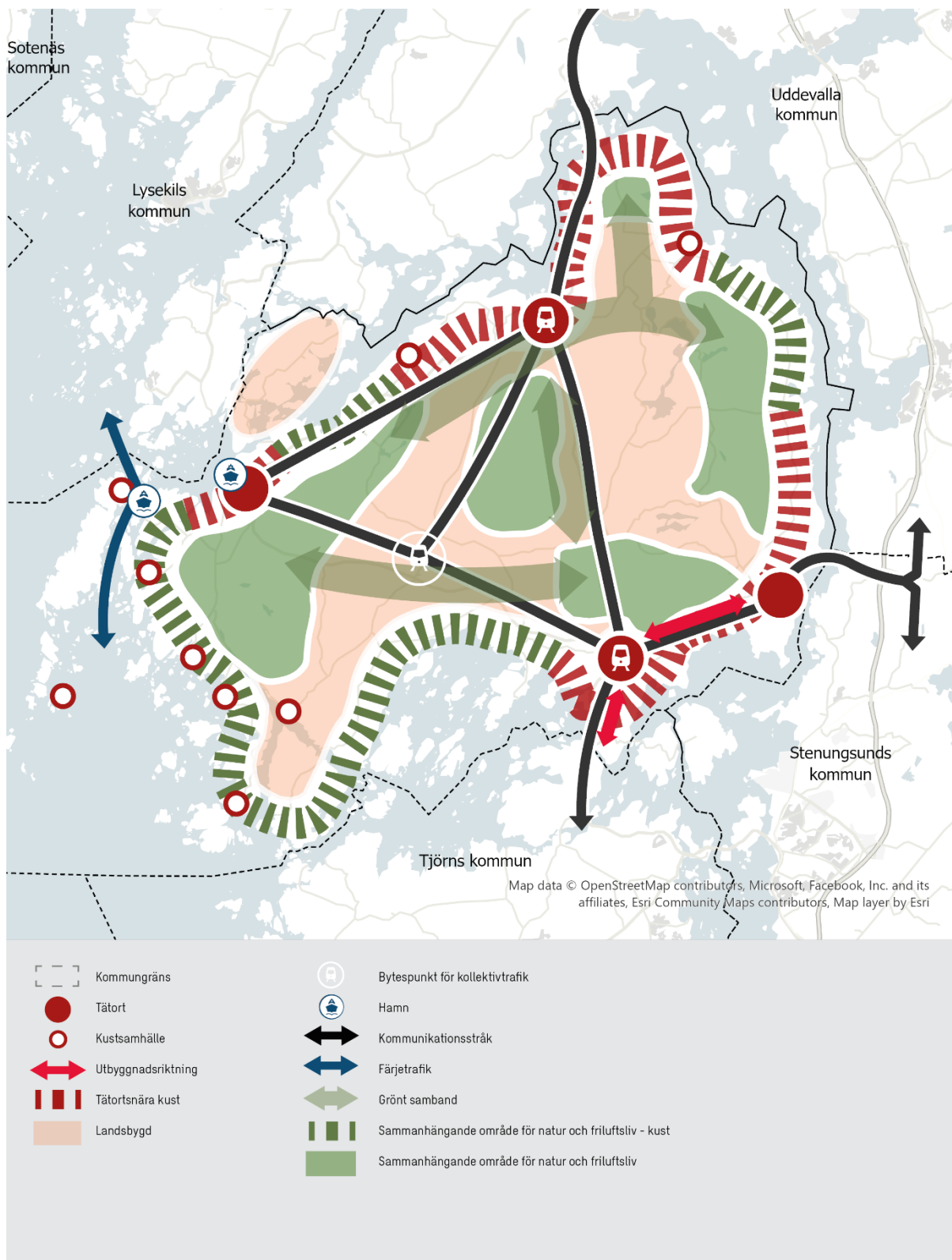
För utvecklingsstrategin se Figur 17.

5.3 Utredningsalternativ – fokus tätortsutveckling

I en miljökonsekvensbeskrivning ska minst ett utredningsalternativ, förutom nollalternativet och planförslaget (huvudalternativ) redovisas, det är en förutsättning för att tillgodose miljöbalkens hänsynsregler, bland annat val av plats. Utredningsalternativet i denna miljöbedömning är en utveckling med fokus och koncentration av utbyggnad av tätorterna Henån och Svanesund. Förslaget innebär att 85% av befolkningsutvecklingen sker inom de två tätorterna. I utredningsalternativet ingår utbyggnad av broförbindelse mot fastland från Svanesund.

Alternativet innebär att befintliga lägen nyttjas där det redan finns investeringar gjorda för vatten- och avlopp, infrastruktur, kollektivtrafik med mera. Det innebär ekonomisk och miljömässig hållbarhet på sikt. Ur klimatperspektiv innebär det att transporter kan minskas och att barn, unga och äldre kan röra sig mer fritt med ökad oberoende av transport via bil.

Utveckling av gröna samband är lika som huvudalternativet, det vill säga planförslaget.

Figur 17. Karta som visar utvecklingsstrategin för kommunen.

5.4 Nollalternativ

Nollalternativet är ett referensalternativ för att bedöma översiktsplanens förslag på mark- och vattenanvändning med avseende på miljöeffekter och konsekvenser. Nollalternativet beskriver miljöns sannolika utveckling inom utredningsområdet om inte översiktsplanens förslag genomförs. Det är inte en beskrivning av nuläge eller ett antagande om oförändrat tillstånd, utan inkluderar de åtgärder och de förändringar som kan förväntas även utan att den nya översiktsplanens förslag genomförs.

För Orust kommun bedöms nollalternativet utgöra den övergripande mark- och vattenanvändning som redovisas i gällande översiktsplan och i övriga antagna planer som fördjupad översiktsplan för Slussen och vindbruksplan. Kommunens nu gällande översiktsplan antogs av kommunfullmäktige 2009-11-12 och vann laga kraft 2010-04-12. Arbete med en fördjupad översiktsplan över havet i Tjörns och Orusts kommuner pågår och kommer när den vunnit laga kraft att gälla för hela kommunens havsområde.

I översiktsplanen från 2009 anges en vision att till 2020 har kommunen genomfört två visionsprojekt, Agenda 21 och Visionsprojektet Vårt Framtida Orust. Visionerna sammanfattas enligt följande:

Orustborna lever, verkar och utvecklas i harmoni med naturens förutsättningar. Det småskaliga boendet i mindre kustsambällen och i en levande landsbygd nära hav och natur värnas och vidareutvecklas. Rika natur- och kulturupplevelser hör till vardagen. Orust erbjuder en trygg och stimulerande uppväxtmiljö för barn och ungdomar och goda utbildningsförutsättningar.

Sedan översiktsplanen 2009 vann laga kraft har arbetet intensifierats med att detaljplanelägga de utbyggnadsområden som pekats ut i översiktsplanen inom tätorterna Henån, Svanesund och Varekil men även i kustsambällena Mollösund, Hälleviksstrand, Edshultshall/Barrevik, Kungsviken och Nösund. I dessa orter är utbyggnadsområdena under genomförande, under planläggning eller nära forestående att planarbete påbörjas. 2018 var det endast i delar av Ellös och Stocken samt Varekils centrum som inga större planarbeten påbörjats.

Översiktsplan 2009 ger stor tillåtlighet och saknar riktlinjer för kommunens bebyggelseutveckling på landsbygden, vilket resulterar i många spridda förhandsbesked och bygglov och därmed fortsatt fragmentering av landskapet.

I översiktsplanen är ställningstaganden kring jordbruksmark översiktliga och stämmer inte med rättspraxis, som konsekvens av detta godkänns många förhandsbesked och bygglov på jordbruksmark.

Översiktsplan 2009 ger inget stöd kring ny praxis runt klimatpåverkan och klimatanpassning. Påverkan av stigande havsnivåer och andra konsekvenser av klimatförändringarna hanteras inte inom översiktsplan 2009.

Hösten 2016 beslöt Naturvårdsverket om nytt riksintresseområde för friluftslivet enligt 3 kapitlet 6§ miljöbalken för östra Orust kustzon, det finns inga ställningstaganden i översiktsplanen för hur riksintresset ska tillgodoses.

I översiktsplan 2009 finns inte gröna samband utpekade eller ställningstaganden hur dessa ska bevaras och utvecklas.

6. Bedömning av planförslagets konsekvenser

6.1 Människors hälsa och säkerhet

Bedömningsgrunder

Här redovisas de bedömningsgrunder som används för att beskriva effekter och konsekvenser. Bedömningar av miljöeffekter är just bedömningar och det är viktigt att de görs på ett så konsekvent, objektivt och opartiskt sätt som möjligt.

Friluftsliv och rekreation

Mycket stor konsekvens uppstår vid en stor effekt på nationella intressen eller att områden och strukturer med unika kvaliteter försvinner/stärks.

Stor konsekvens uppstår vid en stor eller måttlig, varaktig effekt på nationella intressen, eller en stor, varaktig effekt på regionala eller lokala intressen. Det kan även innebära att områden och strukturer med unika kvaliteter skadas/stärks.

Måttlig konsekvens uppstår vid en liten, varaktig effekt på nationella eller regionala intressen eller en måttlig, varaktig effekt på lokala intressen. Det kan också vara en stor tillfällig effekt eller att viktiga samband och strukturer försvagas/stärks. Måttlig konsekvens kan även innebära att värden inom områden med unika kvaliteter förändras, men värdet av helheten kvarstår.

Liten konsekvens uppstår vid en liten, varaktig effekt på regionala eller lokala eller måttlig tillfällig effekt på regionala eller lokala intressen. Viktiga samband och strukturer bibehålls. Enskilda objekt som inte är betydelsebärande för helheten försvinner.

Buller, förorenade områden, farligt gods och luftkvalitet

Mycket stor konsekvens uppstår vid en stor eller måttlig störning (över riktvärden), för hela tätorter eller stadsdelar under lång tid.

Stora konsekvenser uppstår då det är en stor eller måttlig störning under lång tid (över riktvärden) för glesbebyggda områden och en *måttlig konsekvens* när det är en stor eller måttlig under kort tid. Det kan även vara en liten störning (under riktvärden) under lång tid.

Liten konsekvens uppstår då det är en liten störning under kort tid (under riktvärden).

Enligt rådande förordning om trafikbuller vid bostadsbyggnader (2015:216) bör buller från spårtrafik och vägar inte överskrida 60 dBA ekvivalent ljudnivå vid en bostadsbyggnads fasad och 50 dBA ekvivalent ljudnivå samt 70 dBA maximal ljudnivå vid en uteplats. För bostadsbyggnader om högst 35 kvadratmeter är riktvärdet för ekvivalentnivån vid fasad i stället 65 dBA. Reglerna tillämpas vid ny bebyggelse, nya detaljplaner och bygglov. För äldre och befintlig bebyggelse kan andra riktvärden gälla utifrån de regler som gällde vid tidpunkten för byggnation.

Riktvärden som använts att jämföra föroreningshalter är hämtade från Naturvårdsverkets riktvärden för förorenad mark (Rapport 4638 och Rapport 5976). Riktvärdena har utarbetats för två olika markanvändningstyper:

- *Känslig markanvändning* (KM), begränsar inte val av markanvändning. Alla grupper av människor (barn, vuxna, äldre) kan vistas permanent inom området under en livstid. De flesta marksystem samt grundvatten och ytvatten inkluderas i benämningen.
- *Mindre känslig markanvändning* (MKM), begränsar val av markanvändning till kontor, industrier eller vägar. De exponerade grupperna antas vara personer som vistas i området under sin yrkesverksamma tid samt barn och äldre som vistas i området tillfälligt. Markkvaliteten ger förutsättningar för markfunktioner som är av betydelse vid mindre känslig markanvändning, till exempel kan vegetation etableras och djur tillfälligt vistas i området. Grundvatten på ett avstånd av cirka 200 meter samt ytvatten inkluderas i benämningen.

För transporter av farligt gods tillämpar Länsstyrelsen i Västra Götaland en riskpolicy som innebär att riskhanteringsprocessen ska beaktas i framtagande av detaljplaner inom 150 meter från vägar och järnvägar med transporter av farligt gods.

Miljö kvalitetsnormer för luft är antingen så kallade gränsvärdesnormer för föroreningsnivåer i utomhusluft som inte får överskridas, eller så kallade målsättningsnormer som ska eftersträvas. De flesta miljö kvalitetsnormerna för luftkvalitet är gränsvärden som ska följas och som inte får överskridas.

Konsekvenser

Friluftsliv och rekreation

Utvecklingsstrategin för Orust kommun lyfter att kommunen ska bevara, förvalta och utveckla kommunens varierade natur- och kulturmiljöer och deras upplevelsevärden.

Effekterna av att översiktsplanen pekar ut och ger riktlinjer om att gröna samband är positivt för friluftsliv och rekreation då det innebär att större stråk kan bevaras. Stor del av riksintresset södra Bohuslans kust ligger inom utpekade gröna stråk vilket ger positiva effekter för friluftsliv av nationellt intresse. Konsekvenserna av utpekade av gröna stråk betyder att möjlighet till fysisk aktivitet ökar och att det finns möjlighet till vistelse inom större sammanhängande område, vilket innebär *positiva* konsekvenser för folkhälsan.

Översiktsplanen anger ställningstagande om att tillgängliggöra gröna stråk och områden. I ställningstagande för friluftsliv och rekreation anges att placering av bebyggelse ska ta hänsyn till övergripande grön- och blåstruktur samt till behovet av närrekreation för olika grupper. Ställningstagandet bedöms få positiva konsekvenser för hälsa och välmående då det finns samband mellan tätortsnära natur, fysisk aktivitet och psykisk hälsa. För bostadsnära grönområden finns inga tydliga ställningstaganden vilket riskerar få effekter som minskade arealer och försämrade tillgänglighet till bostadsnära grönområden. Det kan innebära negativa konsekvenser för såväl den fysiska som psykiska hälsan för grupper som inte alltid tar sig så långt på kort tid som barn, personer med funktionsvariationer, äldre och sjuka (Boverket, 2007).

Vägar som planeras, bland annat inom grönområden vid Henån och vid Svanesund, riskerar att ge barriäreffekter inom utpekade grönområden. Möjlig effekt är att användandet påtagligt försämras, speciellt för barn, äldre och **personer med funktionsvariationer**, genom att det blir barriärer inom och mellan grönområden. Konsekvensen av det kan bli att ökad otrygghet för dem att ta sig självständigt till och inom grönområden. Tillgängligheten till grönområden förbättras genom planens satsningar på utbyggnad av gång- och cykelnätet, vilket är positivt för hälsan.

Sammantaget bedöms konsekvenserna för människors hälsa kopplat till friluftsliv och rekreation som *måttliga och positiva* då översiktsplanen stärker områden utpekade av nationellt intresse, samtidigt har den dock *små negativa konsekvenser* för friluftsliv av lokalt intresse då skolnära och bostadsnära natur riskerar att tas i anspråk.

Buller

Planförslaget innebär utveckling av bostäder i anslutning till vägar, vilket ger effekten att fler kan komma att utsättas för ohälsosamt buller om inga åtgärder vidtas. Konsekvenserna bedöms som *måttligt negativa* då buller kan medföra sömnstörningar och öka risken för hjärt- och kärlsjukdomar såsom höjt blodtryck, hjärtinfarkt och stroke. Buller kan även inverka på talförståelsen och kommunikationen, försvåra inläring och ge en sämre prestation. Höga bullernivåer kan också bli ett hinder för en god livskvalitet genom att exempelvis påverka aktiviteter, vila, avkoppling eller sömn störs.

Översiktsplanen pekar ut stora opåverkade områden. Konsekvenserna bedöms som *positiva* då det innebär möjlighet till vistelse för återhämtning i tysta miljöer.

Farligt gods

Planförslaget innebär en utveckling av bostäder och verksamheter inom 150 meter från väg 160 och 178 i Ellös, Svanesund och Henån. Konsekvenserna av förslaget kan innebära ökad risk för olyckor med farligt gods om inga åtgärder vidtas. Hur stor denna risk är beror på flera olika faktorer som avstånd mellan bebyggelse och väg för farligt gods, verksamhetens art och persontäthet samt på vilka skyddsåtgärder som vidtas. Ställningstagande finns i översiktsplanen om utredning och åtgärder. Bedömningen är att *risknivån ökar (måttlig konsekvens)* då det kan bli en stor störning/skada under kort tid för människor och natur.

Förorenade områden

Inom flera utvecklingsområden förekommer misstänkta föroreningar. Förorenade områden ska utredas innan planläggning för att säkerställa genomförbarheten. När förorenad mark saneras i samband med genomförandet av planen får det *måttligt till stora positiva konsekvenser* för att bidra till miljö kvalitetsmålet *Gifrfri miljö*.

Luftkvalitet

Översiktsplanens utvecklingsstrategi ger förutsättningar för att gång-, cykel- och kollektivtrafik ökar och att bilberoendet minskar. Minskad biltrafik medför i sin tur att luftkvaliteten kan förbättras. Förtätning och ökad framkomlighet för vägtrafiken bidrar till risk för försämrad luftkvalitet i enskilda områden. Konsekvenserna för luftkvaliteten bedöms sammantaget som *obetydliga*.

Samlad bedömning

Friluftsliv och rekreation

Sammantaget bedöms planförslagets konsekvenser som *små positiva* för människors hälsa då föreslagna åtgärder som utpekade stråk för friluftsliv och rekreation på flera håll stärker och ger möjligheter till utveckling. Risk finns för negativa effekter genom att mark tas i anspråk i tätorterna för infrastruktur och bebyggelse, vilka kan leda till att grönområden tas i anspråk och att barriärer bildas vid exempelvis föreslagna vägar, vilket primärt påverkar barn, äldre och personer med vissa funktionsvariationer. Ställningstagande om att minska risken för att områden tas i anspråk finns, dock saknas ställningstagande om barriäreffekter.

Buller, luftkvalitet, förorenade områden och farligt gods

Förtätning och ökad framkomlighet för vägtrafiken bidrar till risk för försämrad **luftkvalitet- och buller**situation i enskilda områden. Utpekandet av stora opåverkade områden bidrar till vistelse i tysta miljöer. Luftföroreningshalterna är idag låga och förväntas fortsätta att vara så i och med utbyggnad enligt planförslaget. Elektrifiering av fordon och utveckling av gång- och cykelnätet kan sänka halterna ytterligare.

Sammantaget bedöms konsekvenserna som *små positiva* för människors hälsa genom sanering av **förorenad mark** och utpekande av stora opåverkade områden.

Planförslaget innebär en utveckling av bostäder och verksamheter inom 150 meter från transportleder för **farligt gods**, väg 160 och 178, i Ellös, Svanesund och Henån vilket innebär negativa konsekvenser med fler människor inom potentiella olycksområden. Bedömningen är att *risknivån ökar stort under en kort tid (måttlig negativ konsekvens)*. Ställningstagande finns i översiktsplanen om utredning och åtgärder i samband med fortsatt process.

Möjliga åtgärder

Friluftsliv och rekreation

Bostadsnära natur gynnar äldre, personer med funktionsvariationer och barn. Den riktlinje om avstånd till bostadsnära natur som planen har kan kompletteras med riktlinjer för tillgång och avstånd. För friluftsliv och rekreation har Boverket tagit fram rekommendationer att närparker helst ska ligga inom 50 meter från bostaden (Boverket, 2007).

Gestaltning och utformning av tillkommande bebyggelse kan uppmuntra till mer rörelse, lek, sociala möten eller vila, vilket kan utredas i kommande detaljplanering.

Uppstår barriärer för friluftsliv och rekreation i staden eller på landsbygden kan dessa överbryggas, exempelvis genom planskilda passager, för att vidmakthålla tillgången till säkra passager, samt hur gång- och cykelvägar och kopplingar placeras i förhållande till grönområden.

Översiktsplanen skulle kunna peka ut tätortsnära, inom de gröna stråken, områden som kan omfattas av skydd enligt 7 kapitlet miljöbalken.

Buller, förorenade områden, farligt gods och luftkvalitet

Planförslagets övergripande riktlinjer för hanteringen av buller syftar till att följa de nationella riktvärdena. Inför den fortsatta planeringen föreslås följande:

- Utredda bullerförhållandena vid utpekade utvecklingsområden
- Utredda och peka ut både betydande bullerkällor och deras effekter, samt bullerutsatta områden i kommunen
- Beräkna buller från framtida trafik.

En god gröstruktur motverkar dålig luftmiljö och bullernivåer minskas. I samband med detaljplanering reservera mark för grönytor.

Inom 150 meter från transportled för farligt gods ska risksituationen beskrivas och bedömas vid planläggning, vid nybyggnation och vid ianspråktagande av mark. Även vid åtgärder inom 100 meter från en bensinstation ska risksituation och olägenhet för människor och miljö analyseras och bedömas.

6.2 Kulturmiljö och landskap

Här redovisas de bedömningsgrunder som används för att beskriva effekter och konsekvenser. Bedömningar av miljöeffekter är just bedömningar och det är viktigt att de görs på ett så konsekvent, objektivt och opartiskt sätt som möjligt.

Bedömningsgrunder

Mycket stor konsekvens uppstår vid en stor effekt på nationella intressen eller att områden och strukturer med unika kvaliteter försvinner/stärks.

Stor konsekvens uppstår vid en stor eller måttlig, varaktig effekt på nationella intressen, eller en stor, varaktig effekt på regionala eller lokala intressen. Det kan även innebära att områden och strukturer med unika kvaliteter skadas drastiskt.

Måttlig konsekvens uppstår vid en liten, varaktig effekt på nationella eller regionala intressen eller en måttlig, varaktig effekt på lokala intressen. Det kan också vara en stor tillfällig effekt eller att viktiga samband och strukturer försvagas/stärks. Måttlig konsekvens kan även innebära att värden inom områden med unika kvaliteter skadas förändras, men värdet av helheten kvarstår.

Liten konsekvens uppstår vid en liten, varaktig effekt på regionala eller lokala eller måttlig tillfällig effekt på regionala eller lokala intressen. Viktiga samband och strukturer bibehålls. Enskilda objekt som inte är betydelsebärande för helheten försvinner.

Konsekvenser

Riksintressen

Riksintressen överlappas av markanvändningarna landsbygd, natur och friluftsliv, förutom i Mollösund där markanvändning föreslås som mångfunktionell bebyggelse. Mollösund är ett av Bohusläns äldsta och största fiskelägen, med karaktäristisk tät långsträckt bebyggelseklunga utmed huvudstråket Gatan. Den ekonomiska tyngdpunkten har, förutom sillfisket, varit djuphavsfiske med storbackor fiskhandel och fiskberedning. Översiktsplanen anger att utveckling ska ske med hänsyn till kulturhistoria och bohuslänsk bebyggelsestradition. Inom landsbygd och i områden med föreslagen markanvändning natur och friluftsliv ska ny bebyggelse anpassas till landskapet, till natur- och kulturvärden och till bebyggelsens karaktär avseende placering, volym, material och färg. Allmänna riktlinjer anges även för hur bebyggelse ska placeras i terrängen och med hänsyn till landskapsbild.

Trots riktlinjer, vägledning och uttalade förhållningssätt bedöms all typ av förändring medföra risk för att kulturmiljöers värden och uttryck påverkas. Påverkan från markanspråk och exploatering kan innebära att specifika värdebärande objekt försvinner, men även att kulturmiljön runt ett objekt påverkas trots att objektet bevaras. Ny bebyggelse i en kulturmiljö kan tränga undan dess värden och försvaga dess uttryck genom att göra dem otydligare och svårare att uppfatta och uppleva. Den utveckling av markanvändningen som översiktsplanen föreslår och medger kan ske inom alla typer av kulturmiljöer, allt från riksintressen till områden som inte är utpekade som värdefulla kulturmiljöer. Effekterna av utvecklingen beror på vilka objekt och miljöer som påverkas. Konsekvenserna bedöms därför som *negativa och små* då kulturhistoriska värden och samband kan gå förlorade.

Fornlämningar

Ny bebyggelse och verksamheter föreslås i områden där det finns registrerade fornlämningar. Konsekvenserna bedöms som *måttliga och negativa* då en fornlämning kan ha högt värde/känslighet och då blir konsekvenserna måttliga även om effekten är liten, det vill säga att det sammantaget är få lämningar som tas bort i samband med exploatering.

Samlad bedömning

Föreslagna ställningstaganden syftar till att styra bebyggelseutvecklingen inom områden med höga kulturvärden, men även generellt inom hela kommunen, för att minimera risken för negativa konsekvenser. Samtidigt finns en vilja att utveckla befintliga samhällen med kulturvärden till levande hållbara samhällen, vilket är ett sätt att upprätthålla och levandegöra kulturvärden. Det bedöms dock inte vara möjligt att utesluta negativa konsekvenser helt. Konsekvenserna bedöms som *små till måttligt negativa*.

Möjliga åtgärder

Använda framtagna kunskapsunderlag till kulturmiljöers specifika värden och uttryck i den fortsatta planeringen och inför uppförandet av ny bebyggelse.

Vid exploatering/detaljplanering måste risken, såväl direkta som indirekta risker, för skada på riksintressen utredas.

När det inte går att undvika, minimera eller återställa skador kan kompensation föreslås, exempelvis kan fornlämningar framhåvas med information och ökad skötsel.

6.3 Naturmiljö

Här redovisas de bedömningsgrunder som används för att beskriva effekter och konsekvenser. Bedömningar av miljöeffekter är just bedömningar och det är viktigt att de görs på ett så konsekvent, objektivt och opartiskt sätt som möjligt.

Bedömningsgrunder

Mycket stor konsekvens uppstår vid en stor effekt på nationella intressen eller att områden och strukturer med unika kvaliteter påverkas.

Stor konsekvens uppstår vid en stor eller måttlig, varaktig effekt på nationella intressen, eller en stor, varaktig effekt på regionala eller lokala intressen. Det kan även innebära att områden och strukturer med unika kvaliteter skadas drastiskt.

Måttlig konsekvens uppstår vid en liten, varaktig effekt på nationella eller regionala intressen eller en måttlig, varaktig effekt på lokala intressen. Det kan också vara en stor tillfällig effekt eller att viktiga samband och strukturer försvagas, eller stärks vid positiv konsekvens. Måttlig konsekvens kan även innebära att värden inom områden med unika kvaliteter skadas eller förändras, men värdet av helheten kvarstår.

Liten konsekvens uppstår vid en liten, varaktig effekt på regionala eller lokala eller måttlig tillfällig effekt på regionala eller lokala intressen. Viktiga samband och strukturer bibehålls. Enskilda objekt som inte är betydelsebärande för helheten försvinner/bevaras.

Konsekvenser

I kommunens utvecklingsstrategi anges att hållbar utveckling av landsbygden och kustsamhällena ska ske med hänsyn till natur-, kulturmiljövärden, friluftslivet, landskapsbilden och areella näringar. Det anges även att kommunen ska bevara, förvalta och utveckla Orusts varierade natur- och kulturmiljöer och förmåga att leverera ekosystemtjänster och upplevelsevärden.

Grön infrastruktur

För att möjliggöra för detta pekar förslaget till översiktsplan ut sammanhängande strukturer av gröna områden, vilket ger goda förutsättningar för att bevara och utveckla biologisk mångfald då det möjliggör för att sammanhängande strukturer till stor del kan bevaras och utvecklas. Därmed finns möjligheter att utveckla den biologiska mångfalden och de ekosystemtjänster som biologisk mångfald stödjer. Det bedöms kunna ge positiva konsekvenser på spridningssamband och biologisk mångfald. Utpekande av grönområden som bildar grön infrastruktur i kommunen bedöms innebära måttliga positiva konsekvenser för grön infrastruktur då det omfattar områden som är av nationellt (riksintresse) och regionalt intresse för naturvärden. Ställningstagande om att naturvärdesinventeringar och analyser av ekologiska samband ska göra och förslag på skydd av våtmarker Storahamnsområdet anges vilket ger *måttligt positiva konsekvenser* för säkerställande av grönstrukturen.

Riksintressen

Vid Ellös har nya markområden pekats ut för mångfunktionell bebyggelse samt verksamhet och industri där delar ligger inom riksintresset för naturvärden, enligt 3 kapitlet 6§ miljöbalken, Morlandadalen, vilket kan få en liten effekt i och med att det enbart är en mindre del av riksintresset som berörs. Konsekvensen bedöms som *obetydlig till liten* då riksintresset anger att en mycket restriktiv hållning ska hållas vid nylokalisering av bebyggelse i dalgången samt på hållmarksområdena. Områdena som pekas ut är redan idag exploaterade av bostäder och återvinningscentral. I övrigt berörs riksintressena av föreslagen markanvändning landsbygd samt natur och friluftsliv.

Varekilsån rinner mot Natura 2000 området Halsefjorden med rev, blottade ler- och sandbottnar samt stora vikar och sund. Varekilsån är påverkad av övergödning vilket kan påverka ålgräset som är känsligt för försämrade ljusförhållanden och påverkas negativt av flytande eller lösliggande algmattor, orsakade av övergödning och dålig vattencirkulation. Varekilsån omfattas av strandskydd norr och söder om tätorten, men i själva tätorten är ån inte markerad med strandskydd (Länsstyrelsen planeringskatalog, 20220902).

I översiktsplanen är själva ån är utpekad som grönområde, men kring är markanvändningen mångfunktionell bebyggelse samt industri och verksamhet. Effekten kan bli försämrade ljusförhållanden för ålgräset vilket kan leda till att naturtypen stora vikar och sund ges försämrade förutsättningar att nå gynnsam bevarandestatus. Det finns dock ett tydligt ställningstagande om att vid exploatering behöver avstånd till ån samt geotekniska förutsättningar utredas och eventuella skyddsåtgärder säkerställas. På kartan för mark- och vattenanvändning är ån och 30 meter på var sida markerat som grönområde. Ändrad markanvändning utmed ån kan komma att kräva tillstånd enligt 7 kapitlet 28a§ miljöbalken då ån rinner mot ett Natura 2000 område.

Skyddad natur

Vid Svanesund föreslås utredningsområde för broförbindelse till fastlandet. Effekten av utredningsområdet är att mark kan tas i anspråk som omfattas av strandskydd, i öster mot kusten och utmed Mølnebyån. Ån leder även ut mot Natura 2000-området Halsefjorden. Här bedöms det utfall som påverkar mest inom utredningsområdet. Bedömningen är risk för *måttliga negativa* konsekvenser för biologisk mångfald knuten till ån och dess omland samt genom förlust av värdefulla naturområden i öst mot kusten och barriäreffekt av transportled över ån. *Positiva konsekvenser* bedöms förslag till skydd av våtmarksområde, Storahamnsområdet, ge till biologisk mångfald.

Skyddade arter

I områden där planförslaget anger markanvändningen verksamhet och industri samt bebyggelseutveckling finns skyddade arter noterade i artportalen (ArtDatanken, 2022). Effekten kan bli att mark tas i anspråk där det finns skyddade arter, eller som utgör livsmiljö för skyddade arter.

Riksintresse energiförsörjning vindbruk är utpekad inom område där det finns höga naturvärden och där det finns risk för att skyddade arter kan påverkas.

Samlad bedömning

Planförslaget har en ambition att hantera grönstrukturen och bevara samt stärka värdetrakter och spridningssamband både regionalt och lokalt.

Planförslaget medger bebyggelseutveckling inom områden med höga naturvärden, dock finns i vissa områden ställningstaganden för hur det ska hanteras i fortsatt planering och prövning. Förslaget medger även bebyggelseutveckling utmed vattendrag som rinner ut mot Natura 2000-området Halsefjorden, det finns dock ställningstaganden för hur det ska hanteras i fortsatt planering och prövning.

Konsekvenserna av genomförandet av översiktsplanen bedöms som *små negativa* då det större markanspråket innebär att arter och naturmiljöer kan påverkas negativt. *Positivt* är att gröna stråk är utpekade och att det föreslås skydd av våtmarksområde, utpekande av ekologiskt särskilt känsliga områden, samt att grönområde är utpekade kring Varekilsån där ån inte omfattas av strandskydd.

Möjliga åtgärder

Översiktsplanen skulle kunna peka ut tätortsnära, inom de gröna stråken, områden som kan omfattas av skydd enligt 7 kapitlet miljöbalken.

Vid förslag till utbyggnad i anslutning till naturreservat (Svanvik) föreslås en skyddszon om minst en trädgång till naturreservatet för att undvika senare önskemål om nedtagande av riskträd i anslutning till egendom och bebyggelse.

Naturvärdesinventeringar i samband med planläggning i oexploaterade områden. Analys rekommenderas ingå över vad som ska göras och hur det påverkar naturmiljön och biologisk mångfald.

Artskyddsutredningar där risk finns för att skyddade arter kan påverkas av föreslagen mark- och vattenanvändning.

6.4 Vatten

Här redovisas de bedömningsgrunder som används för att beskriva effekter och konsekvenser. Bedömningar av miljöeffekter är just bedömningar och det är viktigt att de görs på ett så konsekvent, objektivet och opartiskt sätt som möjligt.

Bedömningsgrunder

Mycket stor konsekvens uppstår vid en stor eller måttlig störning/stärkning under lång tid för att nå miljökvalitetsnormen

Stor konsekvens uppstår vid en stor eller måttlig störning/stärkning under lång tid på vatten som saknar miljökvalitetsnorm

Måttlig konsekvens uppstår vid en stor eller måttlig störning/stärkning under kort tid eller liten störning/förstärkning under lång tid för att nå miljökvalitetsnormen

Liten konsekvens uppstår vid en liten störning/stärkning under kort tid eller som motverkar nationella/regionala/lokala marginellt. Kan ge en kumulativ påverkan tillsammans med annan exploatering.

Konsekvenser

Vattendrag

Utbyggnad av verksamhets- och industriområde samt bostadsbebyggelse föreslås utmed Henån och Varekilsån med avrinning mot havet. Vattendragen har måttlig (Henån) och otillfredsställande (Varekilsån) ekologisk status. Delar av vattendragens kanter saknar delvis naturliga livsmiljöer för växter och djur. Vattendragfäroras kanter har därför måttlig ekologisk status. Klimatanpassningar, exempelvis erosionsskydd, i strandkanten kan göra att det blir mindre naturliga kanter utmed vattendragen, vilket innebär negativa konsekvenser på växter och djur. Ökad areal hårdgjorda ytor riskerar att öka avrinningen av dagvatten till åar och kustvatten, vilket kan ha en *måttlig negativ konsekvens* för att nå miljökvalitetsnormerna.

Översiktsplanen rekommenderar att ny bebyggelse lokaliseras till områden där förutsättningar finns för en hållbar vattenlösning. Lågt liggande områden rekommenderas användas som områden för dagvattenhantering. Det är positivt att bevara grönområden som syftar till att bland annat öka möjligheten till fördröjning och rening av dagvatten. Sammantaget har det en *liten positiv konsekvens* för miljökvalitetsnormerna på vattendrag och kustvatten då dagvattnet som leds dit blir renare.

Kustvatten

Utbyggnad av verksamhets- och industriområde samt bostadsbebyggelse på naturmark i och i anslutning till tätorterna riskerar att öka avrinningen av dagvatten till kustvattnen, vilket kan ha *måttligt negativ konsekvens* för att nå miljökvalitetsnormerna för ekologisk status. Översiktsplanen pekar ut mark för bebyggelse med fokus inom befintliga tätorter och är återhållsam till spridd bebyggelse på landsbygden samt längs kusterna. Ett av översiktsplanens uttalade ställningstaganden är att ny bebyggelse ska kopplas på det kommunala vatten- och avloppssystemet för att undvika fler enskilda avlopp, vilka är en källa till övergödning av kustvatten. För att möta en befolkningsutveckling planeras ett reningsverk i Ellös som ska ersätta flera, små avlopp. Ett större reningsverk motiveras även av det har en ökad kapacitet och bättre teknik. Placeringen i Ellös motiveras av att renat vatten ska släppas längre ut i havsbandet.

Bryggor och bro vid Svanesund tas upp i miljökonsekvensbeskrivningen för den fördjupade översiktsplanen för havet (Tjörns och Orusts kommuner, 2019).

En omvandling av fritidsbebyggelse till helårsboende pågår och planeras. Områden som prioriteras är där bebyggelsen kan kopplas till kommunalt vatten och avlopp, bland annat i Varekil, Svanesund och Ellös. Bedömningen är att det blir en *måttlig positiv konsekvens* att nå miljökvalitetsnormen för ekologisk status då övergödningen av vattendrag och kust förväntas minska.

Grundvatten

Utvecklingsstrategin och föreslagen markanvändning föreslår inget nytt verksamhetsområde med närhet till grundvattentäkt och konsekvensen på grundvattenkvaliteten bedöms därför vara *obetydlig*.

Samlat

För att nå miljökvalitetsnormen god ekologisk status behöver ytterligare insatser göras som exempelvis nya våtmarker och restaurering av befintliga. Ett ställningstagande i översiktsplanen är att skydda befintliga våtmarker med höga naturvärden. Ett annat ställningstagande är att anlägga nya våtmarker och restaurera vattendrag. Kommunen ska utreda förutsättningarna för att bilda naturreservat för den viktiga våtmarken Storehamnsområdet. Konsekvenserna att nå miljökvalitetsnormen god ekologisk status med de åtgärderna bedöms som *positiva*. Hur stor konsekvensen blir beror på hur stor areal nya våtmarker/vattendrag och restaurering av befintliga våtmarker/vattendrag blir.

Samlad bedömning

En ändrad markanvändning av naturmark medför negativa konsekvenser för att nå miljökvalitetsnormen för ekologisk status för ytvatten då det riskerar få en ökad avrinning till vattendrag och kust. Med åtgärder för dagvattenhantering, samt utbyggnad och anslutning av fritidsbebyggelse till kommunalt vatten och avlopp bedöms konsekvenserna bli *obetydliga*. Ställningstagande om nya våtmarker och vattendrag, tillsammans med restaurering av befintliga bedöms bidra till att konsekvenserna att nå miljökvalitetsnormen blir *positiva* varför en sammanlagd bedömning blir *små positiva konsekvenser*.

Möjliga åtgärder

Mark för kompensationsåtgärder med våtmarker och dammar för dagvatten är en förutsättning för planerad utbyggnad.

Ytvatten

En kommunövergripande vattenplan behöver tas fram och för att förbättra Orust kommuns vattenmiljöer.

6.5 Naturresurser

Här redovisas de bedömningsgrunder som används för att beskriva effekter och konsekvenser. Bedömningar av miljöeffekter är just bedömningar och det är viktigt att de görs på ett så konsekvent, objektiva och opartiskt sätt som möjligt.

Bedömningsgrunder

Mycket stor konsekvens uppstår när unika naturresurser försvinner eller inte blir tillgängliga längre.

Stor konsekvens uppstår när viktiga naturresurser försvinner eller inte längre blir tillgängliga.

Måttlig konsekvens uppstår vid när viktiga naturresurser blir delvis förstörda eller blir mindre tillgängliga.

Liten konsekvens uppstår när viktiga naturresurser påverkas i liten utsträckning.

Konsekvenser

Jordbruksmark föreslås med markanvändning landsbygdsutveckling och riktlinjer om hur utveckling ska ske, vilket innebär att mark som har ett speciellt värde för näringen ska ha företräde framför andra användningar.

Ny bebyggelse för boende och verksamheter/industri föreslås på skogs- och jordbruksmark.

Konsekvenser av att exploatera brukningsvärd mark kan medföra oåterkalleliga förändringar av marken, vilket betyder att den inte kommer kunna brukas längre.

Konsekvensen av att bygga på jordbruksmark bedöms som *liten till måttlig negativ* då mark för produktion av livsmedel och energi tas i anspråk och infrastruktur riskerar att innebära barriärer och fragmentering.

Mark som bedömts ha mycket höga brukningsvärden tas i anspråk för verksamhet och industri, transportled samt bebyggelseutveckling i tätorterna.

Konsekvensen av utbyggnaden av verksamheter på produktiv skogsmark bedöms som *liten negativ* då mark för träråvaror, bioenergi, svamp och bär samt kolupptag och kolinlagring tas i anspråk och försvinner.

Planförslaget bedöms innebära *måttliga negativa* konsekvenser för jordbrukets producerande ekosystemtjänster då de större utbyggnadsområdena för verksamheter som pekats ut främst är på tätortsnära jordbruksmark. Planen ger negativa konsekvenser på jordbruksmarkens reglerande tjänster, med avseende på utjämning av höga flöden.

Samlad bedömning

Sammantaget bedöms konsekvensen för naturresurser som *liten till måttlig negativ* då mark för produktion av livsmedel, träråvaror, bioenergi samt kolupptag och kolinlagring minskar. Positiva konsekvenser är att planförslaget värnar om övrig jordbruksmark och betydelse av levande landsbygd med goda möjligheter för areella näringar.

Möjliga åtgärder

I samband med detaljplanering utreda konsekvenser för jordbruksmark och planera så att skadorna på jordbruksmarken undviks, exempelvis genom att verka för god arrondering.

I samband med detaljplanering ska en analys göras av vilka ekosystemtjänster som området omfattar och vilka som riskerar att gå förlorade i samband med exploatering. Det behöver även ingå hur förlorade ekosystemtjänster kan ersättas.

6.6 Klimat och klimatanpassning

Här redovisas de bedömningsgrunder som används för att beskriva effekter och konsekvenser. Bedömningar av miljöeffekter är just bedömningar och det är viktigt att de görs på ett så konsekvent, objektivt och opartiskt sätt som möjligt.

Bedömningsgrunder

I avsaknad av riktvärden för utsläpp av växthusgaser baseras bedömningarna på om planförslaget bidrar till att uppnå uppsatta miljö kvalitetsmål jämfört med nollalternativet.

Riksdagen har fastställt en precisering av miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan:

- Den globala medeltemperaturökningen begränsas till långt under 2 grader Celsius över förindustriell nivå och ansträngningar görs för att hålla ökningen under 1,5 grader Celsius över förindustriell nivå.

För Västra Götalands län gäller samma mål och de har även brutits ner till följande:

- År 2030 är den västsvenska ekonomin inte längre beroende av fossilenergi och medborgarna och näringslivet har en trygg och långsiktigt hållbar energi-försörjning. Boende, transporter och produktion såväl som konsumtion av varor och tjänster är resurssnåla, energieffektiva och baserade på förnybar energi. Sammantaget har detta bidragit till en stark ekonomi och ett innovativt och konkurrenskraftigt näringsliv.
- Utsläppen av växthusgaser i Västra Götaland ska minska med 80 procent till år 2030 från 1990 års nivå.
- Utsläppen av växthusgaser från västsvenskarnas konsumtion, oavsett var i världen de sker, ska minska med 30 procent jämfört med 2010.
- År 2030 ska andelen förnybar energi öka till minst 80 procent.

Konsekvenser

Klimatpåverkan

Planförslaget med fokus på utveckling i tätorterna avser att minska klimatpåverkan genom att minska transportbehovet. Bebyggelse, service och transport ska samordnas i planering vilket ska bidra till en utveckling av kollektivtrafik samt gång- och cykelvägar. Kommunens utvecklingsstrategi ska bidra till att minska bilberoendet genom att bygga bostäder, service, skolor och förskolor där det finns god kollektivtrafikförsörjning. Även utbyggnad av laddinfrastruktur avser att minska klimatpåverkan från transporter.

Kommunens energibehov ökar i takt med att kommunen växer och fordonsflottan elektrifieras. Kommunen har inte full rådighet över kommunens energiförsörjning men behöver utreda framtida behov och väga in det i markanvändningen. Mot bakgrund av Sveriges mål om ett 100% förnybart elsystem till 2040 är det viktigt att översiktsplaneringen möjliggör för en effektiv utbyggnad av förnybar energiproduktion. Kommunen redogör inte i markanvändningskartor var lämpliga platser för energiproduktionen finns. Det görs i vindbruksplan och den fördjupade översiktsplanen för havet. Dock omfattar det inte all förnybar energiproduktion, exempelvis saknas då solenergi.

Klimaanpassning

Översvämningskartering har beaktats översiktligt vid framtagande av markanvändningskartor. Det har resulterat i förslag på ställningstaganden för utredning om svämytor i översiktsplanen.

En klimatriskstrategi har tagits fram som anger hur hantering av bebyggelse och infrastruktur ska ske vid höjda havsnivåer, där det anges vid vilka nivåer som utredningar och åtgärder ska göras.

Väg 178 som går genom Ellös riskerar att översvämmas vid högt vattenstånd, vilket kan ge försämrad framkomlighet för samhällsviktig service som ambulans och räddningstjänst. Konsekvenserna kan bli längre inställelsestid. Det finns även en risk för påverkan på utvecklingsområden för verksamheter och industrier samt bebyggelse genom att delar av områdena ligger inom områden där det finns risk för höjda havsnivåer en klimatriskstrategi som bilaga anger när åtgärder och utredningar ska göras.

I kommunens risk- och sårbarhetsanalys har förmågan att hantera skyfall bedömts vara god. Men med förändrad markanvändning förändras även förutsättningarna för skyfallshanteringen varför riskanalyser behöver uppdateras i enlighet med utvecklingen och i samband med planering av ny bebyggelse behöver skyfalls- och översvämningskarteringar beaktas.

För värmeböljor är gröna stråk och områden positivt om dessa är trädrika då trädens skugga och avdunstning bidrar till ett svalare lokalklimat. Gröna tätorter med bevarande och förstärkning av gröna stråk och områden tillämpas i markanvändningskartorna vilket bedöms ge positiva konsekvenser för klimatanpassning.

Samlad bedömning

Sammantaget bedöms planförslaget eftersträva ett minskat transportbehov genom utvecklingsstrategierna. Samtidigt antas behovet öka något till följd av ökad befolkning och elektrifierad fordonsflotta. Planförslagets bedöms ge vissa förutsättningar för minskad klimatpåverkan genom utpekande av bebyggelse koncentrerad till tätorterna. Planen bedöms orsaka en ökad klimatpåverkan eftersom transportbehovet uppskattas ha större påverkan än utsläppsminskande åtgärder.

I översiktsplanen redovisas åtgärder för att minska effekterna av värmeböljor, ras, skred, erosion och översvämnings. Sammantaget bedöms översiktsplanen medföra en förmåga att kunna hantera de klimatrisker som nämns genom föreslagna rekommendationer.

Möjliga åtgärder

I översiktsplanen rekommenderas att mark för förnybar energi pekas ut.

Vid nyexploatering ska det belysas vilka eventuella klimatanpassningsåtgärder som behöver genomföras.

I områden med lera kan det finnas naturliga förutsättningar för skredrisk och vid branta bergsslänter kan det finnas risk för bergras och blocknedfall. Med hänsyn till detta är det nödvändigt att markens lämplighet klargörs med avseende på risker för naturolyckor vid planläggning och bygglovsgivning.

För att minimera översvämningensproblematiken ska ett arbete kopplat till fördröjning av dagvatten finnas i såväl nybyggnation som befintliga områden.

Åtgärder för att anpassa staden till ett förändrat klimat ska utformas på ett sätt som bidrar till en positiv stadsmiljö.

6.7 Kumulativa effekter

I detta avsnitt beskrivs de kumulativa effekter som planförslaget bedöms kunna leda till. Med kumulativa effekter menas effekter som samverkar på olika sätt. De kan vara antingen additiva, synergistiska eller motverkande. Planförslagens kumulativa effekter beskrivs för befolkning och hälsa, miljön i stort, samt för klimatet.

Förutsättningarna för god hälsa kan bero på vilka störningar som befolkningen utsätts för, samt hur tillgängligheten till friluftsliv och rekreation ser ut.

I kombination med klimatförändringen kan synergieffekter uppstå som påverkar statusklassningen av berörda vattenförekomster, detta till följd av högre temperaturer och mer avrinning som förstärker processer som styr övergödning. En växande befolkning med ökat transportbehov riskerar att ytterligare påverka både natur och vattenområden negativt.

Översiktsplanen har ambitionen om ett minskat transportbehov, vilket kan leda till minskade utsläpp från de transporter som förekommer, men då behöver förutsättningar för utökad kollektivtrafik, laddinfrastruktur och förnybara drivmedel vara goda.

Jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelseutveckling. Möjligheten att producera livsmedel och foder är en viktig ekosystemtjänst i jordbrukslandskapet men på nationell nivå fortsätter arealen åkermark att minska på grund av exploatering. Även variationsrikedom i odlingslandskapet är av stort värde där djurhållning och betesdrift är viktiga förutsättningar för att mångfalden ska bevaras.

Alla landets kommuner har ett gemensamt ansvar för att värna jordbruksmarken som ett väsentligt samhällsintresse där varje minskning får en additiv effekt som minskar förutsättningarna att uppfylla miljömålet Ett rikt odlingslandskap.

Utbyggnad av kommunalt vatten- och avlopp kan motverka ökad belastning av näringsämnen. Påverkan på ytvattenkvalitet genom avlopp, förorenade områden samt dagvattenhantering kräver fördjupade insatser.

7 Miljöbedömning av nollalternativ

Förslag till översiktsplan och nollalternativet skiljer sig i huvudsak genom att nollalternativet saknar vägledning för utveckling av grön infrastruktur, samt att Översiktsplan 2009 ger stor tillåtlighet och saknar riktlinjer för kommunens bebyggelseutveckling på landsbygden. En geografiskt utspridd bebyggelse riskerar att öka beroendet av resor och att det främst är resor med bil som ökar vilket kan ge negativ påverkan på klimatet. Bebyggelseutvecklingens avsaknad av tydliga ställningstaganden medför att en utbyggnad enligt nollalternativet kan ske utspritt i kommunen vilket medför ökat transportbehov. Transportbehovet bedöms dock ha potential för att minska i delar av kommunen. Nollalternativet bedöms bidra till ökad klimatpåverkan eftersom transportbehovets uppskattas ha större påverkan än utsläppsminskande åtgärder.

Vid ett nollalternativ kommer sannolikt exploatering av ny bebyggelse och infrastruktur bli mer osammanhängande och utspridd inom kommunen. Riskerna är större att utbyggnaden blir mer splittrad och att bebyggelse lokaliseras utanför kollektivtrafikstråken. Konsekvensen av detta medför att mer mark tas i anspråk, vilket i sig leder till att värdefulla jord- och skogsbruksvärden sannolikt kommer att minska.

Eftersom det vid nollalternativet inte finns vägledning för utveckling på landsbygden kan kulturhistoriskt värdefulla områden komma att påverkas negativt. Det kan även ske en negativ påverkan på fornlämningar, övriga kulturhistoriska lämningar, landskapsbilden och eventuellt även värdefulla gårds- och bymiljöer genom att hänsyn inte tas till dessa vid val av plats för byggnation.

För vatten bedöms konsekvenserna av nollalternativet vara något sämre än konsekvenserna av planförslaget.

Hösten 2016 beslöt Naturvårdsverket om nytt riksintresseområde för friluftslivet enligt 3 kapitlet 6§ miljöbalken för östra Orust kustzon. Det saknas ställningstaganden i översiktsplanen 2009 för hur riksintresset ska tillgodoses, vilket skulle kunna leda till stora konsekvenser för friluftsliv av nationellt intresse.

8 Samlad bedömning

I detta kapitel sammanfattas bedömningen av planförslagets miljökonsekvenser. Först sammanfattas miljökonsekvenserna i en tabell. Därefter görs en översiktlig bedömning av på vilket sätt planförslagets genomförande bidrar till, eller motverkar att de nationella miljö kvalitetsmålen nås. Den bedömningen är översiktlig, men kan ändå tjäna som ett stöd i en diskussion om planförslagets egenskaper och vilka delar som behöver vidareutvecklas i de efterföljande faserna i översiktsplaneprocessen. Slutligen görs en bedömning mot miljöbalken.

8.1 Sammanfattning miljökonsekvenser

Miljöaspekt	Samlad bedömning - huvudalternativ	Kommentar	Nollalternativ
Människors hälsa och säkerhet	Liten positiv konsekvens	Förtätning och ökad framkomlighet för vägtrafiken bidrar till risk för försämrad luftkvalitet och risk för ökat buller i enskilda områden. Vidmakthållande och utveckling av gröna stråk och områden verkar i andra riktningen.	Måttlig negativ konsekvens Nollalternativet har inte utpekade gröna stråk vilket ökar risken för spridd bebyggelse och fragmentering av grönområden. Det finns ingen vägledning hur riksintresse för friluftsliv, Orust kustzon ska tillgodoses.
Kulturmiljö och landskap	Liten negativ konsekvens	Planförslaget innebär förändringar och tillägg inom kulturhistoriskt värdefulla områden, vilket kan leda till negativa konsekvenser, dock anger den riktlinjer för utveckling på landsbygden vilket är positivt.	Måttlig negativ konsekvens Rekommendationer saknas för landsbygden, vilket ökar risken för okänslig bebyggelse inom kulturhistoriska miljöer.
Naturmiljö	Liten negativ konsekvens	Positivt är vägledning och utpekande av gröna stråk och samband, samt grönområden utmed åar. Negativt är få ställningstagande för hur naturvärden och biologisk mångfald ska hanteras i samband med planering och prövning.	Måttligt negativ konsekvens Negativ konsekvens är svag vägledning om gröna stråk och grönområden.

Vatten

Obetydlig till liten positiv konsekvens	Utbyggnad av vatten- och avlopp leder till minskade utsläpp av gödande ämnen, specifikt i vattennära lägen. Dagvattendammar, våtmarker, växtbäddar och att nyttja lågpunkter i terrängen till fördröjning och rening av dagvattnet ses som viktiga insatser för att nå god vattenstatus. Planen medför potential till positiva konsekvenser. Ingen utbyggnad föreslås på viktiga områden för grundvatten. Risk för negativa konsekvenser på vattendrag med måttlig ekologisk status.	Måttlig negativ konsekvens Nollalternativet har inga riktlinjer för utbyggnad på landsbygden vilket skulle kunna medföra spridd bebyggelse som inte ger underlag för utbyggnad av vatten- och avlopp.
Liten till måttlig negativ konsekvens	Konsekvenserna för naturresurser bedöms som måttliga negativa då mark för produktion av livsmedel, träråvaror, bioenergi samt kolupptag och kolinlagring minskar. Positiva konsekvenser genom vägledning av mark för areella näringar.	Måttlig negativ konsekvens. Risk för fragmentering av jord- och skogsmark genom att vägledning saknas för utveckling på jordbruksmark på landsbygden. Risk för att enstaka förhandsbesked och bygglov splittrar mark.
Klimat-anpassning	För klimatanpassning bedöms planförslaget få en positiv konsekvens. Planförslaget verkar för att minska riskerna kopplat till ett förändrat klimat. Åtgärder och riktlinjer sätts in för att hantera ökad nederbörd och annan påverkan av extremväder.	För nollalternativet bedöms klimatanpassning få negativ konsekvens. I jämförelse med planförslaget finns färre åtgärder som avser att minska riskerna kring ett förändrat klimat. Nollalternativet har inga planerade skyfallszoner och riktlinjer för bygglov i områden utanför detaljplan saknas.

**Klimat-
påverkan**

<p>Klimatpåverkan bedöms få negativa konsekvenser med ökad bebyggelse i fyra tätorter samt på landsbygden, vilket kan leda till ökade transporter. I förhållande till nollalternativet bedöms planförslaget leda till minskad klimatpåverkan då det underlättar för ökad kollektivtrafik och förbättrade gång och cykelvägar.</p>		<p>Bedöms innebära negativ konsekvens då landsbygdsutvecklingen inte vägleds vilket kan leda till spridd bebyggelse.</p>
---	--	--

Jämförelsealternativ – fokus tätortsutveckling

Med fokus på utbyggnad av tätorterna Henån och Svanesund minskar negativa konsekvenser på grund av klimatpåverkan i och med att det ger ökat underlag för kollektivtrafik, detta innebär att transporter kan minska och att barn, unga och äldre kan röra sig mer fritt. Alternativet innebär att befintliga lägen nyttjas där det redan finns investeringar gjorda för vatten- och avlopp, infrastruktur och kollektivtrafik. Det innebär ekonomiska och miljömässiga hållbarhet på sikt.

Utveckling av gröna samband är lika som huvudalternativet. Risk finns dock för att bostadsnära natur tas i anspråk för bebyggelse, vilket innebär negativa konsekvenser för folkhälsan då fler får längre till rekreativsmöjligheter.

8.2 Miljöbedömningen och planförslaget

Arbetet med miljöbedömningen har genomförts genom samverkan mellan planarbete och framtagande av miljökonsekvensbeskrivning. Det har bland annat medfört att:

- Planförslaget har ändrats vad gäller ianspråktagande av jordbruksmark för exploatering
- Vid Varekilsån har grönstråket kring del av ån som inte omfattas av strandskydd har ändrats till 30 meter på vardera sida vilket är positivt för miljö kvalitetsnormer för vatten och Natura 2000-området Halsefjorden
- Planförslaget har anpassats efter nyligen genomförd inventering av naturvärden och ekosystemtjänster.

8.3 Påverkan på miljö kvalitetsnormer

Översiktsplanens inriktning att ta med miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvattenförekomster och att avsätta mark för lokalt omhändertagande av dagvatten, att bevara grönområden och ha buffertzoner mot vattendrag i tätorten är åtgärder som bedöms innebära bättre förutsättningar att klara normerna.

Orust kommun omfattas inte av krav på bullerutredning. Regler för riktvärden för buller enligt gällande lagstiftning ska följas. Kommunen strävar efter att begränsa buller i enlighet med miljöbalkens allmänna hänsynsregler samt regler om egenkontroll, hänsyn och prövning.

Översiktsplanen omfattas av riktlinje om att utredning ska göras vid nya planer som kan medföra en påtaglig trafikökning som kan ge tydliga ökningshalter vid gator och vägar, samt att åtgärder ska vidtas för att minska påverkan på luftkvalitet.

8.4 Påverkan på riksintressen

Enligt 3 kapitlet 5 § plan- och bygglagen ska det framgå av översiktsplanen hur kommunen avser att tillgodose riksintressen enligt 3 och 4 kapitlet miljöbalken. I översiktsplanen anges rekommendationer som bidrar till att säkerställa riksintressena.

Kommunen delar de statliga myndigheternas uppfattning om utpekade riksintresseområden.

Kommunen har tagit hänsyn till riksintressena i översiktsplanen och kommer tillgodose riksintressena i samband med detaljplanering, bygglovsgivning, förhandsbesked och tillståndsprövning.

Kommunen ser ingen konflikt mellan de olika riksintressena. Vid utpekande av områden för mångfunktionell bebyggelse, verksamheter och bostäder har stor hänsyn tagits till riksintressena och områden har föreslagits utanför område av riksintresse.

Risk finns för påverkan på Natura 2000-området Halsefjorden genom Varekilsån och utveckling av bebyggelse samt verksamheter industrier utmed ån.

8.5 Avstämning av miljökvalitetsmålen

Relevanta miljökvalitetsmål har utvärderats gentemot miljöaspekternas bedömda konsekvenser. Konsekvenserna har bedömts för både nollalternativet och den planerade verksamheten. Bedömningen sammanfattas med figurer enligt följande:

- Förslaget bedöms bidra till att uppnå målet
- Förslaget varken bidrar till eller försämrar möjligheterna att uppnå målet
- Förslaget bedöms försämma möjligheterna att nå målet

Nationellt miljömål	Nollalternativ		Planförslag
 Frisk luft			
I både planförslaget och nollalternativet förväntas trafiken öka, utöver den generella trafikökningen. Utbyggnad som gynnar gång-, cykel- och kollektivtrafik bedöms innebära positivt för målet			
 Giftfri miljö			
Planförslaget innebär att sanering av mark sker till känslig och mindre känslig markanvändning inom de områden som ska planläggas för bostäder och verksamheter, vilket har en positiv påverkan på miljömålet. Nollalternativet innebär att sanering inte sker i lika stor skala vilket kan få till följd att förorenad mark kvarstår.			
 Ingen övergödning			
Planförslaget innebär möjlighet till utbyggt kommunalt vatten- och avloppsledningsnät vilket medför att påverkan minskar på vattendrag, hav och sjöar. Riktlinjer som främjar miljötillståndet i vatten genom bevarande av gröna områden som renar och fördröjer är positivt. Nollalternativet innebär att belastning av näringsämnen på recipienterna riskerar att öka. Planförslaget ger en vägledning till att samla bebyggelse till tätorterna, nollalternativet har ingen vägledning för landsbygdsutveckling vilket kan innebära en spridd och fragmenterad bebyggelse.			
 Levande skogar			
Planförslaget innebär att skogsmark tas i anspråk för bebyggelseutveckling. Risk för att infrastruktur får barriäreffekter och tar skog i anspråk som ingår i gröna stråk från staden. Nollalternativet innebär att skog blir kvar vid utbyggnadsområden. Utpekandet av gröna stråk och områden stärker miljökvalitetsmålet.			

Nationellt miljömål	Nollalternativ		Planförslag
 God bebyggd miljö			
Planförslaget innebär att underlaget till kollektivtrafiken ökar i tätorterna. Förslaget ger god tillgång till gröna stråk och grönområden i tätorterna. Nollalternativet skulle innebära lägre underlag till kollektivtrafik och inget utpekande av gröna stråk och områden.			
 Ett rikt växt- och djurliv			
Planförslaget innebär möjlighet att stärka gröna stråk och områden. Dock finns få ställningstaganden när utvecklingsområden berör höga naturvärden och skyddade arter. Förslag finns för skydd av ett våtmarksområde.			
 Begränsad klimatpåverkan			
Planförslaget innebär att en fördelning av bebyggelse till fyra tätorter och kustorter vilket kan innebära ökade transporter. Förslaget innebär samtidigt att gång-, cykel- och kollektivtrafik kan gynnas. Planförslaget avsatser inte mark för att producera förnybar energi. Nollalternativet innebär negativ utveckling då bebyggelseutveckling på landsbygden inte vägleds.			
 Bara naturlig försurning			
Planförslaget bedöms inte påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.			
 Grundvatten av god kvalitet			
Planförslaget föreslår ingen bebyggelse i anslutning till viktiga grundvattentäkter.			
 Ett rikt odlingslandskap			
Planförslaget bedöms innebära att åkermark tas i anspråk i tätortsnära lägen, dock mindre spridd bebyggelse på landsbygden än nollalternativet.			

8.6 Folkhälsomål

Sverige har en nationell folkhälsopolitik med elva målområden. Det övergripande målet är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa för hela befolkningen. Målområdena är bland annat barn och ungas uppväxtvillkor, miljöer och produkter och fysisk aktivitet. Grönstruktur som stimulerar till möten och aktivitet och som ger möjlighet till rekreation och lek för alla åldrar och grupper i samhället, skapar förutsättningar för folkhälsa. Översiktsplanen innebär en utveckling av stråk som uppmuntrar till promenader och motionscykling, såsom gång- och cykelvägar till och vid populära fritids- och rekreationsområden, vilket är positivt för folkhälsan.

8.7 Överensstämmelse med miljöbalken

Miljöbalkens kapitel 2 behandlar de allmänna hänsynsreglerna. Reglerna innebär bland annat att den ansvarige måste ha kunskap om verksamheten och att den ska lokaliseras till en lämplig plats.

Planförslaget bedöms vara förenlig med de allmänna hänsynsreglerna genom att en prioritet sker av utveckling i tätorterna i kollektivtrafiknära läge. Det innebär även att det ger förutsättningar för att utveckla gång- och cykelvägar i kommunen.

Miljöbalkens kapitel 3 innehåller grundläggande bestämmelser för hushållningen med mark- och vattenresurser. Där anges bland annat att mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov.

Miljöbalkens kapitel 5 behandlar miljökvalitetsnormer, vilka ska säkerställa att människors hälsa och miljö inte påverkas negativt. Normerna reglerar den kvalitet på miljön som ska uppnås till en viss tidpunkt. I dagsläget finns miljökvalitetsnormer för omgivningsbuller, föroreningar i utomhusluft, kemiska föreningar i fisk- och musselvatten samt kvalitetskrav för vattenförekomster.

Planförslaget bedöms leda till att miljökvalitetsnormerna nås, förutom vid Varekilsån där det vid utbyggnad behövs tydliga ställningstagande om markanvändning utmed ån i tätorten.

Miljöbalkens 7 kapitel om skydd handlar om skydd av områden. Ett våtmarksområde pekas ut för skydd.

9 Uppföljning

Enligt miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning innehålla en redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen medför. Såväl den förutsedda som den oförutsedda betydande miljöpåverkan ska följas upp.

Uppföljningen medverkar till att syftet med miljöbedömningen och målen om hållbar utveckling ska uppfyllas. Uppföljning bidrar också till ökad kunskap och kvalitetssäkring av miljöbedömningar.

Boverket rekommenderar att uppföljningen av översiktsplanens betydande miljöpåverkan kopplas till befintlig tillsyn, miljöledning och övervakning. Ett sätt kan vara att samordna uppföljningen med den ordinarie miljöövervakningen i kommunen. Uppföljningen kan sammanställas i en miljöredovisning som lämpligen kan fungera som underlag vid en aktualitetsprövning av planen. Det är också viktigt att följa upp översiktsplanens styrande verkan för miljön genom kommunens fortsatta arbete med bland annat detaljplaner, andra planer samt lov och tillstånd. Även andra planers och tillståndsärendens miljökonsekvensbeskrivningar kan vara lämpliga underlag i en sådan utvärdering. Uppföljningen bör ske kontinuerligt och planerat.

Referenser

- ArtDatanken. (den 05 09 2022). *Artportalen*. Hämtat från Artportalen: www.artportalen.se
- Bohusläns museum. (2020). *Kulturmiljöer på Orust. Del 1: Historik. Bohusläns museum Rapport 2020:14, del 1. 2020-09-30*. Uddevalla: Bohusläns museum.
- Boverket. (2007). *Bostadsnära natur. Inspiration och vägledning*. Karlskrona: Boverket.
- Jordbruksverket. (den 02 05 2022). TUVU - databas för ängs- och betesmarksinventeringen. Orust, Västra götaland, Sverige.
- Kommunfullmäktige. (2009). *Aktualitetsförklaring Översiktsplan 2009. Diarienummer KS/2018:494. Datum 2018-05-02*. Orust: Orust kommun.
- Länsstyrelsen i Västra götaland. (2019). *handlingsplan för grön infrastruktur. Västra götaland läns. Rapport 2019:21*. Göteborg: Länsstyrelsen i Västra götaland läns.
- Länsstyrelsen i Västra götaland läns. (den 23 11 2022). *Kartor över förorenade områden*. Hämtat från Länsstyrelsen i Västra götaland: <https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/miljo-och-vatten/fororenade-omraden/kartor-over-fororenade-omraden.html>
- Naturvårdsverket. (2009). *Handbok med allmänna råd om miljöbedömning av planer och program. rapport 2009:1. utgåva 1 februari 2009*. Stockholm: Naturvårdsverket.
- Naturvårdsverket. (den 18 05 2021). *Skyddad natur*. Hämtat från Naturvårdsverket: <https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>
- Naturvårdsverket. (den 07 09 2022). *Artskydd i strategisk miljöbedömning*. Hämtat från Naturvårdsverket: <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/miljobedomningar/specifik-miljobedomning/biologisk-mangfald-i-miljobedomning/artskydd-i-specifik-miljobedomning/>
- Naturvårdsverket m fl. (2020). *Miljömålen*. Stockholm: Naturvårdsverket m fl. Hämtat från <http://www.sverigesmiljomal.se>
- Naturvårdsverket med flera. (den 02 02 2021). *Miljömålen*. Hämtat från Sveriges miljömål: www.sverigesmiljomal.se
- Orust kommun. (2009). *Översiktsplan 2009 Orust kommun. Översiktsplanen är antagen av Kommunfullmäktige 2009-11-12 § 115. Översiktsplanen vann laga kraft den 12 april 2010*. Orust: Orust kommun.
- Orust kommun. (2016). *Vindbruksplan. Tillägg till översiktsplan 2009 Orust kommun. Antagandehandling upprättad 7 oktober 2015. Justerad 23 maj 2016*. Orust: Orust kommun.
- Orust kommun. (2017). *Fördjupad översiktsplan för Slussen. Fördjupning av översiktsplan 2009. Antagandehandling 2017-08-20. Laga kraft 2018-01-18*. Orust: Orust kommun.
- Orust kommun. (den 07 09 2022). *Havet, båten och miljön*. Hämtat från Orust kommun: <https://orust.se/amnesomrade/kommunochpolitik/kommunfakta/havetbatenochmiljon.4.403d444a13f99aae52350c.html>
- Statistiska centralbyrån (SCB). (den 06 09 2022). *Kommunal och regional enregiststatistik*. Hämtat från Statistiska centralbyrån (SCB): www.scb.se
- Tjörns och Orusts kommuner. (2019). *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och orusts kommuner. Samrådshandling 2019-10-12*. Tjörn och Orust: Tjörns och Orusts kommuner.

Översiktsplan 2040 Orust kommun
Granskningshandling

Upprättad den 26 februari 2024 av
Sektor Ledning och verksamhetsstöd, Orust
kommun

Diarienummer KS/2020:1204

Planhandlingarna består av:

- Översiktsplan granskningshandling, upprättad 2024-02-26 denna handling
- Miljökonsekvensbeskrivning, 2024-02-19

Innehållsförteckning

1	Välkommen	3	7.3	<i>Kommunens allmänna ställningstaganden</i>	151
2	Inledning	3	7.4	<i>Skyfall och kraftig nederbörd.....</i>	153
2.1	<i>Vad är en översiktsplan?</i>	3	7.5	<i>Högvattenhändelser i havet</i>	154
2.2	<i>Planprocessen</i>	4	7.6	<i>Höga nivåer och flöden i vattendrag</i>	157
2.3	<i>Avgränsning</i>	4	7.7	<i>Ras, skred och erosion</i>	159
2.4	<i>Gällande översiktsplaner.....</i>	4	7.8	<i>Mark- och vattenanvändning</i>	161
2.5	<i>Planeringsförutsättningar</i>	5	7.9	<i>Vägar</i>	162
2.6	<i>Ordlista</i>	9	7.10	<i>Konsekvensanalys översvämning</i>	163
2.7	<i>Styrdokument, mål & underlag</i>	11	7.11	<i>Ras, skred och erosion</i>	177
3	Utvecklingsinriktning.....	16	7.12	<i>Samhällsekonomisk analys.....</i>	183
3.1	<i>Utvecklingsstrategier</i>	19	7.13	<i>Bedömning av samhällsekonomiska effekter av klimatanpassning</i>	189
4	Mark- & vattenanvändning	26	7.14	<i>Strategiska ställningstaganden</i>	194
4.1	<i>Generella ställningstaganden</i>	26	7.14.1	<i>Henån</i>	194
4.2	<i>Tätorter & kustsamhällen</i>	35	7.15	<i>Förslag på fördjupade underlag</i>	196
5	Tematiska ställningstaganden	66	7.16	<i>Referenser.....</i>	196
5.1	<i>Befolkning och bebyggelse.....</i>	66	8	Förutsättningar	198
5.2	<i>Natur & kultur</i>	72	8.1	<i>Historik.....</i>	198
5.3	<i>Näringsliv</i>	78	8.2	<i>Befolkningsutveckling</i>	198
5.4	<i>Transportinfrastruktur</i>	80	8.3	<i>Befolkning och bebyggelse</i>	201
5.5	<i>Regionala & mellankommunala frågor</i>	85	8.4	<i>Näringsliv.....</i>	208
5.6	<i>Teknisk försörjning</i>	89	8.5	<i>Service.....</i>	211
5.7	<i>Miljö- & riskfaktorer</i>	92	8.6	<i>Natur & kultur.....</i>	212
6	Riksintressen & skydd enligt miljöbalken ..	95	8.7	<i>Transportinfrastruktur.....</i>	219
6.1	<i>Riksintressen.....</i>	95	8.8	<i>Regionala och mellankommunala frågor</i>	224
6.2	<i>Miljökvalitetsnormer</i>	119	8.9	<i>Teknisk försörjning.....</i>	229
6.3	<i>Skydd av naturmiljöer</i>	129	8.10	<i>Miljö- & riskfaktorer</i>	236
6.4	<i>Skydd av jord- & skogsbruk</i>	141	9	Genomförande & uppföljning	246
6.5	<i>Skydd av kulturvärden.....</i>	146	9.1	<i>Genomförande.....</i>	246
7	Klimatriskstrategi	149	9.2	<i>Uppföljning</i>	250
7.1	<i>Inledning.....</i>	149	10	Konsekvenser	250
7.2	<i>Klimatrisiker</i>	149	10.1	<i>Miljökonsekvenser</i>	251
			10.2	<i>Sociala konsekvenser</i>	251

10.3	<i>Ekonomiska konsekvenser</i>	251	11.1	<i>Så här lämnar du synpunkter</i>	253
11	Synpunkter & dialog	253	11.2	<i>Sammanställning tidig dialog</i>	253

1 Välkommen

Välkommen till granskningsförslaget för Orusts nya översiktsplan. Vi önskar ha dina synpunkter på förslaget senast 25 maj 2024. Läs mer hur synpunkter lämnas i översiktsplanens kapitel ”synpunkter och dialog”.

2 Inledning

I översiktsplanen ska kommunen ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas i framtiden och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Översiktsplanen ska även redovisa hur kommunen tänker ta hänsyn till allmänna intressen samt hur riksintressen och miljökvalitetsnormer kommer att tillgodoses. Det ska även framgå hur den fysiska planeringen samordnas med nationella och regionala mål. Översiktsplanen redovisar ställningstaganden med inriktning på kort sikt och på lång sikt, fram till år 2040.

Förslaget till den nya översiktsplanen har ett tydligt hållbarhetsfokus. Vision, strategier, fokusområden samt förslag till mark- och vattenanvändning är framtagna med utgångspunkt i FN:s hållbarhetsmål. I framtagandet av planförslaget har flertalet workshops genomförts där både kommunens politiker och tjänstepersoner varit delaktiga. Orust kommun har även genomfört en tidig dialog med medborgare, skolbarn, ungdomar, företagare och med föreningslivet under hösten 2021. Samråd har hållits mellan 13 februari och 12 maj 2023. Resultaten har arbetats in i granskningsförslaget.

Översiktsplaneförslaget är framtaget genom en integrerad process där miljö- och hållbarhetsaspekter har behandlats och bedömts parallellt med framtagande av mark- och vattenanvändningen. Förslaget till den nya översiktsplanen följer Boverkets ÖP-modell och utgår från en struktur med tre nivåer: utvecklingsinriktning, mark- och vattenanvändning samt tematiska frågor.

2.1 Vad är en översiktsplan?

Varje kommun ska ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen enligt Plan- och bygglagen (PBL). Översiktsplanen är inte bindande men ska ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Även om översiktsplanen inte är juridiskt bindande väger den tyngre än andra beslutsunderlag genom sin förankring i en planeringsprocess som kräver samråd och insyn. Eventuella avsteg från översiktsplanen måste motiveras.

En översiktsplan ska kunna förstås och användas av många olika aktörer, både av professionella användare och av privatpersoner. Ställningstaganden för olika delar av kommunen ska tydligt framgå av planen för att underlätta tillämpningen i efterföljande planering, prövningar och beslut.

Det ska tydligt framgå i översiktsplanen hur kommunen ska ta hänsyn till allmänna intressen samt hur riksintressen ska tillgodoses och hur miljökvalitetsnormer ska följas. Översiktsplanen ska också redovisa vilka konsekvenser översiktsplanens förslag får – för samtliga tre hållbarhetsaspekter (social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet) på kort och lång sikt.

Översiktsplanen är en viktig utgångspunkt för hela samhällsbyggnadsprocessen, från den första idén till den färdiga byggnationen. Den slutliga översiktsplanen ska vara genomarbetad, väl motiverad och ge en tydlig beskrivning av hur Orust kommun ska utvecklas framöver.

För att översiktsplanen ska vara fullt användbar är processen lika viktig som det slutgiltiga dokumentet, därför tas översiktsplanen fram i samarbete mellan tjänstepersoner, politiker, allmänhet och aktörer i kommunen genom en omfattande dialog- och förankringsprocess som spänner över flera år.

Översiktsplan 2040 är i huvudsak en digital översiktsplan som även kommer att finnas som PDF-version. Översiktsplanen utgår från Boverkets ÖP-modell 2.1. Översiktsplanen omfattar stora områden och syftar till att ge stöd åt den strategiska utvecklingen vilket återspeglas i detaljeringsgraden. Gränser ska tolkas schematiskt utifrån förhållanden på platsen.

2.2 Planprocessen

Processen för en översiktsplan styrs av plan- och bygglagens tredje kapitel. Innan kommunen antar en översiktsplan ska förslag till översiktsplan ha genomgått ett samråd och en granskning. Nedan beskrivs planprocessen kortfattat.

Under 2021 påbörjades arbetet med tidig dialog med invånarna, för att samla information och lokalkännedom som sedan legat till grund för det fortsatta arbetet med översiktsplanen. Dialogen genomfördes i fyra delar och redovisas under avsnittet Synpunkter och dialog.

2.2.1 Samråd

Samrådet ägde rum 13 februari till 12 maj 2023 och består av en dialog med kommuninvånarna, länsstyrelsen, regionplaneorgan, myndigheter samt andra kommuner och invånare som berörs av förslaget. Syftet med samrådet är att ge möjlighet till insyn och påverkan innan förslaget är färdigt, för att på det sättet få fram ett förankrat och väl underbyggt beslutsunderlag.

Synpunkter som kommer in under samrådet har sammanställts och besvarats i en samrådsredogörelse.

2.2.2 Granskning

Utifrån inkomna synpunkter under samrådet justeras översiktsplanen. Planförslaget ställs sedan ut för granskning under minst två månader. Då ges återigen möjlighet att lämna synpunkter och dessa ska lämnas skriftligen. Synpunkter som kommer in under granskningsskedet sammanställs i ett så kallat särskilt utlåtande. Efter granskningen får inga större ändringar göras, i så fall krävs ytterligare en granskning innan översiktsplanen kan antas.

2.2.3 Antagande

I antagandeskedet görs de sista eventuella justeringarna och därefter skickas översiktsplanen för godkännande till kommunstyrelsen och för antagande i kommunfullmäktige.

2.3 Avgränsning

Ämnesmässig: Mark- och vattenanvändning

Geografisk: Orust kommun (förutom havsområdet som hanteras inom fördjupad översiktsplan för havet)

Tidsmässig: År 2024 – 2040

2.4 Gällande översiktsplaner

När den nya översiktsplanen har vunnit laga kraft upphör Översiktsplan 2009 att gälla. Följande fördjupningar av översiktsplanen och tematiska tillägg till översiktsplanen fortsätter att gälla:

- Fördjupning av översiktsplanen för Slussen

- Vindbruksplan, Tillägg till Översiktsplan 2009 Orust kommun
- Fördjupning av översiktsplanen för havet i Tjörns och Orusts kommuner Inom området för

Slussen FÖP är mark- och vattenanvändningen samt riktlinjer och rekommendationer relativt detaljerade. Detta innebär att Slussen FÖP gäller över ÖP 2040 inom detta planområde.

Vindbruksplan och ÖP 2040 gäller parallellt.

FÖP havet i Tjörns och Orusts kommuner gäller endast havsområdet. Markanvändningen i gränssnittet mellan hav och land beskrivs närmare under mark- och vattenanvändningen för tätorter och kustsamhällen samt under tematiska ställningstaganden; bryggor och hamnar.

2.5 Planeringsförutsättningar

2.5.1 Orust kommuns vision

Orust kommuns vision sträcker sig mot 2040 och har mottot:

Orust - den gröna och trygga ön där tanken är fri och drömmar får liv.

2.5.1.1 Förklaring av värdeord

Grön - som i landskapet och symbol för det fossilfria och ekologiska.

Trygg - som i grundad erfarenhet, ett gediget arv och en god plats för livet.

Fri tanke - som i tillåtande, öppen, demokratisk, innovativ och fritänkande.

Ö - som i unik och karaktärsfull.

Drömmar - som i viljan att leva och skapa med hjärtat.

Får liv - som i framtidstro och utveckling som blir verklighet.

För att uppnå visionen och säkerställa en hållbar utveckling har fem övergripande mål tagits fram:

- Bo och leva på Orust
- Miljöarbete på Orust
- Infrastruktur och kollektivtrafik
- Bilden av Orust
- Extern samverkan

13 utvecklingsområden summerar Orusts önskvärda framtida utveckling:

- Medborgarens delaktighet
- Social hållbarhet, folkhälsa och omsorg
- Lärande
- Kultur
- Fritid
- Kommunikation/Infrastruktur
- Boende
- Näringsliv
- Turism
- Miljö
- Energi
- Ekonomi
- Kommunen som arbetsgivare

2.5.2 Befolkningsutveckling

Befolkningsutvecklingen har under de senaste 30 åren varierat beroende på många faktorer. Den stora ökningen och inflyttningen skedde i slutet av 80-talet och början av 90-talet. Sedan dess har ökningen varit liten men stabil. Befolkningsutvecklingen är beroende av främst faktorer som ålderssammansättning, bostadsbyggande och kommunikationer. Pendlingen är omfattande för Orust del och den stora utpendlingen visar att det är attraktivt att bo på Orust och kunna arbeta utanför kommunen.

Befolkningsprognosen bygger på dels statistik, dels på tidigare utveckling och inte minst framtida planer, där 1 800 nya bostäder möjliggörs under prognosperioden. Två av tre delområden som växer snabbare finns i de östra och norra delarna av kommunen. Område väst med sin äldre befolkning har en långsammare utveckling. Detta beror på de utbyggnadsplaner som finns främst är lokaliserade till tätorterna Henån, Varekil och Svanesund. Pendlingen är stor i de växande orterna Svanesund och Varekil och beroende av att det finns goda kommunikationer.

Hur befolkningsunderlaget aktivt kan utvecklas beror på en rad olika förutsättningar. Infrastruktur och kommunikationer är avgörande, likaså en god planberedskap. En ny bro till fastlandet från Svanesund, nya arbetstillfällen, en väl fungerande kollektivtrafik, nya mobilitetstjänster och goda möjligheter till distansarbete är prioriteringar som alla bidrar till en ökad befolkning. Hur översiktsplanen med tillhörande detaljplaner genomförs är en annan avgörande faktor. Sammantaget har Orust en bättre planberedskap idag än under tidigare år, vilket också möjliggör ökad inflyttning och en positiv befolkningsutveckling. En annan viktig faktor är i vilken utsträckning delårsfastigheter kan bli helårsfastigheter. Orust ligger bland de 10 kommuner i Sverige med flest delårsboende. Sammantaget är det flera faktorer som bidrar till att vi ser en positiv befolkningsutveckling på sikt.

2.5.3 Bostads- & verksamhetsbehov

För att skapa förutsättningar för en långsiktig befolkningsökning och därmed hantera kommunens demografiska utmaningar behövs ett tillskott av bostäder i strategiska lägen. Strategiska lägen bedöms i huvudsak vara i tätorterna (Henån, Ellös, Varekil och Svanesund) med närhet till service, infrastruktur och kollektivtrafik.

I de föreslagna utbyggnadsområdena i mark- och vattenanvändningskapitlet finns utrymme för nära 2 300 bostäder i tätorterna fram till 2040. Cirka 500 av dessa ingår i pågående detaljplaner i tätorterna. En stor del av den föreslagna bostadsutbyggnaden i Svanesund är beroende av en ny broförbindelse mellan Svanesund och fastlandet. Med en broförbindelse finns större möjligheter för bostadsutveckling i framför allt Svanesund och Varekil på grund av den stärkta kopplingen till övriga regionen.

Ny offentlig service såsom skola, omsorg och fritidsanläggningar ska lokaliseras till servicenära lägen med möjlighet till hållbara transporter. Vid en sådan lokalisering ökar underlaget för såväl kollektivtrafik som service vilket även gynnar det befintliga utbudet. En åldrande befolkning leder till ett ökat behov av vård- och omsorg samt anpassade bostäder. Ett väl avvägt bostadstillskott kan leda till en omflyttning inom kommunen och därmed ökade möjligheter för olika befolkningsgrupper att hitta en lämplig bostad utifrån sin livssituation.

Enligt befolkningsprognosen finns det i nuläget och fram till 2029 en generellt god kapacitet i grundskola och förskola. Det råder i nuläget viss brist på förskolekapacitet i Henån. Eftersom befolkningsutvecklingen är osäker på lång sikt är det viktigt att ha mark- och planberedskap utifrån ett ökat behov, även om kapaciteten i dagsläget och närmaste åren bedöms vara god.

Kommunen har en stor andel ny- och ombyggda lokaler för offentlig verksamhet. För att dessa ska kunna utnyttjas på ett hållbart sätt behövs en stabil befolkningsutveckling och balanserad demografi.

Kompetensförsörjningen för såväl kommunala som privata verksamheter har stor betydelse för kommunens utveckling. Därför krävs planberedskap i olika delar av kommunen, variation i boendeformer och attraktiva boendemiljöer.

Vidare behöver tätorterna stärkas med mötesplatser och centrumverksamheter, för att skapa en väl fungerande helhet tillsammans med bostadsutvecklingen. Som ett led i samhällsutvecklingen behövs också platser för fritid, kultur och idrott. Det kan också röra sig om att utveckla och underhålla befintliga anläggningar. Kultur-, fritid- och friluftsutbudet behöver ha ett helårsperspektiv, rikta sig till olika åldersgrupper och vara tillgängligt för alla. Orust har stora värden för friluftslivet och dessa kan tillgängliggöras mer.

2.5.4 En ny broförbindelse

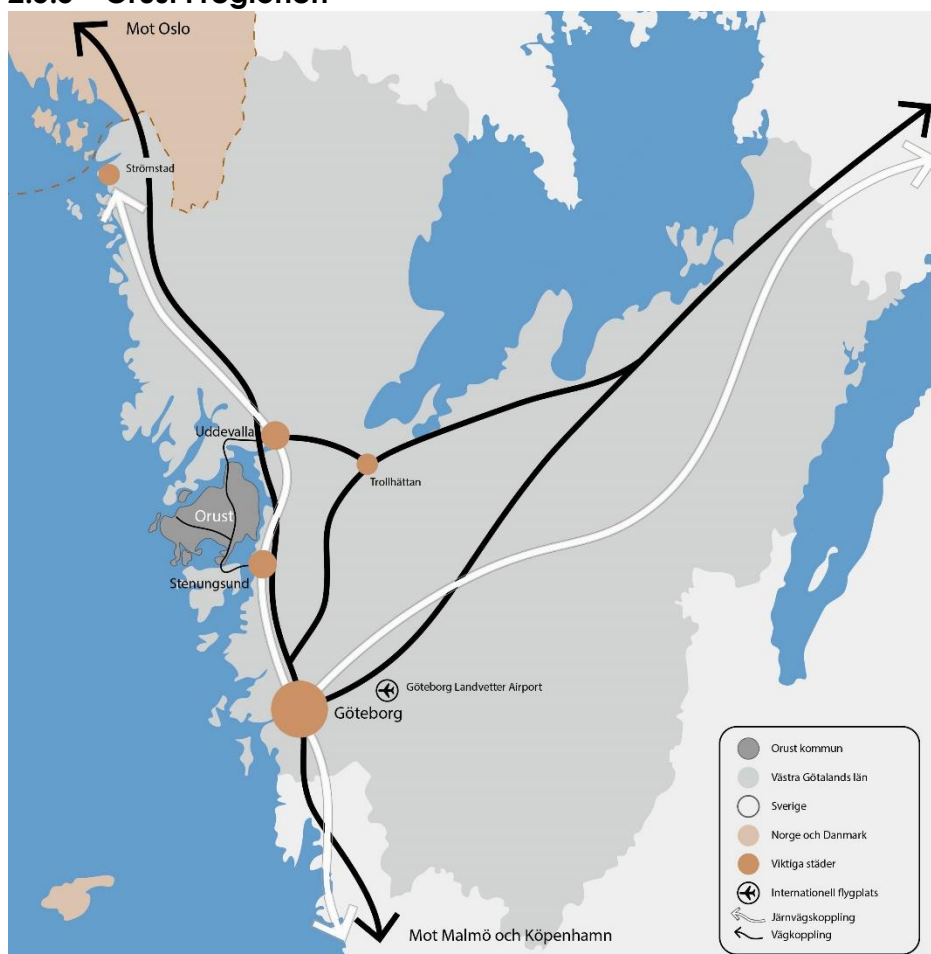
Utvecklingen av Orust, Tjörn och Stenungsund begränsas i dagsläget av kapacitetsbristen på Tjörnbroliden. Även vägfärjan mellan Svanesund och Kolhättan är nära maxkapacitet. Detta föreslås lösas genom en ny broförbindelse mellan Orust och Stenungsunds kommun, vilket skulle gynna såväl Orust som grannkommunerna.

Detta skulle innebära bättre kapacitet för både kollektiva transporter och biltrafik, men också kortare resväg till pendeltågsstationen i Svenshögen och E6. På så sätt förbättras trafikförbindelserna i hela delregionen. Orustborna får förbättrad tillgänglighet till större arbetsmarknader i Stenungsund, Göteborg och Uddevalla, men också bättre tillgång till fritidsaktiviteter och sällanköpsvaror. En ny broförbindelse skulle innebära större potential för bebyggelseutvecklingen på hela Orust, men främst i den östra kommundelen. Detta skulle kunna innebära att tyngdpunkten för bebyggelsen inom kommunen förskjuts mer mot Svanesund och Varekil. Henån kommer fortsatt vara kommunens huvudort och utvecklas därefter.

I kapitlet *Mark- och vattenanvändning* redovisas ett utredningsområde för framtida broförbindelse norr och väster om Svanesund. Någonstans inom detta område bedöms bron med anslutningsväg att placeras. Exakt dragning av bron och tillhörande vägdragning fastställs i ett senare skede av Trafikverket i en så kallad vägplan. Det är därför inte möjligt att i nuläget precisera den exakta lokaliseringen av tillkommande transportinfrastruktur. Med en ny bro möjliggörs en större bostads- och verksamhetsutveckling i anslutning till den nya anslutningsvägen. Hur denna utveckling ska utformas kommer att föreslås i ett fördjupat arbete när beslut om lokalisering är taget, exempelvis genom en fördjupning av översiktsplanen. Kommunen ser potential och möjlighet att utveckla bostäder och verksamheter i anslutning till broförbindelsen. Inom utredningsområdet används förutom befintlig sammanhängande bostadsbebyggelse och natur och friluftsliv markanvändningskategorin landsbygd med möjligheter till kompletteringar av befintlig bebyggelse.

2.5.5 Orust i regionen

Schematisk karta över Orust läge i regionen.

Orust är en ö-kommun i Bohuslän på Sveriges västkust, som ligger sex mil norr om Göteborg och angränsar till Uddevalla norrut. Fast broförbindelse finns norr- och söderut för vidare koppling till järnväg och europaväg, dessutom finns två färjelinjer som förbinder Orust med fastlandet. Havet är ständigt närvarande och kommunen består till stor del av hav och landsbygd. Ett antal mindre tätorter finns längs kusterna. Henån på norra Orust är kommunens centralort med drygt 2 000 invånare. Många boende på Orust arbetspendlar till närliggande kommuner som Göteborg, Stenungsund och Uddevalla samtidigt som det finns ett rikt näringsliv inom kommunen. Kommunen är också en populär fritids- och turistkommun, under sommaren mer än fördubblas antalet boende och personer som vistas i kommunen.

2.6 Ordlista

Arbetsstillfälle: Ett arbetsstillfälle är en möjlighet för en människa att få ett arbete. Det kan finnas flera arbetsstillfällen vid en arbetsplats.

Barnperspektiv: Utgör vuxnas perspektiv på vad som är bra för barnen.

Barnrättsperspektiv: Då barnets fulla människovärde erkänns och respekteras och därmed inte diskrimineras på grund av härkomst, kön, religion, funktionshinder eller liknande skäl.

Biologisk mångfald: Variationsrikedomen inom arter, mellan arter och av ekosystem.

Dagvatten: Regn-, spol- och smältvatten som rinner på hårdgjorda ytor, eller på genomsläpplig mark via diken eller ledningar till sjöar och vattendrag, eller till reningsverk.

Demografi: Befolkningens fördelning, storlek och sammansättning. Det kan avse ålder, kön, yrke, inkomst, religion, etnicitet, intressen, utbildning, civilstånd eller annat.

Ekosystemtjänster: Funktioner i naturen som förser samhället med grundläggande resurser som rent vatten, ren luft, mat, naturupplevelser och reglering av det lokala klimatet. Sådant vi ofta tar för givet men är avgörande för vårt välmående och våra livsvillkor.

Flerbostadshus: Bostadshus med fler än tre bostadslägenheter. Flerbostadshus kan även innehålla lokaler.

Förtätning: Nybyggnation inom eller i nära anslutning till tätort som bidrar till högre befolknings- och/eller bebyggelsestäthet i hela eller del av tätorten.

Gestaltning: Gestaltning är att genom detaljer, färg, form och material utforma exempelvis en byggnad eller en offentlig miljö på ett medvetet sätt.

Grundläggande samhällsservice: Tillgång till grundskolor, vårdcentral och livsmedelsbutik utgör ett grundläggande behov och en förutsättning för jämlika livsvillkor

Grön- och blåstruktur: Är ett sammanhängande system av områden, exempelvis parker, naturmark, sjöar och vattendrag.

Grönområden: Mark i kommunen som täcks av grönska och inte av byggnader eller hårdgjord yta, till exempel naturområden, parker, planteringar eller gräsmattor.

Grön infrastruktur: Sammanhängande natur som bildar en helhet, en struktur, som exempelvis möjliggör för spridning av arter.

Hållbar utveckling: Utveckling som tillgodoser våra behov idag utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina. Det hållbara samhället är ett samhälle där ekonomisk utveckling, social välfärd och sammanhållning förenas med en god miljö.

Innovation: Nya lösningar som svarar mot behov och efterfrågan i vardagen och omvärlden. Värdet uppstår då en idé omsätts i praktiken och nyttiggörs. Värdet som skapas kan anta många former – ekonomiska, sociala eller miljömässiga.

Jämlikhet: Att alla ska ha samma möjligheter och levnadsvillkor oavsett bostadsort, ålder, kön, funktionsnedsättning, etnicitet, sexualitet, religion med mera.

Jämställdhet: Att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla områden i livet.

Klimatanpassning: Åtgärder som syftar till att skydda samhälle och miljön från de konsekvenser som ett förändrat klimat kan medföra för mark, vatten och bebyggelse.

Klimatpåverkan: Den påverkan mänsklig aktivitet eller naturliga fenomen har på klimatet.

Kommersiell service: Handel med dagligvaror, sällanköpsvaror samt hushållsnära service som frisör, tandläkare med mera.

Mötesplats: Platser där människor möts och interagerar i någon form. Parker, torg, lekplatser, idrottsplatser, ungdomsgårdar eller hundrastgård är exempel på detta. Mötesplatser kan både vara kommersiella och ickekommersiella.

Offentlig service: Den service som regleras eller ges av samhället i form av förskola, skola, äldreomsorg och sjukvård.

Tillgänglighet: Möjligheten för en viss grupp människor att kunna nå en viss plats eller funktion för att uträtta ett ärende. Avstånd, tid och kostnad är parametrar som brukar tas med i bedömningen. Ordet tillgänglighet kan även användas i betydelsen tillgänglighet för funktionshindrade.

Tätorter: Syftar i översiktsplanen på de fyra större tätorterna på Orust: Henån, Svanesund, Ellös och Varekil.

Upplåtelseform: Är sättet att förfoga över en bostad. I Sverige finns tre olika former; hyresrätt, bostadsrätt och äganderätt.

2.7 Styrdokument, mål & underlag

Översiktsplanen ska bidra till måluppfyllelse för flertalet globala, nationella, regionala och lokala mål.

Orust kommun har ett stort antal styrdokument, program och planer som styr kommunens arbete. Listan nedan är inte fullständig utan består av de dokument som bedömts som mest relevanta för arbetet med översiktsplanen.

Följande dokument har använts som underlag för framtagandet av denna översiktsplan:

- Budget 2023 med plan för 2024–2025 (2023)
- Cykelstrategi med tillhörande handlingsplan (2017)
- Energi- och klimatstrategi (2017)
- Fastighets- och lokalstrategi (2019)
- Kulturmiljöstrategi 2040 (2022)
- Kulturplan (2021)
- Analys av grön infrastruktur och tätortsnära ekosystemtjänster (2022)
- Naturvärdesinventering Orust kommun (2022)
- Inventering av ansvarsnatur och ansvarsarter i Orust kommun (2008)
- Naturvårdsprogram (2006)
- Program för bostadsförsörjning (2016)
- Risk- och sårbarhetsanalys (2019)
- Turismstrategi (2021)
- VA-plan (2021)
- Vision Orust 2040 (2018)

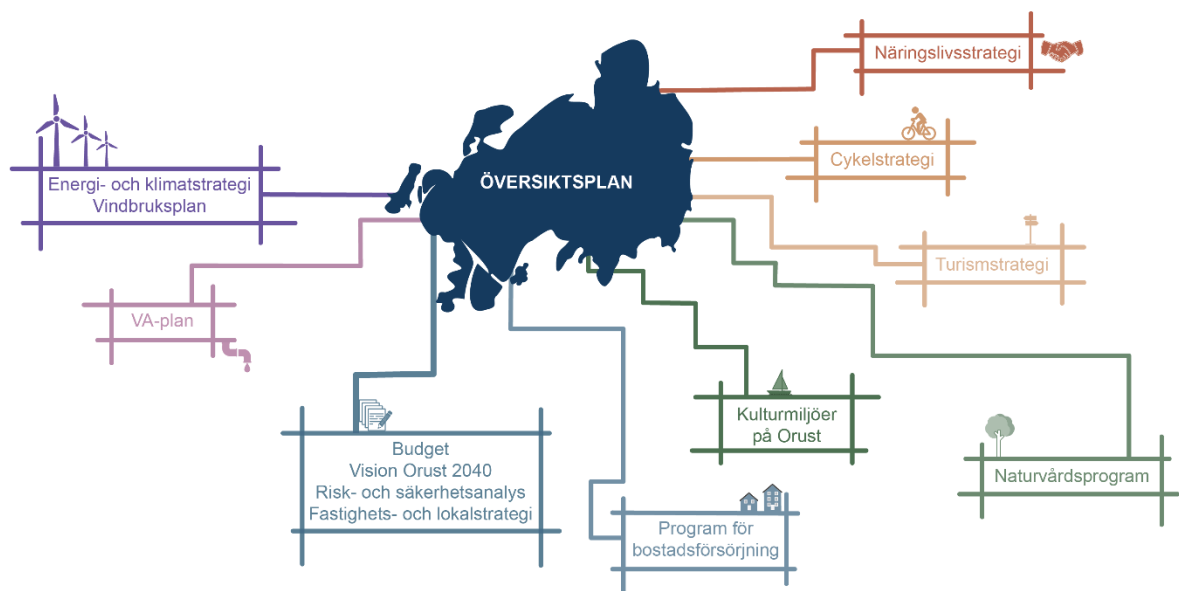

Diagram över styrdokument i Orust kommun.

2.7.1.1 Agenda 2030

De globala målen för hållbarhet utgör även hållbarhetsmål för översiktsplanen. Agenda 2030 består av 17 globala mål och 169 delmål för hållbar utveckling och syftar till att utrota fattigdom och hunger,

förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. Globala målen för hållbar utveckling är integrerade, sammanlänkade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling; den ekologiska, sociala och ekonomiska.

Utmaningarna i hållbarhetsarbetet är till stor del globala, men lösningarna är oftast lokala där kommunerna har ett stort ansvar. För att uppnå hållbar utveckling krävs ett helhetsgrepp och ett engagemang från alla nivåer i samhället. Agenda 2030 är en vision och en önskvärd utveckling av samhället som översiktsplanen konkretiserar på lokal nivå.

För att säkerställa att planeringen och utvecklingen av Orust med sikte mot 2040 är långsiktigt hållbar är Agenda 2030 vägledande för översiktsplanen både i innehåll, för prioriteringar mellan olika allmänna intressen, för mark- och vattenanvändning samt i processen. Utgångspunkten är att det är planeten som sätter ramarna och utgör basen för utveckling och den miljömässiga hållbarheten. Basen är inte förhandlingsbar och efterföljs av den sociala och den ekonomiska hållbarheten.

Översiktsplanen ska bidra till måluppfyllelse av alla mål. I översiktsplanen är hållbarhetsmålen prioriterade utifrån sina förutsättningar, utmaningar och möjligheter samt vad översiktsplanen kan bidra med.

Orust kommun har utifrån sitt läge och sin geografi ett särskilt ansvar för målen *Ekosystem* och *biologisk mångfald* och *Bekämpa klimatförändringarna*. Orust har med sina marina resurser och jordbruk även ett särskilt ansvar för målet *Hållbar konsumtion och produktion*. Vad gäller målområdet *Bekämpa klimatförändringarna* har Orust kommun ett stort ansvar att tillsammans med andra aktörer möjliggöra för en omställning till mer hållbara transporter. Det är en utmaning då kommunen har flera tätorter och en stor landsbygd med svaga kopplingar inom och mellan tätorterna för gång och cykel. Orust kommun har med sina stora grönområden och havsmiljöer ett särskilt ansvar för att bevara, förvalta och utveckla *Ekosystem* och *biologisk mångfald* samt bevara och nyttja *Hav och marina resurser* på ett hållbart sätt i syfte att nå en hållbar utveckling.

2.7.1.2 Barnkonventionen

Barnkonventionen är ett rättsligt bindande internationellt avtal, och en svensk lag, som slår fast att barn är individer med egna rättigheter. Det finns fyra grundläggande principer som alltid ska beaktas när det handlar om frågor som berör barn, utöver konventionens 54 artiklar som utgör en helhet för att säkerställa barns rättigheter. För översiktsplaneringen innebär barnkonventionen bland annat att barn ska involveras i dialogprocessen. För barn är närmiljön och möjligheten att på egen hand ta sig mellan olika målpunkter några av flera viktiga aspekter som beaktas i översiktsplanen.

För Orust kommuns fysiska planering är de fyra grundläggande principerna, och tre av rättighetsartiklarna är särskilt aktuella:

- Alla barn har samma rättigheter och lika värde.
- Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn.
- Alla barn har rätt till liv och utveckling.
- Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.
- Alla barn med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv som gör det möjligt för de, att delta aktivt i samhället.
- Barns rätt till trygghet och att utvecklas fysiskt, psykiskt, moraliskt och socialt.
- Barns rätt till lek, vila och fritid.

2.7.1.3 Nationella miljökvalitetsmål

Målet med Sveriges miljömålssystem är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Det ska ske utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Miljömålssystemet består av ett generationsmål och 16 miljökvalitetsmål, samt ett antal etappmål.

Dessa miljömål är Sveriges nationella bidrag till genomförandet den miljömässiga dimensionen av de globala hållbarhetsmålen.

Generationsmålet anger inriktningen för miljöarbetet och den samhällsomställning som behöver ske. De 16 miljö kvalitetsmålen beskriver den önskade kvaliteten på miljön och konkretiserar arbetet med att uppnå generationsmålet på olika områden. För flera av miljö kvalitetsmålen finns även etappmål som visar vägen för miljöarbetet genom att tydliggöra vilken samhällsförändring som behöver ske och när.

Utifrån kommunens geografiska läge och särskilda förutsättningar har Orust ett särskilt ansvar att arbeta med målen:

- Begränsad klimatpåverkan
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Ett rikt växt- och djurliv

2.7.1.4 Klimatmål

Sveriges klimatpolitiska ramverk består av en klimatlag, klimatmål, delmål och ett klimatpolitiskt råd. Förutom nationella klimatmål, har Sverige även åtagit sig att leva upp till internationella klimatåtaganden som ett av EU:s medlemsländer. Det långsiktiga klimatmålet innebär att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser år 2045. Klimatmålen innehåller även delmål inom olika sektorer som transporter och energianvändning som syftar till att effektivisera och minska transportarbetet och energianvändningen.

2.7.1.5 Transportpolitiska mål

Transportpolitikens övergripande mål är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktig hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela Sverige. Funktionsmålet innebär att transportsystemets utformning, funktion och användning ska medverka till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet samt bidra till utvecklingskraft i hela landet. Transportsystemet ska vara jämställt, det vill säga likvärdigt svara mot kvinnors respektive mäns transportbehov. Hänsynsmålet innebär att transportsystemets utformning, funktion och användning ska anpassas till att ingen ska dödas eller skadas allvarligt, bidra till att det övergripande generationsmålet för miljö och miljö kvalitetsmålen nås samt bidra till ökad hälsa.

2.7.1.6 Folkhälsopolitiska mål

Det nationella målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.

För att uppnå det övergripande målet för folkhälsopolitiken och konkretisera arbetet har åtta målområden formulerats som syftar till att tydliggöra de viktigaste faktorerna som påverkar vår hälsa och inriktningen på det arbete som främjar en god jämlik hälsa i hela befolkningen:

- Det tidiga livets villkor.
- Kunskaper, kompetenser och utbildning.
- Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö.
- Inkomster och försörjningsmöjligheter.
- Boende och närmiljö.
- Levnadsvanor.
- Kontroll, inflytande och delaktighet.
- En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård.

2.7.1.7 Jämställdhetspolitiska mål

Jämställdhet mellan kvinnor och män är ett tydligt politiskt mål i Sverige, och en grundläggande statsrättslig norm. Jämställdhetspolitikens övergripande mål fastslår att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Den huvudsakliga strategin för att uppnå målen är att arbeta

med jämställdhetsintegrering som innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska beaktas i alla politik som påverkar människors villkor, så att alla kvinnor och män, flickor och pojkar kan leva jämställda liv.

Sex delmål anger fokus och inriktning för jämställdhetspolitiken:

- En jämn fördelning av makt och inflytande.
- Ekonomisk jämställdhet.
- Jämställd utbildning.
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.
- Jämställd hälsa.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

2.7.1.8 Funktionshinderspolitiska mål

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.

Målet ska uppnås genom fyra inriktningar:

- Principen om universell utformning.
- Befintliga brister i tillgängligheten.
- Individuella stöd och lösningar för individens självständighet.
- Förebygga och motverka diskriminering.

2.7.1.9 Friluftsmål

Det övergripande målet för friluftspolitiken är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö.

Det övergripande målet har konkretiserats i tio friluftsmål och flera av dessa mål beskriver viktiga aspekter i översiktsplanen:

- Tillgänglig natur för alla.
- Starkt engagemang och samverkan för friluftslivet.
- Allemansrätten.
- Tillgång till natur för friluftsliv.
- Attraktiv tätortsnära natur.
- Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling.
- Skyddade områden som resurs för friluftslivet.
- Ett rikt friluftsliv i skolan.
- Friluftsliv för god folkhälsa.
- God kunskap om friluftslivet.

2.7.1.10 Kulturmiljömål

Riksantikvarieämbetet ansvarar för frågor om kulturlandskap, kulturmiljöer och kulturföremål med utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen och de nationella målen för kulturmiljöarbetet. Fyra nationella kulturmiljömål från 2014 är vägledande för kulturmiljöarbetet på regional och kommunal nivå:

- Ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas.
- Människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön.
- Ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser.

- En helhetssyn på förvaltning av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

2.7.1.11 Politik för gestaltad livsmiljö

Arkitektur-, form- och designpolitiken baseras på begreppet gestaltad livsmiljö, vilket omfattar bland annat arkitektur, form, design, konst och kulturarv. Målet för gestaltad livsmiljö och dess delpreciseringar är styrande för statens initiativ och kan vara vägledande för kommuner och regioner. Riksdagen antog 2018 följande mål och delpreciseringar för politikområdet: *"Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön."* Det ska uppnås genom att:

- hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden
- kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids
- det offentliga agerar förebildligt
- estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas
- miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för allsamarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.

2.7.1.12 Regionala mål

Orust kommun ingår i arbetet med den regionala utvecklingsstrategin (RUS) för Västra Götalandsregionen. Den regionala utvecklingsstrategin pekar ut riktningen för det gemensamma arbetet för Västra Götalands utveckling. Strategin består av ett mål som pekar ut riktningen fram till 2030, fyra långsiktiga prioriteringar som gäller fram till 2030 och fyra tvärssektoriella kraftsamlingar som gäller fyra år i taget och revideras en gång per mandatperiod.

Mål:

- Tillsammans gör vi Västra Götaland till ett föredöme för omställning till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle.

Långsiktiga prioriteringar:

- Stärka innovationskraften.
- Bygga kompetens.
- Öka inkluderingen.
- Knyta samman Västra Götaland.

Tvärssektoriella kraftsamlingar 2021:

- Fullföljda studier.
- Digitalisering.
- Elektrifiering.
- Cirkulära affärsmodeller.

3 Utvecklingsinriktning

Utvecklingsinriktningen ska visa funktioner och funktionella samband avseende tre grundläggande strukturer; *bebyggelse, natur och friluftsliv* samt *kommunikationer*. Fokus ligger på funktioner och funktionella samband snarare än markanvändning och på funktionella regioner som inte alltid följer administrativa gränser och som kan sträcka sig över kommungränser och mellan regioner. I utvecklingsinriktningen visas de övergripande strukturerna för bebyggelse, natur och friluftsliv samt kommunikationer med ställningstagande för hur dessa bör utvecklas i ett mellankommunalt och regionalt sammanhang. Här redovisas långsiktiga intentioner i grova drag och utvecklingsinsatser som anses vara särskilt viktiga lyfts fram.

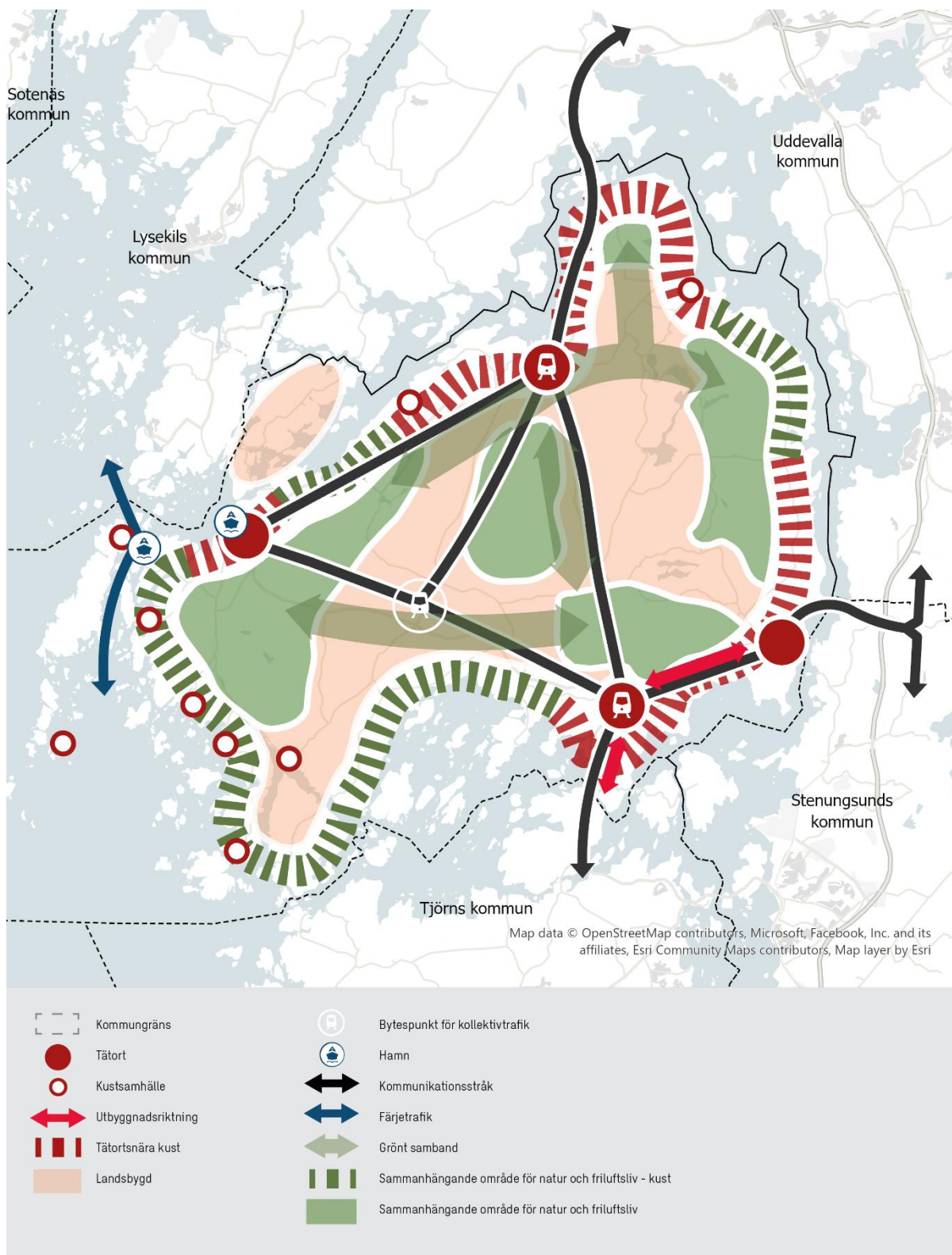
För att Orust kommun ska vara robust och klimatsmart, attraktiv att bo och verka i, naturskön och företagsvänlig, behöver samhällsplaneringen skapa förutsättningar för en fysisk struktur som är resurseffektiv och som utgår från Orusts unika förutsättningar.

Utvecklingen av det framtida Orust tar fasta på, bibehåller och utvecklar det historiska arvet, landsbygden, naturen, kusten och havet. Detta sker genom att befintliga strukturer kompletteras och utvecklar den potential och särart som finns i kommunen. De större gröna- och blåstrukturerna bevaras, förvaltas och utvecklas. Utveckling och förstärkning av grönbå värden stärker Orust som helhet och gör kommunen mer attraktiv. En av kommunens styrkor är det naturnära vardagslivet med naturens närvaro i alla miljöer. Därför behövs större sammanhängande områden med fokus på natur- och friluftsliv. Mellan dessa är det viktigt med gröna samband för att främja spridning av arter och öka den biologiska mångfalden. Inriktningen för den övergripande fysiska strukturen på Orust har en tydlig koppling till det som framkom under den tidiga dialogen som kommunen genomfört med medborgare, skolelever, näringsliv och föreningsliv.

Merparten av bebyggelseutvecklingen sker främst i de fyra tätorterna Henån, Ellös, Svanesund och Varekil. Där finns arbetsplatser, skola, service, mötesplatser och tillgång till infrastruktur och kollektiva transporter. Orterna stärks av tillskott av nya boende som ger ökad möjlighet till utveckling av mötesplatser, verksamheter och grönska. Kopplingen mellan tätorter samt mellan orter och dess omland ska stärkas, med fokus på kollektiva transporter samt gång- och cykeltrafik.

Kustsamhällena har en funktion som noder för det rörliga friluftslivet samt det småskaliga näringslivet och besöksnäringen. Inom kustsamhällena är det positivt med en ökad andel permanentboende inom både befintligt bostadsbestånd och genom en varsam komplettering av bebyggelsen.

Bebyggelseutveckling på landsbygden sker i huvudsak genom mindre kompletterande ny bebyggelse som tar hänsyn till platsens specifika förutsättningar. Landsbygdens jord- och skogsbruk, näringsliv, natur- och kulturmiljöer är en tillgång för Orust och för den fortsatta utvecklingen. Tätort, kustsamhällena och landsbygd utgör en helhet som bidrar till en hållbar utveckling. Näringslivet ska ha goda förutsättningar att utvecklas genom möjligheter till etablering, samverkan, hållbar mobilitet, ny broförbindelse och genom att erbjuda attraktiva boendemiljöer för att attrahera arbetstagare. De gröna och blå näringarna ses som resurser för lokal livsmedelsproduktion och förnybar energi. Besöksnäringen utvecklas långsiktigt hållbart.

Utvecklingsstrategikarta för kommunen.

TECKENFÖRKLARING

BEBYGGELSE

Tätort

Merparten av bebyggelse- och serviceutvecklingen sker i tätorterna där det finns service och infrastruktur. Sammanhängande gång- och cykelvägnät utvecklas inom tätorterna.

Kustsamhälle

Utvecklingen sker i första hand genom omvandling från fritidsboende till permanentboende och med hänsyn till befintliga kulturmiljöer. Utvecklingen sker i första hand i form av förtätning och med hänsyn till befintliga kulturmiljöer. Utveckling av miljöer och stråk för att främja ett aktivt friluftsliv och tillgängliggöra kustbandet.

Utbyggnadsriktning

I anslutning till tätort och längs kommunikationsstråk finns möjligheter till bebyggelseutveckling.

Tätortsnära kust

Varsam bebyggelseutveckling som sker i enlighet med strandskyddets syfte att värna naturmiljöer och friluftslivets tillgänglighet till stränderna. Bebyggelseutveckling prioriteras där det finns infrastruktur.

Landsbygd

Varsam bebyggelseutveckling med hänsyn till areella näringar, landskapsbild, natur- och kulturmiljövården. Bebyggelseutveckling prioriteras i närhet till tätorter och landsbygdsnoder och där det finns viss infrastruktur.

KOMMUNIKATIONER

Bytespunkt för kollektivtrafik

Henån, Varekil och Tegneby utvecklas som bytespunkter för kollektivtrafik.

Hamn

Tuvesvik utvecklas som nod för vattenburen skärgårdstrafik. Djuphamnen i Ellös är fortsatt viktig för fiskeindustrin.

Kommunikationsstråk

Utveckling med fokus på effektiva och hållbara transporter i prioriterade stråk. Fokus på kollektivt resande och gång- och cykel.

Färjetrafik

Via färjeläget i Tuvesvik skapas möjligheten för färjetrafik genom ett sammanhängande stråk i nord-sydlig riktning.

Grönt samband

Utveckling av viktiga spridningssamband som främjar biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

Sammanhängande område för natur och friluftsliv - kust

Utveckling av miljöer med höga natur- och kulturvärden samt funktioner för friluftsliv.

Sammanhängande område för natur och friluftsliv

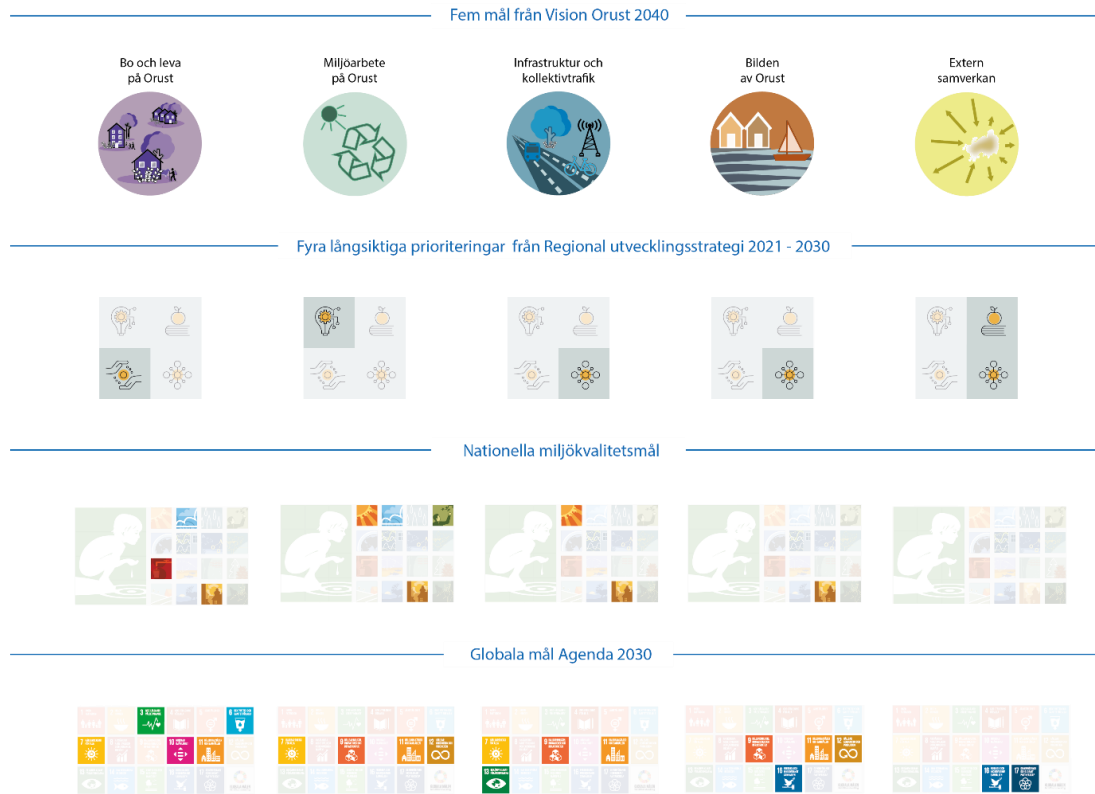
Bevara, förvalta och utveckla naturområden samt områden viktiga för friluftslivet.

NATUR OCH FRILUFTSLIV

Teckenförklaring för utvecklingsstrategikartan.

3.1 Utvecklingsstrategier

De fem målen som formulerats i vision Orust 2040 samverkar med de långsiktiga prioriteringarna i den regionala utvecklingsstrategin, de nationella miljökvalitetsmålen och de globala hållbarhetsmålen Agenda 2030.

Bilden visar de fem målen från vision Orust 2040 och hur dessa mål knyter an till den regionala utvecklingsstrategin, de nationella miljökvalitetsmålen och de globala målen.

Globala, nationella, regionala och kommunala mål har tillsammans legat till grund för sex specifika utvecklingsstrategier för Orust översiktsplan, för att förtydliga utvecklingsinriktningens innehåll:

- Flerkärnig Ortsstruktur med goda förutsättningar för ett bra vardagsliv för alla. Orter sammankopplas genom hållbara transporter.
- Hållbar utveckling av landsbygden och kustsamhällen med hänsyn till jord- och skogsbruk, natur-, kulturmiljövärden, friluftslivet samt landskapsbilden Bevara, förvalta och utveckla Orusts varierade natur- och kulturmiljöer och förmåga att leverera ekosystemtjänster och upplevelsevärden.
- Orust ska utvecklas med anpassning till ett förändrat klimat och minska sin samlade miljöpåverkan.
- Skapa goda förutsättningar för ett utvecklat näringsliv och en hållbar turism.
- Orusts roll i regionen förstärks och de regionala sambanden och samarbetena utvecklas.

Nedan beskrivs de sex utvecklingsstrategierna närmare.

3.1.1 Flerkärnig orsstruktur med goda förutsättningar för ett bra vardagsliv för alla. Orter sammankopplas genom hållbara transporter

Merparten av utvecklingen av bebyggelse och infrastruktur sker i tätorterna. De fyra tätorterna Henån, Svanesund, Varekil och Ellös utvecklas utifrån respektive ors läge och förutsättningar.

Där kan en nybyggnation samhällsekonomiskt utnyttja befintlig VA-infrastruktur, komplettera redan befintlig bebyggelse samt stärka kommunikationsstråk, kollektivtrafik och service. Genom att koncentrera merparten av den tillkommande bebyggelsen till tätorterna kommer förutsättningarna för att utveckla en mer hållbar mobilitet förbättras.

I utvecklingen av bebyggelsen integreras bostäder, handel, kommunal service och icke störande verksamheter. Tillsammans med varierade bebyggelse typer, bostadsstorlekar och upplåtelseformer ökar tryggheten och möjligheten för människor att mötas. Särskild hänsyn tas till barns behov och förutsättningar. Grönområden och allmänna mötesplatser ingår i den blandade bebyggelsen.

Bebyggelsen planeras utifrån hållbara transporter. Färdslagen prioriteras utifrån ett tillgänglighets-, trygghets- och klimatperspektiv där den samlade effekten prioriteras före de enskilda trafikslagen. Smidiga byten inom och mellan transportslag både för människor och gods främjas genom lättillgängliga, trygga och strategiskt placerade transportnoder. Henån och Varekil utvecklas som noder för hållbar mobilitet. Gång- och cykelkopplingar behöver utvecklas och prioriteras mellan målpunkter i tätorter, samt längs strategiska pendelstråk på landsbygden.

Koppling till Agenda 2030

- Mål 3 God hälsa och välbefinnande
- Mål 5 Jämställdhet
- Mål 10 Minskad ojämlikhet
- Mål 11 Hållbara städer och samhällen
- Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna

Koppling till Vision Orust 2040 – Mål

- Bo och leva på Orust
- Infrastruktur och kollektivtrafik

Koppling till Vision Orust 2040 – Utvecklingsområden

- Social hållbarhet, folkhälsa och omsorg
- Kultur

Hållbar utveckling av landsbygden och kustsamhällen med hänsyn till jord- och skogsbruk, natur-, kulturmiljövärden, friluftslivet samt landskapsbilden

På landsbygden föreslås en mindre bostadsutveckling, i syfte att bevara och utveckla de värden som finns i mindre exploaterade områden såsom gröna näringar och friluftsliv. Samtidigt är boendet på landsbygden något som lockar många. Möjligheterna till mindre exploatering såsom komplettering av befintlig bebyggelse, utveckling av befintliga bostadsfastigheter och verksamheter ska finnas kvar.

Bostadsutvecklingen på landsbygden prioriteras där det finns goda förutsättningar i form av vattenförsörjning, avlopps-, och transportinfrastruktur. Större bostadsutveckling på landsbygden ska lokaliseras med närhet till de fyra tätorterna och de större kollektivtrafikstråken. Det ska finnas goda förutsättningar för jord-, skogsbruk och andra verksamheter att utvecklas. Landsbygdens utveckling sker med hänsyn till landskapsbild, natur- och kulturmiljövärden samt friluftslivet.

I kustsamhällena sker utvecklingen varsamt, med hänsyn till befintliga kulturmiljöer och genom att skapa förutsättningar för småskaligt näringsliv och ökat helårsboende.

Koppling till Agenda 2030

- Mål 5 Jämställdhet
- Mål 10 Minskad ojämlikhet
- Mål 11 Hållbara städer och samhällen
- Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion
- Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna

Koppling till Vision 2040 - Mål

- Bo och leva på Orust
- Infrastruktur och kollektivtrafik
- Bilden av Orust

Koppling till Vision 2040 - Utvecklingsområden

- Kommunikation/infrastruktur
- Näringsliv
- Miljö
- Energi

3.1.2 Bevara, förvalta och utveckla Orusts kustmiljöer och varierade natur- och kulturmiljöers förmåga att leverera ekosystemtjänster och upplevelsevärden

Bevara, förvalta och utveckla sammanhängande strukturer av grön- och vattenområden med höga värden för natur och friluftsliv. Naturligt förekommande växt- och djurarter ska kunna fortleva i livskraftiga bestånd. Säkerställ en god tillgänglighet till tätortsnära rekreativområden av hög kvalitet för olika grupper, utifrån deras behov. Utveckla miljöer och stråk för att främja ett aktivt friluftsliv och tillgängliggöra kustzonen.

Bevara, förvalta och utveckla ekosystemtjänster såsom områden för biologisk mångfald, friluftsliv, identitet, livsmedelsproduktion och omhändertagande av dagvatten och skyfall.

Kulturmiljöerna bevaras och utvecklas och ses som en resurs för dess identitetsskapande och pedagogiska värden.

Koppling till Agenda 2030

- Mål 3 God hälsa och välbefinnande
- Mål 11 Hållbara städer och samhällen
- Mål 14 Hav och marina resurser
- Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald

Koppling till Vision 2040 - Mål

- Miljöarbete på Orust
- Bo och leva på Orust
- Bilden av Orust

Koppling till Vision 2040 - Utvecklingsområden

- Fritid
- Kultur
- Miljö
- Turism

3.1.3 Orust ska utvecklas med anpassning till ett förändrat klimat och minska sin samlade klimatpåverkan

Utvecklingen av bebyggelse och infrastruktur ska anpassas till eller ta stor hänsyn till höjda havsnivåer och skyfall. Havsnivåhöjningens påverkan på befintlig bebyggelse med höga kulturmiljövärden ska hanteras. Utvecklingsområden för bebyggelse lokaliseras i strategiska lägen för kollektivtrafik och infrastruktur för att möjliggöra hållbara transporter och om möjligt tillgång till fjärrvärme. Möjlighet till innovation inom klimat- och energiområdet samt områden lämpliga för förnybar energi stärker det lokala näringslivet.

Koppling till Agenda 2030

- Mål 3 God hälsa och välbefinnande
- Mål 7 Hållbar energi för alla
- Mål 11 Hållbara städer och samhällen
- Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna
- Mål 14 Hav och marina resurser
- Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald

Koppling till Vision 2040 - Mål

- Miljöarbete på Orust
- Bo och leva på Orust

Koppling till Vision 2040 - Utvecklingsområden

- Kommunikation/infrastruktur
- Boende
- Näringsliv
- Miljö
- Energi
- Turism

3.1.4 Goda förutsättningar för ett utvecklat näringsliv och en hållbar turism skapas

Det ska inom kommunen finnas en beredskap för att kunna lösa behov av mark för olika verksamheter. Infrastruktur som hållbar mobilitet, energiförsörjning och digital infrastruktur ska byggas ut för att möta näringslivets behov.

I de frågor kommunen kan bidra till tillväxten ska detta ske utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Kommunen ska underlätta för cirkulära flöden, lokal livsmedelsproduktion och innovation inom gröna och blå näringar. Den industriella utvecklingen mot hållbarhet och cirkularitet bidrar till tillväxt.

Koppling till Agenda 2030

- Mål 7 Hållbar energi för alla
- Mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

Koppling till Vision 2040 - Mål

- Bo och leva på Orust
- Bilden av Orust
- Extern samverkan

Koppling till Vision 2040 – Utvecklingsområden

- Lärande
- Näringsliv
- Turism
- Ekonomi

3.1.5 Orusts roll i regionen förstärks och de regionala sambanden och samarbeten utvecklas

Genom goda kommunikationer med omkringliggande kommuner förstärks Orusts roll i regionen. Det är inte minst viktigt att utveckla regionala och kommunala stråk med hållbara och kollektiva transporter så att fördelarna med en regional arbetsmarknad kommer fler grupper till del. Särskilt prioriterat är stråket Varekil-Svanesund-Stenungsund-Göteborg där en ny bro mellan Svanesund och fastlandet med förbättrad förbindelse till E6 är viktig. Ett annat prioriterat stråk är Henån-Uddevalla.

Tuvesvik utvecklas som nod för infrastruktur och service för kollektivtrafiken till skärgården. Mellankommunala kollektiva transporter till sjöss ska utvecklas.

Regionala samarbeten stärks vad gäller transporter, vattenfrågor, klimatfrågor, friluftsliv, turism, näringsliv, arbetsmarknad och högre utbildning.

Koppling till Agenda 2030

- Mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur
- Mål 10 Minskad ojämlikhet

Koppling till Vision 2040 - Mål

- Extern samverkan
- Infrastruktur och kollektivtrafik

Koppling till Vision 2040 - Utvecklingsområden

- Kommunikation/infrastruktur
- Näringsliv

4 Mark- & vattenanvändning

Mark- och vattenanvändning är en av de tre aspekterna enligt Boverkets ÖP-modell. Mark- och vattenanvändningen omfattar hela kommunen, förutom havsområdet som hanteras inom fördjupad översiktsplan för havet. I mark- och vattenanvändningskartan ska grundragen för användningen av mark- och vattenområden redovisas. För varje yta finns en användning som vid behov preciseras. Nedan redovisas mark- och vattenanvändningen för kommunen som helhet, och som fördjupningar kring tätorter och kustsamhällen. Utöver geografiska ställningstaganden i mark- och vattenanvändningen behöver tematiska ställningstaganden beaktas i hela kommunen vid planering, lov- och tillståndsprövning.

4.1 Generella ställningstaganden

I detta avsnitt redovisas mark- och vattenanvändningen för hela kommunen. Mark- och vattenanvändningen är indelad i åtta kategorier. I efterföljande avsnitt redovisas generella ställningstaganden per kategori. Kategorierna är följande:

- Mångfunktionell bebyggelse
- Sammanhängande bostadsbebyggelse
- Verksamheter och industri
- Transportinfrastruktur
- Grönområde och park
- Natur och friluftsliv
- Landsbygd
- Vatten

4.1.1 Pågående & utvecklad markanvändning

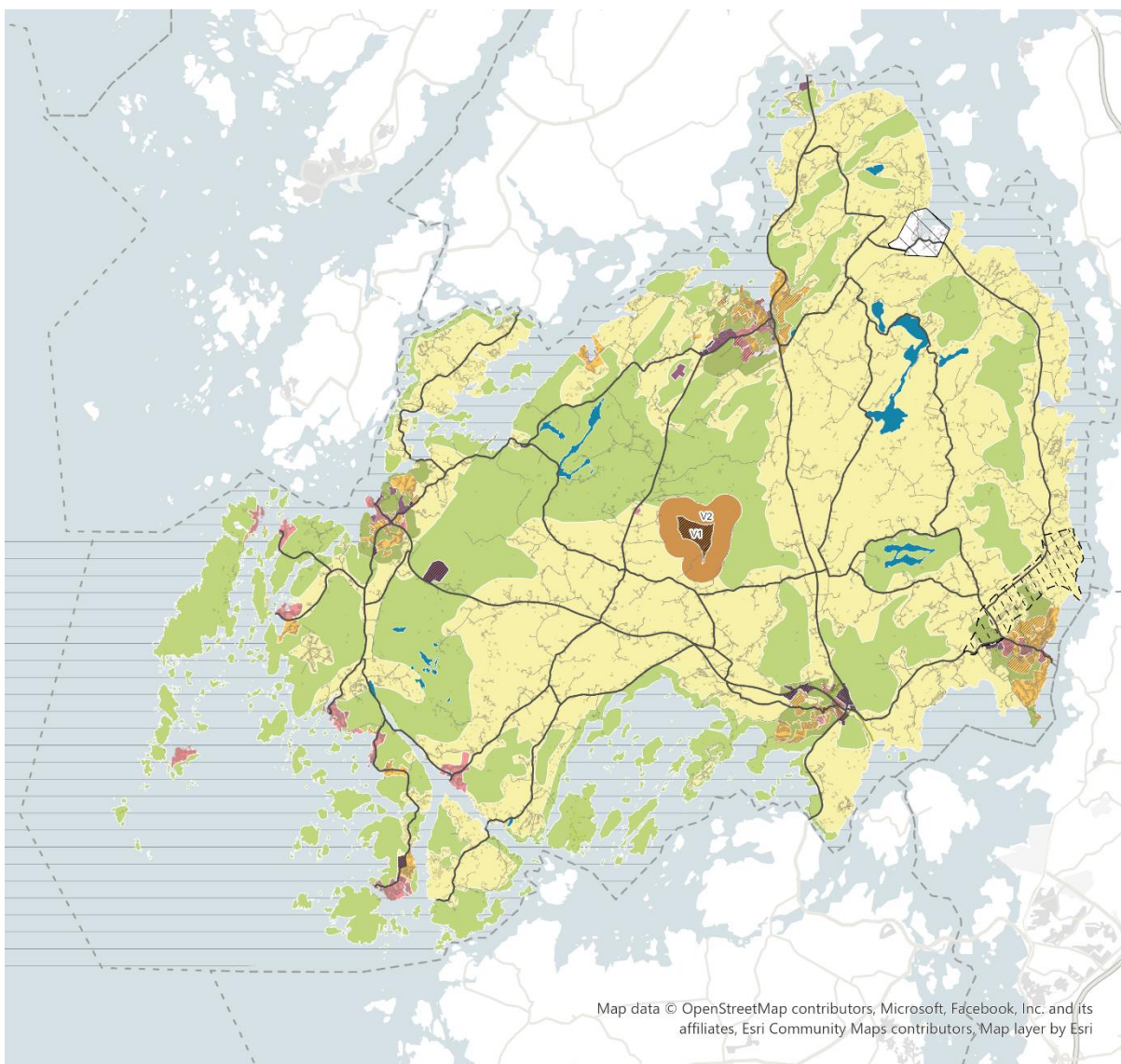
Mark- och vattenanvändningen delas in i, förutom i ovanstående kategorier, pågående och utvecklad markanvändning. Indelningen gäller inte för markanvändning landsbygd.

4.1.1.1 Pågående markanvändning

Pågående markanvändning representeras av enfärgade ytor i kartan. Inom områden med pågående markanvändning bekräftas pågående markanvändning och det föreslås inga större förändringar. Förtätning, omvandling och kompletteringar är möjligt. Ställningstaganden redovisas för respektive markanvändning.

4.1.1.2 Utvecklad markanvändning

Utvecklad markanvändning representeras av skrafferade (randiga) ytor i kartan. Det avser antingen ett nytt utvecklingsområde eller större planerad förändring inom befintlig struktur. Inom områden med föreslagen utvecklad användning kan större förändringar av markanvändning bli aktuellt. Det kan exempelvis innebära att ett verksamhetsområde omvandlas till ett mångfunktionellt område med både bostäder och verksamheter. Det kan också innebära att ett område som inte är bebyggt idag exploateras med exempelvis verksamheter.

Map data © OpenStreetMap contributors, Microsoft, Facebook, Inc. and its affiliates, Esri Community Maps contributors, Map layer by Esri

Karta över mark- och vattenanvändningen för Orust kommun.

4.1.2 Mångfunktionell bebyggelse

Mångfunktionell bebyggelse är bebyggelseområden som i huvudsak används för bostäder, kontor, handel eller annan verksamhet som är förenlig med bostäder. Även bebyggelse som inrymmer service i form av skola, vård och omsorg är inkluderat i denna kategori. Trafik- och parkeringsytor, parker och fritidsanläggningar kan ingå (Boverket 2020).

I de centrala delarna av de fyra tätorterna kan ny bebyggelse prövas i en något högre och tätare form än inom övriga delar av tätorten. Det är viktigt att vid framtida detaljplanering säkerställa behovet av tillgänglig grönstruktur, parker och mötesplatser inom områdena. Områdena har blandad och tätare bebyggelse, med en större omsorg om arkitekturen och gestaltning i centrala eller väl synliga lägen.

- Kommunen strävar efter blandade bostadsstorlekar och upplåtelseformer.
- Planering och exploatering ska verka för en god trafiksäkerhet och tillgänglighet för oskyddade trafikanter inom alla områden. Exploateringar större än enstaka kompletteringar ska ha tillgång till säker gång- och cykelkoppling till viktiga målpunkter.
- Stor vikt ska läggas på landskapsanpassning samt anpassning till befintlig bebyggelsestruktur vid tillkommande bebyggelse. Läs mer under tematiska ställningstagandet om ”bebyggelsens utformning”.
- Tillkommande bebyggelse och infrastruktur anpassas till identifierade natur- och kulturvärden. Inventeringar av naturvärden och kulturmiljöer, kartläggning av ekosystemtjänster och analys av grön infrastruktur utgör underlag för bedömningen. Bebyggelsens placering ska ta hänsyn till övergripande grön- och blåstruktur och behovet av närrekreation för olika grupper samt bostadsnära grönområden.
- Uppkomsten av dagvatten ska minimeras, fördröjas och renas lokalt där det är möjligt.
- Miljökvalitetsnormer för vatten samt fisk- och musselvatten ska följas.
- Strandskyddets intressen ska fortsatt tryggas. I vissa fall kan det efter särskild prövning finnas skäl för upphävande inom begränsade områden.
- Ny bebyggelse ska undvikas i lågpunkter eller i områden som riskerar att översvämmas eller påverkas av skyfall, samt beakta områden där höga vattennivåer i havet påverkar vattendrag vid samtida högflöde vid stora regnmängder.
- Inom området ska bebyggelsen avgränsas så att viktiga områden och samband av naturmark eller jordbruksmark bevaras och integreras i den byggda miljön. De kan då fortsatt bidra med ekosystemtjänster, exempelvis i form av biologisk mångfald, bete/odling, vattenreglering eller rekreation/lek. Även landskapsbild/topografi kan leda till att delar av utpekade områden behöver undantas från bebyggelse.
- Vid planläggning och bygglovsprövning ska ljusföroreningar och buller beaktas och begränsas.

4.1.3 Sammanhängande bostadsbebyggelse

Sammanhängande bostadsbebyggelse är områden som huvudsakligen består av bostäder, med visst inslag av service och verksamheter (Boverket 2020).

Beroende på områdets placering i relation till tätorterna samt övergripande grönstruktur behöver varsamhet kopplat till täthet, skala och placering beaktas vid förtätning och/eller tillkommande områden. Det är viktigt att vid framtida detaljplanering ombesörja behovet av tillgängliga mötesplatser inom området.

- Förtätning av befintliga strukturer samt tillkommande bostadsområden anpassas gällande täthet och utformning till platsens läge i förhållande till tätorterna och platsens karaktär. Stor vikt ska läggas på landskapsanpassning av tillkommande bebyggelse. Läs mer under tematiska ställningstagandet om ”bebyggelsens utformning”.
- Kommunen strävar efter blandade bostadsstorlekar och upplåtelseformer.

- Planering och exploatering ska verka för en god trafiksäkerhet och tillgänglighet för oskyddade trafikanter inom alla områden. Exploateringar större än enstaka kompletteringar ska ha tillgång till säker gång- och cykelkoppling till viktiga målpunkter.
- Tillkommande bebyggelse och infrastruktur anpassas till identifierade natur- och kulturvärden. Inventeringar av naturvärden och kulturmiljöer, kartläggning av ekosystemtjänster och analys av grön infrastruktur utgör underlag för bedömningen. Bebyggelsens placering ska ta hänsyn till övergripande grön- och blåstruktur och behovet av närrekreation för olika grupper samt bostadsnära grönområden.
- Uppkomsten av dagvatten ska minimeras, fördröjas och renas lokalt där det är möjligt.
- Miljökvalitetsnormer för vatten samt fisk- och musselvatten ska följas.
- Inför planering av tillkommande bebyggelse ska områdets geotekniska förutsättningar utredas.
- Strandskyddets intressen ska fortsatt tryggas. I vissa fall kan det efter särskild prövning vara aktuellt med upphävande inom begränsade områden.
- Ny bebyggelse ska undvikas i lågpunkter eller i områden som riskerar att översvämmas eller påverkas av skyfall.
- Inom området ska bebyggelsen avgränsas så att viktiga områden och samband av naturmark eller jordbruksmark bevaras och integreras i den byggda miljön. De kan då fortsatt bidra med ekosystemtjänster, exempelvis i form av biologisk mångfald, bete/odling, vattenreglering eller rekreation/lek. Även landskapsbild/topografi kan leda till att delar av utpekade områden behöver undantas från bebyggelse.
- Vid planläggning och bygglovsprövning ska ljusföroreningar och buller beaktas och begränsas.

4.1.4 Verksamheter & industri

Verksamheterna i den här användningen är störande för omgivningen på något sätt och är därför inte förenliga med bostadsbebyggelse. Det kan till exempel vara att verksamheterna är ytkrävande, trafikintensiva eller påverkar omgivningen med buller eller lukt (Boverket 2020).

Områdets placering i relation till övrig bebyggelse, infrastruktur och allmänna bevarandebestånd styr vilken typ av verksamhet som är lämplig på platsen. Verksamhetsområden i närheten av befintliga och/eller planerade bostadsområden anpassas i reglering och utformning för att inte orsaka störning i form av buller, lukt, föroreningar med mera. Bostäder eller annan störningskänslig verksamhet inom området ska inte tillåtas. Anmälnings- och tillståndspliktiga verksamheter med omgivningspåverkan placeras inom verksamhetsområden och dess läge i relation till omgivande bebyggelse ska särskilt beaktas.

- Verksamhetsområden i kommunen ska vara orienterbara, trygga och trafiksäkra och ha ett gatunät som rymmer de fordonslag som verksamheterna är beroende av. De ska ha god tillgänglighet till huvudvägnätet för att underlätta för transporter samt till kollektivtrafik för att underlätta arbetspendling. Infrastrukturen behöver anpassas till en framkomlighet för stora fordon och samtidigt erbjuda möjlighet att gå och cykla till/från och genom områdena.
- Närhet till befintliga bostäder behöver beaktas för att risker och störningar för bostäderna inte ska uppkomma. Lokala förutsättningar såsom terräng, vegetation och vägnät behöver bedömas såväl som den tillkommande verksamhetens karaktär.
- Gestaltning bör särskilt beaktas för verksamhetsområden som ligger vid infarterna till kommunens tätorter.
- Tillkommande bebyggelse och infrastruktur anpassas till identifierade natur- och kulturvärden. Inventeringar av naturvärden och kulturmiljöer, kartläggning av ekosystemtjänster och analys av grön infrastruktur utgör underlag för bedömningen. Bebyggelsens placering ska ta hänsyn till övergripande grön- och blåstruktur och behovet av närrekreation för olika grupper samt bostadsnära grönområden.
- Näringslivets kontinuerliga behov av utveckling, omställning och omstrukturering kräver att även verksamhetsområdena är flexibla och kan möta näringslivets behov av utveckling. Möjligheten till

cirkulär resursanvändning, energiproduktion/ användning/ delning, laddinfrastruktur för lastbilar med mera ska beaktas i planeringen.

- Ny bebyggelse ska undvikas i lågpunkter eller i områden som riskerar att översvämmas eller påverkas av skyfall, samt beakta områden där höga vattennivåer i havet påverkar vattendrag vid samtida högflöde vid stora regnmängder
- Uppkomsten av dagvatten ska minimeras, fördröjas och renas lokalt där det är möjligt.
- Miljökvalitetsnormer för vatten samt fisk- och musselvatten ska följas.
- Vid planering och lovprövning behöver vatten- och avlopp särskilt beaktas, både effekter på befintliga och behov av tillkommande anläggningar.
- Ett riskperspektiv ska beaktas vid planering och lovprövning. Det innefattar bland annat risker vid olycka/brand, släckvattenhantering med mera. Ljusföroreningar och buller ska minimeras.
- För att skapa förutsättningar för en långsiktig befolkningsökning och därmed hantera kommunens demografiska utmaningar behövs ett tillskott av bostäder i strategiska lägen. Strategiska lägen bedöms i huvudsak vara i tätorterna (Henån, Ellös, Varekil och Svanesund) med närhet till service, infrastruktur och kollektivtrafik.

4.1.5 Landsbygd

Kategorin landsbygd är markområden som är möjliga för flera användningar men där det inte alltid är nödvändigt eller möjligt att ange vilka markområden som bör användas för vad. För användningen anges generella riktlinjer som stöd för annan planering, laggivning, tillståndsprövning och beslut (Boverket 2020).

Landsbygden är en stor del av Orust identitet och attraktionskraft. Med sin relativa närhet ”till allt” finns en tillgänglighet på Orust landsbygd som är en viktig kvalitet. Orust kommun ser positivt på möjligheten till utveckling av boendemiljö eller företag på landsbygden. Samtidigt behöver hänsyn tas till exempelvis värdefulla natur- och kulturmiljöer, riksintresse för högexploaterad kust, begränsande förutsättningar och värden (exempelvis översvämningsrisker, övriga riksintressen), hållbarhetsaspekter med mera. Plan- och bygglagen och miljöbalken reglerar vilka frågor som ska belysas vid lokalisering av ny bebyggelse och utanför planlagt område är det fler frågor som ska belysas och besvaras för att säkerställa en långsiktigt hållbar utveckling.

4.1.5.1 Riktlinjer för bebyggelse på landsbygd

Landsbygden är viktig för Orust och det är av största vikt att både möjliggöra utveckling och värna befintliga värden. Vid prövning av förhandsbesked på landsbygden kan ett mindre antal småhus eller lägenheter i flerbostadshus prövas.. Beroende på lokala förutsättningar kan plankravet inträda även för mindre exploateringar.

För tillkommande bebyggelse på landsbygden är det utifrån kraven i plan- och bygglagens andra kapitel, viktigt att nedanstående perspektiv beaktas vid prövning av bygglov, förhandsbesked och planläggning.

- Konsekvenser av spridd bebyggelse
- Förutsättningar för vatten- och avloppslösningar
- Hänsyn till natur- och kulturmiljöer, landskapsbild och grön infrastruktur
- Prioritering av jord och skogsbruk

Ny bebyggelse ska utformas med hänsyn till landskapet, till natur- och kulturvärden och till befintlig bebyggelses karaktär avseende placering, volym, material och färg. Husen ska anpassas till landskapet och placeringen ska vara i anslutning till och komplettera befintlig bebyggelse. En spridd bebyggelse kan påverka odlingslandskapet och den gröna infrastrukturen genom att landskapet fragmenteras, vilket

motverkar möjligheterna till ett rationellt jordbruk men motverkar också god hushållning med mark och vatten. Stor vikt ska läggas vid placering av och skala på bebyggelsen, så att ny bebyggelse kompletterar och förstärker befintliga värden. Läs mer under tematiska ställningstagandet om ”bebyggelsens utformning”.

Tillgång till rent vatten av tillräcklig kvalitet och mängd är en förutsättning för att byggnation ska vara möjlig. Tillkommande enskilda avlopp ska inte bidra till att vattenkvaliteten i grundvatten, sjöar och kustvatten försämras, inkluderat miljö kvalitetsnormer för vatten samt fisk- och musselvatten.

För att undvika nya vägsträckningar ska befintligt vägnät användas om inte särskilda skäl föreligger och kan motiveras. Exempelvis kan nya kortare vägsträckor medges för att knyta ihop och stärka befintliga bebyggelsestrukturer. Inom landsbygd finns detaljplanerade områden där ny bebyggelse behöver prövas i ändrade eller nya detaljplaner. Nya större bostadsutvecklingsprojekt ska inte tillkomma utanför den tätortsnära landsbygden men det kan behövas detaljplaner vid utveckling av lokala noder på landsbygden. Det kan exempelvis behövas där det finns en koncentration av exempelvis föreningsliv, verksamheter, infrastruktur eller bostäder som kompletterar övrigt utbud på landsbygden.

Vid byggnation för verksamhetsändamål inom landsbygden behöver även ställningstaganden för kategorin verksamheter beaktas.

4.1.5.2 Riktlinjer för bebyggelse inom tätortsnära landsbygd

Tätortsnära landsbygd är landsbygd i direkt anslutning till de fyra tätorterna Henån, Ellös, Varekil och Svanesund. Utbyggnad kan vara både enstaka hus och en större utbyggnad som kräver detaljplan. Vid detaljplaneläggning kan nya vägar behöva planeras, vilket ska göras på ett sätt som minimerar påverkan på landskapet.

Samtidigt som det bedöms lämpligt att tillåta mer bebyggelse på den tätortsnära landsbygden finns också skäl att ställa högre krav utifrån andra perspektiv. Utöver riktlinjer för byggande på landsbygd behöver följande kriterier uppfyllas för att större utvecklingsprojekt med många bostäder ska bedömas som lämpliga.

- Gång- och cykelkoppling till tätort
- Sammanhållen bebyggelse och variation i bostadsstorlekar och äganformer
- Möjlighet att ansluta till kommunalt VA
- Prioritering av tätortsnära rekreationsområden
- Närhet till kollektivtrafikstråk

För bebyggelseutveckling inom den tätortsnära landsbygden är det av vikt att ordna gång- och cykelkoppling, för att kunna ta del av tätortens utbud utan bil. Där gång- och cykelväg inte kan ordnas bör en bedömning av trafikmängder, hastighetsbegränsning och trafiksäkerhet göras för att avgöra ifall vägen är lämplig för cykling. Nya bostadsområden ska lokaliseras med särskild hänsyn till förutsättningarna för kollektivtrafik och andra hållbara transporter. Där behöver en sammanvägd bedömning av avstånd, turtäthet och trafiksäkerhet utifrån lokala förutsättningar göras.

Inom den tätortsnära landsbygden är det angeläget att hålla samman bebyggelsen, planera markeffektivt och möjliggöra för olika bostadsstorlekar och boendeformer.

För att bebyggelse ska tillåtas i större omfattning ska det finnas möjlighet att ansluta kommunalt VA. Tillgång till vatten av tillräcklig kvalitet och mängd är en förutsättning för att byggnation ska vara möjlig. Tillkommande enskilda avlopp ska inte bidra till att vattenkvaliteten i sjöar och kustvatten försämras, inkluderat miljö kvalitetsnormer för vatten samt fisk- och musselvatten.

I närhet av tätorterna är det viktigt att befintliga tätortsnära rekreationsområden och dess kopplingar till tätorten bevaras. Bebyggelsen placering ska ta hänsyn till övergripande grön- och blåstruktur och behovet av närrecreation för olika grupper samt bostadsnära grönområden.

Vid prövning av förhandsbesked på den tätortsnära landsbygden kan ett mindre antal småhus eller lägenheter i flerbostadshus prövas. Beroende på lokala förutsättningar kan plankravet inträda även för mindre exploateringar. Strategiska perspektiv för kommande VA-utbyggnad och detaljplanering ska beaktas vid prövning av förhandsbesked på den tätortsnära landsbygden.

4.1.6 Grönområde och park

Inom kategorin grönområde och park ryms större parker, parkliknande naturmiljöer, grönområden eller anlagda områden för fritidsaktiviteter och rekreation inom eller i nära anslutning till tätorter. Grönska som är av stor betydelse både av ekologiska och sociala aspekter bör skiljas ut från bebyggelsemiljö för att säkerställa användningen (Boverket 2020).

4.1.6.1 Grönområde

Inom och i direkt anslutning till tätort är naturområden viktiga att bevara. Det är särskilt viktigt att bevara och värna om allmänt tillgängliga ytor för rekreation och friluftsliv i nära anslutning till områden där många människor bor. Flera av dessa ytor har också höga natur- och kulturvärden. Ingen tillkommande exploatering tillåts inom dessa ytor, markanvändningen innebär dock inget hinder för att bedriva skogsbruk. Anläggningar för rekreation och friluftsliv tillåts.

Viktigt är att beakta att det vid en ökad befolkning även kommer krävas utbyggd infrastruktur kring välbesökta rekreationsområden så som exempelvis motionsspår och badplatser. För områden som omfattas av värdekärnor enligt naturvärdesinventering från 2022 och tillhörande spridningsanalyser för ängs- och betesmarker samt ädellövskog bör det lämpligen göras naturvärdesinventeringar där de sammanfaller med föreslagna utbyggnadsområden för att klargöra avgränsningar och säkerställande av naturvärdena.

Vid planering av växter bör inhemska arter väljas som bidrar till den biologiska mångfalden. Spridningsbenägna och invasiva arter ska undvikas.

Det kan också i vissa fall bli aktuellt att leda ny infrastruktur genom dessa områden för att knyta samman tillkommande exploateringsområden på ett sätt som gynnar både exploatering och rekreationsvärden. Stor hänsyn måste i dessa fall tas till värdet av att bevara spridningskorridorer, utpekade höga natur- och kulturvärden. Lokalisering behöver studeras så att barriäreffekten av infrastrukturen i landskapet minimeras.

4.1.6.2 Friluftsområden

Inom områdena GF1-GF3 gäller

- Inom dessa områden ska en större möjlighet finnas att vidareutveckla strukturer som främjar friluftsliv. Utvecklingen kan handla om vandringsleder, motionsspår, övernattningsmöjligheter, lekplatser, spontanidrottsplatser eller rastplatser.
- Hänsyn ska tas till värdefull natur- och kulturmiljö samt grönstruktur. Mindre åtgärder ska placeras med insikt i att ett ökat nyttjande av platsen också innebär ökat slitage. Gestaltning och utformning kan nyttjas för att synliggöra platsens värden och karaktär genom bland annat genomtänkt belysning, naturpedagogik och information, lekfullhet samt konstnärlig utsmyckning. Extra omsorg kan med fördel ägnas åt gestaltning av entrépunkter som med exempelvis belysning och skyltning lockar till nyttjande av området.

4.1.7 Natur och friluftsliv

Natur och friluftsliv innefattar sammanhängande naturområden där värden för natur- och kulturmiljö, biologisk mångfald och ekosystemtjänster är prioriterade och förvaltas med hänsyn till friluftslivet (Boverket 2020).

4.1.7.1 Naturområden på landsbygden

Områdena karaktäriseras av att de är större sammanhängande områden med låg exploateringsgrad.

- Markanvändningskategorin hindrar inte aktiva jord- och skogsbruk. Befintliga jordbruksfastigheter ska ges förutsättningar att fortsatt kunna utvecklas, även om de är placerade inom kategorin natur- och friluftsliv.
- Inom området tillåts ingen ny exploatering som inte är kopplad till en utveckling av befintliga jord- och skogsbruksfastigheter.
- Åtgärder inom befintlig tomtplats som inte bedöms påverka allmänhetens tillgänglighet till omgivande områden kan tillåtas.
- Mindre åtgärder för att öka områdenas tillgänglighet och nyttjande uppmuntras om de utförs med hänsyn till platsens natur- och kulturvärden. I denna typ av områden kan det handla om enklare åtgärder så som utkiksplatser, enklare trappor, ramper och rastplatser. Mindre byggnader som inte hindrar allmänhetens tillgänglighet kan också prövas, såsom bastu, kiosk eller förråd.
- Vid åtgärder i anslutning till sjöar och vattendrag med miljö kvalitetsnormer för vatten och/eller fisk- och musselvatten ska hänsyn och åtgärder tas för att hindra risk för negativ påverkan på miljö kvalitetsnormerna.

4.1.8 Transportinfrastruktur

Det övergripande transportsystemet som är viktigt för att åstadkomma en hållbar och ändamålsenlig bebyggelsestruktur redovisas i den här kategorin (Boverket 2020).

4.1.8.1 Vagnät

Utpekade vagnät utgör strategiskt viktiga kopplingar inom kommunen, mellan viktiga målpunkter och tätorter för både kollektivtrafik, bil, gång- och cykeltrafik. Sträva efter hög tillgänglighet och trafiksäkerhet för alla, men prioritera skyddade trafikanter med särskilt fokus på barn och äldre inom eller i anslutning till tätorterna. God framkomlighet för kollektivtrafik ska säkerställas.

4.1.9 Teknisk anläggning

Tekniska anläggningar är grundläggande funktioner för ett fungerande samhälle. Det är anläggningar som kräver stora ytor och där användningen behöver ha företräde framför andra användningar som pekats ut i översiktsplanen (Boverket 2020).

För område V1 gäller:

- Möjligt utbyggingsområde för grupp av vindkraftsanläggningar. Grupp definieras som tre (3) vindkraftverk eller fler. Området ingår i kommunens vindbruksplan.

För område V2 gäller:

- 600 meter skyddszon för att möjliggöra utbyggingsområde för vindkraft (V1). Ingen bostadsbebyggelse bör tillkomma. Området ingår i kommunens vindbruksplan.

4.1.10 Vatten

Vatten avser i detta fall både sjöar och vattendrag. För användningen anges generella riktlinjer som stöd för annan planering och beslut (Boverket 2020).

Ställningstagande rör endast användning av vattenområden. Övriga vattenfrågor återfinns under respektive rubriker. Havsområdet hanteras inom fördjupad översiktsplan för havet.

4.1.10.1 Generella ställningstaganden

- Sjöar och vattendrag har ett värde för den biologiska mångfalden och det rörliga friluftslivet, såsom bad, fiske och paddling. Kommunen ska verka för att dessa värden kan utnyttjas på ett långsiktigt hållbart sätt.
- Sjöar och vattendrag får inte användas på ett sätt som skadar dess ekologiska värden eller motverkar möjligheterna att nå miljökvalitetsnormerna för vatten.
- För sjöar och vattendrag och/eller fisk- och musselvatten med miljökvalitetsnormer ska dessa särskilt beaktas vid åtgärder i närheten av eller i avrinningsområde till dessa.

4.2 Tätorter & kustsamhällen

Här beskrivs utvecklingen i de fyra tätorterna Henån, Svanesund, Varekil och Ellös och deras relation till utvecklingen av kommunen som helhet. För respektive tätort finns specifika ställningstaganden för flertalet av de utpekade utvecklingsområdena. I kapitlet redovisas också övergripande ställningstaganden för bevarande och utveckling av kustsamhällena.

Merparten av bebyggelseutvecklingen föreslås ske i de fyra tätorterna Henån, Svanesund, Varekil och Ellös. Där kan en nybyggnation samhällsekonomiskt utnyttja befintlig VA-infrastruktur, komplettera redan befintlig bebyggelse samt stärka kommunikationsstråk, kollektivtrafik och service. Genom att koncentrera merparten av den tillkommande bebyggelsen till tätorterna kommer förutsättningarna för att utveckla en mer hållbar mobilitet förbättras.

De fyra tätorterna är olika till sin karaktär, utformning och placering. Kommande utveckling behöver anpassas efter varje tätorts särdrag. Utvecklingen för varje enskild tätort beskrivs mer i detalj i avsnitten nedan.

Att ny bebyggelse placeras i anknytning till befintliga vägar, gång- och cykelvägar samt busshållplatser är vägledande i mark och vattenanvändningen. Det prioriteras att det går att ta sig till viktiga målpunkter såsom skola, förskola, busshållplats och mataffär till fots eller med cykel. Det har varit viktigt ur ett hållbarhetsperspektiv och inte minst ur ett barnperspektiv. Gång, cykel och kollektivtrafik är de trafikslag som barn och ungdomar kan använda för att självständigt ta sig till och från skola, fritidsaktiviteter och kompisar. Det befintliga gång- och cykelnätet behöver kopplas samman i samband med utbyggnad enligt planförslaget. Kommunen behöver också verka för fler rutter och tätare avgångar i kollektivtrafiken. Parallellt med detta ska andra mobilitetslösningar testas och uppmuntras. Nya verksamhets- och industriområden har placerats längs de större trafikstråken för att minska konflikter mellan olika trafikslag.

En faktor som har varit avgörande för planförslagets utformning är en planerad bro till fastlandet norr om Svanesund. Realiseras planerna på en bro skapas goda förutsättningar för utveckling av Svanesund, men även för utvecklingen av Varekil och resten av kommunen.

Höga natur- och kulturvärden, topografi och bevarande av jordbruksmark har varit viktiga utgångspunkter i avvägningarna kring mark- och vattenanvändningen. Med tanke på Orusts topografi föreslås jordbruksmark i vissa fall tas i anspråk för byggnation för att möjliggöra utbyggnad i tätorterna. Detta har bedömts under framtagandet av planförslaget och redogörs för även under rubriken *Skydd av jord- och skogsbruk*.

För att säkerställa att vi bygger ett robust samhälle för framtiden har planförslaget ett strategiskt och långsiktigt perspektiv. Kommunen utgår från försiktighetsprincipen vid bedömningen av klimatförändringarnas inverkan på kommunens klimatriskutmaningar i enlighet med Boverkets allmänna råd i frågan. Områden som är utsatta för klimatrisker har undantagits från exploatering eller så ställs krav på långsiktiga och robusta klimatanpassningsåtgärder.

4.2.1 Henån

Henån är kommunens största samhälle, men med drygt 2 400 invånare (2023) är det fortfarande ett av landets minsta kommuncentrum. Den kuperade terrängen har medfört att bostadsbebyggelsen har blivit relativt utspridd i förhållande till ortens folkmängd. Orten har ett strategiskt läge med god pendlingskoppling till Uddevalla.

Henåns förutsättningar för utveckling påverkas främst av två faktorer: topografi och stigande havsnivåer. Topografin begränsar var det går att placera bebyggelse och infrastruktur. Havsnivåhöjningarna behöver hanteras för att säkra central befintlig bebyggelse och påverkar var det går att bygga nytt. Det pågår ett arbete med utredningar kring hur översvämningssituationen ska lösas. Åtgärder måste vara fastställda innan utveckling av bebyggelse kan påbörjas. I översiktsplanen pekas ett reservområde ut, som kan användas för eventuell framtida reträtt av viktiga funktioner i centrum.

Henåns utveckling sker främst genom förtätning i centrum och av expansion genom utvecklingsområden i väst, sydväst och öst. Inom Henån finns höjdskillnader som både begränsar och möjliggör fortsatt utveckling. Öster om väg 160 ligger en brant bergskant som skär av emot centrum. De utvecklingsområden som placerats på östra sidan ligger inom gång- och cykelavstånd till centrum men är ändå rumsligt avskilda. Utvecklingen på östra sidan av väg 160 är strategiskt viktig för Henåns långsiktiga utveckling. På grund av genomförandemässiga utmaningar i nuläget kopplat till exempelvis trafik och markägoförhållanden bedöms dessa områden som aktuella för utbyggnad först på längre sikt. Utvecklingen av Henån bedöms därför i närtid fokusera på utbyggnad i västra delen av samhället.

Henåns förutsättningar gör också att en del av de utpekade utvecklingsområdena är placerade på brukningsvärd jordbruksmark, även om åkermark klassad som *mycket höga brukningsvärden* helt har undantagits från utvecklingsområden. Föreslagna områden bedöms vara av väsentligt samhällsintresse för att möjliggöra bostäder och samhällsservice. Andra lokaliseringar bedöms inte relevanta då det istället hade bidragit till längre avstånd och en mer utspridd utveckling av Henån. Utvecklingsområden har inte heller föreslagits på ett sätt som skär av större sammanhängande ytor med jordbruksmark. I vissa fall finns mindre ytor med jordbruksmark inom utvecklingsområden och där behöver hänsyn tas till dessa värden vid exploatering. Störst andel jordbruksmark skulle en utveckling inom Nävrekärr (MH2) ta i anspråk och där motiveras det genom att området utpekats som ett framtida reservområde för centrumutveckling, om behov skulle uppstå till följd av stigande havsnivåer. Kommunens bedömning är att det inte finns andra lämpliga centralt och strategiskt placerade områden för samlad utveckling i större skala. Även den planerade framtida vägen TH1 kommer ta jordbruksmark i anspråk men detta motiveras genom att ett eventuellt genomförande av vägen föranleds av ett utrett samhällsviktigt behov.

Framtida exploatering ska ta hänsyn till stödjande ekosystemtjänster genom att bevara naturmark med utpekade naturvärden. Det är även värdefullt att bygga in och utveckla stödjande ekosystemtjänster genom att så in ängsflora och plantera träd och buskar för att skapa avskärmning och samtidigt bidra till biologisk mångfald. Andelen kulturella ekosystemtjänster är högst i centrala Henån samt österut med kulturhistoriska spår i landskapet, förutsättningar för olika former av friluftslivsaktiviteter, skolskogar samt mindre leder som exempelvis Hälsoslingan.

De sammanhängande utvecklingsområden för bostäder som föreslås är placerade på ett sätt så att de anknyter till befintlig sammanhållen bebyggelse med närhet till busshållplatser och goda möjligheter att ta sig till viktiga målpunkter med gång och cykel.

Närheten till vatten är både en styrka och en utmaning. Henån ligger i ett område som är utsatt för stigande havsnivåer och är redan idag påverkat av översvämningar vid högt vattenstånd, starka vindar från havet och kan förvärras ytterligare vid kraftiga skyfall med stora nederbördsmängder. För att kunna skydda befintlig bebyggelse och utveckla centrum i befintligt läge krävs en rad åtgärder vilka beskrivs vidare under klimatriskstrategin. I samband med en översvämningssäkring kan Henån få en tydligare koppling till havet med gångstråk och torg. Parkeringsplatsen längst ner mot havets byts mot ett hamntorg. Redan idag är skyfallshanteringen en utmaning i Henån, vilket märks exempelvis i Lundens

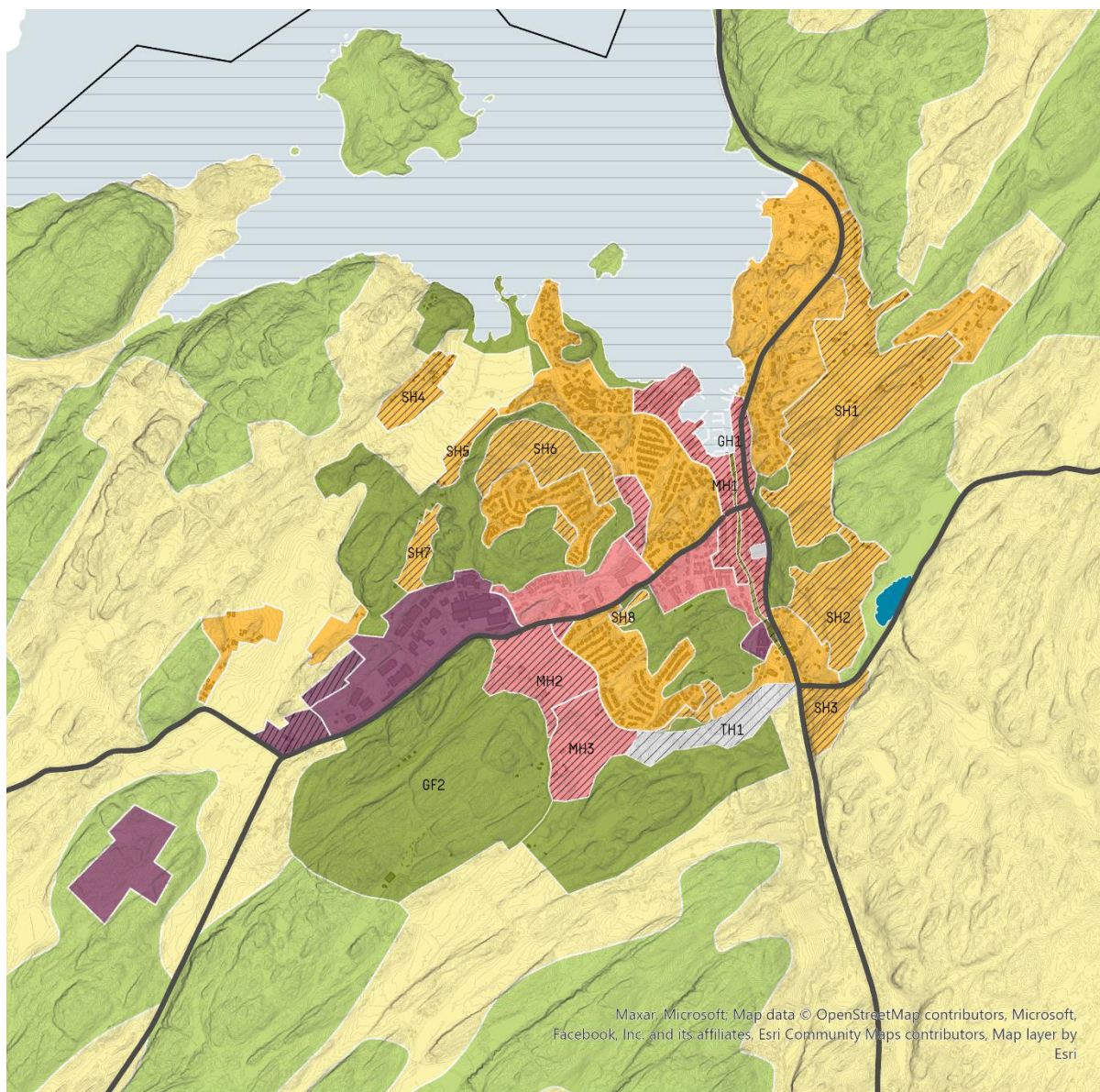
industriområde. Då detta väntas förvärras i ett förändrat klimat kan åtgärder för detta behöva ske både uppströms i avrinningsområden, inom befintliga områden samt beaktas särskilt vid nyexploatering.

Nya föreslagna utvecklingsområden har anpassats utifrån rådande strandskyddsgränser, med undantag för en mindre del av SH3 och MH3. Kommunen bedömer att en mindre del av strandskyddat område behöver tas i anspråk för att skapa en ändamålsenlig bebyggelsestruktur, men anpassning och utformningen av områdena kommer att studeras och prövas i kommande detaljplan. Nya föreslagna utvecklingsområden har anpassats utifrån rådande strandskyddsgränser. Vid eventuellt återinträdande av strandskydd i samband med utveckling av befintliga områden görs en bedömning av särskilda skäl samt förenlighet med strandskyddets syften i detaljplaneprocessen.

Aktsamhetsområden i centrala Henån och dess närhet finns i huvudsak kring de strandnära områdena i den norra delen mot havet och längs med ån Henån. Där det finns lera och finkorniga sediment i anslutning till Henån bedöms risk finnas för erosion och skredproblematik, vilket planeras åtgärdas genom erosionssäkring längs ån söder om Röravägen och nya sponter norr om denna. Stråket längs ån, från havet och söderut, förstärks och förtydligas genom att en parkmiljö med åpromenad anläggs.

Inom Henåns tätort finns en relativt god markreserv för verksamheter och industri. Befintligt verksamhetsområde längs Röravägen samt Hogens industriområde är större planlagda områden för verksamhetsetablering i Henån med goda förutsättningar för ytterligare etableringar inom en tioårsperiod.

Vid sammanhängande utveckling inom MH2 och MH3 utifrån ett framtida scenario där delar av centrala funktioner i Henån behöver flyttas till detta område till följd av stigande havsnivåer, kan det krävas att en ny väganlutning mot väg 160 anläggs (via TH1), Anslutningen mot Röravägen behöver placeras med hänsyn till siktförhållandena och på ett sätt som skapar ändamålsenlig bebyggelsestruktur i området. Vid utbyggnad av anslutningen TH 1 mellan MH3 och väg 160 krävs ytterligare utredningar för att klarlägga vägens dragning. Längs med vägsträckningen behöver trafiksäkra passager för gående och cyklister säkerställas.

	Utvecklad markanvändning		Landsbygd
	Sammanhängande bostadsbebyggelse		Transportinfrastruktur - yta
	Mångfunktionell bebyggelse		Transportinfrastruktur - linje
	Natur och friluftsliv		Vatten
	Verksamheter och industri		Utredningsområde
	Grönområde och park		Fördjupad översiktsplan för havet

Kartan redovisar föreslagen mark- och vattenanvändning i Henån.

4.2.1.1 Mångfunktionell bebyggelse

För område MH1 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- För att kunna utveckla Henån centrum med ny bebyggelse krävs skyddsåtgärder mot översvämning, som redan i dagsläget är ett problem. Hänsyn behöver tas till befintligt markavvattningsföretag.
- Det vattennära läget ska utnyttjas och vattenkontakten ses som en resurs, genom planering av siktlinjer, platser och gångstråk längs vattnet.
- Förtätning i centrala lägen bedöms vara positivt. Det är viktigt att vid framtida detaljplanering ombesörja behovet av tillgänglig grönstruktur, parker och mötesplatser inom området.
- Utveckling i området ska bidra till att stärka Henåns centrumfunktioner exempelvis genom verksamheter i bottenplan i strategiska lägen, väl gestaltade offentliga rum och prioritering av cykel- och gångtrafik.
- Vid större utveckling kan kapacitetshöjande åtgärder för Röravägen bli nödvändigt såsom breddningar och cirkulationsplats vid utfarten till väg 160.
- I området finns stor risk för markföroreningar vars föroreningsgrad behöver säkerställas och eventuella försiktighetsåtgärder utredas i samband med utveckling inom området.
- Planprogram för Henån centrum ska vara vägledande för framtida utveckling.

För område MH2 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Ytan har bedömts som mest lämplig för nyetablering av samhällsviktiga verksamheter på sikt, om översvämningssproblematiken gör det mindre lämpligt att vidareutveckla befintligt centrum i framtiden. I första hand tas mark inom området som inte utgör brukningsvärd jordbruksmark i anspråk. Ska jordbruksmark tas i anspråk är det enbart för väsentliga samhällsintressen. När ianspråktagande av jordbruksmark sker ska det göras på ett sådant sätt att skadan på brukningsvärdet på övrig jordbruksmark minimeras.
- Vid utveckling inom området kan det krävas att en ny vägananslutning mot väg 160 anläggs (via MH3 och TH1). Vägen behöver placeras med hänsyn till siktförhållandena på Röravägen och på ett sätt som skapar ändamålsenlig bebyggelsestruktur i området samt anslutningar. I sydöst fortsätter den tänkta vägen inom MH3 och TH1.

För område MH3 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Befintliga idrottsanläggningar bör bevaras.
- Funktioner som ytterligare stärker Nävrekärr som idrotts- och friluftsområde bedöms lämpligt, exempelvis motionscentral.
- Området bör utredas för lokalisering av eventuell ny förskola i Henån.

En eventuell framtida vägdragning inom området hindrar inte utveckling inom MH3, så länge lämplig plats för en framtida väg finns kvar.

4.2.1.2 Sammanhängande bostadsbebyggelse

För område SH1 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Planläggning behöver föregås av en utredning som visar på hur en ny utfart till väg 160 kan säkerställas i norra delen av området
- Landskapsbild från havet ska särskilt beaktas vid utformning av området.
- Bebyggelsen ska utformas med särskilt stor hänsyn till landskapets och naturens karaktär. Värden inom området ska bevaras för att fortsatt tillhandahålla ekosystemtjänster.
- Allmänhetens tillgänglighet till kringliggande naturområden ska särskilt beaktas vid planering av bebyggelse och stråk.
- Spridningskorridorer i öst-västlig riktning vid strategiska platser ska bevaras och utvecklas för att knyta ihop grön- och naturområden utanför utvecklingsområdet.
- Vid utbyggnad av området behöver en bil-, gång- och cykelkoppling till SH2 planeras.

- En gång- och eventuellt cykelkoppling på en bro över väg 160 till busstationen ska utredas i samband med planering av området.
- På grund av områdets topografi bedöms sannolikheten för fornlämningar att vara förhöjd. Detta bör hanteras i tidiga skeden för att hitta hållbara förhållningssätt i framtida exploateringar.

För område SH2 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Planläggning behöver föregås av utredning som visar på hur en utfart till Torpvägen kan säkerställas samt en utredning för ett vänstersvängfält på väg 160 mot Torpvägen. Den sistnämnda kan ingå i en åtgärdsvalsstudie för en rad åtgärder för väg 160 genom Henån.
- Bebyggelsen ska utformas med särskilt stor hänsyn till landskapets och naturens karaktär. Värden inom området ska bevaras för att fortsatt tillhandahålla ekosystemtjänster.
- Allmänhetens tillgänglighet till kringliggande naturområden ska särskilt beaktas vid planering av bebyggelse och stråk.
- Spridningskorridorer i öst-västlig riktning vid strategiska platser ska bevaras och utvecklas för att knyta ihop grö- och naturområden utanför utvecklingsområdet. Vid utbyggnad av området bör en bil-, gång- och cykelkoppling till SH1 planeras.
På grund av områdets topografi bedöms sannolikheten för fornlämningar att vara förhöjd. Detta bör hanteras i tidiga skeden för att hitta hållbara förhållningssätt i framtida exploateringar.

För område SH3 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Planläggning behöver föregås av utredning som visar på hur en en utfart till Torpvägen kan säkerställas samt en utredning för ett vänstersvängfält på väg 160 mot Torpvägen. Den sistnämnda kan ingå i en åtgärdsvalsstudie för en rad åtgärder för väg 160 genom Henån.
- Bebyggelsen ska utformas med särskilt stor hänsyn till landskapets och naturens karaktär. Värden inom området ska bevaras för att fortsatt tillhandahålla ekosystemtjänster. Artskydd och strandskydd inom området påverkar förutsättningarna för exploatering. Anpassning, utformning och prövning sker i detaljplanarbetet. På grund av områdets topografi bedöms sannolikheten för fornlämningar att vara förhöjd. Detta bör hanteras i tidiga skeden för att hitta hållbara förhållningssätt i framtida exploateringar.

För område SH4-5 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Landskapsbild från havet ska särskilt beaktas vid utformning av området.
- Större utveckling behöver föregås av åtgärder på Ängsvägen för att öka framkomligheten för alla trafikslag.
- Hasselsnok har observerats i närområdet. Inför detaljplanering kan undersökning av ett större område än exploateringsområdet krävas, inklusive värdering av kumulativa effekter av andra utpekade exploateringsområden i närområdet. Den lokala populationens bevarandestatus får inte försämrats och för att göra den bedömningen behövs en helhetssyn på det som utgör en lokal population.

För område SH6 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Landskapsbild från havet ska särskilt beaktas vid utformning av området.
- Större utveckling behöver föregås av åtgärder på Ängsvägen för att öka framkomligheten för alla trafikslag.
- Bebyggelsen ska utformas med särskilt stor hänsyn till landskapets och naturens karaktär. Värden inom området ska bevaras för att fortsatt tillhandahålla ekosystemtjänster.
- Allmänhetens tillgänglighet till kringliggande naturområden ska särskilt beaktas vid planering av bebyggelse och stråk.

- Hasselsnok har observerats i närområdet. Inför detaljplanering kan undersökning av ett större område än exploateringsområdet krävas, inklusive värdering av kumulativa effekter av andra utpekade exploateringsområden i närområdet. Den lokala populationens bevarandestatus får inte försämrats och för att göra den bedömningen behövs en helhetssyn på det som utgör en lokal population.

För område SH7 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Bebyggelsen ska utformas utifrån landskapets och naturens karaktär. Värden inom området ska bevaras för att fortsatt tillhandahålla ekosystemtjänster.
- Allmänhetens tillgänglighet till kringliggande naturområden ska särskilt beaktas vid planering av bebyggelse och stråk.
- Grönområden och bebyggelse ska utformas på ett sådant sätt att risk för störning från närliggande verksamhetsområde inte uppkommer.
- Hasselsnok har observerats i närområdet. Inför detaljplanering kan undersökning av ett större område än exploateringsområdet krävas, inklusive värdering av kumulativa effekter av andra utpekade exploateringsområden i närområdet. Den lokala populationens bevarandestatus får inte försämrats och för att göra den bedömningen behövs en helhetssyn på det som utgör en lokal population.

För område SH8 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Bebyggelsen ska utformas med särskilt stor hänsyn till landskapets och naturens karaktär. Värden inom området ska bevaras för att fortsatt tillhandahålla ekosystemtjänster.
- Allmänhetens tillgänglighet till kringliggande natur- och rekreationsområden ska särskilt beaktas vid planering av bebyggelse och stråk.
- På grund av områdenas topografi bedöms sannolikheten för fornlämningar att vara förhöjd. Detta bör hanteras i tidiga skeden för att hitta hållbara förhållningssätt i framtida exploateringar.

4.2.1.3 Transportinfrastruktur

För område TH1 gäller:

- Ytan reserveras för eventuell utbyggnad av framtida väg. Utredningar krävs för att analysera och fastlägga behovet av vägen samt dess faktiska sträckning. Tills att frågan är närmare utredd får marken inte tas i anspråk för annat ändamål. Säkerställ trafiksäkra passager längs med vägen, för gående och cyklister.

4.2.1.4 Grönområde och park

För grönstråket GH1 (ån Henån) gäller:

- Stråket behöver utformas med fokus på att skapa ett allmänt tillgängligt stråk med parkkaraktär.
- Stabilitetsförbättrande åtgärder krävs. Utformning av stabilitetsförbättrande åtgärder bör utformas på ett så naturanpassat sätt som möjligt.
- Stråket bör utformas så att den bidrar med flera ekosystemtjänster, både kulturella, stödjande och reglerande. Äldre lövträd bör sparas där det är möjligt.

4.2.2 Svanesund

Svanesund är uppbyggt kring Färjevägen, som leder genom ett öst-västligt dalstråk ner mot sundet och färjeleden till Kollhättan på fastlandet. Med sina knappt 2 200 invånare (2023) är Svanesund kommunens näst största samhälle. Svanesund är starkt präglad av närheten till vattnet vilket medför stora möjligheter till naturupplevelser samt vattenanknutna friluftaktiviteter. Orten har idag ingen tydlig centrumbildning och under de senaste femton åren har service som till exempel apotek, tandvård och vårdcentral försvunnit från orten. I Svanesund finns det gott om tätortsnära grönska och tillgängliga grönområden på gångavstånd från bostaden. Två av kommunens vandringsleder Hälsoslingan och Pilgrimsleden går centralt genom samhället.

Svanesunds utveckling påverkas i stor utsträckning av tillkomsten av en ny bro till fastlandet i ett läge norr om tätorten. I översiktsplanen har därför ett utredningsområde reserverats för tillkomsten av ny bro och kringliggande infrastruktur. Inom utredningsområdet för broförbindelsen finns markanvändningskategorierna Landsbygd, samt Grönområde och park som kommer att gälla fram tills att bronns exakta läge är beslutat.

Utredningsområdets omfattning grundar sig på den åtgärdsvalsstudie om ny fast förbindelse till Orust som Trafikverket har haft på remiss. Vägdragningen kommer utredas vidare när beslut finns om att ge Trafikverket i uppdrag att genomföra bron, först via en lokaliseringstudie, sedan kommer den exakta broplaceringen och vägdragningen fastslås i en vägplan. Det innebär att merparten av utredningsområdet inte kommer att ianspråktagas av broförbindelsen. Oavsett placering av bro och tillkommande infrastruktur kommer Svanesunds utveckling att påverkas. När beslut om att genomföra broleden är taget behöver Orust kommun fördjupa arbetet inom utredningsområdet och klargöra markanvändningen och prioriteringarna, utifrån lokaliseringstudie och vägplan. Det föreslås göras i en fördjupning av översiktsplanen inom och ev. kring utredningsområdet.

Färjan mellan Svanesund och Kollhättan är idag under rusningstid i princip fullt utnyttjad vilket begränsar fortsatt utveckling av Svanesund. Bedömningen är att planerade bostäder i centrum går att bygga medan övriga utbyggnadsområden förutsätter en bro till fastlandet. Till dess att bron finns kommer kommunen fokusera på att skapa ett tydligare centrum och utvecklingen handlar främst om att förtäta och bygga vidare på befintliga områden i mindre skala.

Ett tydligare centrum i Svanesund innebär att kommunen planerar för ett nytt torg med handels- och verksamhetslokaler vilket skapar en tydlig mötesplats och mittpunkt. Centrum föreslås utöver torg, handel och service förstärkas med tätare bostadsbebyggelse i form av flerbostadshus, radhus och parhus. Svanesunds centrum har varit föremål för ett planprogram som följts av två detaljplaner.

Det finns gott om grönområden inom Svanesund. I norr finns barrskogsområden och i söder områden med lövskog. Områden med särskilt höga naturvärden samt jordbruksmark finns i den södra delen av orten och bör undantas från framtida exploatering. Föreslagna utvecklingsområden är i Svanesund placerade mestadels utanför utpekad brukningsvärd jordbruksmark. Undantaget gäller utpekad verksamhetsmark. Det finns ett behov av mer verksamhetsmark i Svanesund och för att skapa attraktiva områden och goda trafikflöden behöver dessa placeras i anslutning till befintliga trafikstråk.

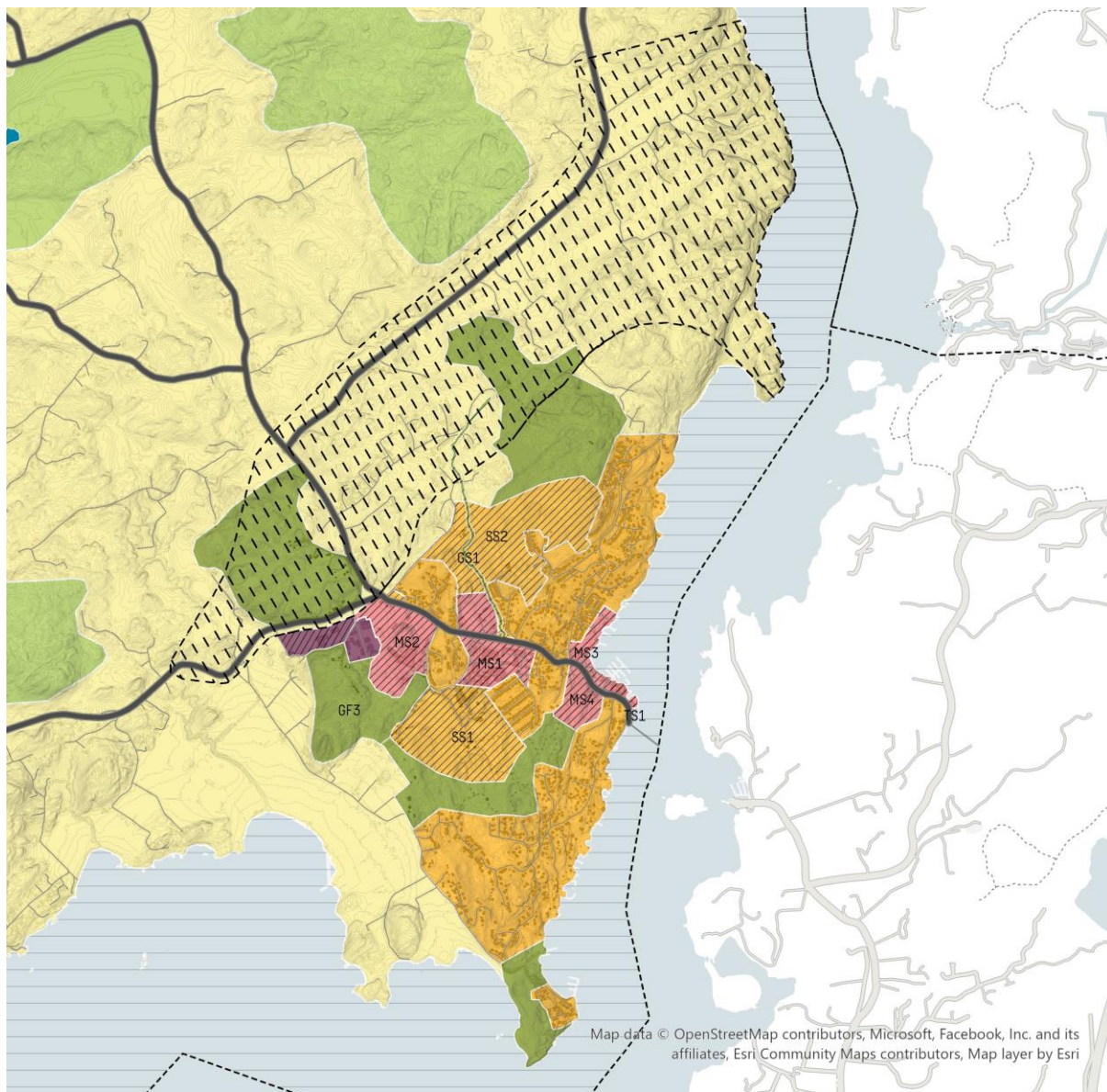
Aktsamhetsområden för skred finns mot Halsefjorden, men har ingen påverkan på befintlig bebyggelse. Vid detaljplanering och bygglov ska förutsättningarna klarläggas inom all lermark ur ett säkerhetsperspektiv.

Marken inom Svanesunds tätort utgörs till stor del av sten- och bergmarker. Förutsättningarna för rening- och reglering av dagvatten är därför begränsade inom orten. Det finns dock några få lågt liggande områden som kan bli särskilt känsliga för översvämningar vid kraftiga eller långvariga skyfall. Utvecklingsområdena bedöms inte vara i risk för översvämning. Det är dock viktigt att ta hänsyn till dräneringssituationen vid framtida exploatering eftersom lågpunkter ofta sammanfaller med lerjordar.

Nya föreslagna utvecklingsområden har anpassats utifrån rådande strandskyddsgränser. Vid eventuellt återinträdande av strandskydd i samband med utveckling av befintliga områden görs en bedömning av särskilda skäl samt förenlighet med strandskyddets syften i detaljplaneprocessen.

I Svanesund är mycket av framtida infrastruktur relaterat till den nya bron. Det kommer att påverka hur Trafikverket bedömer var ny infrastruktur är aktuell och var kapaciteten i nuvarande vägnät behöver förbättras. Förstärkt kapacitet på Varekilsvägen, vägen mot Slussen och vägen mot Vräländ är några exempel på förväntade insatser kring samhället. Färjevägen kommer däremot avlastas vid en ny bro, då vägen upphör att vara en färjeled. Detta i kombination med de infrastrukturåtgärder som görs inom ramen för centrumplanerna bedöms innebära en hög nivå av trafiksäkerhet i Svanesund.

	Utvecklad markanvändning		Landsbygd
	Sammanhängande bostadsbebyggelse		Transportinfrastruktur - linje
	Mångfunktionell bebyggelse		Transportinfrastruktur - yta
	Natur och friluftsliv		Utredningsområde
	Verksamheter och industri		Fördjupad översiktsplan för havet
	Grönområde och park		

0 0,5 1 Kilometers

Kartan redovisar föreslagen mark- och vattenanvändning i Svanesund.

4.2.2.1 Mångfunktionell bebyggelse

För område MS1 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Förtätning i centrala lägen bedöms vara positivt. Nya detaljplaner ombesörjer behovet av tillgänglig grönstruktur, parker och mötesplatser inom området.
- Utveckling i området ska bidra till att stärka Svanesunds centrumfunktioner exempelvis genom verksamheter i bottenplan i strategiska lägen, väl gestaltade offentliga rum och prioritering av cykel- och gångtrafik.
- Trafiksäkerhet för gång- och cykeltrafik ska särskilt beaktas kring Färjevägen
- Planprogram för Svanesund centrum ska vara vägledande för framtida utveckling.
- Dagvatten, skyfall och vattendrag bör särskilt beaktas.
- Skyddsvärda träd bör sparas.

För område MS2 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Ytor för eventuell framtida expansion av skola och förskola ska reserveras inom området.
- Övriga ytor ska användas för idrott, föreningsliv, fritid och kultur.
- Befintliga verksamheter bör tillåtas utvecklas under förutsättning att det inte begränsar ovanstående markanvändning.
- Planprogram för Ängås centrum ska vara vägledande för framtida utveckling.

För område MS3 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Området anses lämpligt för utveckling med fokus på rekreation, friluftsliv och båtliv. Publika verksamheter som kulturverksamhet, restaurang och café bedöms också lämpligt. Bostadsbebyggelse ska inte tillkomma. I området finns stor risk för markföroreningar vars föroreningsgrad behöver säkerställas och eventuella försiktighetsåtgärder utredas i samband med utveckling inom området.

För område MS4 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- En förutsättning för att området ska kunna utvecklas för bostadsändamål är att befintligt reningsverk avvecklas.
- Området kan byggas ut under förutsättning att en ny bro till fastlandet byggs norr om Svanesund.
- Allmänhetens tillgänglighet till kringliggande naturområden ska särskilt beaktas vid planering av bebyggelse och stråk.
- Inom området finns kända fornlämningar av vikt och sannolikheten att hitta nya fornlämningar bedöms vara förhöjd. Detta bör hanteras i tidiga skeden för att hitta hållbara förhållningssätt i framtida exploateringar.

4.2.2.2 Sammanhängande bostadsbebyggelse

För område SS1 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Kan byggas ut under förutsättning att en ny bro till fastlandet byggs norr om Svanesund.
- Bebyggelsen ska utformas med särskilt stor hänsyn till landskapets och naturens karaktär. Värden inom området ska bevaras för att fortsatt tillhandahålla ekosystemtjänster.
- Allmänhetens tillgänglighet till kringliggande naturområden ska särskilt beaktas vid planering av bebyggelse och stråk.
- Inom området ska särskilt stor vikt läggas vid att bevara och integrera en större andel naturmark och jordbruksmark, se generella ställningstaganden för *sammanhängande bostadsbebyggelse*.
- Hantering av invasiva arter behöver särskilt beaktas vid åtgärder i området.
- Inom området finns kända fornlämningar av vikt och sannolikheten att hitta nya fornlämningar bedöms vara förhöjd. Detta bör hanteras i tidiga skeden för att hitta hållbara förhållningssätt i framtida exploateringar.

För område SS2 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Kan byggas ut under förutsättning att en ny bro till fastlandet byggs norr om Svanesund.
- Bebyggelsen ska utformas med särskilt stor hänsyn till landskapets och naturens karaktär. Värden inom området ska bevaras för att fortsatt tillhandahålla ekosystemtjänster.
- Allmänhetens tillgänglighet till kringliggande naturområden ska särskilt beaktas vid planering av bebyggelse och stråk.
- Inom området finns kända fornlämningar av vikt och sannolikheten att hitta nya fornlämningar bedöms vara förhöjd. Detta bör hanteras i tidiga skeden för att hitta hållbara förhållningssätt i framtida exploateringar.
- Planprogram för Västra Ängshagen ska vara vägledande för framtida utveckling

För område TS1 gäller:

- Efter att biltrafiken flyttas till nytt broläge ska ytan användas som färjeläge för gång- och cykeltrafikanter.

För utredningsområdet gäller:

- Utredningsområdet överlappar markanvändningskategorierna Landsbygd samt Grönområde & park. Ställningstagandena inom utredningsområdet gäller parallellt som tillägg till övriga ställningstaganden inom ytan.
- Inom området med svart streckad skraffering är utvecklingsmöjligheterna ännu osäkra med anledning av pågående och kommande utredningar av anslutningsväg för bro till fastlandet. Delar av marken kommer att tas i anspråk för bron och tillhörande infrastruktur. När beslut finns för att genomföra broleden och en lokaliseringstudering för vägdragning påbörjats, ska en fördjupad översiktsplan tas fram som beskriver lämplig utveckling av markanvändningen inom och ev. kring utredningsområdet.
- Sökande av planbesked, förhandsbesked och bygglov ska informeras om att området ligger inom utredningsområdet och att fastigheten kan komma att påverkas av en framtida bro.
- Endast komplettering av befintlig bebyggelse eller enstaka nya bostäder och verksamheter kan prövas inom området. Alla bygglov och förhandsbesked ska remitteras till Trafikverket.
- Större exploateringar än enstaka bostäder och verksamheter är inte lämpligt innan exakta lägen för bro och tillhörande infrastruktur är fastställt.

4.2.2.3 Grönområde och park

För grönstråket GS1 (Svanesund) gäller:

- Stråket behöver utformas på ett sätt som gör det allmänt tillgängligt.
- I direkt anslutning till stråket är det inte lämpligt med ny bebyggelse på grund av vattendragets höga naturvärden. Avståndet från bebyggelse till ån ska vara tillräckligt stort och utformas på sådant sätt att ån kan fungera som spridningskorridor. Stråket bör utformas så att det bidrar med flera ekosystemtjänster, både kulturella, stödjande och reglerande.

4.2.3 Ellös

Ellös är huvudort i den västra kommundelen och är ett gammalt fiskeläge med anor från 1600-talet. Ellös har många arbetstillfällen i förhållande till sin storlek och här ligger ett av kommunens största företag, Hallberg-Rassy, som tillverkar segelbåtar. Ellös hade år 2023 drygt 1 200 invånare och var därmed det tredje största samhället i kommunen. Ellös präglas av närheten till vattnet vilket är av stor betydelse för friluftslivet. I Ellös finns Orust enda djuphamn och det är av stor vikt att dess funktion tryggas i den

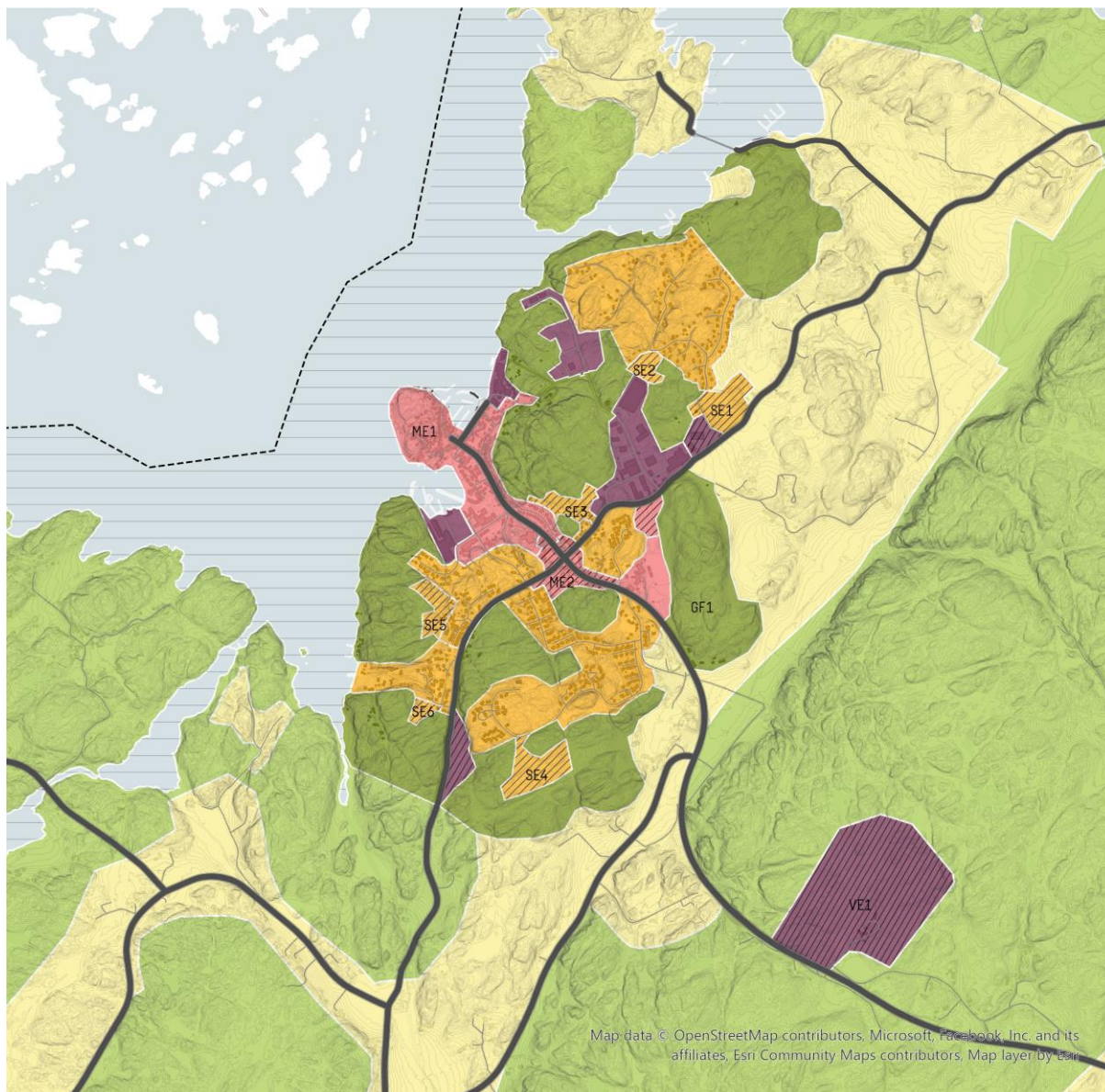
framtida utvecklingen. Hamnen och verksamheterna där gör att Ellös har goda förutsättningar att bli ett center för blå näringar och cirkulär ekonomi. Idag bedrivs forskning och företag samverkar för cirkulära resursflöden.

Ellös utgörs till stor del av öppen mark och har med de öppna bergs- och hållmarkerna en typisk landskapstyp för kustområdet. Ett större skogsområde med höga värden finns utpekad i ortens östra del, vid Ellös sporthall. Här finns särskilt goda spridningssamband för ädellövskog. Det är särskilt viktigt att detta område undantas från exploatering då området har stort värde för ädellövskogar både inom Orust kommun och i ett regionalt perspektiv. Det finns däremot en väldigt liten andel tätortsnära rekreation inom orten och tydligare kopplingar till närliggande grönområden och rekreationsområden behövs. Ellös angränsar till riksintresse för naturvärden (Morlandadalen, NRO 14102). Inom och i närheten av dalgången som omfattas av riksintresset ska kommunen ha en restriktiv hållning för ny bebyggelse i dalgången och på hållmarker.

Del av Ellös tätort ligger relativt lågt och nära havet. Här finns områden som riskerar att påverkas av höjda havsnivåer. Åtgärder kan därmed behöva vidtas för att klimatsäkra detta område, vilket behöver studeras vidare innan mark planläggs för utveckling. Detta beskrivs vidare i kapitlet *klimatriskstrategi*. I stort utgörs marken i Ellös av berg, men i västra delarna, i anslutning till hamn och strandområdena finns akksamhetsområde för skred. De centrala delarna av orten behöver utvecklas med mer grönska och gröna områden för att minska andelen hårdgjord yta och öka möjligheterna till omhändertagande av dagvatten. Nya föreslagna utvecklingsområden har anpassats utifrån rådande strandskyddsgränser, med undantag för en mindre del av SE5. Kommunen bedömer att en mindre del av strandskyddat område behöver tas i anspråk för att skapa en ändamålsenlig bebyggelsestruktur, men anpassning och utformningen av området kommer att studeras och prövas i kommande detaljplan. Vid eventuellt återinträdande av strandskydd i samband med utveckling av befintliga områden görs en bedömning av särskilda skäl samt förenlighet med strandskyddets syften i detaljplaneprocessen.

Ellös centrum föreslås utvecklas kring den befintliga centrumbildningen i korsningen Ellösvägen-Morlandavägen med möjlighet till mer koncentration av bostäder, handel och service. Utöver det föreslås Ellös kompletteras med både bostads- och verksamhetsområden. Inga av de centrumnära områdena bedöms omfattas av brukningsvärd jordbruksmark och i Ellös föreslås enbart ett verksamhetsområde på jordbruksmark med höga brukningsvärden men där är bedömningen att det inte finns alternativa lokaliseringar som innebär vidareutveckling av befintligt område i direkt anslutning till huvudvägnätet.

För den centrala fyrvägs korsningen väg 178/746/770 behövs åtgärder för att öka trafiksäkerheten och förbättra trafikflödena, förslagsvis genom att en cirkulationsplats anläggs.

	Utvecklad markanvändning		Landsbygd
	Sammanhängande bostadsbebyggelse		Transportinfrastruktur - linje
	Mångfunktionell bebyggelse		Utredningsområde
	Natur och friluftsliv		Fördjupad översiktsplan för havet
	Verksamheter och industri		
	Grönområde och park		

0 0,5 1 Kilometer

Kartan redovisar föreslagen mark- och vattenanvändning i Ellös.

4.2.3.1 Mångfunktionell bebyggelse

För område ME1 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Området anses lämpligt för utveckling med fokus på rekreation, friluftsliv och båtliv. Publika verksamheter som kulturverksamhet, restaurang och café bedöms också lämpligt likaså blå och marina näringar med liten omgivningspåverkan. Hänsyn ska tas till naturvärdesobjekt Nabben.
- Områdets utveckling ska ske med hänsyn till riksintressets värden (riksintresse för yrkesfiske). Det är av stor vikt att djuphamnens funktion tryggas och ges förutsättningar för vidare utveckling med fokus på blåa näringar och cirkulär ekonomi.
- Området ligger inom risk för översvämning. Vid framtida planering av området behöver frågan om behov av skyddsåtgärder och medveten gestaltning/utformning av området med hänsyn till översvämningens riskerna utredas närmare. Bostadsbebyggelse föreslås inte i områden med risk för stigande hav.
- Bebyggelsen ska utformas med särskilt stor hänsyn till landskapets och naturens karaktär. Värden inom området ska bevaras för att fortsatt tillhandahålla ekosystemtjänster.

För område ME2 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Korsningen väg 178/746/770 är olycksdrabbad och är i behov av åtgärd, förslagsvis en cirkulationsplats.
- Utveckling i området ska bidra till att stärka Ellöskryssets centrumfunktioner, exempelvis genom verksamheter och handel i bottenplan i strategiska lägen, väl gestaltade offentliga rum och prioritering av cykel och gångtrafik.
- Byggnaderna ska orienteras så att fasaden mot gatan uppfattas som en framsida.

4.2.3.2 Sammanhängande bostadsbebyggelse

För område SE1 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Gång- och cykelväg till Ellös centrum ska ordnas i samband med exploateringen.
- Planering av och VA-utbyggnad till områdena bör samordnas med planändring och VA-anlutning till Sörbo fritidshusområde.
- Inom området finns kända fornlämningar av vikt. Detta bör hanteras i tidiga skeden för att hitta hållbara förhållningssätt i framtida exploateringar.

För område SE2 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Gång- och cykelväg till Ellös centrum ska ordnas i samband med exploateringen.
- Planering av och VA-utbyggnad till områdena bör samordnas med planändring och VA-anlutning till Sörbo fritidshusområde.

För område SE3 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Gångväg eller gång- och cykelväg till Ellös centrum ska ordnas i samband med exploateringen.
- Utfart av området bedöms behöva ske inom Slätthult industriområde.

För område SE4 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Landskapsbild från havet ska särskilt beaktas vid utformning av området.
- Bebyggelsen ska utformas med särskilt stor hänsyn till landskapets och naturens karaktär. Värden inom området ska bevaras för att fortsatt tillhandahålla ekosystemtjänster. Allmänhetens tillgänglighet till kringliggande naturområden ska särskilt beaktas vid planering av bebyggelse och stråk.
- Inom området finns potentiella fornlämningar. Detta bör hanteras i tidiga skeden för att hitta hållbara förhållningssätt i framtida exploateringar.

För område SE5 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Landskapsbild från havet ska särskilt beaktas vid utformning av området.
- Bebyggelsen ska utformas med särskilt stor hänsyn till landskapets och naturens karaktär. Värden inom området ska bevaras för att fortsatt tillhandahålla ekosystemtjänster. Allmänhetens

tillgänglighet till kringliggande naturområden ska särskilt beaktas vid planering av bebyggelse och stråk.

För område SE6 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Bebyggelsen ska utformas med särskilt stor hänsyn till landskapets och naturens karaktär. Värden inom området ska bevaras för att fortsatt tillhandahålla ekosystemtjänster.
- Allmänhetens tillgänglighet till kringliggande naturområden ska särskilt beaktas vid planering av bebyggelse och stråk.

4.2.3.3 Verksamheter och industri

För område VE1 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Verksamhetsutveckling inom området ska ske på återvinningscentralens villkor och ta hänsyn till såväl nuvarande som framtida behov, såsom möjligheten att uppgradera matavfall till bioenergi och trädgårdsavfall för värme och el. Byggnation för andra ändamål än återvinningscentral ska föregås av en utredning som klargör nödvändiga säkerhetsavstånd och framtida markbehov för återvinningscentralen.
- Området bedöms vara särskilt lämpligt för verksamheter med stor omgivningspåverkan.
- I området finns stor risk för markföroreningar vars föroreningsgrad behöver säkerställas och eventuella försiktighetsåtgärder utredas i samband med utveckling inom området.

4.2.4 Varekil

Varekil ligger i kommunens södra del, huvudsakligen väster om väg 160. Varekil har ett bra kommunikationsläge för pendling via Tjörn och Stenungsund vidare söderut mot Göteborg. Varekil saknar idag ett tydligt centrum och har inga tydliga mötesplatser och gestaltade offentliga rum. Varekil hade 2023 drygt 1 000 invånare och var därmed den fjärde största orten i kommunen.

Varekil föreslås utvecklas runt korsningen väg 160, 178 och 734. Orten föreslås utvecklas med en tydligare struktur där centrum utvecklas med handel, service och bostäder mestadels väster om busstationen. Nya bostadsområden föreslås utvecklas i anknäring till befintliga bostadsområden i väst samt sydväst. Ny mark för verksamheter och industri planeras längs väg 178 i nordväst och längs väg 160. Varekil bedöms också bli en attraktivare pendlingsort och ett strategiskt utvecklingsläge för verksamheter efter att brokopplingen vid Svanesund tillkommit. Till dess fokuseras i första hand på att utveckla bostäder kring Varekils skola, förstärka centrumbildningen samt möjliggöra viss utveckling av verksamhet- och industrimark.

Längs väg 160 och 178 finns goda möjligheter att utveckla verksamhets- och industriområden. Det finns större tillgängliga områden som inte ligger i närheten av befintliga bostäder och som har bra tillgång till transportinfrastruktur. Inom delar av dessa områden finns jordbruksmark och i första hand sker exploatering på ytor som inte utgörs av jordbruksmark. I vissa delar kan ianspråktagande krävas för att skapa en god struktur i ett utvecklingsområde som anses utgöra ett väsentligt samhällsintresse.

De högsta naturvärdena i orten för skogsmarkerna finns i Varekils västra del, och är kopplade till ädellövskogarna. Områden med höga naturvärden bör undantas från framtida exploatering och spridningssambanden bör även stärkas i nord-sydlig riktning, längs väg 160. Nya föreslagna utvecklingsområden har anpassats utifrån rådande strandskyddsgränser. Vid eventuellt återinträdande av strandskydd i samband med utveckling av befintliga områden görs en bedömning av särskilda skäl samt förenlighet med strandskyddets syften i detaljplaneprocessen. Den södra delen av Varekil berörs av närhet till riksintresse för naturvärden (Stigfjorden – Halsefjorden, NRO 14111). Inom och i närheten av riksintresset ska kommunen ha en varsam hållning för ny bebyggelse och infrastruktur.

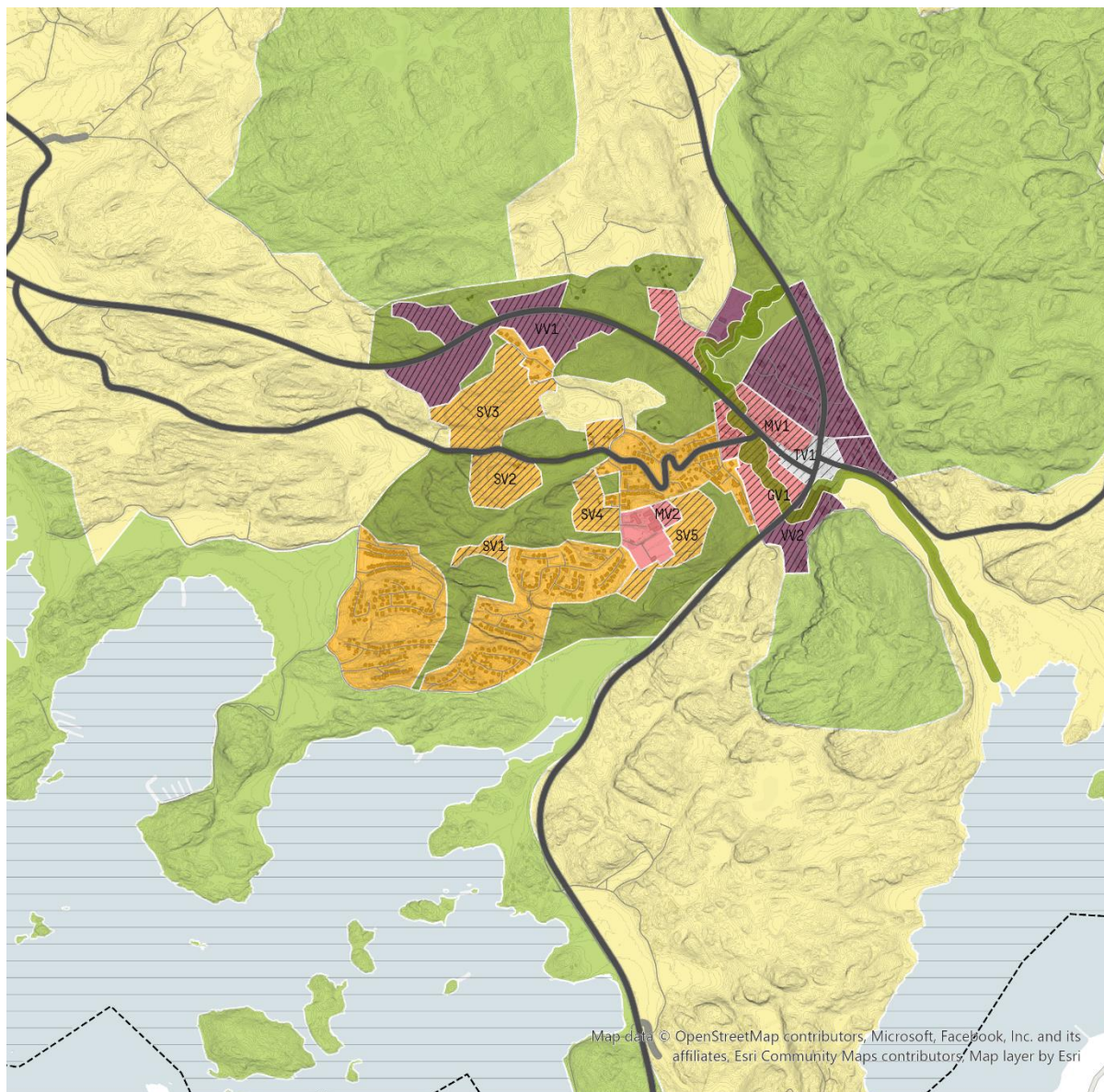
Inom Varekil finns flera lågpunkter som riskerar att svämmas över vid kraftiga eller långvariga skyfall samt i kombination med höga havsvattennivåer. I Varekilsån finns risker för översvämning vid höga flöden och sydöstra delarna av orten kring korsningen mellan väg 178 och 160 riskeras att drabbas av stigande hav. De områden som berörs behöver studeras vidare innan mark planläggs för vidare utveckling. Ett större sammanhängande område kring Varekilsån i den östra delen av Varekil är utpekad akksamhetsområde för skred, likaså det centrala bostadsområdet i anslutning till Stalavägen. Det finns också risk för erosion kring ån.

Området runt Varekilsån är känsligt ur flera aspekter, här finns exempelvis höga naturvärden och området är känsligt ur vattensynpunkt med Natura 2000-området Halsefjorden som recipient, som inte får påverkas negativt av åtgärder. Dock finns också potential att öka både natur- och rekreationsvärden av ån vid kommande bebyggelseutveckling om detta görs på ett varsamt sätt. Delar av området runt Varekilsån är även brukningsvärd jordbruksmark men där bedömer kommunen att det väsentliga samhällsintresset att utveckla ett ortsentrum på en strategisk plats med blandad och mångfunktionell bebyggelse motiverar ett ianspråktagande. Utgångspunkten vid planering av tillkommande bebyggelse är att avståndet till ån ska vara tillräckligt stort och utformas på sådant sätt att ån kan fungera som spridningskorridor. Eventuella förstärkningsåtgärder ska så långt som möjligt utföras på naturanpassade sätt så att stråkets ekosystemtjänster bibehålls och där det är möjligt stärks. Vidare utredning av dessa frågor krävs vid planläggning och annan prövning av åtgärder i anslutning till ån.

Byggnation inom Varekil ska inte ske mer än marginellt innan den planerade VA-länken mellan Varekil och Ellös är på plats.

I Varekil planeras år 2024 en åtgärdsvalsstudie för korsningen väg 160, 178 och 734 där också en stor del av utvecklingen planerats att ske. Eventuellt kan en cirkulationsplats bli aktuell vilket kan påverka busstationens läge. I Varekil kommer också den tillkommande bebyggelsen att kräva nya eller förbättrade utfarter på väg 160 och 178.

	Utvecklad markanvändning		Landsbygd
	Sammanhängande bostadsbebyggelse		Transportinfrastruktur - yta
	Mångfunktionell bebyggelse		Transportinfrastruktur - linje
	Natur och friluftsliv		Utredningsområde
	Verksamheter och industri		Fördjupad översiktsplan för havet
	Grönområde och park		

0 0,5 1 Kilometer

Kartan redovisar föreslagen mark- och vattenanvändning i Varekil.

4.2.4.1 Mångfunktionell bebyggelse

För område MV1 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Varekilsån som rinner genom området hyser höga naturvärden och är en känslig recipient. Vid exploatering i närheten behöver avstånd till ån samt geotekniska förutsättningar utredas och eventuella skyddsåtgärder säkerställas. Eventuella förstärkningsåtgärder vid vattendrag ska så långs som möjligt utföras på naturanpassade sätt så att stråkets ekosystemtjänster bibehålls eller stärks. I första hand ska tillräckligt avstånd till vattendraget tillämpas så att behovet av förstärkningsåtgärder minimeras.
- Utveckling i området ska bidra till att stärka Varekils centrumfunktioner exempelvis genom verksamheter i bottenplan i strategiska lägen, väl gestaltade offentliga rum och prioritering av cykel- och gångtrafik.
- Vid planering av bostäder ska täthet och centrumutveckling särskilt beaktas. Bebyggelsen bör utformas markeffektivt i form av tätare flerbostadshusbebyggelse.
- Området ligger inom risk för översvämning. Vid framtida planering av området behöver frågan om behov av skyddsåtgärder och medveten gestaltning/utformning av området med hänsyn till översvämningsriskerna utredas närmare.

För område MV2 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Ytan reserveras för utveckling av skol- och förskoleverksamhet.

4.2.4.2 Sammanhängande bostadsbebyggelse

För område SV1 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Planläggning behöver föregås av utredning och åtgärder för utfart via Tegen eller Svanvik.
- Bebyggelsen ska utformas utifrån landskapets och naturens karaktär. Värden inom området ska bevaras för att fortsatt tillhandahålla ekosystemtjänster.
- Allmänhetens tillgänglighet till kringliggande naturområden ska särskilt beaktas vid planering av bebyggelse och stråk.
- Vid planläggning ska bebyggelsen utformas så att en sammanhängande grönstruktur från Svanvik och norrut säkerställs.
- Tillkommande bebyggelse behöver anpassas till Svanviks naturreservat, som inte får påverkas negativt.
- Hasselsnok har observerats i närområdet. Inför detaljplanering kan undersökning av ett större område än exploateringsområdet krävas, inklusive värdering av kumulativa effekter av andra utpekade exploateringsområden i närområdet. Den lokala populationens bevarandestatus får inte försämrats och för att göra den bedömningen behövs en helhetssyn på det som utgör en lokal population.

För område SV2 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Utfart till Stalavägen ska ordnas norrut. Planläggning behöver föregås av utredning av kapacitet på befintliga utfarter till väg 178 och eventuella erforderliga åtgärder. En vidarekoppling via SV3 till väg 178 ska utredas och bör om möjligt ordnas. Utfarten bör samordnas med verksamhetsområdets utfart.
- Vid utbyggnad av området bör en gång- och cykelkoppling till SV1 och en gångkoppling till SV4 utredas.
- Bebyggelsen ska utformas med särskilt stor hänsyn till landskapets och naturens karaktär. Värden inom området ska bevaras för att fortsatt tillhandahålla ekosystemtjänster.
- Allmänhetens tillgänglighet till kringliggande naturområden ska särskilt beaktas vid planering av bebyggelse och stråk.
- Hasselsnok har observerats i närområdet. Inför detaljplanering kan undersökning av ett större område än exploateringsområdet krävas, inklusive värdering av kumulativa effekter av andra

utpekade exploateringsområden i närområdet. Den lokala populationens bevarandestatus får inte försämrans och för att göra den bedömningen behövs en helhetssyn på det som utgör en lokal population.

För område SV3 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Utfart till väg 178 ska ordnas norrut. Utfarten bör samordnas med verksamhetsområdets utfart.
- Vid utbyggnad av området bör en gång- och cykelkoppling till SV2 utredas.
- Grönområden och bebyggelse ska utformas på ett sådant sätt att risk för störning från närliggande verksamhetsområde inte uppkommer.
- Hasselsnok har observerats i närområdet. Inför detaljplanering kan undersökning av ett större område än exploateringsområdet krävas, inklusive värdering av kumulativa effekter av andra utpekade exploateringsområden i närområdet. Den lokala populationens bevarandestatus får inte försämrans och för att göra den bedömningen behövs en helhetssyn på det som utgör en lokal population.

För område SV4 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Planläggning behöver föregås av utredning och eventuella åtgärder för utfart via Jöråsvägen.
- Bebyggelsen ska utformas med särskilt stor hänsyn till landskapets och naturens karaktär. Värden inom området ska bevaras för att fortsatt tillhandahålla ekosystemtjänster.
- Allmänhetens tillgänglighet till kringliggande naturområden ska särskilt beaktas vid planering av bebyggelse och stråk.
- Hasselsnok har observerats i närområdet. Inför detaljplanering kan undersökning av ett större område än exploateringsområdet krävas, inklusive värdering av kumulativa effekter av andra utpekade exploateringsområden i närområdet. Den lokala populationens bevarandestatus får inte försämrans och för att göra den bedömningen behövs en helhetssyn på det som utgör en lokal population.

För område SV5 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Planläggning behöver föregås av utredning och eventuella åtgärder för utfart via Jöråsvägen eller Stalavägen.
- Landskapsbild ska särskilt beaktas vid utformning av området.
- Bebyggelsen ska utformas med särskilt stor hänsyn till landskapets och naturens karaktär. Värden inom området ska bevaras för att fortsatt tillhandahålla ekosystemtjänster.
- Tillgänglighet till kringliggande naturområden från skola och förskola ska särskilt beaktas vid planering av bebyggelse och stråk.

Verksamheter och industri

För område VV1 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Utfarter mot väg 178 bör samordnas i så stor utsträckning som möjligt.

För område VV2 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Varekilsån som rinner genom området hyser höga naturvärden och har en känslig recipient. Vid exploatering i närheten behöver avstånd till ån samt geotekniska förutsättningar utredas och eventuella skyddsåtgärder säkerställas. Eventuella förstärkningsåtgärder vid vattendrag ska så långsamt som möjligt utföras på naturanpassade sätt så att stråkets ekosystemtjänster bibehålls eller stärks. I första hand ska tillräckligt avstånd till vattendraget tillämpas så att behovet av förstärkningsåtgärder minimeras.

- Området ligger inom risk för översvämning. Vid framtida planering av området behöver frågan om behov av skyddsåtgärder och medveten gestaltning/utformning av området med hänsyn till översvämningsriskerna utredas närmare. Hänsyn behöver tas till befintligt markavvattningsföretag.

4.2.4.3 Transportinfrastruktur

För område TV1 gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Befintlig busstation är viktig för kollektivtrafikförsörjningen.
- Korsningen mellan väg 178, 160 och 734 behöver förbättras vilket kan påverka busstationens utformning och placering.
- Till dess att behovet av ombyggnation samt ytans utformning har utretts närmare får marken inte tas i anspråk för annat ändamål.
- Varekilsån som rinner i utkanten av området hyser höga naturvärden och är en känslig recipient. Vid exploatering i närheten behöver avstånd till ån samt geotekniska förutsättningar utredas och eventuella skyddsåtgärder säkerställas. Eventuella förstärkningsåtgärder vid vattendrag ska så långs som möjligt utföras på naturanpassade sätt så att stråkets ekosystemtjänster bibehålls eller stärks. I första hand ska tillräckligt avstånd till vattendraget tillämpas så att behovet av förstärkningsåtgärder minimeras.
- Området ligger inom risk för översvämning. Vid framtida planering av området behöver frågan om behov av skyddsåtgärder och medveten gestaltning/utformning av området med hänsyn till översvämningsriskerna och miljö kvalitetsnormer utredas närmare. Hänsyn behöver tas till befintligt markavvattningsföretag.

4.2.4.4 Grönområde och park

För grönstråket GV1 gäller:

- Stråket ska mellan Stalavägen och väg 160 utvecklas som parkstråk med rekreativmiljöer för Varekil och integreras i centrumutvecklingen. Stråket bör utformas så att det bidrar med flera ekosystemtjänster, både kulturella, stödjande och reglerande. Avståndet från bebyggelse till ån ska vara tillräckligt stort och utformas på sådant sätt att ån kan fungera som spridningskorridor.
- Varekilsån har höga naturvärden och området är känsligt ur vattensynpunkt med Natura 2000-området Halsefjorden som recipient. Dess öppna och meandrande form är viktig att bevara. Ytterligare kulvertering av vattendraget får inte förekomma. Utformning av stabilitetsförbättrande åtgärder bör utformas på ett så naturanpassat sätt som möjligt.

4.2.5 Kustsamhällen

Alla kommunens samhällen ligger i direkt anslutning till eller mycket nära havet. Främst längst kommunens västra kust finns idag ett pärlband av mindre kustsamhällen med lång historia och höga kulturhistoriska värden. Utvecklingen har generellt gått från fiskesamhällen till turistorter. Utmaningen de kommande åren blir att förbättra förutsättningarna och locka fler att bosätta sig i samhällena året runt, och samtidigt behålla och stärka möjligheterna till hållbar turism och besöksnäring. Behovet av att ha en levande kommun året runt är något som uppmärksammades i den tidiga dialogen med medborgarna. För att uppnå detta krävs en utveckling mot livskraftiga varierade samhällen med närhet till hållbara transporter, service, arbetsplatser och friluftsliv/närrecreation. Utvecklingen får dock inte ske på bekostnad av områdenas identitet och kulturhistoria.

Varje kustsamhälle har olika förutsättningar, historia och landskap. Det gör också att utvecklingen som föreslås i översiktsplanen skiljer sig åt mellan de olika kustsamhällena. Vissa samhällen har bättre förutsättningar och underlag för att utvecklas kopplat till service och verksamheter, medan andra samhällen är mer renodlade bostadsområden där kommunen uppmuntrar etablering av småskalig service och verksamheter. I mark- och vattenanvändningskartan har denna skillnad tydliggjorts genom att göra en uppdelning mellan mångfunktionell bebyggelse och sammanhängande bostadsbebyggelse för kustsamhällen eller delar av kustsamhällen. Dessutom tydliggörs intentionerna för varje kustsamhälles utveckling nedan. Inom kustsamhällena kommer befintliga detaljplaner att behöva ses över, kulturhistoriska inventeringar kommer att behöva göras liksom framtagande av bevarande- och utvecklingsplaner för att fortsätta bibehålla och vidareutveckla orterna efter deras unika karaktärer och kulturhistoria.

4.2.5.1 Mångfunktionell bebyggelse

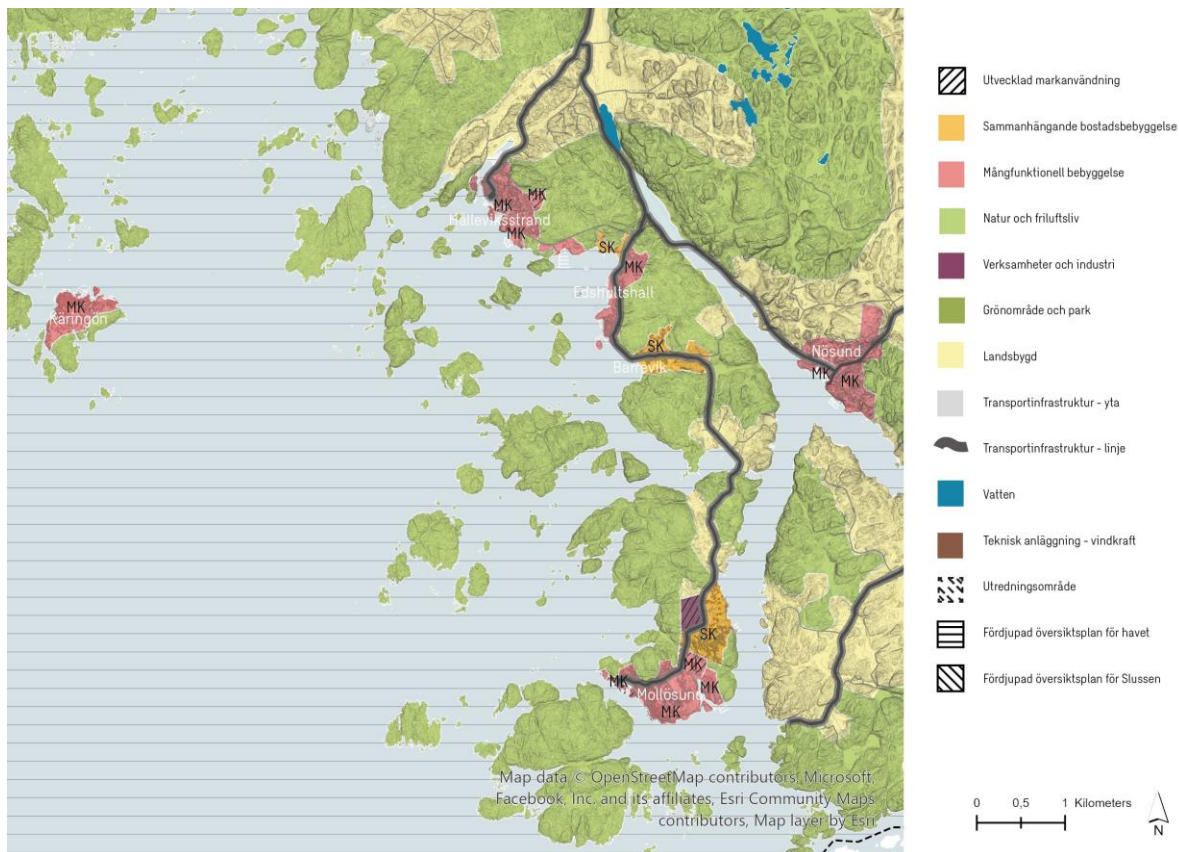
För område MK gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Utveckling som skapar livskraftiga kustsamhällen med en variation av boende, service, verksamheter och turism. Planeringen ska utgå från ett helårsperspektiv för att främja kustsamhällena.
- Varsam förtätning utifrån kustsamhällets unika förutsättningar där det är möjligt, med hänsyn till områdets kulturhistoria.
- Ny bebyggelse anpassas till skalan på omgivande bebyggelse och landskap.

4.2.5.2 Sammanhängande bostadsbebyggelse

För område SK gäller, utöver generella ställningstaganden:

- Varsam förtätning utifrån kustsamhällets unika förutsättningar där det är möjligt, med hänsyn till områdets kulturhistoria.
- Ny bebyggelse anpassas till skalan på omgivande bebyggelse och landskap.
- Inslag av lokal service, turism och småskalig havsanknuten verksamhet är möjlig.
- Befintlig camping i Stocken och Sollid ska bevaras. Utveckling får enbart ske med inriktning mot tillfälligt boende, besöksnäring eller friluftsliv.

Kartan redovisar föreslagen mark- och vattenanvändning kring kustsamhällen på sydvästra Orust.

4.2.5.3 Malön och Flatön

På Malön och Flatön bor knappt 200 personer året om. Öarna består av ett småskaligt jordbrukslandskap i smala dalgångar där delar av bebyggelsestrukturen och dess gårdar går så långt tillbaka som till medeltiden. Utöver jordbruket har fisket varit en viktig sidonäring, men bebyggelsen utgörs inte av fiskelägen, utan är mer av landsbygdskaraktär. Under 1900-talet har även områden av fritidshusbebyggelse tillkommit. Flatön är utpekad som värdefull kulturmiljö av kommunen utifrån sin välbevarade landskaps- och jordbruksbebyggelsemiljö. Enskild förening bygger ut vatten och avlopp på öarna för att kopplas på det kommunala nätet.

Kommunens intentioner:

Kommunen vill utveckla området genom kontinuerligt arbete för natur- och kulturmiljöernas bevarande. Främjande av befintligt och tillkommande näringsliv, bland annat inom gröna, blå och marina näringar samt hållbar besöksnäring med helårsperspektiv bedöms vara positivt så länge det sker med stor hänsyn till natur- och kulturmiljön samt landskapsbild. Kommunen ska verka för att förbättra kollektivtrafiken eller andra mobilitetslösningar och kopplingen norrut mot Uddevalla. En småskalig bostadsetablering kan ske i lämpliga lägen men ska anpassas till helårsboende och komplettera den befintliga bebyggelsen. Landskapsbildens behov av särskild hänsyn på Malön och Flatön.

4.2.5.4 Karingön

På Karingön bor knappt 100 personer året om. Samhället har vuxit fram som fiskeläge och ön är bebodd redan på 1500-talet. Den äldre bebyggelsen är mycket välbevarad. Ön är ett stort besöksmål, riksintresse för kulturmiljövården och utpekad som värdefull kulturmiljö av kommunen. I samhället finns en dagligvaruhandel. Under 2000-talet har verksamheter, främst inom besöksnäring byggts ut på

Skeppersholme och Öviken. Det kulturhistoriska värdet av den äldre bebyggelsemiljön har hanterats i uppdaterade detaljplaner från 2000-talet som omfattar hela ön.

Kommunens intentioner:

Kommunen vill utveckla ön genom kontinuerligt arbete för natur- och kulturmiljöernas bevarande. Främjande av befintligt och tillkommande näringsliv, bland annat inom gröna, blå och marina näringar samt hållbar besöksnäring med helårsperspektiv bedöms vara positivt så länge det sker med stor hänsyn till kulturmiljön. En uppdaterad inventering av byggnaderna och en strategi för hanteringen av för kulturmiljön som helhet behövs. Färjeterminalen i Tuvesvik och förutsättningarna för transporter av både människor och gods är viktiga att bevaka.

4.2.5.5 Hälleviksstrand

I Hälleviksstrand bor knappt 200 personer året om. Samhället uppkom som ett fiske- och fraktfartsamhälle och var etablerat redan på 1600-talet. Samhället vidareutvecklades sedan som badort. Samhället är ett populärt besöksmål, har en välbevarad äldre bebyggelse och är utpekad som värdefull kulturmiljö av kommunen. Den äldre delen av samhället omfattas av en detaljplan från 1960-talet, som inte ger något skydd åt kulturmiljön och där delar av den värdefulla bebyggelsen är planstridig.

Kommunens intentioner:

Kommunen vill utveckla samhället genom kontinuerligt arbete för natur- och kulturmiljöernas bevarande. Att ta fram en ny detaljplan med fokus på bevarande av kulturmiljöer bedöms nödvändigt för detta. I samhället finns även ianspråktaga ytor som kan utvecklas och få nya användningar. Främjande av befintligt och tillkommande näringsliv, bland annat inom gröna, blå och marina näringar samt hållbar besöksnäring med helårsperspektiv bör prioriteras. En småskalig bostadsetablering kan ske i lämpliga lägen men bör då målgruppsanpassas till helårsboende och komplettera den befintliga bebyggelsen.

4.2.5.6 Edshultshall

I Edshultshall bor ett 40-tal personer året om. Det etablerades som ett fiske- och fraktfartsamhälle, med ursprung redan på 1600-talet. Samhället har en välbevarad äldre bebyggelse och är utpekad som värdefull kulturmiljö av kommunen. Samhället omfattas av en detaljplan från 1960-talet, som inte ger något skydd åt kulturmiljön och där stora delar av den värdefulla bebyggelsen är planstridig.

Kommunens intentioner:

Kommunen vill utveckla samhället genom kontinuerligt arbete för natur- och kulturmiljöernas bevarande. Att ta fram en ny detaljplan med fokus på bevarande av kulturmiljöer bedöms nödvändigt för detta. Samhället är omgivet av hav eller hållmark och bedöms ha mycket begränsade ytor för utbyggnad eller förtätning. Främjande av befintligt och tillkommande näringsliv, bland annat inom gröna, blå och marina näringar samt hållbar besöksnäring med helårsperspektiv bör prioriteras.

4.2.5.7 Barrevik

I Barrevik bor ett 30-tal personer året om. Det är ett litet samhälle som ursprungligen är byggt kring strandnära odlingsmark. Det finns ett mindre antal äldre hus men merparten av bebyggelsen har tillkommit från 1960-talet och framåt då ett antal detaljplaner med nya byggrätter togs fram. En detaljplan från 2018 öster om samhället ger ett 50-tal nya byggrätter för bostäder och verksamheter, som är under utbyggnad..

Kommunens intentioner:

Kommunen bedömer att planberedskapen under översiktsplanens genomförandetid är god i Barrevik, för både verksamheter och bostäder. Att ersätta planerna från 1960-talet bedöms ha låg prioritet i jämförelse med övriga kustsamhällen. Med hänsyn till det begränsade serviceutbudet och den goda planberedskapen i Barrevik bör nya byggrätter för bostäder begränsas.

4.2.5.8 Nösund

I Nösund bor knappt 150 personer året om. Det är ett litet kustsamhälle som präglats av fraktfart, fiskindustri och tidig badturism. Den äldre bebyggelsen är till stor del välbevarad och orten är utpekad som värdefull kulturmiljö av kommunen. Under 2000-talet har två detaljplaner med byggrätt för sammanlagt 140 bostäder tagits fram. Det kulturhistoriska värdet av den äldre bebyggelsemiljön har till stor del hanterats i en detaljplan från 2000-talet. En avstyckningsplan från 1930-talet är till största del ersatt men är fortfarande gällande i relativt stora delar. Planen ger inget skydd av befintlig bebyggelse och reglerar heller inte tillkommande bebyggelse utifrån dagens lagkrav.

Kommunens intentioner:

Kommunen vill utveckla samhället genom kontinuerligt arbete för natur- och kulturmiljöernas bevarande. Att upphäva eller ta fram en ny detaljplan som ersätter avstyckningsplanen bedöms vara nödvändigt för detta. Genom att ersätta avstyckningsplanen med en ny detaljplan kan fler funktioner för samhället tillgodoses såsom parkering, verksamheter och rekreation. Främjande av befintligt och tillkommande näringsliv, bland annat inom gröna, blå och marina näringar samt hållbar besöksnäring med helårsperspektiv bör prioriteras. Med hänsyn till det begränsade serviceutbudet och den goda planberedskapen i Nösund bör nya byggrätter för bostäder begränsas. En småskalig bostadsetablering kan ske centralt i samband med att avstyckningsplanen ersätts men bör då målgruppsanpassas till helårsboende och komplettera den befintliga bebyggelsen.

4.2.5.9 Mollösund

I Mollösund bor knappt 200 personer året om. Det är ursprungligen ett fiskeläge som etablerades under 1500-talet. Den södra delen utgörs av äldre välbevarad bebyggelse och från 1980-talet har samhället vuxit norrut. Orten är ett stort besöksmål, riksintresse för kulturmiljövården och utpekad som värdefull kulturmiljö av kommunen. I samhället finns en dagligvaruhandel. Det kulturhistoriska värdet av den äldre bebyggelsemiljön har hanterats i uppdaterade detaljplaner från 2000-talet och framåt.

Kommunens intentioner:

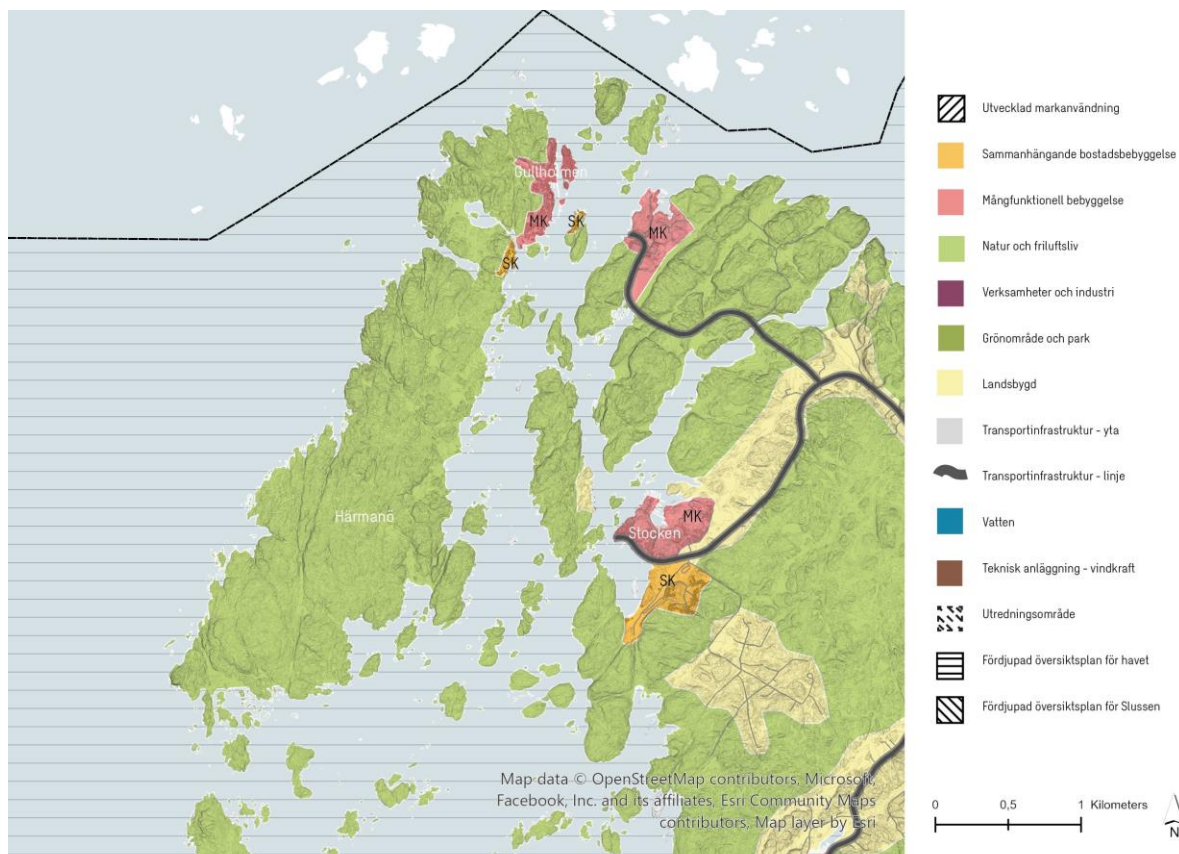
Kommunen vill utveckla samhället genom kontinuerligt arbete för natur- och kulturmiljöernas bevarande. Det är av vikt att fortsätta främja befintligt och tillkommande näringsliv, bland annat inom gröna, blå och marina näringar (exempelvis havsankuten industri) samt hållbar besöksnäring med helårsperspektiv bör prioriteras. En småskalig bostadsetablering kan ske i lämpliga lägen men bör då målgruppsanpassas till helårsboende och komplettera den befintliga bebyggelsen. En detaljplan för området Gården som knyter ihop Mollösund med Tången föreslås tas fram, med fokus på hyresbostäder, parkeringsplatser och handel. Kommunen bedömer i detta läge att delar av det utökade strandskyddet inom specifikt detta område saknar betydelse för strandskyddets syften men grund för samt eventuella särskilda skäl för upphävande prövas i detaljplaneskedet. En uppdaterad inventering av byggnaderna i den äldre delen av samhället och en strategi för hanteringen av för kulturmiljön som helhet behövs.

4.2.5.10 Lyr

På Lyr bor drygt 100 personer året om. Ön består av ett småskaligt jordbrukslandskap med välbevarad bebyggelse. Utöver jordbruket har fisket varit en viktig sidonäring, men bebyggelsen utgörs inte av fiskelägen, utan är mer av landsbygdskaraktär. Lyr är utpekad som värdefull kulturmiljö av kommunen på grund av sin välbevarade landskaps- och jordbruksbebyggelsemiljö, med ovanligt enhetlig bebyggelsebild.

Kommunens intentioner:

Kommunen vill utveckla området genom kontinuerligt arbete för natur- och kulturmiljöernas bevarande. Främjande av befintligt och tillkommande näringsliv, bland annat inom gröna, blå och marina näringar samt hållbar besöksnäring med helårsperspektiv bedöms vara positivt så länge det sker med stor hänsyn till natur- och kulturmiljön samt landskapsbild. En småskalig bostadsetablering kan ske i lämpliga lägen men bör då målgruppsanpassas till helårsboende och komplettera den befintliga bebyggelsen. VA-förhållanden och avstånd till pendling bedöms tillsammans med natur- och kulturmiljöerna vara begränsande faktorer för tillkommande bebyggelse.

Kartan redovisar föreslagen mark- och vattenanvändning kring kustsamhällen på nordvästra Orust.

4.2.5.11 Gullholmen och Härmanö

På Gullholmen och Härmanö bor drygt 100 personer året om. Samhället har vuxit fram som fiskeläge, Härmanö och Gullholmen är bebyggda redan på 1500-talet. Den äldre bebyggelsen är mycket välbevarad. Öarna är ett stort besöksmål, riksintresse för kulturmiljövården och utpekat som värdefull kulturmiljö av kommunen. I samhället finns en dagligvaruhandel. En detaljplan från 1980-talet omfattar Gullholmen och där det kulturhistoriska värdet av den äldre bebyggelsemiljön har hanterats. En annan detaljplan från 1980-talet omfattar större delen av bebyggelsen på Härmanö, som inte ger något skydd åt kulturmiljön och där delar av den värdefulla bebyggelsen är planstridig.

Kommunens intentioner:

Kommunen vill utveckla samhället genom kontinuerligt arbete för natur- och kulturmiljöernas bevarande. Att ta fram en ny detaljplan för Härmanö med fokus på bevarande av kulturmiljöer bedöms nödvändigt för detta. Främjande av befintligt och tillkommande näringsliv, bland annat inom gröna, blå och marina näringar samt hållbar besöksnäring med helårsperspektiv bedöms vara positivt så länge det sker med stor hänsyn till kulturmiljön. En uppdaterad inventering av byggnaderna och en strategi för hanteringen av för kulturmiljön som helhet behövs. Ingen bostadsbebyggelse bör tillkomma på Gullholmen. Utvecklingen bedöms vara beroende av stärkta person- och varutransporter.

4.2.5.12 Tuvesvik

Tuvesvik utgör transportnod till Käringsön och Gullholmen/Härmanö. Det finns även ett mindre antal bostäder samt byggrätter för hotell och restaurang.

Kommunens intentioner:

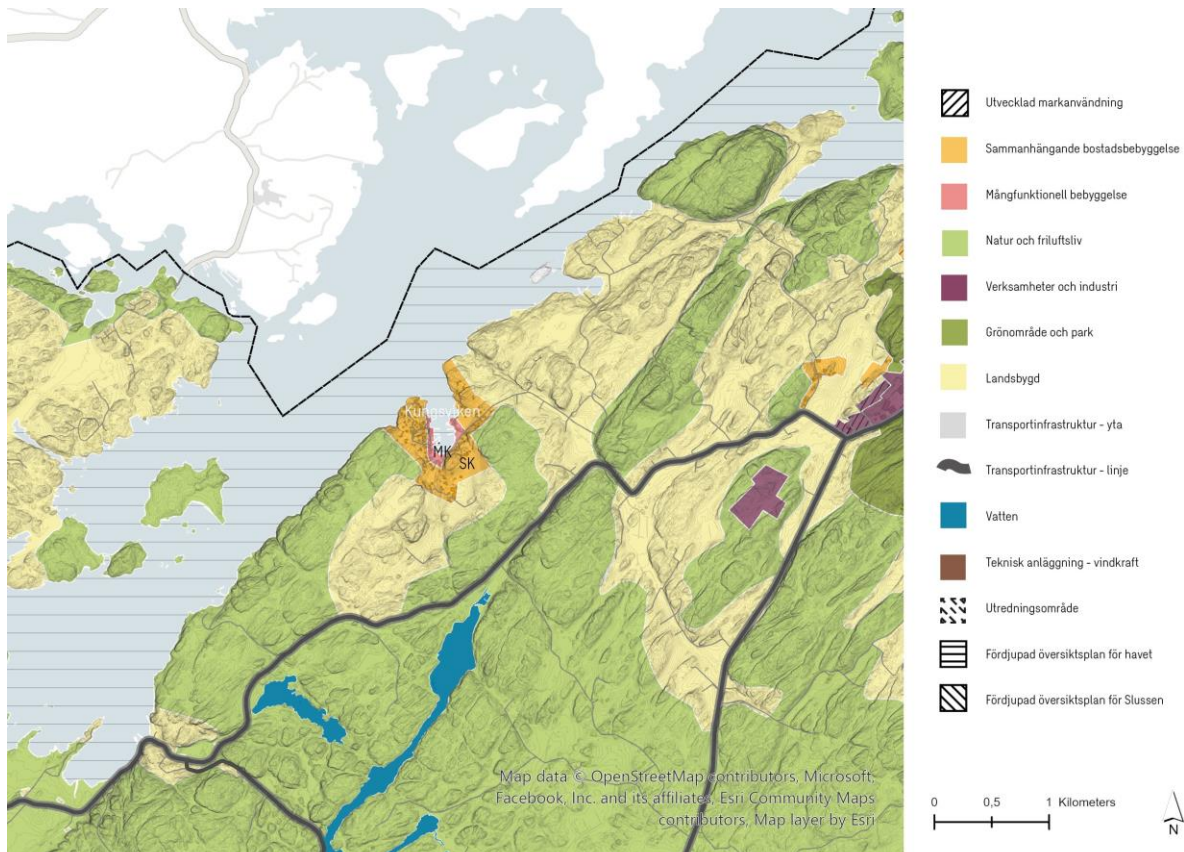
Kommunen vill utveckla Tuvesvik som transportnod för kusten. Främjande av befintligt och tillkommande näringsliv, bland annat inom gröna, blå och marina näringar samt hållbar besöksnäring med helårsperspektiv bedöms vara positivt. En ny detaljplan för verksamheter centralt i området föreslås tas fram.

4.2.5.13 Stocken

I Stocken bor drygt 100 personer året om. Det är ett litet kustsamhälle med välbevarad äldre bebyggelse i västra delen och ett mindre fiskeläge på närliggande Råön. Det är ett populärt besöksmål och orten är utpekad som värdefull kulturmiljö av kommunen. Orten har från 1960-talet växt österut. Den äldre delen omfattas av en detaljplan från 1950-talet som inte ger något skydd åt kulturmiljön.

Kommunens intentioner:

Kommunen vill utveckla samhället genom kontinuerligt arbete för natur- och kulturmiljöernas bevarande. Att ta fram en ny detaljplan med fokus på bevarande av kulturmiljöer bedöms nödvändigt för detta. Främjande av befintligt och tillkommande näringsliv, bland annat inom gröna, blå och marina näringar samt hållbar besöksnäring med helårsperspektiv bör prioriteras. En småskalig bostadsetablering kan ske i lämpliga lägen men bör då målgruppsanpassas till helårsboende och komplettera den befintliga bebyggelsen.

Kartan redovisar föreslagen mark- och vattenanvändning kring kustsamhället Kungsviken på norra Orust.

4.2.5.14 Kungsviken

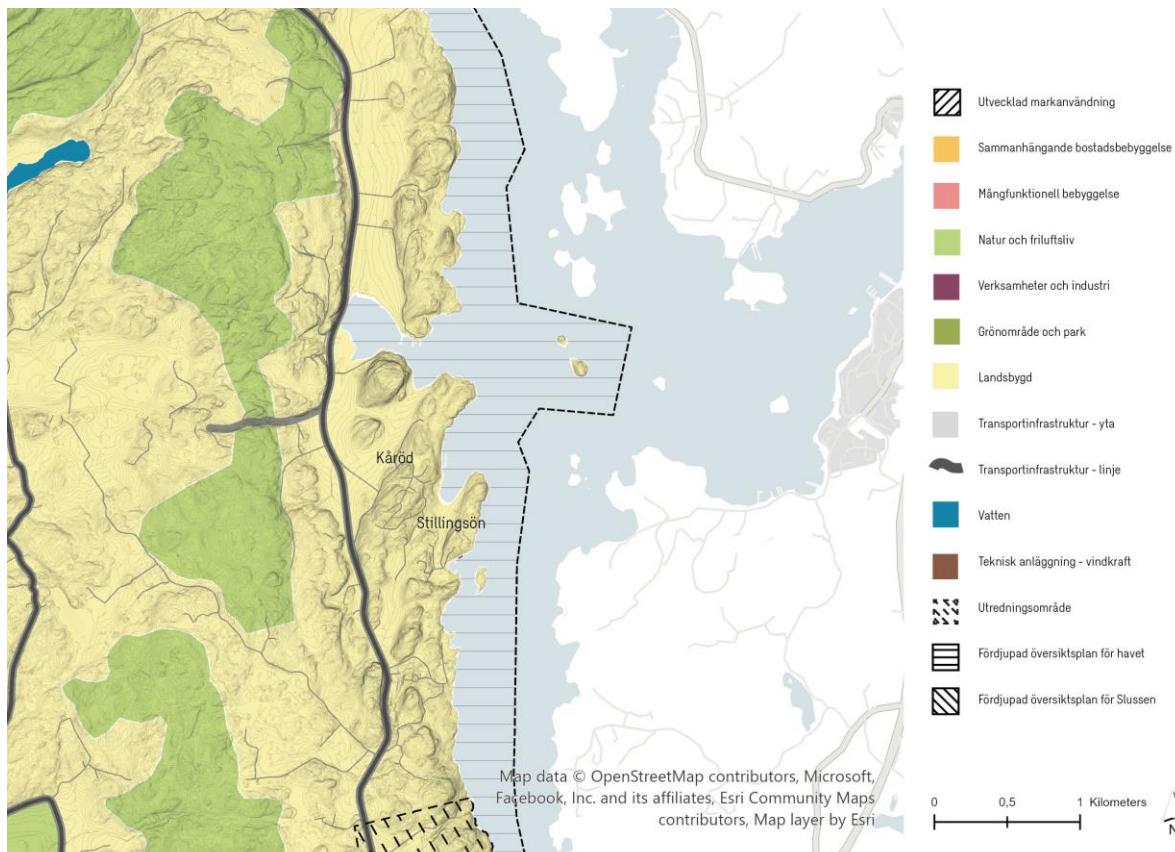
I Kungsviken bor knappt 100 personer året om. Det är ett litet kustsamhälle som här vuxit fram utifrån båtbyggerinäringen. Orten är utpekad som värdefull kulturmiljö av kommunen. Orten har från 1960-talet växt västerut. En ny detaljplan från 2010-talet hanterar det kulturhistoriska värdet av den äldre bebyggelsemiljön och ger byggrätt för drygt 90 nya bostäder, varav merparten småhus. Det finns outbyggda byggrätter inom Kungsviken.

Kommunens intentioner:

Kommunen vill utveckla samhället genom kontinuerligt arbete för natur- och kulturmiljöernas bevarande. Främjande av befintligt och tillkommande näringsliv, bland annat inom gröna, blå och marina näringar samt hållbar besöksnäring med helårsperspektiv bör prioriteras. Med hänsyn till den goda planberedskapen i Kungsviken föreslås inga större bostadsutbyggnader.

4.2.5.15 Slussen

Hanteras inom ramen för FÖP Slussen.

Kartan redovisar föreslagen mark- och vattenanvändning kring de östra kustsamhällena på Orust.

4.2.5.16 Stillingsön och Kåröd

I Stillingsön och Kåröd bor cirka 60 personer året om. Stillingsön har sitt ursprung som badort under 1800-talet. Området är utpekad som värdefull kulturmiljö av kommunen. Kåröd är ett fritidshusområde från 1960-talet i anslutning till Stillingsön. I anslutning till områdena finns en dagligvaruhandel. Det kulturhistoriska värdet av den äldre bebyggelsemiljön hanteras till stor del i en detaljplan från 1980-talet.

Kommunens intentioner:

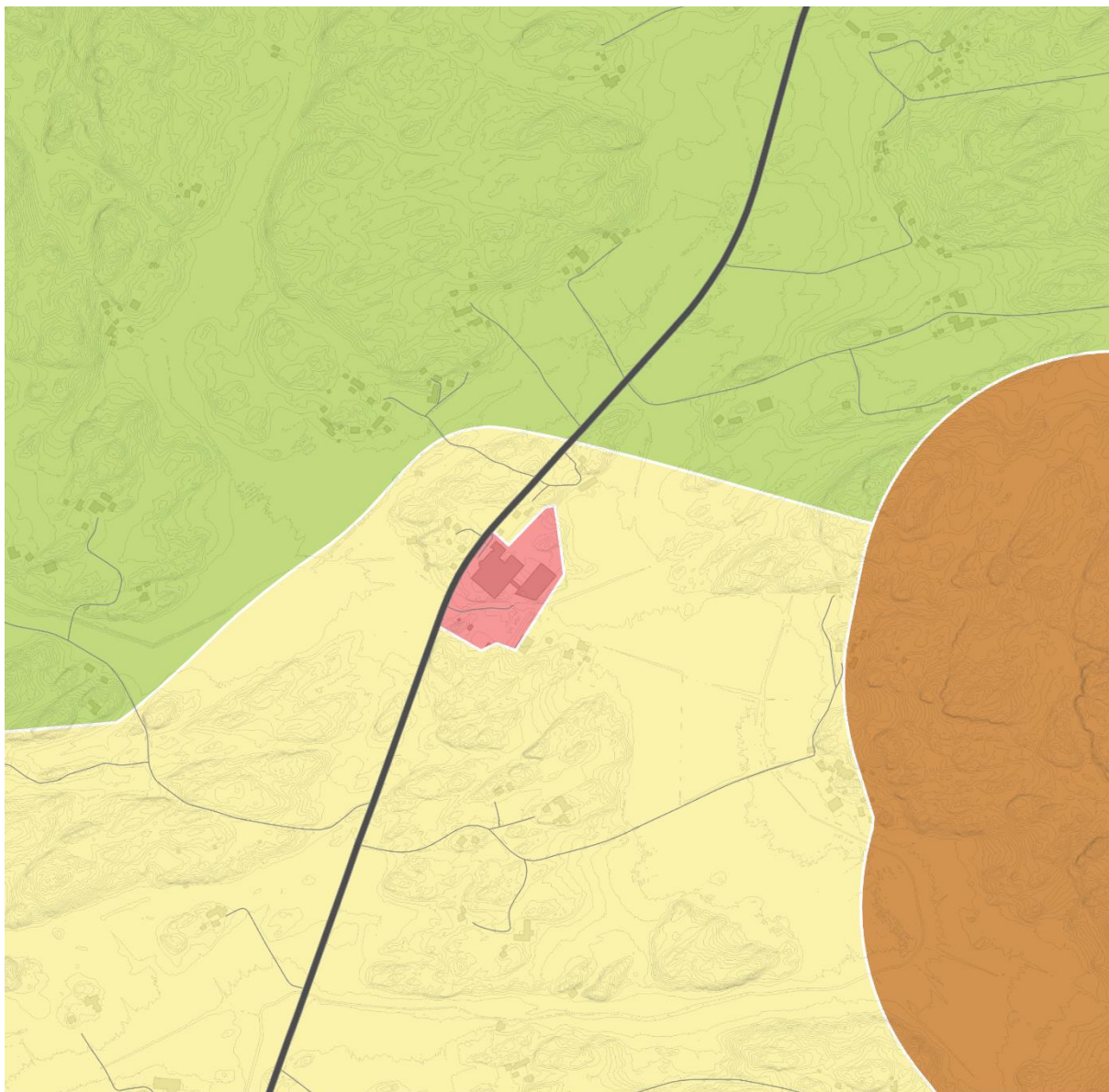
Kommunen vill utveckla bebyggelsen genom kontinuerligt arbete för natur- och kulturmiljöernas bevarande. Närheten till Svanesund och framtida brokoppling påverkar områdets utvecklingsförutsättningar. När området ansluts till kommunalt VA kan byggrätter inom Kåröd samt förtätningsmöjligheter i och kring området ses över. Förtätning inom Stillingsön bör inte förekomma med hänsyn till områdets värden. Att ersätta planen för Stillingsön från 1980-talet bedöms ha låg prioritet i jämförelse med övriga kustsamhällen.

4.2.6 Övriga områden

Centralt beläget på Orust finns Göksäter, en plats omgiven av lantlig bebyggelse och jordbrukslandskap. Detta område är välkänt för sitt stora varuhus som ursprungligen etablerades genom småskalig lanthandel år 1866, vilken över tid har utvecklats till att bli kommunens största varuhus och en central knutpunkt för både lokalbefolkning och besökare.

Kommunens intentioner:

Kommunen vill främja en möjlighet till fortsatt utveckling av befintligt och tillkommande näringsliv.

- Mångfunktionell bebyggelse
- Natur och friluftsliv
- Landsbygd
- Teknisk anläggning - vindkraft
- Transportinfrastruktur - linje

0 0,25 0,5 Kilometer

Kartan redovisar föreslagen mark- och vattenanvändning kring de östra kustsamhällena på Orust.

5 Tematiska ställningstaganden

I detta kapitel beskrivs inriktning och ställningstaganden för ett antal tematiska områden:

- Befolkning & bebyggelse
- Natur, kultur & friluftsliv
- Näringsliv
- Transportinfrastruktur
- Regionala & mellankommunala frågor
- Teknisk försörjning
- Miljö- & riskfaktorer

Kommunens ställningstaganden ska vara vägledande i fortsatt planering, lovgivning och utveckling av mark- och vattenanvändningen. Översiktsplanens övergripande ställningstaganden blir viktiga att översätta till den mindre skalan i kommande planarbeten, exempelvis genom att precisera vilka grönytor som behöver bevaras för att gynna ekosystemtjänster eller lämplig sträckning av en väg.

5.1 Befolkning och bebyggelse

Det ska vara enkelt att bo i kommunen. Kommunens mål är att skapa förutsättningar för goda livsmiljöer så att invånare stannar kvar eller väljer att flytta till Orust. Närhet till natur och rekreation, tillgång till offentlig och kommersiell service samt goda kommunikationer och pendlingsmöjligheter är viktiga utgångspunkter för bebyggelseutvecklingen.

Merparten av bebyggelseutvecklingen föreslås ske i de fyra tätorterna Henån, Svanesund, Varekil och Ellös. Där kan en nybyggnation samhällsekonomiskt utnyttja befintlig VA-infrastruktur, komplettera redan befintlig bebyggelse samt stärka kommunikationsstråk, kollektivtrafik och service. Genom att koncentrera merparten av den tillkommande bebyggelsen till tätorterna kommer förutsättningarna för att utveckla en mer hållbar mobilitet förbättras. På landsbygden föreslås en mer återhållsam bebyggelseutveckling, i syfte att bevara och utveckla de värden som finns i mindre exploaterade områden såsom gröna näringar och friluftsliv. På den tätortsnära landsbygden och i kustsamhällen kan service och infrastruktur samutnyttjas med övrig bebyggelse i högre grad, varför en större andel bebyggelse kan föreslås där jämfört med övrig landsbygd.

Med tätare och mer befolkade tätorter ökar behovet av offentliga platser och rekreation, och kommunen behöver parallellt med bostadsbyggandet satsa på offentliga rum, grönytor och mötesplatser. Denna utveckling gör att det enskilda huvudmannaskapet i tätorterna behöver ses över. I dagsläget begränsar det enskilda huvudmannaskapet kommunens förutsättningar att gestalta och förvalta allmänna ytor i tätorterna, något som kan ha en negativ inverkan på möjligheterna att skapa goda livsmiljöer. Ny bebyggelse prioriteras till lägen där den underlättar för människor att resa hållbart med gång, cykel och kollektivtrafik. Till stor del handlar det om att förtäta och komplettera bebyggelse i redan befintliga bebyggelseområden för att använda befintliga investeringar i infrastruktur, kommunal service och närheten till arbetsplatser på ett effektivt sätt. Bebyggelsens struktur ska knyta an till viktiga infrastrukturstråk och bidra till att skapa flöden med fotgängare och cyklister genom bebyggelsen. Med en ny broförbindelse mellan Svanesund och fastlandet skapas goda förutsättningar för en bebyggelseökning i de centrala delarna av Svanesund, men också Varekil. Till dess att broförbindelsen finns prioriteras förtätning och mindre kompletteringar av befintliga områden Svanesunds centrala lägen i den mån det är möjligt med hänsyn till trafiksituationen.

Bebyggelsens struktur har en stor inverkan på såväl kommunens som dess invånares möjligheter till att minska klimatpåverkan inom transportsektorn. Med en allt för utspridd bebyggelse blir befolkningsunderlaget för litet för att kollektivtrafik eller andra mobilitetslösningar kan vara konkurrenskraftiga jämfört med bilen. Genom komplettering i befintliga områden sparas även jordbruksmark och rekreationsområden i så hög utsträckning som möjligt.

Platsens specifika förutsättningar avgör vilken typ av bebyggelse, flerbostadshus, småhus, offentlig service eller verksamhetsområde som är mest lämplig. Bebyggelsen ska också utformas med respekt för omgivningen och bidra till platsens karaktär och identitet. Tillkommande bebyggelse ska samtidigt kunna möta framtidens behov av nya boendeformer och verksamheter. Orusts unika värden ställer krav på omsorgsfull gestaltning i stora delar av kommunen, exempelvis varsamhet om landskapsbild eller natur- och kulturmiljöer. Värdefulla jordbruksmarker och skogs- och kulturmiljöer ska värnas genom att ny bebyggelse förläggs i anslutning till redan befintlig bebyggelse eller infrastruktur. Vägar dras så att ingrepp i terrängen begränsas.

Ett samutnyttjande av befintlig el-, VA- och bredbandsinfrastruktur ska prioriteras. Bebyggelsen ska utvecklas så att en begränsning av klimatpåverkan kan ske genom en effektiv mark- och resursanvändning, användning av förnyelsebara energikällor, ökad möjlighet till återbruk, återvinning och användning av material med låg klimatpåverkan. Ett systemtänk för resurshantering, till exempel för avfallshantering samt el- och värmeförsörjning, ska eftersträvas tidigt i plan- och byggprocessen. Planeringen ska främja god energihushållning och skapa förutsättningar för lokal energiproduktion.

5.1.1 Befolkning

Invånarantalet i Orusts kommun har varit stabilt sedan början av 1990-talet och ser ut att vara relativt oförändrat fram till 2040 och vidare till 2050. I beräkningen har planberedskap och pågående planering vid tidpunkten för prognosens framtagande 2023 beaktats. Utan ett tillskott av dessa bostäder skulle befolkningen minska. Utvecklingsområden som pekas ut i översiktsplanen har inte inkluderats i framtagna befolkningsprognos och kan komma att påverka utvecklingen, inte heller inflyttning till småhus som tillgängliggörs på grund av generationsväxling eller omställning från fritidsboende till helårsboende.

Befolkningsprognosen visar på vikten av att planera och bygga attraktiva bostäder för att locka och behålla invånare. Bostäderna behöver lokaliseras där det finns förutsättningar för ett gott vardagsliv: nära en stärkt service och handel, med tillgång till fritidsaktiviteter och rekreation samt med förutsättningar för att välja hållbara transporter i form av kollektivtrafik, gång/cykel eller innovativa mobilitetslösningar. Att främja ett varierat och småskaligt näringsliv med fler arbetstillfällen är ytterligare en åtgärd för att öka möjligheterna för invånarna att få ihop vardagslivet. Sammantaget kan förutsättningarna för att få till en inflyttning och behålla invånare förbättras.

Orusts kommun har idag ogynnsam åldersstruktur ur ett kommunekonomiskt perspektiv. Detta märks särskilt på västra Orust, som har en av de äldsta befolkningarna i Sverige. Knappt hälften av befolkningen i Orust kommun är i arbetsför ålder, vilket bedöms minska utifrån kommunens befolkningsprognos. För att vända den negativa befolkningsutvecklingen behövs en inflyttning eller en minskad utflyttning av invånare i denna ålderskategori.

Ett sätt att möjliggöra en ökad inflyttning av personer i arbetsför ålder är att säkerställa goda livsmiljöer. Orust har en unik kust och natur. Det finns ett brett lokalt näringsliv och närhet till större arbetsmarknadsområden: Göteborg, Stenungsund och Trestadsområdet (Trollhättan, Uddevalla, Vänersborg). Goda kommunikationer och bostäder i kollektivtrafik- och servicenära lägen bör prioriteras för att öka möjligheterna för exempelvis barnfamiljer att få ihop livet. Ett tillskott av mindre lägenheter och andra ekonomiskt tillgängliga boendeformer kan öka möjligheterna för unga vuxna att stanna kvar i kommunen vid en första flytt.

En ny broförbindelse mellan Svanesund är också en faktor som får betydelse för ökad inflyttning och minskad utflyttning genom förbättrade restider till omkringliggande arbetsplatser, studiemöjligheter och fritidsaktiviteter. Men genom att planera på bred front för att möjliggöra ökad inflyttning så blir inte en ny broförbindelse helt avgörande för kommunens långsiktiga strategiska planering.

5.1.2 Bostäder

I planförslaget finns utrymme för cirka 2300 nya bostäder, vilket motsvarar cirka 130 bostäder per år. Det är ett ganska högt antal bostäder i förhållande till Orust befolkning och prognostiserade tillväxt. Antalet

bostäder i översiktsplanen motiveras med att planberedskapen behöver förstärkas för att möta de demografiska förändringarna som prognostiserats. Därtill behöver det i översiktsplanen finnas utrymme för en utveckling i och med en eventuell brokoppling vid Svanesund. Utöver detta behöver översiktsplanen redovisa en viss överkapacitet för att ha handlingsutrymme ifall ett eller flera förslag av utbyggnadsområde inte kan genomföras, eller för att möjliggöra markinköp inför fortsatt utveckling.

Fokus ligger på förtätning och att majoriteten av tillkommande bostäder ska byggas i de fyra tätorterna Henån, Svanesund, Varekil och Ellös. Där kan nybyggnation komplettera redan befintlig bebyggelse och stärka kommunikationsstråk, underlag för kollektivtrafik och service samt öka antalet arbetstillfällen. Tillsammans med tydliga riktlinjer för bebyggelse på landsbygden förväntas detta innebära att bebyggelsestrukturen utvecklas på ett mer miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbart sätt.

Under många år i början av 2000-talet byggdes få nya bostäder i tätorterna på grund av att planberedskapen var obefintlig eller låg. Det är först under de senaste åren som bostadsbyggandet i tätorterna kommit i gång i samband med att nya detaljplaner och markanvisningar tagits fram. Det bedöms mot denna bakgrund som angeläget att kommunen fortsätter att ta fram detaljplaner i tätorterna för att skapa en långsiktig planberedskap och förutsättningar för en god bostadsutveckling för alla delar av befolkningen.

Det behövs en bredd av olika typer av bostäder vad gäller upplåtelseform, storlek, pris och läge för att säkerställa en god bostad för alla invånare. I dagsläget finns en stor övervikt av småhus inom kommunen. Andelen flerbostadshus behöver öka för att bredda utbudet och fler ska ges möjlighet att hitta en lämplig bostad för att kunna stanna kvar i kommunen. Likaså ställer sig kommunen positivt att bygga ytterligare hyresrätter, gärna på landsbygd och i kustsamhällen, förutsatt att de långsiktigt kan förvaltas som hyresrätter. För äldre kan det handla om att flytta från ett småhus till en lägenhet med närhet till offentlig och kommersiell service. För småbarnsfamiljer kan det innebära att de får tillgång till befintliga småhus som blir lediga samt ett nytillskott av attraktiva och ekonomiskt tillgängliga bostäder i tätorterna. Även om behovet av småhus på landsbygden i stor utsträckning bedöms kunna tillgodoses av en generationsväxling under översiktsplanens period, finns möjlighet till mindre exploateringar på landsbygden. Kommunens bostadsförsörjningsprogram från år 2016 uppdateras parallellt med framtagandet av ny översiktsplan. Målet är att programmet antas i samband med antagandet av ny översiktsplan och därmed fördjupar kunskaper och strategier för bostadsförsörjningen.

En ny broförbindelse mellan Svanesund och E6 är en viktig förutsättning och satsning för Orust kommuns fortsatta utveckling. Detta kommer att innebära förbättrade och förenklade kommunikationer både söderut och norrut. Den befintliga bilfärjan nyttjas nära maxkapacitet idag, vilket begränsar möjligheten för tillkommande bostäder i Svanesund. Utöver de pågående planerna att utveckla centrala Svanesund bör ytterligare bostadsutveckling avvakta en ny broförbindelse till fastlandet. Fram till dess att en bro är på plats bör därför bostadsutbyggnad prioriteras i övriga tätorter. Henån och Ellös bedöms ha störst kapacitet att växa om en ny broförbindelse skulle dröja eller inte alls bli av. Utvecklingen i Ellös är mindre beroende av pendling, på grund av den lokala arbetsmarknaden, vilket gör att den bedöms påverkas minst av brofrågan.

För att säkerställa att de som flyttar till kommunen stannar kvar krävs förutsättningar för ett fungerande vardagsliv. Nyttillkommande bostäder bör därför lokaliseras i anslutning till redan befintlig bebyggelse i och främst i kollektivtrafik- och servicenära lägen.

Det finns många fritidshus i kommunen och några hus går från att vara helårsboenden till fritidsboenden varje år, detsamma gäller det omvända. Planering för småhusbebyggelse ska skapa förutsättningar för att bostäderna ska nyttjas för permanent boende. Det innebär lokalisering framför allt inom de fyra tätorterna, där intresset för fritidshus är lågt och där det finns närhet till offentlig och kommersiell service.

Kommunen ska arbeta för en mångfald i bostadsbyggandet. Utöver att verka för variation i exempelvis upplåtelseform och utformning ska kommunen också främja innovativa och sociala boendeformer inom

den så kallade idéburna sektorn. Det kan handla om exempelvis byggemenskaper, bogemenskaper, ekobyar eller självbyggeri. Detta arbete behöver ske i detaljplanering och markanvisningar, men också genom att kommunen samverkar med lokala aktörer och tar en aktiv roll i det lokala innovationsarbetet.

Idéburna projekt prövas i liten skala i kommunen men bedöms på sikt kunna skalas upp och bidra till lokal utveckling i tätorter, kustsamhällen och på landsbygden. De bedöms kunna bidra till bostadsförsörjningen genom att komplettera det konventionella bostadsutbudet och möjliggöra bostadsbyggande för fler målgrupper, vara positiva för kommunens näringsliv genom småskaliga och lokala byggprojekt samt bidra till nationella mål för gestaltad livsmiljö. Idéburna projekt medför ofta höga värden för social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet.

5.1.2.1 Fritidshus & Fritidshusområden

Orust har omkring 6 500 fritidsfastigheter vilket är näst mest i Bohuslän och ger en tio i topplats i Sverige. Detta bidrar till utmaningar i form av höga huspriser, avfolkning i delar av kommunen och ojämnt nyttjande av infrastruktur. Men det finns också många positiva effekter av ett stort antal fritidshus såsom underlag för handel och service. Dessutom utgör de fritidsboende en stor potential för att attrahera nya helårsboende, och med en trend mot ökat distansarbete används många fritidshus en allt större del av året.

Det stora intresset för fritidsboende på Orust påverkar hela kommunen med omnejd. Många helårsboendes inkomster inte räcker till för att köpa en bostad i dessa områden vilket bidrar till ökade samhällsklyftor och höga trösklar för unga i kommunen att ta sig in på bostadsmarknaden. Även brist på lokala arbetstillfällen, serviceunderlag och pendlingsmöjligheter bedöms bidra till detta. En större variation i bostadsformer i villadominerade kustsamhällen i kombination med satsning på fler arbetstillfällen, tillgängliga offentliga platser, innovativ lokal service och fritidsaktiviteter är viktigt för att bidra till ökad mångfald i områden som idag domineras av delårsboende.

Kommunen kommer även i framtiden präglas av sin fritidsbebyggelse och har i dagsläget få verktyg att reglera hel- eller delårsboende. När kommunen planerar nya bostadsområden ska de lokaliseras och utformas i syfte att skapa förutsättningar för helårsboende. Samtidigt ska kommunen ta vara på potentialen i den delårsbefolkning som finns, vilket kan stärka näringsliv, föreningsliv och lokalsamhällen.

Inom kommunen finns idag ett 30-tal gällande byggnadsplaner för fritidshusändamål längs eller nära kusten, upprättade kring 1960-talet. Ursprungligen var det små stugor med enkla VA-lösningar som nyttjades under industrisemestern. Idag är bebyggelsestrycket ett annat, många vill bygga ut sina stugor och flera områden är anslutna till kommunalt VA eller planeras anslutas.

Kommunen avser att ändra fritidshusplaner i strategiska lägen genom att ansluta till kommunalt VA och utöka byggrätter för att främja att områdena används för helårsboende. Det är ett sätt att inom det befintliga beståndet öka förutsättningarna för inflyttning i tätortsnära lägen. Genom att nyttja ianspråktagen mark och befintlig infrastruktur bedöms detta vara ett hållbart sätt att bidra till bostadsförsörjningen. Dessutom får de delårsboende som vill bättre förutsättningar att kunna bosätta sig permanent i sitt fritidshus.

Arbete med att ändra fem av fritidshusplanerna pågår sedan 2022: tre byggnadsplaner inom Halsområdet i Svanesund, en i Mølneby strax nordväst om Svanesund samt Svanvik fritidshusområde söder om Varekil. Ytterligare fem planer har utretts i en förstudie, men har av olika anledningar inte bedömts som lämpliga att påbörja i den första etappen: Sörbo i Ellös, Åskskalla norr om Slussen, Säckebäck och Rossö söder om Varekil samt Nedre Trätte mellan Svanesund och Varekil.

Följande faktorer är särskilt viktiga för att bedöma lämpligheten för ändring av fritidshusplaner:

- Läge: Området har närhet till tätort, kommunikationer och service

- Omvandlingspotential: Området har idag ett visst helårsboende och bedöms ha potential för ökat helårsboende.
- Trafik: Området är kopplat eller planeras kopplas till tätort med cykelbana. Att utfart på statlig väg är möjlig.
- Vatten och avlopp: Området är anslutet eller planeras anslutas till kommunalt VA.

Områden som inte bedöms lämpliga för permanentboende bör inte ges utökad byggrätt. Detta för att ändring av fritidshusplaner ska göras på ett strategiskt sätt som bidrar till kommunens målsättningar. Planer som bedöms bidra till en mer spridd bostadsbebyggelse med dålig tillgänglighet till service eller bidrar till ökade utsläpp från enskilda avlopp, bör inte genomföras. Utöver detta bedöms välbevarade fritidshusområden ha ett kulturhistoriskt värde som bär på en berättelse om Orust utveckling. Det bedöms därför vara av värde att bara fritidshusområden i strategiska lägen permanentas, då permanentning innebär att karaktären i områdena till viss del förändras.

5.1.2.2 Boende för särskilda behov

När befolkningssammansättningen förändras skapas nya behov av funktioner, såväl kommunala som privata. En åldrande befolkning leder till ett ökat behov av vård- och omsorg. Kommunen diskuterar därför ett nytt större särskilt boende i Varekil.

För att skapa bostäder för de äldre invånarna planerar kommunen även för nytt trygghetsboende i Henån och en utredning pågår i Ellös. Lägenheter för äldre bör utgöra en del av kommunens bostadsbyggande även på längre sikt.

I dagsläget finns specialbostäder för äldre och funktionshindrade, däremot saknas bostäder riktade till unga vuxna. För att öka möjligheten för ungdomar och unga vuxna att bo kvar i kommunen bör bostäder för denna målgrupp planeras i tätorterna. Med tanke på avståndet till närmaste universitet eller högskola, bedöms det inte finns behov av studentbostäder.

Nyanlända, personer som blivit utsatta för våld i nära relation och andra med olika typer av svårigheter att ordna eget boende behöver stöd från kommunen. Ett tillräckligt stort antal lämpliga bostäder på olika platser i kommunen behöver därmed säkerställas. Riktlinjerna för bostadsförsörjning behöver uppdateras för att hantera dessa frågor på ett övergripande sätt.

5.1.3 Förskola & skola

Enligt befolkningsprognosen beräknas antalet barn i kommunen vara stabilt över tid, prognosen beaktar dock inte effekter av översiktsplanens bostadsutbyggnadsförslag. Det är därför viktigt att ha en mark- och planberedskap för eventuella utbyggnadsbehov. Det geografiska läget är viktigt när det gäller förskola och skola, för att möjliggöra för ett hållbart vardagsliv. Förskola och skola behöver ligga i ett attraktivt läge i förhållande till var barnen bor så att de kan ta sig till förskolan och skolan med gång, cykel eller kollektivtrafik. Vid en sådan lokalisering ökar underlaget för såväl kollektivtrafiken som närliggande service.

5.1.4 Verksamheter

För att ett samhälle ska fungera behöver det finnas arbetsplatser, verksamheter och mötesplatser. Översiktsplanens inriktning är att majoriteten av de nya bostäderna ska placeras i tätorterna Henån, Ellös, Varekil och Svanesund. Det innebär att det behöver skapas mer centrumverksamheter och platser att vistas på för att skapa levande tätorter med balans mellan bostäder, arbetstillfällen och fritidsaktiviteter.

Befintliga företags- och industriområden ska bevaras för sitt ändamål i så stor utsträckning som möjligt. Där det är möjligt ska befintliga verksamhetsområden förtätas. Verksamhetsområden i kommunen ska vara orienterbara, trygga, trafiksäkra. De ska ha god tillgänglighet till huvudvägnätet och till kollektivtrafik för att underlätta arbetspendling. Utpekade områden för verksamheter och industri finns i mark- och vattenanvändningskartan med tillhörande ställningstaganden.

5.1.5 Bebyggelsens utformning

Orust kommun strävar efter en god utformning och arkitektur. Det är viktigt att ha en helhetssyn på utformningen av livsmiljöerna där arkitektur, bebyggelsestruktur och kulturmiljöer är viktiga. Det gäller både befintliga miljöer och nya miljöer. Bebyggelsen ska i möjligaste mån anpassas till landskapet, till natur- och kulturvärden och till bebyggelsens karaktär avseende placering, volym, material och färg. Anpassning till omgivningen innebär dock inget hinder för ny och innovativ utformning så länge den gestaltas väl och samspelar på ett sätt så att platsens karaktär bevaras. Kommunen ska i kommande fysisk och strategisk planering arbeta aktivt med politik för gestaltad livsmiljö för att åstadkomma dessa intentioner. Kommunen arbetar bland annat med att ta fram gestaltningsprogram för de större tätorterna för att få stöd i att jobba mer aktivt med gestaltad livsmiljö i olika skalor, vilket bedöms bidra till ökad attraktivitet i tätorterna.

Bebyggelse bör undvikas att placeras på höjder som påtagligt påverkar landskapets siluett. Berg- och hållmarkskaraktären ska bevaras i möjligaste mån och vägar samt grundläggning anpassas till platsen så ingrepp i terräng, sprängning och utfyllnad undviks i möjligaste mån. Terrängen spelar stor roll för om och hur en plats kan bebyggas.

I de lägen där tillkommande bebyggelse prövas högre upp i landskapet behöver särskild hänsyn tas till omkringliggande landskapets värden. Särskilt viktig blir landskapsanpassningen inom och i närheten av utpekade kulturmiljöer samt ifall bebyggelsen riskerar att bli synlig från havet.

Genom att ha ett helhetsperspektiv vid gestaltning och utformning av bebyggd miljö skapas sammanhang och platsens identitet stärks. En omhändertagen plats får människor att bry sig om och engagera sig i sin närmiljö. Bebyggelsens utformning ska ta vara på närmiljöns kvaliteter så som vatten och grönska samt bidra till upplevelsen av trygghet. Det som byggs ska vara hållbart över tid, kunna upplevas idag och åldras med värdighet för att upplevas av kommande generationer. Bebyggelsestrukturen ska utformas med omsorg om mellanrummen för att ge plats åt naturliga, gemensamma eller offentliga miljöer och "livet mellan husen". Byggnader och platser som vetter mot rum där människor rör sig och vistas ska ges en särskild omsorg avseende utformning och gestaltning. I de centrala delarna av orterna kan det handla om publika bottenvåningar, siktlinjer och rummet mellan husen. Gestaltning bör särskilt beaktas vid tätorternas infarter för att skapa välkomnande entréer till orterna.

5.2 Natur & kultur

Natur, kultur och friluftsliv bidrar till biologisk mångfald, ekonomisk försörjning och kommunens attraktivitet. Naturen är viktig för den ger förutsättningar för ekosystemtjänster och utgör livsmiljö för flera olika flera olika växt- och djurarter. Samtidigt möjliggör naturen för Orusts jordbruk, fiske och besöksnäring. Kulturhistoriska värden berikar så väl samhällenas som landsbygdens karaktär och utgör grund för en historisk kontinuitet att bygga vidare på. Genom friluftsliv, med vistelse i kommunens natur- och kulturlandskap, kan människor i Orust finna rekreativa värden och upplevelser.

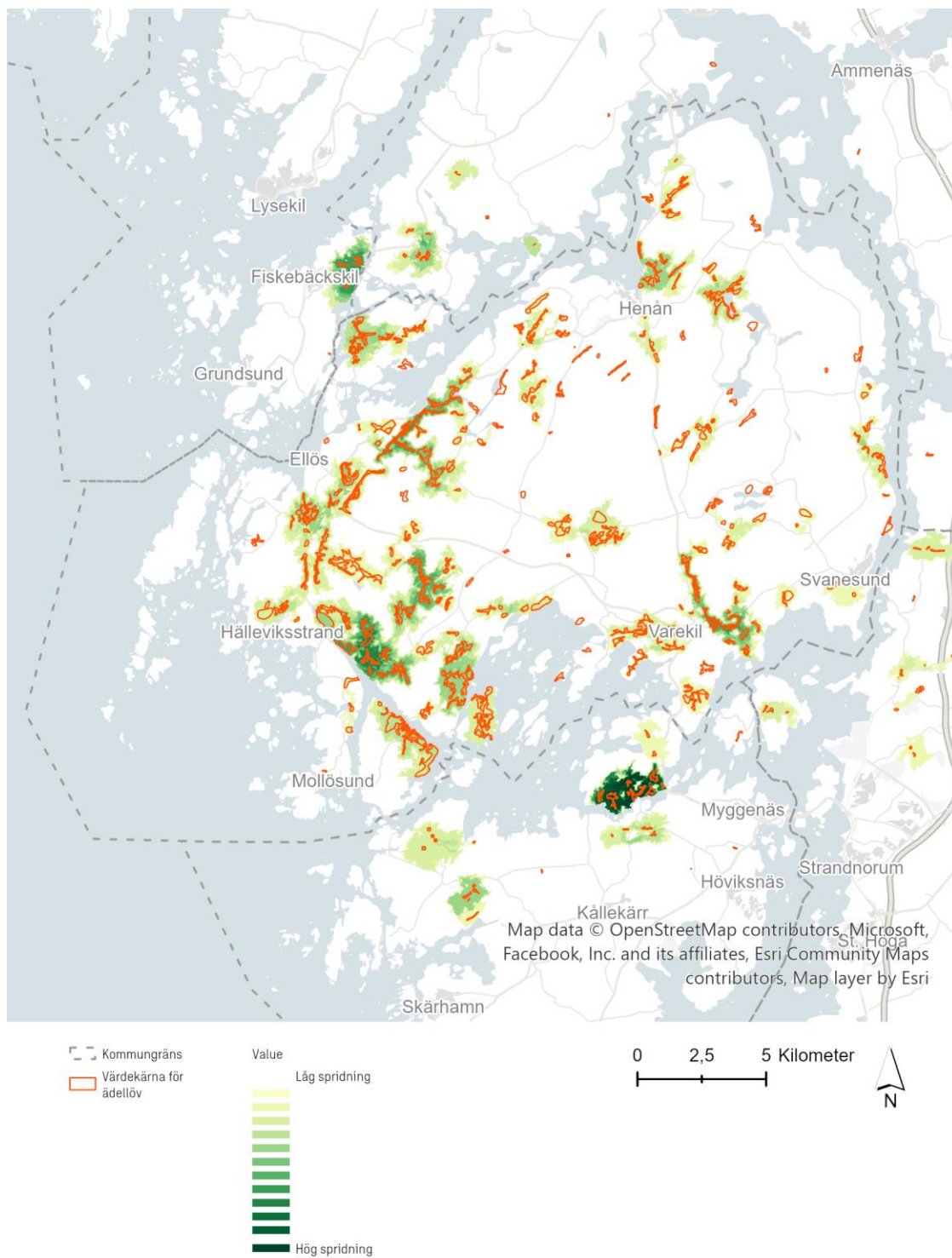
5.2.1 Grönstruktur

Grönstruktur skapar förutsättningar för livskvalitet, attraktivitet, rekreation, biologisk mångfald, ett reglerat lokalklimat och andra ekosystemtjänster, det vill säga sådant som naturen bidrar med till människan och samhället. Orusts rekreativa och ekologiska värden i naturområden ska bevaras och utvecklas i takt med utvecklingen av den byggda miljön. Hög biologisk mångfald ska främjas genom sammankopplade och variationsrika livsmiljöer av hög kvalitet både på land och i vatten. Vid exploatering som berör grönytor ska ekologiska värden bedömas och i möjligaste mån bevaras. I de fall där det bedöms att marken ska tas i anspråk kan kompensation användas för att ersätta förlorade naturvärden, rekreativvärden, grundvattenbildning eller klimatreglering. Utifrån *Strategi för formellt skydd av skog i Västra Götaland* lyfts vikten att skydda tätortsnära skogar. Kommunen ska enligt strategin ta fram kommunala skogspolicys där biologisk mångfald, rekreation, klimatanpassning och kulturvärden får en framträdande roll.

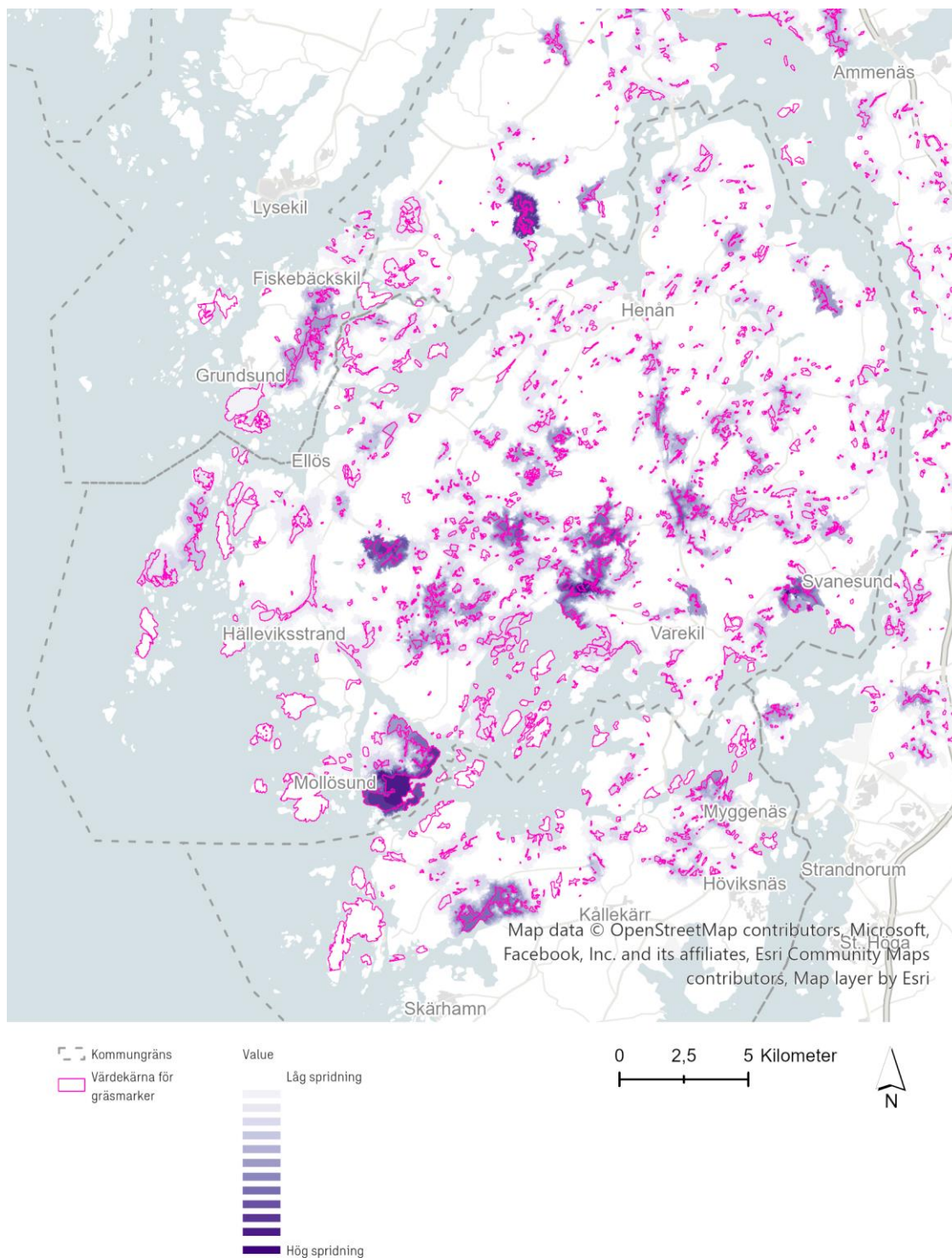
Grönområdena ska komplettera varandra och erbjuda invånarna en varierad grönstruktur. Invånarna ska ha tillgång till grönområden av god kvalitet inom 300 meter från sin bostad. God kvalitet innebär att området ska vara tillräckligt stort, tillgängligt med avseende på stigar, terräng och vegetation samt ha upplevelsevärden. I samtliga tätorter finns god tillgång till grönstruktur. Med ett ökat fokus på att förtäta tätorterna är det särskilt viktigt att värna befintliga och nya grönområden samt dess samband för att säkerställa tillgång och tillgänglighet till dessa. Grönytor ska vara välskötta och tillgängliga för alla och bör så långt som möjligt lokaliseras så att barn och ungdomar kan ta sig hit på egen hand. Det är av stor vikt att tätorters grönområden utvecklas och skyddas för att uppnå en god bebyggd miljö. Under 2022 har *Naturvärdesinventering Orust kommun (2022)* och *Analys av grön infrastruktur och tätortsnära ekosystemtjänster (2022)* genomförts.

Orust verkar för att skapa och bibehålla en sammanhängande grön infrastruktur med goda möjligheter för arter att sprida och röra sig mellan större gröna områden. Det är viktigt att bevara och utveckla spridningssambanden mellan den nordöstra och sydvästra delen av Orust. Värdefull och skyddad natur kan med fördel synliggöras, exempelvis genom naturreservat, skyltning och marknadsföring. Värdefull natur undantas för exploatering. Inom tätorterna ska hänsyn tas till grönområdenas ekosystemtjänster. Parallellt med översiktsplanen har den gröna infrastrukturen och de tätortsnära ekosystemtjänsterna kartlagts. I detta arbete har bland annat skolskogsområden pekats ut, vilka ska beaktas i kommande planering. I arbetet har även ett antal områden föreslagits utredas närmare avseende de rekreativa värdena. Inom dessa områden bör de rekreativa värdena vid eventuell exploatering särskilt uppmärksammas. Därtill har spridningsanalyser för ängs- och betesmarker samt ädellövskog gjorts. Dessa analyser indikerar på att det finns viktiga värden för arters möjlighet att sprida sig. Vid detaljplanering, bygglov eller andra förfrågningar i eller i närheten av dessa områden bör det göras naturvärdesinventeringar.

Det är viktigt att skydda befintliga våtmarker med höga naturvärden samt anlägga nya våtmarker och restaurera vattendrag i syfte att gynna biologiska mångfald, stärka ekosystemtjänster, öka grön infrastruktur. Kommunen ska utreda förutsättningarna för att bilda naturreservat för det viktigt sammanhängande naturområdet Storehamn, vilken ingår i Myrskyddsplanen. Det skulle även kunna bidra till att långsiktigt säkra värden för det rörliga friluftslivet och bidra till att kunna erbjuda ett bredare friluftsutbud på Orust.

Karta med redovisning av spridningsanalys för ädellöskog.

Karta med redovisning av spridningsanalys för gräsmarker.

5.2.2 Blåstruktur

Orusts vattenmiljöer och kustlandskap uppskattas av både invånare och besökare. De bidrar med både livskvalitet och attraktivitet. Blåstrukturen ska lyftas fram och kopplas samman med grönstrukturen för att bilda sammankopplade och variationsrika livsmiljöer som gynnar den biologiska mångfalden och

människors livskvalitet. Då finns också förbättrade möjligheter för de gröna och blå strukturerna att leverera ekosystemtjänster, exempelvis omhändertagande dagvatten och skyfall. Orust kommun ser att blåstrukturen har en central roll i kommunens utveckling med innovation inom många områden, exempelvis mobilitet med båtpendling och fraktfart.

För att skapa en tillgänglig och attraktiv skärgård och kustzon för närrecreation, friluftsliv och turism i enlighet med överenskommelsen i mellankommunal kustzonsplanering så ska kommunen:

- Förbättra förbindelser till och från kusten för kollektivt resande och genom utveckling av gång- och cykelnätet
- Öka tillgängligheten till kustzonens naturområden, vilket kan göras genom bland annat längre och sammanhängande cykelvägar, vandringsleder och kajakleder
- Ge goda förutsättningar för båtliv med satsning på särskilt utpekade, tillgängliga hamnar där service, infrastruktur och förvaringslösningar möter dagens och framtida behov.

Vidare har kommunen genom överenskommelsen i mellankommunal kustzonsplanering åtagit sig att:

- Ge stöd till initiativ som minskar nerskräpning av hav, stränder och bottnar, samt att genomföra regelbunden strandstädning och utveckla avfallshanteringen längs kusten.
- Identifiera och minska fysiska, ekonomiska och kulturella barriärer som kan utgöra hinder för olika grupper av människor att uppleva kusten.

Att hantera livsmedel från havet har en lång tradition på Orust. Att nyttja den tradition och erfarenhet som finns och kombinera den med dagens kunskap om havet, liksom med kringverksamheter kopplat till exempelvis besöksnäring och gröna näringar gör vattenbruk och marina livsmedel till områden med betydande utvecklingspotential. Samverkan mellan vattenbruk, beredningsindustrin, yrkesfiske och förnybar energiproduktion ska eftersträvas och den lokala kopplingen till råvaror och kringverksamheter främjas.

Rekommendationer gällande vattenbruk, avseende musslor och ostron samt alger hanteras i FÖP för havet. Det är viktigt att det finns tillgång till vägar, bryggor och biutrymmen på land för att hantera skörd och underhåll av anläggningen. Kommunen ser potential i ett ökat vattenbruk även på land, och ska bidra till att skapa gynnsamma förutsättningar för en sådan utveckling.

Intresseområden för dricksvattenförsörjningen ska värnas och skyddas mot åtgärder som kan påverka vattenkvaliteten negativt. Vid exploatering inom intresseområden för dricksvattenförsörjningen ska det tydligt kunna redogöras för att vattenförsörjningsintresset inte påverkas negativt.

5.2.3 Havet

Havet utgör en stor del av Orust kommuns areal. Här ryms många värden och intressen inom kategorierna natur och kultur, friluftsliv och besöksnäring, maritima näringar, transporter samt totalförsvaret. Utveckling och ställningstagande för kust och hav behandlas närmare i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

5.2.4 Kulturmiljö

Orust har många kulturmiljöer som är betydelsefulla både ur ett lokalt och nationellt perspektiv. Natur och kultur hänger samman, exempelvis genom att naturen påverkats av hur vi människor brukat marken och använt naturen. Kulturhistoriska miljöer är grunden för geografiska platsers identitet och karaktär. Avtryck som skapats genom olika händelser eller spår som lämnats av människor från en annan tid är viktiga för att förstå utvecklingen av samhället och miljön. Värdefulla kulturmiljöer ska skyddas i planeringen och utveckling ska ske utan att den kulturhistoriska miljön förvanskas. Kulturmiljöerna ska i möjligaste mån vara fysiskt tillgängliga för alla och kunskapen om kulturmiljöerna på Orust bör öka för att ge förståelse för utveckling och bevarande av dessa.

Orust kommuns utpekade kulturmiljöområden ska ses som en tillgång och resurs vid förändringar och tillägg. Denna resurs förvaltas genom att:

- Riksintressen för kulturmiljövärden ska skyddas mot åtgärder som kan utgöra påtaglig skada på värdena i riksintresseområden och dess närområden.
- Kulturmiljöstrategi 2040 ska vara vägledande vid planering, förhandsbesked, bygglovsprövning och andra beslut som kan påverka kulturmiljön.
- Utredningar i form av kulturmiljöanalyser och konsekvensbedömningar görs inför exploatering eller andra förändringar som berör kulturhistoriskt värdefulla områden
- Nya detaljplaner ska förse kulturhistorisk bebyggelse med varsamhets- eller skyddsbestämmelser där det är lämpligt.
- Dock ska även senare bebyggelse som inte uppmärksammats tidigare tas i beaktande.
- Kulturmiljöer i kommunen ska göras tillgängliga genom informationsinsatser
- Införande av områdesbestämmelser med förhöjd lovplikt för områden med kulturhistoriska värden bör utredas. Ett stärkt skydd kan minska risken för kumulativa effekter som kan skada värdefulla kulturmiljöer.

I avsnittet Skydd av kulturvärden beskrivs riksintressen för kulturmiljövärden mer fördjupat.

5.2.5 Friluftsliv

Förutsättningarna för friluftsliv på Orust är mycket goda, i stort sett hela kuststräckan och en stor del av västra kommundelen är utpekade som riksintresse för friluftslivet. Att segla, paddla, vandra, cykla, rida och på andra sätt uppleva friluftslivet på Orust är populärt hos såväl boende som hos besökare.

Det havsanknutna friluftslivet med bad- och båtliv, fritidsfiske, paddling med mera är en stor del av Orusts identitet. Friluftslivet på havet hanteras inom FÖP Havet, men hänger tätt samman med markanvändningen längs våra kuster, och värdet av att bevara oexploaterad kust. Utveckling av bryggor och båtförvaring samt angoringsmöjligheter för buss till havet ökar tillgänglighet och användning, vilket ses positivt för friluftslivet i kommunen. Främjande av friluftsliv vid kusten ska ske i balans med natur- och kulturvärden.

Även det öppna odlingslandskapet och skogsbygden bidrar till utvecklingen av ett rikt friluftsliv i Orust kommun. Det finns flera längre vandringsleder och kortare hälsoslingor i kommunen som ska bevaras och underhållas. De ska även vara tillgängliga för människor att ta sig till och utnyttja. Välskyttade vandringsleder med entréer som är möjliga att ta sig till med cykel och kollektivtrafik ska främjas. Dessutom ska vindskydd med eldstäder prioriteras att placeras ut vid strategiska platser.

Lugn och ro är ett av de värden naturen tillhandahåller, och behovet av det kan öka när buller blir vanligare i tätorterna och vi omger oss av ny teknik som ger oss tillgång till stora informationsflöden. För att områden ska kunna vara tysta krävs att de har en viss storlek och att de ligger fjärrade från större trafikleder och andra bullerskapande element så som vindkraftverk. Kommunen ska värna om att ostördhet, mörker och tystnad kan upplevas på Orust.

Nya mål för friluftspolitikerna anger att Sverige ska satsa på friluftslivet eftersom det främjar den fysiska och psykiska hälsan. Kommunen ska som följd av detta vara drivande i att utveckla inspirerande miljöer för välbefinnande, naturupplevelser och fysisk aktivitet. Områden som är utpekade för natur, friluftsliv, grönområde och park i markanvändningskartan ska utvecklas vidare då de är särskilt värdefulla områden för rekreation och friluftsliv. Planering av förskolor och skolor i anslutning till natur av god kvalitet möjliggör för barns friluftsliv.

Orust bedöms ha särskilt goda förutsättningar att utveckla det rörliga friluftslivet. Det bedöms utan alltför stora investeringar kunna erbjuda ett unikt utbud av motion- och fritidssysselsättningar som kan bli en av kommunens stora styrkor, både som boendeort och besöksmål.

Infrastruktur för friluftslivet behöver samordnas med naturvård för att minska slitaget på populära områden. Ansvaret för skötsel av områden dit allmänheten bjuds in behöver förtydligas.

5.2.6 Fritid

I den skoldialog som genomfördes i september 2021 framkom att ungdomarna på Orust saknade fritidsaktiviteter inom kommunen och behövde ofta åka till grannkommunerna för att utöva fritidsaktiviteter. Med ett brett utbud av aktiviteter i tillgängliga lägen ökar möjligheterna för barn och unga att vara aktiva på sin fritid och det kan bidra till att barnfamiljer väljer att stanna kvar i kommunen. För att möta denna efterfrågan arbetar Orust kommun bland annat med att erbjuda lovaktiviteter, dels genom fritidsledare, kulturskola samt bibliotek och dels i samarbete med föreningslivet och grannkommuner. Simskola anordnas idag enbart sommartid i havet av föreningslivet. För besök på exempelvis sim- och ishall förflyttar sig Orust kommuns medborgare till grannkommuner.

Med ett ökat bostadsbyggande i tätorterna ökar både efterfrågan och underlag för fritidsaktiviteter. Utifrån prognosen att vi har ett ökande antal äldre kommer också behovet av fritidsaktiviteter som riktar sig mot äldre öka. Kommunen ska främja generationsöverskridande mötesplatser i tätorterna med möjlighet till spontanidrott och fritidsaktiviteter. Under 2023 invigdes kommunen generationspark i Svanesund. Planer finns även för en liknande anläggning i Henån.

De fritidsaktiviteter som idag finns inom kommunen, så som ridskola, fotbollsplan och idrottshallar ska bevaras och underhållas. En sportarena i södra kommundelen har identifierats som ett önskat komplement till det befintliga utbudet. Yta för framtida utvecklingsbehov, så som exempelvis ridstigar eller sportarena, ska säkerställas när tätorterna växer. Faciliteterna ska placeras i goda lägen, tillgängliga främst med gång och cykel i närområdet och med kollektivtrafik för boenden med längre avstånd.

Kommunens badplatser, framför allt de tätortsnära, bedöms få fler besökare vid ett ökat bostadsbyggande enligt översiktsplanens förslag. Närhet till havet och badmöjligheter bedöms också vara en del av tätorternas boendekvaliteter. Kommunen ska därför i samverkan med föreningarna som sköter badplatserna se till att det även i framtiden finns goda förutsättningar för bad i kommunen.

5.3 Näringsliv

Faktorer som påverkar attraktiviteten för att driva företag på Orust är bland annat närhet till kommunikationer, infrastruktur, närhet till hamn och kust samt tillgång till mark. Det ska vara enkelt och lönsamt att driva företag i Orust kommun.

Översiktsplanen ska ge stöd för en långsiktig planering för mark och infrastruktur som tillgodoser olika typer av verksamheters behov av tillgång till mark för utbyggnad, innovation, infrastruktur, teknisk försörjning och för olika skyddsavstånd. Företagens behov av omställning och möjligheter att arbeta med innovationer ska beaktas. Det kommer att bli allt viktigare med cirkularitet, att resurser nyttjas, återanvänds och återvinns för att undvika slutgiltigt avfall. Det behöver skapas förutsättningar för synergier och samverkan mellan företag och branscher.

Kommunen ska vara en aktiv part i att utveckla goda förutsättningar för att stärka det lokala företagandet genom ett gott samarbete mellan kommun och näringsliv. Det kan dels vara att stimulera nyföretagande och säkerställa mark- och infrastrukturinvesteringar, dels att underlätta möjligheter för kompetensförsörjning. Det kan också vara att tillsammans med organisationer och stödsystemet för företagsutveckling underlätta för nystart, etablering eller utveckling av befintligt näringsliv. Utifrån ett planeringsperspektiv kan detta handla om att säkerställa marktillgång, digital infrastruktur eller hållbara och samordnade transportalternativ.

Näringslivets står inför en stor omställning för en hållbar utveckling och till det krävs en stabil och pålitlig tillgång till el och utbyggnad av digital infrastruktur. Förutom de infrastrukturella frågorna så finns det ytterligare faktorer som avgör hur företagandet utvecklas. Dessa är exempelvis kompetensförsörjning, skola, förskola och attraktiva boenden. Kommunen behöver erbjuda goda boendemiljöer för att bevara och locka ny arbetskraft till företag. Kommunal planberedskap för bostäder i tätorterna kan bidra positivt till näringslivsklimatet då det finns möjlighet att bygga bostäder vid utbyggnad eller nyetablering av företag som kräver mer arbetskraft. Möjligheterna till både lokal och regional pendling spelar roll för så väl kompetensförsörjning på arbetsplatser som familjers möjligheter att skapa ett hållbart vardagsliv.

Omställningen för en hållbar utveckling ger också nya förutsättningar att driva företag på Orust och då även på platser som ligger utanför tätorterna. Redan idag är många företag etablerade utanför tätorterna. Det finns också platser där flera företag etablerat sig i små kluster. Detta är faktorer att ta hänsyn till i både näringslivs- och planarbetet. Möjligheterna att utveckla sitt företag är en viktig faktor för landsbygden livskraftighet.

5.3.1 Blå & gröna näringar

De areella näringarna är en viktig del av Orust identitet och de skapar förutsättningar för en hållbar framtid. Tätorterna och landsbygden är beroende av varandra. Översiktsplanen syftar till att erbjuda mark för näringslivet, med närhet till tätorterna och den befintliga bebyggelsen och infrastrukturen inklusive kommunikationer. På landsbygden är översiktsplanens intention att särskilt bevara de befintliga gröna näringarna och skapa förutsättning för utveckling och nyetablering av sådana. Det kommer att bli alltmer intressant att de blå näringarna utvecklas och växer. Det gäller både till havs och på land.

De gröna och de blå näringarna skapar tillväxt och sysselsättning men stärker också den lokala mat- och energiproduktionen. Det är också viktigt att se till det ökande värdet av lokalproducerade livsmedel ur ett beredskapsperspektiv. Den lokalt producerade maten är även en turistattraktion och Orust har en stor produktion av god lokalproducerad mat och många aktörer som arbetar med att stärka Orust roll som matregion. En förutsättning för entreprenörskap och utveckling av företagande och verksamhetsområden på landsbygden kräver också en god teknisk försörjning och en god digital infrastruktur, en jämn och stabil tillgång till el samt vatten- och avlopp.

Egenföretagare inom areella näringar på Orust har inte sällan kompletterande verksamheter inom andra sektorer. Möjlighet att bedriva dessa verksamheter främjar även jordbruksföretagens livskraftighet och kommunen bör där det är lämpligt möjliggöra för sådana synergier.

5.3.2 Turism & besöksnäring

Vi står inför stora utmaningar när det gäller turistbranschens omställning för att möta de nya trender som skapar nya beteenden hos besökarna vilket i sin tur ger en annan sorts efterfrågan. Orust är ett populärt besöksmål och besöksnäringen påverkas av det geopolitiska läget, klimatfrågan, hälsotrender och omställningen för en hållbar utveckling.

Fungerande trafik- och teknisk infrastruktur är viktig för såväl boende som besökare. Färjor, parkeringar, gång- och cykelvägar, ställplatser, båtförvaring och hamnar är andra områden som påverkar besöksnäringen och som kräver god kvalitet.

Kommunen är ansluten till Hållbarhetsklivet som initierats av Turistrådet Västsverige, vilket i stort sett alla kommuner och hundratals företag i västra Götaland är anslutna till. Denna stora och gemensamma satsning hjälper till att skapa förutsättningar för en hållbar platsutveckling samtidigt som det synliggörs hur turismen har betydelse för hela samhällsutvecklingen. Exempelvis att cykelvägar som byggs för cykelturism samtidigt gynnar invånare.

Orust ska fortsätta möta de tre av fyra reseanledningarna som identifierats inom branschen - *besöka vänner/familj, utomhusupplevelser/naturaktiviteter* och *kulinariska upplevelser*. Orust ska också fortsätta utvecklingen till en mer regenerativ turism som handlar om att skapa hållbar utveckling i lokalsamhället med turism som ett verktyg. Detta bidrar till lokalbefolkningens livskvalitet samtidigt som den är starkt kopplad till ekosystemens hälsa. Det är även en turism som ger nya förutsättningar att förlänga säsongerna.

Många frågor kopplat till turism och besöksnäring sker i samarbete och samverkan med andra organisationer. Därför återfinns också en del under avsnittet Regionala & mellankommunala frågor.

5.4 Transportinfrastruktur

Orust kommun ska ha ett transportsystem som är långsiktigt hållbart, tillgängligt, tryggt, säkert och stödjer en utveckling av attraktiva och hållbara livsmiljöer. Detta ska åstadkommas genom att andelen hållbara transporter som gång, cykel, kollektivtrafik och andra hållbara mobilitetslösningar ska öka i förhållande till bil.

Det befintliga vägnätet föreslås kompletteras med ett sammanhängande nät av gång- och cykelbanor, inom tätorterna och längs särskilt prioriterade sträckor mellan tätorterna. Utbyggnad av gång- och cykelbanor kompletteras med trafiksäkerhetshöjande åtgärder där det är lämpligt för att underlätta för människor att röra sig till fots och med cykel. Vägnätet ska utformas för att på bästa sätt trygga kollektivtrafikens framkomlighet. Ur ett folkhälsoperspektiv ska det vara enkelt att gå och cykla till och från vardagsaktiviteter i tätorterna, att arbetspendla med cykel samt att nå kommunens natur- och rekreationsmiljöer via gång eller cykel.

En ökad andel gång, cykel och kollektivtrafik minskar koldioxidutsläppen och markanspråken för infrastruktur och parkering. Kommunen behöver planera för elektrifieringen av biltrafiken för att kunna främja användandet av elfordon. Det innebär stora krav på kapacitet i elnätet och utbyggnad av laddinfrastruktur.

5.4.1 Bro till fastlandet (inklusive broreservat)

Kommunen medverkar i det nordvästsvenska initiativet, som driver frågan om en bro mellan Orust och fastlandet. En bro från Svanesund till fastlandet med anslutning vidare till E6 är avgörande för hur kommunen kan utvecklas i framtiden. En ny bro skulle öka tillgängligheten och skapa bättre förutsättningar för pendling från södra kommundelen, i jämförelse med nuvarande vägfärja som är nära kapacitetstaket. En ny bro skulle även möjliggöra vidare utveckling av Tjörns och Stenungsunds kommun. Även kollektivtrafiken kan stärkas genom att tågstationen i Svenshögen utgör pendlingsstation för Orust.

En åtgärdsvalsstudie har genomförts under 2023 och 2024 för att utreda förutsättningarna för en ny bro och tillkommande ny infrastruktur både på Orust och fastlandet. I översiktsplanen redovisas ett utredningsområde för framtida broförbindelse och infrastruktur utifrån resultaten av åtgärdsvalsstudien. Broförbindelsens exakta placering kommer att arbetas fram av Trafikverket i en vägplan. När detta beslut är taget behöver Orust kommun fördjupa arbetet inom utredningsområdet och klargöra markanvändningen och prioriteringarna. Det kan förslagsvis göras i en fördjupning av översiktsplanen. Fram till detta arbete kan påbörjas regleras områdets markanvändning med markanvändningarna Landsbygd, Sammanhängande bostadsbebyggelse och Grönområde.

En framtida bro kommer att ha stor påverkan främst på Svanesund och möjligheterna till utveckling i form av bostäder, service och verksamheter. Det kan innebära en viss tyngdpunktsförskjutning från Henån mot Svanesund och Varekil, vilket gör att även Varekil och dess närområde behöver ges goda förutsättningar för utveckling av bebyggelse och infrastruktur. Ifall en broförbindelse inte blir av kommer det innebära att en utveckling med större tyngdpunkt mot Henån. Det innebär även att andra lösningar behöver studeras för att möjliggöra för en effektiv transport mellan fastlandet och Orust för att möjliggöra för en utveckling av kommunen.

5.4.2 Kommunikationsstråk

De största kommunikationsstråken i kommunen är väg 160 som i nord-sydlig riktning sammankopplar kommunen med Uddevalla och Stenungsund samt väg 178 som leder trafiken från väg 160 i Varekil till de västra kommundelarna. Andra väsentliga kommunikationsstråk är övriga vägar mellan tätorterna. Stråkens funktion av att transportera människor och gods har stor betydelse för kommunens fortsatta utveckling. Stråkens trafiksäkerhet, framkomlighet för kollektivtrafik samt intilliggande cykelvägar på lämpliga sträckor bör prioriteras.

Om och när en broförbindelse tillkommer mellan Svanesund och fastlandet och med vidare anslutning mot E6, kommer kommunikationsstråken att ändra tyngdpunkten på Orust. Den snabbaste vägen att ta sig söderut blir då via den nya bron, i stället för som idag via Tjörnbroliden.. Huvudsakligt kommunikationsstråk från väg 160 och 178 blir då vägen mellan Varekil och Svanesund, som kommer behöva breddas, sträckningen justeras samt kompletteras med gång och cykelväg. Dessa insatser beskrivs i den åtgärdsvalsstudie som Trafikverket utfört gällande ny fast förbindelse mellan Orust och E6. I efterföljande skeden bör även förbättringar på övrig väginfrastruktur beaktas och tas med i beräkningarna för att säkerställa det långsiktiga perspektivet av Orust utveckling.

5.4.3 Gång & cykel

Ett väl utbyggt och säkert gång- och cykelvägnät med kontinuerligt underhåll är viktigt för både invånare och besökare. Vid tillkommande exploatering ska möjligheten till gång och cykling vara en självklar del av planeringen. Om det saknas god cykelinfrastruktur mellan nya bostads- och verksamhetsområden och viktiga målpunkter ska detta byggas ut i samband med exploateringen och utbyggnad kan där det är proportionerligt läggas på exploatör.

Gång- och cykelvägnätet behöver vara sammanhängande, trafiksäkert och ha tillfredställande cykelparkeringsmöjligheter. Gång- och cykelvägnätet inom tätorterna bör koppla samman viktiga målpunkter så som förskola, skola, livsmedelsbutik, vårdcentral och fritidsaktiviteter med bostäder. Gång- och cykelvägnätet är idag osammanhängande i Orusts tätorter och saknas näst intill helt mellan tätorterna.

Det finns dock ett stort nätverk av mindre, lågtrafikerade vägar på landsbygden som är lämpliga för cykelpendling till tätort. Lämpliga cykelstråk på befintliga vägar finns utpekade i kommunens cykelpendlingskarta. Genom att förbättra förutsättningarna för gång- och cykeltrafik skapas möjligheter för fler att gå och cykla vilket förbättrar folkhälsan och minskar klimatpåverkan. Elcyklar och andra eldrivna fordon som får framföras på cykelväg ökar också räckvidden för exempelvis pendling.

För de sträckor där trottoarer eller gångvägar saknas i tätorterna eller andra områden med sammanhållen bebyggelse ska det vid nyexploatering om möjligt skapas ett sammanhållet och sammankopplat gångnätverk till viktiga målpunkter.

Ansvaret för vägarna och därmed eventuella tillkommande cykelvägar i kommunen delas mellan Trafikverket, vägföreningar och enskilda väghållare. En dialog mellan kommunen och väghållaren krävs därmed vid utbyggnad och upprustning. I många fall finns behov av att se över standarden på befintliga cykelvägar samt att förbättra skyltning för att underlätta cykling. Det enskilda huvudmannskapet i tätorterna begränsar kommunens rådighet över anläggning och underhåll av cykelbanor, vilket behöver ses över i kommande planering och tätortsutveckling.

Fysisk aktivitet är viktigt för vår hälsa och det kan vara fritidsaktiviteter som friluftsliv, motion, fysisk träning, idrott, trädgårdsarbete, aktivitet i arbetet eller hemmet samt aktiv transport i vardagslivet i form av till exempel promenader och cykling. Promenad ska vara en tillgänglig typ av fysisk aktivitet, som i sig har många positiva hälsoeffekter för både kropp och själ. I tätorterna Henån, Ellös och Svanesund finns utpekade hälsostigar. Fler Hälsostigar bör markeras ut i tätbebyggda områden för att uppmuntra till kortare eller längre promenader, och för att njuta av Orusts naturmiljöer.

Mellan tätorterna och på landsbygden finns idag ett antal vandringsleder. Dessa ska fortsatt underhållas och nya vandrings- och mountainbikeleder kan utvecklas för att öka möjligheten för invånare och besökare att uppleva Orusts unika naturmiljöer till fots och med cykel.

5.4.4 Kollektivtrafik

För att vara en attraktiv boendekommun och för att öka tillgängligheten för besökare behöver kollektivtrafiken förbättras och användningen öka. En enkät för pendlare som gjordes inom mobilitetsprojektet Tur och Retur 2019 på Orust samt Västtrafiks resvane- och attitydundersökning

Hållplats 2022 indikerar att restider, passande avgångar och direktlinjer är avgörande förutsättningar för kollektivtrafikpendling.

Ett sätt att öka attraktiviteten i kollektivtrafiken är att tillkommande bebyggelse placeras i kollektivtrafiknära lägen. Parallellt med detta behöver både turtätheten och antalet direktbussar till och från målpunkter som Göteborg öka. Nya mobilitetslösningar som exempelvis anropsstyrd trafik med mindre fordon kan ersätta eller komplettera ordinarie kollektivtrafik på landsbygden. Kommunen ska tillsammans med Västtrafik verka för förbättringar både för turtäthet, hållplatser och tillgänglighet med fokus på hela-resan perspektivet finns möjligheter till ytterligare utveckling i kombination med andra innovativa mobilitetslösningar. I hela-resan perspektivet inkluderas alla olika trafikslag från målpunkt till målpunkt, exempelvis kan en del av resan ske till fots, med bil eller cykel för att därefter ansluta till kollektivtrafik. För att öka attraktiviteten av kollektivtrafiken krävs att det är enkelt, tryggt och bekvämt att ta sig till busshållplatser och båthamnar. Pendelparkeringar i strategiska kollektivtrafiknära lägen med säkra cykelparkeringar och laddstolpar för elbilar är viktigt för att öka kollektivtrafikresandet.

5.4.5 Bil & parkering

Orust är en biltät kommun, det finns drygt 600 personbilar per 1 000 invånare i Orust, jämfört med drygt 450 personbilar per 1 000 invånare i Västra Götaland och riket. Bilen kommer även framöver att ha en roll på Orust, men vi behöver öka andelen av andra trafikslag för att minska utsläpp, buller, och parkeringsbehov. Andra trafikslag har också fördelar ur ett folkhälsoperspektiv samt är tillgängliga för fler grupper i samhället. Det krävs uppmuntran och åtgärder för att minska det enskilda bilanvändandet och öka användandet av kollektivtrafik, cykeltrafik och nya mobilitets- och delningstjänster. I de fyra tätorterna Henån, Ellös, Varekil och Svanesund ska möjligheter skapas för olika typer av delningstjänster för bil genom att exempelvis upplåta parkeringsplatser med tillhörande laddstolpar eller att erbjuda delningstjänster i nybyggda bostadsområden. Kommunen behöver jobba aktivt med att minska markanspråket för parkering. Det behöver finnas en dynamisk parkeringsnorm som utgår från de olika förutsättningar som råder i olika delar av kommunen och för olika typer av byggnation. Kommande detaljplaner bör där det är lämpligt möjliggöra skärmtak med solceller.

Vid strategiska kollektivtrafikknutpunkter ska pendlingsparkering erbjudas för att underlätta pendling till arbete med kollektivtrafik. I dagsläget finns tolv pendelparkeringar i kommunen och dess funktion ska säkerställas och utvidgas vid behov. Laddstolpar för elbil är utbyggt för dagens behov men kommunen bedömer att det kommer krävas stora satsningar på både kapacitet i elnätet och laddinfrastruktur för att möta behovet när biltrafiken elektrifieras.

Vid såväl småbåts- som färjetrafikshamnar ska tillräckligt med parkeringsplatser för privatbilar finnas för de boende på öarna men även för besökare. Samutnyttjande av båtuppställningsplatser som främst används vintertid, och parkeringsplatser som främst används sommartid ska premieras för att minimera ytbehovet i strategiskt viktiga lägen. Tillgänglighetsanpassade parkeringsplatser ska finnas i anslutning till entréer till friluftsområden, vandringsleder och andra fritidsaktiviteter.

5.4.6 Bryggor & hamnar

Framkomligheten på vattnet, tillgången till hamnar samt logistiska förutsättningar som möjliggör en enkel och välfungerande bytespunkt mellan sjö- och landtrafik är avgörande för sjöfarten och båtlivet i Orust kommun. Förutsättningar för ett hållbart och hänsynsfullt båtliv med liten negativ påverkan på miljö, trivsel och säkerhet ska finnas. Marinor och kommunala hamnar ska bidra till en bättre miljö och vara attraktiva platser för vistelse och båtvård. För att underlätta en hållbar båthantering ska infrastruktur för ett förändrat båtbruk understödjas av exempelvis båtramper, alternativ båtförvaring, miljövänliga båttvättanläggningar, dagsuthyrning, båtskrotar och laddinfrastruktur.

Vid förtätning, utvidgning och annan typ av utveckling inom befintliga hamnområden ska hänsyn tas till miljöförbättrande åtgärder, en ökad tillgänglighet för alla och en ökad multifunktionalitet inom hamnarnas ytor. Sjöfartens och båtnäringens mark- och vattenbehov ska prioriteras i strategiska lägen för att säkerställa yrkesfiskets hamnar och persontrafikens utveckling. Befintliga farleder och framkomligheten

på dem ska prioriteras där de konkurrerar med andra anspråk. Rekommendationer kring farleder hanteras i FÖP för havet.

Båtlivet har ett stort utrymme på Orust och ska även fortsättningsvis tillåtas ta plats. Just nu pågår arbetet med en fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner. En avsikt med den är att möjliggöra åtgärder och lösningar för ett mer hållbart båtliv utan negativa miljöeffekter. I den fördjupade översiktsplanen anges områden som redan idag används av fritidsbåttrafik och småbåtshamnar (R2), där en utökning av befintliga småbåtshamnar och relaterade utrymmen kan ske, således avgränsas den lokala påverkan till områden som redan är påverkade. Det viktiga är dock att minska fritidsbåttrafikens miljöpåverkan och en nyetablering i ett djupt vattenområde kan innebära en mindre miljöbelastning än en effektivisering i ett grunt vattenområde. Utformningen av bryggor har också en stor betydelse. En samlad bedömning måste göras från fall till fall.

Befintliga småbåtshamnar och uppställningsplatser ska kunna utvecklas mot mer attraktiva och tillgängliga platser för att göra de kustnära områdena till mötesplatser för boende och besökare. Möjligheter att bredda hamnarnas funktion med till exempel småskaliga verksamheter, restauranger och rekreatiomsområden ska beaktas. Vid behov av nya småbåtshamnar eller uppställningsplatser ska ytterligare behov säkerställas, exempelvis möjligheter för cykelturister och vandrare att samnyttja faciliteter så som dusch och toalett. Ett helårsperspektiv kan identifiera möjligheter för samnyttjande av ytor vid exempelvis båtförvaring, uppställningsplatser och parkering. Förvaring av fritidsbåtar på land minskar behovet av bryggor, muddringar och giftiga båtbottnfärger.

Verksamheter med koppling till havet ska ha goda förutsättningar att utvecklas och det är därför av stor vikt att värna hamnarna och dess kringytor på land samt tillgängligheten till dem då det är en viktig funktion för fortsatt utveckling av blå näringar och vattenburen transport. Detta gäller särskilt Ellös djuphamn, vars funktion som industrihamn inte får begränsas av annan exploatering. Kommunen bör också skapa förutsättningar för nya kringverksamheter. I Orusts kommun eftersträvas ett väl fungerande lokalt yrkesfiske och ett utökat vattenbruk. Det förutsätter väl fungerande kopplingar mellan hav, hamn och vidare upp på land.

En ökad tillgång till mobilitet på havet eftersträvas för pendling, turism, rekreation och friluftsliv under hela året. Gästhamnar bidrar till kommunens attraktivitet och är en viktig del av besöksnäringen. De befintliga gästhamnarnas verksamhet ska säkerställas. Hav och skärgård ska vara tillgängligt även för de som inte har egen båt. Hållplatser för buss, taxistationer samt gång- och cykelvägar bör samordnas med hållplatser för exempelvis reguljära båtturer, charterbåtar och taxibåtar för att öka tillgängligheten till havet.

I studien *Framtidskuster-hållbar utveckling i kustsambället* gjord av Lunds och Göteborgs universitet framhålls hamnrummet som utgångspunkt för destinationsutveckling, mötesplats och ett nav för företag, restauranger och handel. I den mellankommunala kustzonsplaneringen fastslogs att hamnrummet är platsen där utveckling sker. Hamnrummet är hamnen med allt det som sker i och kring detta område. Hamnen är ett centralt inslag i planeringen. Här sker möten och här skapas effekter för och relationer mellan besökare, bofasta och entreprenörer. Hamnen och kusten utgör tillsammans den attraktion som möjliggör destinationsutveckling.

5.4.7 Färjetrafik

Rekommendationer kring utvecklingen av färjetrafiken inom Orusts kommun hanteras i FÖP för havet.

5.4.8 Hållbar mobilitet

Kommunen ska främja och driva utveckling inom innovativa mobilitetslösningar för att hållbar mobilitet ska kunna användas. Det kan vara att komplettera gång-, cykel och kollektivtrafik och öka potentialen för resor eller möjligheten att nytta digitala tekniker. Med grannskapskontor och med kombinerad mobilitet uppstår helt nya möjligheter att bo där man trivs och jobba med det man vill.

Kommunen har drivit och deltar i projekt och studier som undersöker möjlighet och utveckling av grannskapskontoren och knutpunkter för så kallad kombinerad mobilitet. Det kan vara möjlighet att använda cykelpooler, bilpooler, samåkning och kollektivtrafik. Ett annat intressant projekt är som drivs tillsammans med RISE och heter förenklad och hållbar cykeldesign utanför stadskärnor.

5.5 Regionala & mellankommunala frågor

Orust Kommun behöver samverka med olika aktörer i olika frågor ur ett regionalt och mellankommunalt perspektiv. Orust är en pendlingskommun, så mellankommunala och regionala infrastrukturfrågor är av stor vikt för kommunens invånare och näringsliv. Mellankommunala och regionala samarbeten ger förutsättningar för att hantera komplexa frågor gemensamt och skapa synergier mellan närliggande kommuners utveckling.

Det delregionala samarbetet mellan kommunerna sker idag främst genom Fyrbodal kommunalförbund och STO-samarbetet (Stenungsund, Tjörn och Orust). Det regionala samarbetet sker genom Västra Götalandsregionen. Orust kommun behöver fortsätta sina mellankommunala och regionala samarbetsformer och identifiera nya frågor att samverka kring. Utifrån trenden av regionförstoring kan nya forum för samarbete krävas vid ett framtida ökat utbyte inom regionen.

5.5.1 Kommunikationer

Bra kommunikationer är en förutsättning för att det ska vara attraktivt att bo, driva företag och besöka Orust. För att skapa bra kommunikationer behövs en bredd av åtgärder. En viktig åtgärd för att förstärka kontakten med fastlandet är att planera för en ytterligare broförbindelse. Med en ny broförbindelse finns behov av att hantera kapacitetsproblem i vägnätet, utveckla kollektivtrafiken och andra mobilitetslösningar, bygga fler gång- och cykelvägar och stärka bebyggelsen i anslutning till kollektivtrafik. Detta bedöms även ha påverkan på attraktivitet och möjligheterna att fler invånare kan flytta till Orust eftersom vardagslivet och pendling till arbete öster och söderut underlättas.

För att det ska vara enkelt att pendla och resa med kollektivtrafiken behöver det vara rimliga avstånd till/från hållplats, bostad och arbete samt täta avgångar. Ny bebyggelse samt gång- och cykelvägar ska därför planeras och lokaliseras så det är möjligt att skapa en attraktiv kollektivtrafik. Kommunen ska verka för detta i den egna fysiska planeringen och i samverkan med regionen och staten.

Tågtrafiken via Bohusbanan och Norge-Vänerbanan är idag undermålig och i förslag till Regional infrastrukturplan för Västra Götaland är utvecklingen begränsad. Orust kommun anser att det är viktigt att på sikt utveckla Bohusbanan i första hand Uddevalla – Göteborg med dubbelspår i syfte att förenkla pendlingen inom arbetsmarknadsregionen.

Farleder är en mellankommunal angelägenhet. Transportkorridor Skagerrak, är ett initiativ för att förstärka och förbättra gods- och persontrafiken mellan Göteborg och Oslo. Detta innebär att man bidrar till regionens mål om hållbara transporter och blir en katalysator för hållbar ekonomisk utveckling, förstärkning av regionen Bohuslän-Östfold och en väsentligt utökad arbetsmarknadsregion. Målbilden för samverkan utgår från en transportkorridor som innefattar alla trafikslag och att sjöfart, väg och järnväg tillsammans skapar transportlösningar för passagerare och gods.

5.5.2 Bostadsmarknad

Orust är en landsbygdskommun med ett naturskönt attraktivt läge en bit från staden med närhet till både skog och hav. Även andra värden såsom god kvalitet i skola och omsorg samt god bredbandsutbyggnad, vilket underlättar distansarbete, gör det attraktivt att flytta till Orust. Att få invånare att stanna kvar samt att få delårsboende att bli helårsboende är avgörande för befolkningsutvecklingen. Då en stor majoritet av bostadsbeståndet idag består av småhus råder det brist på lägenheter. Nyttillkommande bebyggelse ska komplettera dagens bestånd och till största del bestå av flerbostadshus i kollektivtrafik- och servicenära lägen. Tillkommande bebyggelse inriktas mot helårsboende.

5.5.3 Arbetsmarknad & kompetensförsörjning

Arbetsmarknaden inom Orust kommun består till stor del av arbetstillfällen inom vård- och omsorg, handel, tillverkning, byggverksamhet och utbildning och domineras av småföretag. De branscher som inte har så många arbetstillfällen är kulturella och personliga tjänster, finans- och försäkringsverksamhet samt

information och kommunikation. Dessa typer av arbetsplatser finns i stället i andra delar av Orusts närområde vilket gör att de olika arbetsmarknaderna kompletterar varandra i ett regionalt perspektiv.

Orust är en del av Göteborgs lokala arbetsmarknadsregion, vilket innebär att det finns en omfattande pendling mellan Orust och grannkommunerna samt Göteborgs stad. Med ett ökat befolkningsunderlag i kollektivtrafiknära lägen, ökad turtäthet och nya linjer kan resandet med kollektivtrafik öka för att underlätta pendling till och från Orust. Även andra åtgärder inom mobilitet samt en trend med ökande distansarbete bidrar till en förstärkt regional arbetsmarknad. Distanskontor bör användas för att främja möjligheten till distansarbete. Tillgången till kompetens och högre utbildning kräver samverkan mellan kommunerna. Kommunalförbundet Fyrbodals samordnar gemensam gymnasieantagning, teknikcollege samt vård och omsorgscollege. Kommunakademien Väst är också en samverkansarena där kommunerna i Fyrbodals och Högskolan Väst arbetar tillsammans för att möta samhällets och gemensamma utmaningar. Utveckling av lärcentrum och dess utbud är viktigt för att kunna möjliggöra studier mot högskola och universitet på distans. Detta för att kunna vidareutbilda eller omskola sig även om man inte har möjlighet att studera där ett lärosäte är lokaliserat.

5.5.4 Handel & samhällsservice

Det ska vara möjligt att leva sitt dagliga liv på Orust med grundläggande samhällsservice och dagligvaruhandel. Utbudet av framförallt handel är bra i förhållande till kommunens storlek. Orustbon är trogen butikerna på ön och självklart har den stora ökningen av besökande och delårsboende sommartid en positiv inverkan. Det ökande intresset för lokalproducerad mat har gjort det möjligt med försäljning genom gårdsbutiker och liknande, vilket även varit positivt för besöksnäringen. Ett kompletterande utbud av handel finns i Torp och Stenungsund. Ett ökat utbud av framför allt idrottsanläggningar efterfrågas.

En ny broförbindelse kan ge ett ökat underlag för ny samhällsservice genom möjlighet till ökad inflyttning och bidrar till att förflytta tyngdpunkten i kommunen från Henån mot Varekil och Svanesund. Detta kan också leda till en regionförstoring och ett större utbyte mellan Orust och Stenungsund.

5.5.5 Besöksnäring & friluftsliv

Västkusten och dess unika skärgård anses vara ett av världens vackraste områden och där ingår Orust. Hela Bohusläns kustzon är också av mycket stort gemensamt värde mellan kommunerna för både besöksnäring och friluftsliv. Ett bra exempel på detta är kuststigen som sträcker sig från Tjörn i söder till Oslo i norr. Kommunens vandringsleder är strategiskt viktiga både för besöksnäringen och friluftslivet. Fortsatt utveckling av kommunens vandringsleder är strategiskt viktig. Även andra friluftsintrassen är i fokus på Orust såsom t ex löpning, cykel, ridning, bad, fiske, paddling och dykning. Ett starkt friluftsliv bidrar till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten och bidra till en stark hållbar utveckling och regional tillväxt.

Det ska vara enkelt och attraktivt att besöka Orust, året om. Bra kommunikationer är därför även viktigt ur ett besöksperspektiv. Färjetrafiken till framför allt öarna Gullholmen och Kåringön är en utmaning sommartid. Ett enat Bohuslän är ett samarbete mellan elva kommuner, från Strömstad till Öckerö, som tagit ett gemensamt beslut att arbeta med det nationella målet att fördubbla omsättningen i besöksnäringen. Ett annat samarbete sker genom ett kommungemensamt utvecklingsbolag bestående av privata aktörer inom besöksnäringen och kommunerna Orust, Tjörn, Stenungsund och Kungälv, med målet att göra dessa kommuner till Sveriges mest attraktiva besöksdestination.

Kommunens sommarbefolkning leder till ett stort utbud av aktiviteter, utbud och tillfälliga arbetstillfällen, vilket kan locka och sysselsätta invånare från närliggande kommuner. Närheten till Göteborg är en styrka och många initiativ tas i syfte att öka besöksnäringen året om.

5.5.6 Gränsöverskridande riksintresseområden samt grön och blå infrastruktur

De riksintressen enligt Miljöbalkens 3 och 4 kapitel som sträcker sig längs med Bohusläns skärgård, inklusive Orust kommun ska bevaras och skyddas från negativ påverkan vid en eventuell förändrad

markanvändning. Det handlar bland annat om kustzonen, friluftsliv, yrkesfiske, naturvård och Natura 2000.

Ett kommungemensamt Natura 2000 område är Stigfjorden som delas mellan Stenungsund, Tjörn och Orust. Samarbetsfrågor om skydd, förvaltning och tillgänglighet sker genom Västkuststiftelsen. Andra kommungemensamma havsområden är Halsefjorden, Havstensfjorden och Koljöfjorden. Bevarande av fisk och lekstränder som är av riksintresse för yrkesfisket är viktiga ur ett mellankommunalt perspektiv. Tjörn och Orust samverkar kring havsplanering i Fördjupad översiktsplan för havet.

Den biologiska mångfalden minskar i Sverige både på land och på hav. Behovet av samordning är stort och därför samarbetar kommunerna i ett gemensamt projekt 8+ fjordar som syftar till att få tillbaka rovfiskarna i havsmjön (t ex torsk, öring och långa) samt inom ramen för ”Fiskekommunerna”. Kraftfulla åtgärder behövs för att fiskbestånden ska kunna återhämta sig både genom begränsningar i trålfiske samt ökade förutsättningar för reproduktion genom t.ex. ålgräsplantering. Vid förändrad mark- och vattenanvändning ska den mellankommunala gröna infrastrukturen beaktas i syfte att skapa livsutrymme med tillräckliga ytor av bra kvalitet och möjliga spridningskorridorer.

I ett samarbete inom göteborgsregionen (GR) har kustkommunerna från Orust och söderut till Göteborg gemensamt arbetat med att ta fram en Blå översiktsplan för havet.

5.5.7 Ett robust samhälle

Energiförsörjning är en fråga som behöver samverkas mellan kommunerna, som exempelvis vid etablering av vindkraft och vågkraft. Ny havsbaserad vindkraft i Västerhavet kan komma att öka robustheten. Även anslutningspunkter för elförsörjning är viktiga att beakta i den fysiska planeringen kommuner emellan.

Andra mellankommunala samarbeten som är viktiga för ett mer robust samhälle är samverkan inom räddningstjänsten. Även samverkan med andra aktörer kan krävas såsom kustbevakningen, exempelvis vid sjötransporter av farligt gods och oljeutsläpp. Även närheten till Stenungsund och den petrokemiska industrin kräver samverkan om risker och insatser mellan kommunerna.

En ny fast förbindelse mellan Orust och Stenungsunds kommuner kommer att förstärka robustheten i samhället avseende räddningstjänstens framkomlighet och möjligheterna för farligt gods att välja nya vägar.

I syfte att minska sårbarheten och öka vår förmåga att stå emot olika påfrestningar i samhället krävs samverkan inom VA-området. Det kan vara en rad olika orsaker som gör att kommunerna måste samverka om tillgång på dricksvatten eller förmåga att ta hand om avloppsvatten. Allt från tekniska fel, långvarig torka, smittutbrott, översvämning eller andra påfrestningar på den kommunala infrastrukturen för vatten och avlopp.

5.5.8 Miljö kvalitetsnormer och vattenförekomster

Miljö kvalitetsnormer såsom god vattenkvalitet, fisk- och musselvatten samt god luftkvalitet behöver säkras på lång sikt. Mark- och vattenanvändning såväl inom som utanför kommunens gränser kan påverka miljö kvalitetsnormer och ska beaktas vid all planläggning. Här krävs en samverkan mellan kommunerna för att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna långsiktigt uppnås.

Orust kommun ligger inom huvudavrinningsområdena Göta älv och Bäveån vilka är en del av Sveriges 120 huvudavrinningsområden. Orust berörs även avrinningsområdena Kärringöfjorden, Käringöfjorden inre skärgård, M Bohusläns skärgårds kustvatten, Mollöfjorden, Ellösefjorden, Boxvike kile, Tången området, Kråke fjord, Stigfjorden, Lyresund, Strane å, Hagån, Koljö fjord, Rödsvattenån, Henån, Kärrebergsån, Varekilsån, Kalvöfjorden, Halsefjorden, Kollungeröd Vatten, Bäck från Kollungeröd vatten, Kleveån - uppströms Grindsbyvattnet, Grindsbyvattnet, Kleveån - Grindsbyvattnets utlopp till mynningen i havet, Havstensfjorden och Kalvöfjord. God kvalitet i respektive avrinningsområde är därför

av stor vikt för att de gemensamma vattendragen. Vid planläggning av nya områden ska det alltid säkerställas att exploatering av mark inte påverkar vattentillgångens kvantitet eller kvalitet negativt.

Orust, Tjörn och Stenungsunds kommuner har gemensamt tagit fram policy för små avlopp under 2023, vilket är ett exempel på samverkan för att uppnå förbättrade miljökvalitetsnormer.

5.6 Teknisk försörjning

Den tekniska försörjningen ska möjliggöra för en långsiktigt hållbar utveckling av kommunen. De tekniska systemen ska planeras strategiskt och samordnas tillsammans med olika aktörer i ett tidigt skede vid planering av ny bebyggelse. Kretslopps lösningar och andra hållbara lösningar ska utgöra grunden för den tekniska försörjningen. Det är särskilt viktigt att säkerställa den tekniska försörjningens funktion och kapacitet, särskilt med hänsyn till kommande klimatförändringar.

5.6.1 Vatten & avlopp

Vattenresurserna är bärande för försörjningen av dricksvatten i kommunen och det är av vikt att fortsatt arbeta för att skydda våra vattenresurser. Kommunen ska fortsatt genomföra systematisk och regelbunden tillsyn inom vattenskyddsområden. Eventuell utveckling inom skyddsområden för vattenförsörjning får inte riskera att försämra vattnets kvalitet. Det är viktigt att visa hänsyn till dricksvattenintresset i den kommunala planeringen. Förbättringar behövs för att öka kapaciteten av vatten- och avloppssystemet i kommunen. Ledningsnätet behöver byggas ut i enlighet med kommunens VA plan, så att alla kommunens tätorter binds samman av ett heltäckande VA nät och en långsiktig utveckling av alla tätorter säkerställs. VA-länken längs östra kusten mot Stillingsön skapar förutsättningar för utveckling av ökat åretruntboende. Kommunen ska också arbeta för att upprätta en VA-länk mellan Orust och Uddevalla kommun via norra Orust. De mellankommunala samarbetena i dricksvattenfrågor är betydande för en robust vattenförsörjning.

I Ellös avloppsreningsverk kommer det efter utbyggnad att finnas kapacitet för att rena allt avloppsvatten i kommunen. Skyddsavstånd från reningsverket och huvudpumpstationer ska beaktas vid exploatering av ny bebyggelse. För att förhindra övergödning i hav och vattendrag samt möjliggöra förbättring av miljö kvalitetsnormer för vatten samt fisk- och musselvatten ska de enskilda avloppen förbättras samtidigt som fler fastigheter ska kunna bli anslutna till kommunens vatten- och avloppsnät. Tillkommande bebyggelse med enskilda avlopp som belastar känsliga vattenförekomster ska begränsas.

Släckvatten för räddningstjänstens behov behöver beaktas vid tillkommande bebyggelse. Frågan utreds i detaljplaner och bygglov.

5.6.2 Dagvatten- & skyfallshantering

Uppkomsten av dagvatten ska minimeras genom hög andel genomsläppliga ytor. Dagvatten ska fördröjas och vid behov renas lokalt innan vattenvolymer leds vidare till det allmänna dagvattenledningsnätet alternativt till recipient. Ny bebyggelse ska anpassas till möjligheten att hantera dagvatten och skyfall och tillräckligt stora ytor för fördröjning samt att skyfallstråk ska reserveras för ändamålet tidigt i planprocessen. I dessa områden kan också mark behöva reserveras för tekniska anläggningar.

Vattnets kretslopp är utgångspunkt för dagvattenhanteringen och rening sker främst genom infiltration och fördröjning. Rent dagvatten ska inte blandas med förorenat. Dagvatten ska i första hand tas omhand vid ytan, i öppna system med gestaltning som ger mervärden. Ett ytligt omhändertagande är mer robust, mer skyfallssäkert, bidrar med ekosystemtjänster och ska ses som en resurs i bebyggda miljön. Så långt det är möjligt ska dagvatten hanteras på egen fastighet.

Fördröjning av vatten kan ske genom att anlägga eller restaureras våtmarker och dammar. Även restaurering av vattendrag där svämplan (ytor längs vattendraget som tillåts svämma över vid kraftig nederbörd) åter aktiveras kan vara lämpligt på vissa platser.

Dagvatten och skyfall inom merparten av kommunens bebyggda områden har korta vägar till havet, vilket innebär att det som hamnar i dagvattnet kommer snabbt ut i havet. Det innebär exempelvis att risken för föroreningar som exempelvis mikroplaster i havet ökar. Källor till mikroplaster ska minskas och frågan ska beaktas vid bedömning av behov av rening. Släckvatten behöver hanteras särskilt för att undvika att föroreningar når naturen. En dagvattenpolicy planeras tas fram.

Då alla kommunens tätorter och större samhällen är lokaliserade i anslutning till vattenområden krävs generellt en ökad hänsyn till bland annat dagvattenhantering, bevarande av grönområden samt arbeta med buffertzoner mot vattendrag i tätorter.

Vid samtliga planerings- och tillståndsprocesser, som kan beröra utpekade vattenförekomster ska frågan om fördröjning och rening av dagvatten belysas. Det ska säkerställas att dagvattnet inte för med sig föroreningar till en recipient eller grundvatten. Detta hanteras i dagvattenutredningar, där det anses behövas. I de fall där någon yt- eller grundvattenförekomst alternativt fisk- och musselvatten med miljö kvalitetsnorm påverkas, ska dagvattenutredning tas fram.

5.6.3 Avfall

Vår förbrukning av naturens resurser avgör dagens och kommande generationers möjligheter till ett gott liv. Avfallsmängderna behöver minska, återanvändning av produkter öka, liksom återvinningen, samt att avfallshanteringen behöver förbättras. Detta i enlighet med regeländringar i EU:s avfallslagstiftning från juli 2020, en revidering som är en del i EU:s arbete mot en mer cirkulär ekonomi. Uppkomst av avfall ska i första hand förebyggas, produkter ska återanvändas och i annat fall ska material återvinnas. Biologiskt avfall bör om möjligt ingå i lokala näringskretslopp. Särskilda försiktighetsåtgärder kan behöva vidtas vid hantering av avfall från invasiva arter för att undvika spridning. Går det inte att återvinna material ska avfallet gå till energiåtervinning för el, fjärrvärme och fjärrkyla.

God tillgänglighet till anläggningar och system för insamling, sortering, återvinning och återbruk för alla kommuninvånare är en förutsättning för långsiktig och hållbar avfallshantering. Möjligheter att bedriva återbruksverksamhet ska ges goda förutsättningar. Utbyggnad av avfallsanläggningar och återvinningscentraler ska ske i takt med befolkningsökningen för att erbjuda ett nära, attraktivt och enkelt sätt att återvinna rätt. Kommunen ska arbeta aktivt för att nå cirkulära lösningar i enlighet med Sveriges Avfallsplan och Avfallsförebyggande program för åren 2018 – 2023. Resurser ska vara förnybara och giftfria samt används optimalt.

5.6.4 Energi & elnät

En trygg elförsörjning är en viktig förutsättning för att en region eller en enskild kommun ska utvecklas. Det handlar om att möta de ökade behov som finns från både hushåll och företag. Behovet av en högre effekt förväntas då företagen ställer om sina verksamheter, transportsektorn förändras, hushållen ökar sitt elberoende och fler bostadsområden byggs ut. Dessutom har Orust med sitt stora bestånd av deltidfastigheter ett stort behov av kapacitet i elnätet som behöver beaktas.

Energiproduktion och energianvändning ska både vara effektiv och med minimal miljöbelastning. Kommunen ska verka för ett mer energieffektivt byggande och drift av byggnader. För att uppnå en ökad självförsörjningsgrad av förnybar energi behöver produktionen öka. Kommunen ska i planering och strategiska beslut främja initiativ avseende förnybar energi. Vindkraft och solenergi är de energislag som i nuläget är aktuella på land och till havs. Vätgas bedöms ha potential att spela en större roll i den lokala energiproduktionen i framtiden.

Ett tematiskt tillägg i form av en vindbruksplan antogs 2016.

Solcellsutbyggnad på både tak och mark ska främjas. Kommunen ska i detaljplaneringen undvika att i onödan begränsa utbyggnad av solceller, exempelvis genom att möjliggöra anläggande av parkeringar med solceller på exempelvis skärmtak. I tätortsområdena och kustområdena kan mindre solcellsanläggningar, exempelvis taktytor prövas utifrån en allmän lämplighetsbedömning där solet ska ges företräde över exempelvis krav på takmaterial i detaljplaner. I de kulturmiljöhistorisk inventerade områdena och i övrigt utpekade miljöer av kulturhistoriskt intresse ska en särskild bedömning göras utefter påverkan på såväl byggnad som omgivning. I landsbygdsområdena kan det vara lämpligt med större anläggningar på mark eller ekonomibygnader. I verksamhetsområden inom och utanför tätorterna kan det vara lämpligt med större anläggningar på tak eller hårdlagda ytor, såsom parkeringar uppställningsplatser. Uppförande av solcellsanläggning på redan ianspråktaga ytor bör prioriteras. Om ytan inte är ianspråktagen ska detta i

första hand ske där det inte är lämpligt med areella näringar, exempelvis sluttningar eller bergiga områden. Lämplig lokalisering bedöms vara öst, syd eller västlägen och i närheten av transformatorstationer. Större anläggningar placeras exempelvis i anslutning till vindkraftparken i Ileberg och vid Månsemyrs avfallsanläggning.

Orust försörjs idag med en 132 kV kraftledning mellan Stenungsund och Hårleby, ledningen bedöms inte tillräcklig på sikt då den förser både Orust och Tjörn med el samtidigt som efterfrågan på el ökar. Orust har därmed en sårbarhet för driftstörningar som en ytterligare kraftledning hade löst. En ny 145 kV ledning planeras mellan Stenungsund och Myggenäs av Ellevio, vilket skulle öka robustheten i elförsörjningen på Orust. Här kommer också en eventuell etablering av havsbaserad vindkraft att öka robustheten.

5.6.5 Digital infrastruktur

Orust kommun ska rusta för den digitala framtiden. Kommunen kan dra nytta av ny teknik och digitalisering för att underlätta livet för invånarna och för att gynna näringslivet i kommunen. En ökad digitalisering kan exempelvis bidra till utökad service, delningsekonomi i form av hyrtjänster eller effektivisering av transportnätet. En väl utbyggd digital infrastruktur är en förutsättning för distansarbete och avgörande för att vara en attraktiv kommun för pendlare. Särskilt stor skillnad gör det för förutsättningarna för boende i små orter, på landsbygden, och med längre avstånd till större arbetsmarknader.

För att vara med i den digitala framtiden ska kommunens invånare, företagare och offentlig sektor kunna ha tillgång till bredbandsuppkoppling med höga överföringshastigheter. Utbyggnad av digital infrastruktur ska medföra så liten störning som möjligt för omgivningen.

5.7 Miljö- & riskfaktorer

Orust kommun ska präglas av en god, hälsosam och trygg miljö. I plan- och byggprocessen behöver miljö- och riskfaktorer beaktas för att kunna skapa hälsosamma miljöer för invånare och besökare. Genom att identifiera riskfaktorer kan olyckor undvikas och negativa konsekvenser minskas.

5.7.1 Klimat

Ett förändrat klimat kan ge effekter som kan tänkas påverka kommunen och samhället. Det kan exempelvis handla om höga flöden, skyfall och stigande hav samt ras, skred och erosion. En klimatriskstrategi har tagits fram parallellt med samrådshandlingen av översiktsplanen. Den redovisar kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion i nuvarande och framtida klimat.

Värmeböljor och torka är andra risker med ett förändrat klimat. Merparten av bebyggelsen har närhet till grönska och vatten vilka har en temperaturreglerande funktion som bör bevaras. För att minska negativa effekter av värmeböljor eller torka och skydda utsatta grupper, barn och äldre ska möjlighet att skapa skugga med växtlighet och bebyggelse beaktas i planeringen. Detta gäller särskilt för byggnader och miljöer för vård- och omsorgssektorn samt forskoleverksamhet. På sikt bör kommunen ta fram en värmekartering för att på ett bättre sätt kunna ta hänsyn till dessa frågor i planeringen.

Kommunerna i Västra Götaland har tillsammans genomfört klimatlöften som beräknas minska utsläppen. Kommunernas klimatlöften är en satsning inom kraftsamlingen Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om, som drivs av Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen Västra Götaland. Kommunstyrelsen har tagit beslut om vilka av de 20 klimatlöften som ska genomföras. Orust kommun har exempelvis antagit löftet om att ta fram en laddplan för kommunen. Det innebär att kommunen ska kartlägga laddmöjligheter och ta fram en plan för laddning av fordon där kommunen har rådighet vid bostäder, arbetsplatser, handel och besöksmål.

5.7.1.1 Klimatriskstrategi

Under 2022 har en klimatriskstrategi tagits fram inom ramen för översiktsplanen. Den innehåller kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion i såväl nuvarande som framtida klimat. Strategin tydliggör även ställningstaganden för att minska riskerna.

Klimatriskernas effekter på kommunen är tydliga redan i dagens klimat med en historik av översvämningar i samband med högvattenhändelser i havet såväl som vid kraftiga regn eller skyfall. Inom vissa områden av kommunen har man därutöver upplevt erosion, ras och skred. Dessa klimatrelaterade utmaningar kommer att förstärkas ytterligare i samband med pågående klimatförändringar.

Klimatriskstrategin innehåller beskrivning av risker och ställningstaganden för skyfall och kraftig nederbörd, högvattenhändelser i havet, höga flöden i vattendrag samt ras, skred och erosion. Strategin innehåller även översiktliga konsekvensanalyser avseende översvämning för tätorterna Henån, Ellös, Svanesund och Varekil, kustsamhällena Mollösund, Nösund, Hälleviksstrand, Edhultshall, Stocken, Kungsviken, Slussen, Gullholmen och Kärringön samt prioriterat vägnät. Därtill finns områdesbeskrivningar avseende ras, skred och erosion för samma orter och kustsamhällen som nämnts ovan samt en samhällsekonomisk analys.

Framöver föreslås en klimatanpassningsplan att tas fram för att klargöra åtgärder för de klimatrisker som framkommit i klimatriskstrategin. Eftersom samtliga orter i olika grad ligger nära vatten som omfattas av miljö kvalitetsnormer för vatten och/eller fisk- och musselvatten behöver detta beaktas särskilt i förhållande till vilka åtgärder som väljs. Åtgärder som är naturbaserade kan vara att föredra för att på ett så naturligt sätt minska risken för påverkan på samhället. Exempel på detta kan vara våtmarker, dammar, bevarande av parkmiljöer som kan svämmas över, trädalléer, gröna väggar och tak med mera. Dessa lösningar kan även bidra med flera nyttor samtidigt, att exempelvis både ge klimatnytta och ökad

biologisk mångfald. I vissa fall kan det behövas kombinationsåtgärder för att möta riskerna från både stigande hav och översvämningar orsakade av dagvatten.

5.7.2 Höga flöden, lågpunkter & stigande hav

Planering kan skapa förutsättningar för minskad klimatpåverkan och förebygga skador som kan orsakas av exempelvis höga flöden. I första hand ska olämpliga områden undantas från exploatering. För bebyggelse som ligger inom områden med översvämningrisk till följd av skyfall behöver åtgärder genomföras, framför allt för samhällsviktiga verksamheter, bostäder och tillståndspliktiga verksamheter. Ny bebyggelse ska planeras så att den inte riskerar att ta skada av eller orsaka skada vid en översvämning från minst ett klimatjusterat 100-årsregn. I samband med detaljplanering ska även effekten av ett kraftigare skyfall studeras motsvarande en återkomsttid på 400 - 500 år. Risken för översvämning från ett klimatjusterat 100-årsregn bedöms i detaljplan och eventuella skyddsåtgärder ska säkerställas. Bebyggelse som bedöms som samhällsviktig verksamhet ges en högre säkerhetsnivå och planeras så att funktionen kan upprätthållas vid en översvämning.

Bebyggelse ska inte heller planeras i befintliga lågpunkter samt avrinningsvägar, eftersom dessa kan svämmas över. Vid all planering som kan komma att påverkas av högvattenhändelser i havet ska planering ske i enlighet med de rekommendationer som anges för olika typer av samhällsstruktur i Länsstyrelsens vägledning "Stigande vatten". De olika planeringsnivåer som gäller i Orust kommun kommer att behöva justeras allteftersom kunskapsläget om de pågående klimatförändringarnas påverkan. Den enskilda fastighetsägaren och verksamhetsutövaren har ansvar att skydda sin egendom.

För Orust kommun är det viktigt att fortsätta arbeta med klimatriskerna. I kapitlet genomförande och uppföljning redovisas förslag på fördjupade underlag att ta fram.

5.7.3 Ras, skred & erosion

För att kunna ha en säker exploatering i framtiden finns det behov av att i tidiga skeden klarlägga större sammanhängande områden avseende ras, skred och erosionsfrågor. Områden som riskerar att översvämmas och där det finns risk för ras, skred och erosion ska ny bebyggelse undvikas. Kunskapen om och riktlinjer för geotekniska förutsättningarna har ökat, vilket innebär att äldre detaljplaner kan sakna information och utredning om detta. Det innebär att byggrätter i äldre detaljplaner kan ha brister avseende risken för naturolyckor, och med ett förändrat klimat kommer riskerna sannolikt att öka.

Geotekniska säkerhetsfrågor kopplade till ras, skred och erosion i riskområden ska klarläggas och utredas i samband med detaljplanering och bygglovgivning. I samband med ändring och nya detaljplaner i redan planlagda områden behöver detta utredas. Det är viktigt att geotekniska bedömningar och ställningstaganden görs utifrån ett helhetsperspektiv, för att klargöra om aktuell byggnation kan påverka eller påverkas av omkringliggande mark och anläggningar utanför det aktuella området. I samband med arbetet med klimatriskstrategin har riskområden identifierats, där vidare utredning och/eller åtgärder föreslås. För befintliga områden kan de ökande riskerna för ras och skred värderas, särskilt i områden där lera dominerar och där det finns nivåskillnader och sluttande marktyper och i anslutning till vattendrag.

Erosionsskydd och översvämningsskydd kopplat till dessa vattendrag och kustremsan behöver utformas på ett sätt så de ökar möjligheterna att uppnå miljö kvalitetsnormerna. Vid planering och utformning av denna typ av konstruktion behöver eventuell påverkan studeras.

5.7.4 Försurning & övergödning

Genom omfattande åtgärder har de svenska utsläppen kunnat reduceras. Övergödningen av vatten har planat ut, men det tar tid innan övergödningens problem minskar. Förbättringar kan göras inom kategorierna jordbruk, industrier, avloppsvatten, skogsbruk, vägtrafik och sjöfart. Luftkvalitetsarbetet som syftar till att minska utsläppen av försurande ämnen som svavel och kväve bidrar även till en minskad

vattenförsurning. Åtgärder i planeringen som främjar biologisk mångfald ökar ekosystemens förmåga att klara störningar som exempelvis försurning.

5.7.5 Radon

Radonförekomst ska utredas i samband med planering och byggande. Bostäder ska lokaliseras och utformas så att de klarar gällande riktvärden för radon i inomhusluft. Markradon hanteras i detaljplan och bygglov genom krav på markradonundersökning och i förekommande fall krav på skyddsåtgärder vid byggnation. Kommunen ska genom tillgänglig information öka medvetenhet om radonets hälsoeffekter och verka för att alla bostäder på sikt uppfyller målet om en radonhalt på maximalt 200 Bq/m³.

Risk för radon i dricksvatten behöver också beaktas vid för enskilda brunnar.

5.7.6 Buller

Buller ska beaktas tidigt i samhällsbyggnadsprocessen så att nödvändiga åtgärder kan vidtas. Gällande riktvärden och förordningar för buller och vibrationer ska tillämpas för att eftersträva bästa möjliga ljudmiljö vid planering av ny bebyggelse. Buller ska särskilt beaktas vid förskolor och skolor. Verksamheter som genererar buller ska i första hand hänvisas till områden som redan är bullerpåverkade.

5.7.7 Elektromagnetiska fält

Ny bebyggelse ska lokaliseras och utformas med hänsyn till elektromagnetiska fält enligt strålmyndighetens referensvärden. Särskilt viktigt är detta vid uppförande av bostäder, förskolor och skolor. Hänsyn ska tas så att magnetfält normalt inte överstiger 0,4 mikrotelsla där människor uppehåller sig varaktigt.

5.7.8 Transport av farligt gods

Vid prövning av utvecklad markanvändning inom 150 meter från rekommenderad led för transporter med farligt gods behöver en riskbedömning göras och en eventuell riskanalys tas fram. I de fall det finns behov av att kunna tillåta bebyggelse närmare rekommenderad led för transporter av farligt gods krävs en riskutredning för att klargöra om det är möjligt. Farligt gods kan även gå på vägar utanför det rekommenderade nätet, via dispens, vilket innebär att det kan finnas start- och målpunkter utanför rekommenderad led för farligt gods som behöver beaktas. Samhällsviktiga verksamheter bör endast planeras inom riskområdet om utredning kan styrka att detta kan ske på ett säkert sätt. I de fall det finns behov av att kunna tillåta bebyggelse närmare än rekommenderad led för farligt gods krävs en riskutredning. Verksamheter som berörs av transporter med farligt gods ska lokaliseras utmed större vägar för att undvika passager vid känslig bebyggelse.

5.7.9 Miljöfarlig verksamhet och förorenad mark

Vid placeringen av nya verksamheter och vid planläggning av nya industriområden ska tillräckliga skyddsavstånd hållas till bostäder och annan störningskänslig bebyggelse, som exempelvis skolor. Detsamma gäller vid planering av nya områden för bostadsbebyggelse eller enskilda nya bostäder, då tillräckliga skyddsavstånd ska hållas till verksamheter. Även transporterna till och från verksamheter ska vägas in i bedömningen.

Att ny bebyggelse lokaliseras på mark som är lämplig för människors hälsa och säkerhet är ett grundläggande krav i plan och bygglagen. Kända risker för markföroreningar ska utredas och hanteras i samband med planläggning, lovgivning, förhandsbesked och anmälningsärenden. Utifrån resultat från markundersökning och planerad markanvändning ska sanering ske. Föreslagna utbyggnadsområden i närheten av potentiellt förorenad mark ska särskilt undersökas vid planläggning för att klargöra och säkerställa markens lämplighet.

6 Riksintressen & skydd enligt miljöbalken

Riksintressen och skydd enligt miljöbalken har särskilt stor betydelse vid planering av markens och vattnets användning. Riksintressen är geografiska områden som har pekats ut för att de innehåller nationellt viktiga värden och kvaliteter. Områden kan vara av riksintresse för både bevarande och exploatering men också för sakfrågor som exempelvis yrkesfiske. Riksintressen ska behandlas och redovisas i den kommunala översiktsplaneringen så att det blir tydligt hur dessa förhåller sig till andra intressen men också för att avvägningar mellan oförenliga riksintressen ska kunna göras. Tanken är också att riksintressena ska kunna bli föremål för diskussion och utveckling men även ifrågasättande och förändring. Avsnittet redovisar även andra skyddade områden enligt miljöbalken. Miljökvalitetsnormer är ett juridiskt bindande styrmedel som infördes med miljöbalken år 1999. Miljökvalitetsnormer infördes för att komma till rätta med miljöpåverkan från diffusa utsläppskällor, som exempelvis jordbruk och trafik. I översiktsplanen ska kommunen redovisa hur miljökvalitetsnormerna avses att tillgodoses och följas. Naturmiljöer, jord- och skogsbruk samt kulturvärden är andra skydd enligt miljöbalken som kommunen har ansvar för att skydda på olika sätt.

6.1 Riksintressen

Begreppet riksintresse används om två olika typer av områden. Dels större områden som riksdagen beslutat om i 4 kapitlet miljöbalken, dels områden som är riksintressen enligt 3 kapitlet miljöbalken och där den ansvariga nationella myndigheten har ett ansvar för att ange anspråk. I hushållningsförordningen finns angivet de tolv myndigheter som har till ansvar att göra sin bedömning av vilka områden som de anser är av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken. Stora delar av Orust har bedömts vara av så stort värde med hänsyn till naturvärden, friluftslivet och kulturmiljövärden att de har pekats ut som riksintressen.

6.1.1 Riksintresse för yrkesfisket

Enligt 3 kapitlet 5 § miljöbalken, ska mark- och vattenområden, som har betydelse för yrkesfisket, så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande. Riksintresse för yrkesfisket delas upp i fångsområden, lekområden och landningshamnar. För att fisket ska kunna bedrivas är det av vikt att fiskeplatser, hamnar, landningsplatser och sjöfartsleder är tillgängliga. Fiskerinäringen är en viktig näring och viktig förutsättning för levande kustsamhällen. Nedan beskrivs områden som har pekats ut som riksintresse för yrkesfisket. Inom dessa områden får inga åtgärder vidtas som påtagligt kan skada näringens bedrivande. Havsområden av betydelse för yrkesfisket behandlas även i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

Yrkesfiske inom havsplaneområdet (fångstområden)

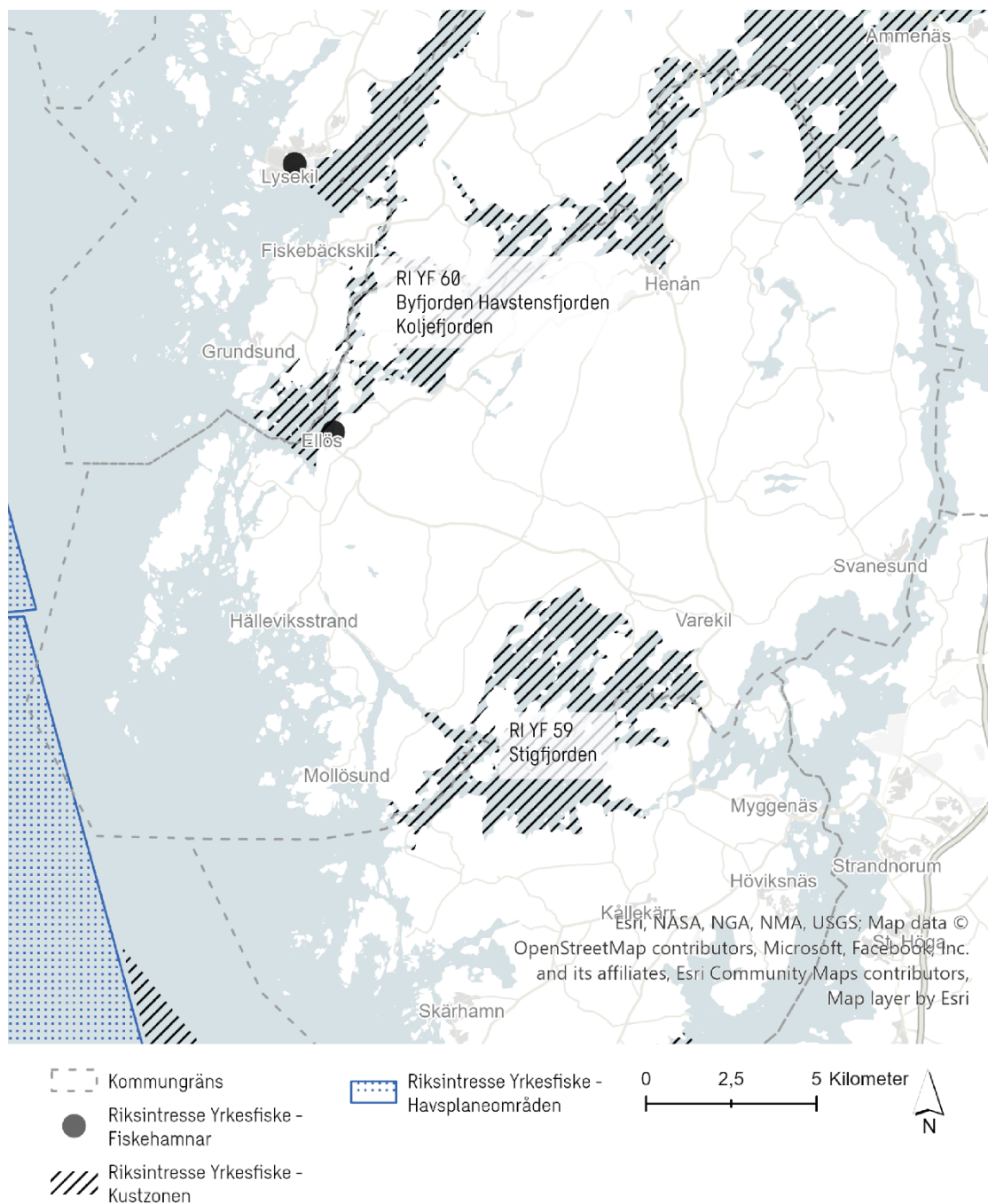
Havs- och vattenmyndigheten beslutade om reviderade riksintresseanspråk i havsplaneområdet i december 2019. Områden som utgör riksintresse som fångstområden är Södra Skagerraks utsjöområde (RI YF 16), Norra Skagerrak trålningsområde (RI YF 17) och Norra Skagerrak utsjöområde (RI YF 18). Riksintresseanspråken definieras huvudsakligen utifrån fångsvärde per ytenhet, alltså ett ekonomiskt kriterium. Områdena är identifierade utifrån ett urval av data över årliga landningsvärden inom tolv fiskerier över en längre tidsperiod.

Yrkesfiske inom kustzonen (lek- och uppväxtområden)

Områden som utgör riksintresse som lek- och uppväxtområden för torsk är Byfjorden, Havsstensfjorden, Koljefjorden (RI YF 60) och Stigfjorden (RI YF 59). Riksintresseanspråken definieras utifrån den ekologiska betydelsen för olika livsstadier av kommersiellt viktiga fisk- och skaldjursarter.

Landningshamn (RI YF H40)

I Ellös finns en hamn av riksintresse för yrkesfisket. Hamnen är av betydelse för landning av fångst, tillgång till service samt som hemmahamn för fiskefartyg.

Områden av riksintresse för yrkesfisket.

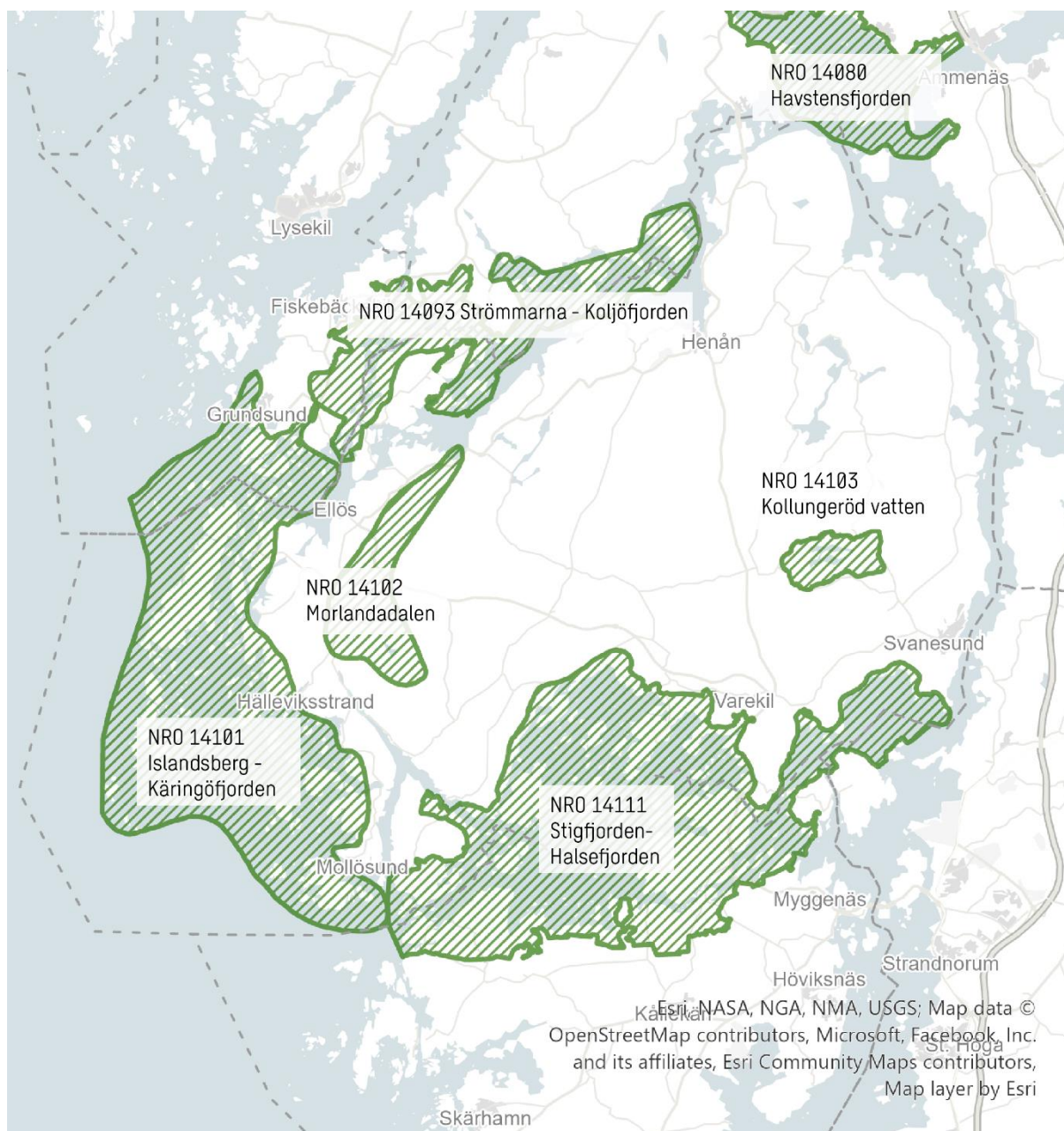
Ställningstagande: Kommunen godtar riksintressets avgränsning avseende både fångst- och lekområden samt landningshamn och avser att undvika åtgärder som kan innebära påverkan eller påtaglig skada på riksintresset. Översiktsplanen föreslår ingen ändrad markanvändning som bedöms påverka riksintresset negativt. För område ME1 i Ellös ska utveckling ske med hänsyn till riksintressets värden.

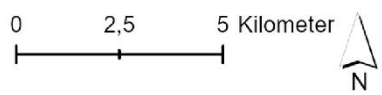
6.1.2 Riksintresse för naturvården

Enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken, ska mark- och vattenområden som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden, så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. Nedan beskrivs områden som har pekats ut som områden av riksintresse för naturvården. Inom dessa områden får inga åtgärder vidtas som påtagligt kan skada områdets naturvärden.

Inom riksintresseområden för naturvård föreslås i huvudsak markanvändningen Natur och friluftsliv samt Landsbygd, vilket bedöms vara i linje med riksintressets värden.

- Kommungräns
- ▨ Riksintresse Naturvård

Områden av riksintresse för naturvården.

Islandsberg – Kåringöfjorden (NRO 14101)

Sprickbildningen på Stora Härmanös västsida intill den stora spricklinjen från Gullmarsfjordens västsida är av särskilt geovetenskapligt intresse. Glacialsulpturen är väl dokumenterad. I området finns representativa naturbetesmarker och ängar i kustbygd. Här finns art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter (Härmanö, Bråtö). Naturbetesmarkerna utgörs av havsstrandängar, annan öppen utmark och annan öppen äng. Vanliga vegetationstyper är salttågstrandäng, rödvensfriskäng och ljunghed.

Havsstrandängar är viktiga häcknings-, rast-, och vinterlokaler för vadare och sjöfågel. Nordost om Mollösund och Ellösfjorden finns dessutom flera skär som bland annat utgör viktiga häckningslokaler för labb, tärnor och måsar och där man kan även hitta skärnäppa. På ett flertal öar i ytterskärgården finns populationer av strandpadda.

På Härmanö överlappas riksintresset med ett naturreservat tillika Natura 2000-område.

Förutsättningar för bevarande är att strändernas opåverkade karaktär bibehålls. Fortsatt jordbruk med naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områden av betydelse för häckande och flyttande sjöfåglar och vadare skyddas mot fysiska ingrepp och störningar.

Områdets värden kan påverkas negativt av bland annat:

- exploatering av stränder för bebyggelse
- påslag av olja
- täkt av sten, grus, sand, skalgrus
- vindkraftverk, kraftledningar, kommunikationsmaster
- nedlagd jordbruksdrift
- förändring av miljöstödens inriktning
- friluftsliv/turism
- orenade avloppsutsläpp
- bebyggelseexploatering
- väganläggningar, broar, hamnanläggningar
- närsaltsbelastning från omgivande jordbruk och vattendrag

I de delar där det utpekade riksintresset för naturvården överlappar havet behandlas detta inom *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

Strömmarna – Koljöfjorden (NRO 14093)

I området finns för kustbygden representativa naturbetesmarker och ängar. Inom dessa objekt märks särskilt större arealer havsstrandängar. På de större öarna förekommer delvis spontant uppkomna kustbarrskogar med naturskogskaraktär. Området är välbesökt och hyser stora värden för friluftslivet.

Förutsättningar för bevarande är att strändernas opåverkade karaktär bibehålls. Värdefulla partier med kustskog skyddas. Värdefulla kulturmarker hålls i hävd. Områden av betydelse för häckande och flyttande sjöfåglar och vadare skyddas mot fysiska ingrepp och störningar.

Områdets värden kan påverkas negativt av bland annat:

- exploatering av stränder för bebyggelse
- utsläpp från industriella processer, fritidsbåtar och tätorter
- närsaltsbelastning från omgivande jordbruk och vattendrag
- vindkraftverk, kraftledningar, kommunikationsmaster
- nedlagd jordbruksdrift
- förändring av miljöstödens inriktning
- friluftsliv/turism
- bebyggelseexploatering
- väganläggningar, broar, hamnanläggningar

I de delar där det utpekade riksintresset för naturvården överlappar havet behandlas detta inom *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

Stigfjorden – Halsefjorden (NRO 14111)

Stigfjordsområdet utgör ett inneslutet vattenområde med variationsrik strandlinje och en mångfald av öar, kobbar och skär. Området är skonat från större mänskliga ingrepp. Delar av Stigfjorden är listat som ett internationellt skyddsvärt våtmarksområde (Ramsarkonventionen) och är beträffande förekomst av

sjöfågel och vidare sannolikt den värdefullaste i landet. Både Stigfjordsområdet och Halsefjorden utgör Natura 2000-område (havsmiljön och mindre öar).

Området har stora landskapliga värden och också höga botaniska värde. Runt Stigfjorden finns en mängd olika naturbetesmarker, representativa för den bohuslänska kustbygden. Mest framträdande är havstrandängar samt olika typer av utmarker. Här återfinns art- och individrika växtsambällen med hävdgynnade arter. Havsstrandängarna är viktiga häcknings-, rast- och vinterlokaler för vadare och sjöfågel. Inom området finns också mycket värdefulla lövskogsmiljöer.

Förutsättningar för bevarande är att strändernas opåverkade karaktär bibehålls och att områden av betydelse för häckande och flyttande sjöfåglar och vadare skyddas mot fysiska ingrepp och störningar. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker.

Områdets värden kan påverkas negativt av bland annat:

- exploatering av stränder för bebyggelse
- vindkraftverk, kraftledningar, kommunikationsmaster
- nedlagd jordbruksdrift
- förändring av miljöstödens inriktning
- bebyggelseexploatering
- väganläggningar, broar, hamnanläggningar

I de delar där det utpekade riksintresset för naturvärden överlappar havet behandlas detta inom *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

Den södra delen av Varekil berörs av närhet till riksintresseområdet. Inom och i närheten av riksintresset ska kommunen ha en varsam hållning för ny bebyggelse och infrastruktur.

Morlandadalen (NRO 14102)

Området visar flera olika landskapselement och geologiska processer. Storehamnsplatåns markerade västra brant mot Morlandadalen präglar i hög grad den magnifika landskapsbilden. Morlandadalen är en förkastningsdal bildad i en så kallad överskjutning. Det avgränsade området utgör en skiva som lyfts i väster. Spår av deformationen syns på vägen mellan Bua och Stensbo. Nere i dalen vid Boxvik finns rester efter hårt exploaterade skalbankar. I branterna i dalens södra delar finns artrika maritima lövsånar, delvis på kalkrikt underlag. Längre norrut finns flera bestånd med åldrig ädellövskog, där också jordmånen har gett upphov till en rik lundflora. Särskilt värdefulla bestånd finns vid Glimsås. I Storehamnsområdet finns en mosaikartat våtmarkskomplex, som är typiskt för västkustens småbrutna sprickdalsterräng. Näringsfattiga våtmarker dominerar men ställvis finns även kalkpåverkade kärr med rik flora.

Särskilt värdefulla är de områden, som har växtsambällen på skaljord. I den smala dalgången från Boxvik i söder till Hjortsbacken på platån finns bland annat kalkpåverkade myrmarker. I anslutning till Hjortsbacken och öster om djupvattnet finns kalkpåverkade kärr. Våtmarkerna runt Hjortsbacken utgör goda häcknings- och näringsplatser för vadare. Området är vetenskapligt dokumenterat och av stort värde som referenslokal.

Förutsättningar för bevarande är en mycket restriktiv hållning vid nylokalisering av bebyggelse i dalgången samt på hållmarksområdena. Skogsbruk med stor naturvårdshänsyn på hållmarksplatåerna och inga ingrepp i randlövskogarna (speciellt viktigt i ängslövskogarna). Områdets värden kan påverkas negativt av vägdragningar och olämpligt lokaliserad bebyggelse eller andra anläggningar. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Hydrologin bör om möjligt återställas från gamla dikningsåtgärder. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner bör inte utföras.

Ellös tätort ligger i anslutning till Morlandadalen och vid utbyggnad av utvecklingsområde SE4 och VE1 bör särskild hänsyn tas till riksintressets värde.

6.1.2.1 Kollungeröd vatten (NRO 14103)

Kollungeröd vatten är ur ett fågelperspektiv den mest betydelsefulla lerslättsjön i Bohuslän. Av stor betydelse för det rika fågellivet är de omfattande ängarna. På senare tid har vissa övergödningstendenser kunnat iakttas i sjön och vassarna visar tecken på expansion. Troligen har förhållandena ännu inte helt stabiliserats efter sjösänkningarna i början på förra seklet. Det intensiva jordbruket spelar sannolikt också en roll.

Området är också ett Natura 2000-område.

Förutsättningar för bevarande är att landområden utgör en väl fungerande ekologisk ”skärm” i vilken skogsbruk bör ske med största försiktighet. Tillträdesförbud för allmänheten är nödvändigt inom vissa zoner. Områdets värden kan påverkas negativt av den tilltagande övergödningen av sjön. Av största betydelse är därför att inga utsläpp i form av avlopp eller gödselvatten går ut i sjön eller omgivande våtmarker. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets vattenverksamhet skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner bör inte utföras.

6.1.2.2 Havstensfjorden (NRO 14080)

Havstensfjorden överlappar inte något landområde i kommunen och behandlas därför endast inom *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

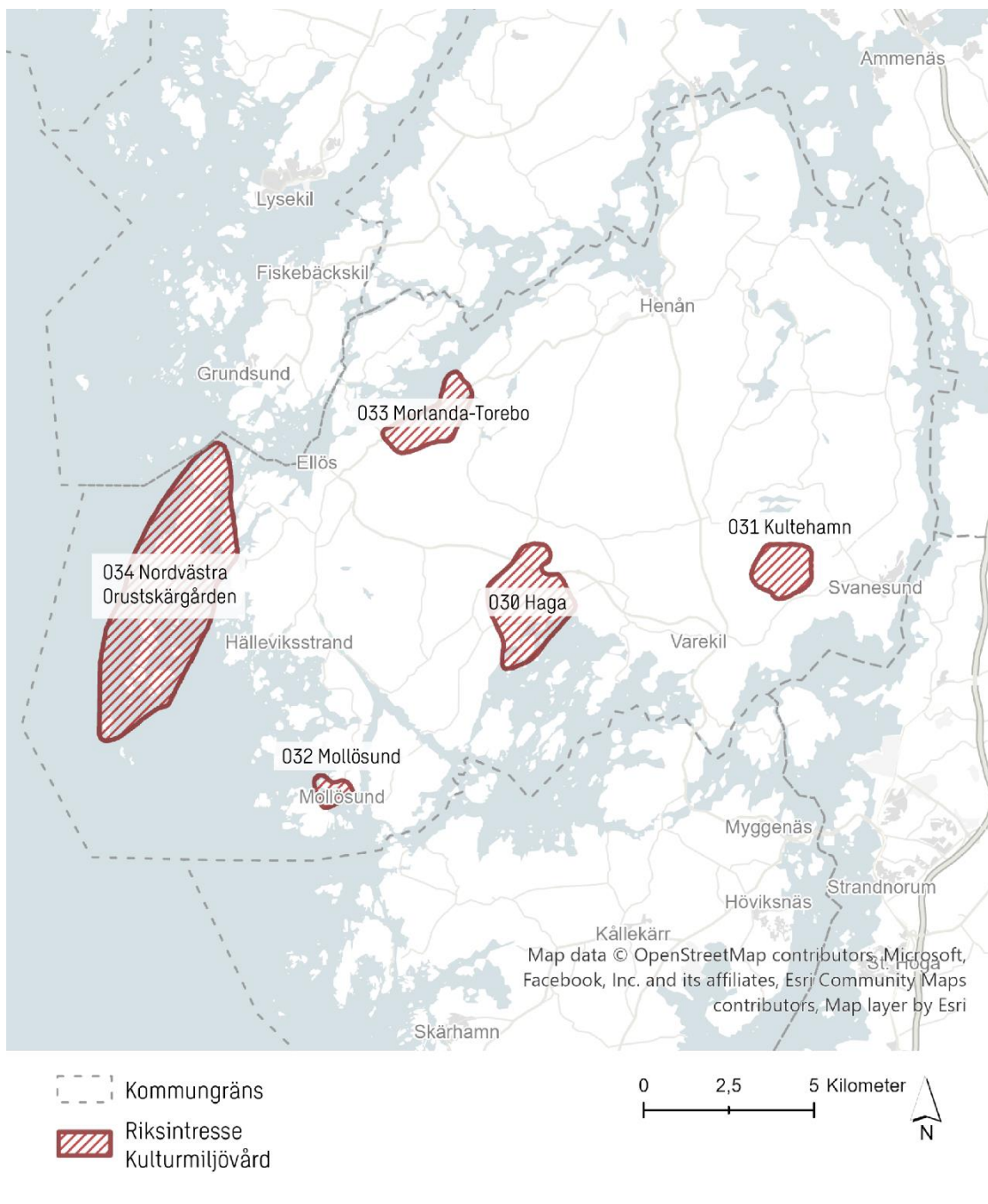
Ställningstagande: Kommunen godtar riksintressets avgränsning och avser att undvika åtgärder som kan innebära påverkan eller påtaglig skada på riksintresset.

6.1.3 Riksintresse för kulturmiljövården

Enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken, ska mark- och vattenområden skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljön. Nedan beskrivs områden som har pekats som områden av riksintresse för kulturmiljövården.

Inom riksintresseområden för kulturmiljövård föreslås i huvudsak markanvändningen Natur och friluftsliv samt Landsbygd, vilket bedöms vara i linje med riksintressets värden.

Områden av riksintresse för kulturmiljövården.

Haga (O 30)

Motivering: Fornlämningsrikt område med länets största koncentration av stenkammargravar, däribland

den kända Hagadösen, som tillsammans med Tegneby kyrka och omgivande odlingslandskap med Kalvöfjordens strandängar visar på ett kontinuerligt utnyttjande av landskapet allt sedan förhistorisk tid.

I den del där det utpekade riksintresset för kulturmiljövården överlappar havet behandlas detta inom *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

Uttryck för riksintresset: Stenåldersboplatser, rösen, skålgropar, åtta megalitgravar, stensättningar och högar (bland annat Kullbergs slott och Guldknapp), ett gravfält och Tegneby kyrka samt odlingslandskap med strandängar.

Förutsättningar för bevarande kräver en restriktiv hållning till ny bebyggelse så att områdets öppna och hävdade kulturlandskap fortsatt är avläsningsbart. Landskapselement såsom stengårdsgårdar, torplämningar ska bevaras liksom fornlämningarnas sammanhang i landskapet. Fortsatt landskapsvård med slåtter och bete inom Stigfjordens naturreservat. Ändringar och tillägg ska där det så är möjligt utformas med hänsyn till natur- och kulturlandskapet. Där nytillkommen bebyggelsen ska anpassas till traditionellt bebyggelsemönster i landskapet medan bebyggelse i omgivande terräng ska sträva efter att minska den visuella påverkan på miljön som helhet.

Områdets värden kan påverkas negativt av bland annat:

- Markingrepp, exploatering för bebyggelse som inte utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till platsens kulturmiljövården
- Skogsbruk som inte tillvaratar kulturlandskap eller fornlämningar
- Avsaknad av information, exempelvis skyltning
- Inaktuell data i kulturmiljöregistret. I samband med åtgärder inom eller i anslutning till fornlämning kan en ny antikvarisk bedömning krävas.

Kultehamn (O 31)

Motivering: Torplandskap i kargt, väglöst och höglänt utmarksområde, där lämningar efter minimala torp och stenstugor samt stenhägnader från laga skiftet berättar om den växande skaran obesuttnas livsvillkor under 1800-talet.

Uttryck för riksintresset: Torp, lämningar efter torp, backstugor, jordkällare samt åkerlyckor och hägnader.

Förutsättningar för bevarande kräver en restriktiv hållning till ny bebyggelse så att områdets kulturlandskap med ruiner, lämningar, torpmiljöer, småskalig odlingsmark och immateriella berättelser inte går förlorade och fortsatt blir avläsningsbara.

Områdets värden kan påverkas negativt av bland annat:

- Markingrepp, exploatering
- Inaktuell data i kulturmiljöregistret. I samband med åtgärder inom eller i anslutning till fornlämning kan en ny antikvarisk bedömning krävas
- Igenväxning som riskerar att förstöra husgrunder och lämningar

Mollösund (O 32)

Motivering: Ett av Bohusläns äldsta och största fiskelägen, med karaktäristisk tät långsträckt bebyggelseklunga utmed huvudstråket Gatan. Den ekonomiska tyngdpunkten har, förutom sillfisket, varit djuphavsfiske med storbackor, fiskhandel och fiskberedning. Torkställningar med spilad långa kan fortfarande ses i samhället.

I den del där det utpekade riksintresset för kulturmiljövården överlappar havet behandlas detta inom *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

Uttryck för riksintresset: Tätt och oregelbundet uppförd trähusbebyggelse (flera hus byggda före år 1800), tät rad med sjöbodnar och magasin (1-2 våningar målade med faluröd eller ockergul slamfärg), torkställningar för långa, kyrkogård, kyrka i trä från 1866, huvudstråk "Gatan", stigar, smala prång och trånga gränder. (Samhällets struktur med bostadshus utmed "Gatan" och vissa sjöbodnar fanns enligt karta redan 1773).

Förutsättningar för bevarande kräver en restriktiv hållning till exploatering och förändringar som kan skada den välbevarade bebyggelsemiljön i Mollösund. Riksintressets bärande uttryck och värden ska vara vägledande och en del i utvecklingen av Mollösund. Där fiskeläge med karaktäristisk tät, oregelbunden bebyggelse utmed huvudstråket "Gatan" och smala gränder ska kunna upplevas och utläsas. Där dessa tydliga och karaktärsskapande miljöer och byggnader fortsätter att användas och är en del av Mollösunds fortsatta utveckling och framtid.

Morlanda – Torebo (O 33)

Motivering: Centralbygd där en rik förekomst av fornlämningar tillsammans med säteri och före detta patronatskyrka med medeltida anor speglar utvecklingen av en attraktiv kustbygd, som kontinuerligt utnyttjats av människan sedan förhistorisk tid.

I den del där det utpekade riksintresset för kulturmiljövården överlappar havet behandlas detta inom *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

Uttryck för riksintresset: Stenåldersboplatser, två dösar (vid Torebo), gravfält (vid Nybygget), fornborg (Slottsberget); odlingslandskap präglad av storgårdens brukningskapacitet, karaktäristiska bohusslänska strandängar, säteribebyggelse med bland annat manbyggnad i trä från 1675 och flyglar från 1806 och 1809; kyrka av medeltida ursprung med Sveriges äldsta spelbara orgel, före detta centrum från 1800-talets mitt (Kårehogen), lämningar efter kvarndrift (Ilandafors/Strömsholm).

Förutsättningar för bevarande kräver en varsam hållning till bebyggelseutveckling som inte inkräktar på fornlämningar och omgivande kulturmiljö. Odlingsskapet behålls öppet och hävdad så att fornlämningarnas sammanhang och storgårdens brukningskapacitet fortsatt går att utläsa.

Nordvästra Orustskärgården (O 34)

Motivering: Skärgårdsmiljö typisk för mellersta Bohuslän med tätbebyggda fiskelägen (Käringön, Gullholmen och Råön) på karga kronoholmar, där man helt eller huvudsakligen tagit sin försörjning från havet. Fiskelägen tillsammans med tomtningar, Måseskärs fyrplats och industriella lämningar från sillperioderna visar hur människa nyttjat skärgården framför allt från 1500-talet och framåt.

I den del där det utpekade riksintresset för kulturmiljövården överlappar havet behandlas detta inom *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

Uttryck för riksintresset: Täta bebyggelseklungor med små enkelstugor och större ljusa dubbelhus; sjöbodnar och magasin samt stigar, prång och gränder på Gullholmen, Käringön, och i mindre skala även på Råön (fiskelägen troligen från 1500-talet). Kyrkor uppförda under den stora sillfiskeperioden i slutet av 1700-talet på Käringön och Gullholmen. Simsons prästgård på Käringön. Lämningar efter bosättning på Vallerö (fiskeläge under 1600-talet), begravningsplats på Vedholmen, lämningar efter trankokeri och sillsalterianläggningar och Måseskärs fyrplats med länets första heidenstamsfyr från 1865.

Förutsättningar för bevarande kräver en restriktiv hållning till exploatering och förändringar som kan skada lämningar och bebyggelsemiljöns bibehållna karaktär.

Riksintressets bärande uttryck och värden ska vara vägledande och en del i utvecklingen på Gullholmen, Käringön och Råön. Där fiskemiljöns täta karaktäristiska bebyggelse utav enkel- och dubbelhus, sjöbodnar, magasin, stigar, prång och gränder är att betrakta som mycket värdefulla. Liksom enstaka byggnader, förknippade med fiskberedningsindustrin samt kyrkor och Måseskärs fyrplats. Bevarande av den

riksintressanta miljön krävs för att historien om kustsamhällena fortsatt ska vara närvarande och lätt avläsbar.

Ställningstagande: Kommunen godtar riksintressets avgränsning och avser att undvika åtgärder som kan innebära påverkan eller påtaglig skada på riksintressets värde och dess närområde. Riksintressen för kulturmiljövården bedöms sammantaget inte påverkas negativt av översiktsplanens förslag. Om exploatering och ingrepp ska ske, ska det ske med särskild hänsyn till de värden som gör uttryck för riksintresset. Utveckling i ett riksintresseområde har möjlighet att stärka riksintressets värden och när sådan åtgärd är aktuell ska det tydligt beskrivas och vid behov utredas, att ingen negativ påverkan kan ske på riksintresset.

Bebyggelsen inom riksintresseområden och områden som är utpekade i kulturmiljöprogrammet betraktas som bebyggelsemiljöer enligt plan- och bygglagen 8 kap. 13 §. Det betyder att de är särskilt värdefulla ur historiskt, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synvinkel och inte får förvanskas. Förändringar inom dessa områden ska göras med stor hänsyn till kulturmiljövärdena. Plan och bygglagens 8 kap. 13 § prövas dock från fall till fall i kommande myndighetsprövning.

Två utvecklingsområden för mångfunktionell bebyggelse i Mollösund berörs av riksintresset för kulturmiljövård Mollösund O32. Kommunens intentioner är att utveckla samhället genom kontinuerligt arbete för och anpassning till natur- och kulturmiljöernas bevarande.

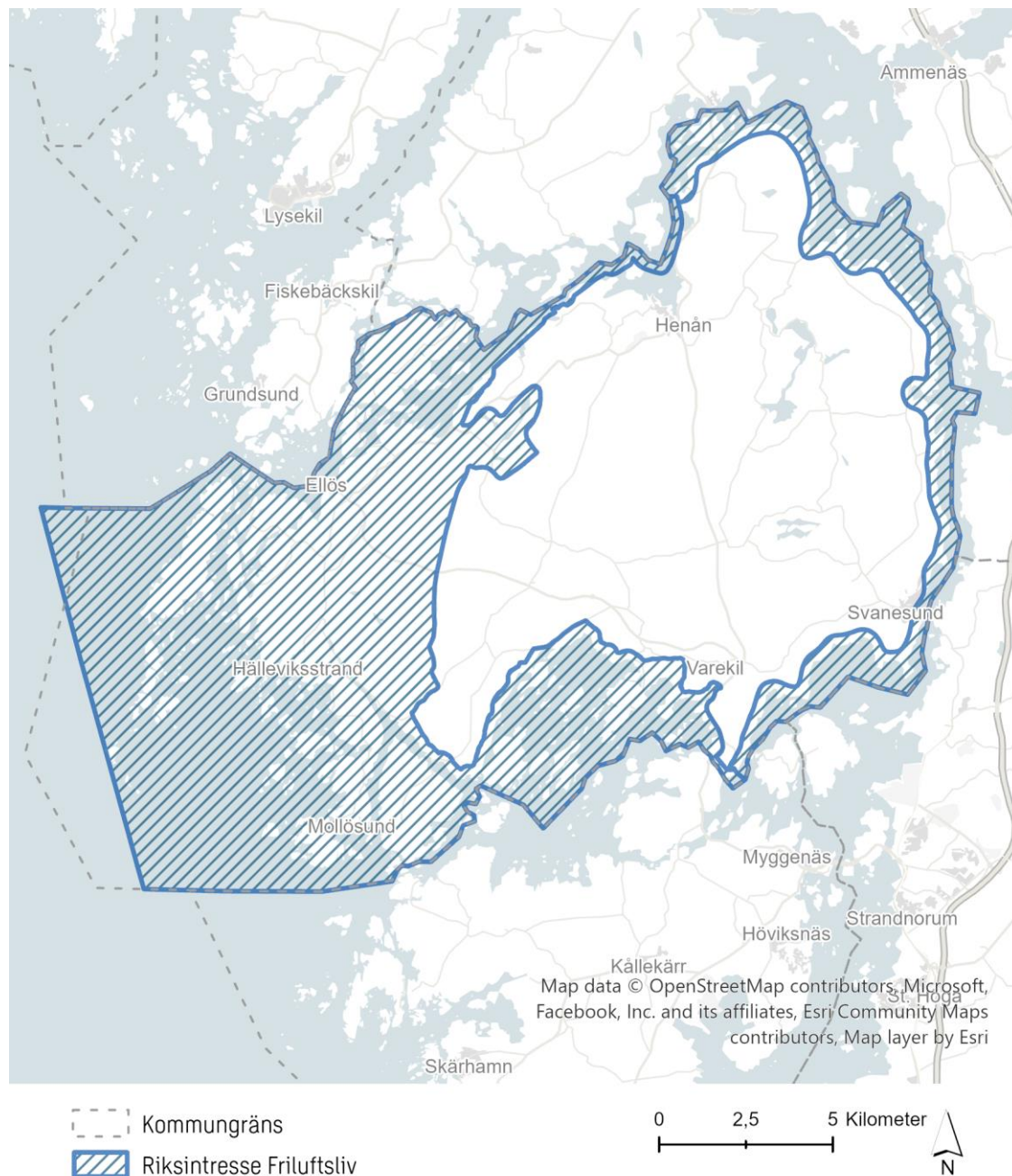
Kulturmiljöstrategin med tillhörande kunskapsunderlag bidrar till att ta vara på värden i kulturmiljön i Orust kommun. Genom dessa målbilder och rekommendationer ökar möjligheterna för att på ett säkrare sätt också utveckla och värna riksintressets värde och uttryck när vi utvecklar kommunen.

6.1.4 Riksintresse för friluftsliv

Enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken, ska mark- och vattenområden skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada friluftslivet. Nedan beskrivs områden som har pekats som områden av riksintresse för friluftslivet.

Inom riksintresseområden för friluftsliv föreslås i huvudsak markanvändningen Natur och friluftsliv samt Landsbygd, vilket bedöms vara i linje med riksintressets värden. Orterna Ellös, Varekil och Svanesund berörs i olika utsträckning av riksintresseområdena, vilket kräver att hänsyn tas till riksintressets värden.

Områden av riksintresse för friluftslivet.

Havstensfjorden (FO15)

Området sträcker sig från Lanesund i norr till Stenungsund i söder och från Kalvöfjorden i nordväst till hamnområdet vid Uddevalla. Det omfattar vattnet och omgivande landområden upp till 300 meter från strandlinjen.

Havstensfjorden omges av flacka strandängar omväxlande med skogbevuxna bergspartier. Låglänta strandängar och naturbetesmarker utgör en övergångsmiljö mellan vatten och andra hävdade miljöer. Dessa habitat är viktiga livsmiljöer för hävdgynnade växter samt rastande och häckande fåglar. I de strandnära områdena går berggrunden ofta i dagen. Runt fjorden och på öarna finns också rester av rösen, andra stensättningar och hållristningar.

Av stor betydelse för friluftslivet är ett antal orter längs kusten med omfattande service för turism och friluftsliv, övernattningsmöjligheter av olika slag, välutrustade gästhamnar, marinor med båtservice, provianteringsmöjligheter med mera. Ett stort antal campingplatser finns längs kusten, de flesta med tillgång till badmöjligheter på nära håll. Ett betydande antal naturreservat.

Förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden är:

- en stor varsamhet i skötsel och underhåll av såväl marker som de många gamla gårdsmiljöerna och hamnarnas fisketorp och sjöbodas,
- säkerställande av allmänhetens tillträde till stränderna,
- årlig tillsyn och underhåll av informationstavlor och leder.

Omfattande bebyggelseexploatering av stränderna och kustnära områden, orenade avloppsutsläpp och liknande kan skada området värden för friluftslivet. Likaså kan den ökade efterfrågan på båtplatser för småbåtar vid bebyggelseutveckling och utrymmen för trafik, bilparkering, båtuppläggning och andra serviceanläggningar i anslutning till småbåtshamnar komma i konflikt med såväl naturvärden som andra former av friluftsliv.

I den del där det utpekade riksintresset för friluftslivet överlappar havet behandlas detta inom *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

Södra Bohusläns kust (FO39)

Området är ett utpräglat skärgårdslandskap med stor variation från exponerad ytterskärgård till skyddad, ofta lummig innerskärgård. Området har mycket goda förutsättningar för positiva upplevelser.

Naturskönt kust- och fjordområde. Området har genomgående mycket goda förutsättningar för bad, båtsport, paddling, fritidsfiske, naturstudier och upplevelser, kulturstudier med mera. Möjligheterna är goda att komma till och in i även med kollektivtrafik. Inskränkningarna i allemansrätten är små. Anordningar för friluftslivet finns i form av vandrarhem, camping, marinor, båtuthyrning, kajakuthyrning, restauranger, badplatser med mera.

Förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden är:

- en stor varsamhet i skötsel och underhåll av såväl marker som de många gamla gårdsmiljöerna och hamnarnas fisketorp och sjöbodas,
- årlig tillsyn och underhåll av informationstavlor och leder.
- Säkra resurser till den årliga strandstädningen. De stora mängder skräp och vrakgods som varje vinter sköljs upp på stränderna innebär ett hot inte bara för växter och djur utan bidrar också till att göra stränderna mindre attraktiva för boende och besökande.

Åtgärder som påtagligt kan skada områdets värden är bland annat att privatisering av mark kring hus i kustnära fiskesamhällen med tät bebyggelse och invid stränder och kustnära områden kan försvåra tillgängligheten till vattnet, stränder och platser som av hävd varit tillgängliga. Vidare kan den ökade efterfrågan på båtplatser för småbåtar vid bebyggelseutveckling och utrymmen för trafik, bilparkering, båtuppläggning och andra serviceanläggningar i anslutning till småbåtshamnar komma i konflikt med såväl naturvärden som andra former av friluftsliv.

I den del där det utpekade riksintresset för friluftslivet överlappar havet behandlas detta inom *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

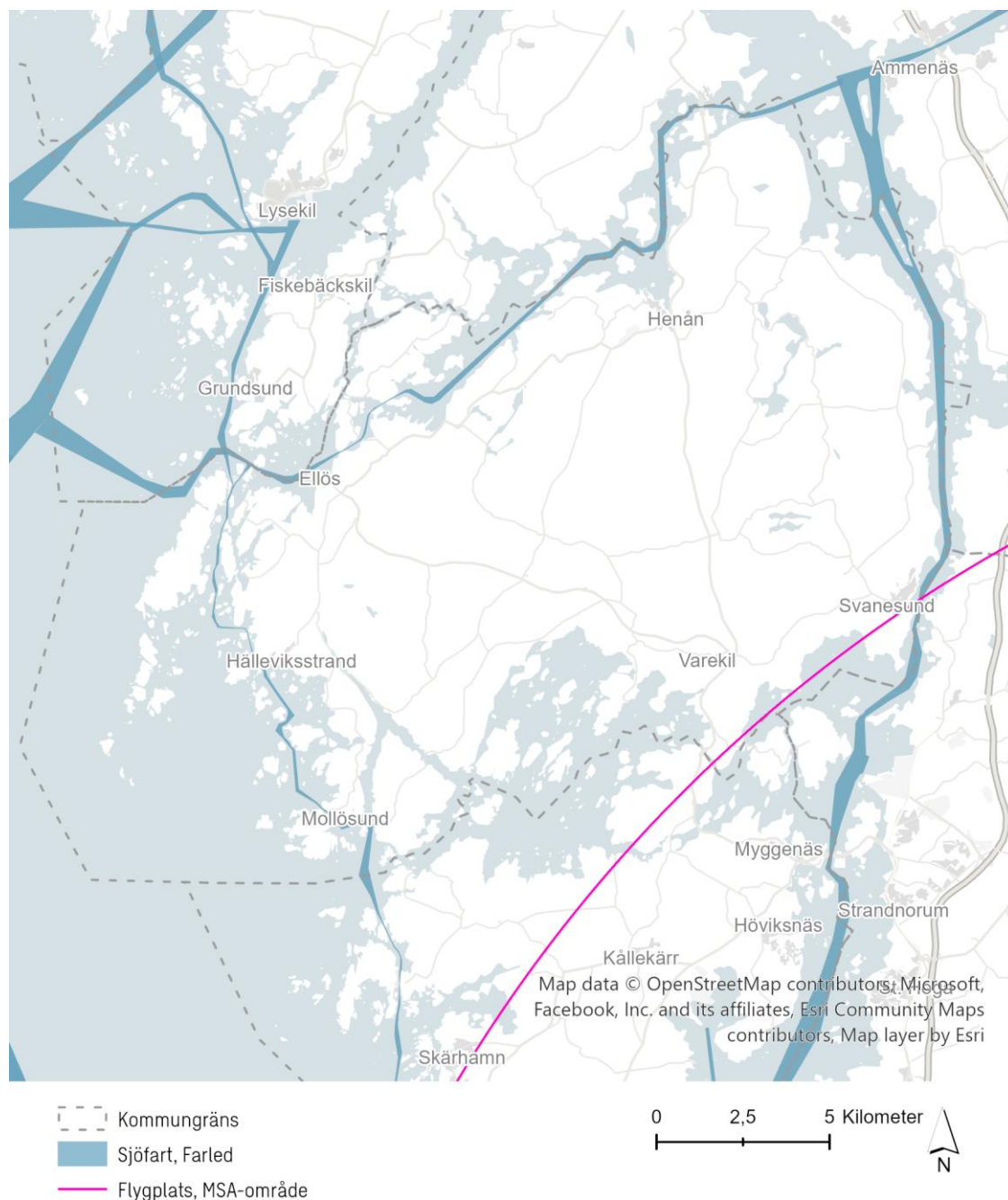

Ställningstagande: Kommunen godtar riksintressets avgränsning och avser att undvika åtgärder som kan innebära påverkan eller påtaglig skada på riksintresset. Friluftslivets intressen har beaktats i framtagandet av översiktsplanen. Exploatering ska i första hand ske inom och intill befintlig bebyggelse och infrastruktur för att låta friluftsområden vara sammanhängande. Riksintresset ska fortsatt främjas genom utveckling av de upplevelsevärden som översiktsplanen möjliggör för, både vid kust och i inlandet så som exempelvis utveckling av nya vandrings- och cykelleder.

6.1.5 Riksintresse för kommunikationer - sjöfart

Enligt 3 kapitlet 8 § miljöbalken ska områdena skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra dess tillkomst eller nyttjande. Områden av betydelse för sjöfarten behandlas i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

Kartan redovisar områden av riksintresse för kommunikationer – sjöfart samt MSA-yta kring närliggande flygplats.

Något som generellt kan riskera att utgöra en påtaglig skada för funktionen hos riksintresseutpekad sjöfart är uppförande av störningskänslig bebyggelse, exempelvis bostäder, inom det område som utgör påverkansområde för buller eller risk. Förändringar i infrastruktur som på något sätt påverkar tillgängligheten eller framkomlighet för gods eller persontransporter kan utgöra skada. Åtgärder som kan innebära positiva synergier med funktionen hos riksintresseutpekad sjöfart är utveckling som innebär förbättrade möjligheter för samordning mellan transportslag eller att flaskhalsar i systemet byggs bort.

Ställningstagande: Kommunen godtar riksintressets avgränsning och avser att undvika åtgärder som kan innebära påverkan eller påtaglig skada på riksintresset. Ett genomförande av översiktsplanen bedöms inte påverka riksintresset för kommunikationer. Vid utvidgning eller komplettering av småbåtshamnarna behöver det studeras mer detaljerat hur exempelvis båtplatser och bryggor ska anordnas för att inte påverka farlederna.

6.1.6 Riksintresse för kommunikationer - luftfart

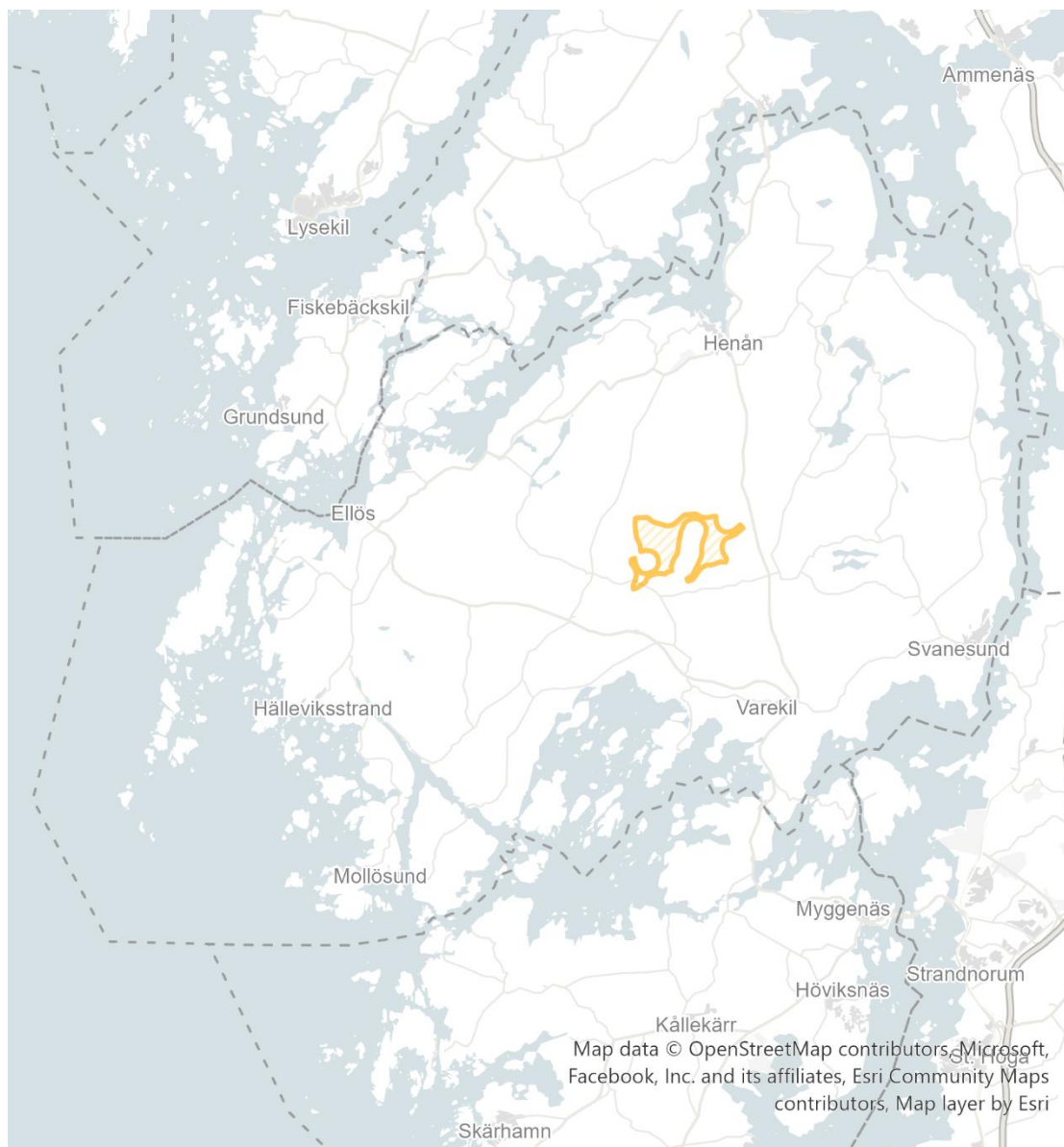
Sydöstra kommundelen berörs av MSA-ytan (Minimum Sector Altitude, lägsta sektorhöjd) som är kopplad till Göteborg-Landvetter flygplats. Detta innebär att luftfartsverket och flygplatser i egenskaper av sakägare ska ges möjlighet att yttra sig över ärenden som berör höga byggnadsverk inom kommunen i det fall dessa ligger inom en radie av 55 km från civila flygplatser och 46 kilometer från militära flygplatser. Som högt objekt räknas objekt som är 20 meter eller högre för civil luftfart. Begränsningen avser fasta objekt som byggnader, master, vindkraftverk men även tillfälligt uppställda objekt som exempelvis byggnadskranar. Höga objekt kan påverka flygsäkerhet och tillgänglighet kring flygplatser men de kan även påverka navigationsanläggningar för luftfarten i områden långt från flygplatsen.

MSA-ytor omfattar även delar av kommunens havsområde och behandlas för dessa delar i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

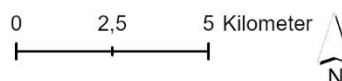
Ställningstagande: Kommunen godtar riksintressets avgränsning och avser att undvika åtgärder som kan innebära påverkan eller påtaglig skada på riksintresset.

6.1.7 Riksintresse för energiproduktion - vindbruk

Enligt 3 kapitlet 8 § miljöbalken ska områden som är särskilt lämpliga för anläggningar för energiproduktion skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra dess tillkomst eller nyttjande. Nedan beskrivs område som har pekats som riksintresse för energiproduktion. Inom detta område får inga åtgärder vidtas som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna. Ny bebyggelse inom en buffertzon om 600 meter från området får ej tillkomma, i enlighet med tillägg till översiktsplanen för vindkraft.

- Kommungräns
- ▨ Riksintresse energiproduktion, vindbruk

Områden av riksintresse för energiproduktion - vindbruk.

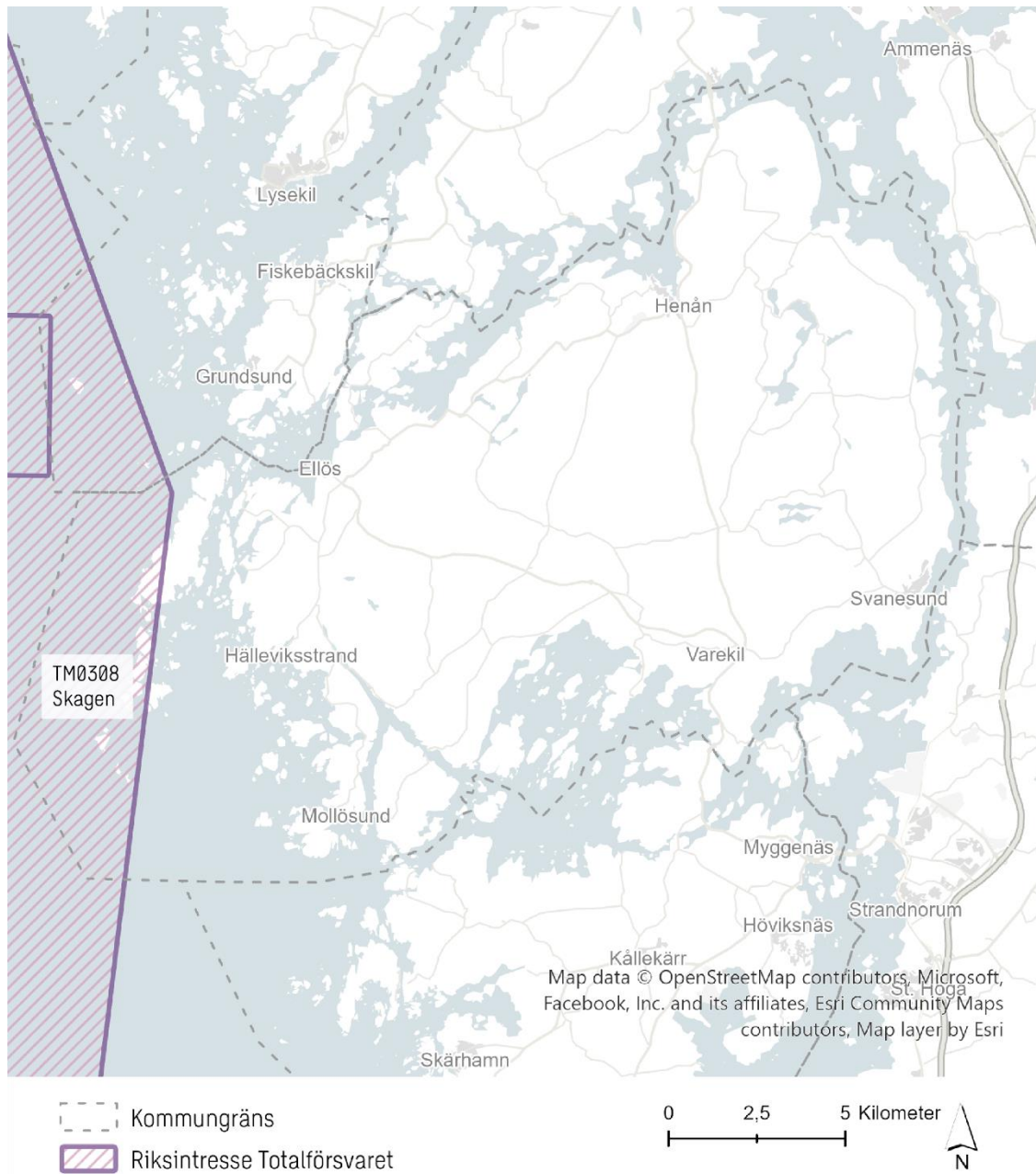
Norr om Hårleby (234)

I kommunen har ett område pekats ut som riksintresse för energiproduktion - vindbruk. Området ligger norr om Hårleby och här finns idag tre vindkraftverk.

Ställningstagande: Kommunen godtar endast riksintressets västra avgränsning i enlighet med kommunens Vindbruksplan och avser att undvika åtgärder som kan innebära påverkan eller påtaglig skada på denna del av riksintresset. Översiktsplanen föreslår ingen ändrad markanvändning som bedöms påverka riksintresset negativt. Området ingår i Vindbruksplan, Tillägg till Översiktsplan 2009 Orust kommun, som fortsätter gälla jämsides denna översiktsplan

6.1.8 Riksintresse för totalförsvarets militära del

Enligt 3 kapitlet 9 § miljöbalken ska mark- och vattenområden som har betydelse för totalförsvaret så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt motverka totalförsvarets intressen. Även områden som behövs för totalförsvarets anläggningar ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna.

Område av riksintresse för totalförsvarets militära del.

6.1.8.1 Skagen - TM 0308

Från Stora Härmanö och västerut omfattas havsområdet av riksintresse i havet – sjöövningssområde. Området överlappar även öarna Vallerö, Tornö, Måseskär, delar av Stora Härmanö och ytterligare ett antal mindre skär kring dessa öar. Riksintresset behandlas vidare i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

Ställningstagande: Kommunen godtar riksintressets avgränsning i de delar som berör landområden. Havsområden hanteras i *fördjupad översiktsplan för havet*. Kommunen avser att undvika åtgärder som kan innebära påverkan eller påtaglig skada på riksintresset. Översiktsplanen föreslår ingen ändrad markanvändning som bedöms påverka riksintresset negativt.

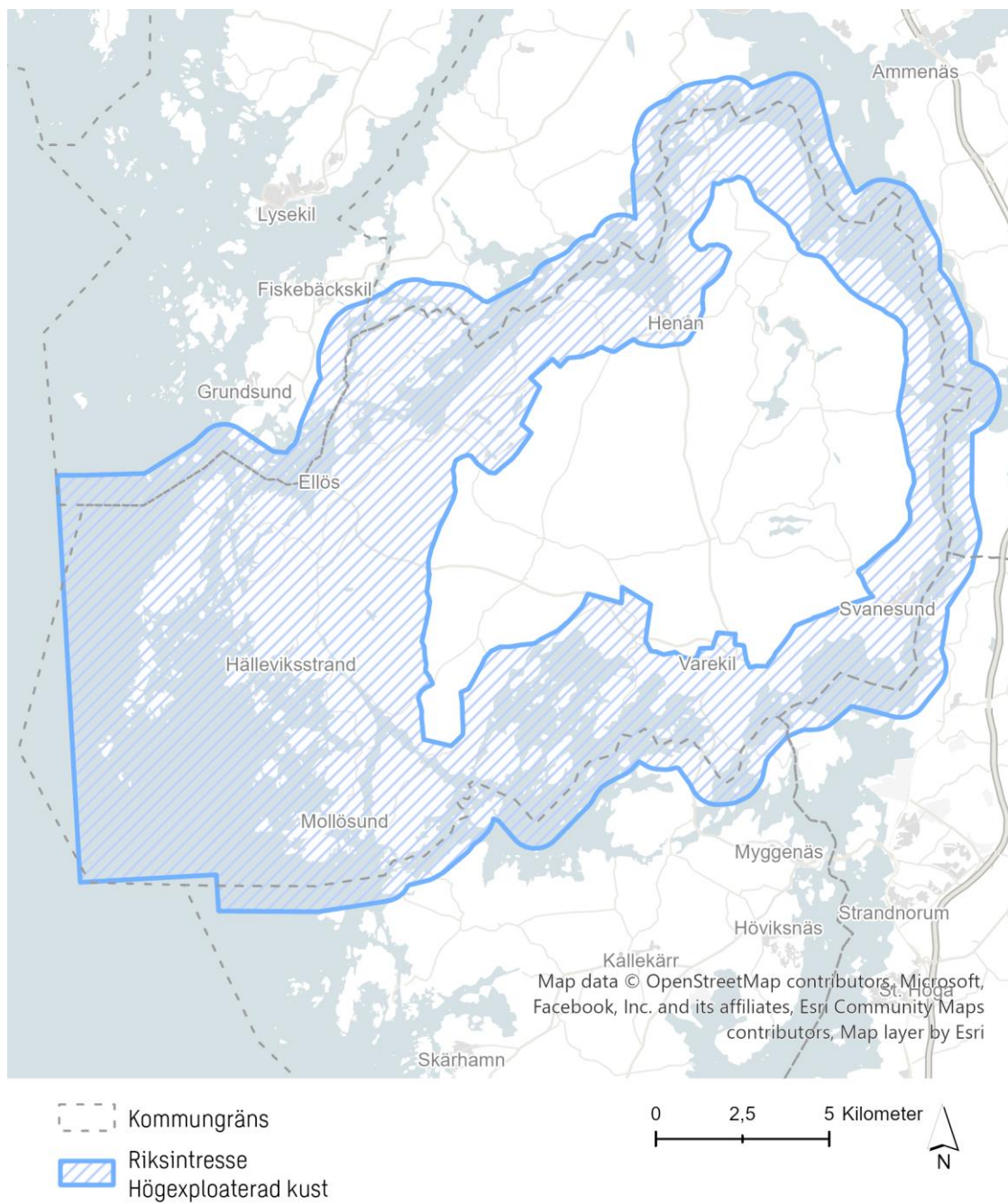
6.1.9 Riksintresse högexploaterad kust

Bohusläns kustområde söder om Lysekil är enligt 4 kapitlet miljöbalken i sin helhet av riksintresse med hänsyn till områdets stora natur- och kulturvärden. Enligt miljöbalken får exploateringsföretag, som påtagligt skadar områdets natur- och kulturvärden, inte komma till stånd. Bestämmelserna utgör dock inte hinder för utvecklingen av befintliga tätorter och lokalt näringsliv eller för utförandet av anläggningar som behövs för totalförsvaret.

Bestämmelserna i 4 kapitlet 4 § miljöbalken innebär restriktioner mot uppförande av fritidsbebyggelse och viss tung industri. Fritidsbebyggelse får komma till stånd endast i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse. Om det finns särskilda skäl får dock annan fritidsbebyggelse komma till stånd, företrädesvis sådan som tillgodoser det rörliga friluftslivets behov eller avser enkla fritidshus i närheten av de stora tätortsregionerna.

Det utpekade området av riksintresse för kustzonen inkluderar havet, kusten på Orust samt alla småöar i kommunen.

Ställningstagande: Kommunen godtar riksintressets avgränsning. Kommunen avser att undvika åtgärder som kan innebära påverkan eller påtaglig skada på riksintresset. Kommunen kommer att ha en restriktiv hållning till ny bebyggelse i kustzonen även om det kan finnas skäl att tillåta bebyggelse- och näringslivsutveckling i anslutning till tätorter, inom den tätortsnära landsbygden och på landsbygden under förutsättning att riktlinjer för bebyggelse på landsbygden och inom den tätortsnära landsbygden följs. Därutöver att fritidsbebyggelse endast får tillkomma genom kompletteringar till befintlig bebyggelse eller om det tillgodoser det rörliga friluftslivets behov samt att turismen och det rörliga friluftslivets intressen särskilt beaktas i bedömningen om eventuell exploatering.

Område av riksintresse avseende högexploaterad kust.

I de delar som riksintresset omfattar havet, behandlas detta i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

6.1.10 Natura 2000

EU:s medlemsländer bygger upp ett så kallat ekologiskt nätverk av naturområden som kallas Natura 2000. Livsmiljöerna för vilda djur och växter krymper i snabb takt och många arter hotas av utrotning. Länderna inom EU samarbetar därför för att försöka bevara det europeiska växt- och djurlivet. Arbetet grundas på två EU-direktiv, fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet.

Natura 2000-områden är riksintresseområden enligt 4 kapitlet miljöbalken med ett starkt skydd att bevaras. Varje Natura 2000-område ska ha en bevarandeplan som ska ge en beskrivning av området och dess naturvärden, vad som kan skada eller påverka naturvärdena samt vad som krävs för att de ska finnas kvar. Verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område kräver tillstånd enligt 7 kapitlet miljöbalken (gäller åtgärder såväl inom som utanför området). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka naturvärdena i ett område kan samråd ske med Länsstyrelsen innan en åtgärd påbörjas. Om det rör sig om en skogsbruksåtgärd ska samråd hållas med Skogsstyrelsen innan åtgärden påbörjas. Om en åtgärd riskerar att på ett betydande sätt påverka naturmiljön i Natura 2000-området ska ett tillstånd för åtgärden sökas hos Länsstyrelsen.

Inom Orust finns sex områden som ingår i Natura 2000. Inom områden Natura 2000 föreslås i huvudsak markanvändningen Landsbygd, vilket bedöms vara i linje med riksintressets värden.

Strömmarna

Området mellan Bokenäs och Skaftölandet samt ner mot Flatö och Malö kallas för Nordströmmarna eller bara Strömmarna. Området sammanbinds i söder med Flatö- och Malö strömmar och i norr med Gullmarsfjorden.

Strömmarna utgör en mosaik av smalare havssund med klippor uppblandat med långgrunda ler- och sandvikar. De välutvecklade grunda och näringsrika bottenarna, med omgivande strandängar, är viktiga häck- och övervintringsplatser för sjöfågel och vadare.

I de delar som området omfattar havet, behandlas detta i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*. Åtgärder som görs på land kan påverka Natura 2000 området i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

Härmanö

Härmanö ligger i det yttersta kustlandet väster om Orust. Hela området omfattas av naturreservat, riksintresse för naturvård, friluftsliv och kulturmiljö. Den uppspruckna och brutna gnejsberggrunden är rik på hållskulpturer av olika slag och präglar i hög grad öns natur. Ön domineras av hållmarker med vidsträckta ljunghedar. Skalgrosväxter ger ställvis en mycket rik flora. Odlad mark förekommer ännu i viss utsträckning på ön och ängar och betesmarker hålls öppna genom slätter och bete. Betesmarker i övrigt förekommer på havsstrandängar i såväl norra som södra delen av området. Av öns hävdade kulturmarker ligger de flesta på den östra delen mellan Klippevik i söder och Vadet i norr.

I de delar som området omfattar havet, behandlas detta i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

Måseskär

Området är beläget sydväst om Käringön, detta område inkluderar bland annat öarna Fågelskär, Måseskär och Bonden. Runt öarna finns grundområden med ett antal mindre öar och skär.

I Natura 2000-området Måseskär finns viktiga lokaler för knobbsäl. Området är dessutom viktig häckningsplats för en rad fågelarter, exempelvis finns här Sveriges största koloni av gråtrut. Måseskär har också ett stort botaniskt värde. På ön förekommer exempelvis engelsk fetknopp (även kallad bohusfetknopp) och det finns en stabil population av strandpadda som är en av Orusts ansvarsarter.

I de delar som området omfattar havet, behandlas detta i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

Karta över Natura 2000 områden.

Stigfjorden

Stigfjorden utgörs av ett stort, mestadels grunt och skyddat vattenområde. Området omfattar även landarealer på ett stort antal mindre skär och öar som bildar en omsluten skärgård i fjorden. Stigfjorden är ett viktigt vinterbetesområde för flyttande fåglar.

Området är ett viktigt flytt-, häcknings- och ruggningsområde för fåglar. Sångsvanen förekommer talrikt vintertid liksom havsörn som rastar i Stigfjorden under vintern. Kalvöfjorden räknas som en av de rikaste fågellokalerna i sitt slag utefter hela svenska västkusten.

Natura 2000-området omfattar inte landområden runt Stigfjorden och inte heller öarna Kälkerön, Hjälmsö, Hälsön, Kalvö och Råssöhalvön.

I de delar som området omfattar havet, behandlas detta i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

Kollungeröd vatten

Sjön utgör en av Bohusläns få lerslättsjöar av stor vikt för fågellivet. Sjöns omgivning präglas av odlingslandskapet med vidsträckt åker- och betesmarker omväxlande med lövskogspartier och barrskogsklädda sluttningar. Stränderna kantas av vidsträckt vassområden. Av stor betydelse för det rika fågellivet är de omfattande starrängarna som har sin största utbredning innanför vassbältena.

Sjön har för eutrofa slättlandssjöar typisk fågelfauna. Ängholmen och Lyngholmen utgör dessutom synnerligen goda häckningsplatser för bland annat vadare då de här är skyddade mot räv.

Halsefjorden

Hela området omfattar havet, och behandlas därför i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

Ställningstagande: Orust kommun ska verka för att värden som gör uttryck för Natura 2000-områdena bevaras. Detta kräver varsam även i exploatering även utanför Natura 2000-området för att undvika indirekt påverkan. Det bedöms vara särskilt viktigt på södra Orust med Stigfjorden och Halsefjorden. Ett exempel på detta är att exploatering i Varekil behöver visa särskild hänsyn till Varekilsån för att inte riskera påverkan Natura 2000-området Halsefjorden.

Översiktsplanen föreslår ingen ändrad markanvändning som bedöms påverka natura 2000-områdena negativt.

6.2 Miljökvalitetsnormer

Myndigheter och kommuner ska vid planering och planläggning iaktta miljökvalitetsnormer enligt kapitel 5 miljöbalken. Miljökvalitetsnormerna (MKN) syftar till att skydda människor och miljön och finns för vattenkvalitet för kustvatten, vattenkvalitet i havet, fisk- och musselvatten, utomhusluft samt för utomhusbuller. De är rättsligt bindande bestämmelser. Miljökvalitetsnormerna ska beaktas vid planering och prövning av tillstånd och anges oftast som ett värde eller en halt.

6.2.1 Miljökvalitetsnormer för utomhusluft

Miljökvalitetsnormer för utomhusluft gäller i hela landet. Med utomhusluft avses enligt förordningen utomhusluften med undantag för arbetsplatser samt vägtunnlar och tunnlar för spårbunden trafik. Det finns miljökvalitetsnormer för kvävedioxid/kväveoxider, partiklar (PM10/PM2,5), marknära ozon, bensen, kolmonoxid, arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren.

De flesta normerna är så kallade gränsvärdesnormer som ska följas, medan andra är målsättningsnormer som ska eftersträvas. Normerna baseras huvudsakligen på krav i EU-direktiv. Enligt de mätningar av luftkvalitet som Luft i väst har utfört i Orusts kommun överskrider i dagsläget inga värden miljökvalitetsnormer för utomhusluft.

Vägtrafik längs väg 160 och väg 178 är den största utsläppskällan kopplat till luftföroreningar. Föroreningsnivåerna har legat under den nedre utvärderingströskeln vid de senaste årens mätningar. Trots att miljökvalitetsnormerna följs är det viktigt att komma ihåg att gränsvärdena är ett resultat av politiska förhandlingar på europeisk nivå, vilket gör att de inte nödvändigtvis speglar nivåer som motsvarar en god luftkvalitet för miljön och människors hälsa. Det är därför viktigt att fortsatt sträva efter en frisk luft trots att värdet för miljökvalitetsnormerna uppnås. Vid planläggning av nya områden som kan medföra en påtaglig trafikökning och ge tydliga ökning av föroreningshalter vid vägar ska därför utredas noggrant. Frågan behöver särskilt bevakas vid byggnation i nära anslutning till väg 160 och väg 178. Kommunen ska också verka för åtgärder som möjliggör för fler att resa hållbart för att minska föroreningshalter i utomhusluften. Det är viktigt att Orust kommun fortsätter att ta del av samt följer upp de regelbundna mätningar av luftkvalitet som genomförs av luftvårdsförbundet, för att fortsatt verka för goda och hälsosamma livsmiljöer.

Miljökvalitetsnormer för utomhusluft behandlas även i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

6.2.1.1 Utsläppskällor i Orust kommun

Vägtrafik: Väg 160 och 178 går genom Orust. Väg 160 passerar genom Henån och båda vägarna går förbi Varekil. Närmaste bostadshus ligger cirka 20 meter från vägmitt i Henån och cirka 30 meter i Varekil. Gaturummen är öppna och välventilerade. Årsdygnstrafiken förbi Henån är 6310 fordon och förbi Varekil 6040 fordon.

Punktkällor: I Orust kommun finns inga punktkällor som rapporterar luftutsläpp till Naturvårdsverket.

6.2.1.2 Kväveoxider

Mätningar 2002/03 visar att halterna kvävedioxid i gaturum låg under nedre utvärderingströskeln för miljökvalitetsnormen som årsmedelvärde. I gaturum vid rondellen i Henån uppmättes 12,2 mikrogram NO₂/m³. Vid Kommunhuset uppmättes samtidigt 10 mikrogram/m³. (Nedre utvärderingströskeln är 26 mikrogram NO₂/m³). Mätningar i gaturum vid rondellen i Henån under 2010 gav årsmedelvärdet 10 mikrogram NO₂/m³ och 9,9 år 2014. År 2017 uppmättes 7,3 mikrogram NO₂/m³.

6.2.1.3 Bensen

Mätningar under 2003 och 2004 visar att bensenhalten var 1,7 mikrogram/m³ vid rondellen i Henån vilket ligger under miljökvalitetsnormen som är 5 mikrogram/m³. Dock låg värdet något över miljömålet som är 1 mikrogram/m³.

6.2.1.4 Partiklar i luften

För 2010 och 2011 har spridningsberäkningar utförts för pM10. Årsmedelhalten beräknas ligga mellan 9,05 och 9,1 mikrogram/m³ i med de högsta halterna i Henån intill väg 160.

Bedömning: Halten av partiklar bedöms underskrida miljö kvalitetsnormen och dess utvärderingströsklar.

6.2.1.5 Bens(a)pyren

I SMHI:s nationella kartering av emissioner och halter av bens(a)pyren från vedeldning i småhusområden uppskattas att de högsta halterna i Orust kommun ligger på 0,28 ng/m³. Bedömning: Halten av bens(a)pyren bedöms underskrida miljö kvalitetsnormen och dess utvärderingströsklar.

6.2.1.6 Tungmetaller

Naturvårdsverket har i en nationell kartering och analys av utsläppskällor och genomförda mätningar bedömt att halterna sannolikt ligger under den nedre utvärderingströskeln i Sverige förutom i närheten av de allra största utsläppskällorna. Luft i Väst har gjort mätningar av arsenik, kadmium, nickel och bly i Borås 2019. Årsmedelvärdena låg långt under MKN och utvärderingströsklarna. Miljö kvalitetsnormerna deras utvärderingströsklar för arsenik, kadmium, nickel och bly bedöms därför inte överskridas.

6.2.1.7 Svaveldioxid

Diffusionsmätningar har utförts i Luft i Västs område 2008 (april-december) i Lysekil, Tanum, Munkedal, Uddevalla, Mark, Falköping samt Bengtsfors. Resultaten visade att halterna av SO₂ är låga, mellan 0,3 µg/m³ (Falköping) och 1,2 µg/m³ (Nygårdstorget i Bengtsfors) Detta är långt under den nedre utvärderingströskeln vilket även Naturvårdsverket bedömer gäller för Sverige generellt. Svaveldioxidhalten bedöms även nu underskrida miljö kvalitetsnormen och dess utvärderingströsklar.

6.2.1.8 Kolmonoxid

Uppmätta halter av kolmonoxid i Sverige är generellt låga och ligger under nedre utvärderingströskeln. Förhållandena i Orusts kommun bedöms inte vara annorlunda och därför bedöms kolmonoxidhalten underskrida miljö kvalitetsnormen och dess utvärderingströsklar.

6.2.2 Miljö kvalitetsnormer för vattenförekomster

Vattenmyndigheten har bedömt tillståndet i sjöar, vattendrag och hav. Tillståndet beskrivs för ekologisk och kemisk status. Vatten som har god status ska fortsatt bibehålla den goda statusen och vatten med lägre status ska uppnå god status senast 2027. För vissa vattenförekomster finns undantag för tidsmålet, så kallad tidsfrist. Målet är att åtgärda övergödning, försurning, miljögifter och annan påverkan på sjöar, hav och vattendrag. De nyaste miljö kvalitetsnormerna är beslutade i december 2021 och gäller för perioden 2022–2027. Övervakning av vattenkvaliteten görs genom statusklassningar som är gjorda för tredje förvaltningscykeln 2017–2021.

Orust kommun berör huvudavrinningsområdena Göta älv och Bäveån. Inom kommunen finns en grundvattenförekomst, Morlanda med god kemisk och kvantitativ status. Tre sjöar och tio vattendrag samt kust.

Av vattenförekomsterna är det 68 procent som har bedömd måttlig ekologisk status, 14 procent otillfredsställande ekologisk status och 14 procent har god ekologisk status. Utöver dessa är det 5 procent som saknar data. Orsaken till måttlig eller otillfredsställande ekologisk status beror till stor del på näringsämnen/övergödning samt markavvattning som exempelvis kan orsakas av enskilda avlopp, jordbruk med mera. Orust kommun arbetar aktivt för att förbättra vattenkvaliteten. Dels i arbetet som sker i LEVA Orust och projektet VattenVärt att Värna som bedrivs inom kommunsamarbetet 8+ fjordar. Här genomförs kontinuerligt vattenvårdande åtgärder med vissa vattenfördröjande åtgärder. Därtill genomförs kontinuerligt avloppstillsyn med fokus på vatten med sämst status, men även kontinuerlig provtagning av sjöar och vattendrag. Kommunen bedriver kontinuerlig miljö tillsyn på miljö förliga verksamheter och ställer krav på exempelvis rening, hur upplag ska göras, att båtbottentvättar ska ha tillräcklig rening med mera.

Ingen av ytvattenförekomsterna i Orust kommun har god kemisk status, vilket beror på kvicksilver och PBDE (polybromerade difenyletrar), som tillsätts brännbara material för att fördröja eller minska spridningen av en brand.

Miljö kvalitetsnormer för kustvatten behandlas även i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

I förvaltningsplanernas åtgärdsprogram anges vad Orust kommun behöver göra i samband med planering och prövning för att miljö kvalitetsnormerna för kommunens vatten ska nås. Det är viktigt att åtgärderna i vattenmyndigheternas åtgärdsplan genomförs för att förbättra såväl ekologisk som kemisk status för vattenförekomsterna. Genom ett aktivt arbete med effektivisering och förbättrat omhändertagande av spillvatten och dagvatten arbetar kommunen med att uppnå miljö kvalitetsnormerna för vatten. Vid planläggning av nya områden ska det alltid säkerställas att exploatering av mark inte påverkar vattentillgångens kvantitet eller kvalitet negativt. Då alla kommunens tätorter och större samhällen är lokaliserade i anslutning till vattenområden krävs generellt en ökad hänsyn till bland annat dagvattenhantering, bevarande av grönområden samt arbeta med buffertzoner mot vattendrag i tätorter.

Vid samtliga planerings- och tillståndsprocesser, som kan beröra utpekade vattenförekomster ska frågan om fördröjning och rening av dagvatten belysas. Det ska säkerställas att dagvattnet inte för med sig föroreningar till en recipient eller grundvatten. Detta hanteras i dagvattenutredningar, där det anses behövas. I de fall där någon yt- eller grundvattenförekomst med MKN påverkas ska dagvattenutredning tas fram. En grundförutsättning för utveckling inom tätorterna samt större utbyggnader inom tätortsnära landsbygd och kustsamhällen är anslutning till kommunalt VA. I övriga områden råder höga krav på enskilda avlopp. Kommunen arbetar även med att successivt ändra fritidshusplaner i strategiska lägen med nya anslutningar till kommunalt VA, för att bidra till minskade utsläpp från enskilda avlopp. I enlighet med kommunens VA-plan kommer Ellös avloppsreningsverk byggas ut med kapacitet för att rena allt avloppsvatten i kommunen. På sikt kommer fler fastigheter kunna ansluta sig till kommunens vatten- och avloppsnät. Parallellt behöver tillsyn och åtgärder för enskilda avlopp fortsätta.

Kommunen har 2023 antagit gemensam policy och riktlinjer för enskilda avlopp tillsammans med Tjörns och Stenungsunds kommun. Syftet med dessa dokument är att skapa samsyn kring de regler och krav som finns för att skydda människors hälsa och miljön, och bidra till måluppfyllelsen för miljö kvalitetsnormer för vatten.

Vid planering av nya och utökade verksamhetsområden ska vatten- och avloppsfråga beaktas särskilt och dagvatten fördröjas och renas lokalt där det är möjligt. Omhändertagande av släckvatten vid exempelvis brand eller läckage av kemikalier ska beaktas.

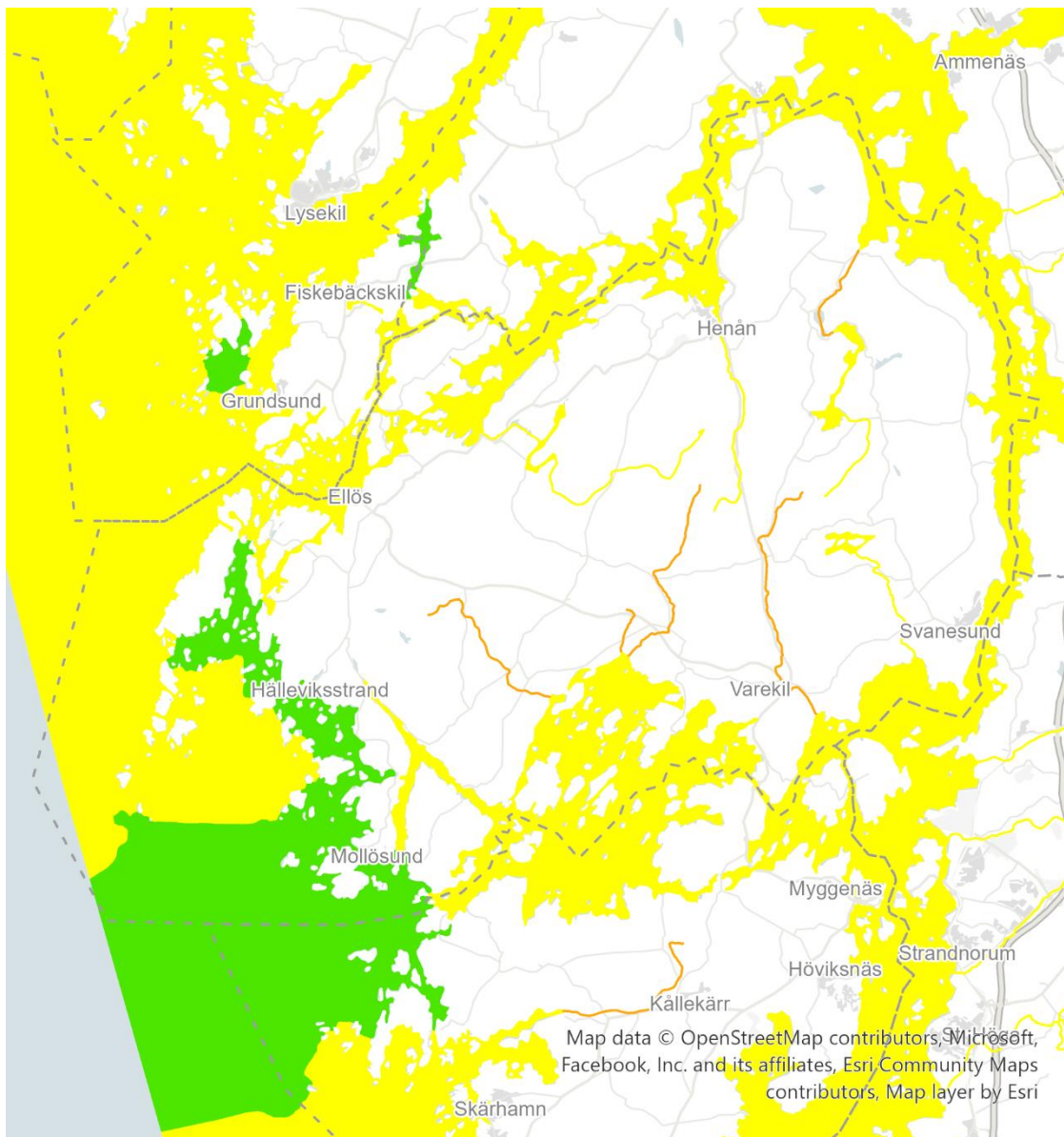
I Varekil och Henån finns vattendrag med måttlig och otillfredsställande ekologisk status där tillkommande bebyggelse planeras. Vattendragen har fått markanvändningen grönområde och park med ställningstaganden som poängterar dess värden som sammanhängande stråk och utifrån ett ekosystemtjänstperspektiv. Varekilsåns förutsättningar med höga naturvärden och känslighet ur vattensynpunkt är det av vikt att bevara åns öppna och meandrande form. Kulvertering får inte förekomma och vid exploatering i närheten behöver avstånd till ån utredas och eventuella förstärkningsåtgärder minimeras samt utföras naturanpassat. Erosionsskydd och översvämningsskydd kopplat till dessa vattendrag och kustremsan behöver utformas på ett sätt så de ökar möjligheterna att uppnå miljö kvalitetsnormerna. Vid planering och utformning av denna typ av konstruktion behöver eventuell påverkan studeras.

Sammanfattningsvis kan föreslagen markanvändning med tillhörande ställningstaganden bidra till att belastningen på vattenförekomsterna successivt blir mindre och att vattenkvaliteten därmed förbättras. Det innebär att en utbyggnad enligt översiktsplanen förbättrar möjligheten till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan uppnås. Parallellt med detta är ett fortsatt arbete med vattenfrågorna nödvändigt för att på sikt nå en situation där normerna uppnås. Utbyggnad och omhändertagande av hela kommunens avloppsvatten i Ellös bedöms ha stor betydelse för miljö kvalitetsnormer för vatten.

Orust kommun kommer i det löpande strategiska planeringsarbetet verka för att ytterligare vidareutveckla mål, strategier och rekommendationer för hantering av vattenförekomsternas status. Frågorna kommer konkretiseras vidare i kommande dagvattenstrategi med handlingsplan, vid revidering av befintlig VA-plan, framtagande av vattentjänstplan samt i klimatanpassningsplan och i samband med utredning av hamnar för fritidsbåtar. Kommunen arbetar dessutom regelbundet med provtagningar av vattenkvaliteten och kommer i samband med dessa att även följa upp miljökvalitetsnormerna för vatten.

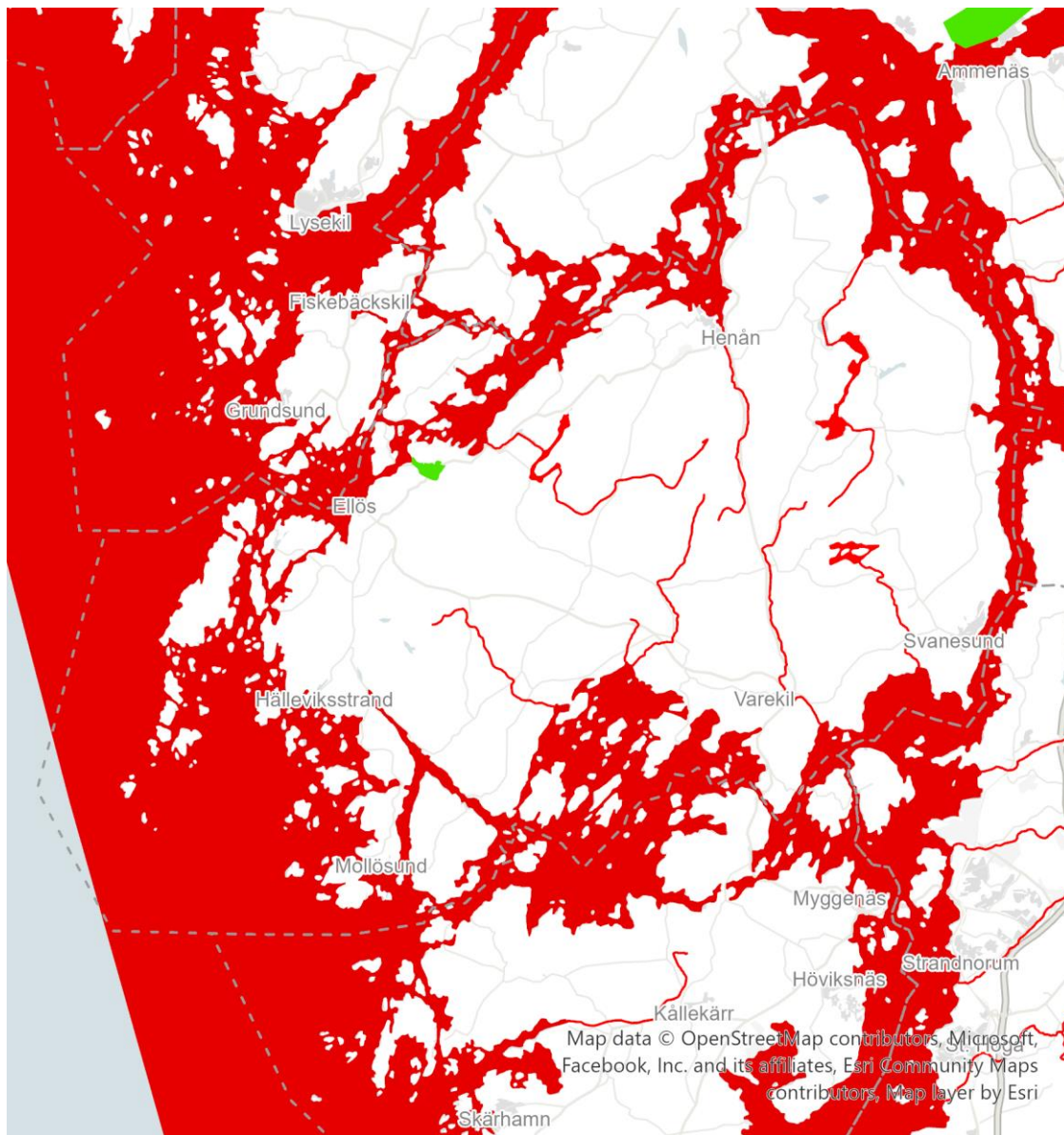
Karta över kvantitativ status för grundvatten.

0 2,5 5 Kilometer

Karta över ekologisk status för vattendrag, sjöar och kustvatten.

Karta över kemisk status för vattendrag, sjöar, kustvatten och grundvatten.

Vattenförekomst	Status	Kommentar	Miljö kvalitetsnorm
<i>Morlanda</i>	God kemisk status	Brist på mätdata men finns inget som hittills tyder på risk för vattenbrist fram till år 2027. Bedöms vara utsatt för påverkan av klorid, men tillförlitliga analyser saknas.	God kemisk grundvattenstatus God kvantitativ status
<i>Kleveån – uppströms Grindsbyvattnet</i>	Måttlig ekologisk status	Kvalitetsfaktorena näringsämnen och fisk är utslagsgivande för bedömningen. Påverkad av markavvattning. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status/potential med tidsundantag God kemisk ytvattenstatus
<i>Kleveån - Grindsbyvattnets utlopp till mynningen i havet</i>	Otillfredsställande ekologisk status	Kvalitetsfaktorn fisk är utslagsgivande för bedömningen då tätheten av öring är låg. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status/potential med tidsundantag God kemisk ytvattenstatus
<i>Bäck från Kollungerödsvatten</i>	Måttlig ekologisk status	Kvalitetsfaktorn näringsämnen är avgörande för bedömningen. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status/potential med tidsundantag God kemisk ytvattenstatus
<i>Varekilsån</i>	Otillfredsställande ekologisk status	Vattenförekomsten är påverkad av näringsämnen/övergödning. Delar av vattenförekomsten saknar naturliga livsmiljöer för vattenlevande växter och djur då den bland annat är påverkad av markavvattning. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status/potential med tidsundantag God kemisk ytvattenstatus
<i>Henån</i>	Måttlig ekologisk status	Övergödningsproblematik. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status/potential med tidsundantag God kemisk ytvattenstatus
<i>Kärrebergsån</i>	Otillfredsställande ekologisk status	Vattenförekomsten är påverkad av näringsämnen/övergödning. Delar av vattenförekomsten saknar naturliga livsmiljöer för vattenlevande växter och djur då den bland annat är påverkad av markavvattning. Bromerad difenyleter och kvicksilver.	God ekologisk status/potential med tidsundantag God kemisk ytvattenstatus
<i>Hagån</i>	Otillfredsställande ekologisk status	Vattenförekomsten är påverkad av näringsämnen/övergödning.	God ekologisk status/potential med tidsundantag God kemisk ytvattenstatus

		<p>Kvalitetsfaktorn fisk är bedömd till måttlig status eftersom stora delar av vattenförekomsten saknar naturliga livsmiljöer för vattenlevande växter och djur. Vandringshinder finns i vattenförekomsten och en damm hindrar fiskar att vandra.</p> <p>Bromerad difenyleter och kvicksilver.</p>	
<i>Strane å</i>	Otillfredsställande ekologisk status	<p>Vattenförekomsten är påverkad av näringsämnen/övergödning.</p> <p>Delar av vattenförekomsten saknar naturliga livsmiljöer för vattenlevande växter och djur då den bland annat är påverkad av markavvattning.</p> <p>Bromerad difenyleter och kvicksilver.</p>	<p>God ekologisk status/potential med tidsundantag</p> <p>God kemisk ytvattenstatus</p>
<i>Rödsvattenån</i>	Måttlig ekologisk status	<p>Vattenförekomsten är påverkad av näringsämnen/övergödning.</p> <p>Bromerad difenyleter och kvicksilver.</p>	<p>God ekologisk status/potential med tidsundantag</p> <p>God kemisk ytvattenstatus</p>
<i>Uppströms Rödsvattenån</i>	Måttlig ekologisk status	<p>Vattenförekomsten är påverkad av näringsämnen/övergödning.</p> <p>Bromerad difenyleter och kvicksilver.</p>	<p>God ekologisk status/potential med tidsundantag</p> <p>God kemisk ytvattenstatus</p>
<i>Rödsvatten</i>	Måttlig ekologisk status, uppnår inte god kemisk status	<p>Vattenförekomsten är påverkad av näringsämnen/övergödning.</p> <p>Bromerad difenyleter och kvicksilver.</p>	<p>God ekologisk status</p> <p>God kemisk ytvattenstatus</p>
<i>Grindsbyvattnet</i>	Måttlig ekologisk status, uppnår inte god kemisk status	<p>Fiskar kan inte vandra naturligt i vattensystemet på grund av vandringshinder. Vattenförekomsten är påverkad av näringsämnen/övergödning.</p> <p>Bromerad difenyleter och kvicksilver.</p>	<p>God ekologisk status</p> <p>God kemisk ytvattenstatus</p>
<i>Kollungeröd vatten</i>	Måttlig ekologisk status, uppnår inte god kemisk status	<p>Vattenförekomsten är påverkad av näringsämnen/övergödning.</p> <p>Bromerad difenyleter och kvicksilver.</p>	<p>God ekologisk status</p> <p>God kemisk ytvattenstatus</p>
<i>Kustvatten (Malö Strömmar, Käringöfjorden, Kråke fjord)</i>	Måttlig ekologisk status		<p>Malö Strömmar, Käringöfjorden, Kråke fjord ska uppnå god ekologisk status, de övriga delarna med tidsfrist.</p>
<i>Mollöfjorden</i>	God ekologisk status		<p>Mollöfjorden god ekologisk status</p>

Tabell över vattenförekomster och dessas kemiska och ekologiska status.

6.2.3 Miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten

Normerna för fiskevatten ska skydda fiskpopulationer mot utsläpp av sådana föroreningar i vatten som kan leda till att vissa arter minskar i antalet eller dör ut. Normerna för musselvatten avser att skydda vissa populationer av skaldjur i kustvatten och brackvatten från olika utsläpp av förorenade ämnen. I princip all havsmiljö runt Orust, förutom Ellösfjorden, berörs av miljö kvalitetsnormer för musselvatten.

Stora delar av kustområdet belastas idag av näringsämnen och har problem med övergödning, vilket påverkar den biologiska mångfalden. Anslutning till det kommunala VA-nätet är viktigt för hur statusen utvecklas, liksom krav på hög skyddsnivå för enskilda avlopp och att reningsverket ges en stor kapacitet. Påverkan på miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten sammanstrålar i många delar med miljö kvalitetsnormerna för vattenförekomster och därför kan samverkan i utvecklingsarbetet bidra till flera positiva effekter.

I stort är det samma åtgärder som för miljö kvalitetsnormer för vatten som ger störst påverkan på möjligheterna till att skydda fisk- och musselvatten. Det är av stor vikt att ny bebyggelse inom tätort, tätortsnära landsbygd och kustsamhällen ska ha möjlighet att ansluta till kommunalt VA och att kommunen ställer höga skydds krav på enskilda avloppslösningar. Därtill kommer en framtida utbyggnad av avloppsreningsverket i Ellös innebära att det finns kapacitet för att rena allt avloppsvatten i kommunen. I samband med utveckling av bebyggelse och verksamheter är det av stor vikt att säkerställa omhändertagande av dagvatten för att minska risken för skadliga föroreningar. Vid samtliga planerings- och tillståndsprocesser, som kan beröra utpekade fisk- och musselvatten ska frågan om fördröjning och rening av dagvatten belysas. Det ska säkerställas att dagvattnet inte för med sig föroreningar till en recipient eller grundvatten. Detta hanteras i dagvattenutredningar, där det anses behövas. I de fall där något fisk- och musselvatten med MKN påverkas ska dagvattenutredning tas fram.

Sammanfattningsvis kan föreslagen bebyggelsestruktur och tillhörande ställningstaganden i översiktsplanen bidra till att vattenkvaliteten förbättras. En utbyggnad enligt översiktsplanen i enlighet med de ställningstaganden som finns påverkar inte möjligheten till att miljö kvalitetsnormerna för fisk- och musselvatten kan uppnås.

Miljö kvalitetsnormer för kustvatten behandlas även i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

6.2.4

Miljö kvalitetsnormer för omgivningsbuller

Normen avser att skydda från skadliga effekter på människors hälsa från störande omgivningsbuller från vägar, järnvägar, flygplatser och industriell verksamhet. EU:s direktiv om bedömning och hantering av omgivningsbuller syftar till att samordna bullerarbetet i EU genom gemensamma bullermått, gemensamma kartläggnings- och bedömningsmetoder, information till allmänheten och fastställda handlingsplaner. Direktivet ska också vara en grund för åtgärder för att minska buller från större källor, i synnerhet väg- och järnvägsfordon och infrastruktur, flygplan och helikoptrar samt större industriell verksamhet. Enligt förordningen finns en skyldighet att genom kartläggning av buller och upprättande av åtgärdsprogram, sträva efter att omgivningsbuller inte medför skadliga effekter på människors hälsa. Detta är en miljö kvalitetsnorm enligt miljöbalken – en så kallad målsättningsnorm.

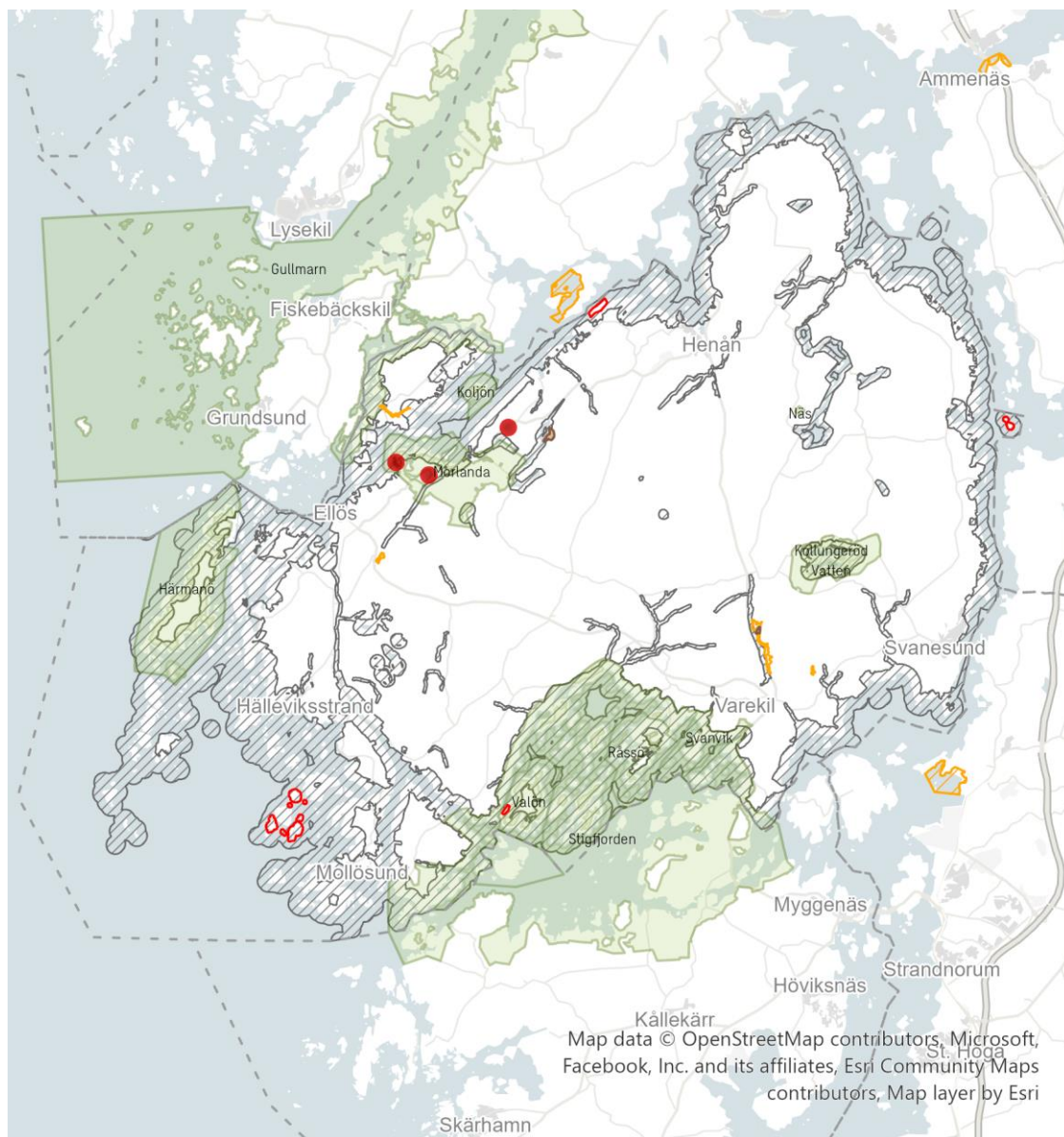
Kommunen omfattas inte av kraven på bullerkartläggningar och åtgärdsprogram som gäller för kommuner över 100 000 invånare.

Miljö kvalitetsnormer för omgivningsbuller behandlas även i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

6.3 Skydd av naturmiljöer

Förutom utpekade riksintresseområden (se föregående kapitel) skyddas naturvärden även på annat sätt. Nedan listas förekommande skyddsformer och områden med särskilda restriktioner. Naturvärden är viktiga resurser av betydelse för många övriga allmänna intressen. De kan till exempel vara en förutsättning för areella näringar eller turistverksamhet, ge möjlighet till ekosystemtjänster samt skapa identitet och tillhörighet.

--- Kommungräns

● Naturminnen

□ Djur- och växtskyddsområde

■ Naturvårdsavtal

▨ Biotopskydd

■ Naturreservat och naturvårdsområde

▨ Strandskydd

0 2,5 5 Kilometer

Kartan redovisar skyddade områden.

6.3.1 Naturresevat

Enligt kapitel 7 miljöbalken kan ett mark- eller vattenområde pekas ut som naturresevat av länsstyrelsen eller kommunen i syfte att bevara biologisk mångfald, värda eller bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov om områden för friluftsliv.

De gamla besluten och föreskrifterna för respektive område gäller tills vidare. Inom Orust finns för närvarande nio naturresevat:

- 1. Härmanö.** Stor ö med klippig kust, vidsträckta ljunghedar och värdefulla slåtterängs- och betesmarker med skyddsvärd flora. Värdefulla kulturmiljöer, rester av äldre samhälle samt Gullholmen (utanför resevatet). Höga värden för friluftsliv som vandring, bad, båt, fågelskådning med mera. Fortsatt hävd är av största vikt för att bibehålla öns naturvärden.
- 2. Stigfjorden.** Hela Stigfjordsområdet är skyddat som naturvårdsområde, ett arbete pågår med att ombilda del av området till naturresevat enligt miljöbalken. Stigfjorden är ett stort, mestadels grunt, örikt och skyddat havsområde. Här finns omfattande områden med grunda produktiva mjukbottnar med bland annat ålgräsängar och musselbankar. Strandängar ingår, liksom öar med mycket varierande karaktär, från helt betespräglade, via mosaiklandskap till lövskogsbevuxna. Området har stor betydelse för båtliv och fritidsfiske.
- 3. Valön.** Valön är den största ön i Stigfjordens övärld. Berggrunden är uppsprucken i två större dalgångar vars bottnar utfylls av marina leror. Här har tidigare bedrivits jordbruk på åker- och betesmarker. Förr användes torv till eldning, vilket märks i de mindre dammarna och gölarna som finns i hållmarksområdena. Skogsvegetationen är i huvudsak begränsad till områdena mellan hållmarker och dalgångar och består mest av ek. Valöns sydvästra del är särskilt brant och svårtillgänglig och når 74,5 meter över havet. Denna del är av intresse för fågellivet. Möjligheter till bad ges främst på öns sydöstra sida. Ön inbjuder till vandring och strövtåg och de högre partierna ger vidsträckta utsikter över Stigfjordsområdet.
- 4. Råssö.** Ett äldre resevat inom Stigfjordsområdet. Råssö utgör ett vackert inslag i landskapsbilden och är en stor tillgång för det rörliga friluftslivet med ett flertal attraktiva badplatser. I området finns även strandängar och grunda bottnar som bland annat har stor betydelse för fågellivet.
- 5. Svanvik.** Ett äldre resevat inom Stigfjordsområdet. Resevatet har en omväxlande skärgårdsnatur och är av stor betydelse för det rörliga friluftslivet. I området finns en variation av skogsmiljöer så som barrskog, alkärr, ekskog, lövskog med mera. I området finns strandängar och grunda bottnar som är viktiga rast- och övervintringsområden för fåglar.
- 6. Kolljön.** Låglänt ö, till större delen täckt av sand- och grusavlagringar, vilka också når långt ut över omgivande havsbotten. På södra delen av ön finns en strandäng med karaktäristiskt djurliv. Öns inre består av tämligen orörd tallskog. Ön är lättillgänglig och tilltalande för friluftslivet.
- 7. Morlanda.** Morlanda säteri är en av landets största gårdar. Vidsträckta odlingsmarker kännetecknar den västra delen kring säteriet, som har medeltida anor. Säteriets huvudbyggnad är uppförd på 1670-talet och ska vara Bohusläns äldsta träbyggnad. I norr når resevatet fram till Malö strömmar och Björnsundsfjorden. I öster reser sig förkastningsbranterna mot Storehamnsplatån, kantad av ädellövskog med lundartad flora. Särskilt välutvecklad är lövskogen i den imponerande, naturminnesskyddade ravinen Berga klev. En golfbana upptar tidigare odlingsmarker nära kyrkan. Vidsträckt utsikt från resevatets högsta punkt, Svens altare. I området finns höga botaniska värden. Rullstensåsen vid Gunnarsskogen är skyddad som naturminne. Kommunen är positiv till anläggandet av ytterligare en golfbana till stora delar inom resevatet under förutsättning att stor hänsyn tas till naturvärdena. Resevatsbestämmelserna har också setts över så att golfbana kan medges.
- 8 Kollungeröd vatten.** Kollungeröd vatten är en av Bohusläns få lerslättsjöar med stora värden för fågellivet. Djupet är endast ner till 2,7 meter. Stränderna kantas av vidsträckta vassområden och

omgivningarna präglas av åker- och betesmarker omväxlande med lövskogspartier och barrskogsklädda sluttningar. Sjön är intressant både som sträcklokal och som häckningslokal. Högt värde med hänsyn till landskapsbild. Fortsatt nötbete är nödvändigt för att upprätthålla sjöns värden.

9 Näs. Primärt har naturvårdsintresset knutits till hägerkolonin, som fanns i norra delen sedan mycket lång tid tillbaka. Kolonin är nu borta, men ett klart naturvärde kan också tillmätas den högvuxna skogen med dess innehåll av barrskogarter. Även botaniskt intressant i övrigt.

10 Gullmarn. Gullmarsfjorden är med 25 kilometer längd och 1-3 kilometer bredd den största av Bohusläns fjordar och är en äkta tröskelfjord. De hydrografiska förhållandena med ett komplicerat vattenutbyte med Skagerrak över mynningströskeln har bidragit till uppkomsten av ett rikt och delvis unikt marint djurliv. Många av djurarterna i djupbassängen förekommer inte i övrigt i fjorden och påträffas först på stort djup i Skagerrak och i arktiska vatten. Högproduktiva grundområden med rikt fågelliv finns i det inre av Färlevfjorden och Gullmarsvik. Fjordens marina kvaliteter har sedan lång tid tillbaka varit uppmärksammade av forskare vilket lett till etablering av tre forskningsstationer.

6.3.2 Naturminnen

Enligt kapitel 7 miljöbalken kan ett särpräglat naturföremål förklaras som naturminne av länsstyrelsen eller kommunen, om det behöver skyddas eller vårdas särskilt. Förklaringen får även omfatta det område på marken som krävs för att bevara naturföremålet och ge det behövligt utrymme.

Naturminnen utgörs exempelvis av enstaka jätteträd, jättegrutor, flyttblock eller liknande. De naturminnen som finns utpekade på Orust avser flyttblock, äldre träd, rullstensås och ravin.

6.3.3 Biotopskyddsområde

Biotopskyddsområde är en form av områdesskydd som kan användas för att skydda små mark- och vattenområden. Det finns två former av biotopskyddsområden enligt kapitel 7 miljöbalken. Den ena utgörs av biotoper som är generellt skyddade som biotopskyddsområden i hela landet, och den andra av biotoper som Länsstyrelsen, kommunen eller Skogsstyrelsen i det enskilda fallet får besluta ska utgöra ett biotopskyddsområde.

Biotoper som har generellt skydd i hela landet är små biotoper som har minskat starkt och är värdefulla för växt- och djurarter i ett ofta ensartat eller fragmenterat landskap. Dessa är inte inventerade utan behöver utredas enskilt i respektive planprocess. De flesta av dem finns i jordbrukslandskapet. Det är bland annat alléer, källor, odlingsrösen, småvatten och våtmarker, stenmurar och åkerholmar i jordbruksmark.

Inom Orust finns några biotopskyddsområden beslutade av Skogsstyrelsen, samt de som omfattas av generellt skydd som alléer, källor med omgivande våtmark, odlingsrösen, pilevallar, småvatten och våtmarker utom dammar, stenmurar, åkerholmar.

6.3.4 Djur- & växtskyddsområde

Djur- och växtskyddsområden är områdesskydd enligt kapitel 7 miljöbalken och som främst kan användas för att förhindra att känsliga djur- och växtarter störs eller skadas. Vanliga exempel är fågel- respektive sälskyddsområden. Inom kommunen finns ett antal fågel- och sälskyddsområden där det råder begränsningar i allmänhetens rätt att uppehålla sig i områdena under vissa perioder.

6.3.5 Ekologiskt särskilt känsliga områden

Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt ska enligt 3 kapitlet 3 § miljöbalken, så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Enligt de förarbeten som tagits fram för ekologiskt särskilt känsliga områden (ESKO) så finns det tre typer av områden, det är:

1. Områden med instabila produktionsförhållanden och ogynnsamma återväxtförutsättningar, exempelvis sumpskogar, mossar, naturbetesmarker, sjöar och vattendrag med låg motståndskraft mot försurning,

2. Områden som inrymmer växt- och djurarter, som är hotade respektive sällsynta, exempelvis rödlistade arter i kategorierna Akut hotad (CR), Starkt hotad (EN) och Sårbar (VU)

3. Områden som i övrigt är särskilt ömtåliga och som samtidigt inrymmer höga ekologiska värden, exempelvis ädellövskogar, sjöar, naturbetesmarker med lång hävd och våtmarker samt grunda havsvikar med hög biologisk produktion.

Det innebär att en del ekologiskt särskilt känsliga områden även omfattas av andra skydd som naturreservat, strandskydd, biotopskydd, naturvårdsavtal med mera.

Områden som inte faller under dessa kriterier kan ändå vara ekologiskt känsliga. Det kan vara mindre områden som inte fångas upp i den här skalan, eller områden som inte uppfyller de uppsatta kriterierna men som trots det kan hysa funktioner eller värden som kan vara känsliga för påverkan.

Kommunen har inte gjort någon mer samlad utredning och inventering av områden som kan bedömas utgöra *ekologiskt särskilt känsliga områden*.

Som ekologiskt särskilt känsliga områden i Orust kommun räknas nedanstående.

Områden som i förstudien till Grönstrukturplanen klassats till naturvärdesklass 1 eller 2 (högsta eller högt naturvärde) enligt Svensk Standard SS 199000:2014 *Naturvärdesbedömning avseende biologisk mångfald (NVI)*. Eftersom klassningen i punkt 1 grundas på art- och biotopkvaliteter, ingår i många fall områden i punkt 2, 3 eller 4 i punkt 1. Hit hör t.ex. alla objekt som:

- i Ädellövskogsinventeringen (1992) betecknats höra till klass 1 eller 2
- av Skogsstyrelsen klassats som ”Nyckelbiotop”
- i Våtmarksinventeringen (VMI) betecknats ha ”Mycket högt” eller ”Högt” naturvärde
- av Länsstyrelsen betecknats som ”Rikkärr”
- i TUVAs betecknats som ”Aktiva”
- är skyddade som Biotopskyddsområde eller genom Naturvårdsavtal
- klassats som fullgoda Natura 2000-habitat

Lokaler för:

- Hotade arter, dvs. arter rödlistade i kategorierna Akut hotad (CR), Starkt hotad (EN) och Sårbar (VU). Observera att rödlistan uppdateras vart femte år (nästa gång 2025), då en del arter tillkommer, tas bort eller klassas om. Kunskapen om arternas förekomst ökar ständigt och nya artfynd förs kontinuerligt in i Artportalen, varför denna måste kontrolleras för aktuell status vid varje tillkommande exploateringsärende
- Arter eller miljöer som omfattas av ett åtgärdsprogram (ÅGP)
- Arter som är utpekade i Art- och habitatdirektivet bilaga 2 eller 4
- Arter som är utpekade i Fågeldirektivet bilaga 1
- Arter som är fridlysta enligt Artskyddsförordningen §§ 4, 6, 7 eller 8
- Arter som är utpekade som ansvarsarter i kommunen (länk se under punkt 3).
- Undantag är orustbjörnbär, som är vanlig i många miljöer i kommunen och rosenbjörnbär, som visat sig vara en hybrid

Naturtyper som är utpekade som ansvarsnaturtyper i kommunen:

- Havsstrandängar
- Kustnära betesmosaiker
- Kustnära insjöar

- Randlövsskogar
- Skalbänkar

Dessutom ingår följande naturtyper:

- Äldre kontinuitetsbarrskogar
- Hällmarkstallskogar
- Ädellövsskogar
- Småbiotoper i jordbruksmark som omfattas av biotopskydd (stenmurar, odlingsrösen, alléer, småvatten)
- Kärr, mossar, sumpskogar
- Skyddsvärda träd
- Naturbetesmarker
- Ljunghedar
- Berg- och rasbranter
- Öppna grus- och sandmarker
- Slätterängar med lång hävd
- Vattendrag

6.3.5.1 Kort beskrivning av naturtyper

6.3.5.1.1 Havsstrandängar (C)

Ofta växtplatser för rödlistade och fridlysta växter. På Orust har vi t.ex. rika bestånd av saltmålla (rödlistad VU). Även viktiga som rastplats, födosöks-, reproduktions- och uppväxtområde för fåglar. Bete är nödvändigt för att upprätthålla den ekologiska funktionen. Ligger i princip alltid i strandskyddade områden.

Hot: Igenväxning pga. upphört bete, exploatering för bebyggelse, bryggor och båthamnar

6.3.5.1.2 Kustnära betesmosaiker (A, C)

Några öar och en del kustnära marker inom kommunens gränser är fortfarande betade. Tack vare de betande djuren har vi i dessa områden ett öppet och mycket omväxlande landskap med bland annat havsstrandängar, hällmarkshedar, fukthedar, ljunghedsfragment, småmyrar, torrängar och busksnår. Tidigare hade denna naturtyp en stor utbredning inom kustnära delar av kommunen, och de nuvarande betade mosaikmarkerna är arealmässigt en skugga av vad de en gång har varit. Många i dag ovanliga suboceaniska arter har sin hemvist i sådana marker.

Hot: Igenväxning pga. upphört bete, exploatering för bebyggelse

6.3.5.1.3 Kustnära insjöar (A, C)

Alla sjöar utgör biologiskt rika miljöer med stora ekologiska värden. Många av sjöarna på Orust har speciella särdrag som bidragit till förekomst av ovanliga och rödlistade arter. En unik biotop är de brackvattenssjöar som finns i kommunen med ett mycket speciellt och bevarandevärt växt- och djurliv.

Hot: Förorening och ökad näringsbelastning, igenväxning pga. upphört bete och ändrad vattenståndsreglering, invasiva arter.

6.3.5.1.4 Randlövsskogar (C)

Bohusläns randlövsskogar är unika med sin placering mellan den oppodlade dalbotten och omgivande bergssidor. Många av dem har förekomster av mycket ovanliga arter, vilket tyder på lång kontinuitet. Samtliga gamla ädellövträd som ingår i ädellövskogsbestånd är känsliga för avverkning eller beskuggning. Alla gamla träd har som regel stor ekologisk betydelse.

Hot: Avverkning, ”uppstädning”, exploatering för bebyggelse.

6.3.5.1.5 Skalbankar (C)

På skalgrusbanks växer en flora av kalkkrävande eller kalktåliga torrmarksväxter. På dessa födosöker insekter, även ovanliga och rödlistade sådana. Bete liksom en viss skötsel genom grävning som skapar blottor i förnalagret är positiv. Många skalbankar är idag igenväxta av tät buskvegetation, vilket gjort att torrmarksväxterna trängts bort.

Hot: Igenväxning, upphört bete och skötsel, exploatering för bebyggelse etc.

6.3.5.1.6 Äldre kontinuitetsbarrskogar (C)

Även om barrskogarna på Orust inte är särskilt gamla, finns en del äldre skogar som genom extensiv skötsel utvecklats till tecken på gammelskog som olikåldrighet, flerskiktat krontak, varierad trädslagssammansättning och förekomst av grov död ved. Här påträffas ovanliga arter som t.ex. knärot (rödlistad VU). Om marken är skalförande kan här också förekomma en rad rödlistade svampar inom den ekologiska gruppen kalkbarrskogssvampar.

Hot: Kalavverkning, exploatering

6.3.5.1.7 Hällmarkstallskogar (A)

En vanlig hällmarkstallskog, utan särskilt höga naturvärden, som avverkas eller påverkas på annat sätt, förlorar sina huvudsakliga ekologiska funktioner. Det tar sedan mycket lång tid för en ny hällmarkstallskog att etablera sig på platsen.

Hot: Avverkning, exploatering

6.3.5.1.8 Ädellövskogar (C)

Fr. a. ekdominerade skogar som inte kan hänföras till "Randlövskogar". Se under rubrikerna "Randlövskogar" och "Skyddsvärda träd".

Hot: Avverkning, exploatering

6.3.5.1.9 Småbiotoper i jordbruksmark som omfattas av biotopskydd (stenmurar, odlingsrösen, alléer, småvatten) (A)

I denna grupp ingår flera allmänt värdefulla och känsliga småbiotoper. Här ingår samtliga miljöer som omfattas av generellt biotopskydd i jordbruksmark, t.ex. stenmurar, odlingsrösen, småvatten, alléer, etc. Samtliga gamla ädellövträd som ingår i alléer och trädrader är känsliga för avverkning eller beskuggning. Alla gamla träd har som regel stor ekologisk betydelse.

Hot: Trots biotopskyddet förekommer "bortstädning" av dessa småbiotoper.

6.3.5.1.10 Kärr, mossar, sumpskogar (A)

Ett kärr, en mosse eller en sumpskog är känsliga och förlorar lätt sina ekologiska funktioner vid markavvattning eller avverkning. Det kan ta mycket lång tid innan dessa funktioner åter har etablerats.

Hot: Dränering, avverkning

6.3.5.1.11 Skyddsvärda träd (C)

Innefattar följande: Jätteträd – levande och döda träd grövre än 1 m i diameter i eller under brösthöjd. Mycket gamla levande eller döda träd – gran, tall, ek och bok som är äldre än 200 år; övriga trädslag äldre än 140 år. Grova levande eller döda hålträd – grövre än 40 cm i diameter i brösthöjd med en väl utvecklad hålighet i huvudstammen.

Alla gamla träd har som regel stor ekologisk betydelse och kan betecknas som ett eget ekosystem. En ensam, solitär gammal ek kan vara värd åt ett stort antal rödlistade arter i flera hundra år.

Hot: Avverkning, beskuggning

6.3.5.1.12 *Naturbetesmarker (A)*

Naturbetesmarker som inte gödslats i närtid, eller inte vuxit igen helt och där signalarter för värdefulla ängs- och betesmarker fortfarande finns kvar. Områdena har som regel ogynnsamma återväxtförhållanden. En påverkan med gödning, plöjning eller kraftig igenväxning kan påtagligt skada de ekologiska funktionerna.

Hot: Igenväxning, upphört bete, gödning, tillskottsutfodring, exploatering

6.3.5.1.13 *Ljunghedar (C)*

Hällmarksljunghedar har tidigare haft en stor utbredning närmast kusten och på bergsplataerna ("hamnarna"). De är beroende av skötsel och därför numera i stort sett borta. Kan dock restaureras genom röjning, bete och återkommande bränning, vilket skett på södra Hermanö. Specialiserade och ovanliga arter finns i denna biotop.

Hot: Upphört bete, igenväxning

6.3.5.1.14 *Berg- och rasbranter (C)*

Branta klippväggar, särskilt nordvända och skuggade, är livsmiljö för ovanliga och rödlistade mossor och lavar. Klippstup erbjuder även boplatser för bl.a. rovfåglar. Rasbranter, särskilt i sydvända sluttningar, är instabila och erbjuder passande villkor för främst flera krävande växtarter.

Hot: Avverkning som förändrar ljusklimatet, störningar, bl.a. av alltför närliggande bebyggelse.

6.3.5.1.15 *Öppna grus- och sandmarker (C)*

Dessa naturmiljöer erbjuder fristad åt många ovanliga arter som inte klarar konkurrensen i mer ostörda miljöer, där de blir trängda av starkare arter. Det gäller t.ex. arter som trivs i öppna grus- och sandmarker, där man bl.a. kan påträffa många ovanliga och rödlistade insektsarter. Mycket få förekomster av denna naturtyp i kommunen.

Hot: Igenväxning

6.3.5.1.16 *Slätterängar med lång hävd (A, C)*

Endast små rester finns kvar av ängar som skötts med oavbruten kontinuitet under lång tid. På sådana utvecklas ett växtsamhälle med en rad indikatorarter, varav en del är hotade.

Hot: Upphörd ängsskötsel, upplöjning, ändrad markanvändning, skogsplantering, exploatering för bebyggelse

6.3.5.1.17 *Vattendrag (C)*

Alla vattendrag (med under normala förhållanden vattenföring hela året) utgör biologiskt rika miljöer med stora ekologiska värden. Många är lek- och uppväxtmiljö för havsöring. Endast en del av vattendragen omfattas av strandskydd.

Hot: Förorening och ökad näringsbelastning, grävning för fördjupning och uträtning, avverkning av skuggande träd, felaktigt utformade vägtrummor.

6.3.6 **Strandskydd**

Strandskydd gäller vid hav, sjöar och vattendrag och omfattar land- och vattenområden och regleras i 7 kapitlet, 15 § miljöbalken. Inom Orust kommun gäller det generella strandskyddet om 100 meter vid sjöar och vattendrag och det utökade strandskyddet om 300 meter på de flesta delarna av kusten.

Strandskyddet avviker lokalt från detta och är därmed mindre på många platser. Strandskyddets syften är att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor på land och i vatten för djur- och växtlivet. Tack vare strandskyddet har alla möjlighet att promenera längs stränderna, bada, fiska, åka skridskor och göra strandhugg från en båt. Inom strandskyddsområde är det inte tillåtet att uppföra nya byggnader, göra förberedelser för bebyggelse, ändra byggnader eller byggnaders användning eller utföra andra åtgärder som hindrar allmänheten från att

beträda området eller väsentligen förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter. Alla ändringar i strandskyddsområdet kräver dispens eller upphävande vilket prövas mot särskilda skäl. Frågan om strandskydd bevakas av kommunen och Länsstyrelsen.

Nya föreslagna utvecklingsområden har i huvudsak anpassats utifrån rådande strandskyddsgränser, med undantag för ytterst begränsade delar i Henån, Ellös och Mollösund. Kommunen bedömer dock på en översiktlig nivå att dessa behöver tas i anspråk för att skapa en ändamålsenlig bebyggelsestruktur. Anpassning och utformning av området kommer att studeras och prövas i kommande detaljplan. Det är av stor vikt att hålla samman och stärka orterna fortsättningsvis, särskilt i tätorterna och kustsamhällena.

Vid detaljplanering som eventuellt medför återinträdande av strandskydd görs en bedömning av särskilda skäl samt förenlighet med strandskyddets syften i detaljplaneprocessen.

6.3.7 Naturvårdsavtal

Naturvårdsavtal är ett civilrättsligt avtal för att skydda och utveckla miljön och naturen. Om andra skyddsformer inte räcker till eller anses onödiga kan Skogsstyrelsen, länsstyrelser eller kommuner i stället teckna ett naturvårdsavtal med den som äger marken. Syftet med avtalet är att bevara och utveckla områden med höga naturvärden. I Orusts kommun har naturvårdsavtal upprättats för två områden.

6.3.8 Artskydd

Artskyddet regleras genom artskyddsförordningen. Syftet är att säkra den biologiska mångfalden genom att bevara naturliga livsmiljöer för de mest hotade växt- och djurarterna. Artskyddslagstiftningen är en förbudslagstiftning, vilket innebär att det är viktigt att hantera artskyddsfrågor tidigt i planeringsprocessen. Artskyddsförordningen ger ett skydd för ett antal djur och växter som finns uppräknade i artskyddsförordningens bilagor samt alla vilda fåglar. Olika arter har olika skydd beroende på i vilken § i artskyddsförordningen som arten är skyddad. Skyddet är utformat som ett strikt skydd, det vill säga det finns ingen rimlighetsavvägning mellan olika intressen. Syftet med förordningen är att säkra den biologiska mångfalden genom att bevara hotade arter och deras naturliga livsmiljöer. Ytterligare lagar som behandlar artskyddet är EU:s naturvårdsdirektiv i form av fågeldirektivet samt art- och habitatdirektivet (Naturvårdsverket 2021c).

Genom globala överenskommelser har Sverige ett ansvar att genom nationella lagstiftningar skydda ansvarsarter. En ansvarsart är en art som återfinns på de så kallade rödlistorna, det vill säga artlistor på hotade och hänsynskrävande arter som ett land har särskilt ansvar att skydda. Att en art är rödlistad innebär att den löper en hög risk att dö ut. Detta innebär inte nödvändigtvis att arterna alltid skyddas av de regler och lagar som gäller artskyddet. Rödlistan utgör endast en prioritering av arter och deras hotbild. Rödlistan kan dock vara användningsbar vid prioritering inom naturvärden samt vid exploatering (Sveriges lantbruksuniversitet 2021). I artskyddsförordningen (2007:845) finns de regler som anger vilka arter som är fridlysta. Syftet med fridlysning är att skydda en växt- eller djurart som riskerar att försvinna. Fridlysning kan också ske för att uppfylla internationella åtaganden. Fridlysta arter har ett starkt lagskydd.

Exempel på åtgärder som kan skada skyddade arter:

- Fånga eller samla in djur och djurens ägg, rom och larver
- Gräva upp växter, att samla in växter eller deras frön
- Renovera utrymmen där fladdermöss lever
- Rensa diken där groddjur lever
- Fälla träd där skyddade arter lever
- Täcka platser där djur och växter lever med jord, grus eller timmer.

För en del arter och naturtyper finns kompletterande åtgärdsprogram för att kunna säkerställa deras skydd och möjlighet att finnas. Det är Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten som ansvarar för att ta fram dessa åtgärdsprogram. Länsstyrelserna samordnar i sin tur programmen regionalt och nationellt samt genomför och granskar det pågående arbetet (Havs och vattenmyndigheten 2021).

6.3.9 Ansvarsarter och ansvarsnaturtyper

Begreppet ansvarsarter används inom biologin för arter som har sin huvudsakliga utbredning inom ett begränsat område. Åtagandet med ansvarsarter kan ske både på kommunal och nationell nivå.

Ansvarsarter är djur och växter som har en stor andel av sin population inom det berörda området. Dessa är viktiga att skydda då de visar på egenskaper i miljön som är viktiga för en mängd andra arter.

Ansvarsnaturtyper är valda för att de är typiska för trakten och riskerar att trängas tillbaka av samhällsutvecklingen. Det ska vara rödlistade eller skyddsvärda arter och nationellt värdefulla naturtyper.

I Naturvårdsprogrammet från 2006 pekades Orust kommuns ansvarsarter och ansvarsnaturtyper ut. År 2008 sammanställdes en rapport över en inventering av ansvarsarter och ansvarsnaturtyper i Orust kommun som genomförts under 2006 och 2007.

Ansvarsarter:

- Havsöring
- Strandpadda
- Hasselsnok
- Tobisgrissla
- Labb
- Silltrut
- Havsörn
- Pilgrimsfalk
- Berguv
- Gulärla (sydlig)
- Kärrsnäppa (sydlig)
- Höksångare
- Törnskata
- Hämpling
- Mindre hackspett
- Smådopping
- Saltmålla
- Västkustros
- Orustbjörnbär
- Rosenbjörnbär
- Krypfloka
- Kustgentiana
- Bohusmarrisp
- Uddnate
- Safsa
- Pukvete
- Smal käringtand
- Apollofjäril

Ansvarsnaturtyper:

- Ålgräsängar
- Musselbankar på sedimentbottnar
- Havsstrandängar (sältor)
- Kustnära betesmosaiker med klippedar, ljunghedar, torrängar och busksnår
- Vegetation på skalgrusbankar
- Randlövskogar

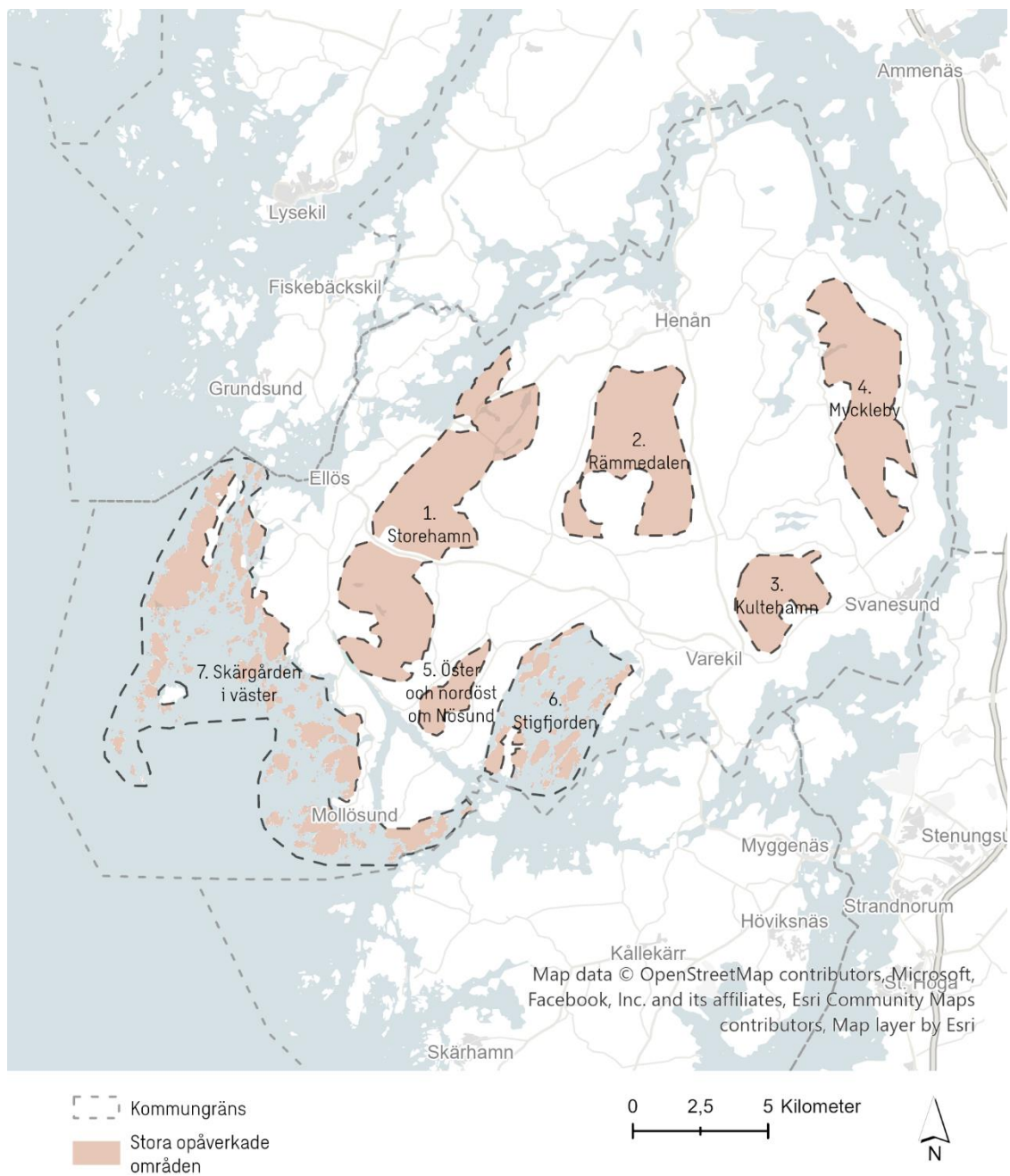
- Kustnära insjöar

6.3.10 Stora opåverkade områden

Stora mark- och vattenområden, som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön ska enligt 3 kapitlet § 2 miljöbalken, så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka områdenas karaktär.

Större sammanhängande naturområden gynnar artrikedom och skapar bättre motståndskraft mot yttre störningar än små och utspridda. Bevarandet av större opåverkade områden främjar biologisk mångfald och ekologiska funktioner samt säkrar tillgången till rekreationsområden. Här går det också att finna områden som är relativt fria från buller och ljusföroreningar, vilket bedöms ha ett stort egenvärde.

Stora opåverkade områden är ett relativt begrepp. Stora, helt orörda områden saknas på Orust. Den precisering av begreppet, som gjorts inom ramen för denna översiktsplan utgår ifrån förhållandet mellan relativt tätbebyggda landsbygdsområden och glest bebyggda områden som det ser ut på Orust. Enligt denna utvärdering bedömer kommunen att följande sju landområden kan betraktas som stora opåverkade områden enligt 3 kapitlet 2 § miljöbalken:

Kartan redovisar stora opåverkade områden.

6.3.10.1 1. Storehamn inklusive område vid Vrångevattnet/Rödsvattnet

Ett stort område som i vissa delar har kvar sin karaktär av utmarkslandskap och till stora delar är i princip bullerfritt. Dock utnyttjas stora områden som barrskogsplantager.

Området stämmer delvis överens med tidigare utpekade områden (ÖP 2009). En anpassning har gjorts efter samlad bebyggelse och vid Månsemyr. En ny del har lagts till sydväst om Kungsviken. Ett par mindre ytor har lagts till i sydvästra delen av Storehamn.

6.3.10.2 2. Rämmedalen söder om Henån

Detta är ett höglänt barrskogsdominerat område med en bullerfri zon centralt.

Området stämmer delvis överens med tidigare utpekade områden (ÖP 2009). Några mindre justeringar har gjorts i utkanterna av området. I södra delen har ett större område tagits bort utifrån kommunens vindsbruksplan.

6.3.10.3 3. Kulthehamn

Kulthehamn är gammalt utmarksområde, som idag domineras av barrskogar. Bullerfritt i den centrala delen.

Ett område med tätare bebyggelse i sydöstra delen har tagits bort och mindre justeringar har också gjorts i kanterna.

6.3.10.4 4. Myckleby

Området är justerat sedan tidigare utpekade områden (ÖP 2009). De mest bebyggda områdena har tagits bort.

6.3.10.5 5. Område öster och nordöst om Nösund

Objektet har justerats något sedan tidigare utpekade områden (ÖP2009). Kärnan i området är bergsmassiven i södra delen av området, som har kvar sin karaktär av hedlandskap med mellanliggande ädellövskogar och med avsaknad av buller. Området är en fortsättning söderut av Storehamnsområdet.

6.3.10.6 6. Stigfjordenområdet

Detta är ett stort objekt som är relativt fridfullt. Båttrafiken sommartid är av mindre omfattning på grund av litet vattendjup i en stor del av området. Området består av bergiga öar som har kvar sin orörda och till stora delar otillgängliga karaktär.

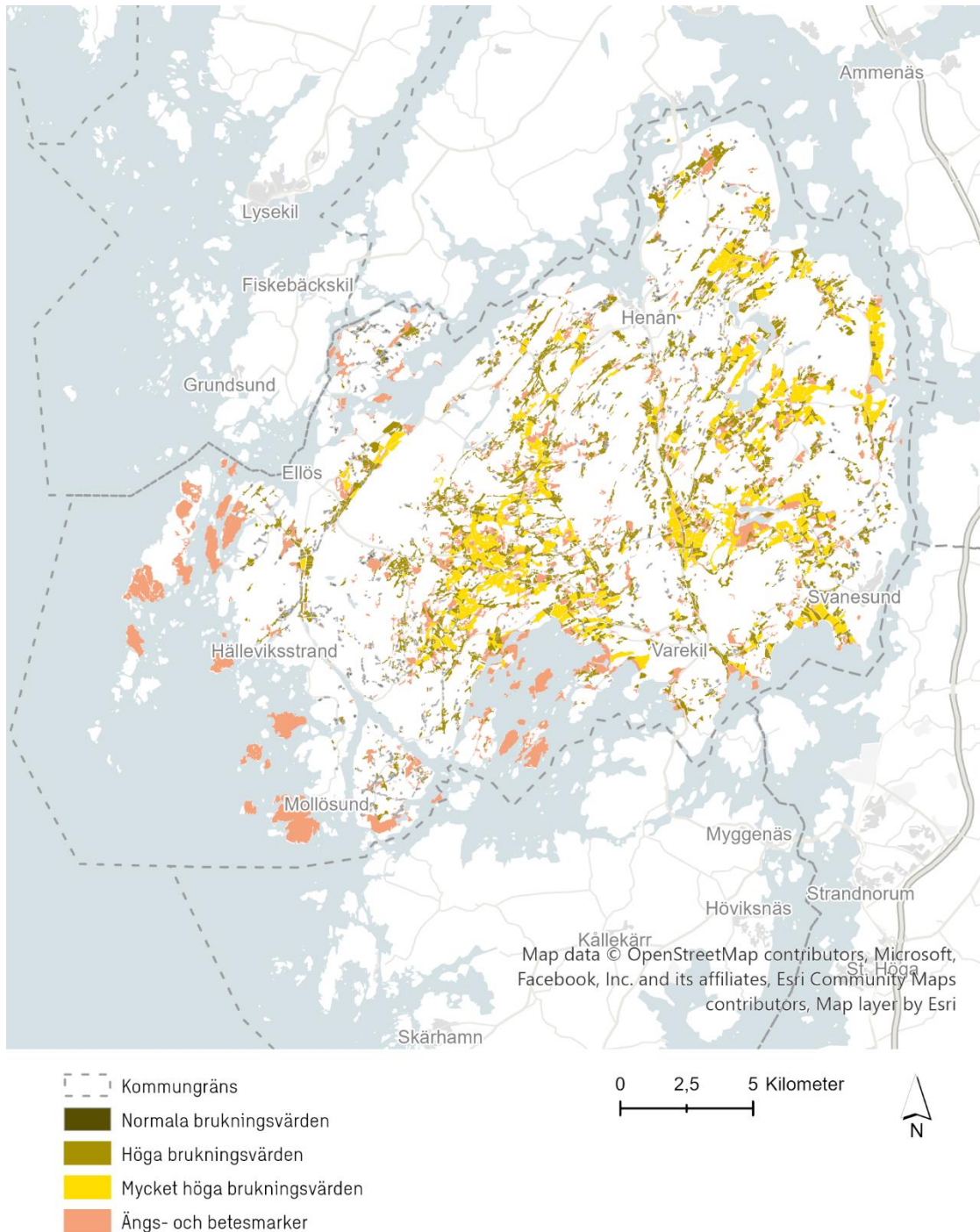
6.3.10.7 7. Skärgården i väster

Många av öarna här besöks sällan. Bebyggelsen är samlad till ett fåtal ställen. Detta är Orusts port mot västerhavet och med en mängd större och mindre öar som har kvar sin orörda karaktär och därmed verkligen är ett område som behöver lämnas opåverkat av mänsklig exploatering för framtiden.

6.4 Skydd av jord- & skogsbruk

Miljöbalkens hushållningsbestämmelser syftar till att främja en sådan användning av mark, vatten och fysisk miljö i övrigt som innebär att en god hushållning kan tryggas. Med hushållningsbestämmelserna ges mark- och vattenområden som rymmer resurser, värden eller företeelser som är särskilt betydelsefulla i ett nationellt perspektiv ett skydd mot vissa åtgärder. Det innebär att värdefulla miljöer kan bevaras och möjligheterna att uppföra anläggningar som är viktiga för Sverige säkras.

Karta som redovisar den inventerade jordbruksmarken. Det kan förekomma jordbruksmark som inte har kartlagts i inventeringen.

6.4.1 Jordbruk

Kommunen uppmuntrar till hållbart jordbruk genom att underlätta för lokal produktion, ekologiska metoder och frigående djur i landskapet. Småskaligt jordbruk uppmuntras att genom exempelvis gårdsbutiker sälja det lokalproducerade. Kommunen ska aktivt arbeta med att skapa våtmarker, täckdikning och avvattning för att förbättra brukandet av jordbruksmarker i miljöer som drabbas av ökad nederbörd och vattenbrist. Det är viktigt att en mångfald av åkermarker upprätthålls, oavsett brukningsvärde för att kunna utveckla olika typer av produktion i ett förändrat klimat. Jordbruksmark genererar generellt många ekosystemtjänster men med ett aktivt arbete för att skapa ett varierande jordbrukslandskap kan förutsättningarna för ekosystemtjänster och biologisk mångfald öka. Sammanhängande jordbruksmark ska värnas utifrån dess betydelse för landskapsbilden. Det öppna jordbrukslandskapet är betydelsefullt för att förstå landskapets historia och identitet. Fragmentering av jordbruksmark undviks genom god planering av tillkommande bebyggelse och infrastruktur. Möjligheten till djurhållning på landsbygden får inte försvåras. Ny bebyggelse tillåts inte på platser med brukningsvärd jordbruksmark om inte kravet enligt 3 kap. 4§ Miljöbalken angående samhällsnytta är uppnått.

Enligt miljöbalken hushållningsbestämmelser (3 kapitel 4 §) är jordbruk av nationell betydelse. Enligt miljöbalken får brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och att detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Odlingsjord och betesmark är begränsade resurser som förväntas ge livsmedel, foder och andra ekosystemtjänster i tusentals år framöver. Skyddet av jordbruksmark är en global fråga med planeringshorisont mätt i sekel, medan arbetet med fysisk planering på kommunal nivå sträcker sig över decennier. Det är av stor vikt att samverka regionalt för att bevara jordbruksmark för att säkerställa möjligheterna för regional livsmedelsproduktion och andra ekosystemtjänster samt bevarad kulturlandskapsbild.

Jordbruksmark är en övergripande term som grovt kan delas i två typer; åkermark och betesmark. Utifrån ett livsmedelsproduktionsperspektiv finns det skäl att skilja på åkermark och betesmark. Det stora samhälleliga värdet med naturbetesmarken är den biologiska mångfalden och landskapsperspektivet, även om det också finns en produktionsaspekt. Höga biologiska värden innebär inte alltid en högproduktiv mark men höga biologiska värden kräver en kontinuitet i skötsel och denna skötsel har oftast en koppling till livsmedelsproduktion. Naturtypen gräsmarker har kartlagts i *Analys av grön infrastruktur och tätortsnära ekosystemtjänster (2022)*.

Jordbruksmarken som redovisas i kartan omfattar totalt cirka 6 100 hektar åkermark och 3 800 hektar betesmark vilket sammanvägt utgör cirka 25 procent av kommunens totala landareal. Enligt Jordbruksverket har drygt 300 hektar ianspråktagits för bebyggelse sedan 1999, varav 7,7 hektar har ianspråktagits sedan 2011.

I kartan redovisas jordbruksmark från Jordbruksverkets blockdatabas, Länsstyrelsens ängs- och betesmarksinventering och Lantmäteriets fastighetskarta. I stort innefattar kartan all jordbruksmark men det kan finnas både åker- och betesmark som inte finns med i kartlagret. Om en mark inte finns med i kartan bör den kontrollera på plats för att se om det rör sig om jordbruksmark.

Under arbetet med översiktsplanen har en analys över jordbruksmarken gjorts. I analysen har parametrarna storlek, flikighet, arrondering och jordart använts för att skapa en tregradig klassning. Klassningen innebär att marken delas in i normala brukningsvärden, höga brukningsvärden och mycket höga brukningsvärden.

Ängs- och betesmark har inte klassats utifrån produktionsvärde då de har andra värden. Ängs- och betesmarken har i stället höga värden när de är magra, flikiga och även stenbundna. De är viktiga utifrån biologisk mångfald då de utgör hem för bland annat pollinerare och är några av våra allra mest artrika marker där hundratals växter, svampar, insekter och andra djur kan hitta boplats eller föda.

Klimatförändringarna förändrar förutsättningarna för jordbruket och behovet av åtgärder för att skydda mot både ökad nederbörd och vattenbrist. Detta gör bland annat att växtsäsongen blir längre och vårsådden kan göras tidigare. Aktivt arbete med täckdikning och övrig avvattning blir därför viktigt för att utnyttja den längre växtsäsongen.

Jordbruksmarken är en långsiktigt resurs för hållbara råvaror och produkter samt säkerställer lokal livsmedelsproduktion. Jordbruket är särskilt viktigt till följd av klimatförändringar och ett förändrat säkerhetsläge i världen.

När jordbruksmarken exploateras och hårdgörs för bostadsbebyggelse eller infrastruktur kan den i princip inte återtas till livsmedelsproduktion. Därför gäller stor restriktivitet för att ta jordbruksmark i anspråk för samhällsutveckling. Enligt 3 kapitel 4 § miljöbalken får brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Huruvida tänkt utveckling är att klassa som väsentligt samhällsintresse eller inte samt om behovet kan tillgodoses genom att ta annan mark i anspråk bedöms via en särskild prövning. För att jordbruksmark ska klassas som brukningsvärd krävs att marken har brukats i närtid och att den ska ingå i ett sammanhängande jordbrukslandskap som brukats. Orust kommun ser positivt på utveckling av verksamheter och initiativ som stärker en hållbar utveckling även utanför orterna i kommunen, men utvecklingen ska inte ske på bekostnad av värdefull jordbruksmark. All exploatering av jordbruksmark ska föregås av utredning där det allmänna intresset för åtgärden bedöms och av alternativa lokaliseringar utreds. Utredningen kan ske i lokaliseringsutredningar för planprogram och detaljplaner, eller i prövningen av förhandsbesked och lov.

Kommunen ska i första hand verka för att jordbruksmarken bevaras och att den inte fragmenteras. Jordbruksnäring är en del av naturmiljöerna i kommunen och ska bedrivas med långsiktighet utan att skada miljön.

Orust är ett sprickdalslandskap med mycket klippedar, klippstränder och branter. Det finns stora bergsplatåer där det finns magra jordar. I sprickdalarna finns jordbrukslandskap med åkrar och randlövskog utmed bergen. Dessa lokala förutsättningar begränsar också möjligheterna för att helt undvika att bygga ut orterna på jordbruksmark. Skulle jordbruksmark helt undvikas hade en större utglesning av bebyggelsen i orterna fått ske, alternativt en större påverkan på landskapsbild (och därmed riksintresse för högexploaterad kust), omfattande sprängningar för att nå områden som idag är otillgängliga – vilket ur ett helhetsperspektiv bedömts mindre hållbart.

För att skapa förutsättningar för en långsiktig befolkningsökning och hantera kommunens demografiska utmaningar bygger förslaget på ett tillskott av bostäder i strategiska lägen. Strategiska lägen bedöms i huvudsak vara i anslutning till befintlig bebyggelse med närhet till service, infrastruktur och kollektivtrafik. Utöver det föreslås inga omfattande nybyggnadsprojekt på landsbygden utan bebyggelseutvecklingen sker i huvudsak genom möjligheterna till kompletterande bebyggelse, exempelvis enstaka bostadshus, verksamheter eller ekonomibygnader för jord- och skogsbruk. Detta görs med syftet att värna och utveckla de värden som finns i mindre exploaterade områden såsom gröna näringar och friluftsliv. Stärkt service och kommunikationer som följer av tätorternas utveckling bedöms även gynna omkringliggande landsbygd.

I arbetet med att ta fram förslag på mark- och vattenanvändning har jordbruksmarksanalysen använts som grund för att i första hand undvika jordbruksmark och i andra hand undvika att ta jordbruksmark av högre kvalitet i anspråk, alternativt att undvika att fragmentera sönder jordbruksmark. Översiktsplanens föreslagna utvecklingsområden kopplat till mark- och vattenanvändning innebär att totalt cirka 82 hektar jordbruksmark kan tas i anspråk, där i princip all jordbruksmark som riskerar att tas i anspråk utgörs av åkermark. I denna beräkning är inte eventuellt ianspråktagande av jordbruksmark på landsbygden medräknad, eftersom kommunen inte i översiktsplanen tagit ställning till vart på landsbygden samhällsviktig verksamhet kan placeras utan det blir en fråga i kommande planläggning eller lovprövning.

Det finns dock förslag på att ta jordbruksmark i anspråk i väl utvalda fall. Översiktsplanen har studerat andra lämpliga alternativ men funnit att utveckling i närheten av tätorterna är det mest hållbara och att det därmed bedöms utgöra ett väsentligt samhällsintresse. En avvägning har gjorts mellan att förtäta i centrala lägen i tätorterna, undvika utglesning av bebyggelse, värna landskapsbilden, undvika omfattande sprängning av berg, undvika områden som omfattas av skydd enligt miljöbalken, har höga natur- och kulturvärden eller rekreativvärden eller har en topografi som är svår att bygga på.

I Väreklis centrum föreslås utbyggnad av mångfunktionell bebyggelse för att skapa möjligheter för centrumutveckling i kombination med bostäder. Värekil är i behov av en centrumbildning för att skapa möjligheter till centrala mötesplatser i anslutning till busstationen. Större delen av detta område utgörs av åkermark med höga brukningsvärden men här har samhällsintresset bedömts som väsentligt och centrumutvecklingen kan inte ske på annan plats.

Henån centrum står idag inför en översvämningsproblematik som gör att kommunen behöver satsa stora ekonomiska medel på översvämningssäkring inom en snar framtid. På sikt görs bedömningen att nyetablering av samhällsviktiga verksamheter inte är lämpliga i befintliga centrum. Därför behöver kommunen redan nu reservera lämplig reservyta, översiktsplanen bedömer att denna yta finns i anslutning till skolan. Större delen av detta område utgörs av åkermark med höga brukningsvärden men här har samhällsintresset bedömts som väsentligt och centrumutvecklingen kan inte ske på annan plats. I första hand tas mark inom området som inte utgör brukningsvärd jordbruksmark i anspråk. Ska jordbruksmark tas i anspråk är det enbart för väsentliga samhällsintressen.

Vägreservat för ny infrastruktur i form av nya vägar i Henån och Svanesund är placerade på jordbruksmark. Det är här som risk för ianspråktagande av mark med mycket höga brukningsvärden finns. Beroende på slutligt val av sträckning inom de reserverade områdena kan mer eller mindre andel jordbruksmark behöva tas i anspråk. I kommande planering ska kommunen verka för att så lite jordbruksmark som möjligt behöver tas i anspråk. Nya vägananslutning i Henån och Svanesund har bedömts som viktiga för att möjliggöra vidare samhällsutveckling genom att antingen verka för att minska framkomlighetsproblematik avseende både lokalt och kommunövergripande perspektiv.

Det finns en stor efterfrågan på verksamhetsmark i kommunen idag. Samtidigt är det svårt att hitta lämpliga ytor för detta med hänsyn till dess specifika förutsättningar kopplat till risk för störningar, trafikeffektivitet och ytkrav. Kommunen försöker i första hand placera nya verksamhetsområden i anslutning till de större vägarna där det också finns möjligheter att ta sig till servicefunktioner från området på ett hållbart sätt. I de fall där jordbruksmark tas i anspråk har kommunen bedömt att denna utveckling krävs för att öka antalet arbetsplatser i takt med bostadsbyggandet och samtidigt behålla och locka företagare till kommunen.

6.4.2 Skogsbruk

Skogen är en värdefull ekonomisk resurs. Det är av stor vikt att ta hänsyn till möjligheten att bedriva ett rationellt skogsbruk vid planering av tillkommande infrastruktur och bebyggelse. Då en stor del av kommunens höga naturvärden finns inom skogsmark är det viktigt att kommunen uppmuntrar ett aktivt och långsiktigt naturvårdsarbete med en balans mellan bevarande och produktion. Skogsmark genererar generellt många ekosystemtjänster men med ett aktivt arbete för att skapa ett varierande skogslandskap utifrån ålder, struktur och artsammansättning, ökar förutsättningarna för resiliens, ekosystemtjänster och biologisk mångfald. Kommunen ska bedriva ett aktivt arbete för restaurering av torvmarker och våtmarker är viktigt för att bidra till ett klimatvänligt och motståndskraftigt skogsbruk.

Enligt miljöbalkens hushållningsbestämmelser (3 kapitlet 4 §) är skogsbruket av nationell betydelse. Skogsmark som har betydelse för näringen ska så långt möjligt skyddas från åtgärder som påtagligt kan försvåra ett rationellt skogsbruk.

Skogsbruket regleras främst av skogsvårdslagen. Enligt denna ska miljömål och produktionsmål vara jämställda. Biologisk mångfald och genetisk variation ges lika stor tyngd i skogsbrukspolitiken som att

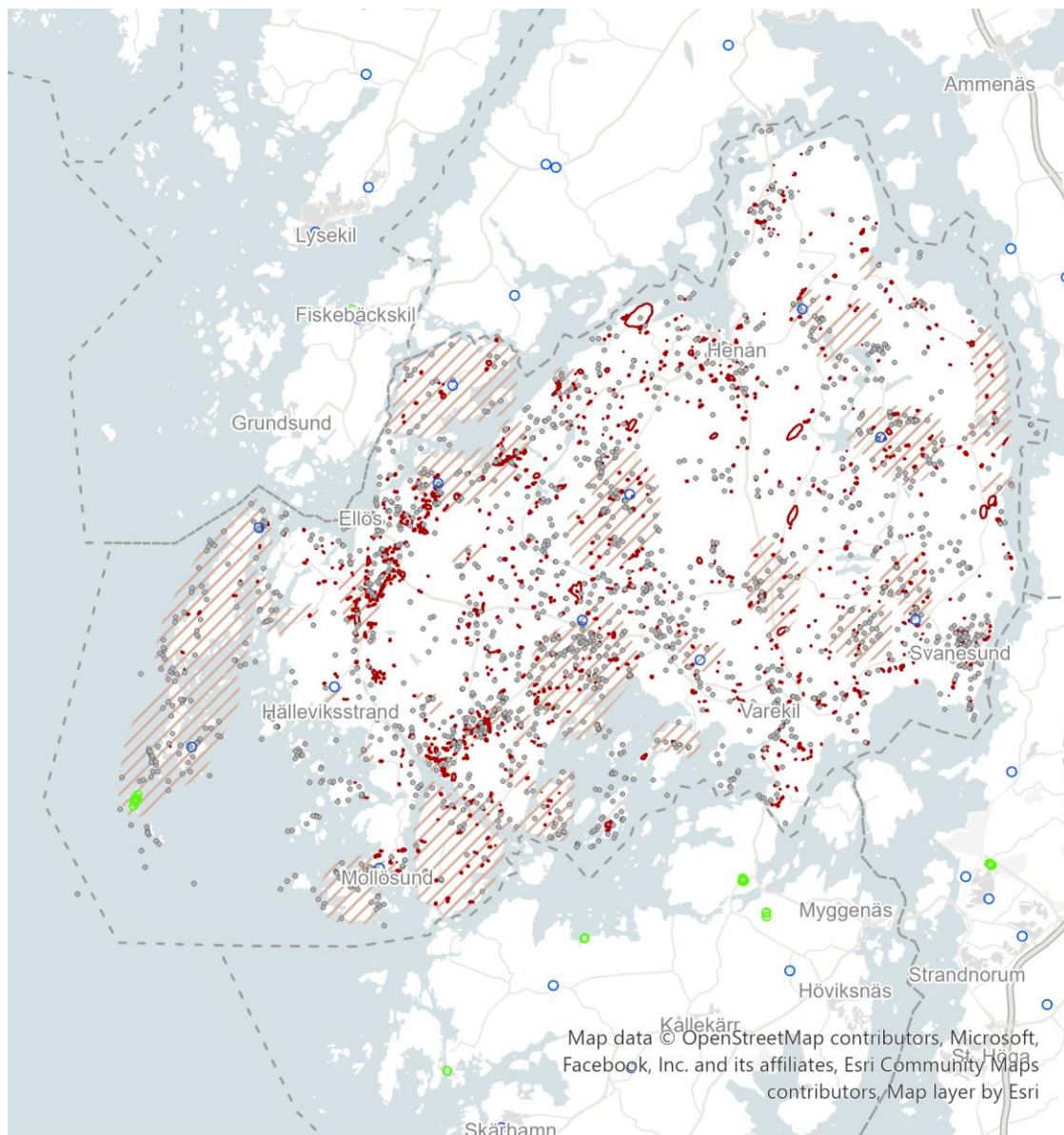
behålla markens naturgivna produktionsförmåga. I miljömålen ingår också att värna om skogens kulturella, estetiska och sociala värden. För ädellövskog gäller särskilda regler enligt ädellövskogslagen. Lagen syftar till att ädellövskogen ska bevaras för framtiden. Detta ska ske genom ett aktivt ädellövsskogsbruk med ändamålsenlig skötsel där ädellövskogens miljövärden och höga virkesvärden beaktas. Naturtypen ädellövskog har kartlagts i *Analys av grön infrastruktur och tätortsnära ekosystemtjänster (2022)*.

Skogar med höga sociala värden är en viktig resurs för samhället när det gäller människors välbefinnande, hälsa, boende/livsmiljö, regional utveckling och turism. Tätortsnära skogar med höga sociala värden är av stor vikt.

Skogen kan även ha andra funktioner att ta hänsyn till i planeringen såsom betydelsen för lokal hydrologi, luftkvalitet, bullerdämpning och som ekologisk spridningskorridor. Det kulturarv som återfinns i dagens skogsmark har tillkommit genom äldre generationers verksamheter och påverkan av marken. De traditionella sätten att bruka skogen var länge skonsamma mot kulturmiljöerna vilket har lett till att ett unikt kulturlandskap har bevarats.

En monoton skog är mer stormkänslig, ger sämre möjligheter för biologisk mångfald och har sämre motståndskraft mot skadeinsekter vilka väntas öka vid ett förändrat klimat. I ett förväntat varmare klimat kan skogen producera mer biomassa (träd med mera) än idag eftersom tillväxtsåsongen blir längre. Återkommande, kraftigare stormar och nya skadeinsekter gör att resultatet av klimatförändringarna är osäkra vad gäller skogens nettoproduktion. En skog som i ålder, struktur och artsammansättning ökar skogens motståndskraft mot ett förändrat klimat kan ge en högre vinst. För att skapa ett klimatvänligt skogsbruk är det viktigt att återställa utdikade områden till våtmarker. Torvmarker är stora kollager och med hjälp av skydd och restaurering av dessa områden så bevaras stora kolsänkor.

6.5 Skydd av kulturvården

	Kommungräns		Statliga byggnadsminnen
	Fornlämning eller annan kulturhistorisk lämning		Kyrkligt kulturminne. 4 kap KML
	Fornlämning eller annan kulturhistorisk lämning		Kulturmiljöprogram
	Fornlämning eller annan kulturhistorisk lämning		

0 2,5 5 Kilometer
N

Kartan med skyddade kulturmiljöer, kommunens utpekade kulturmiljöer, statliga byggnadsminnen och kyrkliga kulturminnen.

Kulturmiljöer och kulturmiljövården kan vara både fornlämningar, byggnadsminnen, kyrkliga kulturminnen och värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer. Förutom utpekade riksintresseområden (se kapitel Riksintressen) skyddas kulturvården även genom annan lagstiftning. Nedan listas

förekommande skyddsformer och områden med särskilda restriktioner. Kulturvärden är av betydelse för många övriga allmänna intressen. Kulturvärden skapar identitet och tillhörighet samt kan vara av betydelse för många övriga allmänna intressen. De kan till exempel vara en förutsättning för turistverksamhet.

Orust kommun har ett kulturmiljöprogram som tagits fram 2020. I oktober 2022 antogs en kulturmiljöstrategi i kommunfullmäktige. Dessa utgör ett viktigt underlag vid bedömningar och avvägningar för detaljplanering, bygglov, markförvärv och andra förfrågningar inom Orust kommun. Kulturmiljöstrategi och kulturmiljöprogrammet ska hållas aktuellt och uppdaterat för att fortsätta synliggöra, bevara, utveckla och ta tillvara de kulturhistoriskt värdefulla miljöerna.

Vid planläggning och lovgivning ska alltid hänsyn tas till förekomster av fornlämningar. Då krävs arkeologisk utredning och ifall fornlämningen ska tas bort behöver en arkeologisk förundersökning och arkeologisk undersökning genomföras. Påträffas fornminnen vid arbete, ska arbetet alltid omedelbart avbrytas och Länsstyrelsen kontaktas.

6.5.1 Fornlämningar

I kommunen finns ett stort antal fornlämningar. Fornlämningar skyddas enligt kapitel 2 kulturmiljölagen. Det är förbjudet att utan tillstånd rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Ingrepp eller annan förändring kräver länsstyrelsens tillstånd. Ingrepp i närheten kan innebära krav på arkeologisk förundersökning.

Till fornlämningar räknas lämningar efter människors verksamhet under forna tider (före år 1850) som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergivna. Det kan röra sig om allt från gravar och lämningar av boplatser till färdvägar, hamnanläggningar och fartyglämningar. Fornlämningar kan också vara naturbildningar som ålderdomliga bruk, sägner eller märkliga historiska minnen är knutna till liksom lämningar efter äldre folklig kult.

6.5.2 Byggnadsminnen

Byggnadsminnen har skydd enligt kapitel 3 kulturmiljölagen. En byggnad som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde får förklaras för byggnadsminne av länsstyrelsen. Bestämmelserna om byggnadsminnen får också tillämpas på parker, trädgårdar eller andra anläggningar. När en byggnad förklaras som byggnadsminne, ska länsstyrelsen genom skyddsbestämmelser ange på vilket sätt byggnaden ska vårdas och underhållas samt i vilka avseenden den inte får ändras. Om det behövs får föreskrifterna också innehålla bestämmelser om att ett område kring byggnaden ska hållas i sådant skick att byggnadsminnets utseende och karaktär inte förvanskas.

Det är totalt sett mycket få byggnader som är förklarade som byggnadsminnen i riket som helhet. Inom Orust kommun finns endast ett byggnadsminne, Måseskärs fyrplats. Fyrplatsen är ett statligt byggnadsminne enligt *Förordningen om statliga byggnadsminnen*. Det innebär att den inte får ändras utan tillstånd från Riksantikvarieämbetet. För byggnader som tillhör staten gäller de bestämmelser som regeringen meddelar om statliga byggnadsminnen. Om ett statligt byggnadsminne övergår till en annan ägare än staten, ska det därefter utgöra ett byggnadsminne enligt kulturmiljölagen.

6.5.3 Kyrkliga kulturminnen

Kyrkliga kulturminnen har skydd enligt kapitel 4 kulturmiljölagen. Kyrkobyggnader och kyrkotomter som har tillkommit före utgången av år 1939 får inte på något väsentligt sätt ändras utan tillstånd av länsstyrelsen. Alla kyrkor på Orust omfattas av detta skydd. Skyddet är generellt utformat, det vill säga att det inte finns några särskilda föreskrifter för varje enskild kyrka. Frikyrkor omfattas inte. När det gäller kyrkobyggnader krävs alltid tillstånd för rivning, flyttning eller ombyggnad av byggnaden. Tillstånd krävs även för ingrepp i eller ändring av byggnadens exteriör och interiör, dess fasta inredning och konstnärliga utsmyckning samt för ändring av dess färgsättning. För kyrkotomt krävs alltid tillstånd för utvidgning av

tomten samt för uppförande eller väsentlig ändring av byggnader, murar, portaler, andra fasta anordningar och vegetation på tomten eller ändring av medveten gestaltning av vegetationen.

6.5.4 Värdefulla byggnader & bebyggelsemiljöer

Byggnader som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får enligt kapitel 8 plan- och bygglagen (PBL) inte förvanskas. Motsvarande gäller även för bygglovspliktiga anläggningar, bebyggelseområden, allmänna platser och tomter i den mån de omfattas av bestämmelser om skydd av kulturvärden i detaljplan eller områdesbestämmelser.

För att en byggnad eller bebyggelsemiljö ska betraktas som särskilt värdefull krävs det att värdet är så stort att dess bevarande kan sägas utgöra ett verkligt allmänt intresse. Detta gäller inte bara enskilda byggnader av monumental karaktär eller stort historiskt värde, utan också byggnader och bebyggelsemiljöer som representerar olika tidsepoker eller något karaktäristiskt från skilda sociala miljöer. Bestämmelsen gäller också enskilda byggnader som i sig kanske inte enskilt har ett stort historiskt värde men som genom samhörigheten i en grupp, ett kvarter, en fasadräcka eller liknande tillskrivs ett högt värde koppla till bebyggelsemiljön.

En byggnad eller bebyggelsemiljö kan vara särskilt värdefull om den tydliggör tidigare samhällsförhållanden, samhällsutvecklingen eller om den i sig utgör en källa till kunskap om äldre material och teknik. En byggnad eller bebyggelsemiljö kan vara särskilt värdefull från konstnärlig synpunkt om den uppvisar särskilda estetiska kvaliteter, har en hög ambitionsnivå med avseende på arkitektonisk gestaltning eller i utförande och materialval eller i konstnärlig gestaltning och utsmyckning. En byggnad eller bebyggelsemiljö kan även vara särskilt värdefull om den värderas högt i ett lokalt sammanhang. Exempel på detta kan vara byggnader som har haft stor betydelse i ortens sociala liv eller för ortens identitet eller i lokala traditioner. De flesta byggnader kan på ett eller annat sätt anses uppfylla något av det som anges ovan, men i begreppet "*särskilt värdefull*" ligger att byggnaden eller bebyggelsemiljön särskilt väl ska belysa ett visst förhållande eller i sitt sammanhang ha få motsvarigheter som kan belysa samma förhållande. Om det finns "*få motsvarigheter*" ska förstås bedömas i relation till hela byggnadsbeståndet från såväl ett nationellt som regionalt och lokalt perspektiv. Även om en byggnadstyp eller en bebyggelsemiljö kan vara vanlig i en region så kan det finnas få motsvarigheter i ett nationellt perspektiv. En i och för sig vanligt förekommande bebyggelse kan i sitt sammanhang ha få motsvarigheter som kan förmedla samma berättelse. En väsentlig aspekt på kulturhistoriskt värde är i vilken mån en byggnad eller bebyggelsemiljö är ägnad att förmedla kunskap om ett visst förhållande.

Bebyggelsens ålder utgör i sig inget argument för att en byggnad ska anses vara särskilt värdefull. Byggnader tillkomna före 1920-talets bebyggelseexpansion utgör dock idag en mycket begränsad del av dagens byggnadsbestånd, färre än vad som har byggts under 2000-talet. Av dessa har många genomgått genomgripande förändringar. Sannolikheten för att en till sin karaktär någorlunda välbevarad byggnad tillkommen före 1920-talets bebyggelseexpansion uppfyller något av de ovan angivna kriterierna för en särskilt värdefull byggnad är därför mycket hög. Sådana byggnader bör därför betraktas som särskilt värdefulla om man inte kan motivera varför de inte ska anses vara det.

Orust kommun har tillsammans med Bohusläns museum tagit fram ett kulturmiljöprogram där det finns beskrivningar av kulturhistoriskt värdefulla miljöer, liksom den lokala historia som dessa miljöer illustrerar. Inom Orust kommun finns totalt 33 utvärderade kulturhistoriskt värdefulla miljöer. I programmet finns bland annat motiveringar, nyckelvärden, långsiktig målbild samt rekommendationer för varje miljö. Vid exploatering inom eller i nära anslutning till utpekad kulturhistorisk bebyggelsemiljö ska hänsyn tas till rekommendationerna i kulturmiljöprogrammet. En kulturmiljöstrategi antogs av kommunfullmäktige i oktober 2022.

7 Klimatriskstrategi

7.1 Inledning

Orust kommuns klimatriskastrategi, vilken är ett tematiskt kapitel i översiktsplanen, ämnar ge kommunens syn på risken för skador på den bebyggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion i såväl nuvarande som framtida klimat. Strategin tydliggör även kommunens ställningstaganden i syfte att minska dessa risker i enlighet med Plan- och bygglagen (2010:900) 3 kap. 5 § 4. Andra klimateffekter och de eventuella risker som är förknippade med dessa omfattas inte av denna strategi men kan komma att kompletteras med i framtiden. Det gäller exempelvis värmebölja, torka, förändrade grundvattennivåer, skogsbrand, vindar i samband med storm, åska, vegetationsperiod, tjäle, snötäcke, nollgenomgångar, mer generella nederbördsförändringar m.fl.

7.2 Klimatrisker

Klimatriskernas effekter på kommunen är tydliga redan i dagens klimat med en historik av översvämningar i samband med högvattenhändelser i havet såväl som vid kraftiga regn eller skyfall. Inom vissa områden av kommunen har man därutöver upplevt erosion, ras och skred. Dessa klimatrelaterade utmaningar kommer att förstärkas ytterligare i samband med pågående klimatförändringar. Klimatriskerna, dess effekter och konsekvenser behandlas ofta var för sig. Det finns dock ett behov av att utreda kombinerade effekter av olika klimatrisker och dess samlade konsekvens på samhället. Till exempel förekommer värmeböljor, torka och skogsbränder ofta samtidigt, vilket inte minst visade sig under sommaren 2018. Högvattenhändelser i havet sker ofta i samband med större stormar under vilka det ofta regnar kraftigt. Regnet i sig leder till höjda flöden i vattendrag. Att en högvattenhändelse med 200-års återkomsttid sker i samband med en storm betyder att det regn som faller samtidigt behöver vara ett extremt kraftigt skyfall (exempelvis ett 100-årsregn), men den kombinerade effekten av dessa två klimatrisker kan få långt större konsekvenser än vad respektive klimatriskhändelse skulle få var för sig.

Områden med översvämningsrisk i samband med högvattenhändelser i havet.

Områden med översvämningsrisk i samband med kraftig nederbörd eller skyfall.

Områden med risk för ras, skred och erosion.

7.3 Kommunens allmänna ställningstaganden

För att minska riskerna för skador på den bebyggda miljön till följd av översvämning, erosion, ras och skred har Orust kommun gjort följande ställningstaganden.

7.3.1 Ansvar

Den statliga utredningen SOU 201742: ”Vem har ansvaret?” (2017) konstaterar att det är fastighetsägaren som drabbas av klimatorsakade skador på sin fastighet som därmed också är ansvarig för att genomföra och finansiera förebyggande klimatanpassningsåtgärder eller bära kostnaderna för konsekvenser vid en eventuell olycka.

Kommunen bär inget juridiskt ansvar för skador som uppkommer på grund av klimateffekter på befintlig bebyggelse, med undantag för skyldigheterna vid fysisk planering eller där kommunen är fastighetsägare. När kommunen är huvudman för vatten, avlopp- och dagvattenanläggningar har kommunen ansvar för att hantera klimatrisker för dessa.

Kommunen får inte heller finansiera klimatanpassningsåtgärder om det kan innebära att kommunen särskilt gynnar en eller ett antal enskilda fastighetsägare. Det innebär att kommunen endast får finansiera åtgärder som har ett kommunalt intresse som gynnar alla kommuninvånare.

Trafikverket ansvarar för det statliga vägnätet.

7.3.2 Kommunens ställningstagande utöver redan gällande krav/juridik

Kommunen bör initiera och samordna arbetet med klimatanpassningsåtgärder för områden med särskilda allmänna intressen och påtagliga klimatrisker. Kostnadsfördelningen för utredning, planering, genomförande, drift och underhåll beror på vem som får nytta av anläggningen. Det kan vara en eller flera parter, som exempelvis privata fastighetsägare, kommunen eller en samfällighetsförening.

Klimatanpassningsarbetet inom kommunen är omfattande och kommer behöva pågå under lång tid. Klimatriskstrategin är ett verktyg för att prioritera vilka åtgärder som ska genomföras och när.

7.3.3 Långsiktig tidshorisont

Vid all planering av samhällsutveckling ska ett långsiktigt tidsperspektiv tas i beaktande vid bedömning av markens lämplighet för ändamålet. Detta för att säkerställa att vi bygger ett långsiktigt robust samhälle då den sammanhållna bebyggelsestruktur som vi planerar för idag kommer att finnas under en längre tid än enskilda byggnader. Som utgångspunkt är detta tidsperspektiv 100 år in i framtiden, men vid viss typ av samhällsviktig strategisk samhällsutveckling kan en än längre tidshorisont behöva beaktas. Vid behov av anpassnings/skyddsåtgärder för att skydda befintlig bebyggelse eller möjliggöra för ny utveckling så kan genomförandet för detta ske stegvis för att vara långsiktigt hållbart utifrån ett samhällsekonomiskt, socialt och miljömässigt perspektiv.

7.3.4 Klimatförändringar

Kommunen utgår från försiktighetsprincipen vid bedömningen av klimatförändringarnas inverkan på kommunens klimatriskutmaningar. Med anledning av detta utgår kommunens ställningstagande ifrån IPCCs högutsläppsscenario SSP5-8,5 (motsvarar RCP8,5 i tidigare klimatunderlag) eller motsvarande klimatutveckling i framtida kunskapsunderlag från IPCC¹ eller SMHI². Nivåerna baseras på data från Förenta nationernas klimatpanel, IPCC rapport AR6 Synthesis Report: Climate Change 2022. Detta ställningstagande följer Boverkets allmänna råd i frågan.

¹ FNs klimatpanel

² Sveriges expertmyndighet inom meteorologi, hydrologi, oceanografi och klimat

7.3.5 Åtgärders genomförandetid

Skydds- och anpassningsåtgärders genomförande ska säkerställas för den fullt utbyggda lösningen redan i ett initialt skede. Detta kan ske exempelvis göras genom markreservat, byggrätt i detaljplan eller avtal. Genomförandet kan därefter ske stegvis så att det är långsiktigt hållbart utifrån ett samhällsekonomiskt, socialt och miljömässigt perspektiv. Med anledning av detta kan man dela upp den långsiktiga tidsperioden på 100 år i kortare tidsspann på 10, 30 eller 50 år för att identifiera viktiga etappmål i arbetet med att uppnå de långsiktiga målsättningarna. Med detta perspektiv kan man enklare identifiera den samhällsekonomiskt mest fördelaktiga tidpunkten för att bygga eller utöka omfattningen av en åtgärd, exempelvis ett högvattenskydd. Fortsättningsvis i denna strategi kommer termerna kort, medellång respektive lång sikt att användas. Dessa begrepp motsvarar följande tidshorisonter:

- Kort sikt: Översiktsplanepreioden
- Medellång sikt: ca 50 år framåt i tiden
- Lång sikt: ca 100 år framåt i tiden

7.3.6 Fysisk planering

Kommunen bär ansvaret för att ny bebyggelse i detaljplan, förhandsbesked och bygglov lokaliseras till lämplig mark utifrån risken för olyckor som översvämning, ras, skred och erosion. I detta ansvar finns en utredningsskyldighet för kommunen att klarlägga markens lämplighet. Det är den som har nytta av exploateringen som bekostar de utredningar som krävs. Genom planeringen har kommunen även en samordnande roll för att säkerställa att erforderliga klimatanpassningsåtgärder går att genomföra, om de krävs för att göra marken lämplig för ändamålet. Om kommunen tillåter bebyggelse på olämplig mark och det sker skador på grund av ras, skred, översvämning eller erosion kan kommunen bli skadeståndsskyldig. Skadeståndsansvaret preskriberas tio år efter det att planen antagits.

7.3.7 Kommunens ställningstagande utöver redan gällande krav

Kommunen ska i den fysiska planeringen verka för att främja arbetet med klimatanpassning genom att:

- Använda ett uppdaterat kunskapsunderlag om klimatrisker för detaljplanering och lovprövning och kontinuerligt hålla det aktuellt. Detta innebär bland annat uppdatering av klimatriskstrategins planeringszoner och klimatfaktor vid skyfallsberäkningar.
- Undersöka möjligheterna för gemensamma klimatanpassningsåtgärder för områden med stora allmänna intressen genom kostnad/nytto-analyser. Kommunen ska ta fram detaljplaner som möjliggör klimatanpassningsåtgärder för områden med stora allmänna intressen.
- Prioritera privata initiativ till detaljplaner som syftar till att hantera klimatrisker för befintlig bebyggelse och infrastruktur.

7.4 Skyfall och kraftig nederbörd

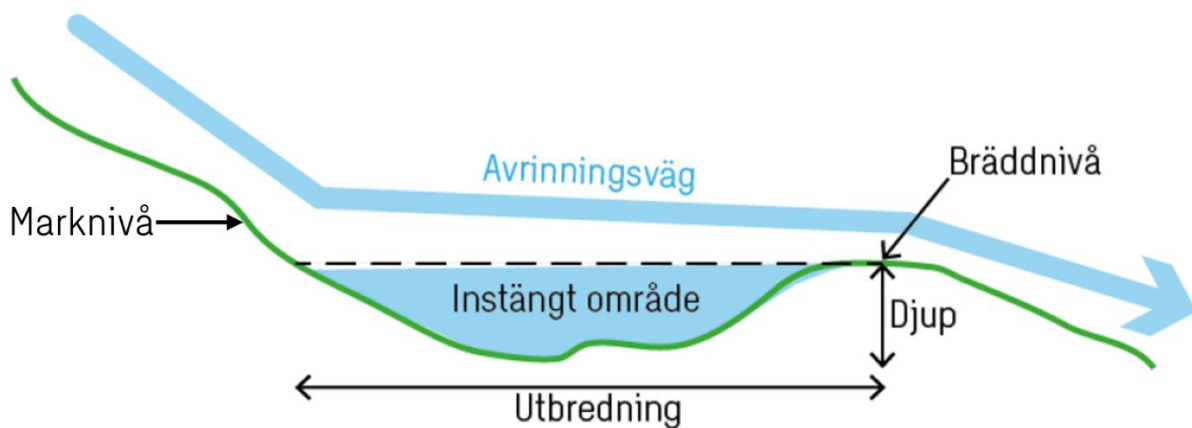
7.4.1 Risker

Kraftiga regntillfällen som genererar höga vattenflöden kallas för skyfall. Definitionen av ett skyfall varierar, men SMHI:s definition är minst 50 mm nederbörd på en timme eller minst 1 mm på en minut.

Dagvattensystem kan inte anpassas för att hantera de extremflöden som uppkommer vid skyfall. Vid skyfall avrinner vattnet i stället ytledes utifrån markens höjdsättning. Vattnet rinner i lågstråk och ansamlas i lågpunkter, så kallade instängda områden.

För att säkra framkomlighet och motverka kostsamma översvämningar med skador på byggnader och andra samhällsviktiga funktioner måste hänsyn till dessa extremflöden tas i planprocessen, bygglovshandlingen och genom åtgärder i befintlig bebyggelse.

I och med den pågående klimatförändringen kommer kraftiga och intensiva regn och skyfall att bli allt vanligare i framtiden. Vid intensiva regn tydliggörs samhällens sårbarhet att kunna ta hand om, och avleda, vatten på ett ändamålsenligt sätt.

7.4.2 Ställningstaganden

Inom VA-branschen används ofta en så kallad klimatkfaktor, det vill säga en multiplikator som appliceras till observerade återkomstnivåer vid beräkning av nederbördsvolymer och dagvattenflöden samt dimensionering av åtgärder för att ta höjd för ett förändrat skyfallsklimat. Ett klimatanpassat 100-årsregn innebär till exempel att klimatkfaktorn har använts vid beräkning av 100-årsnivån. Orust kommun förespråkar en klimatkfaktor på 1.25 för dimensionering av dagvattenledningar samt en klimatkfaktor på 1.4 för dimensionering av åtgärder ovan mark med avseende på klimatanpassning och skyfall.

Säkerhetsnivå skyfall

Orust kommun följer Länsstyrelsen i Västra Götaland län (Länsstyrelsen 2018) rekommendationer vilket ger följande ställningstagande för att motverka risken för översvämning till följd av skyfall.

- ny bebyggelse planeras så att den inte tar skada eller orsakar skada vid en översvämning från minst ett klimatanpassat 100-årsregn.
- I samband med detaljplanearbete i planer där större förändringar i markanvändning föreslås ska även effekten av ett kraftigare skyfall studeras motsvarande en återkomsttid på 400-500år (Malmö-, Gävle- eller Köpenhamnsregn).

- risken för översvämning från ett klimatanpassat 100-årsregn bedöms i detaljplan och eventuella skyddsåtgärder säkerställs.
- bebyggelse som bedöms som samhällsviktig verksamhet ges en högre säkerhetsnivå och planeras så att funktionen kan upprätthållas vid en översvämning.
- framkomligheten till och från planområdet bedöms och ska vid behov säkerställas.

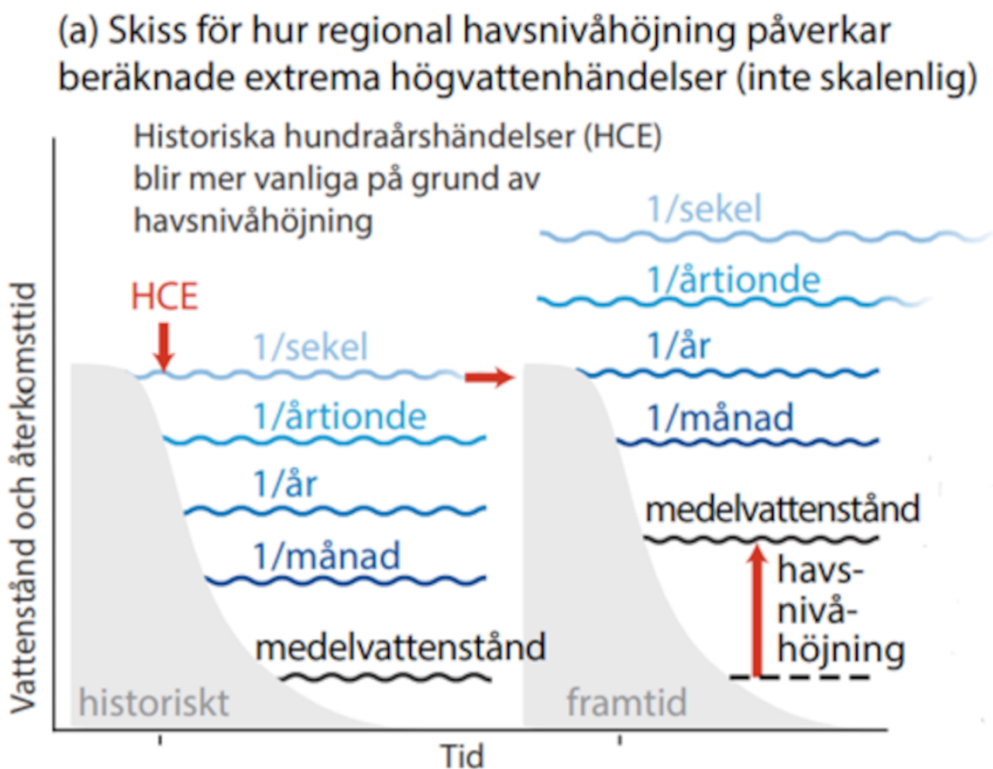
7.5 Högvattenhändelser i havet

7.5.1 Risker

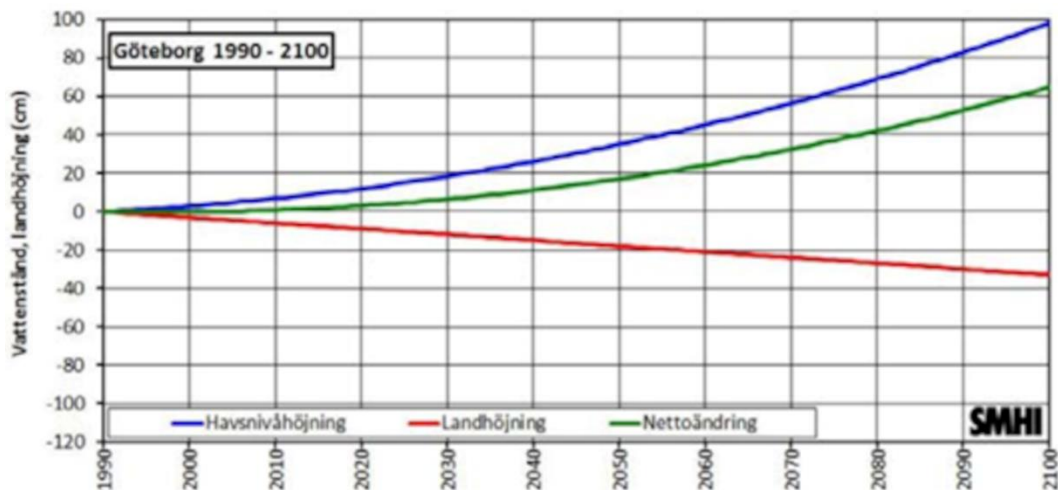
I samband med exempelvis en storm kan vattenståndet i havet stiga markant och förbli högt upp till ett dygn (SMHI, 2014). Detta brukar man benämna som en högvattenhändelse. Hur högt vattenståndet blir bestäms bland annat av hur mycket vatten som finns i området innan händelsen, vindens styrka och riktning, lufttrycket samt platsen lokala geografi. Under vissa förhållanden stiger vattenståndet till mycket höga nivåer och kan då orsaka omfattande översvämningar. Samtidigt når vågorna längre upp på land och kan orsaka erosion eller skador på konstruktioner.

Hur högt eller långt upp på land som översvämningen når i samband med en högvattenhändelse beror dels på vattenståndets utgångsläge, dels på den tillfälliga höjningen. De pågående klimatförändringarna medför bland annat att medelvattenståndet i havet stiger och takten för denna höjning överstiger den landhöjning som vi har i denna del av Sverige.

Med ett i framtiden allt högre utgångsläge för havets medelvattenstånd så kommer effekterna av högvattenhändelse som inträffar relativt sällan idag uppnås betydligt oftare i framtiden. Därutöver kommer platser som hitintills ansett helt säkra för översvämningar riskera att översvämmas.

Schematisk illustration av extrema högvattenhändelser och deras genomsnittliga återkomsttid under 1986–2005 och i framtiden. Som en konsekvens av den genomsnittliga höjningen av havsnivån beräknas lokala havsnivåer som historiskt inträffat en gång per sekul (historiska hundraårshändelser, HCE) återkomma oftare i framtiden. (IPCC: Havet och kryosfären i ett förändrat klimat, sammanfattning för beslutsfattare (2019))

Förenklad illustration av hur landhöjningen "bromsar upp" havsnivåhöjningen nettoeffekt på vattenståndet utmed västkusten (här illustrerat för Göteborg).

7.5.2 Ställningstaganden

7.5.2.1 Säkerhetsnivå för stigande hav

Vid all planering och utveckling av områden som kan komma att påverkas av högvattenhändelser i havet ska man planera och handlägga i enlighet med de rekommendationer som anges för olika typer av samhällsstruktur i Länsstyrelsens vägledning "Stigande vatten". De planeringsnivåer som gäller i Orust kommun kommer att behöva justeras allteftersom kunskapsläget förändras om de pågående klimatförändringarnas påverkan på havets medelvattennivå. Utgångspunkten för beräkningarna av dessa planeringsnivåer för olika typer av samhällsstruktur är en högvattenhändelse med en återkomsttid på åtminstone 200 år (med 95% sannolikhet) vilken i herefter refereras till som en dimensionerande högvattenhändelse. Vilken nivå detta innebär i praktiken justeras kontinuerligt i samband med uppdateringar av förväntad förändring av medelvattennivån (av IPCC eller SMHI rapporterat värde för övre sannolikhetsintervall).

Enligt beräkningar av SMHI motsvarar nivån för en högvattenhändelse idag med 200-års återkomsttid (med 95% sannolikhet) runt Orust 184 cm över havets normala nivå. Beräkningarna baseras på observationer från närområdet. En sådan havsvattenhöjning är temporär och varar från några timmar upp till något dygn. Högsta beräknade nivån för havsvattenståndet för denna del av Bohuskusten uppgår till 193 cm.

Boverket rekommenderar att man utgår från beräkningar för högsta möjliga extremnivåer utmed Sveriges kuster i samband med en högvattenhändelse vid arbetet med hållbar samhällsplanering. I brist på ett sådant kvalitetssäkrat underlag utgår kommunen från en högvattenhändelse med 200-årsåterkomsttid som dimensionerande högvattenhändelse.

Därutöver används tilläggsnivåer utifrån ett resonemang kring en utökad säkerhetsmarginal (se nedan) för att ta lokala förutsättningar i beaktande samt konsekvensen av en översvämning för aktuell bebyggelse. En samhällsviktig funktion så som exempelvis en vårdcentral eller ett ställverk behöver stå mer översvämningsskyddat än ett enklare garage eller båthus.

Genom att tillämpa en säkerhetsmarginal på 10 cm på nivån för kommunens dimensionerande högvattenhändelse säkerställs att ny bebyggelse samt relaterade skydds/anpassningsåtgärder klarar nivån för högsta beräknat havsvattenstånd.

För att utreda effekten av vågor och lokala topografiska förutsättningar som ytterligare kan bidra till högre vattenstånd i samband med en högvattenhändelse behöver en mer detaljerad studie genomföras. Denna effekt uppskattas ligga i spannet 0–50 cm för denna del av kusten, men skiljer sig markant för

olika delar av kommunen. Därtill bör effekten av tidvatten tas i beaktande vilken för västkusten uppgår till cirka 15 cm (SMHI 2017a). Detta medför utifrån ovanstående resonemang att säkerhetsmarginalen för den dimensionerande högvattenhändelsen är 25–75 cm. Vilken specifik planeringsnivå detta innebär för ett specifikt årtal har sammanställts i Tabell 1 nedan.

7.5.2.2 Tillbörlig säkerhetsmarginal hav

En tillbörlig säkerhetsmarginal för att ta i beaktande osäkerheter i kända och okända faktorer som kan påverka den lokala nivån i samband med en högvattenhändelse i havet har bedömts vara:

- Samhällsviktig funktion: >75 cm
- Ny sammanhållen bebyggelse: >=75 cm
- Befintlig bebyggelse samt förtätning inom denna: >25 cm för att säkerställa nivån för högsta beräknade högvattennivå inkluderat effekten av tidsvattensmaximum beaktas. Vid avvikelser ska en grundlig utredning visa på hur exempelvis platsspecifika höga kulturmiljövärden, naturvärden eller hållbar samhällsbyggnad beaktas samtidigt som människors liv och hälsa samt allmän samhällssäkerhet säkerställs.

Med utgångspunkt i begreppet översvämningszoner som presenteras i Länsstyrelsens rapport ”Stigande vatten”(2011) ämnar Orust kommun att förtydliga och samtidigt förenkla samhällsbyggnadsprocessen med avseende på översvämningsrisker samtidigt som man över tid succesivt minskar risken för översvämningsrelaterade skador på den bebyggda miljön.

7.5.2.3 Säkerhetsnivå röd

Understiger nivån för en dimensionerande högvattenhändelse i dagens klimat, med marginal för effekter för tidvattenvariationer och högsta beräknade havsvattenstånd i dagens klimat.

- Kommunen ger sin syn på befintlig och ny bebyggelse inom denna säkerhetsnivå samt redovisar översiktligt vilka åtgärder som krävs på kort, medellång och lång sikt för att hantera klimatriskerna. Denna syn i översiktsplanen ger förutsättningarna för vidare behov av utredningar etc.

7.5.2.4 Säkerhetsnivå orange

Överstiger nivån för en dimensionerande högvattenhändelse i dagens klimat med marginal för effekter för tidvattenvariationer och högsta beräknade havsvattenstånd i dagens klimat, men inte i framtiden (se ”långsiktig tidshorisont” och ”klimatutveckling”).

- Åtgärd krävs innan marken kan anses lämplig för ny byggnation. Föregås av fördjupad utredning.

7.5.2.5 Säkerhetsnivå gul

Överstiger preliminärt nivån för en dimensionerande högvattenhändelse i såväl dagens som framtidens klimat (se ”långsiktig tidshorisont” och ”klimatutveckling”) men utan tillbörlig säkerhetsmarginal.

- Detaljstudie krävs för att säkerställa att marken är lämplig för byggnation eller om åtgärd krävs först.

7.5.2.6 Säkerhetsnivå grön

Överstiger, med tillbörlig säkerhetsmarginal, nivån för dimensionerande högvattenhändelse i såväl dagens som framtidens klimat (se ”långsiktig tidshorisont” och ”klimatutveckling”).

- Bekräftad låg/obefintlig risk för översvämning från havet inom en överskådlig framtid. Marken kan anses lämplig för byggnation utifrån denna klimatrisk utan fördjupade studier.

Tabell 1: Tabellen visar nivåer (i meter) över medelhattenytan för havet i dagens klimat för kommunens olika säkerhetsnivåer medansende på översvämningsrisker från havet utifrån dagens kunskapsläge om klimatförändringarnas effekter på havsnivåhöjningen.

Årtal \ Säkerhetsnivå	Grön (m.ö.h.)	Gul (m.ö.h.)	Orange (m.ö.h.)	Röd (m.ö.h.)
2022	>2.59	2.10-2.59	2.09	0-2.08
2030	>2.72	2.23-2.72	2.09-2.22	
2070	>3.04	2.55-3.04	2.09-2.54	
2100	>3.43	2.84-3.43	2.09-2.83	
2120	>3.69	3.20-3.69	2.09-3.19	
2150	>4.09	3.60-4.09	2.09-3.59	

7.6 Höga nivåer och flöden i vattendrag

7.6.1 Risker

I samband med perioder av regn eller kraftig nederbörd kan vattennivån i åar och bäckar stiga så kraftigt att det orsakar översvämningar. Om havsvattenståndet är högt i samband med dessa perioder av höga flöden riskerar översvämningarna att bli än mer omfattande. På Orust gäller detta framför allt Varekilsån men även Henån.

7.6.2 Ställningstaganden

Säkerhetsnivå vattendrag/flöden

Orust kommun följer Länsstyrelsernas riktlinjer i ”Stigande vatten”.

7.6.2.1 Säkerhetsnivå röd

Understiger nivån för ett 200-årsflöde.

- Kommunen ger sin syn på befintlig och ny bebyggelse inom denna säkerhetsnivå samt redovisar översiktligt vilka åtgärder som krävs på kort, medellång och lång sikt för att hantera klimatriskerna. Denna syn i översiktsplanen ger förutsättningarna för vidare behov av utredningar etc.

7.6.2.2 Säkerhetsnivå orange

Överstiger nivån för ett 200-årsflöde.

- Åtgärd krävs innan marken kan anses lämplig för ny byggnation. Föregås av fördjupad utredning.

7.6.2.3 Säkerhetsnivå gul

Understiger nivån för ett beräknat högsta flöde.

- Detaljstudie krävs för att säkerställa att marken är lämplig för byggnation eller om åtgärd krävs först.

7.6.2.4 Säkerhetsnivå grön

Överstiger nivån för ett beräknat högsta flöde i kombination med nivån för dimensionerande högvattenhändelse i såväl dagens som framtidens klimat, med tillbörlig säkerhetsmarginal.

- Bekräftad låg/obefintlig risk för översvämning från vattendraget, eller från havet där vattendragets nivå påverkas av högvattenhändelser inom en överskådlig framtid. Marken kan anses lämplig för byggnation utifrån denna klimatrisk utan fördjupade studier.

Flera utredningar har påvisat att högnivåutvecklingen i flera av vattendragen (Henån, Varekilsån med flera) i Orust kommun bestäms av havsnivån i vattendragets nedre delar varför det är viktigt att studera den kombinerade effekten (med tillhörande sannolikhetsberäkning) av högre flöden i vattendraget och högvattenhändelser i havet för att utröna relevanta säkerhetsnivåer utmed respektive vattendrag i syfte att säkerställa att risken för översvämningsskador minskar i den bebyggda miljön.

Tabell 2 – Rekommenderad markanvändning inom respektive säkerhetszon med avseende på översvämningsrisker (i enlighet med Länsstyrelsens rekommendationer i "Stigande vatten")

Markanvändning \ säkerhetsnivå	Grön	Gul	Orange	Röd
Grönytor, vegetation och våtmarker som översvämningshantering	OK	OK	OK	OK
Jord- och skogsbruk	OK	OK	OK	OK
Parker, och rekreationsområden, sport och fritidsaktiviteter (utomhus)	OK	OK	OK	OK
Enklare byggnader, funktioner av mindre vikt; uthus, förråd, garage etc.	OK	OK	OK	Åtgärd krävs
Parkeringsplatser, uppställningsytor, vägar med alternativa förbifartsmöjligheter etc.	OK	OK	Åtgärd krävs	Åtgärd krävs
Industri och verksamheter (ej miljöfarlig); kontor, tillverkning, lager, partihandel, driftsbyggnader etc.	OK	Åtgärd krävs	Åtgärd krävs	Undvik
Service; restauranger, caféer, kultur etc.	OK	Åtgärd krävs	Åtgärd krävs	Undvik
Sport och fritidsaktiviteter (inomhus)	OK	Åtgärd krävs	Åtgärd krävs	Undvik
Sällanköpsvaruhandel och volymhandel; övrig handel etc.	OK	Åtgärd krävs	Åtgärd krävs	Undvik
Delårsboende och besöksboende	OK	Åtgärd krävs	Åtgärd krävs	Undvik
Helårsboende	OK	Åtgärd krävs	Undvik	Undvik
Dagligvaruhandel; livsmedel, apotek etc.	OK	Åtgärd krävs	Undvik	Undvik
Utbildning; skolor, universitet etc.	OK	Undvik	Undvik	Undvik
Hälso- och sjukvård samt omsorg; Akutsjukhus, primärvård, psykiatri, läkemedelsförsörjning, smittskydd, omsorg om barn, funktionshindrade, äldre etc.	OK	Undvik	Undvik	Undvik
Information och kommunikation; teletjänster, internet, radio, TV etc.	OK	Undvik	Undvik	Undvik
Energi- och kommunalteknisk försörjning; produktion/distribution av el och fjärrvärme, dricksvatten, hantering av avlopp, reningsverk, avfallshantering etc.	OK	Undvik	Undvik	Undvik
Transporter; riksvägar, vägar utan alternativa förbifartsmöjligheter, järnväg, kollektivtrafik etc.	OK	Undvik	Undvik	Undvik
Miljöfarliga industrier och förorenade deponier etc.	OK	Undvik	Undvik	Undvik
Skydd och säkerhet; räddningstjänst, polis, kriminalvård, SOS alarm, kustbevakning etc.	OK	Undvik	Undvik	Undvik

7.7 Ras, skred och erosion

7.7.1 Risker

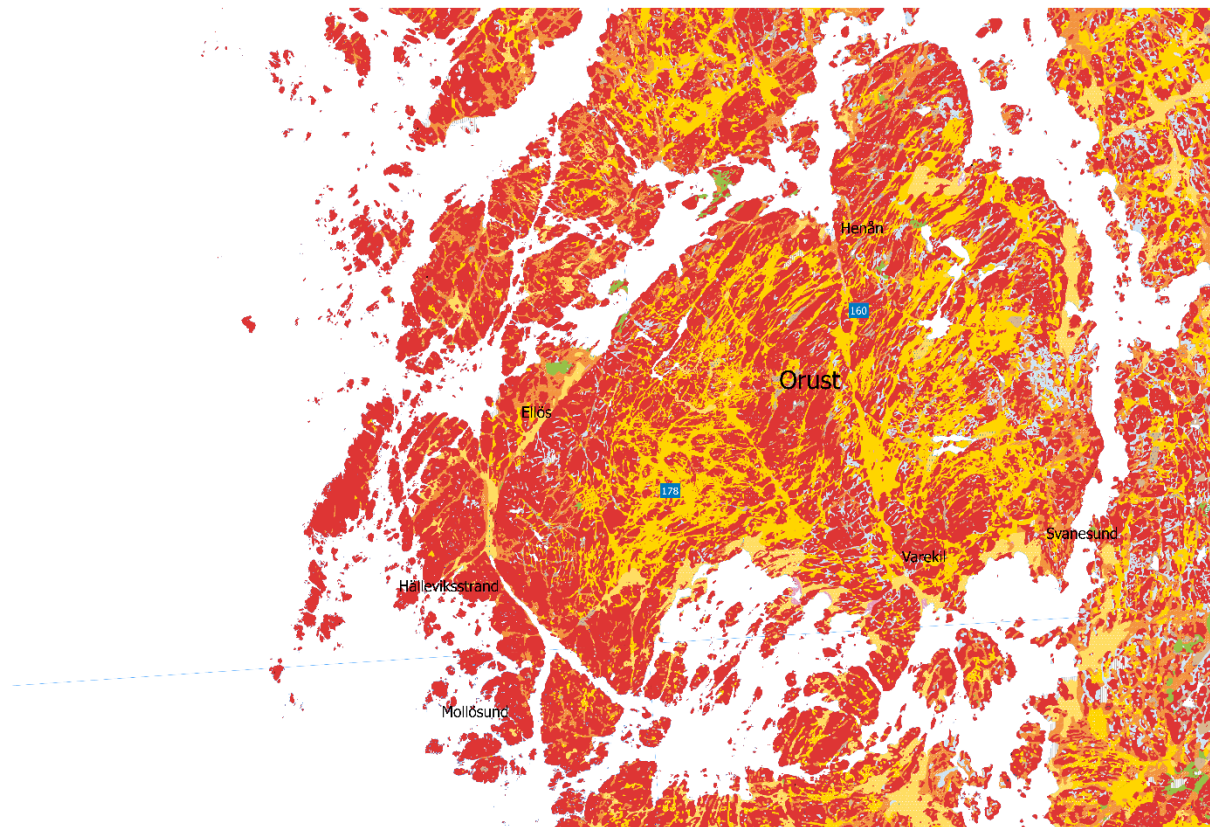
Gemensamt för ras och skred är att det huvudsakligen är en snabb massrörelse i jord eller i berg och att de kan inträffa utan förvarning.

Ras är när friktionsjord eller berg/block kommer i rörelse och delarna rör sig fritt i förhållande till varandra under hela förloppet.

Skred är när delar av jord eller en bergsslänt kommer i rörelse och där massan till en början är sammanhängande.

En orsak till erosion i vattendrag och längs stränder är att vattnet, genom rörelse, bearbetar slänten eller botten och att löst material transporteras bort. Erosion kan påverka ett vattendrag så att det bidrar till att ras och skred inträffar. Förändringar av vegetation eller vattenmängder, flödesvägar och rinnhastigheter i slänter med kraftiga lutningar kan också orsaka erosion.

De geologiska förhållandena inom Orust kommun är varierande. I huvudsak finns sammanhängande områden med berg i eller nära i dagen som avgränsas genom låglänta dalar med finjord och lera. En mängd naturliga vattendrag och diken korsar genom markområdena och över tid har det skapats raviner i landskapet. Förhållandena innebär att det i områden med lera kan finnas naturliga förutsättningar för skredrisk och vid branta bergsslänter kan det finnas risk för bergras och blocknedfall. Med hänsyn till detta är det nödvändigt att markens lämplighet klarläggs med avseende på risker för naturolyckor vid planläggning, förhandsbesked och bygglovsgivning.

Jordartskarta, SGU (Sveriges geologiska undersökning), visar översiktligt de geologiska förutsättningarna för Orust. Dominerande markförhållande är berg (röd markering) och inte en obetydande del med lera (gul markering). Mindre områden med huvudsakligen svämsediment och morän (orange respektive grön) förekommer också.

Naturliga erosionsprocesser pågår ständigt, vilket på sikt kan leda till ras och skred, samtidigt som mänskliga ingrepp kan påskynda dessa processer avsevärt. Klimatförändringen som över tid förväntas ge ökade variationer i nederbörd, ökande vattenflöden och översvämningar bedöms därmed ge påverkan i

form av ökad erosion i vattendrag och förändrade grundvattennivåer. Dessa naturliga förändringar av förutsättningarna får konsekvenser för markens stabilitet och byggbarhet.

Mänsklig påverkan som till exempel markbelastning vid byggnation, schakt och fyllning påverkar de naturliga förutsättningarna och innebär att sedan tidigare stabila områden kan bli instabila vid nybyggnation och markarbeten.

7.7.2 Ställningstaganden

För att möjliggöra fortsatt utveckling behöver samhället anpassas utifrån de naturliga förutsättningarna för den specifika platsen samt hur dessa förutsättningar ändras med tiden. Vid planläggning, förhandsbesked och bygglov behöver därför de ökande riskerna för ras och skred värderas med hänsyn till markanvändningen, även områden med befintlig markanvändning kan behöva ses över. Denna riskhänsyn avser främst lerområden med nivåskillnader och sluttande marktyper samt i anslutning till vattendrag eller utpekade skyfallsstråk. Detta är av speciell vikt vid förtätning, markarbeten och kompletterande bygglov.

Kommunen avser att inom översiktsplanepreioden ta fram geotekniska bedömningar för befintlig bebyggelse i kommunens tätorter och kustsamhällen som ligger i eller i anslutning till riskområden.

Kommunen avser därtill att identifiera vilka eventuella åtgärder som kan krävas för att säkerställa markens lämplighet fullt ut för den markanvändning som översiktsplanen anger.

Vid planläggning behöver de geotekniska riskerna utredas för hela påverkansområdet för den planerade samhällsutvecklingen såväl inom som utanför detaljplaneområdet.

Förutsättningar som indikerar att det kan finnas geotekniska säkerhetsrisker är:

- Lermark som lutar brantare än 1:10
- Erosion intill vattendrag, sjöar och hav
- Branta bergområden och lösa block som kan falla ned
- Skyfallsstråk genom områden med jordarter som är ras, skred eller erosionsbenägna

7.8 Mark- och vattenanvändning

Översiktsplanens utbyggnadsområden baseras på en sammanvägd bedömning av markens lämplighet. Underlaget som används för lämplighetsbedömningen av klimatrisker är klimatriskstrategins planeringszoner. Där anges vad som är lämplig markanvändning inom de olika zonerna.

I vissa fall har områden pekats ut för utveckling trots att åtgärder krävs för att hantera klimatrisker ur ett långsiktigt perspektiv. Det kan exempelvis bero på platsens strategiska läge, befintlig infrastruktur eller befintlig bebyggelse.

Huruvida en nybyggnation behöver prövas i detaljplan eller endast genom lovprövning regleras i Plan- och bygglagen (PBL). I de fall prövningen behöver ske i ett större sammanhang med hänsyn till den fysiska miljön inträder plankrav.

Samhällsutvecklingen utmed kusten utifrån ett långsiktigt strategiskt klimatriskperspektiv brukar delas in i tre olika vägval: attack, försvar och reträtt. Attack innebär att man genom olika åtgärder flyttar mötet mellan hav och samhälle längre ut än idag. Ett exempel är yttre skyddsportar som stänger ute de värsta stormarna från att nå in i en vik eller hamn. Det kan också innebära att man bygger ut samhället längre ut från kusten på exempelvis konstgjorda öar. Försvar innebär att dagens kustlinje (vattenkant) utgör linjen även för framtida skydd. Reträtt innebär att vissa områden tillåts svämma över och att gränsen för stigande hav går längre in än dagens vattenkant.

Det finns ett antal olika metoder för klimatanpassningsåtgärder: gemensamt skydd, objektsskydd eller planerad reträtt. Ett gemensamt skydd innebär att ett större område skyddas genom en anläggning. Det kan exempelvis vara en vall som uppförs längs med strandlinjen och skyddar flera fastigheter mot stigande havsnivåer. Ett gemensamt skydd kan ofta vara samhällsekonomiskt fördelaktigt ur ett långt perspektiv. Objektsskydd innebär att en eller ett par byggnader eller funktioner skyddas av en åtgärd. Det kan exempelvis innebära att en byggnad höjs för att undvika översvämning samt att infarten höjs till en säker nivå. Ett objektsskydd är ofta mindre komplicerat att genomföra. Planerad reträtt innebär att byggnader, funktioner och infrastruktur långsiktigt flyttas eller ersätts på översvämningssäkra platser.

7.8.1 Kommunens ställningstagande

Inom områden med befintlig bebyggelse och markanvändning som ligger inom riskzon för stigande hav och höga flöden i vattendrag krävs antingen objektsskydd eller ett gemensamt skydd för att möjliggöra tillkommande bebyggelse. En förutsättning för objektsskydd är att det kan lösas på ett lämpligt sätt som samverkar väl med övrig bebyggelseutveckling och klimatanpassning.

Inom utvecklad markanvändning kan det komma att krävas gemensamma klimatanpassningsåtgärder för tillkommande bebyggelse. Utan en gemensam åtgärd krävs objektsskydd och säkrad tillfartsväg för tillkommande bebyggelse.

För befintlig bebyggelse inom både pågående och utvecklad användning där gemensamma skydd inte uppförs är det upp till fastighetsägaren att hantera klimatrisker. Objektsskydd eller planerad reträtt är tänkbara lösningar.

I de fall objektsskydd bedöms vara mest lämpligt ska en tidshorisont på 100 år beaktas. Det innebär att förslaget ska vara utrett och visa att åtgärden är den mest lämpliga på lång sikt utifrån genomförande och förvaltning.

Där det finns omgivande bebyggelse kommer plankrav inträda även för mindre utbyggnader där klimatrisker föreligger och klimatanpassningsåtgärder behöver samordnas.

Ställningstaganden för krav på tillfartsväg för tillkommande bebyggelse gäller inom både pågående och utvecklad markanvändning.

Tillkommande bebyggelse avser ny bebyggelse samt större komplettering av befintlig bebyggelse eller ny användning av bebyggelse.

7.9 Vägar

Utöver kommunens ansvar vid fysisk planering bär kommunen ansvar för räddningstjänst enligt lag (2003:778). Vid plötsliga översvämningar, ras eller skred har kommunen skyldighet att agera med räddningsinsatser i den utsträckning det är möjligt. Ansvaret innebär att hindra eller begränsa skador, men inte att ersätta förstörd egendom. Klimatanpassningåtgärder på statlig väg ansvaras av Trafikverket. Inom kommunen är merparten av vägarna enskilda, vilket innebär att samfälligheter eller enskilda fastighetsägare är väghållare.

Kommunen får i samband med detaljplanering teckna avtal med en exploatör att genomföra åtgärder som är nödvändiga för planens genomförande. Exploatörens åtagande ska stå i rimligt förhållande till dennes nytta av planen.

7.9.1 Kommunens ställningstagande utöver redan gällande krav

Kravet om räddningsinsatser tillsammans med skyldigheterna vid fysisk planering innebär att tillfartsväg till bebyggelse eller andra viktiga funktioner behöver säkerställas i detaljplan, även vid tillfällig översvämning från havet eller extrema skyfall. Det kan exempelvis innebära att kommunen tecknar avtal med en exploatör (och eventuellt annan part som gynnas) om denne åtar sig att göra åtgärder på en lågt liggande tillfartsväg för att möjliggöra exploatering.

Samma principer för lämplighetsprövning av tillfartsvägar ska tillämpas även vid lovgivning, förhandsbesked och planbesked.

7.9.2 Etappvis utbyggnad

I de fall där utredningen visar att det är mest lämpligt att en klimatanpassningsåtgärd byggs ut i etapper eller i framtiden kan kommunen tillåta det. För detta krävs särskilda skäl, som exempelvis att åtgärden påverkar befintlig bebyggelse med höga kulturvärden eller att en kostnad-nyttoanalys visar att en etappvis utbyggnad för ett gemensamt skydd är mer samhällsekonomiskt lönsam. Kommunen kan bara ställa krav på åtgärder i samband med detaljplaners genomförande, därför ska åtgärder i första hand knytas till detaljplanen via avtal.

7.10 Konsekvensanalys översvämning

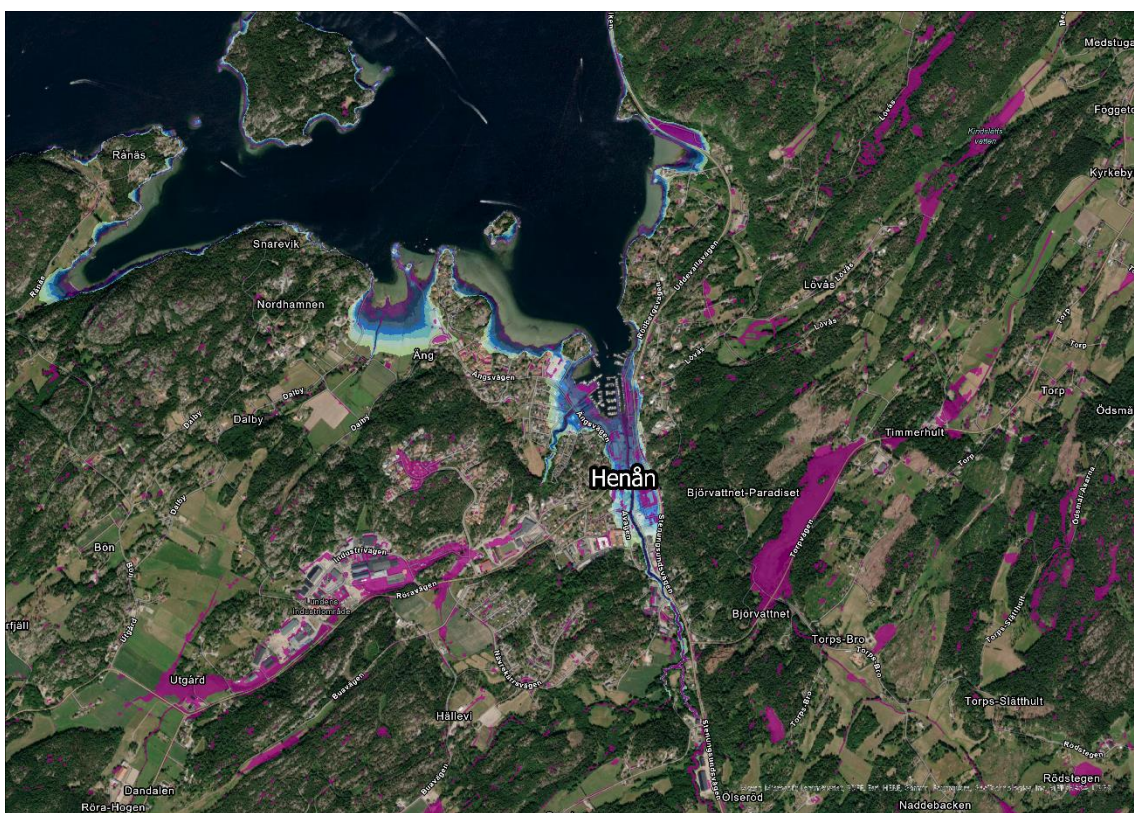
Här nedan följer en översiktlig konsekvensanalys vid översvämning i samband med kraftig nederbörd eller en högvattenhändelse i havet.

7.10.1 Henån

Delar av tätorten ligger relativt lågt gentemot havet samt har ett flertal instängda områden som riskerar att översvämmas vid högvattenhändelser eller skyfall.

Samhällsviktiga funktioner med identifierad översvämningsrisk: kommunhuset, bank, bankomat, handel, pumpstation, riksväg 160 samt infarten till vårdcentral.

Utifrån risken för översvämning från havet så anger tabell 3 nedan tydligt att samtliga identifierade samhällsviktiga funktioner återfinns inom säkerhetsnivå röd. Detta innebär att dessa riskerar att skadas i samband med en dimensionerande högvattenhändelse. Andra samhällsstrukturer som riskerar att påverkas av översvämnings från havet är äldreboende, busstation, livsmedelsaffärer, teknisk infrastruktur så som nätstationer samt ett flertal bostadshus.

Tabell 3 (Henån)

Samhällsfunktion	Kritiska nivåer hav	Översvämningsdjup skyfall	Skyfallsflöden
Hamnplan	40 cm	<20 cm	
Industri	90 cm	> 100 cm	stort flöde
Handelslokal/verksamhetslokal	120 cm	> 20 cm	stort flöde
Teknisk infrastruktur	120 cm	> 20 cm	
Offentlig byggnad	160 cm	> 60 cm	stort flöde
Livsmedelsaffär	160 cm	> 50 cm	
Bostadshus	180 cm	> 100 cm	stort flöde
Vägar (>20 cm)	150–160 cm	> 30 cm	stort flöde
Sjöbodar	150 cm		

7.10.2 Ellös

Delar av tätorten ligger relativt lågt gentemot havet samt har ett flertal instängda områden som riskerar att översvämmas vid högvattenhändelser eller skyfall.

Samhällsviktiga funktioner med identifierad översvämningsrisk: förskola, handikappomsorg, äldreboende, varv, industri, hamn, bank, bankomat, tillfartsväg, service, busstation samt två pumpstationer. Utifrån risken för översvämmning från havet så anger tabell 4 nedan tydligt att flertalet identifierade samhällsviktiga funktioner återfinns inom säkerhetsnivå röd. Detta innebär att dessa riskerar att skadas i samband med en dimensionerande högvattenhändelse. Andra samhällsstrukturer som riskerar att påverkas av översvämmningar från havet är framförallt bostadshus.

Tabell 4 (Ellös)

Samhällsfunktion	Kritiska nivåer hav	Översvämningsdjup skyfall	Skyfallsflöden
Hamnplan	75 cm		
Industri	110 cm	<20 cm	stort flöde
Handelslokal/verksamhetslokal	135 cm	<20 cm	
Teknisk infrastruktur	150 cm		
Offentlig byggnad	ingen information	<20 cm	
Livsmedelsaffär	ej relevant		
Bostadshus	120 cm	> 60 cm	
Vägar (>20 cm)	180 cm	> 20 cm	stort flöde
Sjöbodar	100 cm		

7.10.3 Svanesund

Huvuddelen av tätorten ligger lite inåt ön och på en höjd över havet som medför att utsattheten vid högvattenhändelser är begränsad, med undantag för färjeläget. Inne i samhället finns ett flertal platser som i samband kraftig nederbörd kan komma att översvämmas.

Samhällsviktiga funktioner med identifierad översvämningsrisk: Bilfärjeläge, bankomat, bank, pumpstationer samt ett äldreboende. Utifrån risken för översvämning från havet så anger tabell 5 nedan att samhällsstrukturer så som hamnplan, anslutande vägar, viss industri samt åtminstone ett bostadshus återfinns inom säkerhetsnivå röd. Detta innebär att dessa riskerar att skadas i samband med en dimensionerande högvattenhändelse.

Tabell 5 (Svanesund)

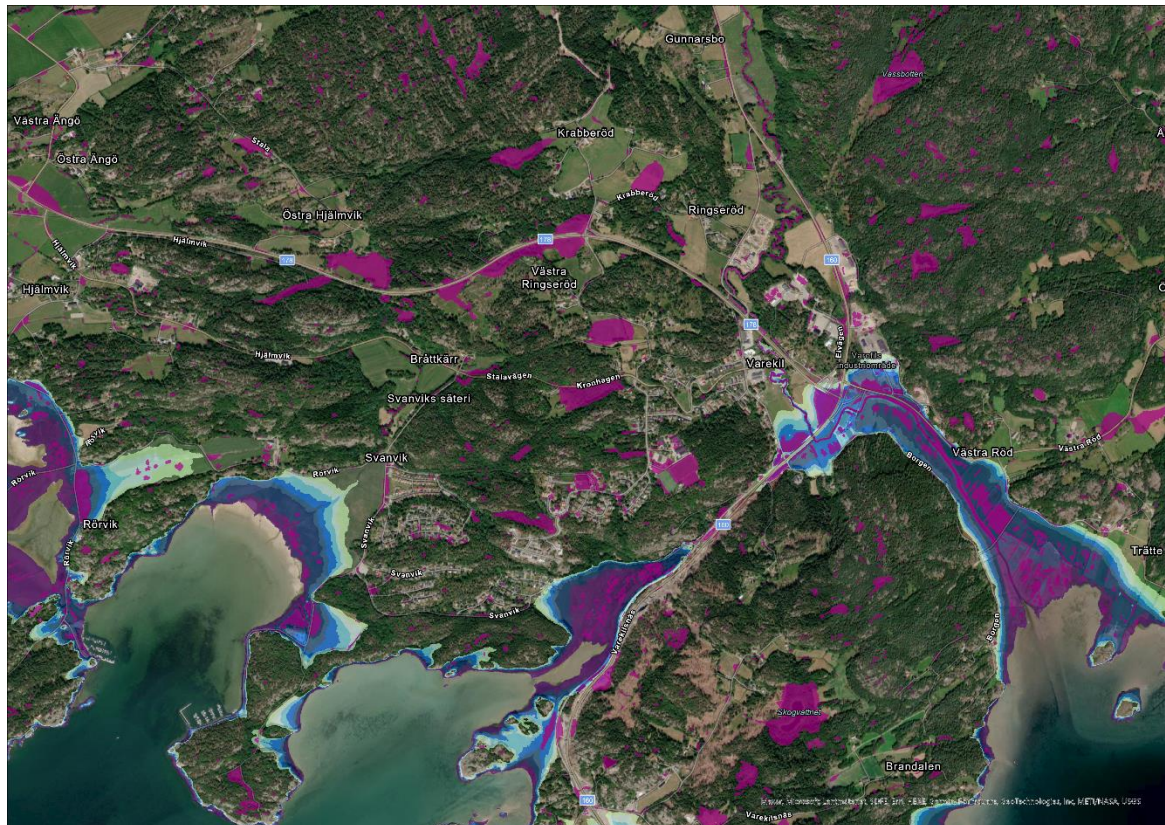
Samhällsfunktion	Kritiska nivåer hav	Översvämningsdjup skyfall	Skyfallsflöden
Hamnplan	190 cm (färjeläget)		
Industri	190 cm	> 25 cm	stort flöde
Handelslokal/verksamhetslokal	ej relevant	> 30 cm	stort flöde
Teknisk infrastruktur	260 cm		
Offentlig byggnad	ej relevant		
Livsmedelsaffär	ej relevant	<15 cm	
Bostadshus	200 cm	> 20 cm	stort flöde
Vägar (>20 cm)	190 cm (färjeläget)	<20 cm	stort flöde
Sjöbodrar	ej relevant		

7.10.4 Varekil

Tätorten ligger en bit inåt ön men delar av samhället ligger så låglänt att det ändå kan översvämmas i samband med högvattenhändelser från havet eller höga flöden i Varekilsån. Det finns utöver detta ett antal platser som riskerar påverkas i samband med kraftig nederbörd.

Samhällsviktiga funktioner med identifierad översvämningsrisk: Avloppsreningsverk, Bensinstation, RV178 samt väg 734. Utifrån risken för översvämnning från havet så anger tabell 6 nedan att samhällsstrukturer så som viss industri, teknisk infrastruktur, handels/verksamhetslokaler samt vissa vägar återfinns inom säkerhetsnivå röd. Detta innebär att dessa riskerar att skadas i samband med en dimensionerande högvattenhändelse.

Tabell 6 (Varekil)

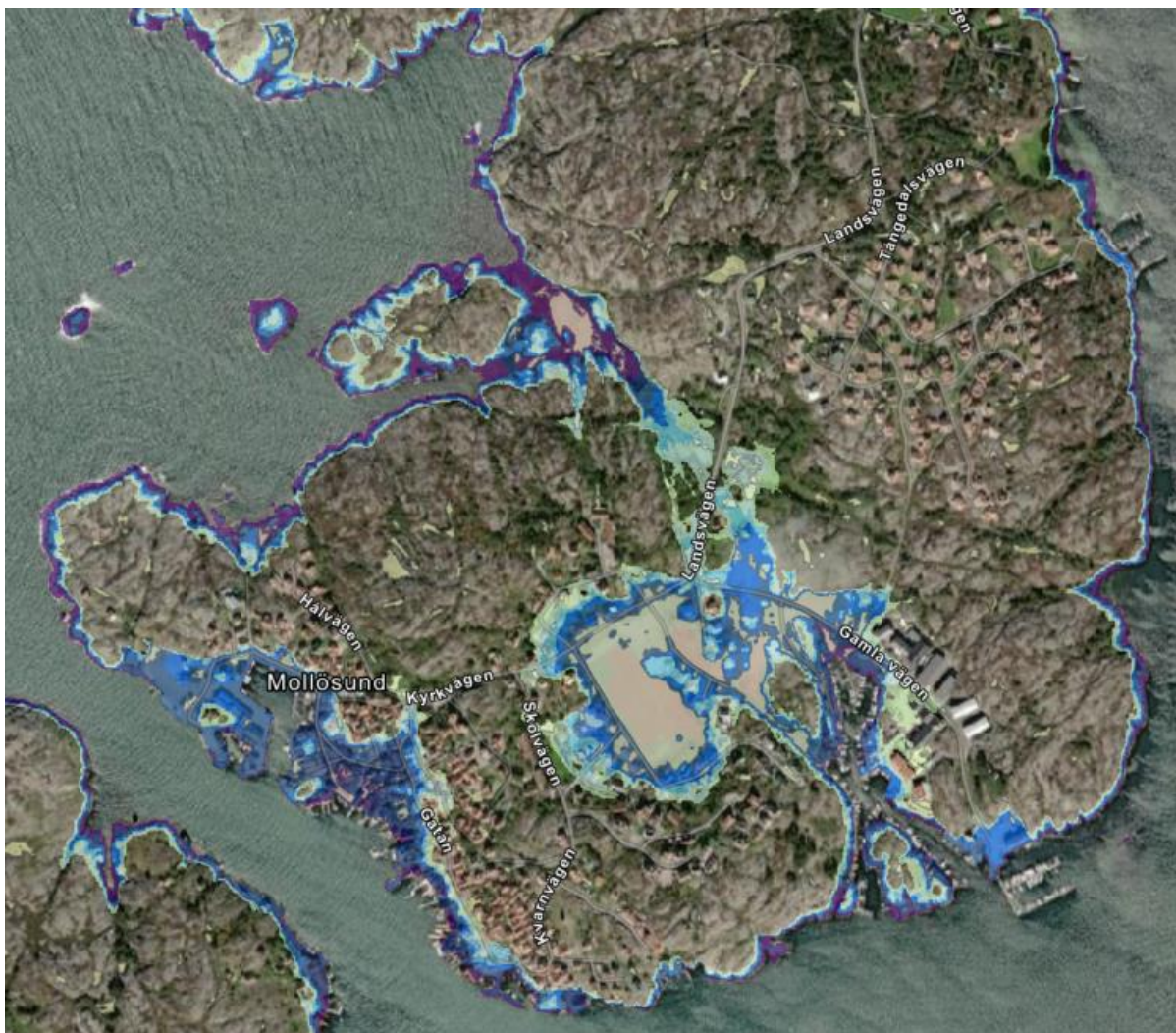
Samhällsfunktion	Kritiska nivåer hav	Översvämningsdjup skyfall	Skyfallsflöden
Hamnplan	ej relevant		
Industri	170 cm	<10 cm	
Handelslokal/verksamhetslokal	200 cm	<10 cm	
Teknisk infrastruktur	160 cm	<20 cm	
Offentlig byggnad	ej relevant	<20 cm	
Livsmedelsaffär	760 cm		
Bostadshus	280 cm	<20 cm	
Vägar (>20 cm)	160 cm	25 cm	
Sjöbodar	ej relevant		

7.10.5 Övriga kustsamhällen

7.10.5.1 Mollösund

Samhällsviktiga funktioner med identifierad översvämningsrisk: Räddningsvärn

Utifrån risken för översvämnning från havet så anger tabell 7 nedan tydligt att samtliga identifierade samhällsstrukturer återfinns inom säkerhetsnivå röd. Detta innebär att dessa riskerar att skadas i samband med en dimensionerande högvattenhändelse.

Tabell 7 (Mollösund)

Samhällsfunktion	Kritiska nivåer hav	Översvämningsdjup skyfall	Skyfallsflöden
Hamnplan	135 cm		
Industri	170 cm		
Handelslokal/verksamhetslokal	170 cm		
Teknisk infrastruktur	180 cm		
Offentlig byggnad	180 cm		
Livsmedelsaffär	140 cm		
Bostadshus	120 cm	> 40 cm	
Vägar (>20 cm)	140 cm	<20 cm	stort flöde
Sjöbodar	100 cm	> 20 cm	

7.10.5.2 Nösund

Samhällsviktiga funktioner med identifierad översvämningsrisk: Räddningsvärn

Utifrån risken för översvämnning från havet så anger tabell 7 nedan tydligt att samtliga identifierade samhällsstrukturer återfinns inom säkerhetsnivå röd. Detta innebär att dessa riskerar att skadas i samband med en dimensionerande högvattenhändelse.

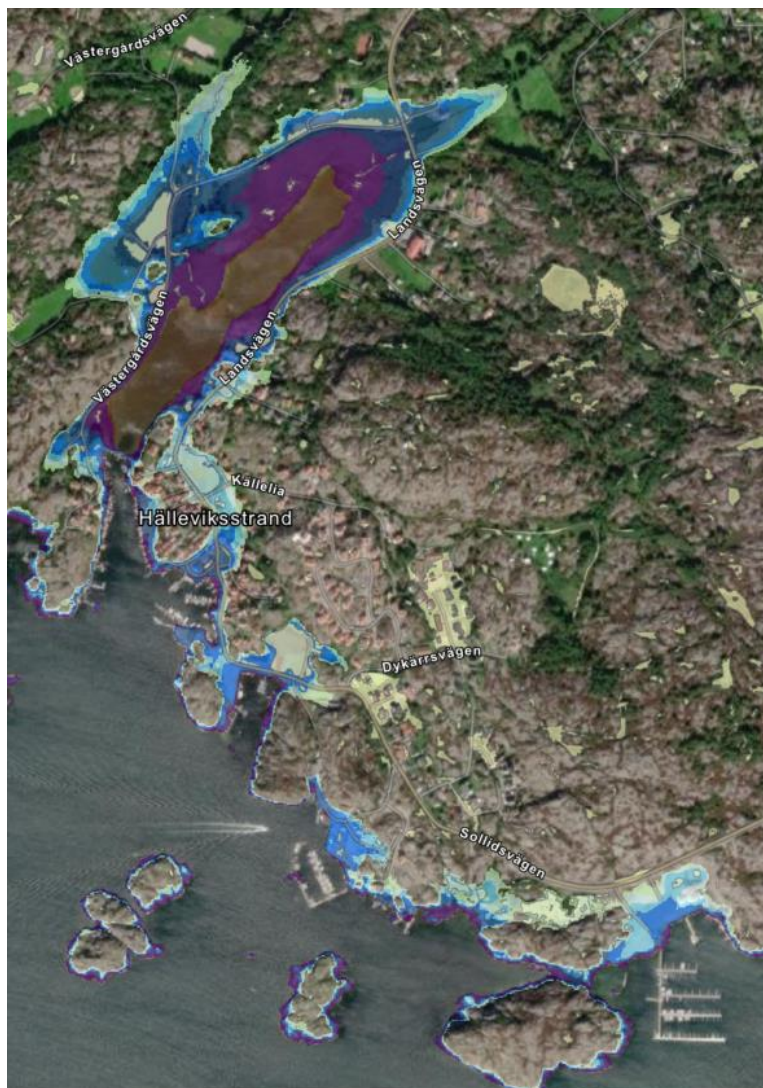
Tabell 8 (Nösund)

Samhällsfunktion	Kritiska nivåer hav	Översvämningsdjup skyfall	Skyfallsflöden
Hamnplan	120 cm		
Industri	ej identifierat		
Handelslokal/verksamhetslokal	200 cm		
Teknisk infrastruktur	360 cm		
Offentlig byggnad	ej identifierat		
Livsmedelsaffär	ej identifierat		
Bostadshus	160 cm	>100 cm	stor flödesväg
Vägar (>20 cm)	250 cm (LV740)		stor flödesväg
Sjöbodar	100 cm	> 20 cm	

7.10.5.3 Hälleviksstrand

Samhällsviktiga funktioner med identifierad översvämningsrisk: -

Utifrån risken för översvämnning från havet så anger tabell 9 nedan att samhällsstrukturerna hamnplan, handelslokal/verksamhetslokal, bostadshus, vägar och sjöbodar återfinns inom säkerhetsnivå röd. Detta innebär att dessa riskerar att skadas i samband med en dimensionerande högvattenhändelse.

Tabell 9 (Hälleviksstrand)

Samhällsfunktion	Kritiska nivåer hav	Översvämningsdjup skyfall	Skyfallsflöden
Hamnplan	140 cm		
Industri	330 cm		
Handelslokal/verksamhetslokal	200 cm		
Teknisk infrastruktur	440 cm		
Offentlig byggnad	230 cm (museum)		
Livsmedelsaffär	ej relevant		
Bostadshus	150 cm	> 40 cm	stort flöde
Vägar (>20 cm)	160 cm	<20 cm	
Sjöbodar	130 cm		

7.10.5.4 Edshultshall

Samhällsviktiga funktioner med identifierad översvämningsrisk: -

Utifrån risken för översvämnning från havet så anger tabell 10 nedan att samhällsstrukturerna hamnplan, bostadshus och sjöbodar återfinns inom säkerhetsnivå röd. Detta innebär att dessa riskerar att skadas i samband med en dimensionerande högyattenhändelse.

Tabell 10 (Edshultshall)

Samhällsfunktion	Kritiska nivåer hav	Översvämningsdjup skyfall	Skyfallsflöden
Hamnplan	150 cm		
Industri	ej identifierat		
Handelslokal/verksamhetslokal	410 cm		
Teknisk infrastruktur	300 cm		
Offentlig byggnad	ej identifierat		
Livsmedelsaffär	ej identifierat		
Bostadshus	150 cm	> 100 cm	stort flöde
Vägar (>20 cm)	370 cm	<20 cm	stort flöde
Sjöbodar	130 cm		

7.10.5.5 Stocken

Samhällsviktiga funktioner med identifierad översvämningsrisk: -

Utifrån risken för översvämnning från havet så anger tabell 11 nedan att samhällsstrukturerna hamnplan, industri, handelslokal/verksamhetslokal, teknisk infrastruktur, bostadshus, vägar och sjöbodar återfinns inom säkerhetsnivå röd. Detta innebär att dessa riskerar att skadas i samband med en dimensionerande högvattenhändelse.

Tabell 11 (Stocken)

Samhällsfunktion	Kritiska nivåer hav	Översvämningsdjup skyfall	Skyfallsflöden
Hamnplan	130 cm		
Industri	140 cm		
Handelslokal/verksamhetslokal	130 cm		
Teknisk infrastruktur	200 cm		
Offentlig byggnad	ej identifierat		
Livsmedelsaffär	ej identifierat		
Bostadshus	150 cm	> 60 cm	
Vägar (>20 cm)	140 cm	>20 cm	stort flöde
Sjöbodar	100 cm		

7.10.5.6 Kungsviken

Samhällsviktiga funktioner med identifierad översvämningsrisk: -

Utifrån risken för översvämnning från havet så anger tabell 12 nedan tydligt att samtliga identifierade samhällsstrukturer återfinns inom eller på gränsen till säkerhetsnivå röd. Detta innebär att dessa riskerar att skadas i samband med en dimensionerande högvattenhändelse.

Tabell 12 (Kungsviken)

Samhällsfunktion	Kritiska nivåer hav	Översvämningsdjup skyfall	Skyfallsflöden
Hamnplan	100 cm		
Industri	210 cm		
Handelslokal/verksamhetslokal	210 cm	> 100 cm	Stort flöde
Teknisk infrastruktur	170 cm		
Offentlig byggnad	ej identifierat		
Livsmedelsaffär	210 cm	<10 cm	Stort flöde
Bostadshus	110 cm	15 cm	
Vägar (>20 cm)	160 cm	<20 cm	Stort flöde
Sjöbodar	ej relevant		

7.10.5.7 Slussen

Samhällsviktiga funktioner med identifierad översvämningsrisk: -

Utifrån risken för översvämnning från havet så anger tabell 13 nedan tydligt att samtliga identifierade samhällsstrukturer återfinns inom eller på gränsen till säkerhetsnivå röd. Detta innebär att dessa riskerar att skadas i samband med en dimensionerande högvattenhändelse.

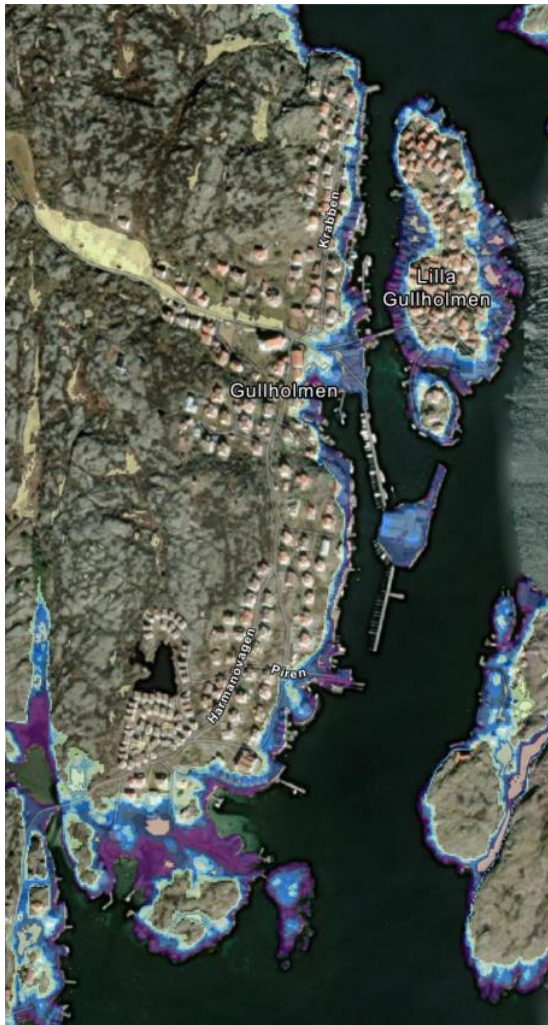
Tabell 13 (Slussen)

Samhällsfunktion	Kritiska nivåer hav	Översvämningsdjup skyfall	Skyfallsflöden
Hamnplan	150 cm		
Industri	120 cm	<20 cm	stort flöde
Handelslokal/verksamhetslokal	160 cm		
Teknisk infrastruktur	210 cm		
Offentlig byggnad	ej identifierat		
Livsmedelsaffär	ej identifierat		
Bostadshus	140 cm		
Vägar (>20 cm)	170 cm	~20 cm	stort flöde
Sjöbodar	ej relevant		

7.10.5.8 Gullholmen

Samhällsviktiga funktioner med identifierad översvämningsrisk: -

Utifrån risken för översvämnning från havet så anger tabell 14 nedan tydligt att samtliga identifierade samhällsstrukturer återfinns inom säkerhetsnivå röd. Detta innebär att dessa riskerar att skadas i samband med en dimensionerande högvattenhändelse.

Tabell 14 (Gullholmen)

Samhällsfunktion	Kritiska nivåer hav	Översvämningsdjup skyfall	Skyfallsflöden
Hamnplan	150 cm		
Industri	160 cm		
Handelslokal/verksamhetslokal	140 cm		
Teknisk infrastruktur	ej identifierat		
Offentlig byggnad	ej identifierat		
Livsmedelsaffär	160 cm		
Bostadshus	120 cm	> 60 cm	
Vägar (>20 cm)	160 cm (personfärjepiren under vatten)	> 40 cm	stort flöde
Sjöbodar	100 cm		

7.10.5.9 Kåringön

Samhällsviktiga funktioner med identifierad översvämningsrisk: -

Utifrån risken för översvämnning från havet så anger tabell 15 nedan tydligt att samtliga identifierade samhällsstrukturer återfinns inom säkerhetsnivå röd.

Tabell 15 (Kåringön)

Samhällsfunktion	Kritiska nivåer hav	Översvämningsdjup skyfall	Skyfallsflöden
Hamnplan	170 cm		
Industri	ej identifierat		
Handelslokal/verksamhetslokal	150 cm	>20cm	
Teknisk infrastruktur	ej identifierat		
Offentlig byggnad	ej identifierat		
Livsmedelsaffär	180 cm		
Bostadshus	180 cm		
Vägar (>20 cm)	170 cm (personfärjepiren under vatten)	>100 cm	
Sjöbodar	120 cm		

7.10.6 Prioriterat vägnät

Kommunen har pekat ut riksväg 160, riksväg 178 samt länsväg 734 som samhällsviktig infrastruktur.

Utifrån risken för översvämnning från havet så anger tabell 16 att flera delsträckor av RV160 samt även en

delsträcka av LV734 återfinns inom säkerhetsnivå röd. Detta innebär att dessa riskerar att skadas i samband med en dimensionerande högvattenhändelse något som kan få stor påverkan på andra samhällsfunktioner inom kommunen.

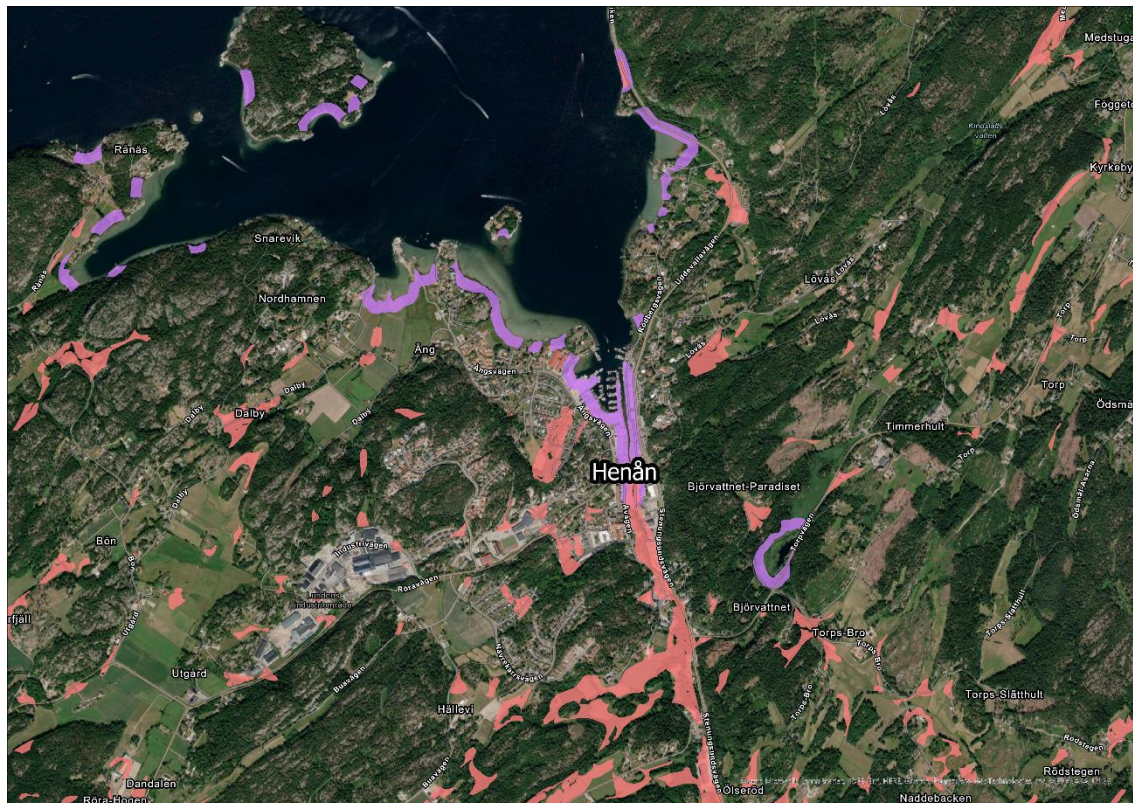
Tabell 16 (Prioriterat vägnät)

Väg	Plats	Kritiska nivåer hav	Översvämningsdjup skyfall
RV160	(Rotviksbro 160/161/787)	160/190	
RV160	Nötevikén	225/250 cm	
RV160	Henån	160 cm	
RV160	Varekil	290 cm	>20 cm
RV160	Södra Orust (160/1158)	260 cm	
RV160	Mjörn	195 cm	
RV160	Tjörn	225 cm	
LV178	Varekil	270 cm	>20cm
LV734	Varekil	160 cm	

7.11 Ras, skred och erosion

Här nedan följer en översiktlig riskbedömningsanalys med avseende på ras, skred och erosion på tätortsnivå.

7.11.1 Henån

Visade aktsamhetsområden i centrala Henån och dels kring de strandnära områdena i den norra delen mot Kalvfjorden där det finns lera och finkorniga sediment och i anslutning till Henån där bedömningen är att det kan finnas förutsättningar för erosion och skredproblematik. Äldre kajläggningar i de strandnära delarna har sedan tidigare bedömts att de behöver underhållas och förnyas.

Längs Ängsbäcken samt bäcken genom Bön och Dalby finns delar som är aktsamhetsområden och bedöms vara känsliga för erosion.

Det är av stor vikt att det inte uppkommer erosion i anslutning till bebyggelse, infrastruktur och anläggningar som kan försämra de rådande förhållandena så att skredrisken kan öka.

Flera branta bergsluttningar förekommer och aktsamhet kring dessa behöver hållas.

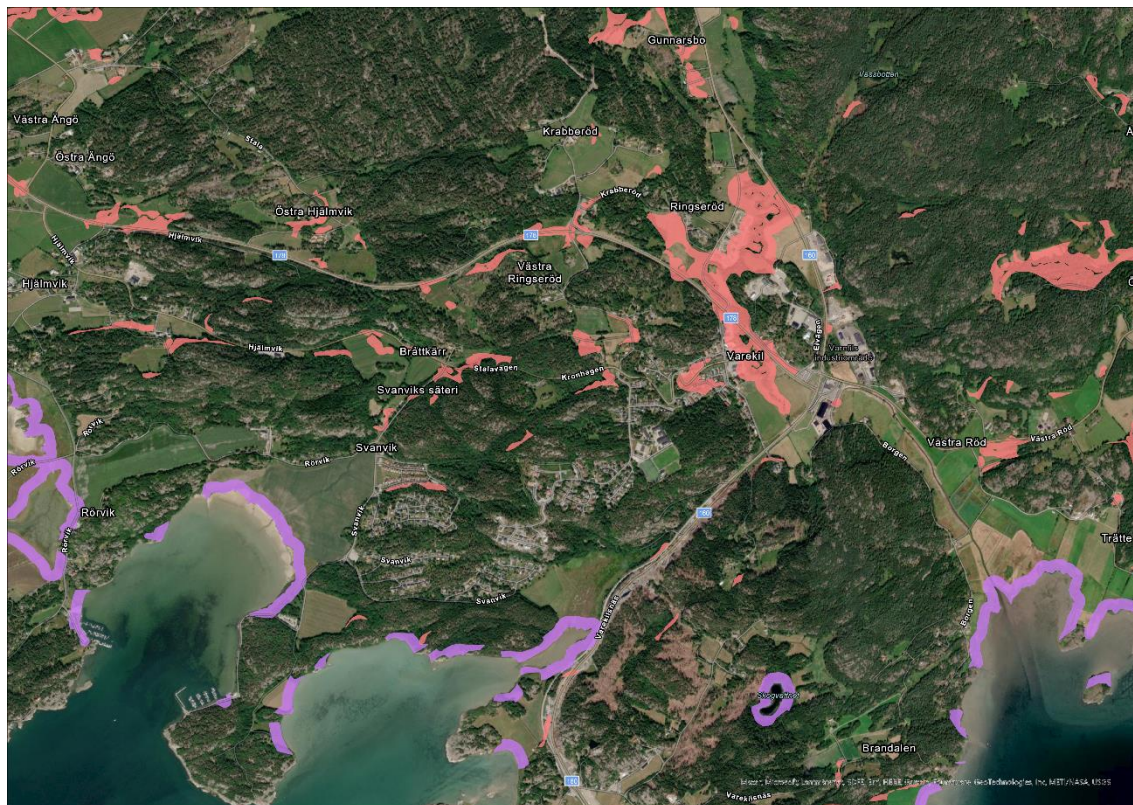
Tidigare utredningar visar att leran är sättningsbenägen, och där fyllnadsmassor har lagts på leran kan dessa sättningar vara besvärande.

7.11.2 Svanesund

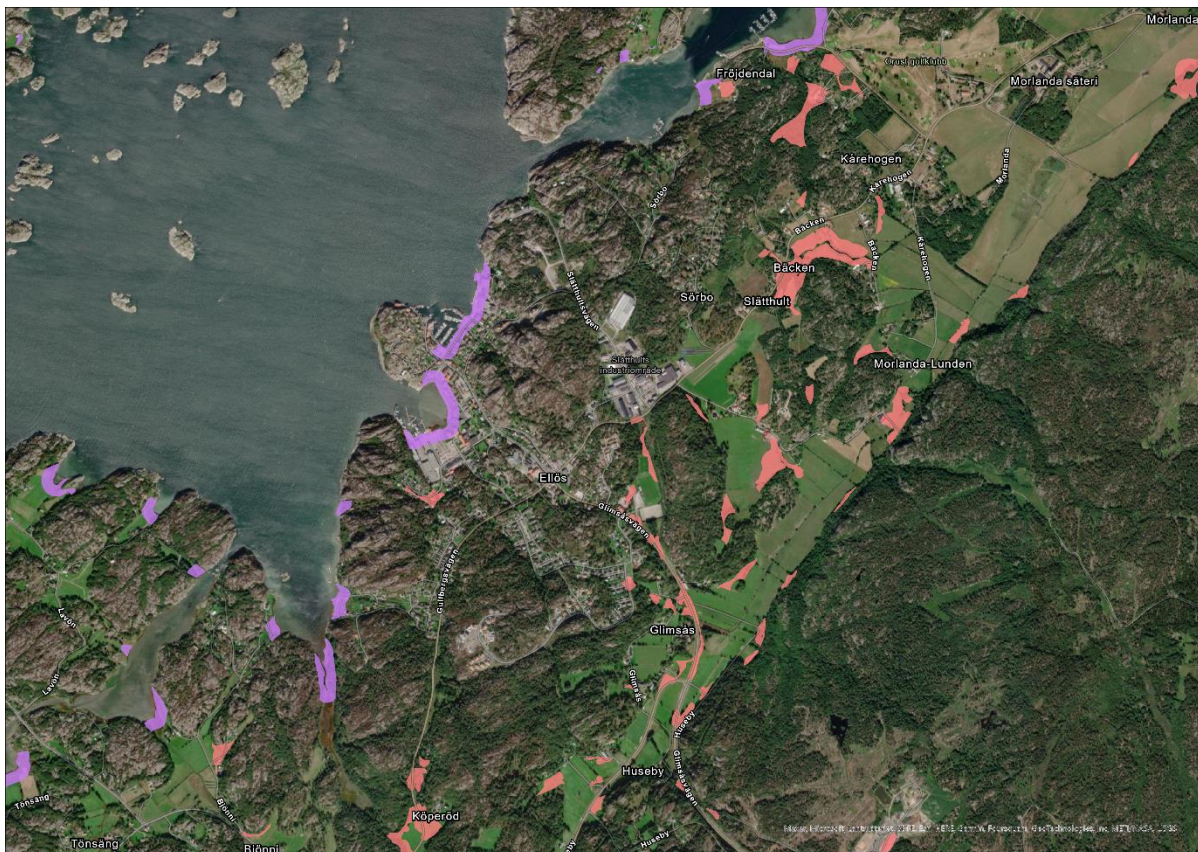
Aktsamhetsområden finns mot Halsefjorden. Dels vid de relativt flacka strandnära områdena i den södra delen, utan någon nämnvärd påverkan för befintlig bebyggelse, dels för de något brantare delarna i öster, där delar av den befintliga bebyggelsen ligger inom aktsamhetsområden. Andra aktsamhetsområden finns även inom den centrala delen av Svanesund, och till exempel i anslutning till vattendraget vid Långelanda, Lunden, Mølneby och Burås. I direkt anslutning till vattendragen finns i huvudsak ingen befintlig bebyggelse, men uppkommer erosion och mindre skred längs vattendragen kan det innebära att gränserna på aktsamhetskartan förflyttas och bebyggelse kan bli påverkad.

7.11.3 Varekil

Ett större sammanhängande område kring Varekilsån är utpekad som aktsamhetsområde och på delar av sträckan finns bebyggelse. Det är av stor vikt att det inte uppkommer erosion i vattendraget som kan försämra förutsättningarna för befintlig bebyggelse och befintlig infrastruktur. Delar inom det centralt belägna bostadsområdet i anslutning till Stalavägen är aktsamhetsmarkerat utifrån att det är sluttande lermark i området och förändring av marknivåer kan därför påverka stabiliteten i området. Lokalt finns även bergsluttningar som är branta och behöver hanteras med aktsamhet.

7.11.4 Ellös

Utpekade aktsamhetsområden i Ellös är inom de västra delarna i anslutning till havet. Bostadsbebyggelse vid Hällavägen har även identifierats som aktsamhetsområde. Övriga områden utgörs till stor del av berg. Aktsamhet behöver iakttas där det förekommer branta bergssluttningar.

7.11.5 De mindre kustorterna

Generellt utgörs marken i den västra delen av Orust, där flera av de mindre kustorterna är belägna, till stora delar av berg. Med anledning av detta bedöms den huvudsakliga risken i dessa delar utgöras av bergras eller blocknedfall.

7.11.5.1 Mollösund

Berg och fastmark är helt dominerande. Aktsamhetsområden utgörs endast av de delar där utfyllnader har utförts i anslutning till hamnar och sjöbodar. För dessa är förutsättningar för ras- och skredproblematik kopplade till anläggningens utförande och skick.

7.11.5.2 Nösund

Orten utgörs av stora områden med berg men även flacka sluttande strandnära områden i vikarna mot väster. Sammanhängande bebyggda områden i nordost (Kalvhagevägen och Arekullevägen) är utpekade som aktsamhetsområden, samt även längs Nya vägen och bäcken som finns i anslutning.

7.11.5.3 Hällevikstrand

Större delen av orten utgörs av fastmark och berg. Flacka områden med finjord/lera förekommer i anslutning till landsvägen vid Lerkilen samt vid ett angränsande område med bebyggelse vid landsvägen har pekats ut som aktsamhetsområden. Mindre aktsamhetsområden förekommer även vid Pers udde och Hälleviksstrands varv.

7.11.5.4 Edshultshall

Större delen av orten utgörs av fastmark och berg. Strandnära delar i Sollid och Barrevik, som utgörs av flacka lerområden, är utpekade som aktsamhetsområden.

7.11.5.5 Stocken

Större delen av området utgörs av fastmark och berg. Flack strandnära mark sydost om hamnen är utpekad som aktsamhetsområde.

7.11.5.6 Kungsviken

Området är med hänsyn till ras- och skredrisker komplext. Branta bergssluttningar utgör akksamhetsområden. Inom detaljplanerat område finns sedan 2014 konstaterade risker för bergras. Låglänta områden längs hamnen och i öster samt högre liggande område i söder utmed bäcken är markerade som akksamhetsområden. Det är verifierat med geotekniska utredningar att stabiliteten i området är ansträngd och behöver klarläggas vid varje förändring.

7.11.5.7 Slussen

Kockheds bäck, Strömsån och Kleveån är akksamhetsområden tillsammans med lersluttningar ner mot delar av Slussenkilens västra strand där det finns befintlig bebyggelse. Branta bergssluttningar förekommer och akksamhet kring dessa behöver iakttas.

7.11.5.8 Gullholmen

Området utgörs av fastmark och berg.

7.11.5.9 Kåringön

Området utgörs av fastmark och berg.

7.12 Samhällsekonomisk analys

Som underlag för strategiska val för klimatanpassning är samhällsekonomiska bedömningar viktiga för att tillse att kostnaderna för de åtgärder som genomförs är i rimlig proportion till de nyttor som åtgärderna medför i samhället. Samhällsekonomiska bedömningar är därmed viktiga för en sund prioritering av samhällets begränsade resurser.

Med samhällsekonomiska termer menas närmare bestämt handlingsalternativens (här klimatanpassningsåtgärder) konsekvenser för individers och företags välbefinnande (ibland även benämnt "välfärd"). Ökningar av välbefinnandet till följd av handlingsalternativet kallas för alternativets *nyttor* och minskningar av välbefinnandet till följd av handlingsalternativet kallas för alternativets *kostnader*, se Figur 1. Kostnaderna och nyttorna uttrycks i monetära enheter i så stor utsträckning som möjligt.

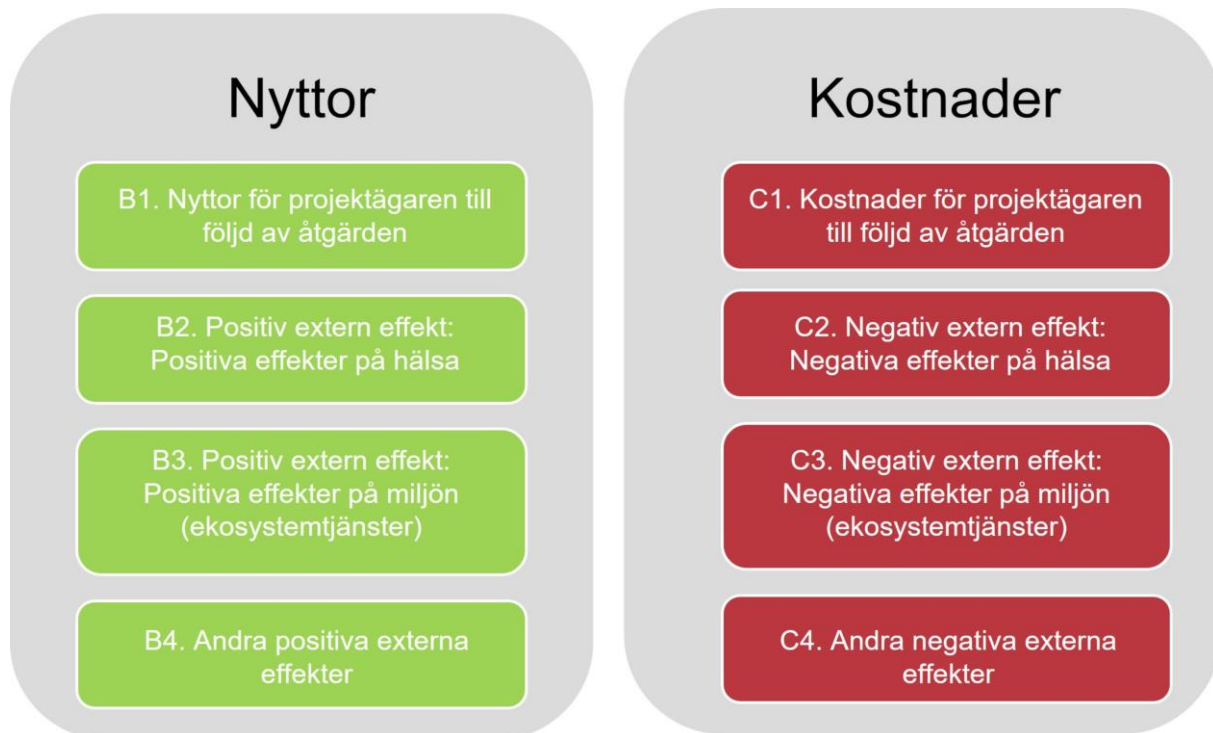

Figur 1. Samhällsekonomiska konsekvenser.

Samhällsekonomisk *lönsamhet* kännetecknas av att summan av samtliga nyttor för alla berörda individer och företag överstiger summan av samtliga kostnader för alla individer och företag. Om utfallet för alternativet är positivt är det samhällsekonomiskt lönsamt, och ju högre positivt värde, desto bättre är alternativet. Alternativen utvärderas alltid relativt ett referensalternativ, som vanligen (men inte alltid) definieras som att inte vidta någon åtgärd och de konsekvenser som detta leder till.

En kostnads-nyttoanalys (KNA) måste kompletteras med andra slags analyser för att beslutsunderlaget ska bli heltäckande. Viktigt är att göra en analys av *fördelnings effekter*, vilken visar hur nyttor och kostnader fördelar sig på olika grupper/branscher/sektorer i samhället. Andra typer av analyser, såsom scenario- eller känslighetsanalyser, kan också vara nödvändiga, eftersom det endast är i undantagsfall som det går att uttrycka alla identifierade nyttor och kostnader i monetära enheter. Om kriteriet för samhällsekonomisk lönsamhet är uppfyllt eller inte kan ofta endast delvis utvärderas genom en jämförelse av monetära mått. I jämförelsen måste även de samhällsekonomiska konsekvenser som inte har mätts i monetära termer vägas in, se Figur 1.

I en samhällsekonomisk analys inkluderas både projektägarens (interna) och övriga samhällets (externa) effekter, se Figur 2. En analys som omfattar endast projektägarens effekter kan benämnas projektekonomisk analys, men en fullständig samhällsekonomisk analys ska omfatta också externa effekter. Exempel på möjliga externa effekter till följd av klimatanpassning är minskade skador på byggnader, anläggningar och olika verksamheter till följd av översvämning, förbättrad hälsa för människor (ex minskad risk för störning av transporter till vårdanläggningar under perioder av kraftiga regn och minskad oro för översvämningar av bostäder), ökad tillgång på ekosystemtjänster (exempelvis förbättrade rekreativmöjligheter, minskad risk för skador på odling), samt ökade fastighetspriser till följd av exploatering som klimatanpassning medför.

Figur 2 Kategorier av nyttor och kostnader i en kostnads-nyttoanalys. Tack till Tore Söderqvist (Holmboe & Skarp kultur- och naturtjänster AB) för inspiration till figur.

Det är viktigt att notera att monetära enheter (ex kronor) endast används som mätetal i en KNA för att representera det ekonomiska värdet av olika konsekvenser men det innebär inte att det är pengar som nödvändigtvis byter hand. KNA är alltså en mycket bredare analys än exempelvis en finansiell analys.

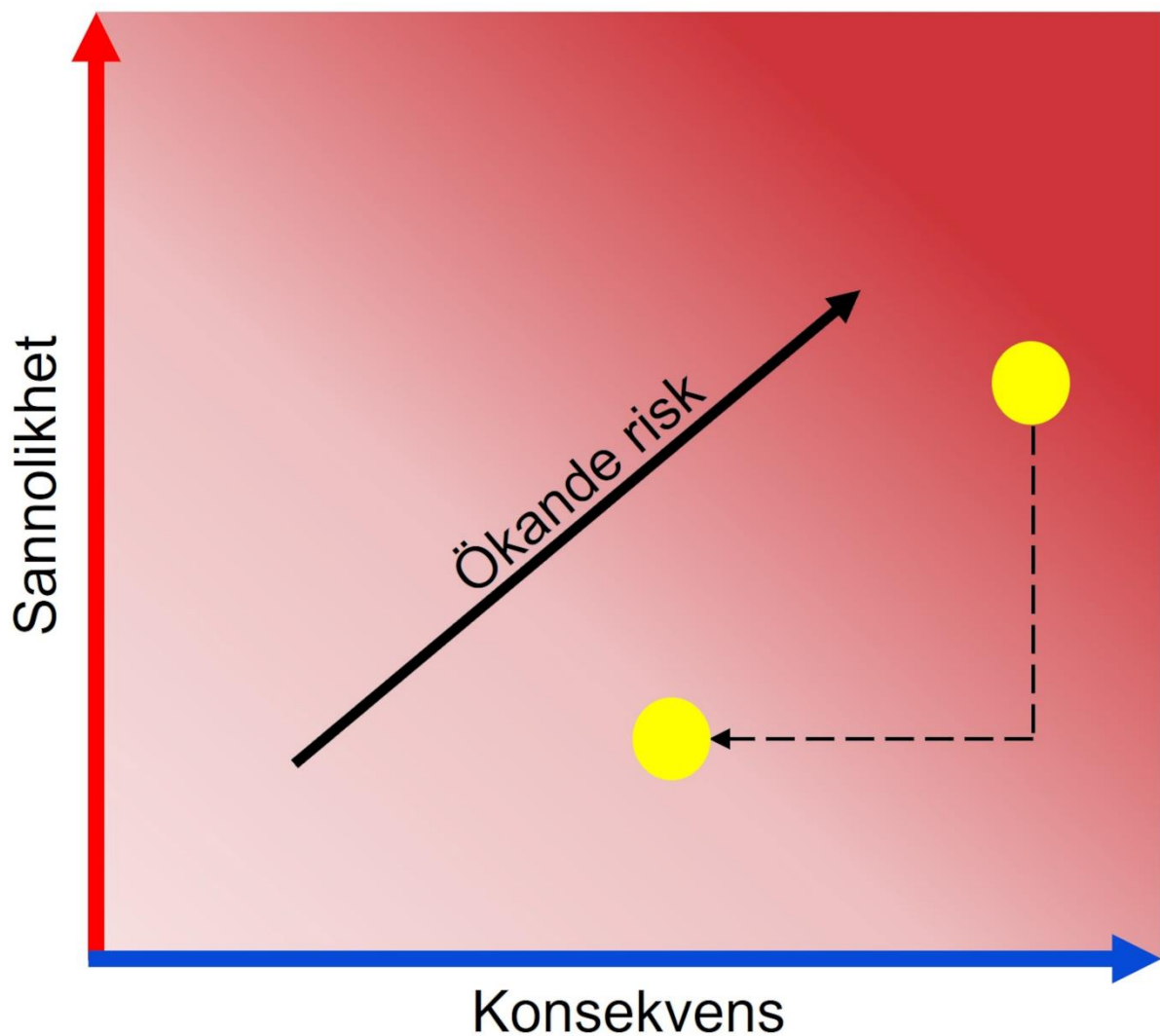
I en KNA mäts de positiva och negativa konsekvenserna av åtgärder (ex för klimatanpassning) över en bestämd tidsperiod. För klimatanpassning används ofta en lång tidsperiod, exempelvis 100 år, vilket motiveras av att åtgärderna behöver utformas för att ge ett långsiktigt hållbart skydd. En viktig frågeställning i en KNA av klimatanpassningsåtgärder är förutom vilken typ av åtgärd (eller kombination av åtgärder) som bör genomföras också när i tid det är lämpligt att genomföra åtgärden.

7.12.1 Huvudsakliga nyttor av klimatanpassning

Nedan beskrivs kortfattat några huvudsakliga typer av nyttor som bör beaktas när de samhälls-ekonomiska konsekvenserna av klimatanpassningsåtgärder ska bedömas.

7.12.1.1 Minskade skaderisker för byggnader, anläggningar och verksamheter

Översvämningar inträffar oregelbundet och det går inte att med säkerhet förutsäga om, och i så fall när, en översvämning med viss omfattning ska inträffa. Det är därför lämpligt att istället försöka bedöma *riskerna* för skador på byggnader, anläggningar och verksamheter till följd av översvämning. En riskuppskattning innebär i detta sammanhang en *sammanvägning* av sannolikheten för översvämning och dess negativa konsekvenser (*skador*). Eftersom avsikten är att uttrycka risken i monetära enheter måste skadorna värderas ekonomiskt och det går då att tala om en *riskkostnad*.

Figur 0-3. Principen för sammanvägning av sannolikhet och konsekvens. Risken kan minskas genom förebyggande åtgärder (minskande sannolikhet) och/eller skadebegränsande åtgärder (minskande konsekvenser).

Risikkostnaden beror av således av sannolikheten för att händelsen, d.v.s. *översvämningen*, ska inträffa och dess negativa ekonomiska konsekvenser. Riskerna kan minskas genom *förebyggande åtgärder*, som syftar till att förhindra att händelsen uppstår, eller genom *skadebegränsande åtgärder*, som syftar till att mildra konsekvenserna av händelsen.

Exempel på förebyggande åtgärder är vallar (permanenta eller tillfälliga) eller ökad kapacitet för avledning för att klara ökade flöden till följd av stora nederbördsmängder. Exempel på skadebegränsande åtgärder är pumpar för att skydda byggnader och infrastruktur i samband förhöjda nivåer i vattendrag eller hav.

Syftet med att genomföra förebyggande och/eller skadebegränsande åtgärder är att minska, eller helst eliminera, riskerna för att negativa konsekvenser ska uppstå. Det ekonomiska värdet av de minskade riskerna som åstadkommes till följd av en åtgärd betraktas som *nyttor* i kostnads-nyttoanalysen (KNA).

Skaderisken kan uppskattas genom att studera återkomsttiden för olika omfattning av översvämningar och schablonvärden för skadekostnader på olika typer av byggnader (exempelvis småhus, flerfamiljshus, industribyggnader, offentliga byggnader), anläggningar (exempelvis väg, järnväg, elförsörjning, VA-system) och verksamheter (exempelvis industriproduktion, handelsverksamhet, transporter) utifrån försäkringsstatistik samt Trafikverkets schabloner. Sådana schablonvärden används exempelvis i verktyget

FloodMan (Rosén & Nimmermark, 2018) för att göra samhällsekonomiska analyser av klimatanpassningsåtgärder. Om tillräckliga tidsmässiga och ekonomiska resurser finns kan med fördel platsspecifika värderingar av skadekostnader genomföras.

Viktigt vid beräkning av den ekonomiska skaderisken är att ta hänsyn till att översvämningarnas återkomsttid (och därmed risken) förändras över tid. Ett sätt att ta hänsyn till denna förändring är att använda en s.k. klimatfaktor för nederbördsförändringar eller resultaten från klimatmodeller (ex från IPCC) över prognoser havsnivåförändringar.

7.12.1.2 Ökade fastighetsvärden

Klimatanpassningsåtgärder kan innebära konsekvenser för fastighetsvärden. Ökade fastighetspriser kan realiseras genom att klimatanpassningsåtgärder genomförs som möjliggör etablering av detaljplaner med efterföljande exploatering. I Orust kan klimatanpassningsåtgärderna vara en förutsättning för markexploatering, exempelvis i Henån.

7.12.1.3 Ökad tillgång på ekosystemtjänster

Klimatanpassning kan ge ökad tillgång på olika ekosystemtjänster: Exempelvis kan vissa åtgärder utformas så att de medför rening av dagvatten från föroreningar eller näringsämnen. Vissa åtgärder kan utformas så att de möjliggör ökade rekreationsmöjligheter, såsom promenadstråk, grönytor, lekplatser, etc. Ett annat exempel är ökade avkastning från odling och skogsbruk från områden som skyddas mot översvämning. Som underlag för ekonomisk värdering av effekter på ekosystemtjänster finns exempelvis information från Naturvårdsverket.

7.12.1.4 Förbättrad hälsa

Klimatanpassningsåtgärder kan ge positiva hälsoeffekter genom exempelvis att tillgängligheten till vårdinrättningar säkerställs också under händelser med kraftig nederbörd och/eller höga nivåer i hav och vattendrag. Människors oro för översvämningar kan också minskas genom klimatanpassningsåtgärder. Vidare kan exponeringen av förorenat avloppsvatten eller föroreningar som mobiliserats från förorenade områden minska genom klimatanpassningsåtgärder.

7.12.2 Kostnader för klimatanpassning

Kostnaderna för åtgärderna delas in i följande:

- Investeringskostnader för åtgärdens utförande och anläggning
- Drift- och underhållskostnader, dvs. kostnader för den kontinuerliga driften och underhållet av åtgärden under den studerade tidshorizonten.
- Återinvesteringar, dvs. kostnader för att ersätta hela eller delar av anläggningen under den studerade tidshorizonten.

Dessa kostnader utvärderas för samtliga åtgärdsalternativ och beräknas för den tidsperiod som gäller för den samhällsekonomiska analysen. Också här är det viktigt att beakta de externa effekter som kan uppstå. Exempel på externa kostnader som kan uppstå av klimatanpassningsåtgärder är emissioner av luftföroreningar och växthusgaser till följd av transporter och maskinarbeten för att genomföra åtgärderna. Trafik som behöver ledas längre sträckor förbi ett område under åtgärdernas utförande kan leda till längre restid för resenärer, men också till ökade utsläpp till miljön och effekter på hälsa. Också en omfattande användning av cement, metallkonstruktioner (exempelvis pont) är förknippade med kostnader för miljö och hälsa. Denna här typen av externa effekter på hälsa och miljö kan värderas ekonomiskt utifrån exempelvis Trafikverkets ASEK-arbete (Trafikverket, 2020) och inkluderas i kostnads-nyttoanalysen.

Det ska också påpekas att klimatanpassningsåtgärder av en mera strukturell karaktär kan innebära samhällsekonomiska negativa konsekvenser (kostnader) som exempelvis beror på barriäreffekter. Det kan exempelvis innebära en minskad tillgänglighet till olika samhällsviktiga funktioner såsom sjukvård eller

Räddningstjänst. Barriäreffekter kan också innebära permanent längre restider till arbeten eller fritidsaktiviteter.

7.12.2.1 Referensalternativ

I en KNA utvärderas alltid ett eller flera handlingsalternativ (exempelvis klimatanpassningsåtgärder) mot ett referensalternativ. Detta referensalternativ representerar vanligen en situation utan att åtgärder genomförs. Observera att detta inte innebär ett *status quo*-tillstånd över hela den tidsperiod som gäller för kostnads-nyttoanalysen. Referensalternativet ska representera en situation där inga åtgärder genomförs men där de förväntade klimatförändringarna sker under den tidsperiod som studeras, exempelvis förändringar i havsnivån, nederbördsförhållanden och flödesförhållanden i vattendrag. Också förändringar i exempelvis dagvattensystem till följd av utbyggnad, förnyelse, etc. ska beaktas vid definition av regeringsalternativet.

7.12.2.2 Tid för genomförande av klimatanpassningsåtgärder

Som ovan nämnts genomförs alltid en samhällsekonomisk analys för en bestämd *tidsperiod*, exempelvis från nutid och 100 år framåt. Kostnads-nyttoanalysen ger därmed en möjlighet att på ett strukturerat sätt jämföra inte bara åtgärders tekniska lösning och omfattning utan också när i tiden de utförs. Kostsamma åtgärder med långtgående skydd, exempelvis höga vallkonstruktioner, riskerar att ge ett skydd som inte är motiverat under tidsperiodens första del, innan klimatförändringarna nått så långt samtidigt som de säkerställer det långsiktiga genomförandet av skyddet. Mindre omfattande åtgärder kan vara mindre kostsamma men riskera att inte ge ett tillräckligt skydd redan efter kort tid till följd av klimatförändringarna. Det är alltså många faktorer som spelar in på åtgärdernas utformning och behöver avvägas noggrant för att nyttja samhällets resurser på ett så effektivt sätt som möjligt.

Erfarenheter från ett flertal kostnads-nyttoanalyser av klimatanpassningsåtgärder, exempelvis i Henån, Uddevalla, Kungsbacka, Stenungsund och Göteborg, visar att åtgärder som innebär en stegvis klimatanpassning är att föredra i många fall. Detta dels till följd av att osäkerheterna kring framtida klimatförändringar är mycket stora, dels att klimatförändringarna förändrar översvämningsriskerna över tid.

Osäkerheterna innebär i sig att flexibilitet är viktigt eftersom vi helt enkelt inte vet hur stora konsekvenserna av klimatförändringarna blir, även om nya kunskaper tyder på att de kan bli mera omfattande än vad som tidigare förutsetts. Den förändrade risksituationen över tid innebär att det ur en samhällsekonomisk synvinkel i många fall är fördelaktigt att gradvis anpassa åtgärderna till dessa förändringar. Detta för att minska inläsning av samhällets resurser i anpassningsåtgärder som inte behövs utan att istället gradvis utföra åtgärder allteftersom risksituationen motiverar dessa åtgärder. I de analyser som ovan nämnts har en direkt utbyggnad av åtgärder i form av skyddsvallar och dagvattenåtgärder som sedan kan kompletteras om 40–50 år med ett utökat skydd befunnits vara de mest lönsamma åtgärdslösningarna.

Det ska poängteras att huruvida en gradvis klimatanpassning är lämplig och möjlig eller inte måste avgöras från fall till fall. I vissa fall finns det med hänsyn till stadsutveckling, infrastruktur eller miljöhänsyn inte möjligheter till en gradvis klimatanpassning över tid. Erfarenheterna från genomförda studier tyder dock på att där så är möjligt bör denna möjlighet utredas och beaktas i en samhällsekonomisk analys.

7.13 Bedömning av samhällsekonomiska effekter av klimatanpassning

Det har inte inom ramen för denna klimatriskstrategi varit möjligt att kvantifiera kostnader och nyttor i samhället för olika delar av Orust kommun, undantaget centrala Henån där en kvantitativ kostnads-nyttoanalys genomförts³. Utifrån de ovan beskrivna kategorierna av kostnader och nyttor har istället en identifiering och en kvalitativ bedömning av dessa kostnader och nyttor gjorts för följande samhällen:

- Henån
- Svanesund
- Varekil
- Ellös
- Övriga samhällen

Vid bedömningen har den kvantitativa kostnads-nyttoanalysen i centrala Henån utgjort en viktig utgångspunkt. Detta innebär att den kvalitativa bedömningen kan ses som en relativ bedömning där exempelvis ”betydande nytta” ska tolkas som en bedömd nytta i nivå med den största nyttoposten för klimatanpassningsåtgärder i centrala Henån, dvs ca 150 Mkr till följd av minskade skaderisker på byggnader, anläggningar och verksamheter i centrala Henån.

Vid bedömningen har antagits att klimatanpassningsåtgärderna som genomförs är stegvisa och innebär fysiska och permanenta skydd mot översvämning, såsom befanns vara den samhällsekonomiskt mest fördelaktiga åtgärden i centrala Henån.

7.13.1 Henån

För Henån som helhet har följande bedömning av genomförande av klimatanpassningsåtgärder genomförts:

7.13.1.1 Nyttor

- Minskade skaderisker för byggnader, anläggningar och verksamheter: Betydande nyttor till följd av minskade skaderisker har kvantifierats i tidigare KNA för centrala Henån. Genom klimatanpassningsåtgärder minskar riskerna för skador på bostäder, handelsbyggnader och dess verksamheter, industribyggnader och dess verksamheter, tekniska försörjningssystem, offentliga byggnader, väganläggningar och fordon uppställda på parkeringsplatser. Också framkomligheten i trafiken för såväl privatpersoner (bil-, cykel- och gångtrafik), som för lokaltrafik (buss) och godstransporter kommer att förbättras genom klimatanpassningsåtgärderna.
- Ökade fastighetsvärden: En viss ökning av fastighetsvärden till följd av exploatering har kvantifierats i tidigare KNA för centrala Henån. Det handlar framför allt om möjligheter för viss utbyggnad av bostäder som möjliggörs genom ett ökat översvämningsskydd.
- Ökad tillgång på ekosystemtjänster: I Henån kan förbättrade rekreativmöjligheter åstadkommas genom klimatanpassning, exempelvis promenadstråk. Det finns också möjligheter att i delar av området åstadkomma gröna lösningar som kan ge en mera positiv gestaltning och upplevelse av dessa områden.
- Förbättrad hälsa: En viss förbättring av hälsa kan åstadkommas genom den ökade tillgängligheten till vårdinrättningar i samband med höga havsnivåer. Människors oro för klimatrisker bedöms minska.

³ Sweco, 2022. Kostnads-nyttoanalys av översvämningsskydd mot höga havsnivåer för Henån samt förslag på kostnadsfördelning. Orust kommun, uppdragsnummer 30027871.

- **Utvecklingspotential:** Som Orust centralort är Henån idag en välfungerande och attraktiv ort. Översiktsplanens inriktning är att den ska förbli kommunens centralort. Genom klimatanpassningsåtgärder kan Henåns utvecklingspotential öka genom att ortens centrala delar som idag, och än mera i framtiden, är förknippad med återkommande översvämningar kan bli mera intressant för bebyggelse, inflyttning, etablering av företag, etc.
- **Övriga nyttor:** Genom klimatanpassning i form av stabilisering av kajområden och permanenta vallkonstruktioner kommer markstabiliteten att förbättras. Teknisk lösning för skydd av Henån är utredd i detalj och bedöms som praktisk genomförbar.

7.13.1.2 Kostnader

- **Investeringskostnader** för åtgärdens utförande, anläggning, drift- och underhåll samt återinvesteringar: Betydande investeringskostnader har kvantifierats i tidigare KNA för centrala Henån.
- **Minskade fastighetsvärden:** Inga eller mycket få fastigheter bedöms påverkas negativt av klimatanpassning i Henån.
- **Minskad tillgång på ekosystemtjänster:** Inga eller mycket begränsade negativa effekter på ekosystem-tjänster kan förväntas i Henån.
- **Försämrad hälsa:** Inga eller mycket begränsade negativa effekter hälsa kan förväntas i Henån.
- **Utvecklingspotential:** Åtgärderna bedöms inte ge några negativa effekter på områdets utvecklingspotential
- **Övriga kostnader:** Underhållskostnader och eventuella återinvesteringar.

7.13.1.3 Samlad bedömning

Genom sin position vid havet har Henån som Orusts centralort ett utsatt läge med återkommande översvämningar till följd av stigande nivåer i havet. Liksom andra tätorter med mycket hårdgjorda ytor och begränsade möjligheter för vattenbortledning via dagvattensystem är centrala Henån också utsatt för översvämningsrisker till följd av kraftiga regn. Enligt den samhällsekonomiska analys som genomförts i Henån har de nyttorna av föreslagna klimatanpassningsåtgärder befunnits vara större än de samhällsekonomiska kostnaderna (Analysen grundar sig i IPCCs rapport AR6 Climate Change 2021: The Physical Science Basis som släpptes i augusti 2021. Under 2022 kommer analysen att uppdateras efter prognoserna i AR6 Synthesis Report: Climate Change 2022 som utgavs ett år senare. De nya prognoserna kan komma att påverka resultatet i analysen). Åtgärderna som föreslagits innebär fysiska skydd i form av vallkonstruktioner med anpassad hantering av VA. Åtgärderna har befunnits ge stora nyttor i form av minskade skaderisker för byggnader, anläggningar och olika verksamheter såsom handel. Åtgärderna innebär också nyttor i form av ökade fastighetsvärden och minskade störningar på tekniska försörjningssystem och trafik. Dessutom bedöms Henåns attraktionskraft kunna öka när risken för översvämningar av ortens centrala delar markant minskas. Kostnaderna för åtgärderna är höga på grund av exempelvis komplicerade grundläggningsförhållanden och VA-hantering av dagvatten. Genom en stegvis utbyggnad av klimatanpassningsåtgärderna över tid kan dock kostnaderna till viss mån begränsas och ändå ge området ett fullgott översvämningskydd.

7.13.2 Svanesund

För Svanesund har följande bedömning av genomförande av klimatanpassningsåtgärder genomförts:

7.13.2.1 Nyttor

- **Minskade skaderisker för byggnader, anläggningar och verksamheter:** Nyttorna till följd av minskade skaderisker har bedömts vara i mindre omfattning i relation till övriga tätorter.
- **Ökade fastighetsvärden:** En viss ökning av fastighetsvärden kan förväntas genom möjligheter för exploatering.
- **Ökad tillgång på ekosystemtjänster:** I Svanesund kan genom förbättrade rekreationsmöjligheter åstadkommas genom klimatanpassning, ex promenadstråk.

- Förbättrad hälsa: En viss förbättring av hälsa kan åstadkommas genom en ökad tillgänglighet till vårdinrättningar med mer specialiserad vård på fastlandet genom ett fungerande färjeläge i samband med höga havsnivåer. Väg 160 ligger lågt på flera ställen och transporter här kan vara svåra att genomföra i samband med högvattenhändelser.
- Utvecklingspotential: Tätorten är utsatt för översvämningsrisker i samband med kraftig nederbörd och skyfall vilket medför att det är av stor vikt att arbeta med ytligt rinnande vatten i form av skyfallsstråk och fördröjningsåtgärder uppströms. Utvecklingen för färjeförbindelsen och dess verksamhet ägs i dagsläget av Trafikverket men är av stor betydelse för såväl kommunens som tätortens fortsatta utveckling. Vid planerad broförbindelse till fastlandet kan Svanesunds utvecklingspotential komma att öka.
- Övriga nyttor: -

7.13.2.2 Kostnader

- Investeringskostnader för åtgärdens utförande, anläggning, drift- och underhåll samt återinvesteringar: Kostnaderna för klimatanpassning kan förväntas vara lägre än i centrala Henån genom bättre grundläggningsförhållanden och en enklare dagvattenhantering.
- Minskade fastighetsvärden: Inga eller mycket få fastigheter bedöms påverkas negativt av klimatanpassning i Svanesund.
- Minskad tillgång på ekosystemtjänster: Inga eller mycket begränsade negativa effekter på ekosystemtjänster kan förväntas i Svanesund.
- Försämrad hälsa: Inga eller mycket begränsade negativa effekter hälsa kan förväntas i Svanesund.
- Utvecklingspotential: -
- Övriga kostnader: -

7.13.2.3 Samlad bedömning

Endast en mindre del av Svanesund berörs av översvämningsrisker från havet. Tydligast drabbat är tätortens färjeläge. Det bedöms som tekniskt möjligt att säkerställa denna funktion även i framtiden till en rimlig kostnad. Frågan behöver dock utredas i detalj. Kommunen ska verka för att åtgärder uppströms vattendrag norr och söder om centrum föreslås för att minska översvämningsrisker från dagvatten och skyfall inom Svanesund centrum. Vid ny exploatering inom avrinningsområdet behöver dagvatten och skyfallsfrågan särskilt beaktas.

7.13.3 Ellös

För Ellös som helhet har följande bedömning av genomförande av klimatanpassningsåtgärder genomförts:

7.13.3.1 Nyttor

- Minskade skaderisker för byggnader, anläggningar och verksamheter: Nyttorna till följd av minskade skaderisker har bedömts vara stora i relation till övriga tätorter.
- Ökade fastighetsvärden: En viss ökning av fastighetsvärden kan förväntas genom möjligheter för exploatering.
- Ökad tillgång på ekosystemtjänster: I Ellös kan genom förbättrade rekreativsmöjligheter åstadkommas genom klimatanpassning, ex promenadstråk.
- Förbättrad hälsa: En viss förbättring av hälsa kan åstadkommas genom en ökad tillgänglighet till vårdinrättningar i samband med översvämningsrisker av vägar och gator.

- Utvecklingspotential: Tätorten är kraftigt översvämningsutsatt i samband med högvattenhändelser från havet redan idag och denna sårbarhet ökar succesivt i samband med pågående havsnivåhöjning. Den strategiska samhällsutvecklingen av tätorten behöver bedömas på kort, medellång och lång sikt. För att mer ingående kunna bedöma de samhällsekonomiska effekterna av ortens utvecklingspotential på olika lång tidshorisont bör kostnadsnyttoanalyser genomföras som grund för beslut.
- Övriga nyttor: -

7.13.3.2 Kostnader

- Investeringskostnader för åtgärdens utförande, anläggning, drift- och underhåll samt återinvesteringar: Kostnaderna för klimatanpassning kan skilja sig stort beroende på ambitionsnivå och planerad tidshorisont för åtgärdernas effekt. Behöver utredas vidare. Ett omfattande fysiskt skydd som skulle skydda hela kustsamhället på lång sikt bedöms kunna innebära höga kostnader.
- Minskade fastighetsvärden: Inga eller mycket få fastigheter bedöms påverkas negativt av klimatanpassning i Ellös.
- Minskad tillgång på ekosystemtjänster: Inga eller mycket begränsade negativa effekter på ekosystemtjänster kan förväntas i Ellös.
- Försämrad hälsa: Inga eller mycket begränsade negativa effekter hälsa kan förväntas i Svanesund.
- Utvecklingspotential: -
- Övriga kostnader: -

7.13.3.3 Samlad bedömning

De tekniska lösningarna för att skydda Ellös tätort mot översvämningsrisker från havet både på medellång och lång sikt bedöms behöva vara omfattande. Kostnaderna och nyttorna av dessa skydd samt olika möjligheter till utformning behöver vidare utredas. Lösning på kort sikt genom upphöjd GC-väg för södra viken kan få stor effekt med avseende på minskade översvämningsrisker i samband med högvattenhändelser men riskerar samtidigt att skapa instängda områden i samband med kraftig nederbörd. Kommunal rådgighet genom befintligt markinnehav kan underlätta genomförandet av denna klimatanpassningsåtgärd. Det finns tydliga samhällsekonomiska fördelar med att framkomligheten på och tillgänglighet via Rosenlundsvägen säkerställs på lång sikt genom att den höjs upp.

7.13.4 Varekil

För Varekil som helhet har följande bedömning av genomförande av klimatanpassningsåtgärder genomförts:

7.13.4.1 Nyttor

- Minskade skaderisker för byggnader, anläggningar och verksamheter: Nyttorna till följd av minskade skaderisker har bedömts vara i mindre omfattning i relation till övriga tätorter.
- Ökade fastighetsvärden: En viss ökning av fastighetsvärden kan förväntas genom möjligheter för exploatering.
- Ökad tillgång på ekosystemtjänster: I Varekil kan genom förbättrade möjligheter till säkerställande av odlingsmark.
- Förbättrad hälsa: En viss förbättring av hälsa kan åstadkommas genom en ökad framkomlighet för blåljusverksamhet samt tillgänglighet till vårdinrättningar i samband med översvämmade gator och vägar.
- Utvecklingspotential: Stora ytor är aktuella för privat exploatering liksom utbyggnadsområde utpekade av kommunen. Klimatanpassningsåtgärder i form av höjning av mark samt lämpliga

geotekniska åtgärder mot ån är planerade och möjliggör en sådan utveckling. Trafikverket äger de stora vägarna och kostnaderna för att höja dem åligger dem.

- Övriga nyttor: -

7.13.4.2 Kostnader

- Investeringskostnader för åtgärdens utförande, anläggning, drift- och underhåll samt återinvesteringar: Kostnaderna för klimatanpassning kan förväntas vara lägre än i centrala Henån.
- Minskade fastighetsvärden: Inga eller mycket få fastigheter bedöms påverkas negativt av klimatanpassning i Varekil.
- Minskad tillgång på ekosystemtjänster: Risk för minskade möjligheter för hotade miljöer så som saltvattenängar att kunna finnas i området även på längre sikt.
- Försämrad hälsa: Inga eller mycket begränsade negativa effekter hälsa kan förväntas i Varekil.
- Utvecklingspotential: Kostnader kopplade till att säkerställa markens lämplighet för planerad samhällsutveckling kan komma att variera stort beroende på vilken typ av byggnation som ska utvecklas samt vilken tidshorisont som verksamheten ska bedrivas.
- Övriga kostnader: -

7.13.4.3 Samlad bedömning

Bedömningen av möjligheterna att skydda de delar av Varekil som påverkas av högvattenhändelser från havet eller av höga flöden i Varekilsån samt den samhällsviktiga väginfrastruktur som löper genom området ses som goda. Möjliga utformningar samt teknisk utformning av olika typer av klimatanpassningsåtgärder behöver utredas vidare för att kunna bedöma kostnader och nyttor på ett bättre sätt.

7.13.5 Övriga kustsamhällen i kommunen

För övriga kustsamhällen som helhet har följande bedömning genomförts:

7.13.5.1 Nyttor

- Minskade skaderisker för byggnader, anläggningar och verksamheter: Nyttorna till följd av minskade skaderisker har bedömts vara omfattande. Flera samhällen omfattas i denna bedömning med ett totalt sett stort antal potentiella skadeobjekt i form av byggnader, anläggningar och olika verksamheter.
- Ökade fastighetsvärden: En viss ökning av fastighetsvärden kan förväntas genom möjligheter för exploatering.
- Ökad tillgång på ekosystemtjänster: Bedöms finnas goda möjligheter för detta, framför allt rekreation och kulturella (kulturmiljö) ekosystemtjänster.
- Förbättrad hälsa: En viss förbättring av hälsa kan åstadkommas genom en ökad framkomlighet för räddningsfordon i samband med översvämmade gator och vägar.
- Utvecklingspotential: Platsspecifika förutsättningar ger olika potential för kustsamhällenas möjligheter till samhällsutveckling då det behöver ske i samklang med befintlig kulturmiljö och kulturhistoriska värden. Vidareutveckla kustsamhällenas attraktivitet inom turism och kulturnäring samtidigt som fastboendes samhällsservice säkerställs.
- Övriga nyttor: -

7.13.5.2 Kostnader

- Investeringskostnader för åtgärdens utförande, anläggning, drift- och underhåll samt återinvesteringar: Kostnaderna för klimatanpassning bedöms vara mycket varierande i omfattning beroende på samhällenas platsspecifika förutsättningar. Åtgärder kan behöva genomföras inom befintlig bebyggelse med höga kulturhistoriska och kulturmiljömässiga värden samtidigt som man behöver ta hänsyn till varierande topografiska, hydrologiska, geologiska och geotekniska förutsättningar,

vilket kan medföra mycket höga kostnader för åtgärder såsom markhöjning, vallkonstruktioner och anpassning av VA-system. För att minska kostnader bör möjligheter för olika former av gröna lösningar och anpassning av befintlig bebyggelse och verksamheter beaktas. För ny bebyggelse och verksamheter bör klimataspekterna noga beaktas vid översikts- och detaljplanering.

- Minskade fastighetsvärden: Inga eller mycket få fastigheter bedöms påverkas negativt av klimatanpassning.
- Minskad tillgång på ekosystemtjänster: Risk för att tekniska skyddsåtgärder riskerar att skada befintliga ekosystemtjänster eller kulturmiljöer.
- Försämrad hälsa: Inga eller mycket begränsade negativa effekter hälsa kan förväntas till följd av klimatanpassningsåtgärderna.
- Utvecklingspotential: -
- Övriga kostnader: -

7.13.5.3 Samlad bedömning

Kustsamhällena är utsatta för tydliga översvämningsrisker, men omfattningen skiljer sig åt. Klimatanpassningsåtgärderna behöver ske med stor hänsyn till befintliga kulturmiljöer. Om samhällenas samhällsservice inte säkerställs riskerar samhällena att ändra karaktär med ett alltmer säsongsbetonat boende och samhällsfunktion. För flera av samhällena kan objektsskydd vara det alternativ som är samhällsekonomiskt försvarbart och kulturmiljömässigt acceptabelt. För flertalet samhällen är mark som vore strategiskt lämplig för samhällsutveckling avhängig av omfattande klimatanpassningsåtgärder. Detta kan utredas i samband med ordinarie planprocess.

7.14 Strategiska ställningstaganden

7.14.1 Henån

Henån, i egenskap av kommunens huvudort, inrymmer tätorten många allmänna intressen och är därför högt prioriterat av kommunen att skydda från klimatrisker.

Ett gemensamt skydd mot högvattenhändelser i form av spont behövs för att skydda samhället. För att undersöka om detta är genomförbart pågår en kostnad-nyttoanalys. Sponten föreslås kunna byggas i två etapper för att skydda Henån på lång sikt.

Efter det att ett översvämningsskydd har anlagts kan de skyddade områdena byggas ut.

Innan beslut om ett gemensamt skydd har fattats bör ingen ny bebyggelse som kräver skydd genomföras.

Byggnader som ligger utanför det föreslagna gemensamma skyddet föreslås skyddas med objektsskydd.

Kommunen planerar en etappvis höjning av Ängsvägen och ska i dialog med Trafikverket verka för att den del av väg 160 som är utanför översvämningsskyddet och utsatt för klimatrisker på kort sikt höjs.

I samband med anläggandet av ett översvämningsskydd behöver ett nytt system för fördröjning och avledning av dagvatten och skyfall anläggas. Möjligheten till öppna och naturbaserade lösningar ska särskilt studeras.

Vid ny exploatering inom större avrinningsområden behöver dagvatten och skyfallsfrågan särskilt beaktas. Uppkomsten av dagvatten bör minimeras. Fördröjningsåtgärder uppströms i vattendrag i Henån bedöms kunna bidra till att minska konsekvenserna av höga flöden i tätorten Henån.

7.14.2 Svanesund

Bostäder inom översvämningsrisk från stigande hav bedöms kunna hanteras med objektsskydd.

Om vägfärjan avvecklas till följd av en planerad bro till fastlandet bör klimatrisker beaktas när färjeläget får person- och cykeltrafik samt andra nya användningar.

Så länge färjan är kvar ska kommunen i dialog med Trafikverket verka för att vägfärjans funktionalitet är säkerställd även vid högvattenhändelser.

Kommunen ska verka för att åtgärder uppströms vattendrag norr och söder om centrum föreslås för att minska översvämningsrisker från dagvatten och skyfall inom Svanesund centrum. Vid ny exploatering inom avrinningsområdet behöver dagvatten och skyfallsfrågan särskilt beaktas. Uppkomsten av dagvatten bör minimeras.

7.14.3 Ellös

Kommunen ska planera för att stärka centrumbildningen kring Ellöskrysset och långsiktigt verka för att samhällsviktiga funktioner ska lokaliseras på platser med låga klimatrisker.

Kommunen bör genomföra en kostnad-nyttoanalys med syfte att utreda om gemensamma klimatanpassningsåtgärder i lågt liggande delar av Ellös är samhällsekonomiskt lönsamma. Innan ett eventuellt gemensamt skydd är utbyggt ska nybyggnation undvikas i första hand. Byggnation kan tillåtas om det på ett lämpligt sätt kan utföras med objektsskydd.

Kommunen ska i dialog med Trafikverket verka för att Rosenlundsvägen höjs.

Uppkomsten av dagvatten bör minimeras.

7.14.4 Varekil

Utveckling av centrala lägen kring Varekilskrysset föreslås hanteras genom markhöjningar och i vissa fall spont. Bostäder bör inte placeras nära väg 160 i riskområden för stigande hav eller områden som berörs av risker för kombinerade översvämningsrisker. Markhöjningar begränsas av svåra geotekniska förutsättningar. I områdena öster om väg 160 föreslås verksamheter och handel, där bedöms konsekvenslindrande åtgärder behövas i kommande planering. Exempel på detta kan vara anpassade användningsbestämmelser och översvämnings säkra konstruktioner.

På sikt kan en kostnad-nyttoanalys utföras med syfte att utreda om gemensamma klimatanpassningsåtgärder för orten är samhällsekonomiskt lönsamma för att utveckla orten vidare.

Kommunen ska i dialog med Trafikverket verka för att väg 734 höjs på kort sikt och väg 178 och 160 höjs på längre sikt.

7.14.5 Kustorter

Klimatanpassningsarbetet ska ske med stor hänsyn till kulturmiljöerna. I Orust kommuns kulturmiljöprogram del 3: Klimatpåverkan på kulturmiljöer i Orust kommun finns rekommendationer för översvämningshantering i kulturhistoriskt värdefulla kustsamhällen som bör beaktas vid planering och lovprövning.

Kommunen bör prioritera att ta fram detaljplaner som prövar klimatsäkringsåtgärder av centrala samhällsviktiga funktioner.

Kommunen bör prioritera att lämpliga klimatanpassningsåtgärder möjliggörs i miljöer med höga kulturvärden. I nya eller ändrade detaljplaner ska kommunen där det är lämpligt möjliggöra höjning av sjöbodan och hamnmagasinet.

Samspel mellan befintlig kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och tillkommande bebyggelse ska beaktas i detaljplanering och lovgivning, exempelvis med avseende på marknivåer och färdigt golvnivå.

Klimatanpassningsåtgärder ska utformas med hänsyn till platsernas befintliga kulturvärden med hänsyn till form och material.

Kommunen ska i dialog med Trafikverket verka för att för orterna viktiga statliga vägar klimatanpassas.

Kommunen ska i dialog med vägföreningarna verka för att andra viktiga vägar klimatanpassas och möjliggöra detta i detaljplaneringen.

7.15 Förslag på fördjupade underlag

Tätortsspecifika åtgärdsvalsstudier utifrån identifierade sårbarheter för klimatrisker.

Åtgärdsvalsstudie för säkerställandet av bibehållen funktionalitet för samhällsviktiga funktioner inom säkerhetsnivå röd.

Klimatanpassningsplan med tillhörande åtgärdsplan

Kommunövergripande skyfallskartering och konsekvensanalys med hydrodynamisk modell.

Dagvatten- och skyfallsstrategi

Dagvatten- och skyfallshandbok

Kompletterande övergripande klimatriskbedömning – brandrisk, värmebölja, dricksvatten, invasiva arter

7.16 Referenser

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 5 §

5 § Av översiktsplanen ska även följande framgå

4. kommunens syn på risker för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt hur sådana risker kan minska eller upphöra,

https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allmanna-intressen/hansyn/miljo_klimat/

Boverket: Rapport 2018:8 ”Tillsynsvägledning avseende översvämningssrisker”

<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2018/tillsynsvagledning-avseende-oversvamningsrisker.pdf>

Länsstyrelsen (Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län): Rapport 2011:72 ”Stigande vatten – en handbok för fysisk planering i översvämningsshotade områden”

Länsstyrelserna (Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län): Faktablad 2018:5

”Rekommendationer för hantering av översvämning till följd av skyfall”. [Fakta 2018-5](#)
[Rekommendationer för hantering av översvämning till följd av skyfall.pdf \(lansstyrelsen.se\)](#)

SMHI, ”Beräkningar av högsta vattenstånd längs Sveriges kust”, Klimatologi 45, (2017a)

[Beräkning av högsta vattenstånd längs Sveriges kust | SMHI](#)
[Klimatologi nr 45 20180119 \(smhi.se\)](#)

SMHI, ”Extremregn i nuvarande och framtida klimat – Analyser av observationer och framtidsscenarier”, Klimatologi 47, (2017b)

https://www.smhi.se/polopoly_fs/1.165084!/Klimatologi_47%20Extremregn%20i%20nuvarande%20och%20framtida%20klimat%20Analyser%20av%20observationer%20och%20framtidsscenarier.pdf

SMHI, ”Extremvattenstånd i Stenungsund”, Dnr. 2018/955/9.5 (2018)

SMHI, "Osäkerhetsintervaller vid beräkning av återkomsttider", Dnr. 2018/61/9.5 (2019)

SMHI, "Framtida medelvattenstånd"

[Framtida medelvattenstånd | SMHI](#)

8 Förutsättningar

Översiktsplanen har att förhålla sig till de förutsättningar som råder i Orust kommun med det geografiska läget, den historiska utvecklingen och den beräknade befolkningsutvecklingen. Förutsättningarna påverkar den framtida möjliga mark- och vattenanvändningen. Vi behöver tillvarata möjligheterna som förutsättningarna ger och samtidigt hushålla med de resurser som finns.

8.1 Historik

8.1.1 Kommunens utbredning

Orust kommun bildades 1971 efter den senaste större landsövergripande kommunsammanslagningen då flera mindre kommuner slogs samman. Till kommunen hör förutom huvudön Orust en stor och levande skärgård med öar som Gullholmen, Käringön, Lyr och Malö-Flatön.

8.1.2 Landskapet

När inlandsisen drog sig tillbaka för cirka 11 000 år sedan bestod den här delen av den bohuslänska skärgården av en mängd småöar som i takt med landhöjningen i stället bildade två större öar. Ett sund bildades från Henån till Varekil. När sedan landet höjdes ännu mer blev de två öarna delar av en större ö, Orust, och endast en liten insjö blev kvar. Dalgången som uppstod mellan de två tidigare öarna, utgör idag fin och bördig jordbruksmark.

Den västra delen av ön är typisk för det bohuslänska kustlandskapet, med kala klippor, holmar och skär. Öns inre delar och östra delar karakteriseras av bergsplatåer, dalar, ljunghedar, ekskogar, böljande jordbruksmarker och en del insjöar.

8.2 Befolkningsutveckling

Talrika fornlämningar i landskapet visar att Orust har varit bebott under mycket lång tid. Den äldsta boplaten är nästan 11 000 år gammal. Orust var som mest befolkat i slutet av 1800-talet, då cirka 19 000 människor bodde här. Vid den här tiden låg de största samhällena vid havet i väster. Mollösund, Hälleviksstrand, Ellös med flera var alla livaktiga samhällen med befolkningar på i vissa fall närmare 1 000 invånare.

Från slutet av 1800-talets befolkningstopp fram till slutet av 1960-talet minskade befolkningen kontinuerligt på grund av att jord- och skogsbruket liksom fisket successivt kunde försörja allt färre samtidigt som storstädernas industrier lockat allt fler. Befolkningen var då nere i omkring 8 500 personer och de befolkningsprognoser som togs fram under slutet av 1960-talet angav att Orust skulle vara i det närmaste avfolkat kring år 2000.

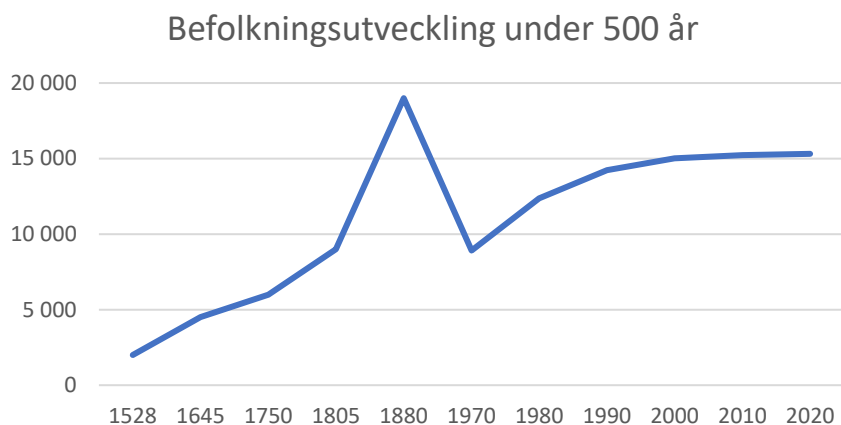
Trenden vände dock och utflyttningen byttes till en kraftig inflyttning. Framför allt kan två viktiga och samverkande faktorer förklara detta; att Orust kommunikationer med fastlandet och därmed möjligheterna till arbetspendling förbättrades radikalt när den nya vägen 160 anlades med fasta broförbindelser både i söder (Tjörnbröarna) och i norr (Nötesundsbroarna). Den allmänna tillgången till bil ökade också kraftigt under denna period, vilket medförde en ökad rörlighet och underlättade möjligheterna att pendla, samt att utbyggnaden av petrokemisk industri i Stenungsund och bland annat varvsverksamhet i Uddevalla skapade ett kraftigt förbättrat utbud av arbetsplatser i närområdet.

Även faktorer som stora oexploaterade natur- och kulturvärden, närheten till havet, småskaligheten, och en trygg och säker uppväxtmiljö för barn och ungdomar har starkt bidragit till att Orust uppfattades som en attraktiv boendemiljö under tillväxtperioden.

Under 1970–1990-talen nära fördubblades kommunens invånare, samtidigt som de mindre kustsamhällena i väster minskade i befolkning. Fiskets radikalt minskade betydelse som näringsgren och nedgången inom kustsjöfarten är viktiga orsaker till detta. Idag används en stor del av bebyggelsen i de

västra kustsamhällena som fritidsbebyggelse. Sedan 1990-talet har befolkningen i kommunen ökat lite men stadigt.

Den uppskattade befolkningsutvecklingen under de senaste 500 åren framgår av diagrammet nedan.

Grafen visar befolkningsutvecklingen i kommunen de senaste 500 åren.

8.2.1 Bebyggelseutveckling

På den karga västsidan av Orust har näringar knutna till havet, som fiske, fiskberedning och fraktfart varit förutsättningen för bosättning. Här har täta små bebyggelsegrupper utvecklats i anslutning till skyddade hamnlägen. Idag finns kustsamhällena kvar med ett stort fritidshusbestånd, men även med permanent befolkning.

I de stora dalgångarna en bit in från kusten och på östsidan av ön karaktäriseras landskapet av ett småskaligt jordbruk, gynnat av det milda klimatet och den bördiga jorden. Här är bebyggelsen mera spridd då den inte varit lika beroende av väderskyddade lägen.

De fyra större tätorterna Henån, Ellös, Varekil och Svanesund har utvecklats i olika takt. Ellös växte stadigt fram till mitten av 1990-talet medan övriga orter växt i olika tempo fram till idag. Landsbygden har konstant utvecklats med såväl permanentboende som fritidshus och utgör i dag Sveriges mest tätbebyggda landsbygd. Andelen fritidshus är hög.

8.2.1.1 Fritidshusbebyggelsens framväxt

Orust har under mycket lång tid varit en attraktiv rekreativ miljö. Stillingsön, Henån, Svanesund är exempel på orter där badgäströrelsen tidigt utvecklades. På 1880- och 1890-talen kom även Ellös, Kåringön, Nösund och Hälleviksstrand i ropet som badorter. Med den mycket goda ångbåtstrafiken, som utvecklades, var det inte heller några svårigheter för stadsborna att ta sig ut till dessa öar och fiskelägen.

Från början var det endast societeten som hade möjligheter att ta semester i skärgården och till en början hyrde badgästerna in sig hos lokalbefolkningen. När alla löntagare under 1940-talet fick rätt till semester, blev västkusten populär även bland andra samhällsgrupper. Turistströmmen har sedan dess ökat.

Under 1950-talet började en stor mängd torp, smågårdar och fiskarstugor att köpas upp av stadsbor som sommarstugor. Samtidigt började en tämligen omfattande nybyggnation av fritidshus. Från början skedde denna utbyggnad utan någon mera medveten styrning från kommunernas sida. Efterhand ökade dock kraven på en mer planmässig styrning av fritidsbebyggelsen och kommunerna ställde krav på detaljplan vid exploatering.

Från 1965 till 1975 planlades ett mycket stort antal fritidshusområden längs kusten. Omkring 1 800 fritidshustomter tillkom under dessa år. Trots att utbyggnaden av helårsbostäder var omfattande byggdes det då nästan lika många fritidshus.

Utvecklingen av nya fritidshusområden avstannade i princip helt och hållet efter 1975. Detta hängde samman dels med en ändrad policy inom kommunen, dels med den påbörjade fysiska riksplaneringen, som innebar stora restriktioner när det gäller traditionell fritidsbebyggelse inom kustområdet.

8.3 Befolkning och bebyggelse

8.3.1 Demografi

Orust kommun har drygt 15 000 invånare, varav knappt 7 000 bor i tätorterna Henån, Svanesund, Ellös och Varekil. Lite drygt hälften av befolkningen bor således i mindre orter, kustsamhällen eller på landsbygden. Orust har även ett stort fritidshusbestånd vilket gör att antalet människor som vistas i Orust kommun ökar kraftigt under sommaren.

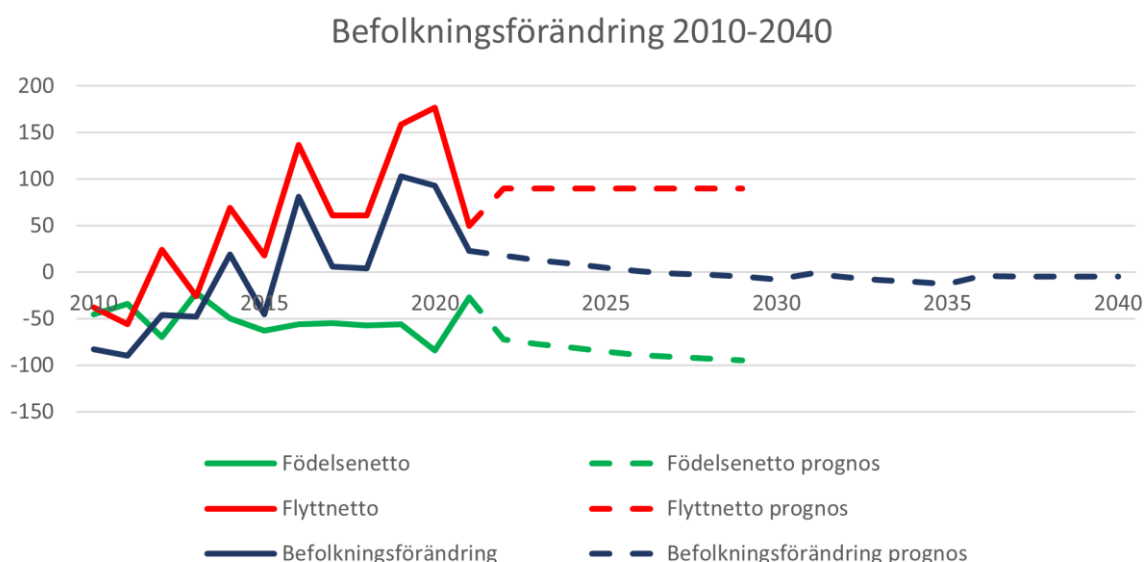
Sedan år 2016 har befolkningen ökat årligen, efter en minskning mellan år 2006 och 2015. Mellan 2021 och 2022 ökade Orusts befolkning med 70 personer vilket motsvarar cirka 0,5 procent. Enligt Orust kommuns befolkningsprognos från 2022 beräknas befolkningen nå 15 400 invånare till år 2027. Befolkningsprognosen har dock endast räknat med pågående bostadsbyggande samt planerat bostadsbyggande fram till 2029, det vill säga inga ytterligare detaljplaner och bebyggelseutveckling.

I statistiken ingår också historisk nybyggnation och även omvandling mellan permanentbostäder och fritidsbostäder. Befolkningsprognosen har inte beaktat den flytteeffekt som kan uppstå av att äldre lämnar sina hus på landet. Det kan finnas en inflyttningspotential till följd av att fler bostäder blir tillgängliga.

När ett nytt bostadsförsörjningsprogram tas fram kommer även befolkningsprognosen att revideras. I dessa dokument kommer ovanstående aspekter att beaktas på ett tydligare sätt.

Befolkningsökningen kommunen har haft sedan 2016 grundar sig i ett positivt flyttnetto då födelsenettet varit negativt under samma period. De senaste åren har nära 900 personer flyttat till Orust, samtidigt som något färre flyttat ut. De allra flesta flyttar både till och från närområdet, det vill säga kommuner i Västra Götalands län. Relativt få flyttar till och från ett annat land. Den kommande befolkningsutvecklingen beräknas fortsatt komma att påverkas av ett negativt födelsenetto även om den kompenseras av ett positivt flyttnetto. En anledning till det negativa födelsenettet är att 60 procent av befolkningen redan har passerat barnafödande ålder och är 45 år eller äldre. Av dessa är hälften 65 år eller äldre.

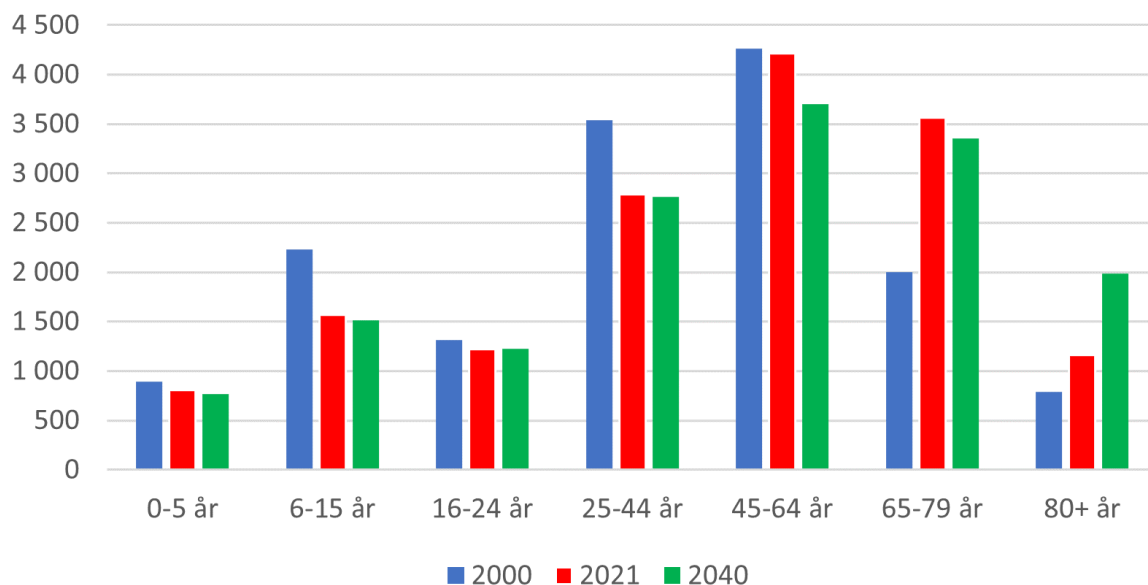
Åldersstrukturen i kommunen innebär en utmaning ur ett kommunalekonomiskt perspektiv. Medelåldern är 48 år vilket är betydligt högre än för Västra Götaland, 41 år, och Sverige 42 år. Det behövs en inflyttning av invånare i arbetsför ålder för att vända den demografiska utvecklingen.

Grafen visar skillnaden mellan inflyttade och utflyttade samt skillnaden mellan födda och döda i kommunen. Resultatet i befolkningsförändring redovisas utifrån dessa värden. Prognoslinjen redovisar en bedömd fortsatt utveckling om inget skulle förändras kring födelsenetto eller flyttnetto.

Åldersgrupperna 16–24 år och 80+ år utgör idag vardera åtta procent av befolkningen. De yngre barngrupperna är något fler men unga vuxna tenderar att vara de mest flyttbenägna, vilket gör att åldersgruppen 16–24 år även framöver beräknas vara få. För de allra äldsta är mönstret det omvända, den yngre gruppen 65–79 år är den numerärt näst största åldersgruppen och kommer så småningom inkluderas i åldersgruppen 80+. Omkring 45 procent av kommunens befolkning är i arbetsför ålder 25–64 år.

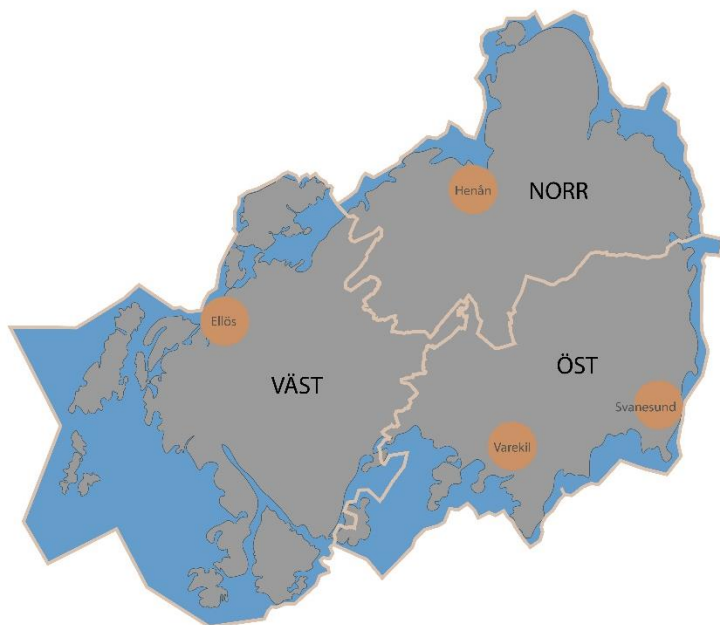
Befolkningsfördelning

Staplarna visar befolkningsutveckling för olika åldersgrupper för åren 2000 och 2021 samt för prognosåret 2040.

Orust kommun är inne i en trend med en sakta åldrande befolkning. Till 2040 kommer fortfarande drygt 9 000 personer att vara 45 år eller äldre. Däremot sker en förskjutning så att andelen 65 år och äldre beräknas ha ökat till 35 procent av befolkningen, drygt 5 300 invånare. Andelen 80 år och äldre beräknas öka från 8 procent till 13 procent av den totala befolkningen. Andelen invånare i arbetsför ålder beräknas samtidigt minska något till knappt 6 500 personer vilket motsvarar 42 procent av befolkningen. Andelen yngre åldersgrupper beräknas vara relativt stabil mellan 2022 och 2040.

I befolkningsprognosen delas Orust in i tre delområden för en närtidsprognos (2029). I delområde Väst är Ellös den huvudsakliga tätorten. Henån är den huvudsakliga tätorten i delområde Norr och i delområde Öst återfinns de två tätorterna Varekil och Svanesund. I alla tre områden finns en stor befolkning i småorter och på landsbygden samt ett stort antal fritidshus, särskilt i delområde Väst.

Schematisk karta över hur Orust uppdelningsområden väst, öst och norr ser ut.

Fram till 2029 prognosticeras delområdena Öst och Norr få en svag ökning av befolkningen, omkring 150 respektive 50 personer, medan Väst prognosticeras få en minskning med omkring 200 personer. Detta beror på de utbyggnadsplaner som finns, främst är lokaliserade till tätorterna Henån, Varekil och Svanesund. Vid en eventuell broförbindelse mellan Svanesund och fastlandet bedöms delområde Öst få en högre befolkningsutveckling. Kanske på bekostnad av delområde Väst. Befolkningsprognosen har dock endast räknat med pågående bostadsbyggande samt planerat bostadsbyggande fram till 2029, det vill säga inga ytterligare detaljplaner och bebyggelseutveckling.

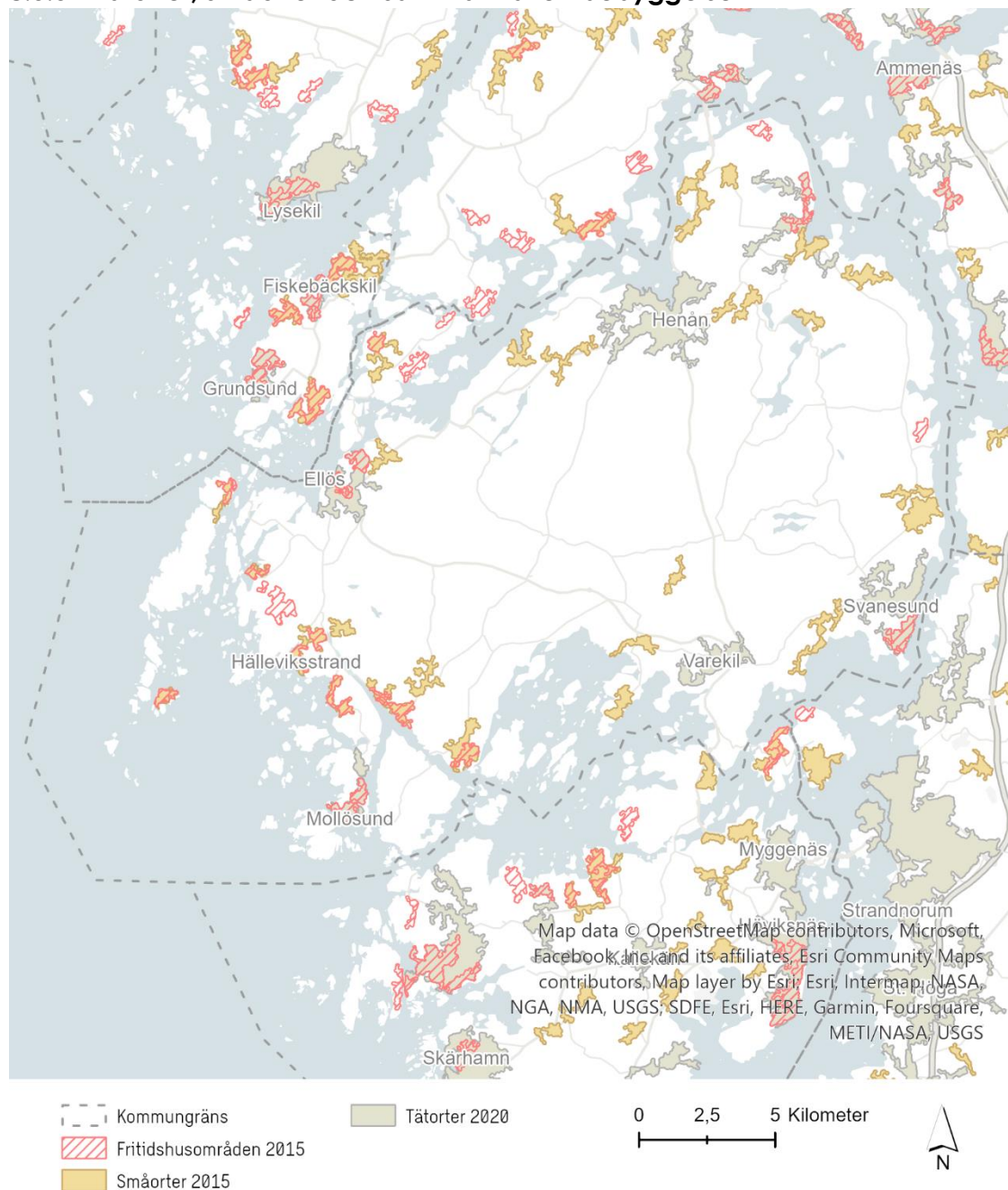
8.3.2 Utbildningsnivå och förvärvsarbete

I Orust kommun är nära 90 procent av eleverna i årskurs 9 behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram och omkring 70 procent av de elever som påbörjade gymnasiestudier fullföljde dessa inom tre år. Fullföljd gymnasieutbildning är prioriterat eftersom det kraftigt ökar chanserna till jobb.

För invånarna i åldersgruppen 20–64 år i Orust kommun, är det vanligast att högst uppnådda utbildningsnivå är gymnasienivå, precis som det är i Västra Götalands län och i riket som helhet. För de flesta geografiska delområden i kommunen är andelen med gymnasial utbildning omkring 50–60 procent. Nära 20 procent av invånarna i åldersgruppen 25–64 år har minst en treårig eftergymnasial utbildning.

Drygt 80 procent av kommunens 20–64 åringar förvärvsarbetar men det skiljer sig mellan 77–87 procent av invånarna i olika delar av kommunen, att jämföra med ett genomsnitt på 80 procent för Västra Götaland och 79 procent för riket. Omkring två procent av invånarna i åldersgruppen 18–64 år är arbetslösa. Nära en fjärdedel av de förvärvsarbetande individerna i åldersgruppen 16–74 år är egenföretagare.

8.3.3 Tätorter, småorter och sammanhållen bebyggelse

Kartan redovisar bebyggelseområden kategoriserade utifrån SCB:s definition av tätort, småort och fritidshusområden. Utöver dessa områden finns även spridd bebyggelse på landsbygden.

Orter med minst 200 folkbokförda invånare definieras enligt Statistiska centralbyrån (SCB) som tätorter. Orter med mellan 50–199 folkbokförda invånare definieras som småort. Utöver det finns fritidshusområden med koncentrerad bebyggelse med minst 50 fritidshus utan folkbokförd befolkning. I Orust kommun finns enligt denna definition sex tätorter (2020), 27 småorter (2015) och 22 fritidshusområden (2015). Dessa är inte alltid separerade från varandra, fritidshusområdena kan helt eller delvis ingå i en tätort eller i en småort.

Tätorterna Henån, Svanesund, Ellös och Värekil har befintliga bostadsområden med såväl friliggande småhus som flerbostadshus. Även Höggeröd och Mollösund räknas som tätorter enligt SCB:s definition. I småorterna, fritidshusområdena och utanför dessa områden finns större och mindre områden med

sammanhållen bebyggelse som inkluderar såväl permanentboende som fritidsboende. På landsbygden finns även en hel del spridd bebyggelse.

8.3.4 Bostäder

Orust kommun kan erbjuda boende i allt från små kustnära samhällen till boende i lantlig miljö, med samtidig närhet till arbetsmarknaden i Göteborg och Uddevalla. Detta gör det möjligt för den som har arbete utanför kommunen att bosätta sig här. Närheten till Göteborg och Uddevalla, har även gjort Orust till en populär kommun för fritidshusboende. I kommunen har fritidshus det högsta priset per kvadratmeter vid en försäljning, därefter kommer bostadsrätter och billigast är småhus.

I Orust kommun finns sammanlagt drygt 7 000 bostäder, vilket motsvarar 482 bostäder per 1 000 invånare. Småhus står för nära 80 procent av bostäderna i kommunen och dessa upplåts som äganderätter och ägs till största del av privatpersoner. Bostäder i flerbostadshus upplåts till övervägande del som hyresrätter. Det finns 300 bostadsrätter i hela kommunen, jämfört med 1 500 hyresrätter. Det motsvarar 361 småhus som upplåts som äganderätter per 1 000 invånare, 20 bostadsrätter per 1 000 invånare respektive 101 hyresrätter per 1 000 invånare. I kommunen finns även 250 specialbostäder, samtliga avsedda för äldre eller funktionshindrade. Det finns inga studentbostäder eller bostäder avsedda för ungdomar i kommunen.

Under många år i början av 2000-talet byggdes få nya bostäder i kommunen samtidigt som planberedskapen var låg vilket gjort att det tagit tid för bostadsbyggandet att ta fart under senare år. Planberedskapen har på senare år byggts upp och nu pågår eller ska påbörjas detaljplanering för omkring 1 100 bostäder.

De tre senaste 10-årsperioderna, 1991–2000, 2001–2010 och 2011–2020, har omkring 450 bostäder tillkommit per 10-årsperiod, att jämföra med 1 000–1 500 bostäder under 1980- respektive 1970 talen. Småhusbebyggelse har dominerat under alla årtionden. Under den senaste 10-årsperioden från 2010–2020 har bostadsbyggandet varierat år från år. De flesta åren har det byggts fler bostäder i småhus.

Drygt två tredjedelar av lägenheterna i flerbostadshusen är mellan 50 och 80 kvadratmeter stora. Det finns därmed relativt få små respektive stora lägenheter att tillgå för exempelvis unga vuxna och äldre som söker en liten lägenhet och småbarnsfamiljer som behöver en större lägenhet med många rum. Småhusen är generellt större, med storlekar mellan 60 och 150 kvadratmeter.

8.3.4.1 Fritidshus & delårsboende

Det finns omkring 6 500 fritidshus i Orust kommun, vilket motsvarar knappt 400 fritidshus per 1 000 invånare, att jämföra med drygt 300 i Lysekil och drygt 250 i Tjörn. Det kan jämföras med omkring 7 000 bostäder med åretruntboende. Mer än hälften av fritidshusen är lokaliserade längs den västra kusten, inklusive öarna Gullholmen, Lyrön, Flatön och Kåringön. Övriga finns fördelade i resterande del av kommunen.

Antalet fritidshus på Orust är näst mest i Bohuslän och ger en tio i topp-plats i Sverige. Detta bidrar till utmaningar i form av höga huspriser, avfolkning i delar av kommunen och ojämnt nyttjande av infrastruktur. Men det finns också många positiva effekter av ett stort antal fritidshus. Bland annat är handeln större än i många kommuner med lika stor befolkning och personer i hantverksyrken är fler än Sverigesnittet. Det innebär också att den faktiska befolkningen är större än den officiella statistiken. Förutom att många spenderar lång tid i sina deltidshus så visar studier som Visit Sweden gjort hur populärt det är att besöka släkt och vänner. Detta gör att befolkningen mångdubblas under sommarmånaderna. Under pandemin valde många att spendera mer tid i sina fritidshus för att exempelvis kunna arbeta på distans. Detta skapar större underlag för handel och restauranger. Deltidsboende är en stor målgrupp som är en potentiell inflyttargrupp. Då krävs att infrastruktur som bredband och kollektiva resor fungerar. Detta framgick i en studie som gjordes redan 2007.

De allra flesta som äger fritidshus på Orust är bosatta i angränsande kommuner, i Göteborg eller i övriga Västra Götaland. Många har nära till sina fritidshus vilket gör att de har möjlighet att besöka fritidshuset ofta. Det här medför att verksamheter inom kommunen behöver ha beredskap för att kunna ta emot fler invånare än de som är folkbokförda i kommunen. Det kan handla om livsmedelsbutiker, avfallshantering, fritidsaktiviteter och tillfällig hemtjänst.

Varje år övergår drygt 100 fritidshus till att bli åretruntbostad. Samtidigt övergår nästan lika många hus med permanent boende till att fungera som fritidshus. De senaste åren har nettot varit positivt för omvandlingen till åretruntboende och fritidshusbeståndet har minskat med omkring 5–25 hus per år för Orust som helhet sedan 2016. I den östra kommundelen har fritidshusen minskat med omkring tio hus per år, medan fritidshusbeståndet ökat med några enstaka hus i den västra och norra kommundelen, även om antalet varierar år för år.

8.3.5 Markägoförhållanden och planlagd mark

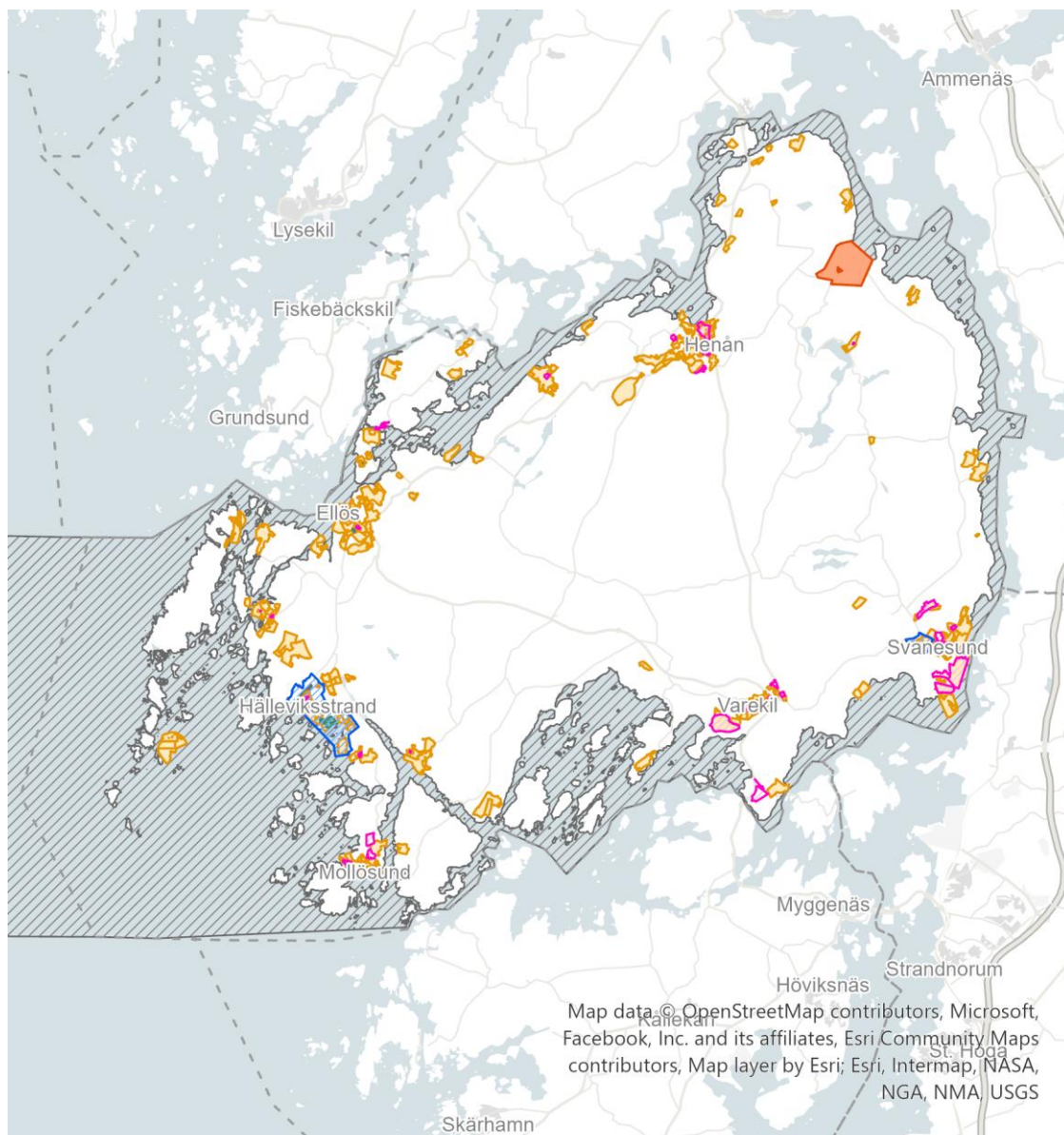
Kommunen har förhållandevis stora markinnehav inom och kring kommunens större tätorter vilket skapar goda förutsättningar för utveckling genom planläggning och markanvisningar i dessa områden.

Detaljplanerad mark finns främst i tätorterna men även i andra mindre orter längs med kusten, främst på kommunens västra del. Den största delen av den planlagda marken är redan bebyggd och det finns ett stort behov att skapa en god planberedskap.

8.3.6 Pågående planläggning

Parallellt med översiktsplanens framtagande pågår detaljplaner för omkring 1 100 bostäder och ett femtiotal verksamheter med störst fokus på utbyggnad i Henån, Svanesund och Varekil. I Henån planeras för verksamheter och omkring 420 bostäder inklusive ett större bostadsområde i Dalby. Planering sker också i Svanesund med planering för verksamheter och omkring 480 bostäder. Planläggning pågår även för industri, skola och fritid i Ängås samt för bostäder i Västra Änghagen. Även i Varekil pågår flera detaljplanearbeten som inkluderar upp till 25 nya verksamheter och 180 bostäder. Dessutom pågår ett större planprogramarbete i Edshultshall och Hälleviksstrand som omfattar omkring 90 bostäder.

Den kommunala planeringen är en ständigt pågående process och översiktsplanen visar hur den pågående planeringen ser ut med senaste uppdatering gjord 27 september 2022. På kommunens hemsida uppdateras information om pågående planering och antagna planer löpande.

Karta över pågående planläggning - med senaste uppdatering den 27 september 2022.

8.4 Näringsliv

8.4.1 Verksamheter, företagande & arbetsmarknad

Med över 2 000 företag spänner kommunens näringsliv över många branscher och kännetecknas av både innovation och småskalighet. Orust har en stark båtbyggertradition historiskt vilket också märks i företaget. Förutom ett stort antal företag i kommunens fyra, större tätorter, finns ett omfattande näringsliv i både kustsamhällena och på landsbygden. De blå och gröna näringarna blir allt viktigare när egenproduktionen av livsmedel ska öka och en redan stor besöksnäring fortsätter att utvecklas.

Av de drygt 2 000 verksamma företagen är merparten ensamföretagare följt av verksamheter med en till tio anställda. Sedan 2010 har 10 till 15 nya företag startats årligen per 1 000 invånare och nu finns sammanlagt omkring 85 företag per 1 000 invånare i kommunen, att jämföra med 54 företag per 1 000 invånare i Sverige som helhet samt 52 företag per 1 000 invånare i Västra Götaland.

Inom Orust kommun arbetar knappt 5 200 personer, varav drygt 3900 bor och arbetar inom kommunens gränser. En majoritet av de som arbetar inom kommunens gränser, omkring 65 procent, arbetar inom näringslivet och omkring 30 procent arbetar inom kommunsektorn. Andelen som arbetar inom näringslivet har minskat något sedan 2010, medan andelen som arbetar inom kommunal eller regional verksamhet eller inom övriga organisationer och offentliga institutioner har ökat något. Utpendlingen är högre än inpendlingen, cirka 1250 pendlar in till Orust kommun för arbete och närmre 3400 pendlar ut från kommunen.

Orust befolkning åldras vilket återspeglas i arbetstillfällenas branschtillhörighet och den största andelen av de som arbetar på arbetsplatser inom kommunen arbetar numera inom vård- och omsorg (17 procent) följt av handel (13 procent).

Trots att havet alltid har utgjort en viktig resurs för Orust och att båtbyggertraditionen har mycket gamla anor har andelen sysselsatta inom tillverkningsindustri minskat något de senaste tio åren från nära 16 procent till 12 procent. Idag är drygt 600 personer sysselsatta inom tillverkningsindustrin. De traditionellt viktiga näringarna som jordbruk och fiske sysselsätter idag endast 4,5 procent av befolkningen. Det är dock dubbelt så stor andel som i riket totalt.

Byggverksamheter sysselsätter relativt många på Orust, omkring 13 procent. Det beror bland annat på det stora antalet fritidshus som ger möjligheter till både större och mindre renoveringar. Byggbranschen sysselsätter idag en lika stor andel som den gjorde vid inledningen av den senaste tioårsperioden. Utbildningssektorn är ungefär lika stor som byggsektorn och sysselsätter omkring 12 procent av befolkningen.

Tillväxten av kommunens näringsliv har stannat av de senaste åren även om några näringsgrenar utvecklats positivt. Antalet personer med arbetsplats i kommunen minskade med 1,5 procent under den senaste tioårsperioden, vilket är en sämre utveckling än i riket, som under samma period ökade med 13 procent.

Branschbredd är ett mått som beskriver hur många branscher som finns representerade inom ett visst geografiskt område, exempelvis en kommun, i förhållande till alla branscher i Sverige. För Orust är branschbredden 33 procent, vilket är betydligt lägre än för Sverige som helhet (97 procent) och för Västra Götaland (93 procent). Branschbredden är på liknande nivå som grannkommunerna Lysekil och Tjörn men något lägre än Stenungsund. Ju högre branschbredd desto mer resiliënt är arbetsmarknaden.

Könsfördelningen inom olika yrken är mycket traditionell på Orust. Mest tydligt är detta inom byggverksamhet, tillverkningsindustrin, inom vård och omsorg och utbildning. 23 respektive 20 procent av männen är sysselsatta inom byggverksamhet och tillverkningsindustrin medan endast 3 respektive 5 procent av kvinnorna. 29 respektive 20 procent av kvinnorna är sysselsatta inom vård och omsorg och utbildning, medan endast fem respektive fyra procent av männen arbetar inom dessa näringsgrenar.

8.4.2 Areella näringar

Areella näringar är ett samlingsbegrepp för näringar som använder biologiska och naturgeografiska resurser på land och i vatten. De areella näringarna är viktiga basnäringar. De står för en betydande del av markanvändningen på landsbygden och har en unik roll som förvaltare av landskapets natur- och kulturvärden. Detta ger i sin tur förutsättningar för att bedriva annan näringsverksamhet på landsbygden som till exempel verksamheter kopplade till upplevelser och rekreation. I kommunen sysselsätter de areella näringarna omkring 640 personer.

Jordbruket på Orust är en areell näring som karaktäriseras av en småskalighet med få stora enheter. Av totalt 292 jordbruksföretag i kommunen har 233 av dessa mindre än 20 hektar mark. Jordbruksmarken utgör idag cirka 25 procent av kommunens yta. Den produktiva skogsmarken i kommunen omfattar cirka 10 500 hektar. Skogar utgör idag omkring 52 procent av kommunens yta.

De areella näringarna inom fiske och vattenbruk behandlas närmare i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*. Verksamheterna är beroende av landningshamnar och kajer samt mark för beredningsindustri med goda vägförbindelser. Det finns diskussioner kring landbaserade fiskodlingar på Mollösund och i Ellös.

Inom kommunen förekommer ingen täktverksamhet annat än för husbehov.

8.4.3 Turism och besöksnäring

Turismen på Orust utvecklas och håller på att bli en viktig näringsgren med upp till tio procent av andelen arbetstillfällen i kommunen. Inom kommunen finns bland annat fyra större campingplatser, hotell- och konferensanläggningar med helårsaktiviteter, restauranger, golfbanor och några av Västkustens mest välbesökta gästhamnar. Inom kommunen finns stora natur- och kulturvärden, vilka utgör viktiga förutsättningar för en fortsatt utveckling av en livskraftig turistnäring.

Antalet övernattande gäster har minskat något under den senaste 10-årsperioden från drygt 10 gästnätter per invånare till knappt 8 år 2020. De många fritidshusen i kommunen bidrar även till turismnäringen även om de inte räknas in i statistiken kring gästnätter. Boende i fritidshus använder många faciliteter som finns för besökare så som småbåtshamnverksamhet och mathantverk. Turismen gör också att det finns en handel som är mer omfattande jämfört med andra kommuner i samma storlek.

Det finns många faktorer som påverkar besöksnäringens utveckling så som geopolitiskt läge, klimatfrågan, hälsotrender eller transformationsekonomin. Orust ligger i ett populärt besöksområde. I undersökningar gjorda av Visit Sweden 2021 toppar Västsverige svenskarnas önskelista att resa till (54 %). Beräkningar visar att sektorn kommer att växa med 3,3 % årligen. Även om oroligheter, exempelvis Covid-19 pandemin från 2020 och framåt, dämpat utvecklingen så kommer den ändå över tid att öka och därmed fortsatt vara en viktig bransch för Orust.

Kommunen är ansluten till Hållbarhetsklivet som initierats av Turistrådet Västsverige och bygger på fyra grundläggande principer som är styrande för de vägval som ska göras inom utveckling och marknadsföring av besöksnäringen i Västsverige. De fyra principerna är:

- Så lite onödig miljöpåverkan som möjligt
- Bra för både boende och besökare
- Fler besökare där och då det inte är fullt
- Flera heltidsjobb och robustare verksamheter.

I stort sett alla kommuner och hundratals företag i västra Götaland är anslutna till Hållbarhetsklivet. Denna stora och gemensamma satsning hjälper till att nå en hållbar platsutveckling samtidigt som det visar hur turismen påverkar och integreras i hela samhällsutvecklingen. Exempelvis är utbyggnad av fiber och 5G en förutsättning för konkurrenskraftiga företag eller cykelvägar gynnar boende men även den allt starkare hälsotrenden inom turismen. Turismsektorn har inte minst under Covid-19 pandemin tagit stora

steg mot en mer regenerativ turism som handlar om att skapa hållbar utveckling i lokalsamhället med turism som ett verktyg. Det bidrar till lokalbefolkningens livskvalitet samtidigt som den är starkt kopplad till ekosystemens hälsa. Det är även en turism som också ger nya förutsättningar för att förlänga säsongerna.

Inom besöksnäringen har de fyra största reseanledningarna för svenskar identifierats. Den första anledningen, att uppleva städer, är inte vad som lockar besökare till kommunen men däremot har Orust förutsättningar att möta de tre andra som är; besöka vänner/familj, utomhusupplevelser/naturaktiviteter och kulinariska upplevelser.

Pendlingsmönster

Närheten till större arbetsmarknader gör att pendlingen till och från kommunen är relativt stor. Nära 3 400 personer arbetspendlar ut från kommunen och cirka 1250 pendlar in. Göteborg, Stenungsund och Uddevalla är i nämnd storleksordning de största utpendlingsorterna. Pendlingen har ökat kraftigt under de senaste decennierna. År 1970 hade nästan 80 procent av Orustborna sin arbetsplats i kommunen. Den kraftiga befolkningsökningen under 1970- och 80-talen motsvarades inte av en lika stor ökning av antalet arbetstillfällen. Inom Orust kommun arbetar knappt 5 200 personer, varav drygt 3900 bor och arbetar inom kommunens gränser. Idag arbetar omkring 45 procent av de förvärvsarbetande Orustborna utanför kommunen. De allra flesta, knappt 80 procent av utpendlarna åker söderut, framför allt till Göteborg och Stenungsund.

Ser man till andelen inpendlare är utvecklingen än mer dramatisk. År 1970 var så gott som alla med arbetsplats på Orust även bosatta här. Endast två procent av dagbefolkningen pendlade in. Därefter har inpendlingen ökat. År 2023 var 25 procent av de sysselsatta på Orust inpendlare.

Den stora pendlingen gör att kommunen räknas till Göteborgs lokala arbetsmarknadsområde, dit också Tjörn och Stenungsund räknas. Nära hälften av inpendlarna kommer från de närliggande kommunerna Uddevalla, Munkedal, Lysekil, Vänersborg och Trollhättan. Ytterligare en tredjedel av inpendlarna kommer från grannkommunerna Tjörn och Stenungsund. Resterande pendlar från övriga Göteborgsregionen.

I en enkät som Fyrbodals kommunalförbund tillsammans med Orust kommun utfört 2020 inom projektet Tur & Retur, som riktade sig till personer som pendlade in och ut från Orust, svarade över 50 procent att de enbart pendlade med bil och färre än 20 procent att de pendlade enbart med kollektivtrafik. Av de som enbart pendlar med bil svarade 72 procent att de inte hade varit möjligt för dem att pendla utan bil, även om de ville. Tidsförlust och för få avgångar var de vanligaste orsakerna till att de ansåg sig inte kunna pendla med kollektivtrafik.

Av de som pendlar med kollektivtrafik till eller från Orust svarade 82 procent att de inte är nöjda med kollektivtrafikutbudet. Den vanligaste kommentaren var att man önskade fler direktbussar mellan Orust och Göteborg. Generellt fanns dock en uppfattning om att det är positivt att kunna åka med kollektivtrafik. Färre än 5 procent pendlar enbart via samåkning och cirka 25 procent kombinerar bil, kollektivtrafik och samåkning.

8.5 Service

8.5.1 Offentlig service

Den offentliga servicen i Orust kommun är främst koncentrerad till Henån, Svanesund, Varekil och Ellös. Det har pågått en långvarig förändringsprocess där service i mindre orter har lagts ner till förmån för centralisering till de större tätorterna.

Det finns två vårdcentraler och två apotek på Orust, i Henån och i Ellös.

Äldreboenden finns i Henån, Svanesund och Ellös. I Henån finns även ett korttidsboende. I Henån, Svanesund och Varekil finns kommunala boenden med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna.

Kommunala förskolor finns i Henån, Svanesund, Varekil, Ellös och Tvet. Totalt finns det sju kommunala förskolor på Orust. Utöver dessa finns även tre enskilda förskolor i Henån, Slussen och Varekil. Utifrån nuvarande prognoser och med nuvarande efterfrågan är det just nu) brist på förskoleplatser i område norr. Denna avtar dock och når sedan jämvikt till och med år 2029. I övriga områden finns stor eller mycket stor överkapacitet fram till år 2029.

Det finns fyra kommunala grundskolor på Orust. Ängås skola i Svanesund och Henån skola är F-9-skolor medan Ellös skola och Varekils skola är F-6-skolor. Det har tidigare funnits fler byskolor men dessa har lagts ner och skolplatser har centraliserats i tätorterna. Det finns tre fristående grundskolor varav två har startats i mindre orter. Stensbo skola i Hälleviksstrand var en mindre kommunal byskola där en ideell förening har tagit över driften efter att kommunen beslutat att lägga ner skolan. Utifrån nuvarande prognoser med nuvarande efterfrågan, kommer det fram till och med år 2029 finnas ett visst överskott av elevplatser i skola, årskurs F-9.

Gymnasieelever på Orust går i första hand på gymnasieskolor i Uddevalla och Stenungsund. Det finns också en kommunal gymnasieskola, Orust gymnasieskola, där elever kan studera Introduktionsprogrammet. I samma lokaler ligger även Komvux.

8.5.2 Kommersiell service & handel

Den kommersiella servicen på Orust är, precis som den offentliga, relativt centraliserad. Henån är den enda tätorten med ett torg med tydligt serviceutbud. Där finns förutom två matbutiker också apotek, systembolag, restauranger, café, kläd- och skobutik, bokhandel, optiker, blomsterbutik, bank och fiskhandel. I övriga tätorter är den kommersiella servicen mer begränsad. I övriga tätorter finns det utöver matbutik ett mindre antal caféer, restauranger och butiker. I Svanesund pågår ett planarbete för att till skapa ett nytt torg som förhoppningsvis kommer att kunna generera nya serviceetableringar på orten. Den lokala sparbanken har fyra fullservicekontor, ett i respektive tätort.

Utanför de fyra tätorterna finns det små matbutiker i den västra kommundelen på Gullholmen, Kåringön och Mollösund samt en i Stillingsön på den östra sidan. Utöver detta finns det över ön utspritt ett antal gårdsbutiker som säljer lokalproducerade matvaror. Gårdsbutiker är en typ av verksamhet som har växt stadigt i antal under de senaste åren. Sommaröppna restauranger, caféer och kiosker finns på många platser på ön där sommarbefolkningen är större.

Det enda större varuhuset på Orust är Göksäter, beläget mellan Henån och Ellös. Boende på Orust åker i övrigt främst till köpcentret Torp i Uddevalla eller till Stenungsund för den typen av serviceutbud som inte finns inom kommunen. E-handel skapar ett större utbud för handel utan att behöva resa.

Kompletterande utbud finns i köpcenter såsom Torp i Uddevalla och på torget i Stenungsund.

8.5.3 Kulturverksamhet

I Henån finns kommunens kulturhus, Kajutan. Där samsas bibliotek, turistinformation, lärcentrum och konsthall. Orust konstförening arrangerar konstutställningar i lokalen. Utöver det finns ett flertal

föreningar med olika kulturinriktning. Bibliotek finns även i Svanesund, Varekil, Ellös och i Gullholmsgården.

8.5.4 Fritidsverksamhet

På Orust finns över 100 föreningar, ett stort antal utgörs av olika idrottsföreningar, kulturföreningar och olika typer av samhällsföreningar. Det finns även flera hembygdsföreningar, pensionärsföreningar och handikappföreningar. Kommunen delar årligen ut föreningsstöd för att främja livskvalitet och friskvård för invånarna.

Ett ökat utbud av framför allt idrottsanläggningar efterfrågas. Idag är närmaste anläggning framför allt Stenungsund Arena med ishall, simhall och idrottshall. I anslutning finns tennisplaner, friidrottsanläggning och fotbollsplaner.

8.6 Natur & kultur

8.6.1 Landskapsbild

Orust är ett utpräglat sprickdalslandskap. I ett band längs västkusten dominerar berggrunden landskapsbilden i form av öppna klippedar och synliga klippstränder och branter. De stora bergsplatåerna längre inåt land – ”hamnerna” – har mestadels magra jordar på näringsfattig, svårvittrad berggrund och domineras idag av barrskog och myrar. I väster, som vi kan se på Storehamn, är skogen gles och på långsamt återtåg på de gamla klipp- och ljunghedarna. I öster däremot är ofta jordlagren tjockare och barrskogen har funnits med sedan gammalt.

På de tjocka finjordarna i sprickdalarna dominerar jordbrukslandskapet. I exempelvis Morlandadalen och den långa dalen mellan Henån och Varekil är sprickdalarna typiskt utformade med åkrar centralt och bårder av randlövskog utmed bergen. I andra områden finns ett mer lågkuperat jordbrukslandskap som vi kan se centralt på ön vid Tegneby och Röra. Sprickdalarna avslutas ofta mot havet i flacka strandängar, som övergår i grunda kilar. De vidaste strandängarna och grundområdena finns i söder mot Stigfjorden, men de förekommer runt hela ön där sprickdalar möter havet. Mellan dessa finns ofta häftiga branter mot havet.

Även vid de västra kustområdena finns en del lågkuperade områden, som ännu delvis hålls öppna tack vare inverkan från havet och från ett småskaligt kustnära jordbruk, som vid Hälleviksstrand, Stocken, Lavön och Härmanö. Trots att landskapet är mer lågkuperat här är sprickdalskaraktären även synlig i dessa områden och bergen domineras av kala klippedar.

Runt Orust finns ett fjordsystem av högst varierande bredd från de smala, grunda sunden mot Bokenäset i nordväst till den vida Stigfjorden i söder. Förutom kilarna är mer eller mindre brant klippkust dominerande runt ön. I norr och öster tar den ofta formen av höga stup, medan klipporna mot söder och väster oftast är lite flackare. En grund och örik skärgård finns utmed syd- och västkusten. Utanför Härmanö och Käringön öppnar sig Skageracks vida vatten.

8.6.2 Ekosystemtjänster

Människan är på många sätt beroende av naturen för att överleva. Som en följd av den moderna tidsåldern tas mycket för givet, som matproduktion, rent vatten och ren luft. Ekosystemtjänster definieras som produkter och tjänster som naturen på olika sätt tillhandahåller och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet, alltså många av de saker som vi ofta tar för givet och inte alltid kopplar till ett ekosystem i balans.

Kommunen arbetar för närvarande med ett LONA-finansierat projekt för att ta fram underlag till en grönstrukturplan. Arbetet innefattar översiktlig naturvärdesinventering, analys av grön infrastruktur avseende gräsmarker och ädellövskog samt kartläggning av tätortsnära ekosystemtjänster.

Tillgången till stödjande ekosystemtjänster inom tätorterna har studerats genom att titta på tillgången till grönytor samt naturmarkernas naturvärden och möjligheterna till spridning av arter. Förutsättningarna här är goda i samtliga tätorter.

På grund av geologiska förutsättningar har ingen av tätorterna naturligt goda förutsättningar till reglerande ekosystemtjänster i form av vattenrening och reglering av vattenflöden. Risken för negativ påverkan till följd av översvämning är därför högre i dessa områden. I de fall dessa områden är skogbeväxtade bidrar de dock till vattenreglering eftersom vegetation kan suga upp vatten och dämpa flöden.

Förutsättningarna för *kulturella ekosystemtjänster* ser olika ut i de olika tätorterna men präglas generellt av landskapets förutsättningar, närheten till vatten och kulturhistoria. Terrängförhållandena samt trafiklederna utgör ofta barriäreffekter där ett arbete krävs för att tillgängliggöra tjänsterna samt koppla samman bostadsområden med grönområden, mötesplatser och vandringsleder.

8.6.3 Naturmiljöer

Kommunen är rik på naturmiljöer av olika slag. Naturmiljöerna har ett stort egenvärde samtidigt som de ger goda förutsättningar för biologisk mångfald, ekosystemtjänster, naturturism och friluftsliv. Här nedan följer en beskrivning av olika naturmiljöer som återfinns i kommunen. Fördjupade beskrivningar av naturen i kommunen finns i *Naturvärdesinventering Orust kommun (2022)*, *Analys av grön infrastruktur och tätortsnära ekosystemtjänster (2022)*, *Naturvårdsprogram för Orust kommun 2006* samt rapporten *Inventering av ansvarsnatur och ansvarsarter i Orust kommun 2008*. Naturmiljöer i havet behandlas närmare i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

8.6.3.1 Havsstränder

Klippstranden är den i särklass vanligaste strandtypen på Orust. Kärlväxtfloran är här mycket sparsam av naturliga skäl. I stället finns från vattenlinjen och uppåt en zonerings av olika alg- och lavsamhällen.

På blockstränder finns betydligt mer skrymslen för kärlväxter att få fäste i, främst eftersom tång och annat material sköljs upp och blir kvar mellan stenarna. Här är kärlväxtfloran ofta artrik. Strandtypen är inte så vanlig på Orust.

Sandstränderna är också ovanliga på Orust. På tångbankarna kan det finnas en liknande flora som bland blocken, medan floran högre upp på den torra sanden är mer specialiserad med torktåliga starr- och gräsarter som dominerande vegetation.

De värdefullaste stränderna ur naturvårds- och kulturhistorisk synpunkt är de betade havsstrandängarna – ”sälterna”. Dessa flacka finsedimentstränder har ofta betats kontinuerligt sedan de steg upp ur havet. De hyser en mycket artrik flora och stora värden för fågellivet.

Orust har stora arealer värdefulla sältor, framför allt i söder mot Stigfjorden och Halsefjorden, men även på många andra ställen runt ön. Havsstrandängarna lockar tillsammans med grundområdena utanför stora mängder fåglar både till rastning och häckning.

8.6.3.2 Skogar

Skogar utgör idag omkring 52 procent av kommunens yta att jämföra med 57 procent i landet som helhet. Skogslandskapet på Orust återspeglar de stora skillnaderna i både klimat, geologi och historia mellan östra och västra delen av ön. Sprickdalslandskapets kontraster mellan berg och dal syns i både väst och öst, men i öster har barrskogarna på bergen en betydligt längre historia.

På de stora bergsplåtarna, ”hamnerna”, Storehamn i väster och Kultheamn i söder, syns idag långsamväxande glesa hedskogar av tall och björk på de gamla klipp- och ljunghedarna. Ljungen är fortfarande en karaktärsart, som tillsammans med en rik förekomst av enar visar på historien av öppna utmarksbeten.

Den skogstyp som generellt sett har störst naturvårdsintresse och som starkt karaktäriserar Orustlandskapet för den som färdas på vägarna, är dalsidornas randlövskogar. Randlövskogarna har ofta en relativt kort historia eller har varit starkt påverkade av bete, vedtäkt med mera in i sen tid.

Ibland är randlövskogarna utformade mer som en omväxlande mosaik av skogsfragment, betesmarker, bergsklackar och buskage, vilket är en av de mest artrika miljöerna.

En annan värdefull lövskogstyp utgörs av de klibbal-, eller ask- almskogar som växer utmed bäckar och åar i de leriga dalgångarna. Dessa ravinskogar utgör en internationellt sett sällsynt naturtyp, som bara förekommer vid landhöjningskuster. Också ravinskogarna är mycket artrika miljöer, som också har stor betydelse för vattenmiljön i bäckarna.

8.6.3.3 Invasiva arter

Sedan januari 2015 finns en EU-förordning om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter (1143/2014). Syftet med förordningen är att så långt som möjligt hindra att invasiva främmande arter kommer in i EU och att bekämpa de arter som redan finns här. Det finns totalt 66 arter som omfattas av förbuden i EU-förordningen, 30 djurarter och 36 växtarter. Den senaste uppdateringen gjordes den 25 juli 2019.

I Orusts kommun förekommer de invasiva arterna Jättebalsamin, Jätteloka och Gul skunkkalla vilka omfattas av förbuden i EU-förordningen. Andra besvärliga invasiva växtarter som förekommer i kommunen är Parkslide, Sjögull, Vattenpest, Vresros, Blomsterlupin och Kanadensiskt gull-och höstgullris.

Myndigheter, kommuner, privata aktörer, villaägare och andra privatpersoner har ansvar och skyldighet att följa reglerna och hindra spridning av invasiva främmande arter. Ansvaret regleras även i miljöbalken och i den svenska förordningen om invasiva främmande arter.

Kommunen har en viktig roll och ansvar genom sitt ansvar för parker och allmänna ytor. Likaså har kommunen ansvar för avfallshanteringen och att se till att avfallet från invasiva främmande arter hanteras på ett sätt så att de förstörs och inte sprids.

8.6.3.4 Vattendrag, sjöar och våtmarker

Trots sin kustprägel och förhållandevis lilla areal, hyser Orust en stor variation av sjöar och myrar. De näringsfattiga vattnen med humusfärgat eller klart vatten dominerar, men här finns också näringsrika slättsjöar, kalkpåverkade vatten och brackvattensjöar. Många sjöar är utpräglade sprickdalssjöar, omgivna av branta berg. Ett sådant vattensystem med särskilt värdefull flora är *Rödsvatten – Vrångevatten*.

På hamnerna ligger småsjöar, ofta i mosaik med myrmarker. Många av dessa småvatten är naturligt fiskfria, men har i stället en rik insektsfauna, vilket uppskattas av flera fågelarter som till exempel smådopping. De mossomgärdade sjöarna är oftast också naturligt sura, men på bland annat södra Storehamn finns flera kalkpåverkade myrsjöar. Det stora och variationsrika myrkomplexet på södra Storehamn är av en typ med få motsvarigheter så nära havet. Storehamnsområdet ingår i Länsstyrelsens myrskyddsplan och det är av stor vikt att våtmarker med höga naturvärden skyddas genom att exempelvis bilda naturreservat.

De näringsrika sjöarna återfinns på östra Orust; *Assmunderrödvatten*, *Grindsbysjön/Grindbyvattnet* och *Kollungerödvatten*. Den sistnämnda är Bohusläns enda riktigt utvecklade fågelsjö, som bland annat tack vare en fortsatt hävd har stor betydelse för fågellivet.

En mycket speciell sjötyp på Orust är de sjöar, helt nära havet, som har bräckt vatten med en salthalt som varierar med vattenstånd och väder. *Rödsvatten* vid Boxvik är ett exempel på en sådan sjö liksom det lilla systemet med småsjöar vid Stockesundet på Flatön.

8.6.4 Jordbruksmark

8.6.4.1 Odlingmarker

Även om huvuddelen av Orust idag är skogklätt är det framför allt odlingslandskapet som sätter sin prägel på landskapet. Åker och betesmarker täcker cirka 23 procent av landarealen.

Naturvärdena i odlingslandskapet är främst kopplade till kantzoner och naturbetesmarker.

Sprickdalslandskapet ger också gott om kantzoner, som dessutom tack vare bergsklackar, varmt klimat och skalgrus hyser en ovanligt hög biologisk mångfald.

Läs mer under avsnittet skydd av jord- och skogsbruk.

8.6.4.2 Ängs- och naturbetesmarker

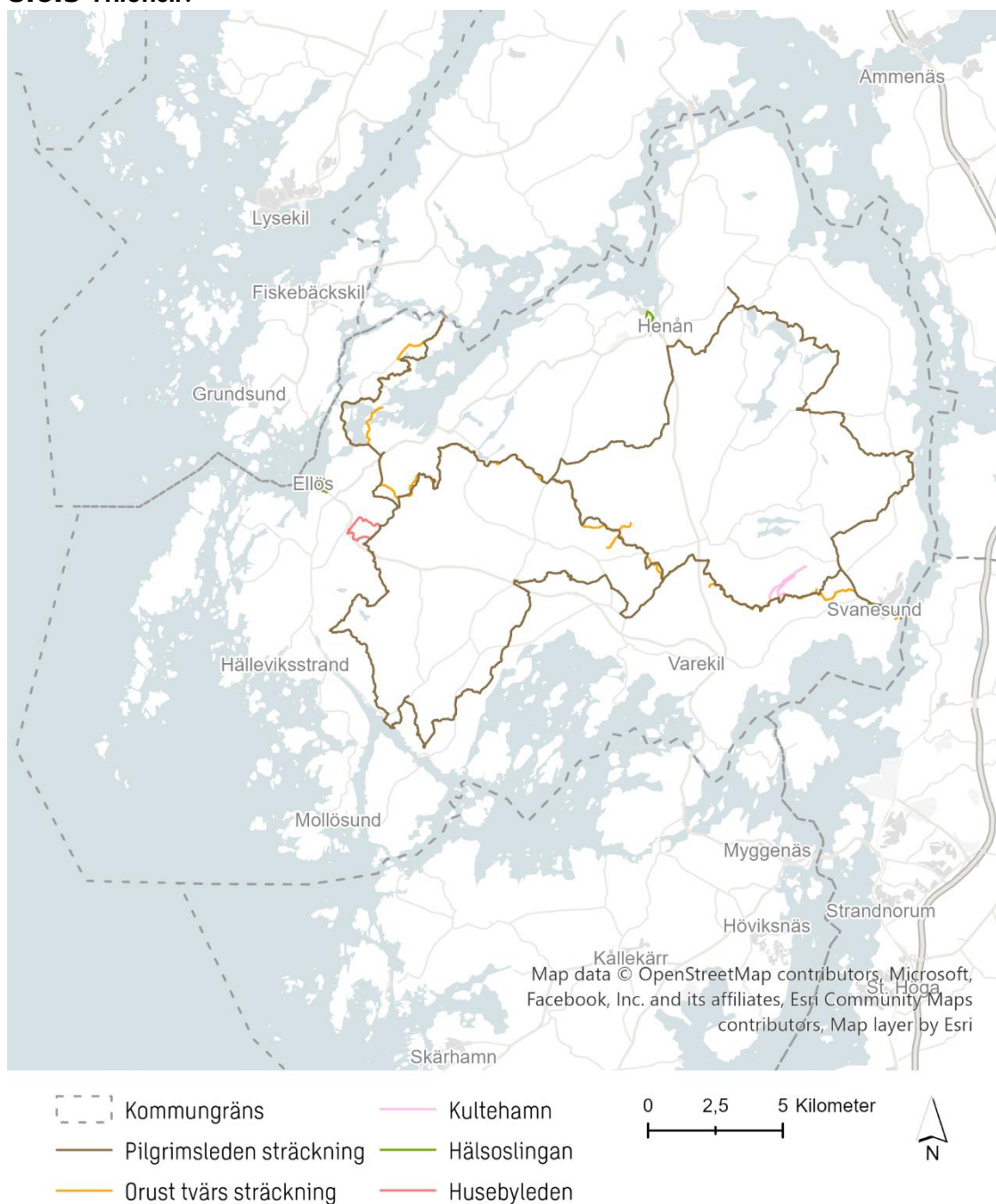
Av odlingsarealerna har Orust en ovanligt hög andel ängs- och naturbetesmarker. Till detta ska läggas de vitt utredda öppna klippedarna utmed kusten, vilka till största delen är skapade av århundradens eller årtusendens ljungbränning och utmarksbete.

De ur naturvårdssynpunkt kanske allra värdefullaste betesmarkerna, sältorna, beskrivs närmare i avsnittet Havsstränder. Sältorna utgör en stor andel av den totala arealen betesmarker på Orust och hyser många av de allra mest skyddsvärda växterna och fåglarna.

En särskild betydelse och en särskild tradition har betet på öar. Många av öarna, i ett band från Stigfjorden och ända upp till Flatön, har fått en särpräglad flora och fauna, med en mängd ovanliga och hotade arter, som ofta är beroende av fortsatt betesdrift.

8.6.5 Friluftsliv

Karta över kommunens vandringsleder.

Friluftsliv definieras av förordningen om stadsbidrag till friluftsförbund som ”Friluftsliv är vistelse utomhus i natur- och kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelse utan krav på träning.” Förutsättningarna för friluftsliv på Orust är mycket goda, i stort sett hela kuststräckan och en stor del av västra kommundelen är utpekade som riksintresse för friluftslivet. I den tidiga medborgardialogen är den varierade och vackra naturen ett av de vanligaste svaren på kvaliteter som gör att man vill bo och verka i kommunen. Orust tar varje år emot ett stort antal besökare som seglar, paddlar, vandrar, cyklar, rider och på andra sätt upplever friluftslivet på Orust. Det pågår ett arbete med att ta fram en friluftsplän för Orust kommun.

På Orust finns flera längre vandringsleder och kortare hälsoslingor. Orust Tvärs är en led som sträcker sig över hela ön och är en del av den större Kuststigen Bohuslän. Det finns också fem vandringsleder på Orust; Kultehamn, Svens altare, Husebyleden, Kråksunds gap och Björnsundskanalen. Dessa har informationstavlor som berättar om kommunens historia. Svenska kyrkan har en pilgrimsled på Orust som kopplar samman åtta kyrkor runt om i kommunen.

För att främja friluftslivet och lyfta fram naturvärden har kommunen tagit fram en Naturguide, Orust Naturguide, med tips på utflyktsmål och sevärdheter. Boken är tänkt att användas av såväl familjer, skolor och besökare som vill upptäcka Orusts rika naturmiljöer.

I anslutning till tätorterna Henån, Svanesund och Ellös finns avsatta områden för närrekreation. Närrekreation innebär lättillgängliga naturområden i direkt anslutning till tätorterna. Dessa områden har ett stort värde och ökar livskvaliteten för de som bor i tätorterna. Övriga orter är så små att alla bostäder har naturområden på bekvämt gångavstånd.

Det havsanknutna friluftslivet med bad- och båtliv, fritidsfiske med mera är en stor del av Orusts identitet. Under semestermånaderna, när befolkningen tredubblas, är detta som mest påtagligt. Det finns åtta kommunala gästhamnar som under en sommarsäsong har runt 13 000 gästnätter. Rekreativvärden kopplade till havet behandlas mer ingående i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

8.6.6 Kulturmiljöer

På Orust finns en stor variation av olika kulturmiljöer. Kulturmiljö innefattar allt som människan har påverkat, direkt och indirekt. Det kan vara både byggda miljöer och kultiverade landskap. Kulturmiljö kan vara både enstaka objekt, som till exempel byggnader, eller sammanhängande miljöer så som byggnader och det landskap och sammanhang de står i. Kulturmiljöerna hjälper oss att förstå historiska och nutida sammanhang. De är spår efter människors liv och verksamhet och ger ett tidsdjup till tillvaron som skapar trygghet och kontinuitet. Det innebär att nästan allt som vi ser innefattas av begreppet kulturmiljö.

Kulturmiljöer och kulturmiljövärden kan vara både fornlämningar, byggnadsminnen, kyrkliga kulturminnen och värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer. Under avsnittet Skydd av kulturvärden beskrivs inriktningen för kommunens kulturmiljöer och kulturvärden.

Orust kommun har ett kulturmiljöprogram som tagits fram 2020. I oktober 2022 antogs en kulturmiljöstrategi i kommunfullmäktige. Kulturmiljöstrategin innehåller mål och delmål för kulturmiljöarbetet i Orust kommun. Den övergripande målbilden är:

"Kulturmiljöerna är en del av Orusts identitet och attraktion. Orusts kulturmiljöer ska därför vara väl omhändertagna, angelägna och tillgängliga för alla, och en resurs för kommunens långsiktiga utveckling."

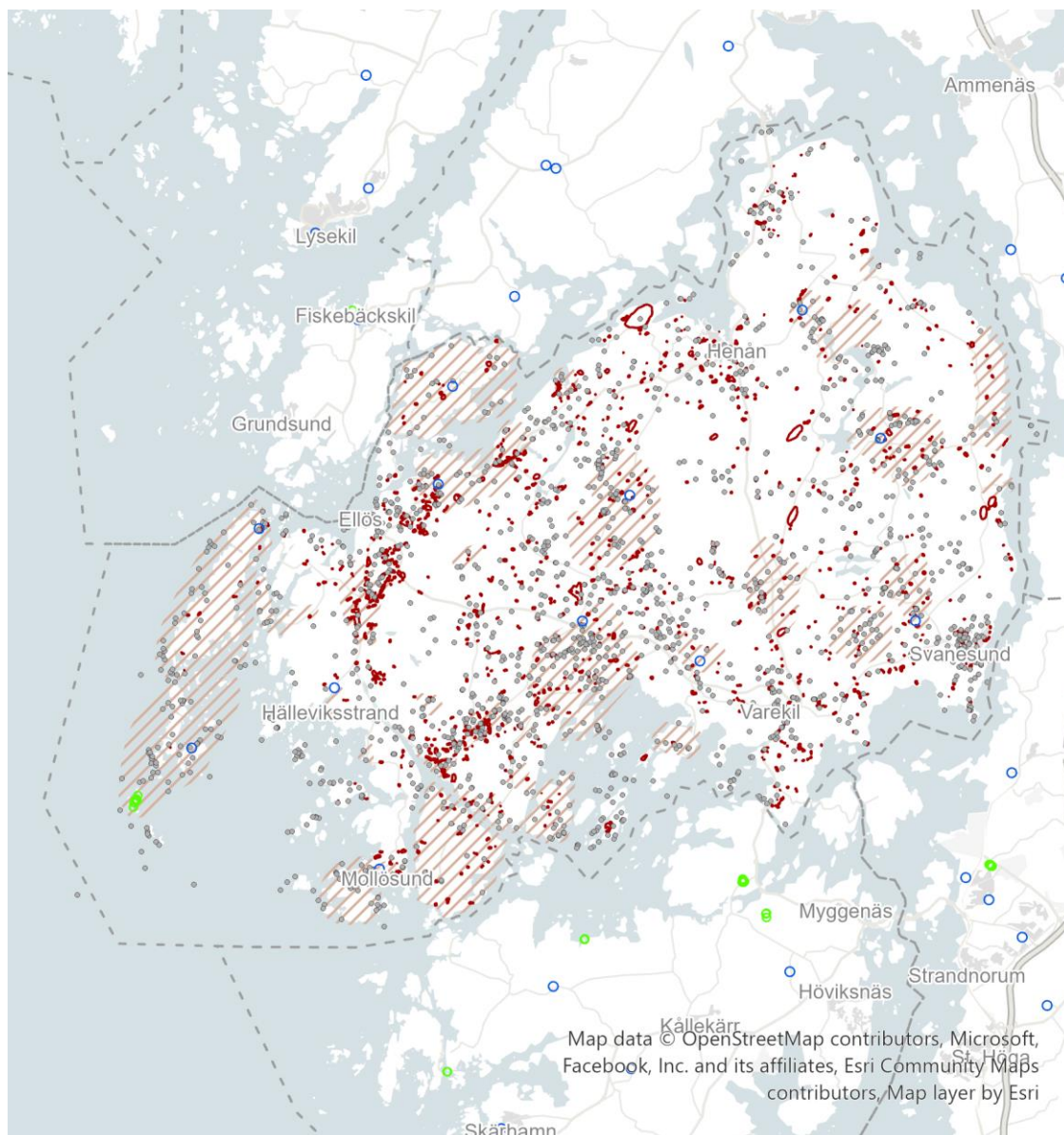
Målen i kulturmiljöstrategin är följande:

- Orusts kulturmiljöer är väl omhändertagna
- Orusts kulturmiljöer är angelägna och tillgängliga för alla
- Orusts kulturmiljöer är en resurs för långsiktig utveckling

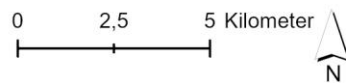
Kulturmiljöprogrammet består av tre delar som tillsammans utgör ett kunskapsunderlag och handläggarstöd i kulturmiljöfrågor i Orust kommun. Programmet redovisar den historiska utvecklingen, beskrivning av miljöerna, aktuella lagskydd samt klimatpåverkan på kulturmiljöerna.

Kulturmiljöer och hanteringen av dessa beskrivs i avsnittet Skydd av kulturvärden.

Hänvisning till kulturmiljöstrategi och kulturmiljöprogram.

- Kommungräns
- Fornlämning eller annan kulturhistorisk lämning
- Fornlämning eller annan kulturhistorisk lämning
- Fornlämning eller annan kulturhistorisk lämning
- Statliga byggnadsminnen
- Kyrkligt kulturminne. 4 kap KML
- Kulturmiljöprogram

Karta över skyddade kulturmiljöer, statliga byggnadsminnen, kyrkliga kulturminnen och kommunens utpekade kulturmiljöer.

8.7 Transportinfrastruktur

Med transportsystem avses här olika system för transport av varor och personer. Kollektivtrafiken, gång- och cykelvägnätet och vägnätet och dess kopplingar sinsemellan och till omgivande region spelar alla sin roll för ett välfungerande transportsystem för både personer och varor.

8.7.1 Hållbar mobilitet

Begreppet hållbar mobilitet innebär att transporter ska utföras så att utsläpp minskar men också att transporter förbättrar livsvillkoren för människor. EU:s TTE-råd (transport, telekommunikationer och energi) har definierat ett hållbart transportsystem som ”medger att individers, företags och samhällets grundläggande tillgänglighets- och utvecklingsbehov tillgodoses på ett säkert sätt i överensstämmelse med människan och ekosystemet, samt främjar jämlikhet inom, samt mellan generationer.”

Förenta nationerna (FN) beskriver hållbar transport bland annat som ”tillhandahållande av tjänster och infrastruktur för personers och varors mobilitet – som driver på ekonomisk och social utveckling för dagens samt morgondagens generationer.

Trender inom mobilitet som till exempel delad mobilitet och tillgång till överkomliga och hållbara mobilitetsalternativ för människor kan bidra till hållbarhet och förutsättningar för människor att bo och leva där de vill. Genom att dela olika transportslag (bilar, skotrar, elcyklar, cyklar, drönare med mera) optimeras nyttjandet av fordon och förändrar vanor.

Digitala tekniker möjliggör automatiserad mobilitet och ger nya förutsättningar för trafikdirigering. Intelligentas transportsystem kommer att bli viktiga för att göra mobiliteten effektivare på vägarna, på vattnet och i luften. Detta kräver i sin tur att det finns en IT-infrastruktur som gör att tekniken kan användas överallt.

För att mobilitet ska anses vara hållbar, ska den också vara tillgänglig samt oberoende av inkomst eller plats. Hållbar mobilitet inkluderar jämlik tillgänglighet, speciellt avseende de svagare grupperna i samhället.

8.7.2 Gång- & cykelväg

Gång- och cykelvägar finns främst inom kommunens tätortsområden. På flera ställen består cykelvägarna av kortare avsnitt som inte bundits samman till ett sammanhängande cykelvägnät. Utanför tätortsområdena saknas särskilda vägar för fotgängare och cyklister, vilket försvårar möjligheterna till cykling. Gång- och cykeltrafiken mellan de olika samhällena är huvudsakligen hänvisad till det allmänna vägnätet, som ur trafiksäkerhetssynpunkt inte alltid är lämpligt att gå eller cykla på. Det är relativt svårt att cykelpendla till skola eller arbete, delvis på grund av långa avstånd mellan hem och skola och arbete, men också på grund av att cykelvägnätet inte är sammankopplat.

Statistik som Länsstyrelsen tagit fram i *Strategi för ökad cykling i Västra Götaland* visar att potentialen för att göra cykling säkrare är störst i tätorter eftersom majoriteten av cykelolyckorna sker i tätorter. Det finns dock ett stort nätverk av mindre, lågtrafikerade vägar på landsbygden som är lämpliga för cykelpendling till tätort. Lämpliga cykelstråk på befintliga vägar finns utpekade i kommunens cykelpendlingskarta. Genom att förbättra förutsättningarna för gång- och cykeltrafik skapas möjligheter för fler att gå och cykla vilket förbättrar folkhälsan och minskar klimatpåverkan. Elcyklar och andra eldrivna fordon som får framföras på cykelväg ökar och ökar också räckvidden för exempelvis pendling.

I Cykelstrategi för Orust kommun år 2017–2027 redovisas fem prioriterade områden som ska genomföras under cykelstrategins genomförandetid: cykelinfrastruktur, cykla till skolan, cykla till arbetet, turism- och fritidscyklning och sport- och motionscyklning. Till cykelstrategin finns en handlingsplan med utpekade förslag på utbyggnad av cykelinfrastrukturen fram till år 2027. Dessa bör genomföras. Under 2022–2024 deltar kommunen i ett projekt som drivs av RISE som går ut på att bygga cykelvägar på landsbygd på ett enklare och billigare sätt. 2024 ska kommunen bygga en sträcka på cirka 200 meter som

en testbädd. Om projektet blir lyckat kommer förutsättningarna att bygga cykelvägar att förbättras kraftigt.

8.7.3 Väg

Vägarna i kommunen sköts av Trafikverket (länsvägar och genomfartsvägar), vägföreningar (de flesta gator i tätorter) och enskilda väghållare (enskilda vägar). Det finns två större länsvägar, genomfartsvägen 160 i nord-sydlig riktning via Henån och Varekil, samt länsväg 178 mellan Ellös och Varekil. Övriga vägnätet består av mindre vägar, delvis utan mittlinje och separerade körfält.

Laddinfrastrukturen har kommit att bli en viktig del av planeringen av infrastruktur. Det största behovet av laddning finns idag där elfordon står parkerade som längst. För privatpersoner är det oftast vid hemmet och för företagsbilar oftast på företagets parkering. Enligt Energimyndigheten visar forskning att huvuddelen av överförd energi, ungefär 80–90 procent, sker vid icke-publika, ofta enskilda parkeringsplatser. Publik laddinfrastruktur för elbilar finns idag främst i Orusts tätorter, eller i anslutning till service i mindre samhällen och vid gästhamnar. Publika laddstationer är en viktig del för att möjliggöra för en hög andel laddbara fordon. De bidrar även till att skapa förtroende och god rörlighet. Enligt en kartläggning av Länsstyrelsen Västra Götaland från 2020 finns det i rapporten *Laddinfrastruktur och förnybara drivmedel i Västra Götalands län* rekommendationer om att uppföra 14 snabbladdare på strategiska platser i länet för att möjliggöra längre elbilsresor genom i stort sett hela Västra Götaland. På Orust finns en plats utpekad för uppförande av snabbladdare.

8.7.4 Järnväg

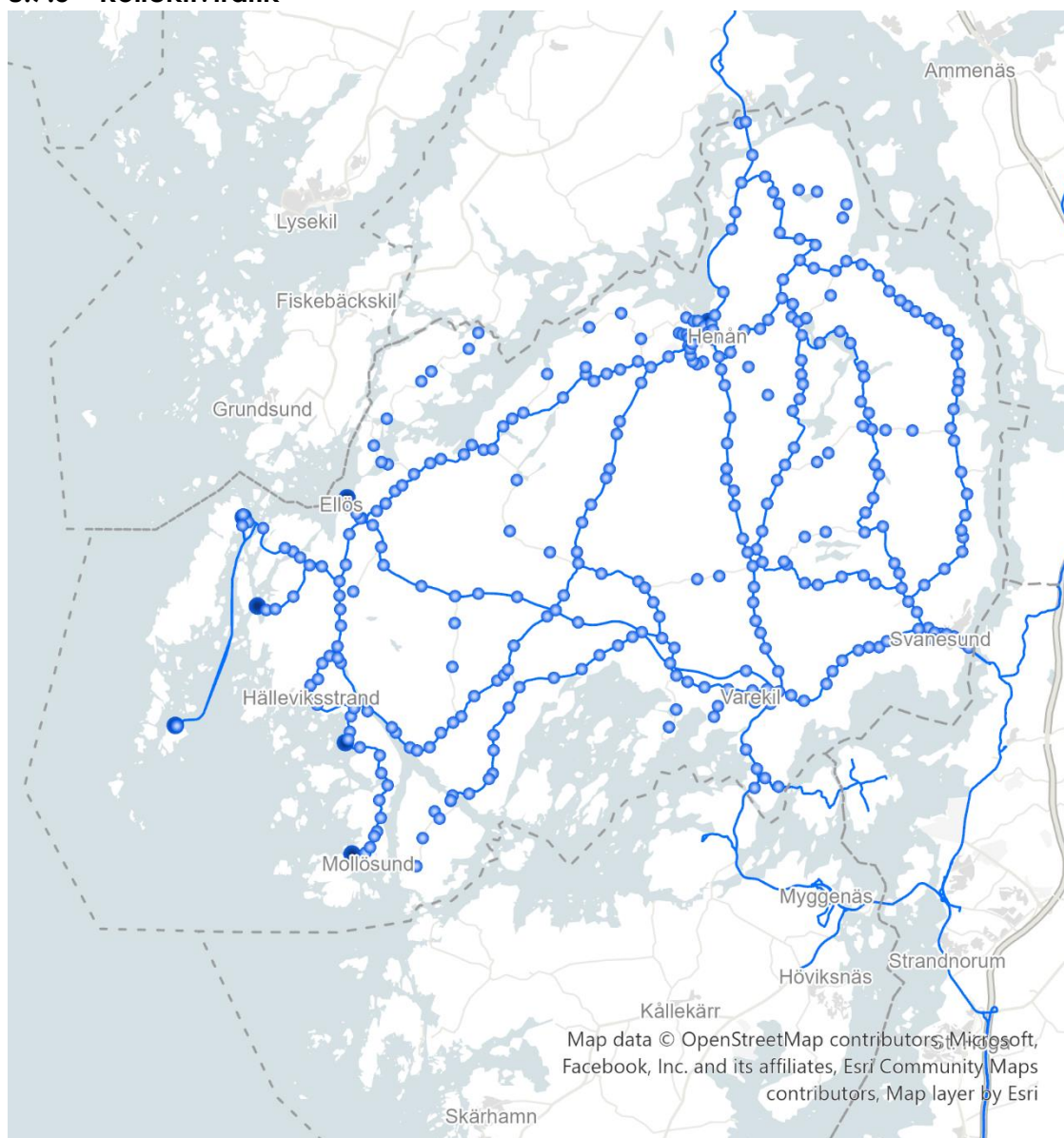
I kommunen finns ingen järnväg. De närmaste tågstationerna finns i grannkommunerna Stenungsund och Uddevalla. Där finns förbindelser mot Göteborg och Strömstad, och vidare till andra delar av Sverige.

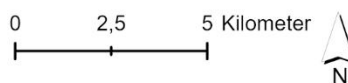
Karta över vägnät och järnvägskopplingar.

8.7.5 Kollektivtrafik

- Kommungräns
- Hållplatser
- Gästhamnar
- Kollektivtrafik

Karta över kollektivtrafik.

Det finns idag reguljär kollektivtrafik till de flesta samhällen på ön. Byte från lokala bussar till regionala bussar sker i Henån och i Värekil. Från Henån går bussar norrut mot Uddevalla och söderut, via Värekil, mot Stenungsund. Från Henån finns det även en direktbuss mot Göteborg med två avgångar på vardagar. Övriga tider så sker resor mot Göteborg med byte i Stenungsund eller i Myggenäs på Tjörn. Västtrafiks kollektivtrafikutbud är uppdelat i tre zoner med olika biljettpriser. Orust tillsammans med Uddevalla och Trollhättan är belägen i zon C medan Tjörn och Stenungsund är beläget i zon B och Göteborg i zon A.

Orust spridda struktur medför svårigheter att bygga upp en heltäckande kollektivtrafik. Även om täckningen av busshållplatser inom kommunen är relativt god så är turtätheten i många fall ytterst låg

vilket gör att det inte är så många utanför tätorterna som använder kollektivtrafiken som sitt primära transportmedel. Biltätheten inom Orust kommun är hög i jämförelse med grannkommunerna Lysekil och Tjörn samt Västra Götalands län. I kommunen är 626 personbilar registrerade per 1 000 invånare jämfört med 556 personbilar per 1 000 invånare i Lysekil, 585 i Tjörn och 463 i Västra Götalands län. Den låga turtätheten skapar också problem för ungdomar och andra grupper i kommunen som inte själva får eller kan köra bil och därför har svårt att röra sig självständigt. Kommunens servicebuss och Västtrafiks närtrafik erbjuder vissa möjligheter att resa kollektivt även på tider och platser som inte omfattas av den ordinarie trafiken.

8.7.6 Färje- och båttrafik

Samhällena Kärिंगön och Gullholmen, saknar fasta broförbindelser. Trafiken till dessa samhällen upprätthålls av personfärja. Personfärjan utgår från båtterminalen i Tuvesvik. Utöver det finns fyra bilfärjor, varav två förbinder Orust med fastlandet.

Färjetrafiken behandlas mer ingående inom *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner*.

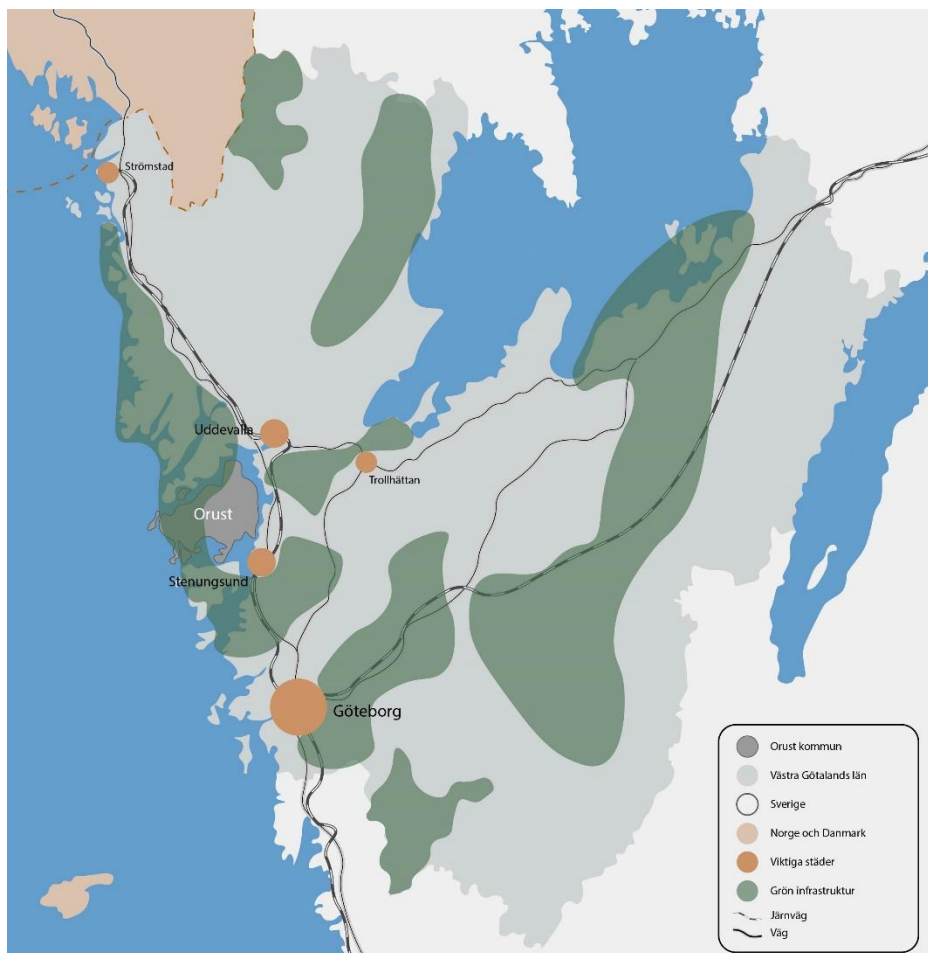
8.7.7 Hamn

Orust kommun saknar egna hamnar av betydelse för handelssjöfarten. I Mollösund och Ellös finns kajanläggningar som främst utnyttjas för leverans av råvaror till den lokala fiskberedningsindustrin. I Ellös finns Orust enda djuphamn. I flera samhällen finns också gamla ångbåtsbryggor där utflyktsbåtar och segelskutor kan angöra. Dessa bryggor är i varierande skick.

Det finns åtta gästhamnar för småbåtar i kommunen där Kärिंगön, Gullholmen och Mollösund på västsidan är de mest välbesökta. Småbåtshamnarna huserar omkring 13 000 gästnätter under en sommarsäsong. I fem av gästhamnarna finns avgiftsfri toatömning för båtarna vilket är viktigt för att minska smittspridning och övergödning av havet.

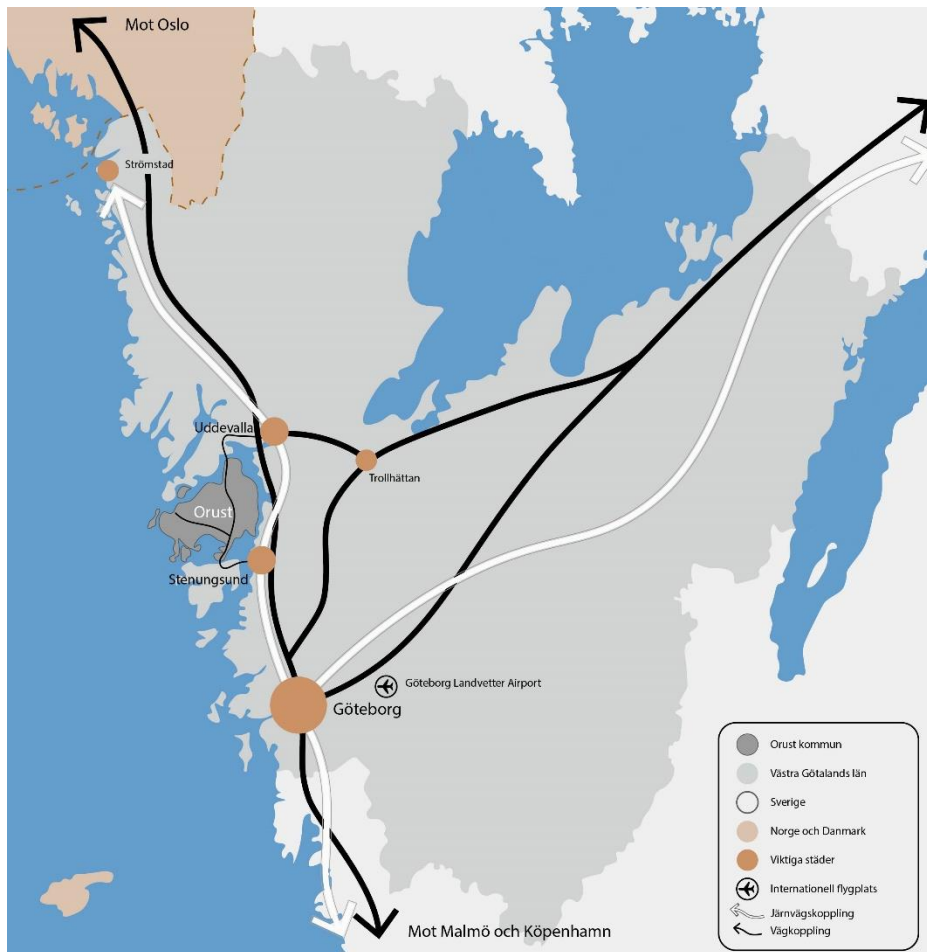
8.8 Regionala och mellankommunala frågor

Karta över Orust läge i regionen.

Kommunen är beroende av sina grannkommuner och Göteborg för både arbete och service. Många boende på Orust arbetspendlar till närliggande kommuner som Göteborg, Stenungsund och Uddevalla. Under sommaren nära fördubblas antalet boende och personer som vistas i kommunen eftersom Orust är populär bland fritidsboende och besökare.

8.8.1 Kommunikationer

Karta över Orusts kopplingar och kommunikationer i regionen.

Det finns ingen järnväg i Orust kommun, men det finns station i Stenungsund. Enligt Västra Götalandsregionen finns potential att utveckla Bohusbanan och Norge-Vänerbanan för att öka möjligheterna till pendling men också för att öka möjligheterna till att transportera gods på järnväg mellan Göteborg och Oslo. I Regional plan för transportinfrastrukturen i Västra Götaland 2022–2033 är medel för uppgraderingar av Bohusbanan inkluderade, vilket kan komma att påverka Orust på ett positivt sätt framöver.

Två brokopplingar förbinder Orust med fastlandet. Båda ligger längs med Väg 160 som går i nord-sydlig riktning. Den norra bron ligger norr om Henån och kopplar ihop Orust med Uddevalla. Den södra bron ligger söder om Varekil och kopplar ihop Orust med Tjörn och sedan vidare till fastlandet via ytterligare en bro till Stenungsund. För att ytterligare förbättra kopplingarna mellan Orust och fastlandet, och öka möjligheterna till pendling, utreds förutsättningarna för en bro mellan Svanesund och fastlandet. Det skulle innebära en snabb förbindelse mellan Orust järnvägsstationen i Stenungsund samt motorvägen E6.

Inom Orust kommun trafikerar två färjelinjer olika öar i kommunen och två färjelinjer trafikerar angränsande kommuner. Från Tuvesvik går en färja till Kåringön och Malöleden kopplar samman huvudön Orust med Malö. Färjelinjerna Svanesund-Kollhättan och Ångön-Fruvik kompletterar de två broarna med färjeförbindelser till fastlandet. Inom *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner* behandlas färjetrafiken mer ingående.

Regional kollektivtrafik med buss finns från Henån norrut mot Uddevalla och söderut, via Varekil, mot Stenungsund. Från Henån finns även en direktbuss mot Göteborg med två avgångar på vardagar. Övriga tider sker resor mot Göteborg med kollektivtrafik med byte i Stenungsund eller i Myggenäs på Tjörn.

Utanför Göteborg finns regionens större flygplats, Landvetter, med dagliga såväl inrikes som utrikes avgångar.

8.8.2 Bostadsmarknad

En stor majoritet av alla bostäder är småhus vilket kompletterar bebyggelsen i närliggande städer. Orust kan erbjuda ett boende en bit från staden med närhet till både skog och hav. Det i kombination med pendlingsmöjligheter till arbetsplatser i de större städerna gör Orust till en populär kommun att flytta till. Kommunen har också ett stort antal fritidshus som till viss del permanentas. Många av fritidshusägarna bor i Västra Götalands län. Utifrån den bostadsmarknadsanalys som ges ut av Länsstyrelsen i Västra Götalands belyses en rad faktorer som påverkar läget på bostadsmarknaden och hur prognosen ser ut framåt. Förutsättningar är att folkmängden i länet ökade med cirka 10 400 personer under år 2021, vilket är en ökning med cirka 1 800 personer sedan 2020. Folkmängdsökningen bedöms i SCB:s befolkningsprognos ligga runt 8 300 fler invånare per år fram till 2040. Bostadsbyggandet i länet har legat på relativt sett höga nivåer de fem senaste åren. Under 2021 färdigställdes 9 700, vilket är ungefär samma antal som under 2020, vilket tyder på en fortsatt stark bostadsmarknad där många bostäder färdigställs.

Kommunerna i länet har förväntningar på att bostadsbyggandet ska öka framöver. Under år 2023 förväntas cirka cirka 13 900 bostäder påbörjas. Osäkerheten om efterfrågan och prisutvecklingen på bostadsmarknaden kan innebära risk för att förväntningarna inte infrias. Pandemin, osäkerhetsläget i världen, höga energi- och bränslepriser, kraftigt ökad inflation, vikande börskurser runtom i världen samt oro för höjda styrräntor skapar stora osäkerheter för samhället, hushåll och företag. Det rådet fortfarande stora ojämlikheter på länets bostadsmarknad, vilket försvårar för människor att tillgodose sina bostadsbehov.

8.8.3 Arbetsmarknad

Orust kommun är en del av Göteborgs lokala arbetsmarknadsregion, vilket innebär att det finns en omfattande pendling mellan Orust och grannkommunerna samt Göteborgs stad. De flesta boende på Orust pendlar söderut mot Stenungsund och Göteborg, men det förekommer även betydande pendling norrut till Uddevalla och till viss del till Trollhättan och Vänersborg.

Inpendlingen består till största del av invånare boende i grannkommunerna Stenungsund och Tjörn, samt Uddevalla, Munkedal, Lysekil, Vänersborg och Trollhättan.

De allra flesta som pendlar använder egen bil, därefter är kombinationsresor följt av kollektivtrafik och till sist samåkning vanligast.

8.8.4 Handel och samhällsservice

Kommunen har en del egen service som matbutiker, vårdcentraler, förskolor och grundskolor samt viss fritidsverksamhet som ridskola och fotbollsplaner, men kommunen är starkt beroende av handel och service i grannkommunerna. För akutsjukvård är Orustborna hänvisade till Trollhättan eller Göteborg. För sällanköpsvaror och samhällsservice så som gymnasieskola och simhall hänvisas till närliggande kommuner.

8.8.5 Turism- och besöksnäring

Orust kommun är en del av Bohuslans skärgård och består av huvudön Orust och flera mindre bebodda och obebodda öar. Västkusten och dess skärgårdsmiljö är ett populärt besöksmål, kanske främst om sommaren. Då pågår mängder av evenemang och utställningar i hela regionen. Det mest kända evenemanget är Orust Sailboat Show med Öppet Varv, Skandinavians största segelbåtsmässa i Ellös. Dessutom lockar närheten till havet till båtliv, kajakturer och vandringar. Kommunen ser en trend av att lokal matproduktion, förädling och servering även lockar ett ökande antal besökare.

Flera av samhällena och öarna ökar sin befolkning sommartid vilket leder till ett stort utbud av aktiviteter och tillfälliga arbetstillfällen. Närheten till Göteborg är en styrka som kan vidareutvecklas för att öka året-runt-turismen, exempelvis genom en satsning på företagsmöten och konferenser.

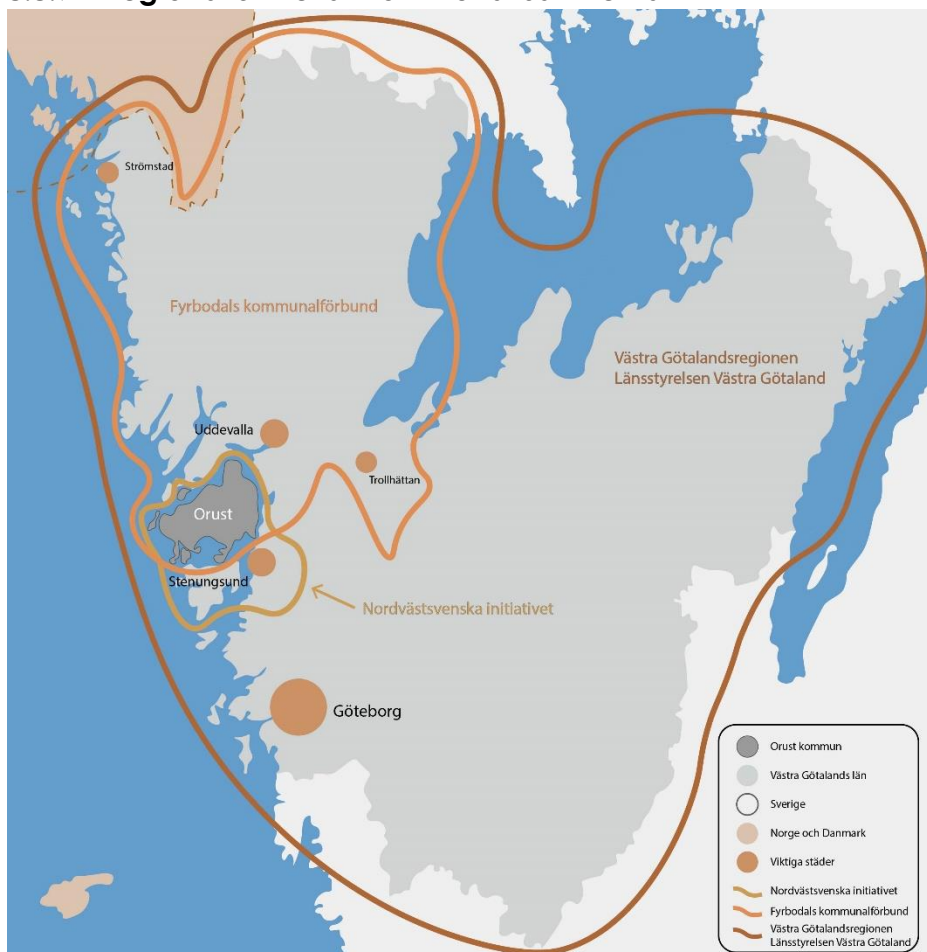
För att öka det ekonomiska värdet av besöksnäringen har en avsiktsförklaring antagits politiskt i Orust och övriga tio kommuner i Bohuslän – Ett enat Bohuslän (se mer nedan under rubriken Regional och mellankommunal samverkan).

8.8.6 Gränsöverskridande riksintresseområden och grön och blå infrastruktur

Längs med Bohusläns skärgård, inklusive Orust kommun, sträcker sig flera riksintressen enligt Miljöbalkens 3 och 4 kapitel. Det handlar bland annat om högexploaterad kust, obruten kust, friluftsliv, yrkesfiske, naturvård och Natura 2000. Dessa områden är viktiga att bevara och att minimera en negativ påverkan på riksintresset vid en eventuell förändrad markanvändning.

Den biologiska mångfalden minskar i Sverige. För att vända den negativa trenden och skapa långsiktigt hållbara landskap behöver vi utifrån Sveriges miljömål och Agenda 2030 arbeta med grön infrastruktur. Växter och djur behöver livsutrymmen av tillräcklig yta och kvalitet för att må bra. Det behöver också finnas möjligheter till spridning i landskapet. Den gröna infrastrukturen tar inte hänsyn till administrativa gränser som kommun- eller länsgränser. Därför är det viktigt att se den gröna infrastrukturen i ett mellankommunalt perspektiv.

8.8.7 Regional & mellankommunal samverkan

Karta över Orusts geografiska tillhörighet i ett regionalt och mellankommunalt perspektiv.

Orust kommun ligger i Västra Götalands län. På den regionala nivån är Länsstyrelsen Västra Götaland och Västra Götalandsregionen ansvariga.

Västra Götalandsregionen är ansvarig för den regionala utvecklingen. Ett verktyg i arbetet är den regionala utvecklingsstrategin. Strategin vägleder kommuner, kommunalförbund, näringsliv, akademi och forskningsinstitut, det civila samhället samt länsstyrelsen och andra statliga myndigheter i det gemensamma arbetet med regional utveckling. Det är därför ett viktigt underlag för kommunernas utvecklingsarbete, där översiktsplanen har en viktig roll för genomförandet av strategin.

I början av 2021 antogs den regionala utvecklingsstrategin som tar sin utgångspunkt i Vision Västra Götaland – Det goda livet. Strategins övergripande mål lyder ”Tillsammans gör vi Västra Götaland till ett föredöme för omställning till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle”. Till strategin finns fyra långsiktiga prioriteringar och fyra tvärssektoriella kraftsamlingar.

Länsstyrelsen Västra Götaland ska verka för att nationella mål får genomslag i länet och samtidigt ta hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen är stöttande för invånare genom EU-stöd till lantbrukare och genom att bilda och sköta naturreservat och värna länets vatten. Länsstyrelsen är även stöttande för kommunerna i exempelvis bostadsfrågor och integration och mottagande av nyanlända. Länsstyrelsen är dessutom tillsynsmyndighet för kommunernas planeringsarbete, djurskydds- och livsmedelskontroll samt miljöfarlig och miljöpåverkande verksamhet.

Klimat 2030 är en kraftsamling som drivs av Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen i Västra Götalands län i samverkan med flera aktörer, och är en del av genomförandet av Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021–2030. Kraftsamlingen samlar kommuner, kommunalförbund, företag, branschorganisationer, högskolor, institut, föreningar och andra organisationer som vill bidra till omställningen i en klimatsmart region. Orust kommun är en av 229 organisationer som skrivit på Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om och därmed ställt sig bakom det regionala klimatmålet och har ett åtagande.

Orust kommun är medlem av ett av de fyra regionala kommunalförbunden i Västra Götalands län – Fyrbodals kommunalförbund. Samarbetsorganisationen består av 14 kommuner och har i uppgift att arbeta för en sammanhållen, enkel och mer rationell hantering av de mellankommunala frågorna främst kopplat till samhälls- och välfärdsutveckling.

Nordvästsvenska initiativet är ett gemensamt initiativ för bättre infrastruktur inom Stenungsund, Tjörn och Orusts kommuner (STO-regionen). Initiativet föreslår förbättringar som bättre och säkrare vägar, en bro mellan Orust och fastlandet samt dubbelspår för tåget på Bohusbanan. Samarbetet har lett till en åtgärdsvalsstudie för en gemensamt finansierad bro mellan Orust och Stenungsund.

För att stärka besöksnäringen och öka turismen är Orust kommun med i två samarbeten. Ett gemensamt turistbolag bestående av näringsliv och kommun och ansvarar för turistverksamheten i Orust, Stenungsund, Tjörn och Kungälv kommuner. Organisationens mål är att dessa fyra kommuner ska vara Sveriges mest attraktiva besöksdestination och riktar sig främst till den nordiska, engelska och tyska marknaden. Ett enat Bohuslän består av elva kommuner från Strömstad i norr till Öckerö i söder som har tagit ett gemensamt beslut att arbeta med att öka omsättningen i besöksbranschen.

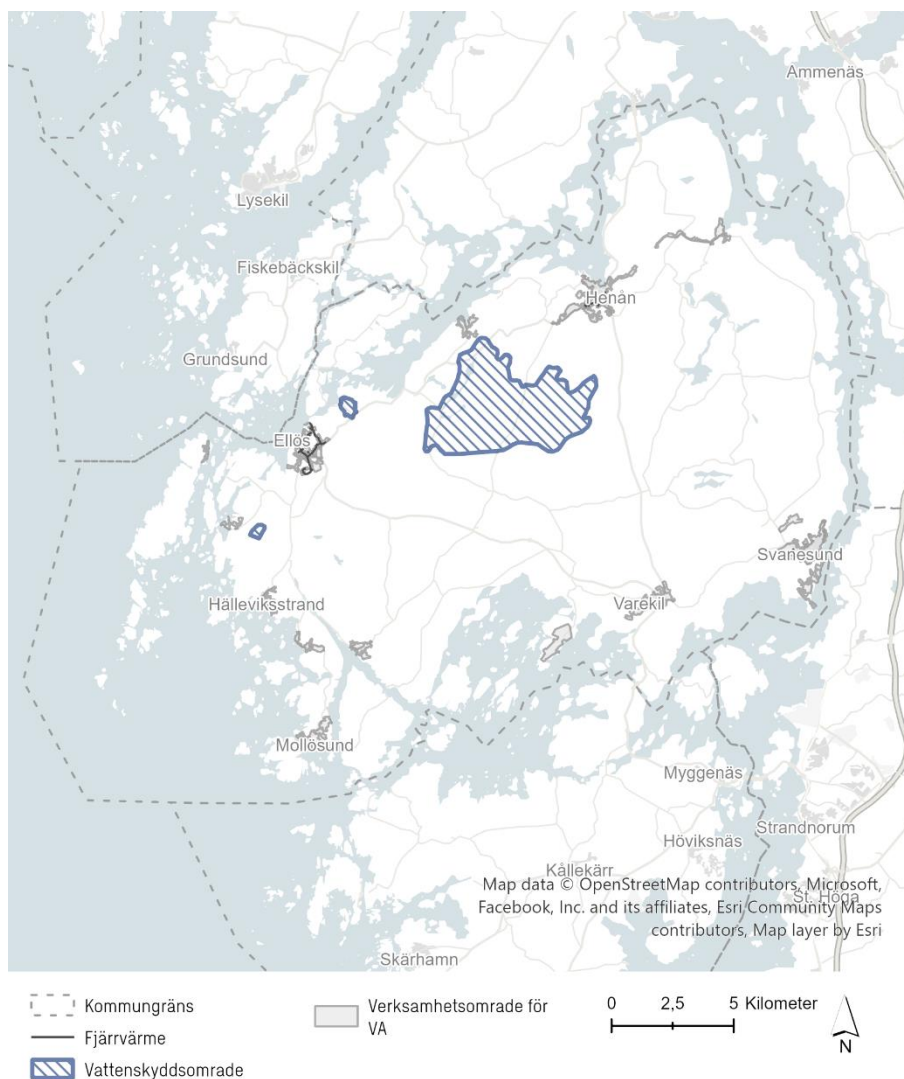
För att stärka havet som naturresurs och som besöksmål ingår Orust i tre sammanhang. Fiskekommunerna samlar Bohuskustens kommuner och Västra Götalandsregionen i ett starkt nätverk. Nätverket förbättrar förutsättningarna för fiske, vattenbruk samt fisketurism genom dialog. Längs Bohuskusten arbetar Västkuststiftelsen strandstädning med att samordna och effektivisera strandstädningen och för att lösa problemen för att uppnå ett renare hav och en renare kust. Projektet 8+ fjordar är ett EU-finansierat samarbetsprojekt mellan Orust, Stenungsund, Tjörn, Kungälv och Uddevalla som syftar till att öka kunskapen kring fjordarnas ekologi och hur det används i friluftsliv, fiske och samhällsplanering.

Orust har tillsammans med Stenungsund, Tjörn och Lilla Edets kommuners en gemensam energi- och klimatrådgivare som informerar och vägleder företag, hushåll och organisationer i frågor som rör energi och transporter och dess klimatpåverkan.

8.9 Teknisk försörjning

Teknisk försörjning omfattar alla tekniska funktioner för vatten-, avlopps- och energiförsörjning, digitala kommunikationer, avfallsshantering samt återvinning. Den tekniska försörjningen är en förutsättning för att samhället ska fungera på ett bra sätt. Dessa system behöver byggas ut, förbättras och förändras i samband med att kommunens bebyggelsestruktur förändras och nya områden byggs ut. Den tekniska försörjningen ska även utvecklas för att klara av samhällskriser, ett förändrat klimat och ett framtida samhälle.

Karta över teknisk försörjning i kommunen.

8.9.1 Vatten- och avloppsledningsnät

Kommunens vatten- och avloppsnät består idag av ett vattenverk med ledningsnät och pumpstationer för distribution till tätorterna, samt sju avloppsreningsverk med ledningssystem i anslutning till reningsverkens lokala upptagningsområde. Orusts VA-plan från 2017 pekar ut brister i kommunens vatten- och avloppssystem sett både ur ett ekonomiskt och ett miljöperspektiv. Bristen i systemet sammanhänger delvis med de stora säsongsvariationerna i förbrukning. I vissa orter, framför allt på västra Orust, ökar maxdygnsförbrukningen flerfaldigt på sommaren i jämförelse med förbrukningen under höst, vinter och vår. Detta innebär att kommunen behöver förstärka kapaciteten i VA-ledningsnätet för att kunna vara flerfaldigt högre än medelförbrukningen.

För att få bästa möjliga kostnadseffektivitet, möta framtida behov vid ny exploatering och utbyggnad av planer, samt få en bättre lösning ur miljösynpunkt planeras ombyggnad och utbyggnad av kommunens vatten- och avloppsledningsnät. Efter om- och utbyggnad med sikte på 2035 föreslås kommunens vatten- och avloppsledningsnät bestå av:

- Ett vattenverk, samma verk som idag, men med ett utbyggt ledningsnät och pumpstationer som har kompletterats med en reservvattenförsörjning från Uddevalla kommun.
- Nya sjöledning som ska möjliggöra påkoppling av ytterligare bebyggelse till det kommunala spillvattensystemet. Nya ledningar läggs för att de mindre avloppsverken är gamla och har kapacitetsproblem. Kommunen har påbörjat delar av arbetet med *VA-länk Väst* som ingår i utbyggnaden av ledningsnätet från södra till västra Orust. Samtidigt pågår arbetet med *VA-länk Öst-väst*, vilket innefattar ledning mellan Varekil och Ellös.
- Ett reningsverk. Ellös avloppsreningsverk byggs ut med kapacitet för att rena avloppet från hela upptagningsområdet.
- Sex avloppsreningsverk föreslås därmed att läggas ner och ersättas av ledningssystem och pumpstationer som pumpar allt avlopp till det kvarvarande verket i Ellös. Ellös avloppsreningsverk ska även kompletterats med kväverening.

8.9.2 VA-plan

För att upprätthålla en hållbar utveckling av VA-försörjningen i Orust kommun har en VA-plan tagits fram. Syftet med planen är att skapa en tydlig och långsiktig vatten- och avloppsförsörjning i Orust kommun, både inom och utanför nuvarande verksamhetsområde för allmänt VA. Det övergripande målet för arbetet med VA-planeringen är att hanteringen av VA-frågorna ska bidra till att de lokala, regionala och nationella kvalitetsnivåer och mål som finns kan uppnås. I Orust kommuns VA-plan från 2017, beskrivs dels utformningen på VA-nätet som det såg ut år 2016, dels planerna för en framtida utbyggd anläggning med sikte på 2035. Föreslagen mark- och vattenanvändning i den här översiktsplanen utgår från de förutsättningar som det ombyggda systemet ger.

8.9.3 Verksamhetsområden för VA

Ett verksamhetsområde för kommunalt vatten och avlopp är ett avgränsat område inom vilket vatten- och avloppsförsörjningen ska ske genom kommunala VA-anläggningar. Inom verksamhetsområdet (fastställt av kommunfullmäktige) är kommunen huvudman för vatten- och/eller avloppsförsörjning. Inom verksamhetsområdet gäller kommunal VA-taxa.

Ett område som idag har enskild VA-försörjning kan ha behov av anslutning till allmänt VA, vilket görs via avtal eller verksamhetsområde. Inrättande av kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp ska prioriteras före så kallade avtalsområden.

Verksamhetsområde för VA planeras byggas ut i Slätterna, Västra Röd, Sörbo, Kårehogen, Sandvik, Övre Tängen, Tängen, Säckebäck Hälmvik och Kastet, och är färdigbyggt i Rossön. Utbyggnaden av verksamhetsområde för kommunalt VA sker etappvist. En utökning av verksamhetsområden innebär att kommunen på sikt kan säkerställa en förbättrad VA-infrastruktur för invånarna. Under tiden fram till dess att framtida utbyggnad av VA är slutförd kommer det delvis begränsa planerad exploatering och anslutning av befintliga bebyggelse. Detta eftersom huvudledningarna vissa perioder kan fyllas, vilket kan medföra kapacitetsproblem om ny bebyggelse ansluts.

8.9.4 Dricksvatten

Dricksvattnet från kommunens vattenverk klassas som livsmedel, vilket garanterar en mycket hög och jämn kvalitet. Vattnet uppfyller med bred marginal de kvalitetskrav som Livsmedelsverket ställer på dricksvatten för hushållsändamål. Eftersom vattenförsörjningen är en av våra allra viktigaste naturresurser ställer det höga krav på att varsamt och långsiktigt skydda dricksvattenresurser mot verksamheter och åtgärder som kan påverka vattnets kvalitet och kvantitet negativt. Dricksvatten är ett allmänt intresse som

kommunen ska inkludera i översiktsplaneringen. Kommunen har också ansvar att inte lämna bygglov om inte dricksvattenförsörjningen kan lösas.

Totalt får cirka 7 000 av kommunens drygt 15 000 invånare konsumtionsvatten från kommunens vattenförsörjningsanläggningar. Dessutom är närmare 2 000 fritidsfastigheter, framför allt på västra Orust, anslutna. Den totala årsförbrukningen är cirka 1 000 000 m³.

8.9.5 Vattentäkter

En vattentäkt är en ytvattentäkt eller grundvattentäkt som används för vattenförsörjning. Orusts vattenförsörjning baseras huvudsakligen på två vattentäkter, sjön Rödsvattnet, som är en ytvattentäkt, och Korskällan som är en grundvattentäkt. Ytvattenuttag ur Rödsvattnet står för cirka 80 procent av vattenförsörjningen medan grundvattenuttag ur Korskällans vattentäkt står för cirka 20 procent. Från 2015 har vattenbehovet ökat med cirka fem procent per år. Uttaget av grundvatten i Korskällan har legat konstant under senare år, förutom 2017 då uttagen ökade med cirka 20 procent.

8.9.6 Reservvattentäkter

Tillgång till rent dricksvatten är en nödvändighet för ett fungerande samhälle. Vid situationer då det inträffat en störning i den ordinarie försörjningen behöver en alternativ försörjning kunna sättas in för att förse medborgarnas behov av dricksvatten. Vid kortvarig störning kan nödvattenförsörjning tillgodose det mest akuta behovet. Vid längre driftstörningar behöver reservvattenförsörjning kunna sättas in för att täcka ett nära normalt behov av vatten. Det finns ett nödvattenavtal upprättat med Västvatten som innebär att Orust kan förse med 20 l/s via en sjöförlagd vattenledning mellan Slussen på Orust och Uddevalla kommuns vattenledningsnät på fastlandet. Mängden är inte tillräcklig vid ett kraftigt bortfall.

Kommunen förfogar över ett antal reservvattentäkter (grundvatten), vilka är av varierande kvalitet. Reservvattentäkterna saknar regelbunden provtagning och tillsyn, varför det är svårt att omedelbart ta dem i bruk i händelse av att någon av huvudvattentäkterna tillfälligt skulle behöva ersättas. *Regional vattenförsörjningsplan för dricksvatten i Västra Götaland* kan användas som utgångspunkt för samarbete om dricksvatten mellan kommunerna Tanum, Sotenäs, Munkedal, Lysekil, Orust och Uddevalla. Samarbetet kan även utvecklas till att även omfatta avloppshantering. Sammankopplingen innebär ett nätverk med större säkerhet, kapacitetsökning samt möjlighet till exploatering utmed sträckorna där det idag saknas vatten och avlopp.

Under 2018 färdigställdes en ny dricksvattenledning mellan Åh i Uddevalla och Slussen på Orust. Den ger idag både reservvatten och permanent vatten till delar av Orust samt möjlighet till reservvatten till Uddevalla kommun. Möjlighet för inkoppling av ett antal fastigheter på Töllås har diskuterats. Överföring sker om kapacitetsberäkningar visar att det finns utvecklingsmöjlighet till Sundsandvik när redundansledning över Kristevik är utbyggd. Tidplan för denna ledning är 2027–2029.

8.9.7 Vattenskyddsområden

Vattenskyddsområden är geografiskt avgränsade områden till skydd för en vattenförekomst med betydelse för vattentäkt (existerande eller framtida vattentäkt). Inom vattenskyddsområdet finns föreskrifter för vattnet så att det kan användas som vattentäkt. Vattenskyddsområden bildas för att skydda grund- och ytvatten. Det kan finnas vattenskyddsområden för vattentäkterna, som är beslutade av Länsstyrelsen och kommunen. Den myndighet som beslutat om vattenskyddsområdet ansvarar för tillsynen. Det finns tre vattenskyddsområden av olika storlek inom Orust kommun, Rödsvattnet, Korshällan och Kattevik (Slätterna).

I kommunens VA-plan fastslås att nya föreskrifter ska tas fram för att skydda kommunens vattentäkter. I föreskrifterna ska höga krav ställas på verksamheter och små avlopp i syfte att långsiktigt säkerställa tillgången på dricksvatten. För att skydda större enskilda gemensamma vattentäkter ska kommunen erbjuda stöd vid bildandet av skyddsområden för vattentäkt.

8.9.8 Spillvatten

Kommunen har sju avloppsreningsverk med ledningssystem i anslutning till reningsverkens lokala upptagningsområde. Reningsverken är placerade i Svanesund, Varekil, Ellös, Tuvesvik, Hälleviksstrand, Barrevik och Mollösund. Dagens VA-system har brister sett både ur ett ekonomiskt och miljöperspektiv, och behöver effektiviseras. VA-nätet svarar inte heller upp för framtida behov kopplade till planerade exploateringar. Efter om- och utbyggnad, med sikte på 2035, föreslås Orust kommun endast ha ett reningsverk. Förslaget är att Ellös avloppsreningsverk ska byggas ut med kapacitet för att rena avloppet från hela kommunen. För detta krävs att Ellös avloppsreningsverk kopplas till andra kommundelar med nya överföringsledningar.

8.9.9 Dagvatten

Dagvatten är ytligt avrinnande regnvatten och smältvatten. I ett klimat i förändring blir dagvattenfrågan allt viktigare. Ökade nederbörds mängder skärper kraven på fungerande avvattning och avledning av nederbörd. Hållbar dagvattenhantering ska eftersträvas i kommunen vilket beskrivs i VA-planen och innebär att hanteringen ska försöka efterlikna naturens sätt att ta hand om dagvattnet genom avdunstning, fördröjning eller infiltration i mark. Detta innebär att dagvatten ska infiltreras och fördröjas så nära källan som möjligt. För mer läsning kring översvänningsrisker och skyfall se kapitlet *Miljö-och riskfaktorer*.

8.9.10 Enskilt vatten och avlopp

Enskild vatten- och avloppsanläggning är en enskilt ägd anläggning eller anordning för försörjning av vatten eller avlopp. Enskilda anläggningar kan finnas för en enskild fastighet, för flera fastigheter gemensamt eller för samfälligheter och föreningar. En enskild VA-anläggning kan avse såväl ledningar som en lokal lösning för produktion av dricksvatten eller rening av avloppsvatten.

Närmare 3 000 helårsfastigheter och i stort sett lika många fritidsfastigheter får sitt vattenbehov tillgodosett av enskilda vattentäkter i kommunen. De har även egna avloppsanläggningar eller är anslutna till en gemensamhetsanläggning. Det finns kvalitetsproblem för enskilda vattentäkter vilka utgörs av förhöjda järn/mangan-, salt (klorid)-, radon- och fluoridhalter.

Områden med begränsad kapacitet finns framför allt inom kustområdet på södra och västra Orust. Större gemensamma avloppsanläggningar finns bland annat i Svanviksområdet, på Vindön, på Malö. De enskilda avloppen är av varierande ålder och kvalitet. Det har uppskattats att de enskilda avloppen svarar för mellan fem och tio gånger så mycket fosforutsläpp som de kommunala reningsverken. Att förbättra de enskilda avloppen och att försöka få fler fastigheter anslutna till kommunens VA-anläggning kan därför ses som en viktig åtgärd för att förhindra övergödning i hav och vattendrag. Kommunen har ansvar att inte lämna bygglov om inte dricksvattenförsörjningen kan lösas.

8.9.11 Avfallshantering

Orust kommuns renhållningsverksamhet ansvarar för insamling och behandling av hushållsavfall från cirka 11 300 kunder. På kommunens avfallsorteringsanläggning hanteras dessutom verksamhetsavfall som sorterar för återvinning. Fraktioner som inte kan sorteras ut för återvinning deponeras.

Ett viktigt led i att uppnå en alltmer kretsloppsanpassad samhällsutveckling är att så långt möjligt ta tillvara och återvinna material från uttjänta produkter. För att uppnå en högre grad av materialåtervinning har ett producentansvar på avfallsområdet införts. Lagen och förordningarna om producentansvarsavfall innebär att företag (producenter) som medverkar till att exempelvis förpackningar och tidningar sprids på den svenska marknaden har ett ansvar för att dessa samlas in och återvinns.

Orust kommun ansvarar för hanteringen av hushållsavfall, samt det avfall som uppstår i en verksamhet som är jämförligt med hushållsavfall. Typiska avfallslag är brännbart hushållsavfall, källsorterat matavfall samt farligt avfall från hushållen. Som hushållsavfall räknas också hushållens grovavfall till exempel uttjänta möbler, textilier och andra husgeråd, avfall från slamtankar. I Orust kommun kan privathushåll som är avfallsabonnenter lämna grovavfall på återvinningscentralerna Månsemyr och Timmerhult. Grovavfallet ska då vara sorterat.

8.9.12 Deponier

Månsemyrs återvinningsanläggning tar emot deponirester. Deponirest är avfall som inte går att återvinna, återanvända eller förbränna och inte är farligt avfall. Kommunen har i beslut från 2015 fått tillstånd av länsstyrelsen för fortsatt drift av Månsemyrs deponi- och återvinningsanläggning med en högsta deponimängd om 3 500 ton per år. För att undvika konflikter som på sikt kan hota verksamheten vid Månsemyr bör ingen ny bostadsbebyggelse medges inom ett avstånd av minst 500 meter från avfallsanläggningen.

De nedlagda deponier i Orust kommun man känner till är Bergs deponi och Töllås gruva. Informationen baseras på EBH-stödet samt avstämning med representanter ifrån miljö- och byggavdelningen. EBH-stödet är länsstyrelsens databas för potentiellt eller konstaterat förorenade områden.

8.9.13 Deponering av muddermassor

Muddermassor uppkommer vid många olika verksamheter, exempelvis vid anläggning av bryggor eller vid farleder och hamnar. Muddermassor får idag inte tas emot på någon av kommunens återvinningscentraler. Om muddringsmassorna inte kan återvinnas eller återanvändas krävs en annan plats där de kan dumpas. Om massorna inte är förorenade kan det alternativt som med minst miljöpåverkan och som är mest kostnadseffektivt vara att dumpa massorna i havet. Dumpning av muddermassor riskerar att orsaka skador på botten och för djur- och växtliv, även på stora avstånd från dumpningsplatsen. Valet av plats är därför betydelsefullt för vilka miljöeffekter detta medför.

8.9.14 Kommunerna har i arbetet Fördjupad översiktsplan för Tjörns och Orusts kommuner undersökt eventuella områden som kan vara möjliga för undantag från dumpningsförbud utifrån ett mark- och vattenanvändningsperspektiv genom att utgå från kända ackumulationsbotten och därifrån exkludera områden med höga naturvärden, värden för friluftslivet, vattenbruk och områden som pekats ut som viktiga för sjötransporter. I fördjupad översiktsplan för Tjörns och Orusts kommuner konstateras att det inte finns några lämpliga platser för dumpning av muddermassor inom kommunernas gränser.

8.9.15

8.9.16 Avfallsplan

Varje kommun ska ha en renhållningsordning som ska beslutas av kommunfullmäktige.

Renhållningsordningen består av två olika delar: *föreskrifter om avfallshanteringen i kommunen* och *avfallsplan*.

Föreskrifter om avfallshantering i Orust kommun trädde i kraft 2021-02-01. Senaste revideringen skedde 2023-11-09

I *Avfallsplan 2017–2021* beskrivs kommunens vision, mål och ambitioner för den kommunala avfallshanteringen med syfte att minska miljöbelastningen från verksamheten och bidra till uppfyllandet av de nationella miljö kvalitetsmålen.

Avfallsplanen ska ses över minst vart fjärde år och vid behov uppdateras, vilket är aktuellt på Orust. Detta innebär inte ett krav på att en ny avfallsplan ska antas av kommunfullmäktige vart fjärde år. Men om det vid en uppföljning av avfallsplanen fyra år efter antagandet bedöms att avfallsplanens mål och åtgärder behöver omarbetas, kan en process för omarbetning av planen startas och avfallsplanen antas när processen slutförts.

8.9.17 Elförsörjning

Sverige är indelat i fyra olika elområden, där Orust ingår i elområde 3. Överskottet på el finns främst i norra Sverige (elområde 1 och 2) och den stora efterfrågan på elkraft i elområde 3 och 4 gör att stora mängder el behöver transporteras från norra Sverige för att tillgodose behovet av el i elområde 3 och 4.

Eldistributionen på Orust handhas av tre olika företag, Västra Orust Energitjänst, Ellevio och Vattenfall. Matningen till Orust sker huvudsakligen via en 130 kV ledning som kommer över fjordarna vid Djurnäs, norr om Svanesund. Dessutom finns ett antal 40 kV ledningar som förbinder Orust med fastlandet

respektive Tjörn. Kraftnätet kan i framtiden behöva förstärkas med en ny 130 kV ledning från transformatorstationen i Hårleby över Bokenäset och Gullmarn till Lysekil.

8.9.18 Förnyelsebar energi

Vindkraften och solenergin är förnybara energikällor. De är fria från miljöskadliga utsläpp och effektivt avseende materialförbrukning. Vindstyrkan är en grundförutsättning för möjligheten att etablera vindkraft. Orust kommun har goda vindförhållanden i större delen av kommunen och är därmed ur vindsynpunkt intressant för vindkraftutbyggnad.

I kommunen finns fem olika platser med uppförda vindkraftverk. Totalt finns sju vindkraftverk i Orust. I området norr om Hårleby, klassat som riksintresse för energiproduktion, finns idag tre vindkraftverk.

I kommunens vindbruksplan från 2016 redogörs för möjligt utbyggnadsområde för vindkraft, vilka i första hand ska lokaliseras till området Hårleby väster, där det finns förutsättningar att etablera en grupp av större vindkraftverk.

Havsbaserad vindkraft utreds på flera platser utanför Orust. Tillståndsprocessen för dessa vindkraftsparker är inte föremål för översiktsplanen och hanteras inte av Orust kommun.

Testsite Skagerack var ett projekt 2013-2018 med flera parter som bland annat Rise och Göteborgs universitet. Universitet gjorde undersökningar av vattenområden och två pekades ut. Tanken är att skapa testområden för marin teknik, energi och livsmedel. I grunden var tanken att testa strömmande energi eller vindbruk men det går även att bredda med nya möjliga inriktningar inom energiproduktion till havs.

8.9.19 Fjärrvärme

Fjärrvärme är den vanligaste uppvärmningsformen i Sverige. Istället för att varje fastighet har sin egen värmekälla, får den som har fjärrvärme sin värme från en gemensam anläggning.

Fjärrvärmeanläggningarna i Orust kommun ligger i Henån och Ellös, och drivs av Nevel AB.

Produktionen är cirka 9 GWh per år och kunderna är främst kommunala verksamheter såsom kontor, skolor och bibliotek, men även fastighetsbolag, industriföretag och privata bostäder. Fjärrvärme är viktig för att minska elnätets belastning vintertid. Baserat på energimängd är fjärrvärme den vanligaste typen av uppvärmning för Orust kommuns fastigheter. Fjärrvärmeverken har potential att också vara elproducenter som kraftvärmeverk. Det är en dyr elproduktion men kan göra lokal nätnytta.

8.9.20 Energirådgivning

Orust, Stenungsund, Tjörn och Lilla Edets kommuner har en gemensam energi- och klimatrådgivare med kontor i Stenungsund. Energi- och klimatrådgivaren informerar och vägleder kostnadsfritt och opartiskt hushåll, organisationer och mindre företag i frågor som rör energi och transporter och dess klimatpåverkan. Du kan vända dig till rådgivningen när du:

- vill minska din energianvändning
- har frågor kring olika uppvärmningssystem
- undrar över egen elproduktion, till exempel solceller
- har frågor kring transporter och miljö
- vill låna energimätare eller värmekamera kostnadsfritt

8.9.21 Energiplan

Orust kommun har en antagen *Energi och Klimatstrategi* från 2018. Planen utgår bland annat från målet om att bli energi- och klimatneutralt. Det innebär att klimatbelastningen per person i Orust kommun ska vara på en nivå som inte äventyrar jordens klimat. För att nå upp till målet fokuserar planen främst på de största källorna av koldioxidutsläpp i kommunen; energi och transporter. För energidelen finns ett etappmål med sikte på 2028 som anger att utsläppen av koldioxid från energiproduktion ska minska med 60 procent jämfört med 2010, vilket innebär en utsläppsnivå på 4 200 ton för Orust. Den övergripande strategin för att nå hit är att:

- Andelen fossilfri energiproduktion ska öka
- Andelen fossilfria uppvärmningssystem ska öka
- Energieffektivisering ska öka
- Energiförbrukningen ska minska

8.9.22 IT-infrastruktur

Goda data- och telekommunikationer blir allt viktigare för både näringsliv och hushåll.

Informationsteknik minskar beroendet av den geografiska lokaliseringen, vilket är viktigt i Orust kommun där bebyggelsen är gles och avstånd till service och arbetsplatser kan vara långa. Med teknikens hjälp kan verksamheter lokalisera sig var som helst där det finns tillgång till goda telekommunikationer och ökar möjligheten att distansarbete för invånarna.

Varje år genomför Post- och telestyrelsen (PTS) en bredbandskartläggning. Vid 2021 års mätning hade 81 procent av Orusts hushåll och arbetsställen tillgång till 100 Mbit/s eller mer. Vid samma mätning var andelen med 100 Mbit/s 86 procent för riket.

8.10 Miljö- & riskfaktorer

Miljö- och riskfaktorers redovisning är obligatorisk i översiktsplanen. Dessa omfattar miljöproblem eller risker som behöver beaktas i planeringen, exempelvis skredrisk, radon, buller eller anläggningar och verksamheter som innebär särskilda risker för omgivningen.

8.10.1 Klimat

Med klimat avses en beskrivning av vädrets långsiktiga egenskaper mätt med statistiska mått, så som temperatur, luftfuktighet, lufttryck, vind och nederbörd. Med andra ord handlar det om genomsnittliga väderförhållande inom ett område uppmätt under en längre tid, där faktorer som breddgrad, närhet till havet, läge på kontinenten samt andra lokala geografiska förhållande spelar in.

Klimatriskernas effekter på kommunen är tydliga redan idag med en historik av översvämningar i samband med högvattenhändelser i havet såväl som vid kraftiga regn eller skyfall. Inom vissa områden av kommunen har man också upplevt erosion, ras och skred. Förändringarna och effekterna antas öka framöver. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) räknar med att det under vinterhalvåret kommer komma mer nederbörd jämfört med idag och att skyfall kommer att inträffa allt oftare. Under somrarna kommer det att bli torrare och varmare under längre sammanhängande perioder. Effekterna av förändrad nederbörd, havsnivåer och vattenflöden kan leda till ändrade markförhållande så att även riskerna för ras, skred och erosion ökar. En annan förväntad följd av klimatförändringarna är att så kallade värmeöar uppstår, områden med liten luftväxling som kan vara till stor skada för känsliga befolkningsgrupper. Höga flöden, stigande hav och transporter är några av Orust kommuns viktigaste klimatfrågor. Klimatförändringarna orsakar även större variationer i vattentillgång, både sett över året och mellan olika år. Det innebär större osäkerheter för de verksamheter som är beroende av vattenuttag ur våra vattenresurser och risk för konkurrens om vatten i bristområden. De vattenresurstyper som är mest sårbara i Västra Götaland är små yt- och grundvattenresurser, vilka Orusts vattenresurser räknas om. I dessa riskerar minskad vattentillgång under sommaren att orsaka vattenbrist, främst inom enskild vattenförsörjning.

Enligt den länsövergripande strategin för jämställdhetsintegrering *Jämställt Västra Götaland 2019–2022* uppmärksammas att normer om kön gör att kvinnor och män agerar olika inför klimatförändringar. Män som grupp står för en mer negativ miljöpåverkan än kvinnor som grupp. Som exempel använder män bil i större utsträckning än kvinnor. Kvinnor är därför mer beroende av allmänna transportmedel och kommer således påverkas mer negativt av brister i klimatanpassning av kollektivtrafiken. Ett annat exempel rör värmeböljor. Det har visats att äldre kvinnor påverkas mer negativt än äldre män med större risk för dödlighet. Därför är det viktigt att arbeta med ett jämställdhetsperspektiv i klimatanpassningsarbetet för att säkerställa att både kvinnors och mäns intressen tillvaratas, och kunna göra en fullständig riskbedömning.

8.10.2 Höga flöden, lågpunkter & stigande hav

Havsnivåerna förväntas stiga under de närmaste 100–150 åren på grund av klimatförändringar. I samband med exempelvis en storm kan vattenståndet i havet stiga markant och förbli högt upp till ett dygn (SMHI, 2014). Detta brukar man benämna som en högvattenhändelse. Hur högt vattenståndet blir bestäms bland annat av hur mycket vatten som finns i området innan händelsen, vindens styrka och riktning, lufttrycket samt platsen lokala geografi. Hur högt eller långt upp på land som översvämningen når i samband med en högvattenhändelse beror dels på vattenståndets utgångsläge, dels på den tillfälliga höjningen.

Högvattenhändelser bedöms inträffa oftare i framtiden. Även i åar och bäckar kan vattennivån stiga så kraftigt att de svämmar över och orsakar översvämningar. Om det samtidigt är högt havsvattenstånd riskerar översvämningarna att bli än mer omfattande. Detta gäller exempelvis för Varekilsån och Henån i Orust kommun.

På Orust är flertalet av de större orterna och samhällena lokaliserade vid havet. Utvecklingen och bevarandet av dessa påverkas mycket av stigande havsnivåer. Ett exempel är Henån som drabbats av återkommande översvämningar. Befintliga samhällsviktiga funktioner som riskerar att svämmas över har

identifierats och beskrivs närmare i klimatriskstrategin. Översvämningar kan medföra omfattande skador på byggnader och infrastruktur genom underminering av konstruktioner eller överströmning av broar och dammar. Det är därför viktigt att arbeta förebyggande. Vid planläggning av nya områden ska hänsyn tas till översvämningrisker och bedömning om vilka platsspecifika åtgärder som krävs.

8.10.3 Ras, skred & erosion

Ras sker i bergväggar, grus- och sandbranter. Ras är när friktionsjord eller berg/block kommer i rörelse och delarna rör sig fritt i förhållande till varandra under hela förloppet. Vid ett ras rör sig de enskilda delarna block, stenar, grus- och sandpartiklar fritt. I ett skred är en sammanhängande jordmassa eller bergsslänt som kommer i rörelse. Skred förekommer vanligtvis i silt- och lerjordar. Skred kan även inträffa i siltiga eller leriga moräner om moränen är vattenmättad. Skred är när delar av jord eller en bergsslänt kommer i rörelse och där massan till en början är sammanhängande. Gemensamt för ras och skred är att det huvudsakligen är en snabb massrörelse i jord eller i berg och att de kan inträffa utan förvarning. Erosion innebär nedbrytning av berg och jord samt borttransport av nedbrytningsmaterialet. Vid stranderosion förs sedimenten bort av vågor, strömmar och vind för att småningom ackumuleras någon annanstans. En orsak till erosion i vattendrag och längs stränder är att vattnet, genom rörelse, bearbetar slänten eller botten och att löst material transporteras bort. Erosion kan påverka ett vattendrag så att det bidrar till att ras och skred inträffar. Förändringar av vegetation eller vattenmängder, flödesvägar och rinnhastigheter i slänter med kraftiga lutningar kan också orsaka erosion. Erosion kan leda till ras och skred.

Orust domineras av sprickig bergsterräng som genomkorsas av många mindre dalgångar fyllda med finsediment (lera, silt eller sandjordar). Där marken utgörs av finsediment i lutande terräng samt längs strandavsnitt och vattendrag där finsediment förekommer kan risk för skred föreligga. År 2001 gjordes en översiktlig skredriskkartering av delar av Orust. Av tolv undersökta områden konstaterades behov av ytterligare utredning och eventuellt stabilitetshöjande åtgärder i tre områden, centrala Henån, ett område i Kungsviken och ett område vid Ellös hamn. Kommunen har genomfört stabilitetshöjande åtgärder i Henån och Nösund.

Naturliga erosionsprocesser pågår ständigt, vilket på sikt kan leda till ras och skred, samtidigt som mänskliga ingrepp kan påskynda dessa processer avsevärt. Klimatförändringen som över tid förväntas ge ökade variationer i nederbörd, ökande vattenflöden och översvämningar bedöms därmed att ge påverkan i form av ökad erosion i vattendrag och förändrade grundvattennivåer. Dessa naturliga förändringar av förutsättningarna får konsekvenser för markens stabilitet och byggbarhet.

Mänsklig påverkan som till exempel markbelastning vid byggnation, schakt och fyllning påverkar de naturliga förutsättningarna och innebär att sedan tidigare stabila områden kan bli instabila vid nybyggnation och markarbeten. För att möjliggöra fortsatt exploatering behöver samhället anpassas utifrån de naturliga förutsättningarna för den specifika platsen samt hur dessa förutsättningar ändras med tiden.

Kommunen bedömer att det inte finns områden där stranderosion utgör någon risk för bebyggelse eller andra anläggningar. Frågan behöver dock uppmärksammas vid byggnation och planläggning.

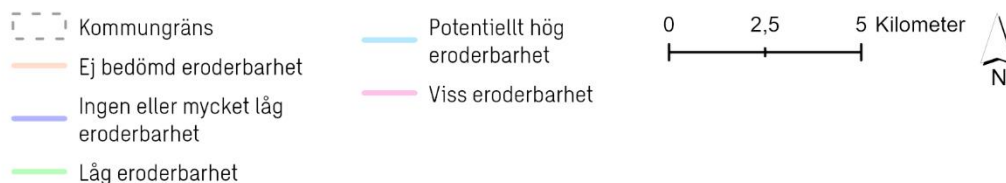
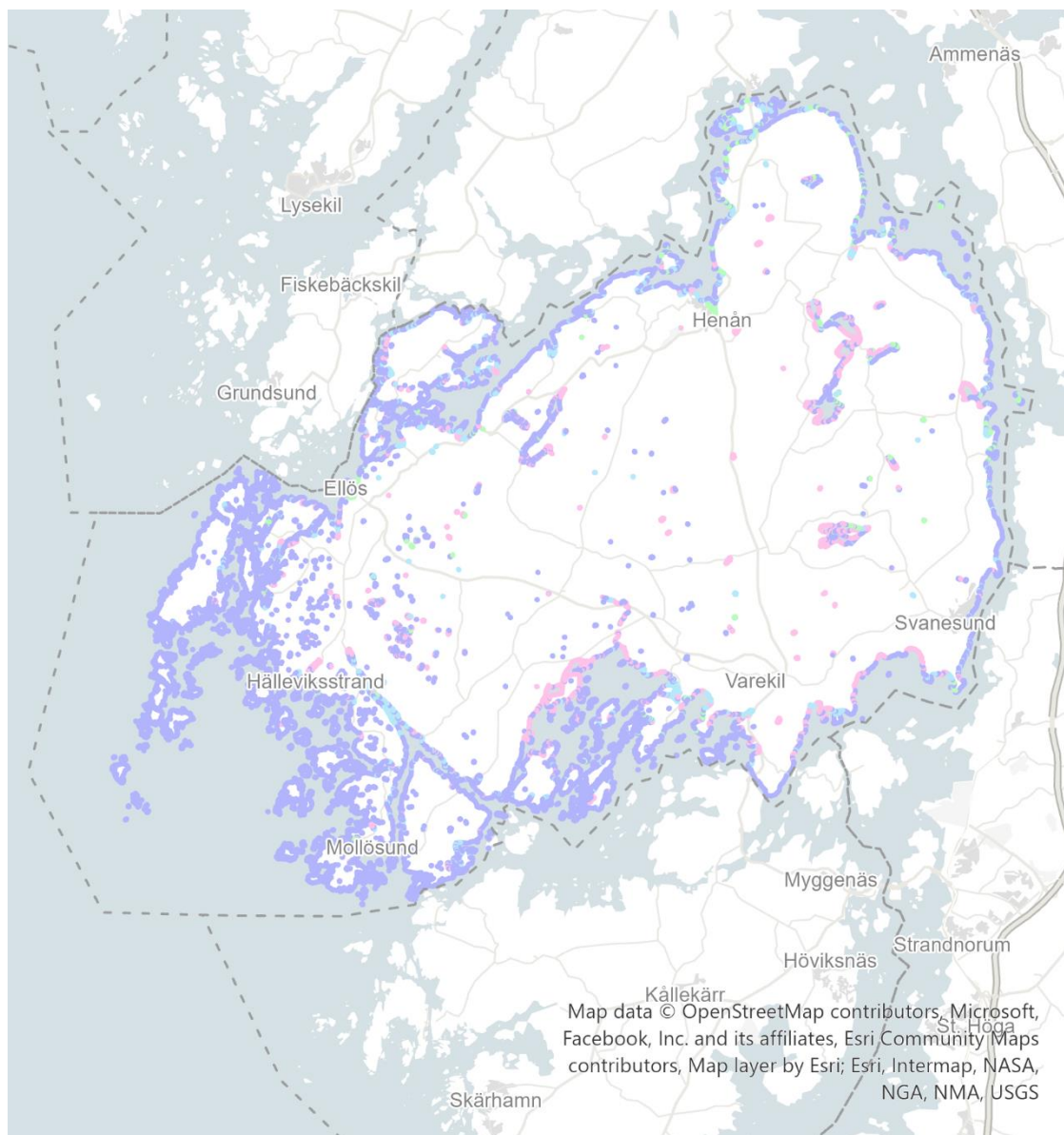

Kommungräns	Aktsamhetsområde strandnära läge - Skred i finkornig jordart
Riskområde för raviner	Skredriskartering
Aktsamhetsområde - Skred i finkornig jordart	

0 2,5 5 Kilometer

Karta över områden som är känsliga för skred.

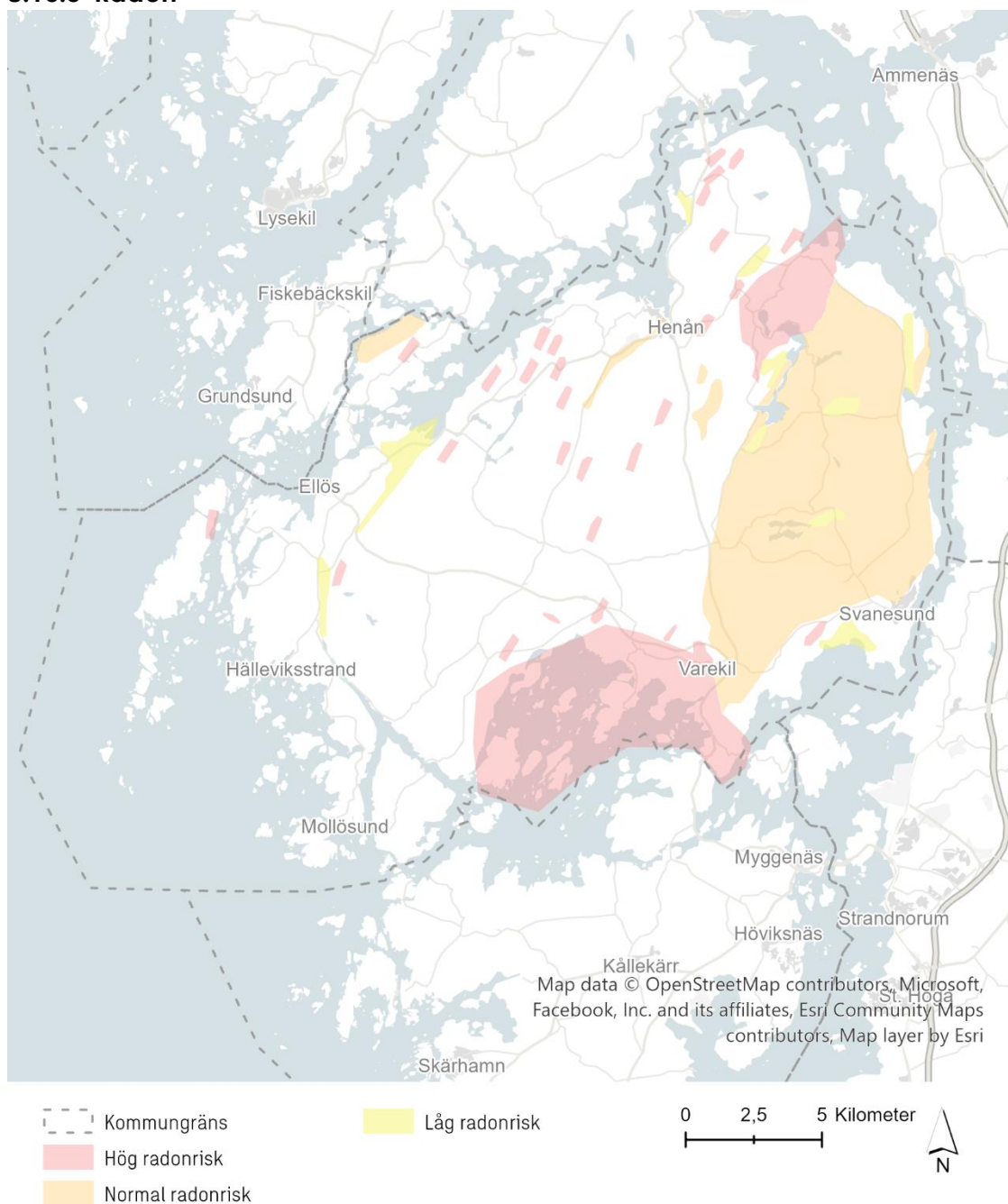
Karta över områden med eroderbara jordarter.

8.10.4 Försurning & övergödning

Försurning har varit det stora hotet för många sjöars och vattendrags naturvärden på västkusten. Försurningsproblemen har dock inte varit så stora på Orust. I stället är övergödning och igenväxning de största hoten i de flesta av vattenmiljöerna. Påväxten av trådalger tycks ha ökat och florans utarmas på många håll. Ökad kvävebelastning från jordbruk och luftnedfall är viktiga orsaker. En successiv igenväxning sker också på grund av upphörd hävd.

8.10.5 Radon

Karta över områden i kommunen med radonrisk.

Det är väl känt att exponering för radon är skadligt för hälsan. Antalet lungcancerfall i Sverige som orsakas av radon uppskattas till cirka 500 fall per år. Det är därför viktigt att upplysa om radonets skadeverkningar och lyfta vikten av mätning och genomförande av åtgärder för att sänka radonhalter som ligger över riktvärdet. Radon är en färg- och luktlös radioaktiv gas som finns naturligt i marken och som bildas genom att grundämnet uran i jordskorpan omvandlas till andra ämnen i en sönderfallskedja. Halten av uran varierar mellan olika bergarter. Höga halter påträffas främst i vissa graniter och pegmatiter samt i alunskiffer. I många sedimentära bergarter som kalksten och sandsten samt i de flesta basiska bergarterna är uranhalten däremot låga.

Radon kan även finnas i dricksvattenkällor och det är främst ett problem när det gäller enskilda bergborrade brunnar. Ett radonhaltigt vatten fungerar som en källa till radon i inomhusluften eftersom det lätt övergår från vatten till luft då det hanteras, till exempel vid duschning.

De markegenskaper som har störst betydelse vid bedömning av radonrisker, förutom innehållet av uran, radium och radon, är kornstorlek, porositet, vattenhalt och jordlagrens mäktighet.

Orust genomförde år 1996 en översiktlig radonriskbedömning. Marken klassificerades som låg-, normal- och potentiell högrisk. Högriskområden är framförallt ett stråk sydväst från Slussen och området runt Stigfjorden (se karta). Vid uppförande av nya byggnader gäller Boverkets gränsvärde på 200 Bq/m³ för radonhalt för utrymmen där man vistas mer än tillfälligt. Genom ett målmedvetet arbete med att sänka den genomsnittliga radonexponeringen i samhället bör antalet radonrelaterade lungcancerfall minska på sikt.

8.10.6 Buller

Buller är allt icke önskvärt ljud. Samhällsbuller, så som trafik, ventilation, grannar och restauranger, är ett utbredd miljöproblem och är den störning som berör det största antalet människor i landet. Enskilda personer uppvisar olika tolerans för buller. Störningar från buller kan påverka människor på många sätt och ge upphov till olika symtom som hörselskador, aktivitetskador, psykosomatiska besvär och olika beteenderekationer. Vägtrafiken utgör den helt dominerande källan till buller på Orust. Särskilt längs vägar med skyltad hastighet 90 km/h och längs genomfarter genom samhällena bör bullerfrågan uppmärksammas och det finns krav på bygglov även utanför detaljplanelagt område. Bullerstörningar kan, förutom att påverka människors hälsa, även innebära försämrade rekreativvärden och naturupplevelser i natur- och friluftsområden.

8.10.7 Elektromagnetiska fält

Riskerna med att bo och vistas i närheten av större kraftledningar, ställverk, transformatorstationer, mobiltelefonmaster eller andra källor som alstrar elektromagnetiska fält är idag allmänt diskuterade. Det finns en vetenskapligt grundad misstanke om att även svaga magnetfält från kraftledningar skulle kunna öka risken för barnleukemi. Däremot har forskare inte hittat någon förklaring till det observerade sambandet mellan magnetfält och barnleukemi. Världshälsoorganisationen (WHO) har därför klassat magnetfält som möjligen cancerframkallande, vilket är den svagaste misstankegraden. Strålsäkerhetsmyndigheten anser att onödigt exponering för magnetfält bör begränsas om det kan göras till rimliga kostnader och konsekvenser. Det på grund av misstanken om att magnetfält ökar risken för barnleukemi. (Strålsäkerhetsmyndigheten, 2022).

Strålsäkerhetsmyndigheten har ett samlat ansvar inom områdena strålskydd, kärnsäkerhet och nukleär icke-spridning. Myndigheten verkar inom ramen för de lagar och förordningar som reglerar arbetet med att skapa ett strålsäkert samhälle.

8.10.8 Transport av farligt gods

Kartan redovisar läget av primär transportväg, väg 160 och sekundär transportväg, väg 178 samt ett generellt riskavstånd på 150 meter från vägarna. Vid prövning av ny bebyggelse inom denna zon behöver en riskbedömning göras och eventuellt en riskanalys tas fram.

Transporter av farligt gods kan utgöra risk för människors hälsa och säkerhet om det sker en olycka. Farligt gods är ämnen och föremål som på grund av sina kemiska eller fysikaliska egenskaper kan orsaka skada på liv, hälsa, miljö eller egendom vid transport. Dessa ämnen och föremål klassificeras som farligt

gods eftersom de uppvisar egenskaper som i tillräckligt hög grad bedöms vara farliga under transport. Det kan exempelvis vara att ämnets brandfarlighet.

Farligt gods får först och främst transporteras på vägar som är tillåtna för genomfartstrafik av farligt gods, så kallade rekommenderade transportvägar. En del vägar inom kommunens vägnät pekats ut som primära eller sekundära transportvägar för farligt gods. Det är rekommenderade vägar för transport av farligt gods. De primära vägarna bildar ett huvudvägnät för genomfartstrafik medan sekundära vägar är avsedda för lokala transporter till och från de primära transportvägarna.

Farligt gods kan även gå på vägar utanför det rekommenderade nätet, via dispens, vilket innebär att det kan finnas start- och målpunkter utanför rekommenderad led för farligt gods.

Risken för skador till följd av farligt gods bedöms som störst vid bebyggelse som ligger utmed den primära transportleden, inte minst vid passagen genom Henån och Varekil. Bensinstationer, oljedepåer, och verksamheter där omlastning sker är också "högriskområden". Uppställningsplats för fordon med farligt god saknas i kommunen.

8.10.9 Miljöfarlig verksamhet & förorenade områden

Miljöfarlig verksamhet är verksamhet som kan påverka miljön eller människors hälsa negativt. Det är verksamheter som innebär utsläpp till mark, luft eller vatten. Förorenade områden är en del av vår industrihistoria och kan vara lämningar från exempelvis kemisk industri, träimpregnering, varv, glasbruk, gruvhantering och kemtvättar eller kan uppstått på senare tid genom exempelvis läckage eller olyckor.

8.10.9.1 Verksamheter med särskilda risker eller störningar

Med begreppet miljöfarlig verksamhet avses användning av mark, byggnader eller anläggningar som på något sätt innebär utsläpp till mark, luft eller vatten men även de som skapar störningar i form av buller, vibrationer, ljus och strålning.

Miljöfarliga verksamheter delas in i A-, B-, C- och U-verksamheter beroende på storlek och typ av verksamhet. A- och B-verksamheter kräver tillstånd och C-verksamheter är anmälningspliktiga. U-verksamheter är undantagna tillstånds- och anmälningsplikt. I Orust kommun finns ingen A-verksamhet. Här finns nio B-klassade verksamheter som kräver tillstånd. Det rör sig om bland annat om avloppsanläggningar, deponier eller industriverksamheter (se karta).

8.10.9.2 Förorenade områden

Förorenade områden utgörs av mark, sediment eller grundvatten med så höga halter av föroreningar att de utgör risk för både människors hälsa och för miljön. Människor kan utsättas genom exempelvis direkt exponering för föroreningarna eller spridning till inomhusluft eller vatten. Tillsynsansvaret över förorenade områden framgår av förordning (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken. Kommunerna ska aktivt arbeta med sina tillsynsobjekt och därutöver fungera som huvudmän för undersökningar och åtgärder där ansvariga saknas.

Föroreningarna kan spridas från det förorenade området vid bland annat olika åtgärder, som grävnings- och schaktarbete, och genom urlakning. Klimatförändringens effekter med havsnivåhöjning och extremväder, som tillfälliga höga vattenstånd och skyfall, innebär en ökad risk för att markföroreningar i lågpunkter sköljs bort och sprids.

Kartan redovisar var det finns misstänkt eller konstaterat förorenade områden i Orust kommun. Länsstyrelsen publicerar dessa kartor som uppdateras och kompletteras löpande. De allra flesta objekt som har inventerats har fått en riskklass, som fungerar som en prioritering av vilka områden som har störst risker för människor och/eller miljö. Det finns fyra riskklasser, 1–4 där 1 innebär mycket stor risk och 4 liten risk. I Orust kommun finns flera förorenade eller potentiellt förorenade områden i form av nedlagda och pågående verksamheter. Det finns tre potentiellt förorenade områden som är klassade i riskklass 1, samtliga tre belägna i den västra delen av kommunen. Eftersom kartorna uppdateras och

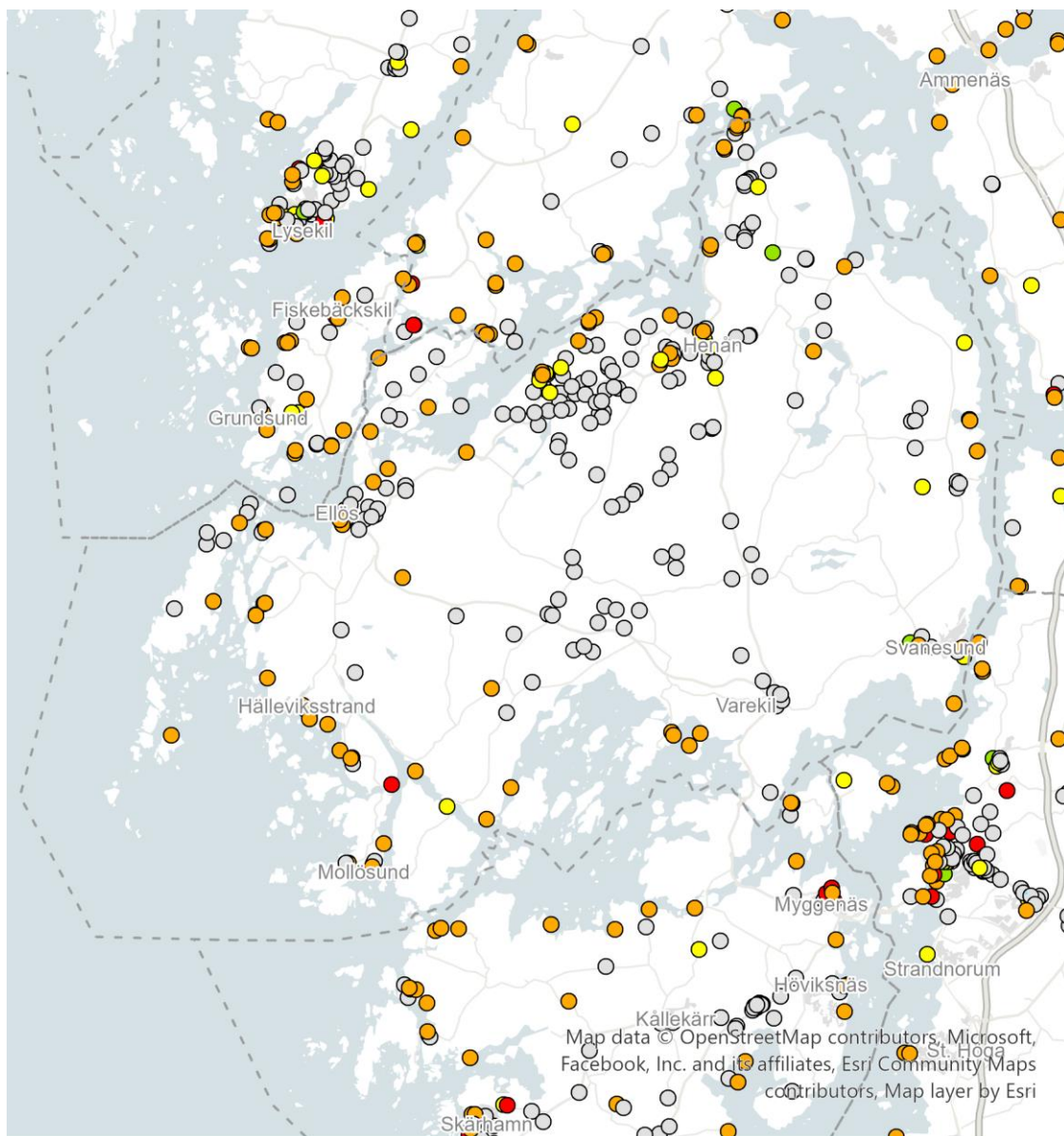
kompletteras löpande kan antalet och fördelning mellan de olika riskklasserna förändras. (Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2022).

Nedlagda deponier som kommunen känner till är Bergs deponi och Töllås gruva. Bergs deponi i Myckleby är en äldre soptipp där hushållsavfall och mindre mängder industriavfall deponerades från början av 1960-talet fram till 1982. Kommunen har ett kontrollprogram där såväl ytvattnet som grundvattnet undersöks med hänsyn till risken för läckande föroreningar. Kommunen är ansvarig för Bergs före detta deponi. Töllås före detta gruva är fylld med avfall. År 2019 aktualiserades området i och med att ras rapporterades i en gruvort. Det har konstaterats att avfallet sjunker ihop och eventuellt finns även en avsänkning av vattnet i schaktet. De kemiska förhållandena, och därmed risken för läckage av föroreningar, i gruvan kan ha ändrats. Fördjupad ansvarsutredning fastställer att ansvar enligt förvaring av avfall torde föreligga. Miljöförvaltningen har tillsyn över gruvan. Kommunen har gjort en ansvarsutredning som visar att det saknas ansvar.

Månsemyrs avfallsanläggning utgör ett pågående objekt med fastställt tillstånd och kontrollprogram.

Utredning av markområdet vid Kårehogen (före detta plantskola) avseende tidigare användning av DDT är genomförd. Miljö- och byggnadsnämnden har beslutat att förelägga Sveriges geologiska undersökning (SGU) såsom åtgärdsansvarig för statligt förorenad mark att vidta avhjälpandeåtgärder vid den före detta plantskolan. Området ska saneras i enlighet med godkänt kontrollprogram så att riktvärden för känslig markanvändning underskrids.

Nedlagda bensinstationer (SPIMFAB- objekt) har också inventerats, detta arbete har slutförts och rapporterats till Länsstyrelsen.

Kartan redovisar misstänkt eller konstaterat förenade områden. Kartinformationen är hämtad ur den nationella databasen EBH-stödet (Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 2022).

9 Genomförande & uppföljning

Översiktsplanen redovisar hur mark- och vattenområden bör användas till år 2040. En översiktsplan är också kommunens underlag för att skapa planberedskap och möjliggöra framtida bebyggelseutveckling. För att detta sedan ska ske krävs både aktiva åtgärder och samverkan. Nedan följer avsnitten genomförande och uppföljning som på olika sätt visar hur översiktsplanen ska genomföras och följas upp för att kontinuerligt utveckla Orust kommun.

9.1 Genomförande

För att uppnå målen med översiktsplanen och säkerställa att dess intentioner genomförs behövs samverkan mellan flera olika parter. Genomförandet av översiktsplanen ska ske genom redan etablerade samverkansformer, men i viss utsträckning kommer även nya samverkansformer att krävas. Orust kommun har en stor roll genom planmonopolet enligt Plan- och bygglagen, genom den verksamhet som kommunen bedriver, samt genom sitt ägande av mark- och vattenområden. Samverkan mellan förvaltningar, nämnder samt med Stiftelsen Orustbostäder är nödvändiga för att göra rätt prioriteringar och investeringar.

Samverkan mellan kommunstyrelsen och miljö- och byggnadsnämnden är av särskild betydelse för att genomföra det som översiktsplanen föreslår. Översiktsplanen är vägledande och arbetet leds av kommunstyrelsen medan verkställande av översiktsplanens intentioner fördelas mellan kommunstyrelsens utskott för samhällsutveckling och miljö- och byggnadsnämnden. Här behöver kontinuerlig samverkan, utbildning och kunskapshöjande insatser genomföras för ökad samsyn och för att säkerställa likvärdiga bedömningar.

Kommunstyrelsens utskott för samhällsutveckling ansvarar för planbesked och detaljplaner medan miljö- och byggnadsnämnden ansvarar för bygglov och förhandsbesked. För att underlätta handläggning av ärenden kommer ett handläggarsstöd i vissa frågor att behöva tas fram. Ett exempel är handläggarsstöd för bebyggelse på landsbygd. En annan viktig samarbetsyta är kommunstyrelsens lokalförsörjningsgrupp som bevakar de kommunala fastighetsbehoven. När fler bostäder byggs och de äldre ökar i antal ökar också behoven av nya äldreomsorgsplatser och nya förskolor. I planeringen är det därför viktigt att bevaka de så kallade tröskeeffekterna av nybyggnation, det vill säga när nås kapaciteten i befintliga lokaler.

En tydlighet i kommunens vilja att bevara, förvalta och utveckla naturmiljöer, kulturmiljöer och den byggda miljön samt en kontinuerlig dialog med invånarna ger bra beslutsunderlag och underlättar kommande beslut och deras genomförande. Översiktsplanens genomförande påverkar både mark som ägs av Orust kommun och mark som ägs av privata markägare. I många utvecklingsfrågor är därför ett nära samarbete tillsammans med markägare, exploatörer och företag av stor betydelse. Enskilda exploateringsintressen kan i stor utsträckning bidra till att utvecklingsinriktningen för Orust översiktsplan uppnås. Det behöver finnas organiserade former för sådant samarbete. Utifrån detta har Orust kommun tagit initiativ till en fördjupad byggdialog med exploatörer och fastighetsägare och fastighetsutvecklare.

Även samarbete med angränsande kommuner samt statliga och regionala organ krävs för att lösa flera frågor långsiktigt och gemensamt. De statliga och nationella intressena har företrädare som Energimyndigheten, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Sjöfartsverket, Trafikverket och Havs- och vattenmyndigheten. Länsstyrelsen har här en samordnande roll. När det gäller kollektivtrafiken är Orust kommunens samarbetspart framför allt Västtrafik men också Trafikverket då flertalet av de viktiga vägarna för kollektivtrafiken är statliga och delar av de föreslagna åtgärderna i översiktsplanen påverkar statlig väg. Även samarbetet i Västra Götalandsregionen om gemensam arbetsmarknad, bostadsmarknad samt utbildning bör utvecklas.

Översiktsplanens inriktning stärker kommunens förutsättningar att bidra till *Västra Götalandsregionens utvecklingsstrategi* och dess långsiktiga prioriteringar. Genom att lyfta upp blå och gröna näringar, cirkularitet, hållbar mobilitet, elektrifiering och hållbar besöksnäring främjar översiktsplanen åtgärder för att *Stärka innovationskraften*. Översiktsplanen pekar även ut framgångsfaktorer för att stärka och utveckla näringslivet i kommunen. Att skapa variation och bredda utbudet av bostäder och satsa på såväl lokal arbetsmarknad, distansarbete och förutsättningar för pendling bidrar till att *Bygga kompetens*.

Bostadsförsörjningen syftar till även till att *Öka inkluderingen*. Andra nyckelfaktorer för detta som lyfts i översiktsplanen är satsningar på gestaltning och mötesplatser i tätorterna och tillgängliggörande av natur och friluftsliv för olika grupper. Kommunens samverkansarbete för en fast förbindelse till fastlandet, utvecklingen av viktiga noder och stråk för havsbaserad transport, innovation inom hållbar mobilitet samt fortsatt prioritering av digital infrastruktur bedöms bidra till att *Knyta samman Västra Götaland*.

Utifrån översiktsplanens utvecklingsinriktning och utvecklingsstrategier kommer åtgärder och aktiviteter att arbetas in i kommande bostadsförsörjningsplan som planeras antas under 2024. Det handlar om prioritering av nya planer, program och underlag, stärka och etablera olika samverkansformer och förslag till indikatorer för att följa upp arbetet med ÖP2040. Handlingsplanen kommer att integreras i kommunens arbete med strategisk plan och budget.

Kommunen pekar i översiktsplanen på ett antal kritiska områden för att Orust ska kunna ställa om till en mer hållbar utveckling, såsom näringsliv, mat- och energikonsumtion, turism och resande. För att hantera detta krävs stor samverkan med aktörer på lokal och regional nivå. De framtida och samtida möjligheterna och utmaningarna behöver kommunen beakta medborgarnas, föreningslivets och näringslivets roll för att lyckas. Det är även viktigt för kommuners arbete att dess förutsättningar behålls konsekventa över tid. En annan viktig fråga som kan ge goda ekonomiska förutsättningar eller konsekvenser är kompetensförsörjning för kommunens organisation och företagens behov. De bästa förutsättningarna skapas genom samarbete, inte minst med skola och lärosäten.

9.1.1 Åtgärder

Under arbetet med samrådsförslaget har behoven av kunskaps- och beslutsunderlag kopplat till kommunens fysiska planering inventerats. Detta har utvecklats och kompletteras i granskningshandlingen. Följande styrdokument och planeringsunderlag bedöms vara av vikt för fortsatt kontinuerlig översiktsplanering:

Bostadsförsörjningsprogram

Bostadsförsörjningsprogrammet från 2016 revideras parallellt med framtagandet av ÖP och planeras antas under 2024. Programmet har arbetats om utifrån ny utvecklingsinriktning, utvecklingsstrategier och utbyggnadsområden i ÖP 2040. Fokus för bostadsförsörjningsprogrammet är prioritering och inriktning för detaljplanerna i kommunens tätorter - med målet att säkerställa en långsiktig markreserv, planberedskap och bostadsförsörjning.

Cykelstrategi och handlingsplan

Cykelstrategin med tillhörande handlingsplan från 2017 ska revideras under 2023–2024 utifrån utvecklingsinriktning, utvecklingsstrategier och utbyggnadsområden i ÖP 2040. Fokus för cykelstrategin med tillhörande handlingsplan är att skapa förutsättningar för fortsatt förstärkning av cykelbanenätet i tätorterna, utbyggnad av gång och cykelvägar till nya utbyggnadsområden samt innovativa lösningar för trafiksäker cykling mellan landsbygd och tätort.

Trafikstrategi och handlingsplan

En trafikstrategi med tillhörande handlingsplan ska tas fram under 2023–2024 för att analysera och prioritera de åtgärder som krävs för ett långsiktigt fungerande och trafiksäkert vägnät. Handlingsplanen

med prioriteringar ska ligga till grund för kommunens inspel till åtgärdsvalsstudier, Trafikverkets potter och regional infrastrukturplan.

Dagvattenstrategi och handlingsplan

En dagvattenstrategi med handlingsplan behöver arbetas fram som på ett hållbart sätt beaktar befintlig byggd miljö, nya utbyggnadsområden, dagvattnets funktion och kvalitet samt den tekniska infrastrukturens funktion. Syftet är att uppnå ett dagvatten av god kvalitet, en infrastruktur som på ett acceptabelt sätt kan hantera effekter av ett förändrat klimat såsom ökande skyfall och stigande havsnivåer samt bidra till estetiska kvalitéer och den biologiska mångfalden. Arbetet bör påbörjas under 2024.

VA-plan (revidering)

Revidering av befintlig VA-plan i syfte att upprätthålla en fortsatt hållbar utveckling av VA-försörjningen med beaktande av nya utbyggnadsområden, samt förändringar med anledning av effekter av ett förändrat klimat. Arbetet hänger ihop med såväl den nya vattentjänstlagen, upprättande av vattenskyddsområden samt nödvattenplan.

Vattentjänstplan

En vattentjänstplan ska tas fram, det är en ny lag som trädde i kraft 1 januari 2023. En vattentjänstplan beskriver kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses och en bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall. Planen ska arbetas fram under 2023 och en vägledning från Svensk Vatten är under bearbetning. Arbetet behöver samordnas med övriga styrdokument med bäring på VA.

Avfallsplan

Avfallsplanen behöver revideras, nuvarande har en planeringshorisont mellan 2017–2021. Kommunen har ett lagstadgat ansvar att ha en avfallsplan, den är ett aktivt planeringsinstrument och sätter upp ambitionen för kommunens avfallshantering. En rad nyheter i lagstiftningen på avfallsområdet kräver en revidering av dokumentet. Samhället förändras och med ökat fokus på cirkulär ekonomi och restströmmar samt att kommunerna från och med 2024 tar över förpackningsinsamlingen samt övergår till hushållsnära insamling, kräver också förändringar i nuvarande avfallsplan. Arbetet påbörjas under 2023 för att vara klart under 2024.

Fördjupade studier av klimatanpassningsåtgärder för tätorterna

I Henån pågår ett arbete att studera tänkbara åtgärder för klimatanpassning och utvärdera dessa med en kostnad-nyttanalyt. Liknande arbete i olika skala bedöms krävas i Ellös, Varekil och kommunens mindre kustorter, utifrån resultatet av konsekvensanalysen i klimatriskstrategin.

Klimatanpassningsplan och handlingsplan

Kommunen har inom ramen för översiktsplanen tagit fram en klimatriskstrategi som hanterar de frågor som bedömts ha störst effekt på den fysiska planeringen för Orust kommun: Stigande hav, skyfall, höga flöden, skred, ras och erosion. Kommunen kommer dock behöva jobba kontinuerligt för att förbättra sitt kunskapsunderlag kring olika klimatrisker, dess konsekvenser för samhället samt möjliga mot/anpassningsåtgärder. På sikt behövs en klimatanpassningsplan med handlingsplan som beaktar fler aspekter av klimatanpassningsarbetet.

Åtgärdsprogram för miljömålen

Åtgärdsprogram för miljömålen behöver arbetas fram. För att uppnå miljömålen måste vi gemensamt arbeta med prioriterade åtgärder. Länsstyrelsen har reviderat sitt regionala åtgärdsprogram med ökat fokus på åtgärder som främjar klimat och biologisk mångfald, då dessa områden idag har stora utmaningar såväl

lokalt, nationellt som globalt. Årets miljömålsbedömningar visar att miljömålen inte kommer att uppnås och åtgärderna behöver skärpas till. Orust kommun ligger långt fram inom flera områden, men det behövs en samlad bild över kommunens åtgärdsprogram för att uppnå målen. Ett åtgärdsprogram som sammantaget visar kommunen ambitioner inom miljöområdet, är också ett viktigt arbete för såväl en attraktiv kommun som en attraktiv arbetsgivare. Arbetet är påbörjat och ska vara klart under 2023

Grönstrukturplan och handlingsplan

Kommunen har inom ramen för översiktsplanarbetet tagit fram en översiktlig och kommunomfattande naturvärdesinventering som legat till grund för en analys av grön infrastruktur och tätortsnära ekosystemtjänster. För detta har kommunen fått LONA-bidrag. Materialet kommer under 2023-2024 att arbetas in i en kommunal grönstrukturplan med tillhörande handlingsplan. Där kommer bland annat kommunalt ägda skogsområden behandlas utifrån biologisk mångfald, rekreation, klimatanpassning och kulturvärden. Detta kommer även kommer ligga till grund för en framtida revidering av kommunens skogsbruksplan.

Utredning av hamnar för fritidsbåtar

Syftet med utredningen är att mer i detalj utreda var det är lämpligt och inte med förtätning och eventuellt nyetablering av småbåtshamnanläggningar. Den föreslås innefatta dels en kartläggning av känsliga miljöer där nya båtplatser, både inom befintliga hamnar och i övrigt längs kusten, ska anläggas. Bedömningen ska innefatta ekologiska förutsättningar, effekter på MKN och lämplighet utifrån ett landskapsperspektiv.

9.1.1.1 Gestaltningsprogram

I samband med utveckling av större tätorterna föreslås gestaltningsprogram tas fram för att kunna jobba mer aktivt med målen för gestaltad livsmiljö. På så sätt kan orternas attraktivitet stärkas och mervärden för de boende kan skapas. Gestaltningsprogrammen bör omfatta olika skalor från gaturum till detaljer och kunna användas som stöd i program, detaljplaner, bygglov och genomförande. I arbetet med gestaltningsprogrammen kan även utredas om kommunen ska använda kvantitativa krav på stadsgrönska, exempelvis grönytefaktor.

Materialförsörjningsplan

Inför genomförande av Översiktsplan 2040 bör en materialförsörjningsplan tas fram för att kunna tillgodose behovet av materialförsörjning till fortsatt samhällsbyggnad på ett hållbart sätt.

9.2 Uppföljning

Vår värld är ständigt i förändring och översiktsplanen har en lång tidshorisont. Det innebär att förutsättningarna som har lett fram till beslut inom planen kan förändras över tid. För att översiktsplanen ska kunna peka ut riktningen för kommunens utveckling behöver den följas upp och hållas aktuell. Den översiktsplan som antas kommer att behöva fördjupas och vidareutvecklas både inom tematiska och geografiska områden. Detta kan göras genom ändringar av översiktsplanen eller genom andra typer av planer, program och utredningar.

Plan- och bygglagen ställer krav på att kommunfullmäktige senast i september 2024 tar fram en planeringsstrategi varje mandatperiod för att gällande ÖP ska anses giltig. I planeringsstrategin ska kommunen fokusera på de strategiska frågor som leder mot målen i kommunens vision för utvecklingen av den fysiska miljön. Detta för att översiktsplanarbetet ska bedrivas kontinuerligt och att innehållet aktivt bedöms som gällande.

För Orust kommun innebär planeringen för ett antagande hösten 2024 av ÖP 2040 att kravet på ett antagande av planeringsstrategi skjuts upp till efter nästa val 2026. Skulle antagandet av ÖP 2040 bli försenat finns en risk att kommunen står utan ÖP under en period. Bedömningen är att detta inte är så pass allvarligt att det inte går att hantera. I kommande bostadsförsörjningsprogram kommer dock både mål och indikatorer som kopplar till ÖP 2040 att utvecklas för att redan nu göra arbetet uppföljningsbart.

I den kommande planeringsstrategin och med hjälp av årligen uppföljda mål och indikatorer ska kommunen vart fjärde år bedöma om det har skett några avgörande förändringar när det gäller planeringsförutsättningarna. Om så är fallet ska översiktsplanen revideras i delar eller i sin helhet.

Den årliga uppföljningen ska hantera frågor som:

- Följs planens intention och dess planeringsinriktningar? Går utvecklingen i den riktning översiktsplanen anger?
- Var har planläggning skett, vilken markreserv har kommunen, var har bygglov getts, hur många bostäder har byggts, upplåtelseformer, hustyper mm.
- Identifiera brister med nuvarande plan. Förändringar i planens förutsättningar.
- Planens tydlighet. Ger den stöd som beslutsunderlag?
- Har översiktsplanen lett till betydande miljöpåverkan?

Under nästkommande år ska följande arbeten prioriteras för att fördjupa översiktsplanen

- Dagvattenstrategi
- Materialförsörjningsplan
- Klimatanpassningsplan
- Planeringsstrategi

Referensgruppen av tjänstepersoner från olika förvaltningar som har arbetat med ÖP 2040 kommer fortsatt att vara ansvariga för uppföljningen.

10 Konsekvenser

En översiktsplan ska redovisa vilka konsekvenser planförslaget kan tänkas medföra. Nedan redovisas sociala och ekonomiska konsekvenser, medan miljökonsekvenser redovisas i en separat miljökonsekvensbeskrivning.

10.1 Miljökonsekvenser

Miljökonsekvenser redovisas i separat dokument.

10.2 Sociala konsekvenser

Planförslaget bedöms sammantaget bidra till positiva konsekvenser ur ett socialt perspektiv. Genom att fokusera på förtätning och utbyggnad i tätorterna och vara mer återhållsam med utbyggnad på landsbygd och i mindre samhällen bedöms möjligheterna till ett smidigt livspussel att öka. Att ha förskola, skola och service på nära håll från bostaden underlättar vardagslivet och ökar underlaget för kollektivtrafik och service. Vidare ger satsningar på en blandning av upplåtelseformer, bostadsstorlekar, pris och läge en god möjlighet för bostad för samtliga invånare. Det skapar även förutsättningar för att stanna kvar i kommunen och en ökad satsning på flerbostadshus ökar bredden och utbudet ytterligare. Översiktsplanen föreslår även en uppdatering av bostadsförsörjningsprogram från 2016 för att ytterligare fördjupa frågan kring bostäder och demografi.

Översiktsplanen föreslår även en utbyggnad av fler gång- och cykelvägar vilket skapar goda förutsättningar för ett hållbart resande, men ligger även i linje med den dialog som genomförts med barn, som uttryckte att fler gång- och cykelvägar var viktigt för framtiden. En väl utbyggd gång- och cykelinfrastruktur gynnar barns rörelsefrihet och tillgänglighet till samhället.

I dialogen med barn lyftes även behovet av fler fritidsaktiviteter och utökad kollektivtrafik med högre turtäthet. Genom planförslagets fokus på förtätning och utveckling i de fyra tätorterna bedöms möjligheterna öka för en utvecklad kollektivtrafik och fler fritidsaktiviteter. Även dessa faktorer har stor betydelse för den sociala hållbarheten, att fler har möjlighet att ta sig med kollektivtrafik mellan orterna och till andra orter utanför kommunen för fritidsaktiviteter, arbete, studier och besöksmål. Detta gynnar i sin tur folkhälsan.

Översiktsplanen föreslår även ytor för verksamheter och industri som bedöms bidra till ökade möjligheter för att stärka arbetsmarknaden och utvecklingen av näringslivet. Detta bidrar till att öka möjligheterna ytterligare för att bo och arbeta inom kommunen.

Den ökade tätheten i samhällena gör det också lättare att kunna använda välja mer hållbara transporter, inte minst för pendlare. Det är positivt för de som inte har samma möjlighet att sig fram med egen bil så som unga, äldre eller personer med funktionsvariationer. Goda kollektivtrafikförbindelser och ökat resande med kollektivtrafik leder till ett minskat bilberoende. Utöver vinsterna för miljön ökar förutsättningar för fler möten mellan människor och ett stärkt samhälle. En positiv sak som lyftes av barnen är att alla känner alla vilket skapar trygghet och sammanhang.

Inriktningen i översiktsplanen för kustsamhällena är att utgöra noder för det rörliga friluftslivet och den småskaliga turismen. Det lyfts även att det är positivt med en ökad andel permanentboende och en varsam komplettering av bebyggelsen. För kustsamhällena lyfts även vikten av gång- och cykelvägar till och från närliggande orter gynnar både invånare och besökare.

På hela Orust, och i kustsamhällena i synnerhet, är kulturmiljövärdena höga. Orust kommun har parallellt med översiktsplanen tagit fram en kulturmiljöstrategi och har sedan tidigare tagit fram ett kulturmiljöprogram. Dessa i kombination med ställningstaganden om att natur- och kulturmiljövärden ska synliggöras, bevaras, utvecklas och tas tillvara bidrar till förståelse och identitet.

10.3 Ekonomiska konsekvenser

Planförslaget bedöms sammantaget bidra till positiva konsekvenser ur ett ekonomiskt perspektiv. Att förtäta och använda mark inom befintliga strukturer för bebyggelse och infrastruktur som är lämplig att bebygga både hushåll med mark och innebär lägre kostnader jämfört med att tillåta en fortsatt spridd bebyggelse som kräver omfattande utbyggnader av infrastruktur. Likaså är det viktigt att ur ett långsiktigt

samhällsekonomiskt perspektiv bevara och utveckla mark som har värden som är viktiga ur ett ekosystemtjänstperspektiv.

I Orust kommun handlar översiktsplanens förslag till stor del om att fokusera på utbyggnad i tätorterna och vara mer återhållsam med utbyggnad på landsbygd och i mindre samhällen. Detta kommer till viss del kräva en utbyggnad av infrastruktur, skydd mot stigande hav och utbyggnad av gång- och cykelvägnät i tätorterna. Samhällsekonomiskt bedöms detta få positiva effekter på den lokala ekonomin och näringslivet och innebära lägre kostnader än om en spridd utbyggnad på landsbygden fortsatt, med alla kostnader detta för med sig i allt från privata kostnader för den enskilde kring vad längre avstånd till service och arbete innebär samt kostnader för skolskjuts, hemtjänst, sophantering med mera.

Fokus på att bygga ut tätorterna bedöms även få positiva effekter på att fler kan lösa livspusslet på ett bra sätt, vilket förmodas få effekten av att fler i arbetsför ålder väljer att flytta till Orust. Med fler invånare i arbetsför ålder kommer den demografiska utmaningen med en ökande andel äldre och hög medelålder att jämnas ut och därmed skapa bättre förutsättningar för ytterligare satsningar. Här kommer bron från Svanesund till fastlandet bidra till att öka dessa möjligheter till inflyttning och att fortsatt kunna lösa livspusslet med boende i Orust kommun och arbete inom kommunen eller i närliggande område. Till dess att bron finns är arbetspendlare hänvisade till befintliga bro- och färjeleder och ett fokus ligger på att stärka befintliga kommunikationsstråk och knyta an bebyggelsens struktur till dessa.

Den viljestyrda planering med ett aktivt bostadsbyggande som föreslås i översiktsplanen bedöms nödvändigt för en balanserad befolkningsutveckling. Utan detta riskerar kommunen påtagliga negativa ekonomiska konsekvenser om investeringar i byggnader för offentlig service och anläggningar för VA inte har en god utnyttjandegrad.

Bostadsbyggandet bidrar även till att säkra en god personalförsörjning i offentlig sektor och i näringslivet vilket bedöms vara av stor vikt för kommunen.

Åtgärder i orterna för exempelvis att klimatsäkra orterna kommer att behövas oavsett översiktsplanens förslag eller inte. Genom att översiktsplanens förslag är inriktad mot att bygga ut tätorterna finns möjlighet att dessa exploateringar tillsammans med kommunala satsningar bekostar klimatsäkrande åtgärder. Det innebär också, om satsningar görs, att detta skapar attraktiva platser och stråk som är klimatsäkrade och där kvaliteten av att vara nära vatten kan kvarstå.

Under arbetet med översiktsplanen har en del utredningar tagits fram, för att beslutet om översiktsplanen ska vara så välgrundat och genomarbetat som möjligt. Det kommer att tillkomma ytterligare utredningar på strategisk nivå för att säkerställa att genomförandet av översiktsplanen kan ske mer effektivt.

Orust kommun är ett populärt besöksmål, särskilt sommartid. Befolkningen i Orust kommun dubblas sommartid och antalet evenemang, utställningar och tillfälliga arbetstillfällen ökar i hela regionen. Närheten till naturen och havet lockar både besökare och nya invånare. Översiktsplanen undantar dessa områden från exploatering och samverkan inom Bohuslän (exempelvis Ett enat Bohuslän) bidrar till att områdenas fortsatt kommer att vara attraktiva och ge ett högre ekonomiskt värde som oexploaterade. Utöver det har de ekosystemtjänster som naturen levererar ett svårbedömt ekonomiskt värde men innebär att kostsamma investeringar kan undvikas.

Översiktsplanen tillåter inte bebyggelse på platser med brukningsvärd jordbruksmark om inte kravet enligt 3 kap. 4§ Miljöbalken angående samhällsnytta är uppnått. Detta tryggar den lokala matproduktionen och jordbruksmarken är en stor ekonomisk resurs som kommer behövas både nu och på lång sikt.

11 Synpunkter & dialog

11.1 Så här lämnar du synpunkter

Orusts kommun har tagit fram ett förslag till översiktsplan som ställs ut för granskning under tiden 10 april till 30 juni 2024. Under granskningsskedet har du möjlighet att ta del av förslaget och lämna dina synpunkter.

Lämna antingen dina synpunkter via e-post till: kommun@orust.se. Ange ”Synpunkter översiktsplan” i ämnesraden.

Eller med post till: Orust kommun, Samhällsutveckling, 473 80 Henån. Märk kuvertet med ”Synpunkter översiktsplan”

11.2 Sammanställning tidig dialog

Som ett första steg i arbetet med en ny översiktsplanen samlade kommunen under hösten 2021 in synpunkter från allmänheten kring hur det är att leva och arbeta på Orust idag. Dialogen genomfördes i fyra delar. Ett digitalt dialogformulär publicerades på kommunens hemsida och länkades till genom flera andra kommunikationskanaler. En näringslivsdialog hölls vid ett fysiskt möte med kommunens näringslivsråd. Dessutom hölls en skoldialog med de kommunala grundskolorna och gymnasiet samt en dialog med föreningslivet. Nedan finns en kortare sammanställning av det som inkom under de olika dialogerna.

[Inbäddad länk till den längre versionen i PDF-format](#)

1. Skoldialog

Vad som tydligast framfördes var att barnen på Orust uppskattar närheten till varierad natur, många barn vistas i naturen och tycker om när det är städad från skräp. Detta genomsyrar alla ålderskategorier och elever från samtliga kommunala skolor. Att de yngre barnen pratade om att det som är dåligt med Orust idag är bland annat nedskräpning pekar ytterligare på att den vackra naturen är viktig för barnen. Detta gör bevarande och utveckling av varierad naturmiljö en viktig fråga för den fortsatta processen kring kommunens översiktsplan. De äldre barnen uppskattar den ”alla känner alla” mentalitet som finns på ön idag och dessutom att det är tryggt och lugnt på Orust. Dessa är kvaliteter som blir viktiga att bevara även i framtiden när kommunen planerar för nya kopplingar, mötesplatser och utbyggnad av bostadsområden.

En annan sak som framkom tydligt i skoldialogen var att många av barnen på Orust är beroende av att vuxna med bil skjutsar dem till både skola, kompisar och fritidsaktiviteter. Barnen anser att den dåligt utbyggda cykelinfrastrukturen och en kollektivtrafik med låg turtäthet är den största anledningen till att de behöver skjuts. En tredje aspekt som förklarar att barnen ofta blir skjutsade i bil är att många av de fritidsaktiviteter som barnen går på inte finns inom kommunen utan de måste åka till grannkommunerna för att utöva dem. I dialogen med de yngre barnen framkom tydligt en avsaknad av funktioner så som idrottshall, simhall, ishall och skatepark. De äldre barnen önskade istället mer öppna mötesplatser för att umgås med kompisar, då handlade det istället mest om caféer, parkourbana, fritidsgårdar, badplatser och ”hängtor” i samhället.

I det fortsatta arbetet med översiktsplanen ska kommunen undersöka hur strategisk samhällsplanering kan bidra till att skapa en infrastruktur som gör det enklare för barnen att själva transportera sig till både skola och fritidsaktiviteter. Dialogen visar att det då både krävs bättre cykelvägar och kollektivtrafik och fler mötes- och aktivitetsplatser inom kommunen.

2. Digital medborgardialog

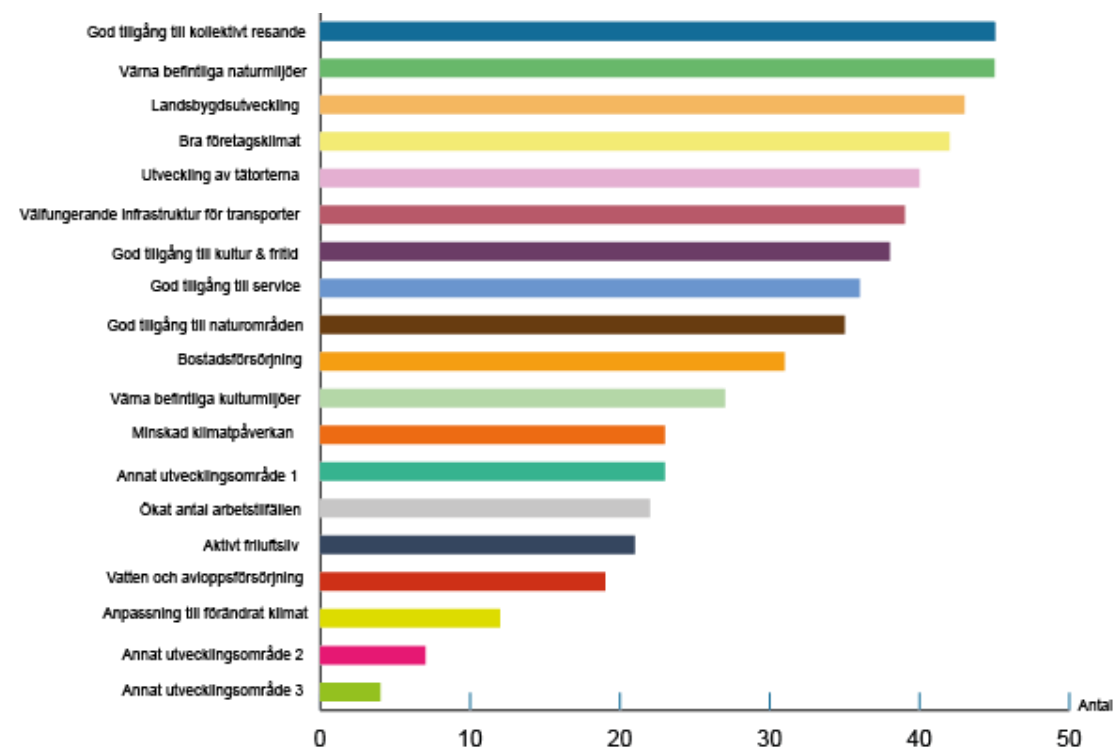
Inkomna svar på frågan om vad som kännetecknar Orust idag pekar tydligt på den rika tillgången på vacker natur- och kustmiljö. Många trycker på att det de uppskattar är variationsrik miljö vilket gör det viktigt för kommunen att tydligt identifiera variationen i landskapet, både på en kommunnivå och

ortsnivå för att säkerställa en småskalig variation som människor lätt kan uppfatta. Utöver detta anger många att kommunen kännetecknas av sin spridda bebyggelsestruktur med många spridda småsamhällen. År 2040 önskas en tillväxt som koncentreras främst på tätorterna.

Många önskar att Orust år 2040 har ett tydligt fokus på lokal matproduktion och att kommunen är självförsörjande gällande bland annat livsmedel. Många nämner att kommunens havsanknutna näringar skulle kunna vara viktig när det kommer till att skapa en självförsörjning och en lokal matmarknad. Hållbarhet är ett återkommande begrepp när medborgarna beskriver Orust år 2040 och förutom just lokal matproduktion nämns klimatsmart boende och klimatanpassning.

Orust år 2040 kännetecknas enligt många av ett tillgängligt nät av sammanhängande cykelvägar. *God tillgång till kollektivt resande och väl fungerande infrastruktur för transporter* lyfts båda som viktiga nyckelfrågor för utvecklingen till dess. Många har angivit bättre cykelinfrastruktur som en nyckelfråga som borde lyftas specifikt.

Att *värna befintliga naturmiljöer, landsbygdsutveckling och god tillgång till kollektivt resande* hamnar i topp över viktigaste nyckelfrågorna för Orust utveckling fram till år 2040 är kanske ingen överraskning utifrån de fritextsvar som inkom i den digitala medborgardialogen. I förklaringarna till dessa val har många nämnt landsbygdsutveckling som en viktig förutsättning för att skapa goda förutsättningar för att öka andelen åretruntboende på ön men det går också att urskilja en tydlig koppling till nyckelfrågan bra företagsklimat som också toppar listan. Det beskrivs att landsbygdsutvecklingen är viktig för att öka möjligheten för småföretagande och entreprenörskap på landsbygden.

Fördelning av nyckelfrågor för utveckling i Orust kommun från den tidiga dialogen.

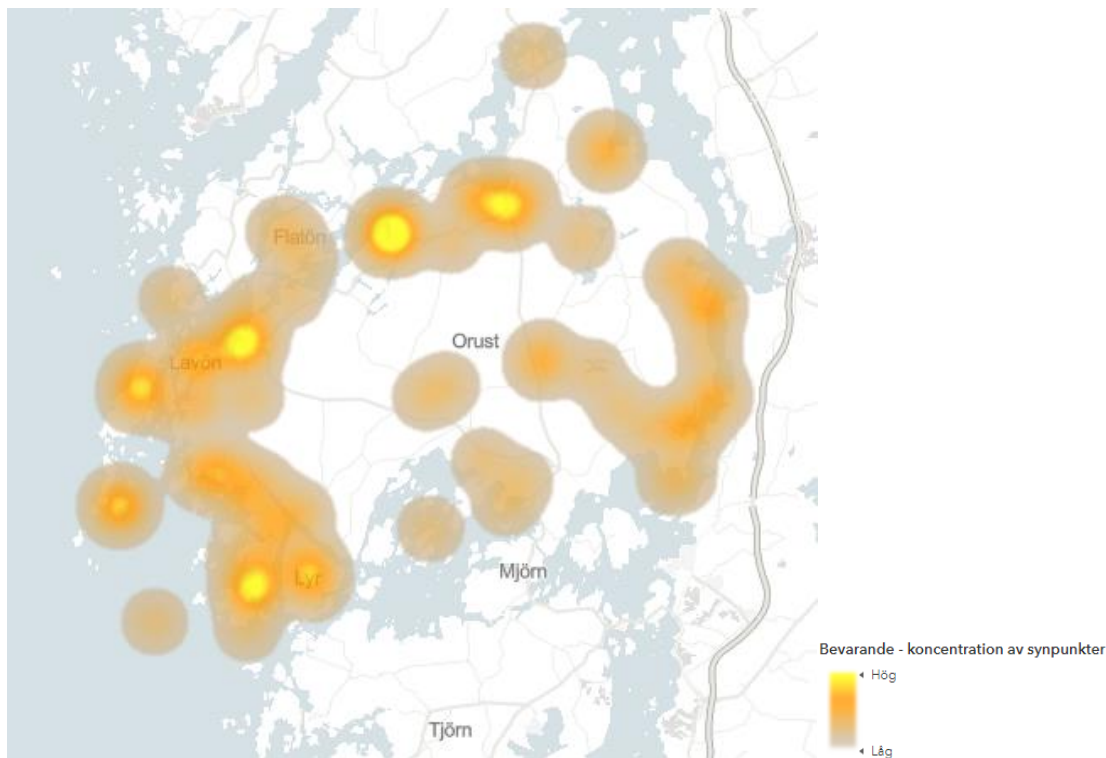
Av de som bor (både heltid och deltid) inom kommunens västra delar (kommundelarna Ellös och Mollösund) lyfts värnandet av befintliga natur- och kulturmiljöer upp som det allra viktigaste nyckelfrågorna. Att det finns många bevarandevärden i denna del av kommunen syns också genom att många synpunkter fokuserar på just bevarande av specifika natur- och kulturvärden längs kusten inom dessa områden.

I delområdet Tegneby ansåg många boende att landsbygdsutveckling och bra företagsklimat är de viktigaste nyckelfrågorna och synpunkterna som lämnats i kartan för detta område fokuserar främst på bevarande av jordbruksmarken och naturmiljön runt Lyrön samt utveckling av service centralt i Tegneby (idrottshall, äldreomsorg, skola, affär etc).

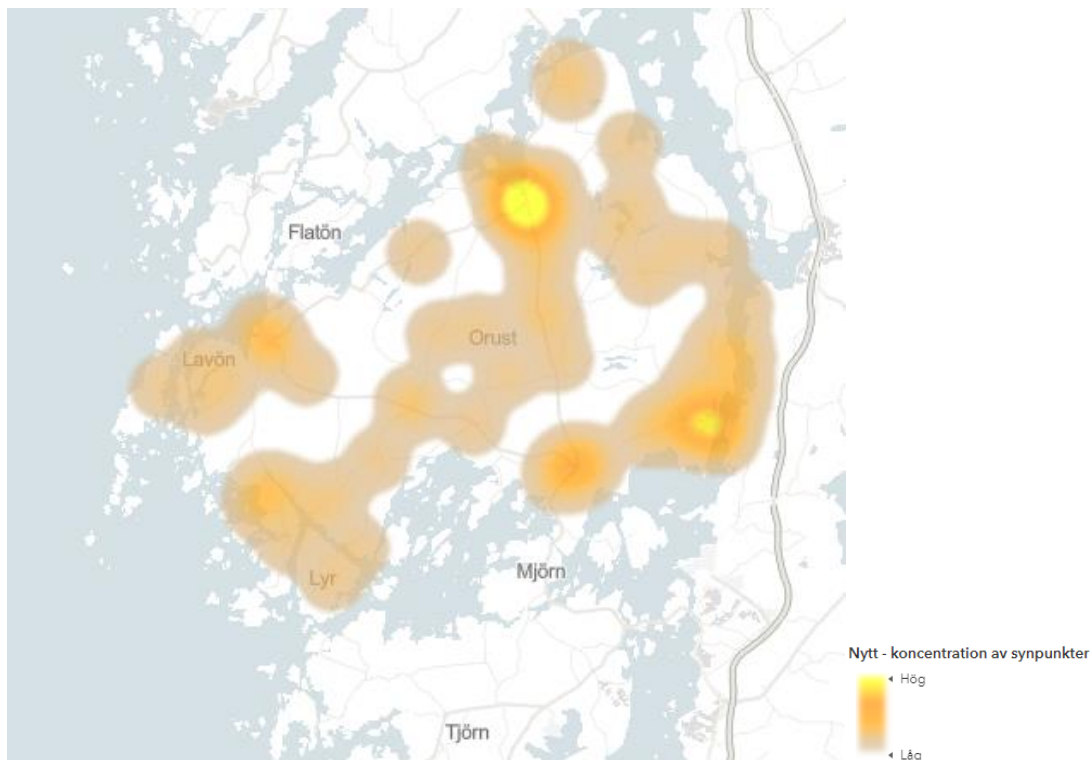
I Varekil var den viktigaste nyckelfrågan att fokusera på *väl fungerande infrastruktur för transporter* och synpunkterna i kartan är koncentrerade runt Varekils centrum där medborgarna vill se utbyggnad och att Varekil blir en ännu viktigare knutpunkt.

Nyckelfrågan för Svanesunds utveckling var enligt de boende *utveckling av tätorterna* och önskan att tätorten Svanesund ska utvecklas fram till 2040 med fokus på centrala Svanesund. Flera beskrev en samhällsutveckling som bygger på en ny bro mellan Svanesund och fastlandet.

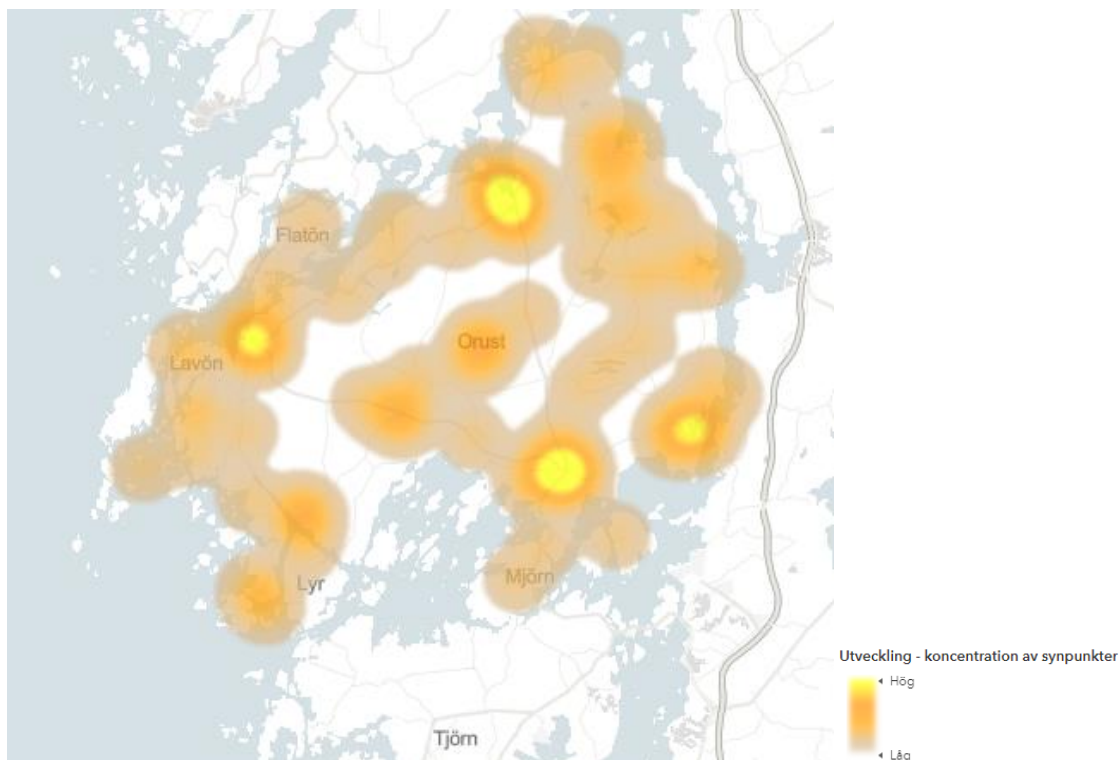
För de boende i delområde Henån anser de flesta att god tillgång till kultur och fritid var en viktig nyckelfråga och många pekade ut Henån och Slussen som områden specifikt för samhällsutveckling och nya funktioner föreslogs främst i Henån.

Platser inom kommunen som har markerats som viktiga att bevara. De gula ytorna representerar platser som flest har markerat som viktiga att bevara.

Platser inom kommunen som har markerats som möjliga att utveckla med något nytt. De gula ytorna representerar platser som flest har markerat som möjliga att utveckla med någonting nytt.

Platser inom kommunen som har befintliga värden som kan byggas vidare på och utvecklas. De platser som är markerade i gult är de som flest har markerat.

3. Näringslivsdialog

Genom dialogen med företrädare för näringslivet på Orust konstaterades att näringslivets utveckling hänger ihop med den övergripande samhällsutvecklingen i kommunen. Det handlar inte bara om att hitta lämplig verksamhetsmark för att bygga ut befintliga verksamheter och etablera nya verksamheter utan för att skapa en hållbar näringslivsutveckling på sikt krävs även satsningar på att höja utbildningsnivån,

möjliggöra en bredare, attraktivare och mer lättillgänglig bostadsmarknad specifikt för den yngre befolkningen, fler mötesplatser för ungdomarna och bättre kollektivtrafik, bro till fastlandet samt cykelvägar. Det är idag svårt att locka de yngre att stanna kvar och arbeta inom kommunen och många pendlar till/från kommunen.

De olika tätorterna har olika potential för näringslivsutveckling. De blåa näringarna dominerar inom västra Orust och verksamhetsmark krävs på sikt i flera av de västra kustsamhällena. Gröna näringar är främst kopplade till jord- och skogsbruk och finns främst i kommunens inland. Fokus bör även ligga på verksamhetsutveckling längs de större transportstråken för att möjliggöra enkla transporter.

4. Dialog med föreningslivet

Genom dialogen med föreningslivet framkom att landsbygdsutveckling är viktigt för lokalföreningarna, liksom utvecklingen i specifika tätorter. Det råder dock delade meningar om var utvecklingen av ny bebyggelse bör ske, synpunkter kom in gällande utveckling på landsbygden och på västkusten samtidigt som andra föreningar anser att bebyggelseutveckling främst ska ske i befintliga tätorter och inte på jord- och skogsbruksmark eller på västkusten då det riskerar att minska tillgängligheten för allmänheten till kustbandet. För att kunna utveckla föreningslivet, liksom Orust i stort, tryckte många på vikten av att locka till sig unga barnfamiljer men även att stärka besöksnäringen genom ökade möjligheter till övernattnig, bättre vandringsleder och cykelbanor för att öka tillgängligheten. Många föreningar uttryckte önskemål om förbättrad kollektivtrafik, både inom kommunen och till närliggande kommuner.

5. Slutsatser & fortsatt arbete

- Transporteffektiv planering i tätorterna för att främja en samhällsstruktur som underlättar kollektivtrafikförsörjning vilket är viktigt för att skapa en hållbar pendling och öka möjligheterna för alla utan bil (många unga och äldre) att transportera sig självständigt.
- Ett välutbyggt gång- och cykelvägsnät är viktigt för att speciellt barn och ungdomar ska kunna röra sig självständigt mellan målpunkter inom och mellan tätorter.
- Näringslivsutveckling och landsbygdsutveckling är tätt sammankopplad i Orust kommun och förutsättningar behövs både för utökning av befintliga verksamheter som finns spridda inom hela kommunen samt för nyetablering i tätorterna och längs de större transportnäten.
- Högre diversitet av både arbetsplatser och boendeformer för att locka den yngre befolkningen att stanna kvar. Även satsning på utbildning och forskning likväl som kultur och fritidsutbud.
- Fokus på ekosystemtjänster för naturnytta som tillsammans bidrar till bevarandet och utvecklandet av alla de tjänster som naturen förser människan med. I denna tidiga dialog lyfts specifikt kulturella och försörjande ekosystemtjänster kopplat till rekreation och friluftsliv, kulturhistoria, matproduktion och vacker natur.
- Många, speciellt de yngre, upplever en avsaknad av sociala mötesplatser. Delvis handlar det om att det inom kommunen finns få anläggningar för fritidsaktiviteter så som idrottshallar, simhallar och ishallar men också ett behov av öppna platser som parker och torg med caféer, kiosker, parkour, lekplatser, hängytor, skatepark och badplatser.
- För Svanesund bedöms bron till fastlandet som en viktig del i tillväxt med fler bostäder och ett stärkt centrum. Vidare studier av ortens utvecklingsförutsättningar i form av exempelvis ett program eller en fördjupad översiktsplan kring brofästet är lämpligt vid ett beslut om bro.
- Tätortsutvecklingen i Ellös och Varekil bör studeras vidare så att bebyggelseutvecklingen sker med hänsyn till utveckling av orten som helhet för att bevara och stärka orternas värden samt hantera övergripande frågor som trafik och klimatanpassning.
- Det finns potential i att utveckla besöksnäringen. Förbättrad kollektivtrafik, gång- och cykelbanor samt ökade möjligheter till övernattnig skulle kunna öka attraktiviteten

Kommunstyrelsens arbetsutskott

2024-03-13

KS/2020:1204

§ 44 Beslut om granskning för Översiktsplan 2040, samt godkännande av samrådsredogörelse.

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Föreslå kommunstyrelsen besluta:

1. Att godkänna granskning av Översiktsplan 2040 enligt 3 kap 8 § plan och bygglagen med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning.
2. Att godkänna samrådsredogörelsen

Sammanfattning av ärendet

Kommunfullmäktige beslutade 2020-12-10 § 123 att påbörja arbetet med att ta fram en ny översiktsplan för Orust kommun. 2024-03-13 21-06-30 § 170 godkände kommunstyrelsen projektplanen för Översiktsplan 2040 samt utsåg översiktsplanens politiska styrgrupp. I projektplanen fastslås att den nya översiktsplanen ska ha en tidshorisont fram till 2040. Översiktsplan 2040 är tänkt att ersätta den gällande översiktsplanen från 2009. För att skapa ett lättillgängligt och användbart dokument konstateras att planen ska tas fram som en digital översiktsplan.

2023-01-25 §30 beslutade kommunstyrelsen att ställa ut Översiktsplan 2040 för samråd. Samrådet skapade ett stort engagemang bland Orust befolkning, företagare, föreningar och politiska partier, samt berörda myndigheter på regional och statlig nivå. Över 200 yttranden med synpunkter inkom. Yttrandena besvaras i den samrådsredogörelse som biläggs beslutet.

Utifrån synpunkterna har flera ändringar gjorts i förslaget som nu föreslås ställas ut på granskning. Bland de viktigaste finns:

- En mer nyanserad syn på landsbygden, jordbruket och skogsbrukets förutsättningar och möjligheter att utvecklas.
- Justeringar av allt för detaljerade riktlinjer som tillgång till viss mängd vatten, nya vägdragningar, avståndskrav till kollektivtrafik, detaljerade beslut om tomtstorlek samt antalet förhandsbesked som kan medges utan planbesked.
- Förändringar av detaljnivån i Svanesund avseende placeringen av ny bro till fastlandet.
- Borttagande av planområden i Henån (SH8 och SH9) pga stora värden för natur- och friluftsliv, samt mindre justeringar av planområden i Varekil (VV2 och TV1) och Ellös (VE1). I Svanesund har ett antal områden (SS4, TS1 och TS2, samt ett mindre ej namngivet verksamhetsområde) tagits bort då de berörs av ett nytt utredningsområde för ny bro med tillkommande infrastruktur.
- För Göksäters handelsområde har justeringar gjorts i markanvändningskartan från grönområde till mångfunktionell bebyggelse och den kringliggande omgivningen har fått ändrad användning från grönområde till landsbygd.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

2024-03-13

- Därutöver har flera justeringar gjorts utifrån inkomna yttranden från främst Länsstyrelsen.

Handlingarna kommer biläggas i PDF-format som beslutsunderlag. Under granskningen kommer både digital ÖP och PDF-version finnas tillgängliga på kommunens hemsida, och innehållet i de båda versionerna är identiskt.

Översiktsplanen föreslår fortfarande fokus på bebyggelseutveckling i de fyra tätorterna. I kustorterna föreslås varsamma bebyggelse tillägg och fokus på bevarande av natur- och kulturmiljöer i och kring orterna. På landsbygden prioriteras jord- och skogsbruk, rekreation och en mindre omfattande bostadsutveckling.

Översiktsplanens huvudscenario är en bro mellan Svanesund och fastlandet. Ny bebyggelse prioriteras i lägen där det skapar förutsättningar för en stärkt kollektivtrafik och goda möjligheter till gång och cykling.

Granskningstiden föreslås vara drygt två månader med information på hemsidan. Granskningstiden sätts mellan den 10 april och 30 juni 2024. Under granskningstiden planeras inga ytterligare informationsmöten att hållas. Efter granskningen kommer handlingen att bearbetas utifrån inkomna synpunkter för att därefter tas upp för ett antagande i kommunfullmäktige.

Förvaltningen föreslår kommunstyrelsen besluta att: godkänna Översiktsplan 2040 för granskning enligt 3 kap 8 § plan och bygglagen med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning samt samrådsredogörelsen över inkomna yttranden i samrådsskedet.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-20

Granskningshandling Översiktsplan 2040, upprättad 2024-02-26

Miljökonsekvensbedömning av Översiktsplan 2040, upprättad 2024-02-19

Samrådsredogörelse för inkomna synpunkter under samråd, upprättad 2024-02-20

Beslutet skickas till

Sektor Samhällsutveckling

Sektor Ledning och verksamhetsstöd

Sektor Lärande

Sektor Omsorg

2024-02-20

KS/2024:322

Kommunförvaltningen
Kristian Littke
telefon 0304334149
e-post: kristian.littke@orust.se

LOVA-projekt för fortsatt bekämpning av sjögull i Grindsbyvattnet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att:

1. godkänna fortsatt bekämpning av sjögull i Grindsbyvattnet
2. LOVA-stöd söks med medfinansiering på 200 000 kr i projektledares arbetstid över fem år (2024-2028), motsvarande 40 000 kr per år.

Sammanfattning av ärendet

Sjögull (*Nymphoides peltata*) är en invasiv främmande vattenväxt som kom till Sverige från Asien under slutet av 1800-talet och har spridit sig till sjöar och vattendrag runt om i landet. Den skapar problem genom att tränga undan inhemska växt- och djurarter samt försvårar friluftsliv och rekreation. Sjögull påträffades första gången i Grindsbyvattnet i början av 1990-talet. Sedan dess har stora bestånd bildats i hela sjön.

Under 2020-2023 har bekämpning av sjögull pågått i sjön Grindsbyvattnet på nordöstra Orust som LONA-projekt (lokala naturvårdssatsningen). I samråd med Länsstyrelsen har LONA-projektet nu avslutats och planen är att ansöka om LOVA-stöd (lokala vattenvårdsprojekt) för att kunna fortsätta bekämpningen ytterligare fem år.

LOVA ger 80% statligt stöd till skillnad från LONA som ger 50%. Planen är att medfinansiera med 20% i form av arbetstid för projektledare/miljöstrateg.

Sjögull bekämpas med hjälp av flytande ramar och dukar som skuggar växten effektivt. Materialet har erhållits från Länsstyrelsen och gjort att vi kunnat bli mycket framgångsrika hittills. Bara materialet kommunen fått från länsstyrelsen uppgår till ett värde av cirka en miljon kronor.

I Ålgård vid sjöns utlopp, har sjögullet bekämpats helt, vilket var den primära målsättningen. Mycket återstår dock och arbetet mot växten behöver fortsätta i många år framöver. Kommunen har byggt upp kunskap och rutiner för bekämpningen under

2024-02-20

KS/2024:322

de senaste åren och förhoppningen är att kunna dra nytta av detta framöver. Nya små bestånd av sjögull kan blossa upp och därför behöver man vara på sin vakt och inventera sjön regelbundet.

Utredning

Efter fyra års arbete mot sjögull i Grindsbyvattnet har mycket värdefulla erfarenheter vunnits och ett gott samarbete med Länsstyrelsen skapats. Att kunna fortsätta arbetet är avgörande för att lyckas bekämpa växten samt att det redan utförda insatsernas resultat inte ska gå förlorade. I dialog med Länsstyrelsen har kommunen uppmanats att söka LOVA-stöd för det fortsatta arbetet. LOVA ger 80% statligt stöd till skillnad från 50% i LONA. Kommunens medfinansiering på 20% utgörs av projektledarens arbetstid som motsvarar 40 000 kr per år under fem år, totalt 200 000 kr.

Det LONA-projekt som pågått sedan 2020 finns sammanfattat i en rapport som bifogas denna tjänsteskrivelse.

Nuläge

De ramar och material som används för bekämpning av sjögull i Grindsbyvattnet vinterförvaras i sjön och finns redo att börja arbetas med till våren. Goda kontakter finns med markägare runt sjön och samarbete sker även med 8+fjordar kring exempelvis personal, redskap och annan utrustning.

Samtidigt pågår ett annat LOVA-projekt med reduktionsfiske som syftar till att minska internbelastningen i sjön. Även våtmarksprojekt i sjöns tillrinningsområde planeras för att minska tillflödet av näring.

Grindsbyvattnet har lång historia av olika miljöproblem och är dessutom dricksvattentäkt till bostäder runt sjön. Tack vare de senaste årens projekt har vattenkvaliteten förbättrats, exempelvis har grumligheten minskat och siktdjupet ökat.

Bedömning

Att fortsätta bekämpningen av sjögull bedöms som nödvändigt för att redan utfört arbete inte ska riskera att bli ogjort. Tack vare de senaste årens bekämpning har vi blivit av med det mest spridningsbenägna beståndet i Ålgård samt motarbetet det stora beståndet i Mjösund. De kommande årens arbete kommer bestå av att fortsätta i Mjösund och kanske påbörja bekämpning av bestånden i södra delen av sjön.

Tack vare gott samarbete med Länsstyrelsen har kommunen tillgång till mycket material som vi inte hade haft möjlighet att införskaffa själva. Dessutom har Länsstyrelsen själva

2024-02-20

KS/2024:322

föreslagit oss att gå över till LOVA från LONA och på det sättat få en större andel statlig finansiering (från 50% till 80%).

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-20

Beslutet skickas till

Miljöenheten

ORUST KOMMUN
KommunförvaltningenKristian Littke
Miljöstrateg

Orust
kommun

LONA-projekt

Bekämpning av sjögull i Grindsbyvattnet

Naturvårdsprojekt i Orust kommun

2020-2023
MBN/2019:1779

Projektledare Kristian Littke, miljöenheten Orust kommun

2024-02-12

Innehåll

Bakgrund.....	2
Andra problem i sjön	2
LONA-projekt	2
Genomförande.....	2
Träramar i Ålgård.....	2
Aluminiumramar i Mjösund.....	5
Flytdukar i Andenäs.....	14
Resultat.....	15
Lärdomar.....	16
Fortsättning.....	18
Ekonomi.....	18
Slutord.....	20

Bakgrund

I sjön Grindsbyvattnet på nordöstra Orust finns den invasiva växten sjögull *Nymphoides peltatum*. Den upptäcktes i sjön i början av 1990-talet men fanns då bara i små bestånd. Sedan dess har den expanderat kraftigt under 30 år och återfanns 2020 i alla delar av sjön.

Sjögull kom till Europa från Asien på 1870-talet och användes då i slotteddammar och trädgårdsdammar som utsmyckning och som ett sätt att gynna gäddan, trodde man. Den har sedan dess spridit sig till sjöar och vattendrag och finns nu på flera håll i Sverige.

Sjögull liknar näckrosor men har mindre blad, växer mycket tätt och bildar täta mattor på grunda vatten där de helt kan ta över. De blir ett problem både för ekologin i sjön, då andra inhemska vattenväxter trängs undan, och för friluftslivet. Att paddla kajak eller köra en mindre båt genom sjögull kan vara svårt och det finns stor risk att man river loss växtdelar som kan sprida sig till andra delar av sjön eller till och med till andra sjöar.

Andra problem i sjön

Utöver sjögull har Grindsbyvattnet problem med internbelastning av näringsämnen som orsakar kraftig algutväxt på sommaren som sedan leder till syrebrist i vattnet. Man har dessutom fiskat hårt på rovfiskarna i sjön vilket gjort att ekologin snedbalanserats. Då det inte finns stora gäddor som kan hålla bestånden av annan fisk nere tar den så kallade vitfisken (exempelvis braxen, mört, sutare) över och kan i sin tur predera på gäddornas yngel. Vitfisken bökar i sedimenten på botten och orsakar så grumling som ytterligare försvårar gäddans syn och sänker dess jaktframgång.

Under slutet av 2010-talet utfördes utredningar om vilka metoder som skulle vara mest ekonomiska och framgångsrika mot internbelastningen i sjön. Flera förslag togs fram men det föll till slut på reduktionsfiske av vitfisk.

Även andra insatser har utförts för att hjälpa sjön. Under åren 2018-2020 gjordes inventeringar och tillsyn av enskilda avlopp med avrinning till våra sjöar Grindsbyvattnet, Assmunderödvatten och Rödsvatten.

LONA-projekt

Under 2018-2019 genomfördes ett LONA-projekt i Orust kommun för att inventera och informera om invasiva växter till allmänheten. I samband med detta väcktes tankarna på att söka LONA-stöd även för att påbörja en bekämpning av sjögull. Den tidigare miljöstrategen hade haft planer på detta en tid, men då hon klev in i rollen som miljöchef blev det svårt att även driva naturvårdsprojekt. Kristian Littke anställdes som ny miljöstrateg under 2019 och tog över planerna på ett bekämpningsprojekt. LONA-pengar söktes i slutet av 2019, och under våren 2020 beviljades ansökan och arbetet kunde inledas. Total initial budget var 280 000 kr, varav hälften 140 000 kr var medfinansiering från kommunen.

Genomförande

Träramar i Ålgård

Under våren 2020 påbörjades planeringen för bekämpningen av sjögull. I Grindsbyvattnets utlopp, vid Ålgård, fanns ett litet bestånd med hög spridningsrisk. Tanken var att påbörja

bekämpningen där för att sedan arbeta sig bakåt i sjön. Vi tog hjälp av konsulterna Olle Molander och Tore Mattsson (OMs Naturtjänst) med goda florakunskaper och kännedom om Orust naturmiljöer.

ST-tidningen

Nyheter Sport Åsikt Folk Lunchkollen E-tidning Tipsa oss

För att få en fullständig bild av hur Grindsbyvattnet ser ut tar miljöstrateg Kristian Littke bilder och filmklipp med hjälp av en drönare. Projektet att utrota sjögull är ett av flera för att få en bättre miljö i Grindsby. Foto Erika Olofsson Bild: - 2/2

Grindsby ska må bättre utan sjögull

Nyheter • Flera åtgärder är i gång för att få miljön i och runt Grindsbyvattnet att bli bättre. I sommar kommer en bekämpning av växten sjögull att inledas.

Figur 1. Utklipp av artikel från den lokala ST-Tidningen publicerad 22 april 2020. På bilden poserar nye miljöstrategen Kristian Littke tillika projektledare för arbetet med sjögullsbekämpningen.

Vi resonerade om olika bekämpningsmetoder och hamnade snart på ”Tingsryd-modellen”. Denna går ut på att man bekämpar sjögullet med flytande aluminiumramar med svart markduk, som ett sätt att blockera solljuset och på det sättet döda växten. Dessa ramar i aluminium är dock dyra och vi hade inte budget att köpa in den typen av ramar.

Vi valde i stället att bygga egna rammar i trä. För att bekämpa beståndet i Ålgård krävdes 19 rammar. Dessa byggdes under försommaren av hantverkare under ledning av konsulterna och placerades sedan ut i mitten av juni.

För att hålla ramarna på plats göts sänken i betong med handtag av armeringsjärn. Dessa tillverkades på Tjörn av hantverkare, enligt instruktioner i manual från Tingsrydmodellen, och transporterades sedan till Ålgård.

För att bekämpa sjögullet krävs täckning under minst en sommarsäsong. Vi visste detta och hoppades på att bekämpningen skulle vara framgångsrik och att vi året därpå (2021) skulle kunna gå vidare till ett mycket större bestånd i Mjösund i centrala delen av sjön. De 19 ramarna skulle inte räcka långt i Mjösund förstod vi, men det fick bli ett senare problem, först ville vi testa om det överhuvudtaget var möjligt att bli av med sjögullet i Ålgård.

Figur 2. De första träramarna sjösätts i Ålgård vid sjöns utlopp, 17 juni 2020. Foto: Kristian Littke

Det första problemet vi stötte på när ramarna kom i vattnet var att det var svårt att täcka springor och glipor vid sidorna. Ramarna är kvadratiska, men naturen sällan fyrkantig. Detta fick lösas med lös markduk som placerades ut för att täcka alla luckor längs sidorna.

När ramarna och den lösa duken var på plats var det bara att vänta. Informationsskyltar togs fram tillsammans med kommunens kommunikatör för att informera allmänheten om vad som pågick i Ålgård. Information har även löpande publicerats på kommunens webbplats och sociala medier.

Under slutet av hösten togs rammar och sänken upp ur vattnet och vinterförvarades bakom Friluftsförbundets förråd i Ålgård.

Det skulle visa sig att bekämpningen i Ålgård var mycket lyckad. Sommaren 2021 fanns inget sjögull kvar, förutom en liten rest intill berget på östra sidan utloppet. Detta täcktes över med en ram och var sedan helt borta.

Figur 3. Träramarna kommer på plats i Ålgård, 17 juni 2020. Foto: Kristian Lättke

Aluminiumramar i Mjösund

Under vintern 2020–2021 fördes diskussioner med Länsstyrelsen om hur en utökad bekämpning kunde utföras. Myndigheten hade uppmärksammat vårt arbete och ville stödja det ytterligare genom att köpa in material i form av aluminiumramar enligt Tingsryd-modellen. Detta gjorde att vi helt plötsligt fick förbättrade möjligheter att bekämpa större ytor.

150 aluminiumramar beställdes till våren 2021 och levererades till Grindsbyvattnet i maj. Under senvintern hade vi resonerat om hur ramarna skulle placeras för att skapa en öppning i sjögullbeståndet i Mjösund. Denna del av sjön är smal och grund och hade i slutet av 2020 ett sammanväxt område av sjögull vilket gjorde det omöjligt att sommartid ta sig från södra till norra delen av sjön utan att passera genom beståndet.

Planen var att försöka öppna en ”ränna” genom beståndet i Mjösund genom att placera ut ramarna i ett enda stort flak i mitten av sundet. Huvudsyftet med detta var att få stopp på den mest akuta spridningsrisken från området då båtar och kajaker måste forcera sig genom beståndet och riskerar att sprida växten vidare.

Figur 4. Informationsskylt på plats i Algård, framtagen av projektledare och kommunens informatör, 18 augusti 2020. Foto: Kristian Littke

Figur 5. Sjögullbeståndet i Mjösund som vuxit ihop från båda sidor av sundet, 4 september 2020. Det går att se ett stråk genom beståndet där båtar och kajaker passerat. Foto: Kristian Littke

Figur 6. Leverans av de första aluminiumramarna, 21 maj 2021. Foto: Kristian Littke

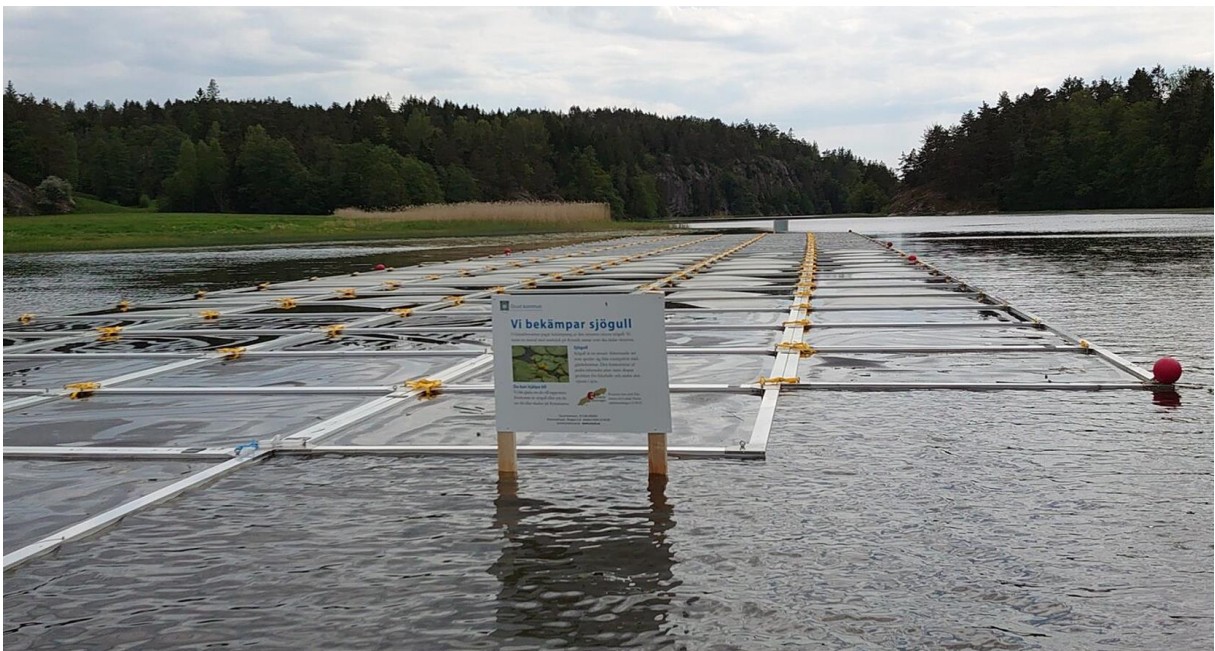

Figur 7. Hopsättning av aluminiumramarna i norra delen av sjön med hjälp av personal från Tingsryds kommun, 1 juni 2021. Foto: Kristian Littke

Figur 8. Ramflaket transporterats till Mjösund, 2 juni 2021. Foto: Kristian Littke

De 150 ramarna byggdes ihop under en solig försommarvecka i juni 2021. Vi fick hjälp av personal från Tingsryds kommun som visade oss tekniken med ramarna de första dagarna. Ramarna transporterades sedan ut till rätt plats med hjälp av två motorbåtar. Denna transport gick mycket långsamt och var svår för båtarnas motorer. Ibland fick vinden tag i ramflaket och styrde det fel. Men till slut kunde ramarna placeras rätt i Mjösund och fästas med sänken. Dagen efter placerades skyltar ut för att informera förbipasserande om ramarna och deras syfte.

Figur 9. Informationsskylt på plats i Mjösund, 3 juni 2021. Foto: Kristian Littke

I slutet av juli 2021 drabbades Orust av ett kraftigt regnväder med mycket lokal nederbörd på kort tid. Detta fick Grindsbyvattnets nivå att stiga snabbt. I kombination med kraftig sydöstlig

vind flyttades hela ramflaket i Mjösund ca 30 meter norrut. Detta upptäcktes vid ett besök för att kontrollera ramarna. Med hjälp av drönare kunde vi då se att ramflaket lagt sig väldigt fint på en ny plats och på det sättet bekämpades extra stor yta den sommaren. Tanken väcktes hos oss att man skulle kunna bekämpa dubbelt så stor yta varje sommar genom att bekämpa ett område på försommaren, sedan flytta ramflaket för att bekämpa ett nytt område på sensommaren. Detta kräver dock minst en extra arbetsinsats mitt i semesterperioden vilket vi inte har företagit oss ännu.

Figur 10. På bilden ovan kan man se hur ramflaket flyttat sig ca 30 meter från sitt ursprungliga läge. Detta gjorde att större yta än avsett bekämpades sommaren 2021. Detta gav oss en idé om att man kanske kan "dubbelbekämpa" under en och samma säsong. Det kräver dock en extra arbetsinsats mitt i sommaren när de flesta har semester. Till höger i bilden syns tydligt skillnaden mellan det täta beståndet av sjögull och ett glesare bestånd av näckros, 9 augusti 2021. Foto: Kristian Littke

I november 2021 togs alla ramarna upp ur vattnet och vinterförvarades stående på land i Andenäs, norr om Mjösund. Marie Arvidsson hade nu tagit över rollen som projektledare under tiden Kristian var föräldraledig fram till mars 2022.

Under senvintern 2022 planerades kommande säsongens bekämpning. Vi hoppades nu ha skapat en öppning i beståndet i Mjösund och ville fokusera på att trycka tillbaka beståndet mot kanterna.

I början av maj 2022 startade vi arbetet med att bygga ihop nya ramflak utifrån den planering som vi gjort några månader tidigare. Arbetet gick smidigt och vi fick god hjälp av personal från kommunen och Länsstyrelsen. En reporter från lokala tidningen var också på plats och skrev en artikel om arbetet.

I juni samma år kompletterades ramarna med en stor rulle markduk som Länsstyrelsen köpt in till

oss. Med hjälp av två personer från Länsstyrelsen kunde vi lägga ut duken som skulle fungera som täckande mellan ramarna och strandkanten.

Figur 11. Ramarna tas upp ur sjön i Andenäs för vinterförvaring, 11 november 2021. Foto: Marie Arvidsson.

I slutet av 2022 beslutades att vi inte skulle ta upp ramarna och duken utan det skulle ligga kvar i sjön under vintern. Vid en insats i november det året drogs ramarna in till strandkanten i Mjösund och förankrades för att klara övervintringen. Vi såg till att markera ut ramarna tydligt med vägkoner så att eventuella skid- eller skridskoåkare i sjön skulle se dem och inte skada sig eller ramarna.

Ramarna tittades till under vintern och hade klarat sig fint. Endast mindre skador i form av enstaka spännband hade gått sönder.

Ordinarie projektledare Kristian var föräldraledig under andra halvan av 2021. Under tiden hjälpte miljöhandläggare och tillika miljöstrateg Marie Arvidsson till att hålla i trådarna.

Figur 12. Projektledare och miljöstrateg Kristian Littke i Orust kommun och länsstyrelsens samordnare Anna Dimming under sjösättning av ramarna, 11 maj 2022. Foto: Erika Olofsson, ST-Tidningen.

Figur 13. För att uppmana allmänheten att inte köra igenom sjögullsbestånd med båtmotor togs extra informationsskyltar fram, 13 maj 2022. Foto: Kristian Littke

Figur 14. Rullen med markduk har transporterats ut med flotten och packas upp för vidare utplacering, 28 juni 2022. Foto: Kristian Littke

Figur 15. Personal från Länsstyrelsen hjälper till att få ut den stora rullen markduk, 28 juni 2022. Foto: Kristian Littke

Figur 16. Ramarna på plats under sommaren 2022. Notera hur tydligt man ser var ramarna legat innan de lagts på rätt plats. Det är påtagligt hur känsligt sjögullet är för skuggning, 28 juni 2022. Foto: Kristian Littke

Figur 17. Ramarna vinterförvaras i sjön, 12 december 2022. Foto: Kristian Littke

Figur 18. Ramarna utplacerade i Mjösund i början av sommaren 2023. Man ser tydligt spår av var ramarna legat tidigare i sjögull-beståndet runt omkring. Notera även den svarta markduken som placerats vid strandlinjen mot berget i övre delarna av bilden, 8 juni 2023. Foto: Kristian Lüttke

Figur 19. Arbete med de nya flytdukarna som visade sig vara mer svårjobbade än vi trott, 6 juli 2023. Foto: Kristian Lüttke

Flytdukar i Andenäs

Under våren 2023 fortsatte bekämpningen med att ramflaken placerades ut på ungefär rätt plats i maj och sedan finjusterades i juni. Under juli fick vi även en leverans av tio flytdukar som Länsstyrelsen köpt in på test. Fem av dessa placerades ut i sjön men visade sig vara väldigt svåra att arbeta med, och det blev en lång arbetsdag för att få dem på plats i Andenäs. En dialog med

2024-01-30

Orust kommun

kommun@orust.se

0304-33 40 00

Länsstyrelsen och tillverkaren av flytdukarna inleddes för att försöka påtala förbättringsförslag. Exempelvis var dukarnas konstruktion beroende av stabiliserande profiler av glasfiber. Att arbeta med dessa glasfiberprofiler var mycket problematiskt då man fick glasfiber in i händerna och i kläderna. Trots att vi hade skyddshandskar hade man klåda och problem av glasfiber på huden i flera dagar efter arbetet. Detta kändes inte hållbart och vi föreslog i stället profiler av annat material.

Vid dialog med Länsstyrelsen under slutet av 2023 kom vi överens om att det pågående LONA-projektet kunde avslutas och att vi i stället söker ett nytt LOVA-projekt som fortsättning på arbetet.

Figur 20. Ett mindre bestånd sjögull på ca 200 kvadratmeter fanns på östra sidan Andenäs. Detta upptäcktes under 2022 och bekämpningen startade sommaren 2023. På bilden syns fem av de nya flytdukar som vi testat under 2023 som kompletterar ramarna. Längst in mot stranden finns en remsa markduk, 7 juli 2023. Foto: Kristian Littke

Resultat

Resultatet av arbetet med sjögullsbekämpningen har varit tillfredställande med tanke på de små medel och bristande erfarenhet som vi gick in i projektet med. Under åren har vi lärt oss väldigt mycket och blivit mer och mer effektiva både vad gäller att planera arbetet och att använda resurserna.

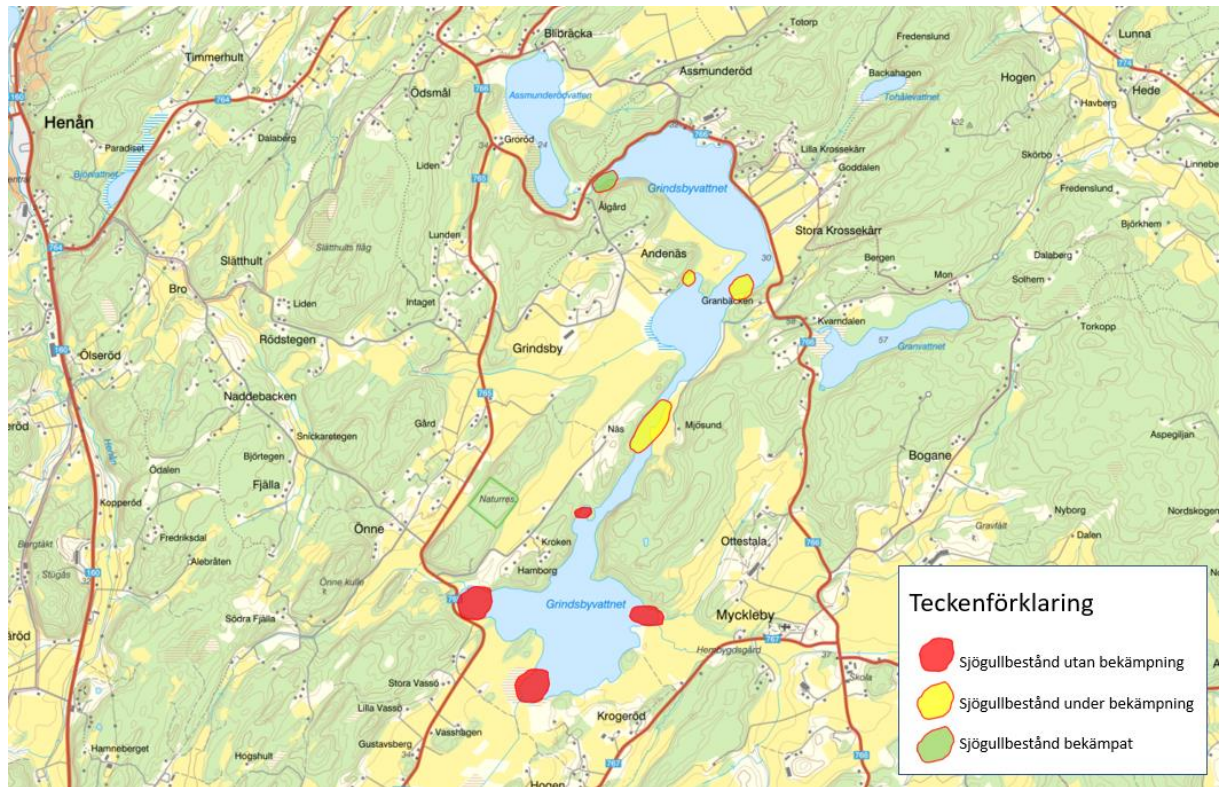
Tack vare Länsstyrelsens tillskott av material och personal samt mycket god dialog och planeringshjälp har vi fått ett långt mycket bättre resultat än vad vi kunnat hoppas på. Det är dock mycket sjögull kvar i sjön (se figur 21) och arbetet kommer kräva ytterligare många års bekämpning.

Det initiala och primära målet var att minska risken för spridning av sjögull till andra sjöar och vattenmiljöer. Vi startade bekämpningen i Ålgård vid Grindsbyvattnets utlopp 2020 där det fanns ett mindre bestånd på grunt vatten, ca 150 kvadratmeter stort. Detta bestånd lyckades vi bekämpa helt efter två år. Efter första årets bekämpning fanns i princip bara en enda ”planta” kvar på

platsen. Den hade överlevt genom en glugg mellan duken och bergssidan. Vi kunde dock bekämpa den genom att lägga ut en ram över den sommaren 2021. Därefter har inget sjögull återfunnits i Älgård.

Under 2021 kunde vi påbörja bekämpningen av det stora beståndet i Mjösund som helt hade täppt igen den smala passage som knyter ihop sjöns norra och södra delar (se figur 5). Efter tre säsongers bekämpning har vi nu lyckats öppna upp en passage genom Mjösund igen och på det sättet minskat risken för spridning. Dock finns fläckvisa bestånd av sjögull kvar ute i rännan och det kommer vi förhoppningsvis kunna bekämpa under 2024.

Figur 21. Karta över bekämpningen av sjögull under 2020-2023. I norra delen, vid utloppet i Älgård, har sjögullet helt bekämpats. Längre in i sjön håller vi nu på att bekämpa både stora och små bestånd. Längst in i sjön, i de södra delarna, finns stora bestånd av sjögull som kommer att behöva många års bekämpning framöver.

Lärdomar

Här nedan följer några lärdomar som vi tagit med oss från arbetet med sjögull.

- Bra med flotte
Att ha en bra båt eller flotte underlättar arbetet mycket. Den flotte vi använt har varit i trä och är kommunens VA-enhets som vi fått hyra. Den har transporterats till sjön med traktor och båtmotorn har vi fått hantera separat på grund av stöldricken.
- Arbeta i så svag vind som möjligt
Ramarna och dukarna påverkas lätt av vinden. Det är mycket svårt att pricka in optimala förhållanden vad gäller vädret, men kan man hitta en tidpunkt med så svag vind som möjligt så går arbetet med ramarna mycket smidigare.

- Bra spännband
De korta spännband som håller ihop ramarna måste vara av bra kvalitet, vilket inte är lätt att veta på förhand. Vi har behövt komplettera med stort antal spännband och vissa har inte klarat att vara ute i solen en säsong medan andra har varit intakta år efter år.
- Vadarbyxor ett måste.
Att arbeta med ramarna är tungt och kräver ofta att man behöver vada på grund vatten. Det går också att gå uppe på de flytande ramarna men om man står stilla sjunker ramarna och det blir svårjobbat. Detta är givetvis farligt och kräver att man är i god fysisk form.
- Svårt med skyltar.
Att montera skyltar ute vid ramarna i sjön är svårt. Vi har försökt bygga ställningar i trä men de håller bara ett eller två år innan de börjar falla sönder. Vi behöver fundera på hur vi kan skapa mer hållbara skyltställ av aluminium eller annat material.
- Olika markägare – olika viljor
Tyvärr stöter vi ibland på markägare som av någon anledning inte vill att vi ska arbeta på eller intill deras fastighet. Anledningen till detta är ofta okunskap om problemet med invasiva växter och sjögull i synnerhet. Lyckligtvis har vi hittat en handfull markägare runt sjön som vi haft ett bra samarbete med och där vi kunnat parkera, arbeta och låna ytor för uppställning av material.
- Hitta bra platser att utgå ifrån
Att hitta bra platser att exempelvis lägga i flotten eller bygga ihop ramflak har varit en utmaning men tack vare välvilliga markägare och lokalkännedom hos våra konsulter har det löst sig bra hittills.
- Hitta de lokala ambassadörerna
Det är viktigt att vårda de goda kontakter man får med markägare och aktörer kring sjön som kan hjälpa till vid tillgång till exempelvis markområden och parkeringsplatser med mera.
- Informera till allmänheten kontinuerligt
Viktigt att man hela tiden håller allmänheten informerad om hur, var och när arbetet i sjön bedrivs. Dels för att de ska bli uppdaterade på hur det går, men också vad de kan förvänta sig stöta på ute i vattnet och varför det finns där.
- Vinterförvaring av ramar i vattnet sparar tid och resurser
I dialog med Länsstyrelsen valde vi att vinterförvara ramarna i sjön under vintern. Detta sparar mycket tid och arbete, men kräver också att man tittar till ramarna med jämna mellanrum samt förankrar dem väl och i ett vindskyddat läge. Även viktigt att markera ut så att de syns även vid snö och is.
- Om ramar vinterförvaras på land så måste de stå upp
Ramar som vinterförvaras på land måste stå upp och buntas ihop med kraftiga spännband. Om de ligger ner samlar de vatten som kan bli så tungt att duken går sönder.

- Flytleksaker underlättar arbetet i vatten
Arbete med ramar och dukar i vattnet underlättas mycket om man har något att sitta på som flyter. Att sitta gränslös över en cylinderformad flytande ”korg” har upplevts mycket bekvämt och effektivt. Vi har framfört idén för länsstyrelsen och förhoppningsvis kan man tillverka en eller flera flytkorvar till oss att använda framöver.
- Tung markduk
Markduk som ligger i vatten blir mycket tung och för att kunna ta upp den ur vattnet är det väldigt bra med en motordriven vinsch. Om man kan vinscha upp duken på land där den får torka så blir den mycket lättare att hantera. Risken är bara att vinden får tag i den när den torkat så det är viktigt att man förankrar den i träd eller liknande.

Fortsättning

Att helt bli av med sjögullet ur Grindsbyvattnet kommer kräva arbete i många år framöver, om det överhuvudtaget är möjligt. Framgången beror helt på hur långsiktiga vi kan vara. Det kan ibland kännas tröstlöst när man ser hur stora bestånd som finns i den södra delen av sjön, samtidigt som man vet att det går att ganska snabbt bekämpa stora ytor om man gör det på rätt sätt.

Genom media har vi tagit del av uppgifter om att andra bestånd av sjögull i Sverige verkar ha angripits av en svampsjukdom som ger ett visst hopp om att naturen själv har börjat bekämpa sjögull. Vi får invänta mer om detta men kan inte förlita oss på att naturen löser problemet i Grindsbyvattnet utan måste fortsätta den pågående bekämpningen.

Genom dialog med Länsstyrelsen har vi kommit fram till att vi avslutar det nuvarande LONA-projektet med 50% statligt stöd, och i stället startar ett LOVA-projekt som ger 80%. Detta plus att vi blivit lovade mer material i form av ramar och dukar gör att vi ser en möjlighet att fortsätta bekämpningen och att vara framgångsrika i det arbetet.

I samband med denna rapport så avslutas nu LONA-projektet som pågått sedan 2020 och ett nytt LOVA-projekt kommer sökas under februari 2024. Förhoppningsvis får vi ett positivt beslut på denna ansökan under våren och kan vara i gång med bekämpningen under försommaren. Ambitionen är att åtminstone kunna arbeta med bekämpningen under ytterligare fem år framåt.

Ekonomi

När LONA-ansökan gjordes i slutet av 2019 hade vi egentligen ingen god uppfattning av vilka kostnader som skulle kunna uppstå och hur stora de skulle bli. Men vi gjorde en så god uppskattning som var möjligt utifrån den information och inspel vi kunde få och i samråd med våra konsulter vilka moment och metoder som kunde vara lämpliga. Den bekämpning vi bedrivit har baserats på ”Tingsryd-modellen” och vi studerade rapporter och material från arbetet i Tingsryd samt tog kontakt med andra kommuner och projekt som arbetet med sjögull.

Projektet beviljades medel i början av 2020 och vi kunde börja arbeta med att ta in personal och planera arbetet. Efter ungefär ett år blev vi kontaktade av Länsstyrelsen som ville hjälpa oss med inköp av material. Vi förstod då att mer material skulle innebära mer arbete och att det inte fanns tillräckligt utrymme i vår budget. Men vi var samtidigt mycket tacksamma för erbjudandet och intresserade av att kunna bli effektivare i bekämpningen de kommande åren. Länsstyrelsen köpte då in 150 st aluminiumramar till en kostnad av ca 3 000 kr per ram, motsvarande en kostnad på

2024-01-30

Orust kommun

kommun@orust.se

0304-33 40 00

LONA-projekt Bekämpning av sjögull i Grindsbyvattnet

450 000 kr, en kostnad vi själva inte behövt ta i projektet. Utöver detta fick vi materialet transporterat till oss och dessutom hjälp att komma igång med monteringen av ramarna av två erfarna personer från Tingsryds kommun.

I slutet av 2021 fick vi ytterligare 90 st aluminiumramar. Totalt har vi nu tillgång till 240 sådana ramar. Detta gjorde att vi kände att den ursprungliga budgeten inte höll och vi gjorde då en utökning av projektet, sökte mer pengar som beviljades. Total budget var från början 280 000 kr och beviljades i april 2020. Detta utökades sedan med 520 000 kr i mars 2022. Total budget har alltså varit 800 000 kr, varav hälften skulle bekostas av kommunen och hälften av Länsstyrelsen (50/50).

Eftersom vi varit oerfarna och saker hänt under resans gång med bland annat tillförsel av ramar, markduk och flytdukar har arbetsinsatserna, behovet av material, transporter, hyra av flotte och annat varit svårt att styra. Men till slut har vi ändå lyckats summera en förhållandevis jämn kostnadsfördelning.

I matrisen nedan (figur 22) visas de årliga kostnaderna per år fördelat på olika kostnadsbeskrivningar. Dessa beskrivningar är hämtade ur kommunens ekonomisystem och har justerats lite grann för att bli mer lättolkade. Vissa poster har registrerats av olika personer och på olika koder vilket gör att exempelvis personalkostnader för arbetad tid, semesterersättning och PO-pålägg hamnat på lite olika platser i ekonomisystemet.

Totalt sett har vi ändå lyckats hålla oss väl under budget och med en förhållandevis jämn fördelning av kostnaderna. Projektet har totalt kostat **514 219 kr** (exkl moms), med en total budget på 800 000 kr över åren 2020-2023. Kommunen har totalt medfinansierat med **232 595 kr** (45%), varav större delen är arbetstid för projektledarna. Den andra delen, LONA-stödet, har använts till **281 624 kr** (55%).

Länsstyrelsen kommer inte behöva betala ut den sista delen av stödet på 100 000 kr och vi kommer att återbetala 18 376 kr av de 300 000 kr som redan betalats ut.

Sammanställning kostnader och utfall i LONA-projektet Bekämpning av sjögull i Grindsbyvattnet 2020-2024	2020	2021	2022	2023	2024	Totalt	Kommunen medfinansiering (45%)	Använt LONA (55%)
Timlön	11 455	42 726		13 455		67 636		67 636
Kontanters semdgr + gr 6	1 759	6 563		2 067		10 389		10 389
PO-pålägg	4 999	18 646		6 364		30 009		30 009
Intern pers kostn drift		2 640	34 080	1 800		38 520	2 640	35 880
Övrigt material	15 045	15 912				30 957	15 045	15 912
Trycksaker/infomaterial	7 020	3 017				10 037	10 037	
Hyra/leasing båt		7 380				7 380	7 380	
Hyra/leasing flotte		7 840	14 400	1 600		23 840		23 840
Hyra/leasing hjälpmedel			8 000	2 500		10 500	2 500	8 000
Förbrukningsmaterial		18 931	10 153			29 084	18 931	10 153
Arbetskläder/skor			1 077	7 387		8 464	7 387	1 077
Drivmedel (båtmotor)				1 004		1 004		1 004
Korttidshyra personbilar		270	4 283	1 778		6 331		6 331
Konsultkostnader	13 475	56 206	6 491			76 172	13 475	62 697
Representation (fika)		336				336		336
Skadereg/ skadestånd*		15 000				15 000	15 000	
Transporter			8 360			8 360		8 360
Projektledare tid**	14 600	49 200	53 600	18 800	4 000	140 200	140 200	
Totalt kostnader per år	68 353	244 667	140 444	58 778	4 000	514 219	232 595	281 624
LONA Bidrag per år	75 000	30 000	150 000	45 000	0***	300 000		
							Projektet totalt utfall	514 219
							LONA-medel att återbetala:	18 376
Gul färg markerar de kostnader som kommunen tagit som medfinansiering i projektet.								
Grön färg markerar de kostnader som täckts av LONA-bidraget.								
*Kostnad för skadad inhyrd båt.								
**Projektledarnas tid är beräknad på en medellön över åren på 400 kr/h.								
***Den sista utbetalningen på 100 000 kr kommer ej att behövas.								

Figur 22. Ovan syns en matris med de olika kostnaderna i projektet fördelade på år och typ av kostnad. Kostnadskategorierna är delvis hämtade ur kommunens ekonomisystem och delvis omformulerade för att vara begripliga. Till höger finns summeringar som visar vilka kostnader som tagits av kommunen (gula fält) och vilka som LONA-stödet använts till (gröna fält).

Den största kostnadsposten som kommunen bidragit med är projektledning och administration (Åtgärd 2). I matrisen nedan visas de olika kostnaderna och hur de fördelats per ursprunglig åtgärdsförening i projektet. Man kan här se vilka kostnader som vi överskattade i den ursprungliga budgeten och vilka kostnader vi underskattade. Exempelvis blev ”Åtgärd 3 – Arbete med att montera ihop ramar och duk samt transport” mycket dyrare än vad vi räknat med. Men samtidigt blev ”Åtgärd 5 – Kostnad för båt/flotte” mycket lägre än vi räknat med. Detta är lärdomar vi nu tar med oss när nästa budget för det nya LOVA-projektet ska tas fram.

Kostnader fördelat på åtgärderna i LONA-projektet	Åtgärd 1	Åtgärd 2	Åtgärd 3	Åtgärd 4	Åtgärd 5	Totalt
Timplön			67 636			
Kontanters semdgr + gr 6			10 389			
PO-pålägg			30 009			
Intern pers kostn drift			38 520			
Övrigt material	30 957					
Trycksaker/infomaterial		10 037				
Hyra/leasing båt					7 380	
Hyra/leasing flotte					23 840	
Hyra/leasing hjälpmedel					10 500	
Förbrukningsmaterial	29 084					
Arbetskläder/skor	8 464					
Drivmedel (båtmotor)					1 004	
Korttidshyra personbilar				6 331		
Konsultkostnader				76 172		
Representation (fika)		336				
Skadereg/ skadestånd*					15 000	
Transporter					8 360	
Projektledare tid**		140 200				
Utfall per åtgärd	68 505	150 573	146 554	82 503	66 084	514 219
Budget per åtgärd	108 000	300 000	80 000	90 000	222 000	800 000
Diff	39 495	149 427	-66 554	7 497	155 916	

Figur 23. Fördelning av kostnaderna på de olika åtgärderna som fanns med i den ursprungliga LONA-ansökan. Detta ger oss viktiga lärdomar om var de största kostnaderna kommer att hamna i nästa projekt. Exempelvis blev åtgärd 3 mycket dyrare än budgeterat.

Slutord

Ett projekt som började trevande har blivit nästintill en livsstil för mig som projektledare. Samtidigt som jag hållit i alla de administrativa trådarna har jag själv också varit ute i sjön och väldigt fysiskt arbetat med händerna och kroppen. Det har varit mycket lärorikt och jag har haft fantastiska kollegor och samarbeten. När jag började som miljöstrateg i Orust kommun i september 2019 hade jag aldrig kunnat gissa att jag skulle få vara ute och springa på flytande aluminiumramar i en sjö. Än mindre att vada omkring och dra hela ramflak för hand. Men det har varit mycket fysiskt arbete i detta projekt och nya oväntade problem att lösa. Som när helt nya ramar förvarats liggande över vintern och där duken släppt på grund av att de samlat vatten. Då fick jag och några kollegor hjälpas åt att borra nya hål och nita fast duken igen.

2024-01-30

Orust kommun

kommun@orust.se

0304-33 40 00

LONA-projekt Bekämpning av sjögull i Grindsbyvattnet

Det är tillfredställande att se att sjögullet försvinner från de ytor vi bekämpat, men samtidigt ser man hur de andra bestånden bara växer. Och nya bestånd dyker upp som måste bekämpas. Det är ett ”mindgame” mellan mig och sjögullet. Jag hoppas att kommunen och Länsstyrelsen kan vara långsiktiga i detta arbete och inte ge upp. Det ska gå att bli av med sjögullet ur sjön, men det kommer ta tid. Jag är nog rädd för att minst 10 års arbete återstår. Vi får hoppas att staten kan fortsätta stödja arbetet mot invasiva arter.

Sjögull må ha en rar liten blomma och kan säkert vara en dekorativ växt i en mindre parkdamm, men när det hamnar i sjöar och vattendrag är det otroligt invasivt och konkurrerar ut allt annat. Vi har lärt oss mycket under de snart fyra år som vi jobbat med sjögullet i Grindsbyvattnet och med de erfarenheter vi har kommer vi kunna vara mycket mer effektiva och strategiska i vår bekämpning framöver.

Vi hoppas att vi blir beviljade LOVA-medel för en fortsatt bekämpning i minst fem år till.

Tack alla som varit med och jobbat med sjögullsbekämpningen i Grindsbyvattnet.

Ni vet vilka ni är!

Projektledare och miljöstrateg Kristian Littke

Figur 24. Före- och efterbild över Mjösund. Den nedre delen av bilden visar hur sjögullbeståndet såg ut i september 2020. Den övre delen av bilden visar hur det såg ut sommaren 2023. En tydlig öppning i beståndet har skapats tack vare bekämpningen.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

2024-03-13

KS/2024:322

§ 47 LOVA-projekt för att fortsätta bekämpningen av den invasiva främmande arten sjögull i Grindsbyvattnet.

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Föreslå kommunstyrelsen besluta att:

1. Godkänna fortsatt bekämpning av sjögull i Grindsbyvattnet
2. LOVA-stöd söks med medfinansiering på 200 000 kr i projektledares arbetstid över fem år (2024-2028), motsvarande 40 000 kr per år.

Sammanfattning av ärendet

Sjögull (*Nymphoides peltata*) är en invasiv främmande vattenväxt som kom till Sverige från Asien under slutet av 1800-talet och har spridit sig till sjöar och vattendrag runt om i landet. Den skapar problem genom att tränga undan inhemska växt- och djurarter samt försvårar friluftsliv och rekreation. Sjögull påträffades första gången i Grindsbyvattnet i början av 1990-talet. Sedan dess har stora bestånd bildats i hela sjön.

Under 2020-2023 har bekämpning av sjögull pågått i sjön Grindsbyvattnet på nordöstra Orust som LONA-projekt (lokala naturvårdssatsningen). I samråd med Länsstyrelsen har LONA-projektet nu avslutats och planen är att ansöka om LOVA-stöd (lokala vattenvårdsprojekt) för att kunna fortsätta bekämpningen ytterligare fem år.

LOVA ger 80% statligt stöd till skillnad från LONA som ger 50%. Planen är att medfinansiera med 20% i form av arbetstid för projektledare/miljöstrateg.

Sjögull bekämpas med hjälp av flytande ramar och dukar som skuggar växten effektivt. Materialet har erhållits från Länsstyrelsen och gjort att vi kunnat bli mycket framgångsrika hittills. Bara materialet kommunen fått från länsstyrelsen uppgår till ett värde av cirka en miljon kronor.

I Ålgård vid sjöns utlopp, har sjögullet bekämpats helt, vilket var den primära målsättningen. Mycket återstår dock och arbetet mot växten behöver fortsätta i många år framöver. Kommunen har byggt upp kunskap och rutiner för bekämpningen under de senaste åren och förhoppningen är att kunna dra nytta av detta framöver. Nya små bestånd av sjögull kan blossa upp och därför behöver man vara på sin vakt och inventera sjön regelbundet.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

2024-03-13

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-20

Beslutet skickas till

Miljöenheten

*Kommunförvaltningen
Stefan Björling
telefon / RedigerareTelefon/
e-post: stefan.bjorling@orust.se*

Uppdrag avseende utredning om investeringsstöd till samhällsviktiga föreningar

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar:

Att uppdra åt förvaltningen att tillsätta en utredning avseende investeringsstöd till samhällsviktiga föreningar enligt förslag.

Sammanfattning av ärendet

Orust kommun har ett i dag fungerande regelverk för utdelande av föreningsstöd. Föreningsstödet består av två delar, ett generellt föreningsstöd och ett extra stöd som årligen kan sökas av föreningslivet för investeringar i t ex fastigheter och inventarier. Den sistnämnda delen uppgår till en summa om 1,3 miljoner kronor årligen. Föreningsstödet är reglerat i ett reglemente som hanteras av Sektor Samhällsutveckling och riktas i huvudsak mot föreningar med verksamheter som rör barn och unga, samt äldre.

Investeringsbidraget söks ibland av föreningar som av olika skäl inte bedöms kunna kvalificera sig inom reglementets ramar. Det handlar om samhällsviktiga föreningar utan särskild verksamhet riktad mot barn och unga, eller äldre som blivit utan bidrag för sina behov. Detta trots att de med ett kommunalt bidrag skulle kunna söka stöd från Boverket för investeringarna enligt 50-30-20-modellen. Modellen betyder att Boverket kan täcka upp till 50% av investeringarna medan kommunen står för 30% och föreningen själv för 20%.

Föreningar som skulle kunna vara aktuella för liknande stöd är de som bedöms ha en stor samhällsnytta; t ex samhällsföreningar, byalag, öråd och andra ideella föreningar med egna samhällsnyttiga fastigheter eller anläggningar.

Förvaltningen skulle nu önska ett politiskt uppdrag för att utreda möjligheterna att forma ett stöd som även omfattar ovanstående typer av samhällsviktiga föreningar. Utgångspunkten är att denna typ av stöd inte hanteras inom ramen för SU:s föreningsstöd utan att en ny budgetpost skapas och hanteras inom sektor ledning och verksamhetsstöd.

2024-02-27

KS/2024:376

Utredningen ska svara på:

- Möjligheterna att bredda föreningslivets möjligheter till kommunalt investeringsstöd utanför det ordinarie föreningsstödet
- Föreslå en besluts- och ansökningsprocess som ska avvägas mot SU:s beslutsprocesser.
- Väga av relationen till kommunens sponsorpolicy
- Föreslå en budgetram för denna typ av investeringsstöd inför budgetprocessen 2025

Utredningen föreslås presenteras kommunstyrelsen senast i maj 2024.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-27

Beslutet skickas till

Sektor samhällsutveckling

Sektor ledning och verksamhetsstöd

ORUST KOMMUN
Kommunförvaltningen

Stefan Björling
Kommunutvecklare

Kommunstyrelsens arbetsutskott

2024-03-13

KS/2024:376

§ 48 Uppdrag avseende utredning om investeringsstöd till samhällsviktiga föreningar

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Föreslå kommunstyrelsen besluta:

Att uppdra åt förvaltningen att tillsätta en utredning avseende investeringsstöd till allmännyttiga föreningar enligt förslag.

Sammanfattning av ärendet

Orust kommun har ett i dag fungerande regelverk för utdelande av föreningsstöd. Föreningsstödet består av två delar, ett generellt föreningsstöd och ett extra stöd som årligen kan sökas av föreningslivet för investeringar i t ex fastigheter och inventarier. Den sistnämnda delen uppgår till en summa om 1,3 miljoner kronor årligen. Föreningsstödet är reglerat i ett reglemente som hanteras av Sektor Samhällsutveckling och riktas i huvudsak mot föreningar med verksamheter som rör barn och unga, samt äldre.

Investeringsbidraget söks ibland av föreningar som av olika skäl inte bedöms kunna kvalificera sig inom reglementets ramar. Det handlar om samhällsviktiga föreningar utan särskild verksamhet riktad mot barn och unga, eller äldre som blivit utan bidrag för sina behov. Detta trots att de med ett kommunalt bidrag skulle kunna söka stöd från Boverket för investeringarna enligt 50-30-20-modellen. Modellen betyder att Boverket kan täcka upp till 50% av investeringarna medan kommunen står för 30% och föreningen själv för 20%.

Föreningar som skulle kunna vara aktuella för liknande stöd är de som bedöms ha en stor samhällsnytta; t ex samhällsföreningar, byalag, oråd och andra ideella föreningar med egna samhällsnyttiga fastigheter eller anläggningar.

Förvaltningen skulle nu önska ett politiskt uppdrag för att utreda möjligheterna att forma ett stöd som även omfattar ovanstående typer av samhällsviktiga föreningar. Utgångspunkten är att denna typ av stöd inte hanteras inom ramen för SU:s föreningsstöd utan att en ny budgetpost skapas och hanteras inom sektor ledning och verksamhetsstöd.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

2024-03-13

Utredningen ska svara på:

- Möjligheterna att bredda föreningslivets möjligheter till kommunalt investeringsstöd utanför det ordinarie föreningsstödet
- Föreslå en besluts- och ansökningsprocess som ska avvägas mot SU:s beslutsprocesser.
- Väga av relationen till kommunens sponsorpolicy
- Föreslå en budgetram för denna typ av investeringsstöd inför budgetprocessen 2025

Utredningen föreslås presenteras kommunstyrelsen senast i maj 2024.

Förslag till beslut under sammanträdet

Rolf Sörvik (V) yrkar bifall till beslutsförslag enligt tjänsteskrivelsen.

Britt-Marie Andrén-Karlsson (S) föreslår arbetsutskottet besluta att:

Föreslå kommunstyrelsen besluta:

Att uppdra åt förvaltningen att tillsätta en utredning avseende investeringsstöd till allmännyttiga föreningar enligt förslag.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om arbetsutskottet kan besluta enligt Britt-Marie Andrén-Karlssons (S) förslag, och finner att detta bifalles.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-27

Beslutet skickas till

Sektor samhällsutveckling

Sektor ledning och verksamhetsstöd

*Kommunförvaltningen
Stefan Björling
telefon / RedigerareTelefon/
e-post: stefan.bjorling@orust.se*

Yttrande kring förfrågan om kompletteringar av tillståndsansökan från Västvind vindkraft

Förslag till beslut

Att Kommunstyrelsen ställer sig bakom yttrandet avseende förfrågan om kompletteringar från Västvind vindkraft

Sammanfattning av ärendet

Regeringen har uppdragit åt Länsstyrelsen i Västra Götalands län att bereda tillståndsansökan för den havsbaserade vindkraftsparken Västvind som West Wind Offshore AB ansöker om (beslut den 25 januari 2024).

Ansökan avser ett tillstånd enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon. Orust kommun har fått möjligheten att yttra sig över om ansökan behöver kompletteras och i så fall med vad och med vilken motivering.

Orust kommun är positiva till havsbaserad vindkraft och menar att ansökan nu, till allra största del, kompletterats med tidigare önskade kompletteringar. Det rör t ex animeringar av vindkraftens påverkan på det visuella landskapet, hinderljus nattetid och en redogörelse för kumulativa effekter av närliggande planerade vindkraftsparker till havs.

För Orust del är det västra sidan som berörs då vindkraftsparken Västvind planeras att etableras söder om Orust och Tjörn. Orust hamnar i den visuella mellanzonen (25 – 50 km från vindkraftsparken). De sökande konstaterar att det även här finns delar av den yttre skärgården som har en öppen horisont. I de fotoanimationer som gjort bedöms påverkan på Käringön som små.

Utifrån detta anser Orust kommun att utredningarna i dagsläget inte behöver kompletteras. Däremot kvarstår vårt önskemål om att de tillståndsgivande myndigheterna bör invänta den kommande Havsplanen innan tillstånd ges för enskilda vindkraftsparker. Detta för att fatta ett välgrundat beslut där helheten avseende den havsbaserade vindkraftens kumulativa effekter kan förstås.

2024-02-27

KS/2023:471

Bedömning

Orust kommun bedömer att utredningen i dagsläget inte behöver kompletteras.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-27

Beslutet skickas till

Länsstyrelsen i Västra Götaland

ORUST KOMMUN
Kommunförvaltningen

Stefan Björling
Kommunutvecklare

Kommunstyrelsens arbetsutskott

2024-03-13

KS/2023:471

§ 50 Yttrande kring förfrågan om kompletteringar av tillståndsansökan från Västvind vindkraft

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Föreslå att kommunstyrelsen ställer sig bakom yttrandet avseende förfrågan om kompletteringar från Västvind vindkraft

Sammanfattning av ärendet

Regeringen har uppdragit åt Länsstyrelsen i Västra Götalands län att bereda tillståndsansökan för den havsbaserade vindkraftsparken Västvind som West Wind Offshore AB ansöker om (beslut den 25 januari 2024).

Ansökan avser ett tillstånd enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon. Orust kommun har fått möjligheten att yttra sig över om ansökan behöver kompletteras och i så fall med vad och med vilken motivering.

Orust kommun är positiva till havsbaserad vindkraft och menar att ansökan nu, till allra största del, kompletterats med tidigare önskade kompletteringar. Det rör t ex animeringar av vindkraftens påverkan på det visuella landskapet, hinderljus nattetid och en redogörelse för kumulativa effekter av närliggande planerade vindkraftsparker till havs.

För Orust del är det västra sidan som berörs då vindkraftsparken Västvind planeras att etableras söder om Orust och Tjörn. Orust hamnar i den visuella mellanzonen (25 – 50 km från vindkraftsparken). De sökande konstaterar att det även här finns delar av den yttre skärgården som har en öppen horisont. I de fotoanimationer som gjort bedöms påverkan på Käringön som små.

Utifrån detta anser Orust kommun att utredningarna i dagsläget inte behöver kompletteras. Däremot kvarstår vårt önskemål om att de tillståndsgivande myndigheterna bör invänta den kommande Havsplanen innan tillstånd ges för enskilda vindkraftsparker. Detta för att fatta ett välgrundat beslut där helheten avseende den havsbaserade vindkraftens kumulativa effekter kan förstås.

Förslag till beslut under sammanträdet

Michael Relfsson (FO) yrkar på följande tilläggsförslag:

Tillägga i yttrandet att en miljökonsekvens analys måste genomföras.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

2024-03-13

Beslutsgång

Ordföranden frågar om arbetsutskottet kan besluta i enlighet med tjänsteskrivelsens förslag och finner att utskottet bifaller detta förslag.

Ordföranden frågar därefter om arbetsutskottet kan bifalla Michael Relfssons (FO) tilläggsförslag, men finner att detta avslås.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-27

Beslutet skickas till

Länsstyrelsen i Västra Götaland

Kommunförvaltningen
Erik Ysander
telefon 0304-33 40 00
e-post: erik.ysander@orust.se

Beslut om genomförande och budget för skredsäkring, Henån etapp 2

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att:

1. Utifrån genomförd projektering och preliminär projektplan påbörja genomförande av Skredsäkring av Henån etapp 2 och fastställa projektbudgeten till 55 miljoner kronor exklusive bidrag från MSB
2. finansiering sker inom ramen för planperiodens investeringsbudget (2023-08-17 § 62)

Sammanfattning av ärendet

Kommunen beställde 2012 en fördjupad stabilitetsutredning vid Henån. I utredningen framgick det att slänterna ner mot ån är för branta och för att minska risken för skred behöver slänterna flackas ut. Första etappen som avsåg en sträcka vid Circle K genomfördes 2018. Projektering av Etapp 2 som avser resterande sträcka på båda sidor om ån fram till Röravägen i norr har pågått under 2021-2022. För att skapa en trivsamt miljö runt ån har förvaltningen fått i uppdrag att utreda möjligheterna att anlägga strandpromenader längs ån i samband med skredsäkringsåtgärderna.

Kostnaden för skredsäkringsåtgärderna inklusive strandpromenader har beräknats till 55 miljoner kronor.

Kommunen ansökte 2020 om statsbidrag hos Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) för förebyggande åtgärder mot naturolyckor. MSB beviljade bidrag om 60 % av den då beräknade totalkostnaden för skredsäkringen, vilket motsvarade cirka 16 miljoner kronor. Kostnader för projektering och utförande av åtgärder som inte är nödvändiga för att förebygga naturolyckor svarar kommunen för. Den totala kostnaden för kommunen efter bidrag från MSB bedöms bli 39 miljoner kronor.

Kostnad för drift bedöms bli 22 000 kronor per år och kapitalkostnader 2,5 miljoner kronor per år.

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken för skredsäkringsåtgärderna lämnades in 2022-07-20. Mark- och miljödomstolens beslut förväntas i mitten av 2024.

Enligt den preliminära projektplanen ska genomförandet påbörjas 2024-08-12 och vara slutfört 2025-06-31.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-29
Projektplan daterad 2024-02-29

Beslutet skickas till

Mark- och exploateringsenheten
Ekonomienheten

ORUST KOMMUN
Kommunförvaltningen

Carina Johansson
Sektorchef

Nina Hansson
Mark- och exploateringschef

PRELIMINÄR PROJEKTPLAN

Projektnamn

Skredsäkring, Henån etapp 2

Diarienummer

KS/2025:399

Projektnummer

1198

Projektets preliminära start- och slutdatum

Projektstart: 2024-09-02

Projektavslut: 2025-06-31

Investeringen tas i bruk: 2025-07-01

Godkännande

Igångsättningsbesked projektering 2017-12-14 Kommunfullmäktige

Bakgrund

Slänterna längs vattendraget i centrala Henån är utsatta för pågående erosion och har tidigare orsakat mindre skred. Stabiliseringsåtgärder krävs för att stoppa pågående erosionsförlopp och skredproblematik.

Syfte (förväntad nytta)

Projektet syftar till att skydda samhället Henån mot skred och erosion i åns slänter samt att skapa rekreativsvärden i området utmed ån.

Mål (förväntat resultat)

Projektets mål är att skredsäkra och erosionsskydda åns slänter genom att schakta av slänternas övre del samt anlägga nytt erosionsskydd längs åns kanter på båda sidor om vattendraget. Projektets mål är även att anlägga en bryggpromenad utmed ån för att skapa en utemiljö med rekreativsvärde.

Avgränsningar

Dokumentnamn
PROJEKTPLAN

I projektet ingår skredsäkring och erosionsskydd av åns slänter i både öster och väster, mellan Röravägen i norr och Circle K i söder. På åns östra sida ansluter projektet till tidigare etapp vid Circle K, där skredsäkring har utförts. Väg och gångbana på Södra Strandvägen kommer att byggas om. Längs åns östra sida kommer en bryggpromenad att anläggas och två nya broar kommer att ersätta befintliga broar över ån vid Brohuset och vid Andra Chansen. Träd och växter planteras i åns slänter samt i planteringar som projektet tillskapar.

Projektorganisation

Projektägare: Kommunstyrelsen
Projektledare: Erik Ysander
Biträdande projektledare: Elin Bergendahl
Extern projektledare: Zacharias Holmén
Byggledare: Konsult

Delmål och löpande uppföljning

Leverans	Datum	Resultat som skall uppnås/rapportering/uppföljning
Arbete i vatten	2025-03-31	Arbete i vatten ska vara utfört
Sträcka vid trygghetsboendet	2025-01-01	Sträckan ska vara färdigställd
Slutbesiktning entreprenad	2025-06-31	Godkänd slutbesiktning

Aktivitets-och kommunikationsplan

Aktivitet/ Milstolpe/ Delmål	Datum	Till vem
-------------------------------------	--------------	-----------------

Dokumentnamn
PROJEKTPLAN

Löpande rapportering		KSAU

Budget

Konto/Aktivitet	Budgeterat
Totalkostnad	55 000 000 kr
Bidrag MSB	-15 840 000 kr
Netto	39 160 000 kr

Driftbudget

Konto/Aktivitet	År	Budgeterat
Drift (belysning, växter, underhåll)	2026--	22 000 kr
Kapitalkostnader	2026--	2 500 000 kr

Dokumentnamn
PROJEKTPLAN

Risker

Risk	Sannolikhet <i>Liten</i> <i>Trolig</i> <i>Stor</i>	Konsekvens <i>Liten</i> <i>Betydande</i> <i>Stor</i>	Åtgärd (förebyggande)
Saknade arbeten i mängdförteckning	Trolig	Liten	Be entreprenören om en ingående granskning inför startmöte
Arbete i vatten inte klart 31 mars	Liten	Betydande	Vite och förlängd arbetstid
Arbete i vatten grumlar mer än tillåtet	Liten	Betydande	Siltgardiner föreskrivna
Miljöfarliga utsläpp	Liten	Stor	Följ upp att E arbetar aktivt förebyggande
Förorenade massor	Liten	Betydande	Provtagning utfört
Högvatten	Stor	Stor	Förlängd arbetstid
Entreprenör i konkurs	Liten	Stor	Hanteras med krav i upphandlingen
Omgivningspåverkan	Stor	Stor	Besiktningar och vibrationsmätningar utförs
Driftstörning VA-ledningar	Liten	Stor	Utsättning av ledningar
Driftstörningar övriga ledningar	Trolig	Betydande	Utsättning och samverkan med ledningsägare

Dokumentnamn
PROJEKTPLAN

Spridning av invasiva växter	Liten	Betydande	Beskrivning i upphandling
Trafikstörningar	Trolig	Betydande	Trafikomledningsförslag är framtaget

//

Kommunförvaltningen
Erik Ysander
telefon 0304-33 40 00
e-post: erik.ysander@orust.se

Beslut om genomförande och budget för skredsäkring, Henån etapp 2

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att:

1. Utifrån genomförd projektering och preliminär projektplan påbörja genomförande av Skredsäkring av Henån etapp 2 och fastställa projektbudgeten till ■ miljoner kronor exklusive bidrag från MSB
2. finansiering sker inom ramen för planperiodens investeringsbudget (2023-08-17 § 62)

Sammanfattning av ärendet

Kommunen beställde 2012 en fördjupad stabilitetsutredning vid Henån. I utredningen framgick det att slänterna ner mot ån är för branta och för att minska risken för skred behöver slänterna flackas ut. Första etappen som avsåg en sträcka vid Circle K genomfördes 2018. Projektering av Etapp 2 som avser resterande sträcka på båda sidor om ån fram till Röravägen i norr har pågått under 2021-2022. För att skapa en trivsamt miljö runt ån har förvaltningen fått i uppdrag att utreda möjligheterna att anlägga strandpromenader längs ån i samband med skredsäkringsåtgärderna.

Kostnaden för skredsäkringsåtgärderna inklusive strandpromenader har beräknats till 55 miljoner kronor.

Kommunen ansökte 2020 om statsbidrag hos Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) för förebyggande åtgärder mot naturolyckor. MSB beviljade bidrag om 60 % av den då beräknade totalkostnaden för skredsäkringen, vilket motsvarade cirka 16 miljoner kronor. Kostnader för projektering och utförande av åtgärder som inte är nödvändiga för att förebygga naturolyckor svarar kommunen för. Den totala kostnaden för kommunen efter bidrag från MSB bedöms bli 39 miljoner kronor.

Kostnad för drift bedöms bli 22 000 kronor per år och kapitalkostnader 2,5 miljoner kronor per år.

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken för skredsäkringsåtgärderna lämnades in 2022-07-20. Mark- och miljödomstolens beslut förväntas i mitten av 2024.

Enligt den preliminära projektplanen ska genomförandet påbörjas 2024-08-12 och vara slutfört 2025-06-31.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-29
Projektplan daterad 2024-02-29

Beslutet skickas till

Mark- och exploateringsenheten
Ekonomienheten

ORUST KOMMUN
Kommunförvaltningen

Carina Johansson
Sektorchef

Nina Hansson
Mark- och exploateringschef

Kommunstyrelsens arbetsutskott

2024-03-13

KS/2015:399

§ 51 Beslut om genomförande och budget för skredsäkring, Henån etapp 2

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Föreslå kommunstyrelsen besluta att:

1. Utifrån genomförd projektering och preliminär projektplan påbörja genomförande av Skredsäkring av Henån etapp 2 och fastställa projektbudgeten till 55 miljoner kronor exklusive bidrag från MSB
2. Finansiering sker inom ramen för planperiodens investeringsbudget (2023-08-17 § 62)

Sammanfattning av ärendet

Kommunen beställde 2012 en fördjupad stabilitetsutredning vid Henån. I utredningen framgick det att slänterna ner mot ån är för branta och för att minska risken för skred behöver slänterna flackas ut. Första etappen som avsåg en sträcka vid Circle K genomfördes 2018. Projektering av Etapp 2 som avser resterande sträcka på båda sidor om ån fram till Röravägen i norr har pågått under 2021-2022. För att skapa en trivsamt miljö runt ån har förvaltningen fått i uppdrag att utreda möjligheterna att anlägga strandpromenader längs ån i samband med skredsäkringsåtgärderna.

Kostnaden för skredsäkringsåtgärderna inklusive strandpromenader har beräknats till 55 miljoner kronor.

Kommunen ansökte 2020 om statsbidrag hos Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) för förebyggande åtgärder mot naturolyckor. MSB beviljade bidrag om 60 % av den då beräknade totalkostnaden för skredsäkringen, vilket motsvarade cirka 16 miljoner kronor. Kostnader för projektering och utförande av åtgärder som inte är nödvändiga för att förebygga naturolyckor svarar kommunen för. Den totala kostnaden för kommunen efter bidrag från MSB bedöms bli 39 miljoner kronor.

Kostnad för drift bedöms bli 22 000 kronor per år och kapitalkostnader 2,5 miljoner kronor per år.

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken för skredsäkringsåtgärderna lämnades in 2022-07-20. Mark- och miljödomstolens beslut förväntas i mitten av 2024.

Enligt den preliminära projektplanen ska genomförandet påbörjas 2024-08-12 och vara slutfört 2025-06-31.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

2024-03-13

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-29

Projektplan daterad 2024-02-29

Beslutet skickas till

Mark- och exploateringsenheten

Ekonomienheten

*Kommunförvaltningen
Emelie Werling Söderroos
telefon 0304-33 41 90
e-post: emelie.werlingsoderroos@orust.se*

Redovisning av obesvarade motioner

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar att:

Lägga redovisning av obesvarade motioner till handlingarna.

Sammanfattning av ärendet

I Kommunallagens (2017:725) 5 kapitel, § 35 framgår det att en motion bör beredas så att fullmäktige kan fatta beslut inom 1 år från det att motionen väcktes. Om beredningen inte kan avslutas inom denna tid, ska detta och vad som har kommit fram vid beredningen anmälas till fullmäktige inom samma tid.

Fullmäktige kan då välja att avskryva motionen från vidare handläggning, ett sådant beslut bör dock tydligt motiveras.

Enligt kommunfullmäktiges arbetsordning § 28 ska kommunstyrelsen en gång varje år redovisa de motioner som inte har beretts färdigt. Redovisningen ska enligt arbetsordningen göras på kommunfullmäktiges ordinarie sammanträde i april.

Per den 29 februari 2024 finns det totalt två motioner som ännu inte är behandlade. Den ena motionen lämnades in den 2024-01-30 och har därför ej hunnit beredas. Den andra motionen lämnades in 2022-10-05 och har därmed överstigit handläggningstiden på ett år.

Utredning

De två motionerna som ännu inte har behandlats är:

Motion om att anpassa regelverk till solesproduktion - Rolf Sörvik (V) (KS/2022:1569) anmäld i fullmäktige 2022-10-13.

Motion om införande av 6-timmars arbetsdag i Orust kommun - Elise Norberg Pilhem (V) (KS/2024:187) anmäld i fullmäktige 2024-02-08.

Förslaget som ställs i motion om anpassat regelverk för solesproduktion har diskuterats mellan förvaltningen och miljö- och byggnadsnämnden. I beslutad budget för 2024 finns dessutom följande uppdrag:

2024-03-01

KS/2024:426

Se över regelverk så att det främjar uppsättande av solceller på tak inom detaljplanelagt område med förenklad och snabb tillståndsgivning till låg taxa.

Handläggare av motionen har ändrats under tiden sedan den först anmäldes i fullmäktige och på grund av kommunikationsbrister har svaret uteblivet, själva frågan har dock arbetats med under tiden.

Planchef har tillsammans med byggchef tidigare tagit fram ett underlag för miljö- och byggnadsnämnden att kunna motivera bygglov för solel på tak utifrån enskilt och allmänt intresse i strid mot gällande planbestämmelser. Detta används idag av nämnden för att ge bygglov för solel på röda tak. Ett nytt möte om frågan i motionen kommer att ske under mars månad, mellan förvaltningen och presidiet i utskottet för samhällsutveckling samt miljö- och byggnadsnämnden och efter det ska ett svar på motionen lämnas av förvaltningen.

Nuläge

Vid ett tillfälle har förvaltningen misslyckats med att hålla sig inom handläggningstiden på ett år men har under tiden ändå arbetat med frågan.

Förvaltningen har arbetet för att korta ner handläggningstiden för besvarande av motioner, bland annat genom att ta fram en rutin för hur besvarandet av motioner ska hanteras. Under 2023 inkom 5 motioner som alla har besvarats inom ett år från att de anmälts i fullmäktige. Den motion som tagit längst tid att besvara hade en handläggningstid på 8 månader mellan anmälan till fullmäktige och slutligt beslut i fullmäktige. Den kortaste handläggningstiden var en månad.

Bedömning

Förvaltningen bedömer att motionen som överskridit handläggningstiden på ett år kommer att kunna besvaras inom kort och därför inte behöver avskrivas.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-03-01

Beslutet skickas till

Administrativa enheten

ORUST KOMMUN
Kommunförvaltningen

2024-03-01

KS/2024:426

Emelie Werling Söderroos
Kommunsekreterare

Kommunstyrelsens arbetsutskott

2024-03-13

KS/2024:426

§ 53 Redovisning av obesvarade motioner

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Föreslå kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att:

Lägga redovisning av obesvarade motioner till handlingarna.

Sammanfattning av ärendet

I Kommunallagens (2017:725) 5 kapitel, § 35 framgår det att en motion bör beredas så att fullmäktige kan fatta beslut inom 1 år från det att motionen väcktes. Om beredningen inte kan avslutas inom denna tid, ska detta och vad som har kommit fram vid beredningen anmälas till fullmäktige inom samma tid.

Fullmäktige kan då välja att avskryva motionen från vidare handläggning, ett sådant beslut bör dock tydligt motiveras.

Enligt kommunfullmäktiges arbetsordning § 28 ska kommunstyrelsen en gång varje år redovisa de motioner som inte har beretts färdigt. Redovisningen ska enligt arbetsordningen göras på kommunfullmäktiges ordinarie sammanträde i april.

Per den 29 februari 2024 finns det totalt två motioner som ännu inte är behandlade. Den ena motionen lämnades in den 2024-01-30 och har därför ej hunnit beredas. Den andra motionen lämnades in 2022-10-05 och har därmed överstigit handläggningstiden på ett år.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-03-01

Beslutet skickas till

Administrativa enheten

2024-03-04

KS/2024:453

Kommunförvaltningen
Lisa Abrahamsson
telefon 0304-33 47 16
e-post: lisa.abrahamsson@orust.se

Kvalitet- och patientsäkerhetsberättelse 2023

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att:

1. Godkänna sektor omsorgs kvalitet- och patientsäkerhetsberättelse 2023.

Sammanfattning av ärendet

Enligt 3 kap. 10 § PSL (patientsäkerhetslagen) ska vårdgivare senast den 1 mars varje år upprätta en patientsäkerhetsberättelse. Vårdgivare, de som bedriver socialtjänst och/eller verksamhet enligt LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) bör årligen upprätta en kvalitetsberättelse. Både patientsäkerhetsberättelsen och kvalitetsberättelsen är en del av ledningssystemet för systematiskt kvalitetsarbete enligt SOSFS 2011:9

Utredning

Sektor omsorg har valt att skriva kvalitet- och patientsäkerhetsberättelsen som ett dokument från 2023. Kvalitet- och patientsäkerhetsberättelsen beskriver det systematiska kvalitetsarbetet med egenkontroller, riskanalyser och avvikelser. Den beskriver också vilka utbildningar som har genomförts under året. Den beskriver även det systematiska kvalitetsarbetet ska fortgå och utvecklas samt vilka åtgärder som behöver vidtas för att en god kvalitet ska bibehållas.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-03-04

Kvalitet- och patientsäkerhetsberättelse 2023

Beslutet skickas till

Sektor omsorg

ORUST KOMMUN
Kommunförvaltningen
Lena Gardtman
Sektorchef

Kvalitet- och patientsäkerhetsberättelse 2023

Sektor omsorg

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	3
1.1 Kvalitet.....	3
1.2 Patientsäkerhet.....	3
1.3 Syfte	3
2 Sammanfattning.....	4
3 Grundläggande förutsättningar för god kvalitet och säker vård	5
3.1 Engagerad ledning och tydlig styrning	5
3.1.1 Övergripande mål och strategier för kvalitets- och patientsäkerhetsarbetet.....	5
3.1.2 Organisation och ansvar i kvalitets- och patientsäkerhetsarbetet.....	5
3.1.3 Samverkan.....	7
3.2 Adekvat kunskap och kompetens.....	9
3.3 Patient, brukare och närstående som medskapare	13
4 Agera för god kvalitet och säker vård.....	14
4.1 Öka kunskap om inträffade vårdskador och missförhållanden.....	14
4.1.1 Vårdskada/Lex Maria.....	15
4.1.2 Lex Sarah	15
4.2 Tillförlitliga och säkra system och processer.....	15
4.3 Säker vård och omsorg	16
4.3.1 Riskanalys	16
4.3.2 Egenkontroll.....	17
4.4 Stärka analys, lärande och utveckling.....	19
4.4.1 Avvikelser.....	19

4.4.2	<i>Klagomål och synpunkter</i>	26
4.4.3	<i>Kvalitetsregister</i>	27
4.4.4	<i>Brukarundersökningar</i>	28
4.4.5	<i>Kommunens kvalitet i korthet (KKiK)</i>	28
4.4.6	<i>Öppna jämförelser</i>	30
4.5	Öka riskmedvetenhet och beredskap.....	31
5	Mål, strategier och utmaningar för kommande år	31

1 Inledning

1.1 Kvalitet

I Socialtjänstlagen (SoL) 3 kap § 3 framgår att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. För utförande av socialnämndens uppgifter ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvalitet i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) § 6 innehåller motsvarande bestämmelse. Även hälso- och sjukvårdslagen (HSL) lyfter fram kraven på god vård och god kvalitet (HSL 2 a §).

Definitionen av kvalitet inom Sektor omsorg är att verksamheterna uppfyller de krav och mål som gäller enligt lagar och andra föreskrifter inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och stöd och service till vissa funktionshindrade samt beslut som meddelats av sådana föreskrifter. Denna definition är grunden för hur ledningssystemet är uppbyggt och hur det ska användas.

Sektor omsorg menar att kvalitet uppnås genom att:

- Insatserna utgår från en helhetssyn, är samordnade och präglas av kontinuitet.
- Insatserna är kunskapsbaserade och är effektivt utförda.
- Insatserna är trygga och säkra, tillgängliga, jämlika och präglade av rättssäkerhet i myndighetsutövningen.
- Medarbetarna har rätt kompetens för sina uppdrag.

1.2 Patientsäkerhet

Enligt 3 kap Patientsäkerhetslagen (2010:659) har vårdgivaren skyldighet att bedriva ett systematiskt patientsäkerhetsarbete. Detta innebär att vårdgivaren ska planera, leda och kontrollera verksamheten på ett sätt som leder till att kravet på god vård i hälso- och sjukvårdslagen och tandvårdslagen upprätthålls. Enligt 3 kap. 10 § samma lag ska vårdgivaren senast den 1 mars varje år upprätta en patientsäkerhetsberättelse av vilken det ska framgå hur patientsäkerhetsarbetet har bedrivits under föregående kalenderår, vilka åtgärder som har vidtagits för att öka patientsäkerheten och vilka resultat som har uppnåtts. Berättelsen ska hållas tillgänglig för den som önskar ta del av den.

Patientsäkerhetsarbetet i kommunen utgår från hälso- och sjukvårdslagens intentioner om en god hälsa på lika villkor och en vård som ges med respekt

för alla människors lika värde och den enskilda människans värdighet samt att den som har det största behovet av hälso- och sjukvård ska ges företräde. Patientsäkerhetsarbetet utgår från vetenskap och beprövad erfarenhet och syftar till att eliminera risker och minska antalet uppkomna vårdskador genom ett systematiskt patientsäkerhetsarbete som genomsyrar hela verksamheten.

1.3 Syfte

I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd SOSFS 2011:9 (Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete), som trädde i kraft den 1 januari 2012, beskrivs det att vårdgivaren och den som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), ska inrätta och tillämpa ett ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Ledningssystemet ska bestå av de processer och rutiner som behövs för att säkra verksamhetens kvalitet. För att säkerställa att ledningssystemet är ändamålsenligt uppbyggt för att planera, leda, kontrollera, följa upp, utvärdera och förbättra verksamheten krävs ett fortlöpande systematiskt förbättringsarbete som består av riskanalyser och egenkontroller. Inkomna klagomål och synpunkter samt avvikelser ska tas emot, utredas, sammanställas och analyseras för att säkerställa kvaliteten.

Syftet med kvalitets- och patientsäkerhetsberättelsen är att ge en samlad bild av kvalitets- och patientsäkerhetsarbetet i verksamheten under året som gått. Detta blir också ett underlag till planeringen av fortsatt systematiskt kvalitetsarbete under kommande år. Vårdgivaren (enligt HSL) eller den som bedriver socialtjänst bör med dokumentationen som utgångspunkt varje år upprätta en sammanhållen kvalitetsberättelse av vilken det bör framgå hur det systematiska arbetet har bedrivits under föregående kalenderår, vilka åtgärder som har vidtagits för att säkra verksamhetens kvalitet samt vilka resultat som har uppnåtts.

Enligt patientsäkerhetslagen (2010:659), PSL, ska en patientsäkerhetsberättelse årligen upprättas av vårdgivaren. PSL syftar till att främja hög patientsäkerhet inom hälso- och sjukvården. Med patientsäkerhet avses i PSL skydd mot vårdskada. Intentionen med ett lagstadgat krav att vård-givare ska skriva patientsäkerhetsberättelser är att

- förstärka vårdgivarnas kontroll över patientsäkerhetsarbetet i verksamheten
- underlätta tillsyn

- tillgodose informationsbehov hos andra intressenter som patienter, andra vårdgivare och patientorganisationer

Enligt PSL ska det av patientsäkerhetsberättelsen framgå:

- hur patientsäkerhetsarbetet har bedrivits under föregående kalenderår
- vilka åtgärder som vidtagits för att öka patientsäkerheten
- vilka resultat som har uppnåtts

2 Sammanfattning

Sektorn har under året fortsatt arbetet med god och nära vård. Främst genom arbetsgrupp bestående av tjänstepersoner inom sektorn, vårdcentral och öppenspsykiatriska mottagningen. Gruppen leds av projektledare från vårdsamverkan Fyrbodalen. Det finns ett gott samarbete och arbetet går framåt. Projektledaren har också träffat övriga enhetschefer inom sektorn för att öka förståelsen inom samtliga verksamheter. Fokus nu är att implementera detta i våra verksamheter och involvera kommuninvånare och våra patienter/brukare.

Ett av de större arbeten som gjorts inom patientsäkerhetsarbetet är vår lokala handlingsplan kopplad till "Agera för säker vård", som beslutades under året. Handlingsplanen ska stärka arbetet i det systematiska patientsäkerhetsarbetet och bidra till att förebygga att patienter drabbas av vårdskador och lyfter fram några grundläggande förutsättningar och prioriterade fokusområden som behöver stärkas för en god och säker vård.

Under 2023 fick vi återkoppling från Inspektionen från vård och omsorg, IVO om den granskning som de gjort av äldreboenden i samtliga kommuner i Sverige. Orust kommun fick kritik inom några områden. Det gällde dokumentation av brytpunktsamtal och tillgång till information vid vård i livets slutskede för omvårdnadspersonal, kunskapsnivå hos omvårdnadspersonal, brister i svenska språket. Orust kommun redovisade vilka åtgärder som vi vidtagit det har lett till att vi förändrat i dokumentationssystemet och i informationsflödet till omvårdnadspersonalen, språkbud och utbildning till personal för att förbättra detta.

Pandemin med Covid-19 har avklingat även om vaccinationsarbetet med påfyllnadsdoser fortgår.

Den årliga granskningen av våra styrdokument är gjord, detta i samband med överflytt av dokumentbiblioteket till nytt intranät. Det finns fortfarande vissa dokument att revidera. En särskild genomgång av dokumenten tillhörande

enheternas krishanteringspärmar gjordes under hösten.

Arbetet med ett nytt intranät har pågått under en större del av året. Sektor omsorgs information är omfattande och vänder sig till många medarbetare som lätt behöver hitta vad de söker. Vi har skapat en särskild sida för kompetensutveckling där vi gjort informationen om våra interna utbildningar tillgänglig. Här behöver vi också skapa en utbildning för kvalitetsarbetet, för att medarbetare lätt ska få information om de lagar och regler som styr vårt arbete och rutiner kring avvikelserapportering.

Sektorns information på hemsidan har förtydligats utifrån resultatet av granskningen hemtjänstindex. Hemtjänstindex ger en helhetsbild av hur bra kommunen är på att leverera hemtjänst samt information om stödet, utifrån seniorernas perspektiv. Under 2022 hade Orust kommun plats 182 och 2023 hade vi plats 126 av Sveriges alla kommuner, vilket är en förbättring med hela 56 placeringar på bara ett år.

3 Grundläggande förutsättningar för god kvalitet och säker vård

3.1 Engagerad ledning och tydlig styrning

En engagerad ledning och tydlig styrning av socialtjänst och kommunal primärvård är avgörande för kvalitet och säker vård på alla nivåer. Det gäller från nationell nivå till enhetsnivå i den brukar- och patientnära verksamheten.

3.1.1 Övergripande mål och strategier för kvalitets- och patientsäkerhetsarbetet

Kvalitetsarbetet leds och styrs genom följsamhet till föreskriften Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete 2011:9. Det innebär att verksamheten identifierar processer, aktiviteter och rutiner samt gör riskanalyser och egenkontroller. Det övergripande målet är att vården ska vara av den kvalitet att ingen patient ska drabbas av vårdskador inom den kommunala primärvården eller att brukare/klient ska drabbas av missförhållanden inom den kommunala verksamheten. Varje enskild person ska känna sig trygg i kontakten med kommunens verksamheter och våra medarbetare ska få de förutsättningar som behövs för att ge en god och säker vård och ett tryggt bemötande.

Sektorns ledningsgrupp har varannan vecka ett kvalitetsmöte där det löpande

kvalitetsarbetet diskuteras, och planeras. Detta tar verksamhetscheferna sedan med sig till sina olika ledningsgrupper för förankring i verksamheterna vilket för det systematiska arbetet framåt.

Inom den kommunala primärvården är målet att det ska vara en god och säker vård lika för alla. Detta innebär att exempelvis följande utgångspunkter:

- vård och omsorg ska genomsyras av en stark säkerhetskultur
- frekventa och allvarliga vårdskador ska identifieras och förebyggas
- patientsäkerhetsarbetet ska utgå från evidensbaserade metoder
- patienten ska vara delaktig i sin egna vård och behandling och i patientsäkerhetsarbetet

Detta innebär att sektor omsorgs patientsäkerhetsarbete ska vara personcentrerat, kunskapsbaserat och väl organiserat.

3.1.2 Organisation och ansvar i kvalitets- och patientsäkerhetsarbetet

Av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete framgår att kvalitets- och patientsäkerhetsberättelsen, ska innehålla uppgifter om hur arbetet är organiserat och fördelats.

Ansvarsfördelning

Alla medarbetare har ansvar för att kontinuerligt medverka i det systematiska kvalitetsarbetet genom att

- Skapa förtroende och god kvalitet genom att visa engagemang, gott bemötande och respekt i varje möte med brukare och närstående
- känna till och arbeta efter gällande styrdokument
- aktivt bidra i kvalitetsarbetet på enheten
- känna till och följa rapporteringsskyldigheten

Legitimerad personal

Legitimerad personal har ett särskilt yrkesansvar som bland annat innebär att arbetet ska utföras i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Det finns också en skyldighet att rapportera risker för vårdskador samt händelser som medfört eller hade kunnat medföra en vårdskada, i syfte att bibehålla en hög patientsäkerhet.

Enhetschefer

- Leder det systematiska kvalitetsarbetet på enheten genom att utföra beslutade riskanalyser och egenkontroller
- Utreder och följer upp inkomna klagomål och synpunkter samt avvikelser
- Följer upp Lex Sarah-utredningar, vidtar åtgärder samt återkopplar till personalen
- Bevakar enhetens resursbehov för att säkerställa kvaliteten
- Ser till att upprättade processer och rutiner följs inom den egna enheten
- Gör medarbetarna delaktiga i det systematiska kvalitetsarbetet
- Introducerar nya medarbetare i det systematiska kvalitetsarbetet. Kommunikerar och omsätter övergripande strategier och mål inom sin enhet och involverar medarbetarna i det systematiska förbättringsarbetet.

Verksamhetschefer

- Ansvarar för att det systematiska kvalitetsarbetet genomförs i enlighet med lagar och föreskrifter inom verksamhetsområdet
- Ansvarar för att beslutade riskanalyser och egenkontroller genomförs inom sitt verksamhetsområde.
- Implementerar de övergripande kvalitetsmålen i verksamheten.
- Identifierar vilka processer och rutiner som krävs för att verksamheten ska ha en god kvalitet.
- Bevakar det verksamhetsövergripande resursbehovet för att säkerställa kvaliteten.
- Följer upp inkomna klagomål och synpunkter, Lex Sarah rapporter och utredningar, tillsynsrapporter och avvikelser.
- Gör enhetscheferna delaktiga i det systematiska kvalitetsarbetet.
- Går igenom och vid behov reviderar styrdokument inom sitt verksamhetsområde tillsammans med sin ledningsgrupp 1 gång/år och vid behov.
- Redovisar och beskriver årligen det systematiska kvalitetsarbetet inom verksamheten.

Medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS)

- Ansvarar för att den kommunala primärvården uppfyller hälso- och

sjukvårdslagens krav på god kvalitet.

- Upprättar rutiner för hur det systematiska kvalitetsarbetet ska bedrivas för att kunna följa upp och utveckla den kommunala primärvården.
- Introducerar nyanställd legitimerad personal i det systematiska kvalitetsarbetet.
- Följer systematiskt upp den kommunala primärvårdens kvalitetsarbete inklusive utredningar av vårdskador och övriga avvikelser på hälso- och sjukvårdens område.
- Ansvarar för att beslutade riskanalyser och egenkontroller genomförs inom området.
- Går igenom och vid behov reviderar styrdokument inom kommunala primärvårdens område 1 gång/år och vid behov.
- Sammanställer den årliga kvalitets- och patientsäkerhetsberättelsen.

Kvalitetsutvecklare

- Ansvar för att kvaliteten upprätthålls och säkerställs enligt gällande lagstiftning
- Introducerar nya enhetschefer i det systematiska kvalitetsarbetet.
- Går igenom och vid behov reviderar sektorövergripande styrdokument 1 gång/år och vid behov.
- Tar emot och kvalitetsgranskar reviderade styrdokument från verksamheterna innan dessa publiceras
- Följer systematiskt upp sektorns kvalitetsarbete inklusive utredningar av lex Sarah samt övriga avvikelser inom SoL och LSS.
- Följer upp beslutade riskanalyser och egenkontroller.
- Sammanställer den årliga kvalitets- och patientsäkerhetsberättelsen.

Sektorchef

- Leder och fördelar kvalitetsarbetet i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.
- Bevakar det totala resursbehovet för att säkerställa kvaliteten.
- Beslutar tillsammans med sin ledningsgrupp om vilka egenkontroller och riskanalyser som ska utföras inom verksamheterna.
- Introducerar nya verksamhetschefer i det systematiska kvalitetsarbetet.

Sektorchef är i Orust kommun också verksamhetschef för HSL, vilket innebär

att:

- Har ett samlat ansvar för att en god och säker vård säkerställs.
- fastställa och dokumentera rutiner för kvalitetsarbetet
- att verksamheten arbetar enligt de riktlinjer och rutiner som gäller för en god och säker vård kan ges.

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen ansvarar för att det finns ett kvalitetsledningssystem och beslutar om övergripande mål och strategier för att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra kvaliteten. Kommunstyrelsen ansvarar även för Sektor omsorgs totala resursbehov för att säkerställa kvaliteten på kort och på lång sikt.

3.1.3 Samverkan

Sektorns verksamheter samverkar med olika aktörer och huvudmän för att öka kvalitet och patientsäkerhet.

Individ- och familjeomsorgen har kontinuerlig samverkan med skolan, exempelvis genom SKIFO. Andra parter är Barnahus, nätverk inom Fyrbodals för respektive profession och vissa tjänster utförs av Stenungsunds kommun som till exempel familjerätt och familjerådgivning. Vissa personärenden har krävt vår samverkan med andra kommuner och vi har också tecknat avtal med annan kommun gällande skyddat boende.

I den nära vården ingår samverkan med regionen. Det finns flera olika forum för detta som vi jobbar med på olika sätt.

Vårdsamverkan Fyrbodals

Under 2023 valde samtliga socialchefer att säga upp avtalet för Vårdsamverkan Fyrbodals, eftersom kommunerna ansåg att det inte fungerade optimalt. En utredning har genomförts och Vårdsamverkan kommer att omorganiseras under 2024.

Varje kommun har en lokal närsjukvårdsgrupp där representanter från kommun, vårdcentraler, rehab mottagningar, vuxen psykiatrisk öppenvård samt barn- och ungdomspsykiatrisk öppenvård ingår. Representanter från slutenvården kan vid behov kallas till närsjukvårdsgruppens möte via vårdsamverkan Fyrbodals.

Detta arbete kommer att fortsätta och kommunen har bjudit in en

processledare att delta under 2024 för att få en nystart på detta arbete.

Kommunens närsjukvårdsgrupp träffas 2-3 gånger per termin.

Minnesanteckningar läggs ut på vårdsamverkan Fyrbodals hemsida.

Frågor som har diskuterats under 2023 har bland annat varit samverkan öppenspsykiatri, primärvård kommunal primärvård.

Läkarinsatser inom kommunal primärvård

Sektor omsorg har upprättat en överenskommelse om läkarmedverkan i den kommunala primärvården med vårdcentralen Capio, Orust, som utgår från ramavtal om Västra Götalandsregionens läkarinsatser inom kommunernas hälso- och sjukvård.

Under 2023 har läkemedelsgenomgångar enligt SOSFS 2012:9 och regional medicinsk riktlinje "Läkemedelsgenomgång och läkemedelsberättelse" genomförts på särskilda boende och inom hemtjänst för patienter inskrivna i den kommunala primärvården. Arbetet med medicinska vårdplaner har fortsatt under året så att i stort sett alla patienter har medicinska vårdplaner.

Enhet tandvård, Västra Götalandsregionen

Personer med omfattande vård- och omsorgsbehov har rätt att få intyg om nödvändig tandvård och en årlig munhälsobedömning utförd i sin bostad. Sjuksköterskor och biståndshandläggare har behörighet att utfärda intyg för nödvändig tandvård och erbjuda munvårdserbjudande.

Enhet tandvård har skickat 2 avvikelser 2023 dessa avvikelser har minskat de senaste 3 åren från 30 st 2019 till endast 2 2023. De flesta av dessa avvikelser handlar om patienter som har tackat ja till munhälsobedömning men sedan tackat nej när bedömningen väl ska utföras. Ett fåtal av avvikelserna avser felaktiga kontaktuppgifter.

Samordnad vård och omsorgsplanering, SAMSA IT-tjänst

I Västra Götaland finns sedan i september 2018 en ny överenskommelse och riktlinje mellan kommunerna och Västra Götalandsregionen för samordnad vård- och omsorgsplanering och betalansvar som grundar sig på lagen om samverkan vid utskrivning från slutet hälso- och sjukvård (2017:612).

Samtidigt introducerades en ny version av SAMSA IT-tjänst som är ett stöd för in- och utskrivningsprocessen från slutenvård.

Avvikelser rörande kommunikation i SAMSA och brister i vårdens övergångar

skickas till MAS från Västra Götalandsregionens avvikelssystem Med Control. Av de 73 avvikelser (70 st. 2022) som har inkommit till MAS under 2023 har kommunen orsakat 5 och sjukhusen har orsakat resterande. De avvikelser som kommunen har orsakat handlar om avsaknad av vårdbegäran, avsaknad av kontaktuppgifter till boende eller hemtjänstgrupp och till ansvarig sjuksköterska, Felaktig hantering av SIP-kallelse. En avvikelse var fel id märkning av en patient som skickades till sjukhus. Dessa avvikelser är utredda och åtgärdade av berörda enheter. Ingen risk för vårdskada har förelegat.

De avvikelser som sjukhuset, vårdcentralen eller öppen psykiatri har orsakat gäller främst brister i följsamheten till SAMSA rutinen, oklara läkemedelsordinationer och brister i överrapportering. I några av fallen hade vårdskada kunnat uppkomma om ansvarig inom kommunen inte uppmärksammat t.ex. oklara läkemedelsordinationer.

Samverkande sjukvård

Samverkande sjukvård är ett uppdrag till NU-sjukvården från Norra hälso- och sjukvårdsnämnden och regleras i Vårdöverenskommelsen. Samverkande sjukvård har som uppdrag att samordna vårdgivare i Fyrbodals kommun för att göra det bästa för patienten och för att använda sjukvårdsresurserna på bästa sätt. När vårdcentral, 1177 vårdguiden på telefon, kommunal primärvård, ambulans, MÄVA, hemtjänst, SOS-alarm och jourcentral samarbetar kan fokus bevaras på patienten och på vad som blir bäst i det enskilda fallet.

Sjuksköterskor inom kommunal primärvård har under året genomfört överenskomna samverkansuppdrag enligt nedan

- 24 1177-uppdrag
- 14 hemtjänstuppdrag
- 0 MÄVA uppdrag
- 5 ambulansuppdrag
- 25 IVPA uppdrag (i väntan på ambulans)
- 3 avbrutna SOS alarm/IVPA uppdrag
- 1 vårdcentralsuppdrag
- 1 Närsjukvårdsteamet fyrbodals kommun
- 1 Sjukvårdens larmcentral
- 1 trygghetslarm

Totalt 74 st. uppdrag under året. Verksamheten har tackat nej till 5 st.

uppdrag för att den egna verksamheten har krävt det. Vi har utfört nästan alla uppdrag som vi erbjudits.

Avtalet för samverkande sjukvård är uppsagt av Norra hälso- och sjukvårdsnämnden from 240101. Ett nytt avtal har tecknats och gäller från 2024.

3.2 Adekvat kunskap och kompetens

En grundläggande förutsättning för god kvalitet och säker vård är att det finns tillräckligt med personal som har adekvat kompetens och goda förutsättningar för att utföra sitt arbete.

Kunskap om patientsäkerhet behövs på alla nivåer i organisationen för att kunna fatta beslut utifrån i systemövergripande faktorer, men också för att kunna bedöma risker samt föreslå och vidta åtgärder kring den enskilda patienten/brukaren.

Sektor omsorg har under 2023 genomfört flera utbildningssatsningar för att säkra kunskap och kompetens.

Kompetensförsörjningsplan

En handlingsplan till kompetensförsörjningsplanen har påbörjats. Inom följande områden har utvecklingsområden identifierats:

- Ambassadörskap
- Metodutveckling
- Förutsättningar för rätt kompetensutveckling
- Samverkan, externa aktörer för att hitta framtidens personal
- Rekryteringsprocessen och rekryteringsrutinen
- Marknadsföring

Handlingsplanen utgår från den övergripande kompetensförsörjningsplanen och Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) nio strategier för att möta kompetensutmaningen.

Modell för kunskap, kompetens och kvalitet för baspersonal i Fyrbodal

Modellen är framtagen för verksamhetsområdena funktionshinder, socialpsykiatri samt äldreomsorg och består av fyra delar:

1. Strategi för grundkompetens och titulatur
2. Kompetenstrappa och kurspaket

3. Fyrbodalgemensam kompetensutvecklingsplan

4. Struktur för vardagslärande

Syftet är att nå en ökad kvalitet och resurseffektivitet i våra verksamheter, men också möjliggöra karriärvägar för baspersonal och höja status för yrket och därigenom kunna bibehålla personal och få ökade förutsättningar för nyrekrytering.

Varje enhet har gjort en inventering av nuläge och planering för de olika delarna.

Vård och omsorgscollege (VOC)

Vård- och omsorgscollege är en organisation för samverkan. Genom certifierade regionala och lokala verksamheter arbetar arbetsgivare, fackliga organisationer och utbildare tillsammans för en framgångsrik kompetensförsörjning. Det övergripande syftet är att trygga kompetensförsörjning inom vård och omsorg.

En certifiering ökar förutsättningarna för en bra kompetensförsörjning genom samverkan där arbetsliv och utbildning strävar mot gemensamma regionala och lokala mål. Samverkan ger en grund för kvalitet i arbetsliv och utbildning som ska leda till att fler söker sig till branschen, får rätt kompetens och stannar kvar i yrket. Hållbarhet ska också genomsyra samverkan mellan arbetsliv och utbildning.

Orust kommun blev tillsammans med Färgelanda och Uddevalla certifierade första gången 2018, och under 2023 var det dags för återansökan för perioden 2024-2028. Styrgruppen har tagit fram följande mål för kommande period:

1. Samverka kring strategisk kompetensförsörjning i vård och omsorg i Fyrbodal
2. Kvalitetssäkrad handledarutbildning och organisering utifrån nationella riktlinjer
3. Kompetensväxling mellan skola och arbetsliv

Äldreomsorgslyftet

Äldreomsorgslyftet ska stärka kompetensen inom kommunalt finansierad vård och omsorg om äldre genom att ge ny och befintlig personal möjlighet att utbilda sig på arbetstid. Deltagarna har under 1,5 år kombinerat arbete och studier. I december 2023 examinerades 13 medarbetare från Äldreomsorgslyftet och är nu värdefulla undersköterskor i våra verksamheter.

Under 2023, startade tre nya deltagare sin utbildning med språkstöd via äldreomsorgslyftet.

Utbildningssjuksköterskor

En satsning som gjorts inom kommunal primärvård är utbildningssjuksköterskor, som arbetar mot samtliga enheter i sektorn. De har till uppdrag att till exempel planera och genomföra utbildningar för läkemedelsdelegering. Under 2023 gick 114 personer denna utbildning och utav dessa klarade 98 st kunskapstestet och 94 av dem fick en delegering på uppföljande träff med delegeringssjuksköterskan. Även utbildning för utökade delegeringar, som till exempel dialys, s.c injektioner och hostmaskin görs av utbildningssjuksköterskorna.

Utbildningssjuksköterskorna har också utbildningar och handledning i basala hygienrutiner ute på enheterna med syfte att bibehålla och utöka följsamhet inom hygien basala hygienrutiner.

Vissa specifika uppdragsutbildningar har genomförts internt av utbildningssjuksköterskorna, som till exempel utbildning i palliativ vård för Korttidsenhetens personal.

De har under året även hållit i introduktion av 17 nya sjuksköterskor.

Stora ledarskapsdagen

Samtliga chefer i sektor omsorg fick möjlighet att åka på Stora Ledarskapsdagen, ett uppskattat och inspirerande tillfälle för ledare på alla nivåer att få tips och verktyg till att skapa starka team, leda under och efter en kris och skapa en effektiv organisation med hög trivsel där medarbetarna utvecklas.

Måldagar

De flesta enheter har haft måldagar under året. Detta har varit uppskattat av både chefer och medarbetare. Måldagarna ger positiva effekter i verksamheten genom att vi kan tydliggöra de övergripande målen och skapa en gemensam syn på vad som ska uppnås på både kort och lång sikt.

Arbetsglädje

Samtliga medarbetare inom sektor omsorg har erbjudits föreläsning samt workshop på temat arbetsglädje, inspiration och hållbara arbetsplatser. Föreläsningen hölls av Ninni Länsberg, specialist i arbete och hälsa, och var mycket uppskattad av deltagarna.

Klarspråk

I stort sett all administrativ personal har deltagit på utbildningstillfälle om klarspråk. Klarspråk är språk som är vårdat, enkelt och begripligt samt anpassat efter mottagarnas behov, som till exempel att myndighetstexter är skrivna på ett enkelt och begripligt språk.

Allmänna handlingar

För att säkerställa att allmänna handlingar inom kommunen hanteras korrekt, behöver våra medarbetare ha kunskap om vilka regler och krav vi har att förhålla oss till. De flesta av oss som arbetar inom kommunen hanterar dagligen handlingar via till exempel post, e-post eller vid handläggning av ärenden.

För att öka kunskapen om allmänna handlingar och förbättra kvaliteten på vår dokumenthantering, deltog nästan all administrativ personal på den interna utbildningen i ämnet. Utbildning fokuserade på de tre delområdena:

- Grunderna i allmänna handlingar
- E-postanvändning i Orust kommun
- Utlämnande av allmän handling

Myndighet

Inom myndighetsutövningen har medarbetarna gått utbildning i standardiserade bedömningsverktyg som till exempel FREDA-kortfrågor, som är ett stöd att fråga om våld i enskilda ärenden. De har också genomgått utbildning i barnintervju enligt Norrköpingsmodellen, Tejping - gestaltande kommunikation, Kälvestensmodellen, Traumamedveten omsorg, Tryggare barn, basutbildning Socialpsykiatri, skapa progressionsmätning, Att möta människor med rättshaveristiskt beteende, utbildning i lagen om FN's konvention om barnets rättigheter.

Socialpsykiatri

Under 2023 så har en satsning gjorts inom socialpsykiatrin. Samtlig personal har genomgått en grundutbildning i socialpsykiatri där ett självständigt liv ingått ESL.

Efter avslutad utbildning ska samtlig personal kunna:

- Visa förståelse för samt analysera aktuellt beteende och psykiska funktionsnedsättningar.
- Genomföra pedagogiska insatser för stöd och färdighetsträning utifrån

brukares behov av stöd.

- Stödja brukare med olika former av psykisk ohälsa att hantera symptom i vardagen.
- Självständigt använda de olika kapitlen i manualen Steg för Steg.

Utbildning kommer fortsätta 2024 med ytterligare metoder, såsom vård och stödsamordning, lågaffektivt bemötande, självskydd och reflektionsmodellen kopplade till målgruppen.

Psykiatri och socialpsykiatri är en växande patientgrupp vilket gör att sjuksköterskeenheten har behövt öka kunskap kopplat till området.

En sjuksköterska läser till specialistsjuksköterska i psykiatri på halvfart. Resterande tid arbetar hen i verksamheten inom psykiatri/LSS. Genom ny kunskap har nya rön och kunskap kunnat förmedlas vidare till kollegor men även omvandlat sin egenkunskap i praktiken. Utbildningen ger en ökad säkerhet och handlingskompetens kring den gruppen patienter samt en bättre samverkan med andra aktörer som i sin tur ger bättre kvalitet till patienterna. Två sjuksköterskor utöver detta har ansvar för socialpsykiatrisk äldre avdelning där de under året kunnat vända sig till denne person för råd och stöd vid svåra situationer kring deras patienter.

Två sjuksköterskor har genomfört webbutbildning SPiSS – Suicidprevention i Svensk Sjukvård, något som alla sjuksköterskor i kommunal primärvård i grunden har generell kunskap om. Detta kommer det utvärderas av de två som genomfört utbildningen för att se om det är av vikt för övriga att genomföra den under 2024.

PERMA-utbildning

All personal inom LSS har deltagit på PERMA-utbildning. Begreppet står för Positiva emotioner, Engagemang, Relationer, Mening och Att uppnå något. Områdena är identifierade som betydande för välbefinnande i människors liv och att kartlägga PERMA för de personer som behöver vårt stöd kan bidra till ökat välbefinnande och välmående genom att bygga på det som fungerar.

Samverkande sjukvård

Då sjuksköterskorna utför IVPA uppdrag så har vi kravet på oss att de ska göra test i behandlingsriktlinjer varje år samt uppdatering av HLR rutiner.

Testet har i år utförts av 32 sjuksköterskor varav några nya i vår grupp, de som anställts under året kommer få möjligheten utbilda sig under hösten.

Mycket bra kunskaper som gagnar vår befolkning på ön.

Webb-SKU

För att höja kvaliteten på strokevården har SKL-s Nationella Programråd för Stroke tillsammans med STROKE-Riksförbundet uppdaterat och vidareutvecklat den tidigare kompetensutbildningen som bedrivits på olika strokeenheter i landet. Det nya upplägget, som fått namnet Webb-Stroke Kompetens Utbildning (Webb-SKU), utgår från teamet som resurs och bygger på samverkan mellan olika lokala vårdnivåer.

Denna utbildning har genomförts hos oss under 2023. Utbildningsansvarig på Orust har varit en utbildningssjuksköterska och en fysioterapeut.

Deltagare i denna utbildning är sjuksköterska och undersköterska på korttidsenheten, rehabassistenter, arbetsterapeut och fysioterapeut. De som deltagit känner att det gett en ökad kompetens och intresse för att arbeta med strokepatienter vilket bidrar till att öka kvaliteten för den patientgruppen.

Övriga utbildningsinsatser

Flera mindre omfattande utbildningsinsatser har genomförts, som utbildningar för språkbud, handledare, hygienombud, kost och måltidsmiljö för äldre, föreläsning om demens och brandutbildning. Två personal från varje LSS-verksamhet har deltagit på en dagsutbildning i lågaffektivt bemötande.

Under 2023 skulle all vård- och omsorgspersonal inklusive deras chefer göra en webbutbildning om användandet av förskrivna hjälpmedel och läkemedelsnära produkter. Beslutet togs av sektorns ledningsgrupp. 80% av de särskilda boendena har gjort webbutbildningen, antingen individuellt eller via APT.

Och förutom det så har det varit en hel del webbutbildningar med sårvård, diabetes, munhälsa och palliativ vård som våra sjuksköterskor har genomfört.

3.3 Patient, brukare och närstående som medskapare

Patienter, brukare och klienter samt närstående har värdefull kunskap om sig själva och dess närstående. Deras delaktighet är en grundläggande förutsättning för en säker vård och vården ska så långt som möjligt utformas

och genomförs i samråd med den enskilde. Insatserna som utförs blir säkrare om den enskilde är välinformerade och deltar aktivt. Det är dessutom lagstadgat att de ska vara en del av sin vård och behandling samt sina insatser.

Genom att involvera den enskilde i arbetet får verksamheterna veta vad som fungerar och vad som kan förbättras. En väl fungerande klagomålshantering är en central del för att ta vara på deras kunskap och information.

Inom kommunal primärvård är detta ett område som kan förbättras. Ett sätt att göra detta är att jobba mer personcentrerat och fler dokumenterade vårdplaner. Patienter som är väl insatta i sin vård bidrar till att vårdförloppet blir som det är tänkt och till att avvikelser uppmärksammas

Borådsmöten

För att öka hyresgästens och anhörigas inflytande över såväl den fysiska, psykiska och sociala boendemiljön ska det finnas minst ett borådsmöte per omsorgsboende. Borådet består av enhetschef, minst en representant från baspersonalen samt hyresgäster och ibland deras anhöriga, om hyresgästen själv har svårt att framföra sina åsikter och önskemål. Punkter som diskuteras på borådet är till exempel:

- Aktiviteter på boendet
- Förändringar i verksamheten, både på enhetsnivå och mer övergripande
- Mat och måltidssituation
- Bemötandefrågor, delaktighet i Struktur24 och genomförandeplan
- Sommarsituationen, både innan och efter
- Information om blanketten Klagomål och synpunkter

Anhörigstöd

Flera aktiviteter har anordnats inom anhörigstödet och har varit mycket uppskattade. Det har erbjudits föreläsningar, fysiska aktiviteter, historiska aktiviteter samt kultur- och kunskapsaktiviteter. Det har också anordnats enskilda samtal och gruppverksamheter. Gruppverksamheter som erbjudits är

- Afasigrupp
- Anhörigcirkel - när livet tagit en ny vändning (demens)
- Föräldrar som har vuxna barn som har missbruk/psykisk ohälsa
- Anhörigresan STO

Uppsökande verksamhet

Den uppsökande verksamheten har som syfte att:

- Främja hälsa och förebygga sjukdom
- Ge kunskap om vart en vänder sig för att få hjälp i samhället
- Informera om stöd och aktiviteter i samhället
- Identifiera eventuell ensamhetsproblematik
- Påverka faktorer i den äldres hem och närmiljö
- Stödja den enskildes hälsoresurser

Den uppsökande verksamheten vänder sig till de som är 80 år och äldre, bor i ordinärt boende och inte har hjälp av hemtjänsten. Erbjudande har gått ut om deltagande på informationsträff, få informationsmaterial hemskickat, få informationsmaterial hemskickat och ett kompletterande telefonsamtal eller att delta på ett hälsosamtal och få informationsmaterial. Totalt gjordes 990 utskick och 360 stycken svar inkom.

Hälsosamtal

För första gången erbjöds hälsosamtal inom den uppsökande verksamheten. Det är ett samtal med fokus på social situation och med huvudsyfte att identifiera eventuell ofrivillig ensamhet. Av de svarande så har 120 personer önskat ett hälsosamtal.

Redovisningen visar att 5 % av de som hunnit få sitt hälsosamtal har känt sig ensamma hela tiden/för det mesta under de senaste fyra veckorna, vilket är en lägre andel än snittet i riket, som visar att 11% i samma åldersgrupp känt sig ensamma. Det är fortfarande flera som inte hunnit få sitt samtal ännu, men dessa kommer planeras in och genomföras i början av 2024.

Informationsträff

Kommunen erbjuder en kostnadsfri informationsträff och där man träffar flera personer som är väl insatta i vad kommunen har för stöd och hjälp att erbjuda. Vid träffen deltog 150 personer. Information som ges är till exempel hur en ansöker om hemtjänst, dagverksamhet, färdtjänst och västtrafikkort, bostadsanpassning och hur man söker bostad hos Orustbostäder.

Det är också information om anhörigstöd, fixartjänst, mötesplatser, ”Boken kommer” och om hur kommunen arbetar framåt inom äldreomsorgen.

4 Agera för god kvalitet och säker vård

En god säkerhetskultur är en grundläggande förutsättning för att nå hög patientsäkerhet och en säker vård. För att så få patienter som möjligt ska drabbas av vårdskador måste alla i vården arbeta förebyggande och systematiskt med patientsäkerhet. Chefer och ledare skapar förutsättningarna för att kunna arbeta säkert. Men var och en i organisationen – oavsett yrke – spelar en viktig roll i patientsäkerhetsarbetet. För att uppnå patientsäkerhet krävs en god arbetsmiljö som främjar en öppen kommunikation i det dagliga arbetet kring identifierade risker. Det innebär bland annat att systematiskt identifiera, rapportera, åtgärda, återföra och utvärdera avvikelserna såväl som risker samt återföra resultatet till medarbetare för att förbättra och utveckla kvaliteten. Det ska vara ett öppet arbetsklimat där personalen tryggt kan rapportera, diskutera och ställa frågor om säkerhet. Det ska innehålla ett icke skuldbeläggande förhållningssätt och en organisation där alla lär av positiva och negativa händelser och risker för sådana händelser.

Under 2023 har vi färdigställt handlingsplan för ökad patientsäkerhet i Orust kommun. Den utgår från den nationella handlingsplanen Agera för säker vård från Socialstyrelsen. I handlingsplanen finns fem prioriterade fokusområden

- Öka kunskapen om inträffade vårdskador
- Tillförlitliga och säkra system och processer
- Säker vård här och nu
- Stärka analys, lärande och utveckling
- Öka riskmedvetenhet och beredskap

4.1 Öka kunskap om inträffade vårdskador och missförhållanden

Lex Sarah reglerar skyldigheten att rapportera missförhållanden och påtagliga risker för missförhållanden inom SoL och LSS. Utöver skyldighet att rapportera, innebär det en skyldighet att utreda, dokumentera och avhjälpa/undandröja missförhållandet eller risken för missförhållande.

Det ingår också en skyldighet för den som bedriver verksamheten att efter utredning anmäla allvarliga missförhållanden till Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Syftet med Lex Sarah är att komma till rätta med brister i den egna verksamheten och förhindra att liknande missförhållanden uppkommer igen.

Under 2023 beslutade sektorns ledningsgrupp att lex Sarah och

vårdskador/lex Maria ska vara en stående punkt på ledningsgruppens kvalitetsmöte. Där går vi igenom händelsen, utredning och eventuell anmälan till IVO samt återkoppling vid beslut. Redovisningen gör att vi kan lära av det som inträffat, ge goda exempel på åtgärder samt förhindra att något liknande inträffar igen. Verksamhetscheferna kan sedan ta det vidare ut till sina ledningsgrupper.

4.1.1 Vårdskada/Lex Maria

Alla händelser som har medfört eller skulle ha kunnat medföra en allvarlig vårdskada utreds och anmäls av MAS, enligt Lex Maria, till Inspektionen för Vård och omsorg (IVO). Under 2023 har tre lex Maria anmälan till IVO gjorts av MAS. Händelserna har gällt felaktig dos (2 stycken) samt utebliven dos under några månader.

Svar från IVO har inkommit. IVO bedömer att vårdgivaren har fullgjort sin skyldighet att utreda och anmäla, att vårdgivarens slutsatser är rimliga och adekvata samt att planerade och vidtagna åtgärder bidrar till att förhindra att något liknande kan inträffa igen.

4.1.2 Lex Sarah

Under 2023 inkom 13 st rapporter enligt lex Sarah. Rapporterna har gällt misstänkt stöld, brister i omvårdnad, läkemedelssvinn, informationsöverföring, sekretess och brister inom myndighetsutövning. Fyra utredningar avslutades med beslut att anmäla händelserna till IVO. De har efter granskning av utredning bedömt att vi har fullgjort vår utrednings- och anmälningskyldighet genom att identifiera bakomliggande orsaker till det inträffade samt vidtagit adekvata åtgärder. Samtliga ärenden är avslutade.

Flera av våra händelser tyder på att vi behöver förbättra våra rutiner och förhållningssätt gällande informationsöverföring, både internt och till klient.

4.2 Tillförlitliga och säkra system och processer

I det digitala stödet för ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete är sektorns verksamheters processer beskrivna med identifierade risker och egenkontroller kopplade. Till våra processer finns tillhörande dokument i form av riktlinjer, rutiner, checklistor. Detta ska gås igenom årligen och uppdateras vid behov. Ledningssystemet ska vara en hjälp i arbetet och syftar till att säkerställa kvalitet.

För att ledningssystemets delar ska nå ut på enheterna ansvarar varje enhetschef för att hålla kvalitetsmöten, med syfte att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra verksamhetens kvalitet.

Kvalitetsmöten leds av respektive enhetschef inom sektor omsorg. Mötena hålls regelbundet antingen enbart som kvalitetsmöte eller som en stående punkt på dagordningen i samband med APT. Inom äldreomsorg samt vård och omsorg deltar förutom baspersonal även omvårdnadsansvarig sjuksköterska och inom socialt stöd kallar enhetschef omvårdnadsansvarig sjuksköterska då behov finns. Om behov finns, kallas även berörd personal från rehabenheten.

De områden som ska prioriteras på kvalitetsmöten är klagomål och synpunkter, avvikelser, riskanalyser och egenkontroll. Enhetschef ska redovisa vidtagna åtgärder och resultat enligt aktuella rutiner till verksamhetschef och dennes ledningsgrupp. Även brukarundersökningar är aktuellt på kvalitetsmöten.

Inspektionen för vård och omsorg svarar för tillsyn inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och verksamhet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Deras granskningar syftar till att säkerställa att de som behöver vårt stöd får en säker omsorg som följer lagar och regler.

Tillsyn från Inspektionen för vård och omsorg (IVO)

IVO har genomfört en uppföljande tillsyn av kommunens stödboende för barn och unga, där man granskade ungdomarnas upplevelse av att bo där, deras möjlighet till delaktighet, bemanning, hantering av avvikelser samt synpunkter och klagomål. Tidigare brister gällande kontroll av belastningsregister och dokumentation av lämplighetsbedömningar har inte kunnat följas upp då ingen ny personal har anställts eller ungdomar inskrivits sedan förra tillsynen. IVO har inte uppmärksammat några brister denna gång och bedömer att verksamheten ger förutsättningar för delaktighet och individuellt anpassade insatser, trygg och säker insats samt hantering av avvikelser och synpunkter och klagomål. Ungdomen som intervjuades upplever att det fungerar bra, känner sig trygg och vet hur hen kan klaga om det skulle behövas. IVO avslutar ärendet.

4.3 Säker vård och omsorg

En god säkerhetskultur är en grundläggande förutsättning för att nå hög patientsäkerhet och en säker vård. För att så få patienter som möjligt ska

drabbas av vårdskador måste alla i vården arbeta förebyggande och systematiskt med patientsäkerhet. Chefer och ledare skapar förutsättningarna för att kunna arbeta säkert. Men var och en i organisationen – oavsett yrke – spelar en viktig roll i patientsäkerhetsarbetet. För att uppnå patientsäkerhet krävs en god arbetsmiljö som främjar en öppen kommunikation i det dagliga arbetet kring identifierade risker. Det innebär bland annat att systematiskt identifiera, rapportera, åtgärda, återföra och utvärdera avvikelserna såväl som risker samt återföra resultatet till medarbetare för att förbättra och utveckla kvaliteten. Det ska vara ett öppet arbetsklimat där personalen tryggt kan rapportera, diskutera och ställa frågor om säkerhet. Det ska innehålla ett icke skuldbeläggande förhållningssätt och en organisation där alla lär av positiva och negativa händelser och risker för sådana händelser.

4.3.1 Riskanalys

Riskanalyser ska fortlöpande utföras för att bedöma om det finns risk för att händelser skulle kunna inträffa i verksamheten som kan medföra brister i verksamhetens kvalitet. Riskanalyser innebär att den som bedriver verksamheten ser framåt, det vill säga analyserar risker för att händelser skulle kunna inträffa i framtiden i den verksamhet som ska bedrivas.

Inför 2023 identifierades totalt 36 risker kopplade till våra processer, med varierande riskvärden. Uppföljning av riskerna har gjorts i olika forum, men dokumentationen brustit något, särskilt gällande de med lägre riskvärde. De risker med högst riskvärde har åtgärder planerats och till några processer har egenkontroller kopplade utifrån risk.

Avvikelsehantering

Risk att att avvikelse inte alltid skrivs har noterats inom flera verksamheter. Då vi ser att flera verksamheter inte rapporterat avvikelse under året är detta en risk som kvarstår och behöver arbetas vidare med.

Åtgärd som planerades inför 2023 var information om rutin och syfte med avvikelsehantering. Denna åtgärd kvarstår till 2024.

Dokumentation

Flera verksamheter har också identifierat risker gällande dokumentation och genomförandeplaner. Inom individ- och familjeomsorg har egenkontroller genomförts som visat på minskad risk för felaktigheter. I övriga verksamheter har ämnet diskuterats på kvalitetsmöten. Inom äldreomsorg har en nystart

skett med dokumentationsombud för ökad kvalitet i dokumentation och genomförandeplaner.

Även inom kommunal primärvård är detta ett område som kräver uppsikt, vilket har gjorts genom journalgranskningar. Det finns också en risk att vårdplan inte upprättas och att patientens delaktighet inte synliggörs i dokumentationen.

Ny riskanalys gällande dokumentation görs för samtliga områden i början av 2024.

Risk att patient skrivs ut från slutenvård med otillräckligt underlag gällande behov

Genom ett aktivt arbete av vårdplaneringssköterska inom sjuksköterskeenheten minskar riskerna betydande avseende detta.

Vårdplaneringssjuksköterskan påminner aktivt gentemot slutenvården kring åtgärder som behöver slutföras innan hemgång för att det ska bli tryggt och patientsäkert. Avvikelse skrivs i samband med att det inte fungerar men är svårt att analysera hur utfallet skulle blivit om det inte vårdplaneringssjuksköterskan arbetat aktivt i dessa frågor, troligen skulle det i många fall inte finnas tillräckligt underlag eller felaktiga ordinationer till exempel vid hemgång.

Risk att mottagare för delegering brister i följsamhet till gällande rutiner

Uppföljning sker i samband med avvikelse där sjuksköterska följer upp och påminner om vikten av att följa rutin med den det berör. Det sker även arbete mellan sjuksköterska, enhetschefer och omsorgspersonal via kvalitetsmöte med påminnelser om följsamhet till rutin. Under 2023 har vi sett flera fall av bristande följsamhet till rutin i samband med läkemedelsdelegering kopplat till att man inte läser ordinationshandling utan utgår från information i SignIt. Trots kontinuerligt arbete med detta ser vi inte tendens att det minskar, behov finns således av att undersöka hur man på annat sätt kan komma åt problemet.

Fördröjning av utredning och inskrivning på grund av dåligt underlag i remissen

Sjuksköterskeenheten har sedan tidigare och även under 2023 en vårdplaneringssjuksköterska som under alla vardagar hanterar inkomna ärenden samt remisser. På grund av att vi har personal avsatt för att hantera dessa ärenden så går hanteringen av ärenden fort och de följer rutin för

hantering av remisserna. I de fall remisserna återlämnas har den Regionala primärvården fortsatt patientansvaret.

Under 2023 har 43 remisser inkommit varav 6 skickades tillbaks för komplettering vilket motsvarar 13 % av antal inkomna remisser jämfört med 2022 som haft 16 % för komplettering. Totalt inkomna remisser har ökat med 25 remisser vilket motsvarar en ökning på 13 % jämfört med föregående år.

Ett arbete under några års tid har resulterat i att antal remisser som behövt kompletteras har minskat över tid. Resultatet för 2023 accepteras.

Räknat från inkommen remiss som dag o. Antal dagar från komplett remiss till beslut om kommunal primärvård (räknat på vardagar) har under 2023 ett genomsnitt på 2,17 dagar. Därefter kan det dröjt olika lång tid till uppstart av insatser ofta beroende på att vårdcentralen t.ex. behöver korrigera läkemedelslistor/ordinationer så att de stämmer inför uppstart..

4.3.2 Egenkontroll

Egenkontroll ska utföras systematiskt för att följa upp och kontrollera verksamhetens resultat och att den bedrivs enligt fastställda processer och rutiner för att förebygga vårdskada eller missförhållande. Verksamheterna bedriver olika typer av kontroller beroende på verksamhetens innehåll.

Informationssäkerhet

Loggning gällande åtkomst till journaler är utförd. Inga avvikelser identifierade.

E-tjänstekort

I samband med införande av e-tjänstekort tecknade Orust kommun avtal med Inera AB, leverantör av e-tjänstekort och Västra Götalandsregionen som administrerar och ger ut kort enligt SITHS-konceptet. Enligt avtalet förbinder sig Orust kommun att uppfylla en rad olika krav och följa de anvisningar som framgår i avtalen, den så kallade HSA-policytillämpningen.

Revisioner är genomförda av verksamhetschef för Hälso- och sjukvården enligt upprättad rutin.

HSA-katalogen

HSA-portalens kontrollkörningar hjälper HSA-ansvarig eller ställföreträdande

HSA-ansvarig att verifiera att registrerad information följer HSA-policyn och HSA-schemat och ska enligt HSA[1]policyn genomföras minst en gång per månad. De avvikelser som hittas i kontrollkörningarna ska rättas till så snart som möjligt.

Intern kontroll av HSA katalogen genomfördes under året och inga större avvikelser identifierades. Några enstaka mindre felaktigheter fanns som åtgärdades i samband med kontroll.

Orust kommun blev utvalda att utföra en revision inom området under året. Ineras bedömning var: Inga brister har identifierats och därmed behöver Orust kommun inte vidta några åtgärder kopplade till HSA Revision 2023.

SITHS kort

Uppföljning av eTjänstekort och reservkort ska ske en gång per kvartal av respektive ansvarig chef. Uppföljningen initieras i samband med revision där HSA-ansvarig skriver ut lista från HSA på registrerade personer samt en lista över de personer som har tilldelats ett medarbetaruppdrag. Listorna lämnas till respektive ansvarig chef som återrapporterar till HSA-ansvarig om uppgifterna är aktuella och/eller om det finns uppgifter i HSA som behöver uppdateras.

Kontroll har utförts enligt rutin under 2023 och flera fel hittades, som tex att personal slutat men inte avslutat behörigheten. Detta åtgärdades i samband med kontroll.

VPN Procapita

Kontroll av VPN Procapita/Lifecare har utförts två gånger under 2023. Flera rättningar har behövts att göra då medarbetare slutat eller bytt uppdrag och inte längre haft behov av VPN Procapita /Lifecare. Vi behöver arbeta mer med att cheferna avslutar behörigheter för sina medarbetare när behovet inte längre finns.

Myndighet

Inom myndighetsutövning har tre egenkontroller genomförts:

Aktualiseringar

Kontroll har genomförts för att säkerställa att inkommen aktualisering hanterats inom 14 dagar.

Ingen avvikelse rapporterad.

Utredningstid

Kontroll har genomförts för att säkerställa att utredning slutförts i tid. Avvikelse finns. Enskild handläggare har haft barnutredningar som inte slutförts inom fyra månader. Arbetsledare har haft ärendegenomgångar för att tidigt fånga upp belastning och göra en tydlig tidsplan.

Journalgranskningar

Journalgranskning har genomförts i syfte att se så dokumentationen är korrekt och tillräcklig. Tidigare års granskningar har visat brister i registrering av samtycke och kommunikering.

Inga avvikelser identifierats under 2023.

Utförare

För utförare har egenkontroller skett i form av avstämning/kontroll av insatser. Detta för att säkerställa att brukaren får de insatser hen är beviljad utförda samt att beslutet överensstämmer med brukarens behov.

Inga avvikelser inom området finns rapporterade.

Egenkontroll har också gjorts gällande genomförandeplaner inom ekonomiskt bistånd. Här har stora brister rapporterats i början av året, för att vid varje kontroll visa på bättre resultat. Enheten har nu genomförandeplaner i de flesta av ärendena och arbetet fortsätter.

Hygienrond

Hygienrond har genomförts på våra boenden och inom hemtjänst. Verksamheterna har till största del en god hygienisk standard. Basala hygienrutiner och klädrutiner efterlevs i stor utsträckning. Det är dock ett område som kräver ständig påminnelse och uppdatering för att upprätthålla.

Under 2023 genomfördes en utökad kontroll gällande handdesinfektion.

Resultatet visade att det fanns vissa brister inom området innan arbetsmomenten.

Journalgranskning HSL

MAS har tillsammans med enhetschefer för kommunal primärvård gjort en journalgranskning där 30 slumpmässigt utvalda journaler granskades. Fokus var vårdplaner och hälsoproblem. De journaler som granskades visade sig ha vårdplaner och det fanns dokumentation som var lätt att förstå. Några

journaler är komplexa fall med många åtgärder som ibland blir mer svåröverskådliga och inte lika lätta se vad som är aktuellt.

Under 2024 kommer fokus att vara på följande.

- Kollegial journalgranskning kommer att genomföras under 2024. Mallen kommer att fokusera på uppföljning, vårdplaner och hälsoproblem. Kommer även att följa upp antalet brytpunktsamtal. Journalerna ska granskas av teamet (sjuksköterska, arbetsterapeut och fysioterapeut) tillsammans.
- Aktivera arbetet med uppföljning, hälsoproblem och vårdplaner i journalerna. Det ska i varje journal finnas bedömningar av sjuksköterska, fysioterapeut och arbetsterapeut avseende ADL (allmän daglig livsföring) förmåga.

4.4 Stärka analys, lärande och utveckling

4.4.1 Avvikelse

I lagstiftningen finns det bestämmelser som reglerar skyldigheter att rapportera vårdskador och risker för vårdskador (patientsäkerhetslagen). Att identifiera, rapportera, analysera och åtgärda avvikelser samt återföra och utvärdera vidtagna åtgärder för att avvikelsen inte ska upprepas är en mycket viktig del i det systematiska kvalitetsarbetet.

En avvikelserapport kan hanteras i verksamhetssystemet Procapita, men kan också ligga till grund för en Lex Maria anmälan till Inspektionen för Vård och omsorg (IVO) som görs av medicinskt ansvarig sjuksköterska.

Det är respektive enhetschefers ansvar att ta upp inkomna avvikelser på enhetens kvalitets- och verksamhetsmöten. Där ska teamet, bestående av enhetschef, baspersonal och i förekommande fall omvårdnadsansvarig sjuksköterska och arbetsterapeut och/eller fysioterapeut, gå igenom enhetens avvikelser.

I respektive ledningsgrupp redovisas sedan resultat och åtgärder på verksamhetsnivå för att slutligen nå ledningsgruppen för Sektor omsorg som ansvarar för en ändamålsenlig avvikelsehantering och en god kvalitet.

Avvikelse HSL

Under 2023 utfördes kvalitetsgranskning av läkemedelshandlingen för att

säkerställa en trygg och säker läkemedelshantering utifrån föreskrifts krav. Granskningen gjordes av apotekare och MAS. Där ingick både stickprov på hur läkemedelshantering fungerar på våra särskilda boende och hur vårt kommunala akutläkemedels förråd är utformat och fungerar.

Det upptäcktes några risker och några fel tex att signeringsverktyget SignIT och doskort ej överensstämde. Öppningsdatum på insulinpenna eller salvor saknades men övergripande var det en god ordning och läkemedelshantering.

Det har gjorts riskanalyser på alla enheter om detta och MAS har varit ute på många enheter och informerat och pratat om detta.

I det kommunala läkemedelsförrådet var det god ordning inga anmärkningar.

Avvikelser SoL/LSS

Vi har en tydlig rutin för avvikelserrapportering, men kan ändå se att det borde inkommit många fler avvikelser än vad som finns registrerade. Av de rapporterade avvikelserna ligger vi ungefär lika som föregående år sett till antal. Rapporterade SoL-avvikelser 2023 är 98 st jämfört med 94 st år 2022.

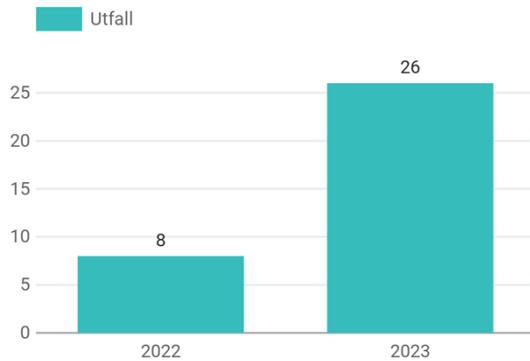
Inom LSS uppger enhetscheferna att de inte fått någon avvikelse under året, vilket är ett fortsatt utvecklingsområde. För verksamheterna är det viktigt att skapa ett öppet arbetsklimat som strävar efter att förbättra verksamheten utan risk att skapa negativ stämning eller fokus på enskilda individers misstag vilket kan leda till att en undviker att rapportera avvikelser. Att en verksamhet inte har några oönskade händelser är inte ett rimligt antagande.

I statistiken nedan redovisas antal avvikelser/kategori med en jämförelse med föregående år.

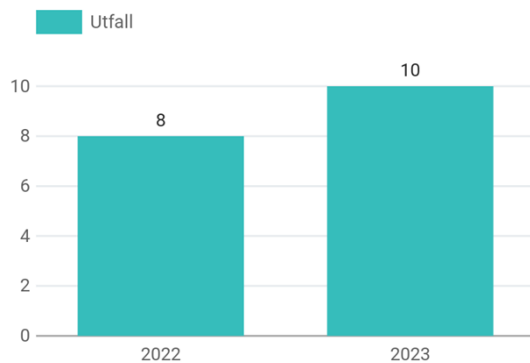
4.4.1.1 SoL

4.4.1.1.1 Omvårdnad

Avvikelser gällande omvårdnad avser händelser där insats inte utförts enligt brukarens önskemål.

4.4.1.1.2 Myndighetsutövning

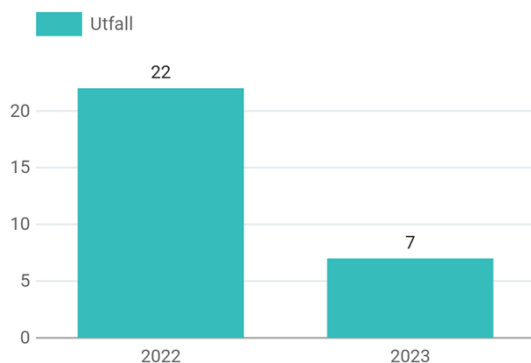
4 st gällande försenad handläggning (utredning pågått längre än 4 månader).

1 st FREDA-formulär använts felaktigt.

1 st bristfälligt underlag gällande beslut om umgängesbegränsning, Förvaltningsrätten menar att nämndens beslut saknar skäl och redogörelse för de omständigheter som varit avgörande för beslutet.

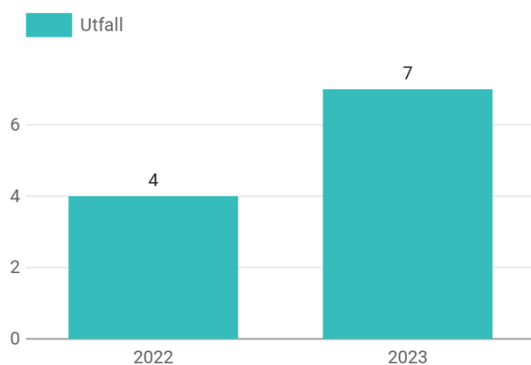

4.4.1.1.3 Arbetsrutiner

En avvikelse inkommit avseende att en orosanmälan lagts in i fel del av verksamhetssystemet. Åtgärden var att ge en utökad behörighet av verksamhetssystem så att handläggare kan ha samma arbetssätt oavsett vilken enhet som ärenden ska fördelas till.

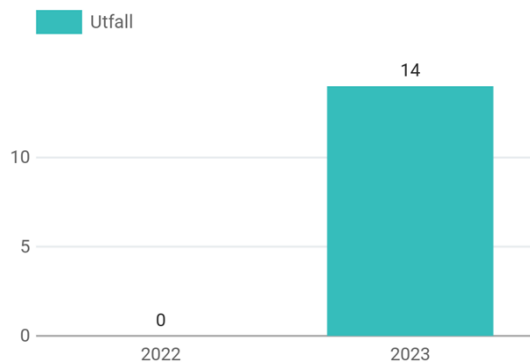
4.4.1.1.4 Bemötande

Avvikelse från exempelvis dagpersonal som framfört att nattpersonal haft dåligt bemötande mot brukarna. Händelserna har tagits upp med berörd personal men ingen känner igen att de svarat brukarna på det sätt som är beskrivet i avvikelse. Bemötande är en återkommande punkt på APT.

4.4.1.1.5 Dokumentation

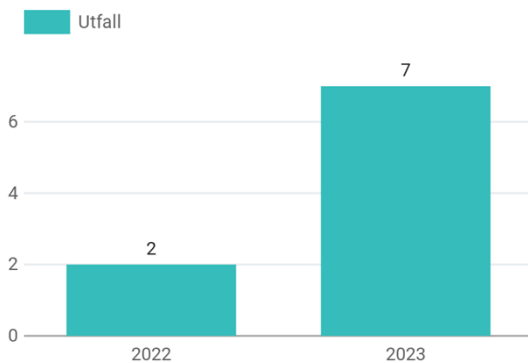
9 st avser samma typ. Det gäller att handläggare inte har aktualiserat ärende samma dag som informationen nådde socialtjänsten. Åtgärden har varit att lyfta befintlig rutin med aktuell handläggare samt genomgång av avvikelse på metod för spridning av kunskapen i verksamheten. 4 avvikelser har skett på grund av att handläggare har glömt ett moment. Åtgärden har varit att samtala i grupp på metod om vilka åtgärder som kan genomföras som stöd för minnet. Åtgärder som framkommer är att genomföra hela moment utan avbrott samt att kolla av beräkning mot ansökan och beslut mot beräkning.

Vid ett besök hos socialtjänsten uttrycks ett suicidalt hot. Information lämnas av handläggaren till klienten att hen kommer att göra en orosanmälan till psykiatrin. På grund av arbetsanhopning planerar handläggaren att lämna orosanmälan under morgondagen. Dagen efter glömmes handläggaren att ta kontakt med psykiatrin. Kontakt tas först ytterligare en dag senare.

Inom stöd och behandling (IFO) uppmärksammas att det saknas genomförandeplaner i 19 ärenden. Detta åtgärdas omgående.

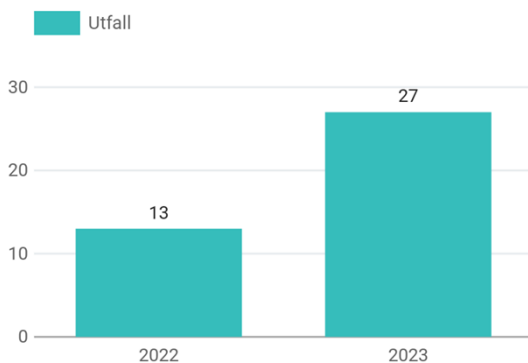

4.4.1.1.6 Information/Kommunikation

Exempel på avvikelser i denna kategori är avvikelse där det upptäcks att medarbetare uttryckt sig på ett olämpligt sätt till klienter och där felaktig information har lämnats till myndighet.

4.4.1.1.7 Insats

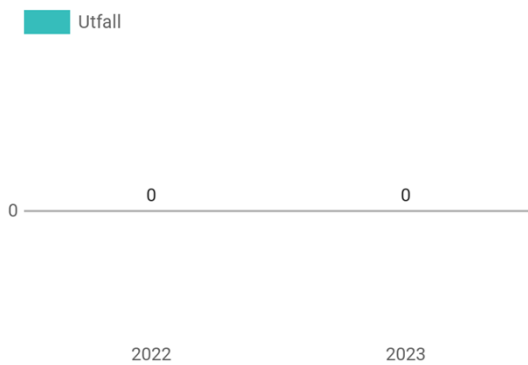

Avvikelse gällande uteblivna insatser på grund av personalbrist eller dåligt vägslag. Detta är händelser som är svåra att förutse.

Inom IFO finns avvikelser i denna kategori kopplat till ett tillfälle där behandlare går på semester utan att lämna över pågående arbete, finns ingen förankrad plan för hur uppdrag under pågående LVM-utredning ska utföras under behandlarens ledighet. Enhetschef har upprättat rutin tillsammans med samordnare inom enheten gällande ärendeavstämning inför ledighet.

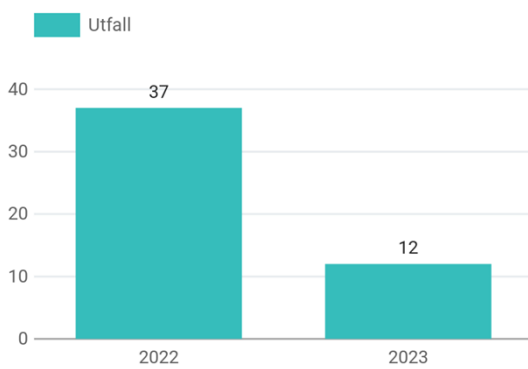

4.4.1.1.8 Våld och övergrepp

Inga avvikelser inom denna kategori inkommit.

4.4.1.1.9 Fallavvikelser SoL

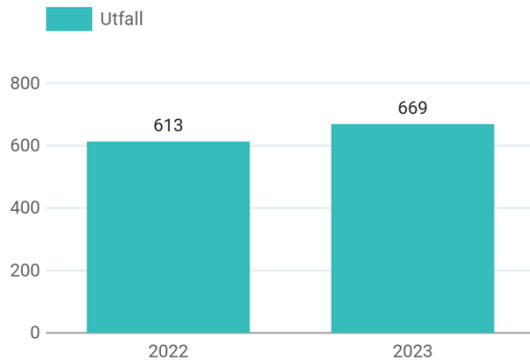
Fallavvikelser SoL skrivs när brukare i ordinärt boende som inte är inskrivna i kommunal primärvård ramlar. Händelserna rapporteras då till enhetschef som utreder, istället för ansvarig sjuksköterska.

Vi ser en minskning i denna kategori från föregående år, vilket troligtvis beror på att enhetschef inte har registrerat dessa fall.

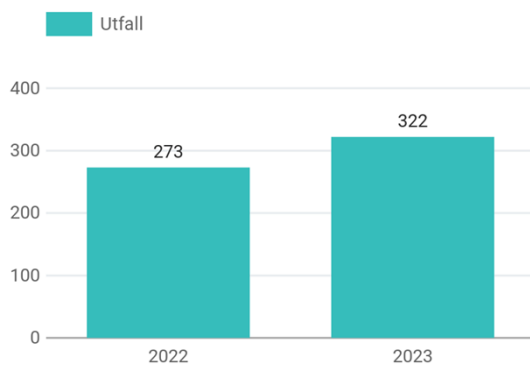
4.4.1.2 HSL

4.4.1.2.1 Fallavvikelser

Fallavvikelserna har ökat under 2023. De flesta fallen orsakar ingen skada eller mindre hudskador och smärta, men i 11 fall krävdes att personen fick sjukhusvård.

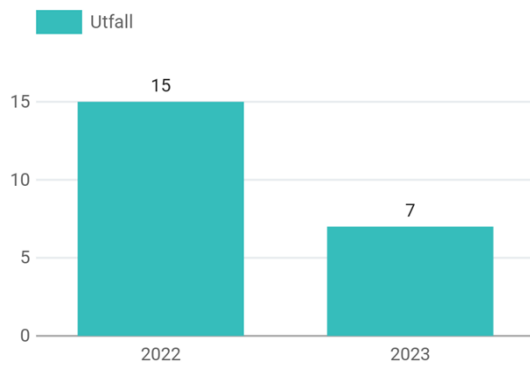
4.4.1.2.2 Läkemedelsavvikelser

Läkemedelsavvikelserna är något fler rapporterade 2023. Det kan vara ett resultat av att vi aktivt gått ut och uppmanat informerat om att alla ska rapportera avvikelser. De flesta är glömda doser men även felaktiga doser förekommer. Då är det oftast att läkemedel ges vid felaktig tidpunkt. 6 stycken har krävt att läkarkontakt tagits.

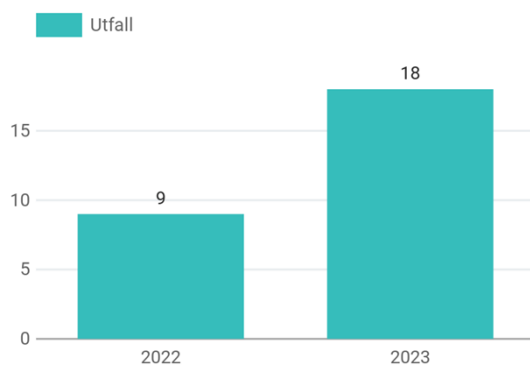

4.4.1.2.3 Rehabilitering- och hjälpmedelsavvikelser

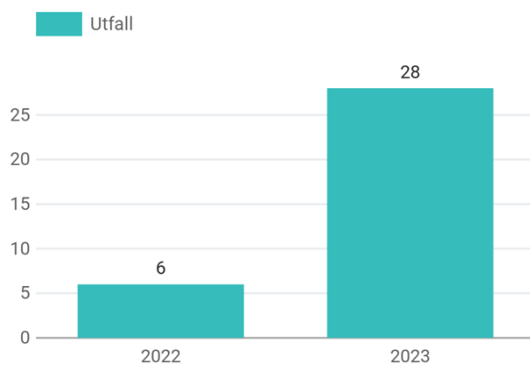
Rehab och hjälpmedelsavvikelserna fördelar sig som 2 stycken felaktigt använt hjälpmedel och 5 stycken som utebliven rehabinsats.

4.4.1.2.4 Omvårdnad HSL

Omvårdnadsavvikelser fördelar sig på 10 st utebliven omvårdnadsinsats och 8 st felaktigt utförd omvårdnadsinsats.

4.4.1.2.5 Övrigt HSL

Dessa avvikelser är bla felaktigheter i saldot på kontrollläkemedel och tex att man glömt att stänga läkemedelslådor och skåp.

4.4.2 Klagomål och synpunkter

Inom kommunal primärvård har sex synpunkter och klagomål mottagits under 2023, som handlat om bristande dokumentation, upplevelse av dåligt bemötande och missförstånd. Händelserna är utredda och dialog har förts med berörda parter inklusive patient/anhörig, kring upplevelse av händelserna samt utredningsresultat. Därefter har vi informerat vår personal kring eventuella förslag på förbättring eller bekräftat där vi inte sett några brister i utredningen. I vissa fall har vi sett att dokumentation brister och även att kommunikation kunnat vara tydligare i situationerna. I andra ärenden har vi i utredningen inte funnit några brister som upplevts av anmälaren utan där sjuksköterskan gjort vad som ingår i uppdraget.

Gällande övriga verksamheter inom sektorn har 32 st synpunkter och klagomål registrerats. Dessa är fördelade:

5 st gällande handläggning

7 st gällande bemötande/kommunikation

12 st gällande utförande

Utöver dessa har 8 st klagomål inkommit gällande enskild handläggares bemötande och agerande under utredning.

Vi har inte kunnat se något som indikerar kvalitetsbrister i någon specifik verksamhet utifrån inkomna synpunkter och klagomål. De är fördelade över samtliga verksamheter och ingen sticker ut mer än en annan. En enskild handläggare har varit nämnd i ett större antal klagomål både gällande bemötande och tillvägagångssätt under utredning och möte med klienter. Enhetschef har i samtliga av dessa klagomål träffat den klagande och utrett händelserna samt vidtagit adekvata åtgärder.

Flera synpunkter och klagomål hanteras inom verksamheterna, men missas att registreras. Det handlar om ärenden som tas emot muntligt i telefon eller i direkt kontakt med brukare eller anhöriga, som oftast hanteras och besvaras omgående vilket leder till att det missas att registreras.

Den nya e-tjänsten för synpunkter och klagomål används, men inte i alla ärenden och verksamheten kan bli bättre på att informera om den.

4.4.3 Kvalitetsregister

Ett nationellt kvalitetsregister innehåller individbaserade patientuppgifter om problem, diagnos, behandling och resultat för olika sjukdomar eller tillstånd. Registren ger kunskap om hur vården fungerar och kan förbättras. Ett omtag har gjorts kring användandet av kvalitetsregister för ett mer aktivt samarbete mellan undersköterskor och sjuksköterskor. I den lokala handlingsplanen för patientsäkerhet har vi prioriterat arbetet med kvalitetsregistren. Mer utbildning och information kring detta ska alla enhetschefer och legitimerad personal få av MAS.

Svenska HALT

Svenska halt är en mätning av vårdrelaterade infektioner och antibiotikaanvändning i särskilt boende. Vår mätning 2023 visar på bra resultat. Vi ligger lågt med pågående antibiotikabehandlingar och har få trycksår detta trots att vi har högre vårdtyngd än riket då vi har fler personer med demenssjukdom och fler som är inkontinenta, vilket är en högre risk för trycksår. Vi har färre urinkatetrar än riket.

Svenska palliativregistret

Palliativregistret syftar till att förbättra vården i livets slut för patienten och deras närstående. Registrering i Palliativregistret har gjorts under flera år och vi har förbättrat oss på en del punkter och något sämre på vissa.

Alla patienter som avlider inom kommunal primärvård registreras av omvårdnadsansvarig sjuksköterska tillsammans med baspersonal. Under 2023 har den nationellt beslutade täckningsgraden på 70 % inte uppnått då endast 50% har registrerats. Det är mycket få kommuner i Västra Götaland som har uppnått beslutad täckningsgrad.

Resultatet nedan på kvalitetsindikatorerna är totalt för de som registrerats på Orust. Vi har fler dokumenterade brytpunktssamtal på korttidsenhet och ordinärt boende. Detta kan bero på att det på särskilt boende kan vara svårare för de boende att medverka på brytpunktssamtal och då blir det nej på frågan, även om tex anhöriga har haft samtal.

Det finns inget som tyder på att de patienter som inte har blivit registrerade i Svenska Palliativregistret skulle ha fått en sämre vård i livets slutskede. Inga klagomål från anhöriga har inkommit avseende vården i livets slutskede.

Kvalitetsindikator	Målvärde	Resultat	Riket
Dok. brytpunktssamtal	98,0	72,2	82
Ord. inj stark opioid vid smärtgenombrott	98,0	97,2	95,5
Ord. inj ångestdämpande vid behov	98,0	97,2	95
Smärtskattats sista levnadsvecka	100,0	75,0	65,5
Dok. munhälsobedömnings sista levnadsvecka	90,0	63,9	62,1
Utan trycksår (kategori 2–4)	90,0	83,3	86,1
Mänsklig närvaro i dödsögonblicket	90,0	83,3	83,0

Senior alert

Senior alert är ett kvalitetsregister med fokus på förebyggande arbete utifrån framförallt fyra riskområden; trycksår, undernäring, fall och munhälsa. Syftet är att strukturerat identifiera risker hos personer över 65 år, se bakomliggande faktorer, utforma förebyggande åtgärder och följa upp resultatet. Sjuksköterskan bedömer riskerna i kvalitetsregistret och sätter in åtgärder i samråd med patienten. Vid risk för fall har sjuksköterskan tagit kontakt med sjukgymnast/ fysioterapeut och/eller arbetsterapeut som gjort en bedömning om insatser krävs och vilka. Samtliga risker, mål, planering, åtgärder och uppföljning dokumenteras. Behovet av att arbeta förebyggande är stort och en förutsättning för patientsäkerheten. Ett prioriterat område för 2024 är att öka antalet registreringar i Senior alert samt att arbeta med riskbedömningar, åtgärd och uppföljningar.

På SÄBO är registreringarna närmare 100% där det framförallt behöver ökas med registreringar i hemtjänstområden och inom LSS.

4.4.4 Brukarundersökningar

Årets brukarundersökningar redovisar ett bra resultat, inom de områden ett utfall finns.

IFO totalt

Inget resultat på grund av för lågt deltagarantal.

Placerade barn och unga

Vi ser ett bra resultat gällande stöd och trygghet i familjehemmet. De områden med sämre resultat (bland de 25% sämsta i riket) handlar om stöd att planera sin framtid och vara med och bestämma om saker som är viktiga för hen i boendet. Även stöd att klara sin skola/praktik kan förbättras.

LSS Gruppboende

Vi har förbättrat flera resultat inom gruppboende inom trivsel, inflytande, rätt stöd och förtroende för personal. Vi kan också se att vi har ökat utfallet inom kommunikation avseende att personalen pratar så att brukaren förstår, medan vi har försämrat resultatet avseende personal förstår brukaren. Ytterligare område där vi redovisar ett något sämre resultat är inom omtanke och trygghet.

LSS Daglig verksamhet

Daglig verksamhet har förbättrat sina resultat inom samtliga områden. Vårt utfall varierar mellan de 25% bästa i riket och några bland de mittersta 50%.

Äldreomsorg

Inom hemtjänst är merparten av områdena förbättrade. Fortfarande är det möjlighet att påverka tider som redovisar ett sämre resultat. Inom särskilt boende är resultatet något sämre, men förtroende för personal har ökat, likaså resultat gällande måltidsmiljö (från 56% till 62%).

4.4.5 Kommunens kvalitet i korthet (KKiK)

När det gäller KKiK (Kommunens Kvalitet i Korthet) så ser vi att vi har förbättrat våra resultat på flera indikatorer jämfört med tidigare mätningar.

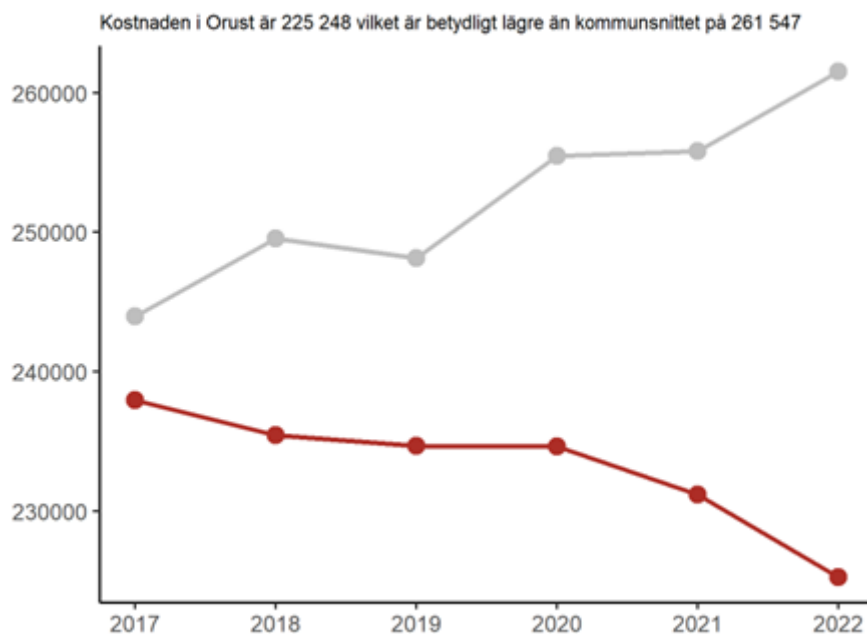
En stor förbättring ser vi från brukarbedömningar inom LSS, där resultatet för brukaren trivs alltid hemma (boende LSS) har gått från 75%-89 och brukaren får bestämma om saker som är viktiga (daglig verksamhet) har gått från 62% till 90%. Denna förbättring ses till största del vara ett resultat av de utbildningsinsatser som genomförts inom verksamheterna, för ett stärkt fokus på brukarnas välbefinnande och delaktighet.

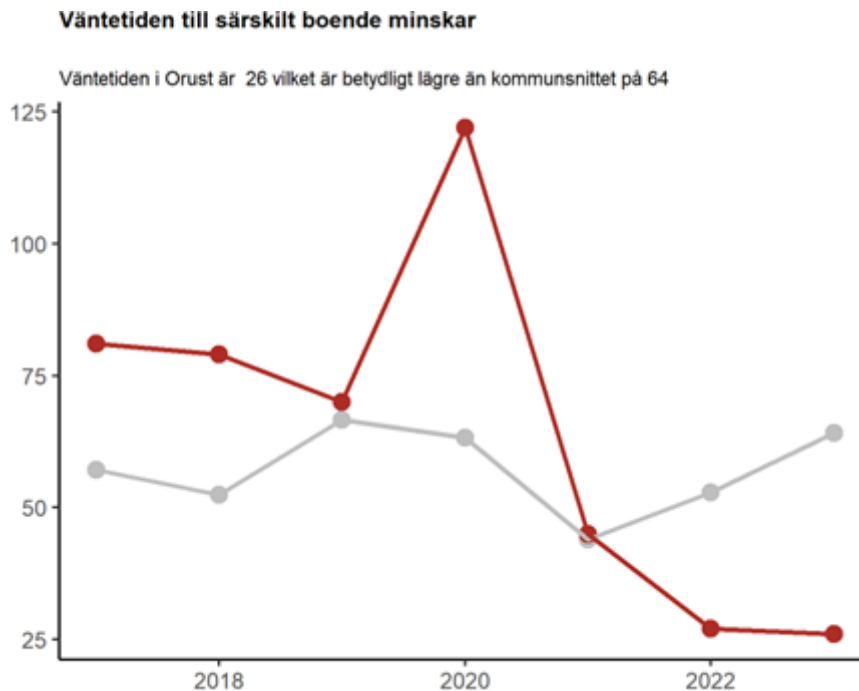

Nyckeltal	2019	2020	2021	2022	2023
Brukarbedömning individ- och familjeomsorg totalt - förbättrad situation, andel (%)	78	92			
Ej återaktualiserade vuxna personer med försörjningsstöd ett år efter avslutat försörjningsstöd, andel (%)	76	93	77	75	83
Väntetid i antal dagar från ansökan vid nybesök till beslut inom försörjningsstöd, medelvärde		18	29	22	19
Kostnad individ- och familjeomsorg, kr/inv	4 547	4 607	4 382	4 227	
Brukarbedömning boende LSS totalt - Brukaren trivs alltid hemma		65	80	75	89
Brukarbedömning daglig verksamhet LSS - Brukaren får bestämma om saker som är viktiga, andel (%)		83	94	62	90
Kostnad funktionsnedsättning totalt (SoL, LSS, SFB), minus ersättning från FK enl SFB, kr/inv	7 333	7 843	7 815	8 234	
Väntetid i antal dagar från ansökningsdatum till första erbjudet inflyttningsdatum till särskilt boende, medelvärde	70	122	45	27	26
Personalkontinuitet, antal personal som en hemtjänsttagare med minst 2 besök dagligen möter under 14 dagar, medelvärde	15	16	17	17	18
Brukarbedömning särskilt boende äldreomsorg - helhetssyn, andel (%)	80	83		80	77
Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg - helhetssyn, andel (%)	90	90		88	91
Sjuksköterskor/plats i boende för särskild service för äldre, vardagar, antal	0,04			0,05	0,05
Kostnad äldreomsorg, kr/inv 80+	234 673	234 633	231 203	225 248	

Orust kommun har också tre nyckeltal där resultatet är bra samtidigt som trenden är positiv, varav två är inom sektor omsorg:

Kostnaden för äldreomsorgen per invånare 80+ minskar

4.4.6 Öppna jämförelser

Socialstyrelsen publicerar årligen öppna jämförelser utifrån en mängd indikatorer som visar på kvalitet inom socialtjänst och hälso- och sjukvård i hela Sverige. Öppna jämförelser ger insyn och kan användas för analys, uppföljning och utveckling inom verksamheterna.

En årlig genomgång av kommunens inrapporterade data, i jämförelse med övriga riket och de mål som Socialstyrelsen följer upp ger ett bra underlag för fortsatt verksamhetsutveckling.

Öppna jämförelser presenteras utifrån kvalitetsområdena:

- Tillgänglighet
- Helhetssyn och samordning
- Kunskapsbaserad verksamhet
- Självbestämande och integritet
- Trygghet och säkerhet

Sammantaget har Orust kommun goda resultat när det gäller tillgänglighet. Denna indikator möter exempelvis tillgänglighet utanför kontorstid, där vi har socialjouren tillhands.

Helhetssyn och samordning har indikatorer gällande samverkan och interna rutiner. Mycket av detta har vi på plats, men vi kan se att vi behöver förtydliga flera interna samverkanspunkter. Detta arbete är påbörjat genom revidering av rutin för intern samverkan.

Inom kunskapsbaserad verksamhet finner vi indikatorer gällande exempelvis standardiserade bedömningsinstrument inom missbruk och våld i nära relation. Även här är flera punkter uppfyllda. Under 2023 har samtliga handläggare utbildats i FREDA-kortfrågor, vilket möjliggör att screena för våld i fler ärenden.

Självbestämmande och integritet nämner exempelvis genomförandeplaner, som vi identifierade som ett utvecklingsområde inför 2023. Vi har förbättrat våra resultat här till 2024 års mätning.

Trygghet och säkerhet visar på flera punkter att vi behöver förtydliga rutin för samordnad individuell plan. Vi har rutin för detta, men det syns inte i redovisningen vilket vi behöver titta vidare på.

4.5 Öka riskmedvetenhet och beredskap

Behov och förutsättningar kan förändras inom kort tid vilket innebär att verksamheten måste ha beredskap för snabba förändringar. En genomgång av våra styrdokument för krisberedskap behöver göras för att kartlägga vilka utvecklingsbehov vi har inom området. Vi har sedan tidigare identifierat ett behov av kontinuitetsplaner för våra verksamheter, något som vi tyvärr fortfarande inte har på plats.

För att uppnå robust och anpassningsbar hälso- och sjukvårdsverksamhet där uppdraget klaras med hög patientsäkerhet och god arbetsmiljö under både förväntade och oväntade förhållanden behöver vi skapa plan för beredskapslager med skyddsutrustning, hjälpmedel, läkemedel och sjukvårdsutrustning. Identifiera risker samverka internt och med andra vårdgivare.

En inventering av skyddsutrustning gjordes i kommunen på uppdrag av Socialstyrelsen, då de fått i uppdrag att skyndsamt stärka hälso- och sjukvårdens grundläggande förmåga att hantera händelser med vissa farliga ämnen.

5 Mål, strategier och utmaningar för kommande år

Under 2024 kommer fokus till stor del vara det fortsatta arbetet med nära vård.

Vår lokala handlingsplan till "Agera för säker vård" beslutades under 2023 och ett stort arbete med implementering av aktiviteterna i handlingsplanen är under planering. Det kommer innebära ett arbete med utökad personcentrerad vård och omsorg samt arbetet med våra kvalitetsregister. Arbetet behöver förtydligas både gällande utförande och uppföljning. Gällande personcentrerad vård inom sektor omsorg, behöver detta definieras och kartläggas.

En uppdatering av vårt digitala stöd för ledningssystemet kommer göras, med syfte att förenkla planering och uppföljning av arbetet för enhetscheferna. Leverantören har också gjort vissa förändringar för att mer anpassa utifrån den nationella handlingsplanen "Agera för säker vård" vilket är viktigt att vi får in i vårt flöde.

Avvikelsehanteringen behöver fortsatt uppmärksamhet. Det är ett prioriterat område och ett utbildningsmaterial kommer tas fram för att kunna användas i våra verksamheter. Det ska vara lätt och självklart att göra avvikelser.

Kvalitetsutvecklare och MAS kommer under 2024 boka in träffar med de operativa ledningsgrupperna för att förbättra och förtydliga planering och uppföljning av det systematiska kvalitetsarbetet. På detta sätt fångar vi också in nyanställda chefer.

Övriga åtgärder som är aktuella för 2024:

- Information om e-tjänst för synpunkter och klagomål
- Kontinuerligt följa upp att brytpunktssamtal utförs och dokumenteras
- Kontinuerligt följa upp så de patienter som av läkare bedöms ha behov, har en aktuell medicinsk vårdplan
- Kontinuitetsplaner behöver tas fram för våra verksamheter

2024-02-05

KS/2023:1216

Kommunförvaltningen
Catrin Frick
telefon 0709-95 08 96
e-post: catrin.frick@orust.se

Beslut om antagande av Ändring genom utökning av fastigheten Svanesund 3:188 inom byggnasplan för del av Svanesunds samhälle

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att:

Anta detaljplan för Ändring genom utökning av fastigheten Svanesund 3:188 inom byggnadsplan för del av Svanesunds samhälle.

Sammanfattning av ärendet

Syftet med ändringsplanen är att utvidga fastigheten Svanesund 3:188 för att legalisera pågående användning av parkeringsyta. Gällande detaljplan fastställdes 2023-02-22. Även i denna plan hade syfte enligt ovan men då grundkartan inte fullt ut stämde med pågående användning gör denna ändringsplan för att marköverlåtelsen ska möjliggöras.

Planförslaget har varit föremål för samråd och granskning och har bedrivits med standardförfarande eftersom ändringen är förenlig med översiktsplanen och bedöms inte medföra betydande miljöpåverkan.

Den föreslagna detaljplaneändringen bedöms på ett ändamålsenligt sätt svara mot en önskad utveckling av platsen och planförslaget kan antas i enlighet med 5 kap 27 § plan- och bygglagen.

Utredning

Kommunstyrelsen fattade 2023-01-25 § 43 beslut om antagande av Ändring av byggnadsplan för Svanesunds samhälle. Syftet med ändringsplanen var att

- Medge utökad byggrätt för att möjliggöra permanentboende
- Legalisera pågående markanvändning
- Komplettera kommunalt verksamhetsområde för VA

På grund av att grundkartan inte fullt ut överensstämde med pågående markanvändning uppstod ett ritfel på plankartan varvid en yta på 12 kvm inom kommunens fastighet

2024-02-05

KS/2023:1216

Svanesund 2:2 inte överfördes till kvartersmark. Då Svanesund 2:2 utgör allmän plats kan överlåtelse inte genomföras inom ramen av gällande plan.

Aktuellt ärende Ändring genom utökning av fastigheten Svanesund 3:188 inom byggnadsplan för del av Svanesunds samhälle avser att legalisera pågående markanvändning av den yta på 12 kvm som används som parkering idag till kvartersmark och att därmed möjliggöra den avtalade marköverlåtelsen mellan Svanesund 2:2 och Svanesund 3:188. Syftet med föreslagen aktuell ändring stämmer helt överens med gällande plan.

Nuläge

Idag parkerar ägaren till Svanesund 3:188 sina bilar på del av Svanesund 2:2, ett förhållande som såväl gällande plan som förslag till ändring har syftet att legalisera.

Bedömning

Förslaget till ändring av 12 kvm av allmän platsmark inom Svanesund 2:2 till kvartersmark tillhörande fastigheten Svanesund 3:188 bedöms svara mot önskad utveckling på platsen och uppfylla syftet i gällande plan samt inte medföra olägenheter eller påverkan på miljön.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-05

Planbeskrivning, 2024-02-08

Plankarta, 2024-02-08

Granskningsutlåtande, 2024-01-31

Beslutet skickas till

Båtklubben

Enhet för fritid

Ekonomienheten

ORUST KOMMUN
Kommunförvaltningen

Carina Johansson
Sektorchef

Rickard Karlsson
Planchef

Planbeskrivning

Ändring genom utökning av fastigheten Svanesund 3:188 inom byggnadsplan för **DEL AV SVANESUNDS SAMHÄLLE**

Antagandehandling

Orust kommun
Västra Götalands län

Upprättad den 8 februari 2024, av
Sektor samhällsutveckling, Orust kommun

Diarienummer KS/2023:1216

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Planhandlingar	2	Dagvatten	7
Läsinstruktioner	3	Bebyggelse	7
Planprocessen	3	Trafik.....	7
Planförfarande.....	3	Vatten och avlopp.....	7
Handläggning	3	Miljö	8
Medverkande	3	Föreslagen ändring	8
Beskrivning av detaljplanen	4	Genomförandefrågor	9
DetaljPlanens syfte och huvuddrag.....	4	Organisatoriska frågor.....	9
Detaljplanens Historik	4	Genomförandetid.....	9
Läge och areal.....	4	Huvudmannaskap.....	9
Markägoförhållanden	4	Aktörer och avtal	9
Ställningstaganden	5	Ansvarsfördelning	9
Översiktsplan.....	5	Dispenser och tillstånd	9
Gällande detaljplan inom planområdet	5	Fastighetsrättsliga frågor.....	10
Förenlighet med miljöbalken	5	Fastighetsbildning.....	10
Riksintressen.....	5	Ekonomiska frågor	10
Miljökvalitetsnormer	6	Plankostnader.....	10
Strandskydd.....	7	Ekonomiska konsekvenser för kommunen	10
Förutsättningar	7	Ekonomiska konsekvenser för övriga fastighetsägare	10
Mark, vatten och vegetation.....	7		
Geotekniska förhållanden och stabilitet.....	7		

PLANHANDLINGAR

Till detaljplanen hör följande handlingar

- Plankarta, 2024-02-08
- Planbeskrivning (denna handling)
- Grundkarta, 2022-05-20, reviderad 2023-12-28
- Fastighetsförteckning, 2023-10-16
- Samrådsredogörelse, 2023-12-20
- Granskningsutlåtande, 2024-01-31

LÄSINSTRUKTIONER

Planbeskrivningen anger syftet för detaljplanen och förklarar innehållet för att detaljplanen ska kunna tolkas och genomföras. Planbeskrivningen är ordnad efter förutsättningar, planförslag, förändringar och genomförandefrågor. Denna handling läses tillsammans med Ändring av byggnadsplan för del av Svanesunds samhälle (laga kraft 2023-02-22).

PLANPROCESSEN

PLANFÖRFARANDE

När ett förslag till en detaljplan upprättas ska kommunen *samråda* med bland andra länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten, kända sakägare och boende som berörs. Syftet är att förbättra beslutsunderlaget genom att samla in kunskap om det aktuella planområdet. Synpunkterna som inkommit under samrådsperioden sammanfattas och besvaras i en samrådsredogörelse. När ett förslag till detaljplan har varit på samråd och kommunen bearbetat det utifrån information och synpunkter som framkommit ska planförslaget vara tillgängligt för *granskning* inför beslut om antagande. Granskningens syfte är att visa det bearbetade planförslaget som kommunen har för avsikt att anta och samtidigt ge berörda intressenter en sista möjlighet att lämna synpunkter.

Efter granskningen sammanställer och besvarar kommunen de skriftliga synpunkter som har inkommit i ett *granskningsutlåtande*. Därefter kan detaljplanen *antas*. En detaljplan får *laga kraft* tidigast tre veckor efter att beslutet att anta planen, om inget överklagande har inkommit inom överklagandetiden.

Ändringen av detaljplanen är förenlig med översiktsplanen och bedöms inte medföra betydande miljöpåverkan. Ändringen bedöms inte heller vara av betydande intresse för allmänheten eller i övrigt av stor betydelse.

Standardförfarande

Planprocessen över standardförfarande, hämtad från Boverket.

HANDLÄGGNING

Planhandlingarna har varit på samråd enligt 5 kap. 11 §, PBL under tiden 15 november 2023 – 6 december 2023 och på granskning under tiden 15 januari – 29 januari 2024 enligt 5 kap 18 § plan- och bygglagen. Inkomna yttranden redovisas och besvaras i sammanfattad form i samrådsredogörelse respektive granskningsutlåtande.

MEDVERKANDE

Planhandlingarna har utarbetats av Catrin Frick, Inger Bergström och Emma Löfblad, konsulter på AL Studio. Medverkande har varit Rickard Karlsson på planenheten och Erik Ysander på Mark- och exploateringsenheten på Orust kommun.

BESKRIVNING AV DETALJPLANEN

DETALJPLANENS SYFTE OCH HUVUDDRAG

Ändringen av detaljplanen genomförs med syfte att anpassa plankartan till rättad grundkarta avseende en anlagd parkeringsyta på den kommunalt ägda fastigheten Svanesund 2:2, i anslutning till den privatägda fastigheten Svanesund 3:188.

För att få en ändamålsenlig planering av fastigheten, så att kommunen som markägare har möjlighet att sälja eller upplåta det aktuella området till ägaren av Svanesund 3:188 i enlighet med det upprättade avtalet, behöver enklare ändringar göras genom tillägg till gällande detaljplan i form av utökade kvartersmått om 12 m².

DETALJPLANENS HISTORIK

Utskottet för samhällsutveckling beslutade den 13 december 2022 att godkänna förslag till ändring av byggnadsplan för del av Svanesunds samhälle och att överlämna förslaget till kommunstyrelsen för antagande. Kommunstyrelsen beslutade den 25 januari 2023 att anta förslaget till detaljplan enligt 5 kap 27 § plan- och bygglagen.

LÄGE OCH AREAL

Området är beläget strax söder om Svanesund, på Orust sydöstra sida, i ett bostadsområde som karaktäriseras av en relativt välbevarad fritidshusbebyggelse med en del om/utbyggda fastigheter.

Området är cirka 1600 m² och består av fastigheten Svanesund 3:188 samt mindre del av Svanesund 2:2.

Översiktskarta, Svanesundsområdet utpekad med röd markering.

MARKÄGOFÖRHÅLLANDEN

Planområdet omfattar den privatägda fastigheten Svanesund 3:188 och del av den kommunala fastigheten Svanesund 2:2 som parkeringsytan berör.

Riksintresse för högexploaterad kust (4 kap. MB)

Bohusläns kustområde söder om Lysekil är enligt MB 4 kap 4 § i sin helhet av riksintresse med hänsyn till områdets stora natur- och kulturvärden. Området inkluderar hela kusten runt Orust och då även Svanesund. Enligt bestämmelserna i Miljöbalken får ingrepp i miljön endast göras om det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar värdena. Genom att planändringen inte innebär någon ny exploatering utan endast berör mark som redan är ianspråktagen bedöms vare sig friluftslivets intressen eller naturvärden skadas.

Riksintresse för friluftsliv (3 kap. MB)

Del av aktuellt planområde ligger inom riksintresset för friluftsliv (Havstensfjorden och dess omgivande stränder; FO 15), på grund av särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser i natur- och kulturmiljöer och särskilt goda förutsättningar för vattenanknutna friluftaktiviteter och därmed berikande upplevelser. Enligt 3 kap 6 § Miljöbalken ska dessa områden/miljöer så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka områdenas karaktär. Riksintresse för friluftsliv bedöms inte påverkas av planändringen eftersom inga större ändringar görs på allmän platsmark.

MILJÖKVALITETSNORMER

Miljö kvalitetsnormer (MKN) är föreskrifter i miljöbalken om viss lägsta miljö kvalitet för mark, vatten, luft eller miljön i övrigt inom ett geografiskt område. Miljö kvalitetsnormerna omfattar bland annat föroreningar i utomhusluft, vatten, olika parametrar i fisk- och musselvatten samt omgivningsbuller.

Miljö kvalitetsnormer för utomhusluft

Med hänsyn till den relativt låga trafikbelastningen, den glesa bebyggelsen och den stora luftomsättningen bedöms inte miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft överskridas inom något av Orust samhällen. Aktuellt förslag bedöms därmed inte medföra att miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft överskrids.

Miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten

Normerna för fiskvatten ska skydda fiskpopulationer mot utsläpp av sådana föroreningar i vatten som kan leda till att vissa arter minskar i antalet eller dör ut. Normerna för musselvatten avser att skydda vissa populationer av skaldjur i kustvatten och brackvatten från olika utsläpp av förorenade ämnen. Aktuellt förslag bedöms inte kunna påverka normerna för fisk- och musselvatten.

Miljö kvalitetsnormer för omgivningsbuller

Normen avser att skydda från skadliga effekter på människors hälsa från störande omgivningsbuller från vägar, järnvägar, flygplatser och industriell verksamhet. Aktuellt förslag bedöms inte medföra att normen kommer att överskridas.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Normerna för vattenresurser är av målkarakter och syftar till att en viss vattenkvalitet skall uppnås vid en viss angiven tidpunkt i framtiden. Planområdet berör kustvattnet Halsefjorden som idag har måttlig ekologisk status. Kvalitetskravet är att vattenförekomsten ska uppnå god ekologisk status till

2027. En betydande negativ påverkan i vattnet uppkommer genom övergödning p.g.a. belastning av näringsämnen. Aktuellt förslag bedöms inte påverka miljö kvalitetsnormen för Halsefjorden.

STRANDSKYDD

Strandskyddet syftar till att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten, enligt miljöbalken 7 kapitlet 13 §.

I gällande plan från 1961 finns inget strandskydd. Vid ändring av en detaljplan inträder inte strandskyddet.

FÖRUTSÄTTNINGAR

MARK, VATTEN OCH VEGETATION

Aktuellt planområde omfattas inte av några särskilt utpekade naturvärden. Det finns heller inga kända problem med dagvatten- och skyfallshantering inom området idag.

GEOTEKNISKA FÖRHÅLLANDEN OCH STABILITET

I samband med planarbete för Ändring av byggnadsplan för del av Svanesunds samhälle (Dp Ä 211-058) har en geoteknisk undersökning genomförts på detaljerad nivå. Resultatet från undersökningen visar att geotekniska förhållanden är goda i aktuellt planområde och bedöms inte påverkas av planändringen.

DAGVATTEN

I området sker största delen av dagvattenhanteringen genom infiltration på tomter och naturmark samt genom att avleda till öppna diken i anslutning till vägarna samt ner till havet då transportsträckan är kort. Fastighetsägare ansvarar för avvattning av egen tomt och väghållare ansvarar för diken inom vägområdet.

BEBYGGELSE

Bebyggelsestrukturen i området Skogslyckan/Hals består av relativt stora tomter som i huvudsak inrymmer friliggande villabebyggelse i en våning. Bebyggelsekaraktären består av äldre och mer modern fritidshusbebyggelse i kombination med ett antal byggnader som bedöms vara av särskilt värde ur kulturhistorisk synpunkt.

TRAFIK

Planområdet nås med enskild väg, Skogslyckevägen, från anslutning till statlig väg 770 som sträcker sig från Svanesund till Hälleviksstrand på Orust västra sida. Skogslyckevägen är asfalterad och i gott skick. Parkering sker på den egna fastigheten.

VATTEN OCH AVLOPP

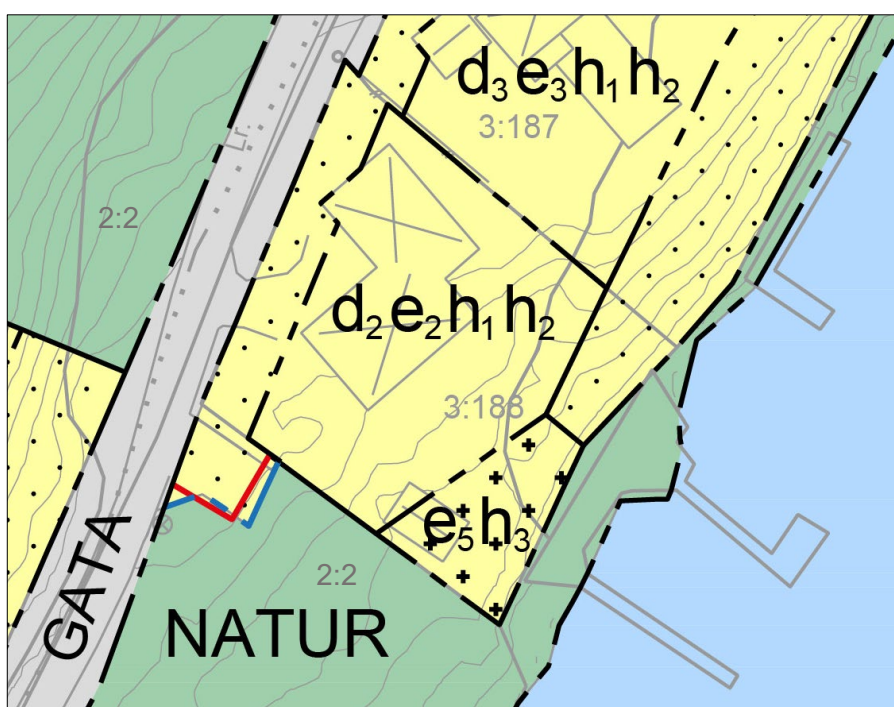
Fastigheten inom planområdet är ansluten till det kommunala vatten- och avloppsnätet.

MILJÖ

Den avsedda ändringen av detaljplanen görs inom en bebyggd bostadsfastighet inom ett befintligt bebyggelseområde. Kommunens bedömning är att ett genomförande av ändring av detaljplanen inte kommer medföra någon betydande miljöpåverkan och en miljöbedömning bedöms därmed inte vara aktuellt.

FÖRESLAGEN ÄNDRING

Ändringsplanen har utformats för att legalisera planstridig användning. I den antagna plankartan är det utökade kvartersmättet 69 m² vilket genom ändringen justeras till 81 m² för att göra parkeringsytan planerlig.

Röd linje i kartan visar användningsgräns i den 25 januari 2023 antagna plankartan. Blå linje visar föreslagen dragning.

Syftet med planförslaget är att göra ändringar genom tillägg till gällande detaljplan i form av justering av användningsgränsen på, redan ianspråktagen, allmän platsmark. Detta för att legalisera pågående markanvändning. Genomförandetiden för ändringen är densamma som för gällande detaljplan. Förslaget strider inte mot översiktsplanens intentioner och bedöms inte ha någon påverkan på omgivningens natur- eller kulturmiljö.

GENOMFÖRANDEFRÅGOR

Texten nedan syftar till att klargöra de organisatoriska, fastighetsrättsliga, ekonomiska och tekniska åtgärder som behövs för att ändringsplanen skall kunna genomföras. Den har ingen egen rättsverkan. Ändringsplanens bindande föreskrifter framgår i stället av plankartan och planbestämmelserna. Nedan förtydligas ändringsplanens syfte utifrån genomförandesynpunkt.

ORGANISATORISKA FRÅGOR

Genomförandetid

Genomförandetiden är 10 år från 2023-02-22, det datumet gällande detaljplanen vann laga kraft.

Om kommunen inte ändrar eller upphäver planen efter genomförandetidens utgång, fortsätter den att gälla och ge byggrätt som tidigare. Efter genomförandetidens utgång får kommunen större möjligheter att ersätta, ändra eller upphäva planen om så bedöms lämpligt, eftersom de outnyttjade rättigheter som uppkommit genom planen inte längre är ”ekonomiskt garanterade”.

Huvudmannaskap

Enligt bestämmelser i plan- och bygglagen får kommunen, om det finns särskilda skäl, överlåta ansvaret för allmänna platser till enskilda. Inom Orust kommun är all allmän plats av tradition enskild, även i kommunernas tätorter. Vi pågående planläggning av centralt belägen mark i tätort föreslås dock kommunalt huvudmannaskap. Särskilt skäl för enskilt huvudmannaskap är att området är ett utpräglat villaområde utan kommunal service eller andra verksamheter samt att angränsande detaljplaner har huvudmannaskap för allmänna platser.

Då planändringen medför att ingen allmän plats återstår inom planområdet är frågan om huvudmannaskap inte aktuellt.

Aktörer och avtal

Markägare

Planområdet består av en privatägd bostadsfastighet och en mindre del av allmän plats som är kommunalt ägd.

Ansvarsfördelning

Allmän plats

Planändringen medför att allmän plats övergår till kvartersmark vilket medför att ingen allmän plats återstår inom planområdet.

Kvartersmark

Fastighetsägaren ansvarar för utbyggnad enligt detaljplan inom kvartersmark.

Dispenser och tillstånd

Berörd fastighetsägare eller nyttjanderättshavare ansöker om och bekostar samtliga erforderliga tillstånd (bygglov, tillstånd/dispens enligt miljöbalken m.m.) som erfordras för verksamhet och/eller för åtgärder inom sin fastighet.

Respektive tillståndsmyndighet tar ut taxa för att behandla tillståndsansökan.

FASTIGHETSÄTTSLIGA FRÅGOR

Fastighetsbildning

Den del av detaljplanen som föreslås ändras utgörs idag av allmän platsmark. Justeringar i kvartsmark innebär att planen gör att pågående användning ges planstöd och möjliggör att denna yta regleras till bostadsfastighet.

Fastighet	Övertar mark från	Preliminär yta, m ²
Svanesund 3:188	Svanesund 2:2	12

Tillsammans med tidigare ändringsplan möjliggör detaljplanen en marköverföring av totalt 81 kvm till Svanesund 3:188 från Svanesund 2:2.

EKONOMISKA FRÅGOR

Plankostnader

Framtagande av denna planändring finansieras av kommunen.

Ekonomiska konsekvenser för kommunen

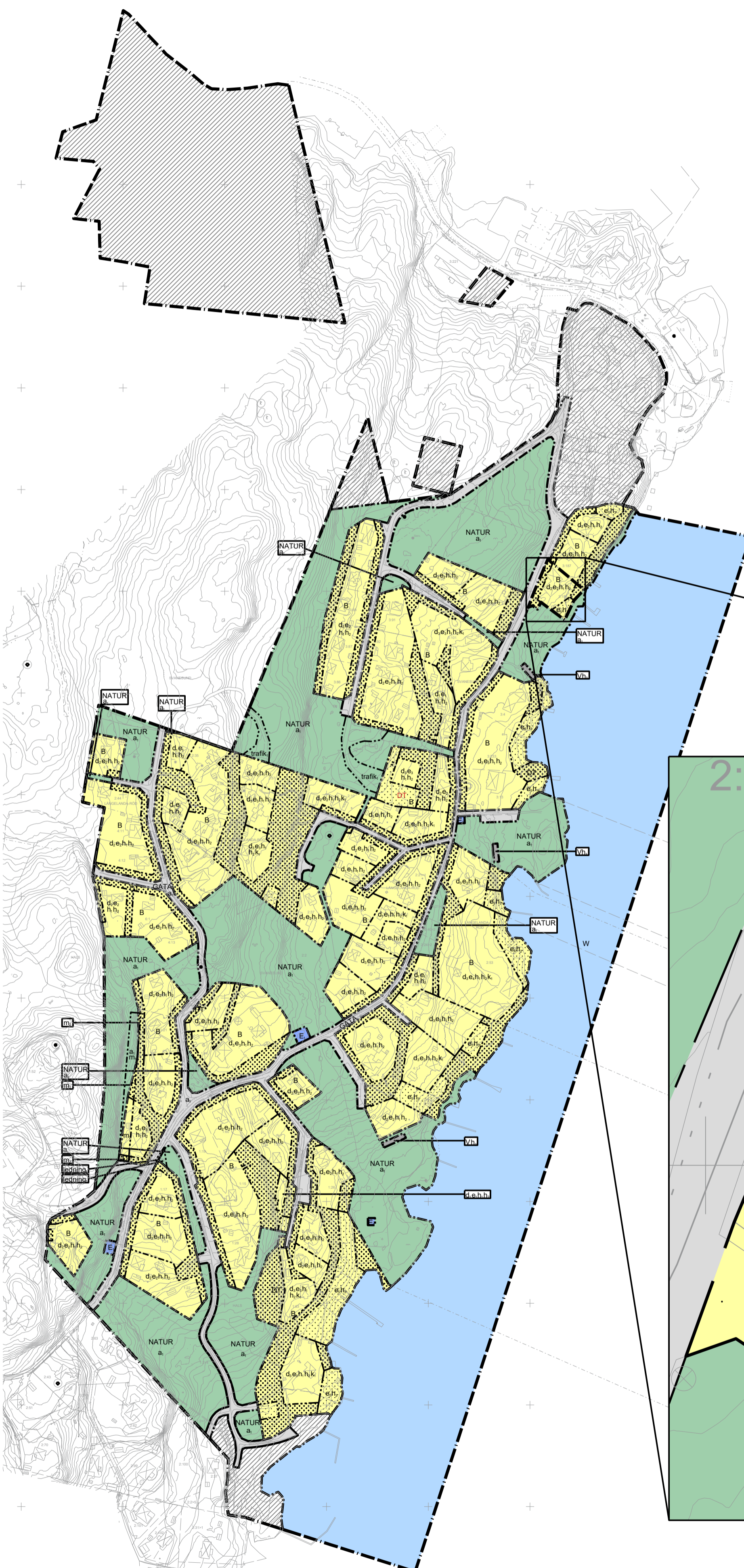
Kommunen kan som ägare av Svanesund 2:2 få intäkter för markförsäljning.

Ekonomiska konsekvenser för övriga fastighetsägare

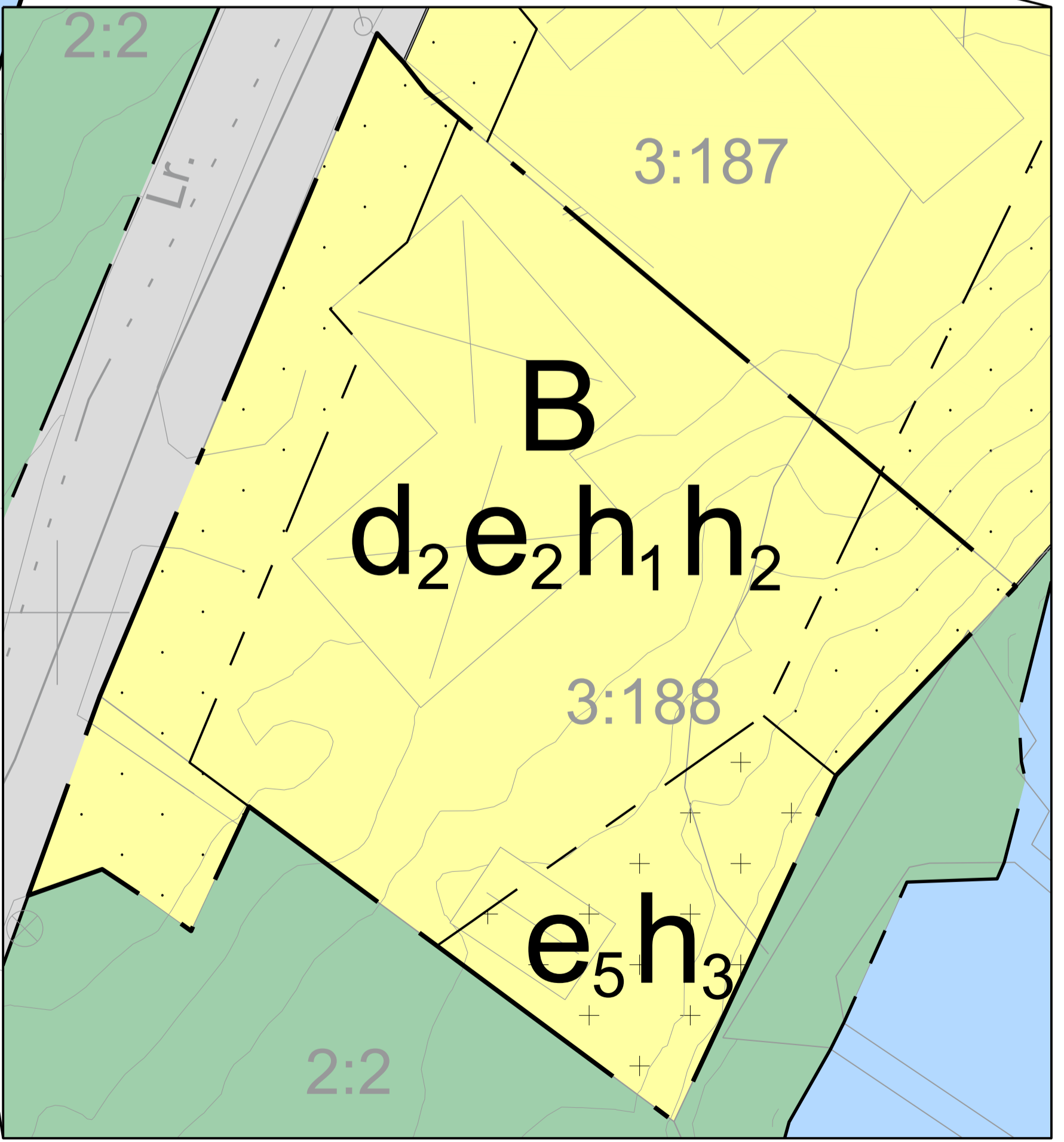
Vid överlåtelse av mark betalar ägaren till Svanesund 3:188 ersättning för marken samt förräntningskostnad till Lantmäteriet.

Orust kommun 47380 HENÅN
Kommunhuset, Ävägen 2-6 telefon 0304-33 40 00
kommun@orust.se www.orust.se

ÄNDRING AV BYGGNADSPAN FÖR DEL AV SVANESUNDS SAMHÄLLE
SKALA 1:3000 (A1) / 1:6000 (A3)

PLANKARTA
SKALA 1:250 (A1) / 1:500 (A3)

PLANBESTÄMMELSER

Detta är en ändring av plan Förslag till byggnadsplan för Svanesunds samhälle. Underliggande detaljplan ska läsas jämsides.

Följande gäller inom områden med nedanstående beteckningar. Endast angiven användning och utformning är tillåten. Där beteckning saknas gäller bestämmelsen inom hela planområdet.

GRÄNSBETECKNINGAR

- — — — — Planområdesgräns
- - - - - Användningsgräns
- - - - - Egenskapsgräns

ANVÄNDNING AV MARK OCH VATTEN

Kvartersmark

- B Bostäder.

EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR KVARTERSMARK

Begränsning av markens utnyttjande

- Marken får inte förses med byggnad
- Marken får endast förses med komplementbyggnad

Fastighetsstorlek

d_2 Minsta fastighetsstorlek är 1000 m²

Höjd på byggnadsverk

- h_1 Högsta byggnadshöjd är 4,6 meter för huvudbyggnad. Beräkningsgrundande fasad utgörs av husets långsida, takkupa som är mindre än 1/3 av byggnadens fasad ska inte beaktas vid beräkningen av byggnadshöjden.
- h_2 Högsta byggnadshöjd är 3,6 meter för komplementbyggnad
- h_3 Högsta byggnadshöjd är 3 meter

Utnyttjandegrad

- e_2 Största bruttoarea är 270 kvadratmeter per fastighet, varav huvudbyggnad får utgöra 250 kvadratmeter
- e_5 Största byggnadsarea är 15 kvadratmeter

Befintlig byggnad som vid denna planändrings lagakraftvinnande avviker från detaljplanens bestämmelser ska vid bygglovsprövning inte hanteras utifrån planstridigt utgångsläge.

Markens anordnande och vegetation

Permanenta slänter som skapas ska utföras med släntlutning 1:2 eller flackare.

Placering

Huvudbyggnad ska placeras minst 4,0 meter från fastighetsgräns. Komplementbyggnad ska placeras minst 1,5 meter från eller sammanbyggas över tomtgräns.

Skydd mot störningar

Från släntkrön och 2 m bakom krön skall slänten vara obelastad. Övrig mark får inte tillföras mer belastning än 20 kPa.

Takvinkel

Största takvinkel är 38 grader.

Utformning

Endast en- och tvåbostadshus. Endast friliggande Bostadshus.

GENOMFÖRANDETID

Genomförandetiden är 10 år från 2023-02-22, laga kraft-datum för detaljplan Å 211-058, Ändring av byggnadsplan för del av Svanesunds samhälle.

UPPLYSNINGAR

- Lokalt omhändertagande av dagvatten bör tillämpas i den mån det finns förutsättningar för det inom fastigheten.
- Genomsläppliga markbeläggningar bör i möjligaste mån användas.
- Det finns ledningar i området som inte reglerats. Innan bygglov ges bör befintliga ledningar inventeras.
- Yta för fastighetsstorlek avser landareal.
- Planområdet gäller endast inzoomad bild.

BETECKNINGAR PÅ GRUNDKARTA

- Traktgräns
- Fastighetsgräns
- Ägostagsgräns
- Vägkant
- Vägkant på tomt
- Stig
- Häck
- Stödmur
- Stenmur
- Staket
- Ei-stolpe/Ledning
- Dike med flödespil
- Höjdkurva
- Servitut
- Ledningsrätt
- Gemensamhetsanl.
- Kulturhistorisk lämning
- Vågräcke
- Gränspunkt
- ⊗ Belysningsstolpe
- ⊗ Elskåp
- ⊗ Lövskog
- Barrskog
- Berg
- Flaggstäng
- Brunn
- Servitut, gällande
- Övrig kulturhistorisk lämning
- Lämning, ingen antikvarisk bedömning
- ⊗ Bostadshus, takkontur
- ⊗ Bostadshus, husliv
- ⊗ Uthus/Garage, takkontur
- ⊗ Skärmtak, takkontur
- ⊗ Altan
- ⊗ Trappa
- ⊗ Gemensamhetsanläggning
- ⊗ Servitut
- ⊗ Servitut
- ⊗ Ledningsrätt
- ⊗ 2:87 Fastighetsbeteckning

UPPLYSNINGAR GRUNDKARTA

Kartan upprättad genom fältkomplettering av befintlig primärkarta. Fastighetsredovisning och rättigheter från Lantmäteriets digitala registerkarta. Fastighetsredovisningen har inte rättsverkan, beslut i Lantmäterihandlingar gäller.

Kommun: Orust
Län: Västra Götaland

Koordinatsystem
Plan: Sweref99 12 00
Höjd: RH 2000

Upprättad av: S.D / M.W / F.C
Datum: 2022-05-19, reviderad 2023-12-28

ANTAGANDEHANDLING

- Planhandlingarna består av:
 - Plankarta med bestämmelser, denna handling
 - Planbeskrivning
- Övriga handlingar:
 - Fastighetsförteckning

Ändring genom utökning av fastigheten
Svanesund 3:188 inom byggnadsplan för del av Svanesunds samhälle
upprättad 2024-02-08

Rickard Karlsson
Planchef

Catrin Frick
Plankonsult

PLANKARTA

Beslut	Samråd	Granskning	Antagande	Laga kraft	Rättad	Upprättad med begränsat förhållande enligt plan- och bygglagen (PBL 2010:900) i dess lydelse efter 1 januari 2015
-	-	-	-	-	-	

Dnr: KS/2023:1216

Granskningsutlåtande

**Ändring genom utökning av fastigheten
Svanesund 3:188 inom byggnadsplan för
DEL AV SVANESUNDS SAMHÄLLE**

Antagandehandling

Orust kommun, Västra Götalands län

Upprättad den 31 januari 2024 av
Sektor samhällsutveckling, Orust kommun

Diarienummer KS/2023:1216

HUR GRANSKNINGEN BEDRIVITS

Planhandlingarna har varit föremål för granskning enligt 5 kap 18 § plan- och bygglagen under tiden 15 januari 2024 – 29 januari 2024.

Inkomna yttranden från Länsstyrelsen och Lantmäteriet sammanfattas och besvaras i detta granskningsutlåtande. Fastighetsägare ur granskningskretsen har inte inkommit med något yttrande.

LÄSINSTRUKTIONER

Granskningsutlåtandet innehåller en sammanställning av inkomna synpunkter under granskningsperioden samt redovisning av kommunens ställningstaganden och förslag med anledning av synpunkterna.

Yttranden är redovisade i normal text och kommunens svar är redovisad i kursiv text.

Samtliga yttranden finns i sin helhet i kommunens fysiska och digitala arkiv.

SAMMANFATTNING

Planen har upprättats med standardförfarande. Granskning har hållits med Länsstyrelsen, Lantmäteriet och berörda grannar.

INKOMNA YTTRANDE

Kommunen undviker att skriva ut personuppgifter i dokumentet och anger därför endast fastighetsbeteckningar.

YTTRANDEFÖRTECKNING

MYNDIGHETER	4
Lantmäteriet	4
Länsstyrelsen	4

MYNDIGHETER

LANTMÄTERIET

Yttrande nummer 2.1

Delar av planen som bör förbättras

Genomförandetid

Lantmäteriet vill upplysa om att vid en ändring av detaljplan som görs innan genomförandetiden har gått ut får de ändrade planbestämmelserna samma genomförandetid som detaljplanen, enligt 4 kap. 22 § första stycket PBL.

Skrivningarna om genomförandetid behöver i så fall även justeras på sidan 8 och sidan 9 i planbeskrivningen.

Stycket om huvudmannaskap

I stycket om huvudmannaskap på sidan 9 i planbeskrivningen anges att ”*Alla detaljplaner i Orust kommun har enskilt huvudmannaskap*”. Lantmäteriet har noterat att så inte längre är fallet. Skrivningen bör därför justeras.

Delar av planen som skulle kunna förbättras

Övriga frågor

På sidan 3 i planbeskrivningen anges det i figurtexten till figur 1 om begränsat standardförfarande, vilket inte längre framgår av figuren.

Kommentar:

Genomförandetiden ändras till samma som för detaljplanen. Beskrivning av huvudmannaskap justeras. Figurtext till figur 1 ändras för att stämma överens med planförfarandet.

LÄNSSTYRELSEN

Yttrande nummer 2.2

Länsstyrelsens samlade bedömning

Länsstyrelsen bedömer med hänsyn till ingripandegrunderna i 11 kap. 10 § PBL och nu kända förhållanden att en ändring av planen kan accepteras och därför inte kommer att prövas av Länsstyrelsen om den antas.

Motiv för bedömningen

Länsstyrelsen befarar inte att:

- Riksintresse kommer att skadas påtagligt
- Mellankommunal samordning blir olämplig
- Miljökvalitetsnormer (MKN) inte följs
- Strandskydd upphävs i strid med gällande bestämmelser

- Bebyggelse blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till människors hälsa och säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion

Synpunkter på granskningshandlingen

Kommunen anger i samrådsredogörelsen att genomförandetiden ska ändras till samma som för detaljplanen. Genomförandetiden anges vara fem år för de frågor som aktuell ändringsplan omfattar.

Länsstyrelsen noterar att den underliggande planen som också är en ändringsplan har genomförandetiden 10 år. Se även Lantmäteriets synpunkter angående genomförandetid i yttrande daterat 2024-01-25.

I samrådsredogörelsen anges också att planbeskrivningen har förtydligats avseende betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsen kan dock inte se att det är förtydligt i planbeskrivningen.

Kommentar:

Genomförandetiden ändras till samma som för detaljplanen. Planbeskrivningen har förtydligats avseende betydande miljöpåverkan.

Kommunstyrelseförvaltningen

Sektor samhällsutveckling

Rickard Karlsson

Planchef

Catrin Frick

Plankonsult

Utskottet för samhällsutveckling

2024-03-05

KS/2023:1216

§ 35 Beslut om antagande av Ändring genom utökning av fastigheten Svanesund 3:188 inom byggnadsplan för del av Svanesunds samhälle

Utskottets för samhällsutveckling beslut

Föreslå kommunstyrelsen besluta att:

Anta detaljplan för Ändring genom utökning av fastigheten Svanesund 3:188 inom byggnadsplan för del av Svanesunds samhälle.

Sammanfattning av ärendet

Syftet med ändringsplanen är att utvidga fastigheten Svanesund 3:188 för att legalisera pågående användning av parkeringsyta. Gällande detaljplan fastställdes 2023-02-22. Även i denna plan hade syfte enligt ovan men då grundkartan inte fullt ut stämde med pågående användning gör denna ändringsplan för att marköverlåtelsen ska möjliggöras.

Planförslaget har varit föremål för samråd och granskning och har bedrivits med standardförfarande eftersom ändringen är förenlig med översiktsplanen och bedöms inte medföra betydande miljöpåverkan.

Den föreslagna detaljplaneändringen kommer att på ett ändamålsenligt sätt svara mot en önskad utveckling av platsen och planförslaget kan antas i enlighet med 5 kap 27 § plan- och bygglagen.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-05

Planbeskrivning, 2024-02-08

Plankarta, 2024-02-08

Granskningsutlåtande, 2024-01-31

Beslutet skickas till

Planenheten

Mark- och exploateringsenheten

Byggenheten

Miljöenheten

2024-02-06

KS/2023:53

*Kommunförvaltningen
Linda Drott
telefon 0304-33 40 00
e-post: linda.drott@orust.se*

Godkännande av genomförandeavtal för delområde A, Svanesund centrum, norra

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att:

Godkänna genomförandeavtal för delområde A i Svanesund centrum, norra.

Sammanfattning av ärendet

Kommunstyrelsen beslutade våren 2023 att gå ut med markanvisning för del av Svanesund 2:2 i samband med att detaljplanen för Svanesund centrum, norra vann laga kraft. Exploatören Svenska Boställen lämnade anbud för flerbostadshus på delområde D vilket kommunstyrelsen valde att inte tilldela med hänsyn till att delområdet ansågs mer lämpat för småhus.

Exploatören har nu ansökt om direktanvisning för delområde A, vilket bedöms passa väl med kommunens intentioner för området. Förvaltningen föreslår att Exploatören erbjuds direktanvisning genom tecknande av genomförandeavtal, villkorat av att bygglov erhålls senast den 12 januari 2025.

Utredning

Kommunstyrelsen fattade våren 2023 beslut om att gå ut med en inbjudan till markanvisning för en del av kommunens fastighet Svanesund 2:2, i enlighet med den antagna detaljplanen Svanesund centrum, norra. Exploatören var den enda anbudsgivaren i markanvisningstävlingen och lämnade ett anbud för flerbostadshus på delområde D. Dock valde kommunstyrelsen att inte tilldela detta anbud med hänsyn till att delområdet ansågs mer lämpat för småhus enligt förvaltningens förslag.

Exploatören har nu inkommit med ansökan om direktanvisning för delområde A. Direktanvisning kan enligt kommunens riktlinjer om markanvisningar och exploateringsavtal tilldelas då en exploatör inkommer med en idé om byggnation på en plats och förslaget bedöms vara bra och att det stämmer överens med kommunens intentioner och styrdokument.

2024-02-06

KS/2023:53

Bedömning

Exploatörens förslag innebär att fem huskroppar av deras konceptbyggnader ska uppföras, vilka består av fyra lägenheter i varje huskropp, kända som fyrbohus. Detta skulle ge totalt 20 lägenheter som avses upplåtas med bostadsrätt.

Exploatörens anbud för delområde A bedöms väl överensstämma med kommunens intentioner för området. Förvaltningen föreslår därför att erbjuda direktanvisning genom tecknande av genomförandeavtal. För att säkerställa projektets tidsramar är genomförandeavtalet villkorat med att Exploatören erhåller bygglov 12 månader efter detta beslut vinner laga kraft. Priset för marken är 1500 kr/kvm BTA och är framtaget av extern värderare och var en förutsättning i den markanvisning som kommunen gick ut med 2023.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-06

Genomförandeavtal daterat 2024-02-14

Översiktskarta daterad 2024-02-15

Beslutet skickas till

Mark och exploatering
Ekonomienheten

ORUST KOMMUN
Kommunförvaltningen

Linda Drottz
Mark- och exploateringsingenjör

Mellan Orust kommun, org. nr 212000–1314, nedan kallad Kommunen, och Svenska Boställen org.nr. 559197–5288, nedan kallad Exploatören, träffas följande

Genomförandeavtal avseende Svanesund Centrum, norra Delområde A

1 Inledning

Kommunstyrelsen beslutade 2023-03-29 att gå ut med en inbjudan till markanvisning för del av kommunens fastighet Svanesund 2:2. Exploatören lämnade anbud på delområde D som kommunstyrelsen valde att inte tilldela.

Exploatören har senare inkommit med ansökan om direktanvisning för delområde A vilket är det område som detta genomförandeavtal avser.

Syftet med detta genomförandeavtal är att säkerställa ett effektivt och ändamålsenligt genomförande av ett markområde inom detaljplanen Svanesund centrum, norra, Orust kommun, Västra Götalands län, upprättad 2022-09-22, reviderad 2022-10-31, se bilaga 1.

Markområdet (nedan kallat området) utgör en del av planlagd kvartersmark och redovisas med röd begränsningslinje i Bilaga 2.

2 Köp och tillträde

Köpekontrakt med överenskommen köpeskilling om 1500 kronor/ m² BTA tecknas mellan Kommunen och Exploatören för överlåtelse av del av Svanesund 2:2 när Exploatören fått laga kraftvunnet bygglov i enlighet med inlämnat anbud.

Köpeskillingen ska baseras på antal kvm BTA i laga kraft vunnet bygglov.

Går köpet åter upphör också detta avtal att gälla i alla delar och vardera part står för sina egna nedlagda kostnader utan ersättningsskyldighet för någon part.

Exploatörens tillträde sker när köpekontrakt är undertecknat av båda parter. Exploatören får utföra undersökningar och åtgärder inom området innan tillträdet om Kommunen lämnar skriftligt medgivande. Exploatören kan inte kräva Kommunen på någon ersättning för åtgärder eller undersökningar som har utförts innan tillträde har skett.

3 Byggnation

Bygglovshandlingar och byggnadsarbeten ska stämma överens med inlämnat anbud till Kommunen 2024-01-12, dock kan mindre avvikelser ske efter samråd och godkännande av Kommunen. Exploatören ska på egen bekostnad söka bygglov med dessa förutsättningar.

För området gäller detaljplan 1421-P2022/5, Svanesund centrum, norra. Exploatören ska följa de anvisningar och normer som redovisas i detaljplanens

beskrivning och bestämmelser.

4 Upplåtelseform

Exploatören får endast upplåta bebyggelsen med upplåtelseformerna bostadsrätt eller hyresrätt.

5 Fastighetsbildning

Exploatören ansvarar för att ansöka om och bekosta erforderlig fastighetsbildning.

6 Tidplan och vite

Det är av stor vikt för Kommunen att den planerade byggnationen som anges i Exploatörens anbud genomförs inom rimlig tid. Kommunen ställer därför krav på att Exploatören följer nedanstående tidplan för byggnationens genomförande. Om Exploatören inte följer tidplanen ska Exploatören utge vite med 0,5 % av överenskommen köpeskilling för varje påbörjad månad som dröjsmålet består. Om inte bygglov finns så ska köpeskilling som ligger till grund för vite utgå från antal kvm BTA i Exploatörens anbud.

Vite enligt denna paragraf förutsätter att Kommunen inte har valt att häva köpet på grund av dröjsmål med betalningen enligt köpekontraktet. Exploatören kan begära anstånd skriftligen hos Kommunen om exploatören av anledning som ligger utanför dennes kontroll inte kunnat fullgöra byggnadsskyldigheten inom utsatt tid. En sådan ansökan behandlas högst restriktivt av Kommunen.

För att säkerställa Exploatörens åtagande vid ett eventuellt vite ska Exploatören till Kommunen utställa en bankgaranti (on demand) om 193 500 (6 % av köpeskillingen) kr. Bankgarantin ska vara ställd innan kommunstyrelsens beslut dock senast 2024-03-06 och återfås efter godkänd slutbesiktning.

Tidplan:

Beviljat bygglov

- Senast 12 månader efter kommunstyrelsens beslut om detta avtal vunnit laga kraft ska exploatör ansökt om bygglov i enlighet med Exploatörens anbud på markanvisningen 2024-01-12. Punkten anses uppfylld först när bygglovsavdelningen bedömer att ansökningshandlingarna i form av nybyggnadskartor, markplaneringsritningar, fasadritningar, planritningar, sektionsritningar och marksektionsritningar för respektive etapp är kompletta. Bygglovsavdelningens handläggningstid för granskning av handlingar adderas till tidsfristen ovan.
- Slutbevis för samtliga byggnader ska ha erhållits senast 2 år efter att Exploatören erhållit bygglov som vunnit laga kraft.

Om någon part ser att en avvikelse sker eller riskerar att ske mot huvudtidplanen ska övriga parter informeras om detta utan fördröjning.

7 **Utförande och bekostande av allmänna anläggningar**

Va-anläggningar

Exploatören ska erlagga anslutningsavgifter för vatten och avlopp enligt gällande taxa vid tidpunkten för anvisning av förbindelsepunkt.

8 **Utförande och bekostande av övriga anläggningar**

Parkering och gata inom kvartersmark

Parkering och eventuella garage placeras på kvartersmark inom markanvisningsområdet och ska täcka det behov som byggnationen skapar. Gator inom kvartersmark byggs ut och bekostas av exploatör. Exploatören åtar sig att följa Orust kommuns riktlinjer om parkeringsnorm, se bilaga 3.

El, tele och datakommunikation

Exploatören ska senast 4 månader innan utbyggnad påbörjas samråda med respektive huvudman för el, tele och datakommunikation. Eventuell flytt av ledningar bekostas av Exploatören.

9 **Samordning**

Kommunen och Exploatören har ett gemensamt ansvar för och ska samverka i att kommunicera exploateringsprojektet till allmänheten och berörda intressenter, från markanvisning till dess slutförande.

10 **Tvister och giltighet m.m.**

Tvist

Tvist ska avgöras med tillämpning av svensk rätt vid Uddevalla tingsrätt som första instans

Överlåtelse

Exploatören äger inte rätt att utan Kommunens skriftliga medgivande överlåta detta avtal på annan än till helägt bolag inom samma koncern som moderbolaget Svenska Boställen Org.nr: 559197–5288. Vid sådan överlåtelse av avtalet ska Svenska Boställens kvarstående åtaganden enligt detta avtal överföras på övertagande part och Svenska Boställen svarar solidariskt med denne gentemot Kommunen för avtalets rätta fullgörande jämte för Kommunens anspråk som hänförliga till avtalet.

Om Exploatören överlåter sin fastighet eller del av fastighet innan denne fullgjort sina åtaganden enligt detta avtal, är överlåtaren skyldig att i överlåtelsen meddela köparen om innehållet i detta avtal.

Tillägg och ändringar

Tillägg och ändringar till detta avtal ska upprättas skriftligen och undertecknas av Exploatören och kommunstyrelsen i Orust kommun för att vara gällande.

Giltighet

Detta avtal är giltigt endast under förutsättning:

att Orusts kommunstyrelse godkänner detta avtal senast 27 mars 2024, genom beslut som vinner laga kraft.

Om någon av ovan angivna förutsättningar inte uppfylls är detta avtal till alla delar förfallet utan ersättningsskyldighet för någondera parten.

Detta avtal har upprättats i två likalydande exemplar varav parterna tagit var sitt.

ORUST KOMMUN
För kommunstyrelsen

För Exploatören
Svenska Boställen

Ort och datum

Ort och datum

Catharina Bråkenhielm
Kommunstyrelsens ordf.

Thomas Pelldén

Carina Johansson
Sektorschef samhällsutveckling

Bertil Börjesson

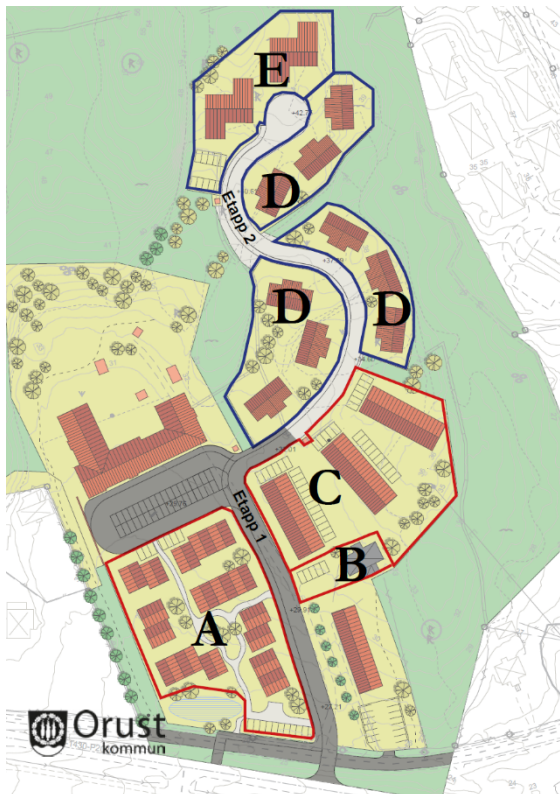
Bilagor:

Bilaga 1: Detaljplan

Bilaga 2: Kartbilaga, områdesindelning

Bilaga 3: Orust kommun parkeringsnorm

Översiktskarta

Utskottet för samhällsutveckling

2024-03-05

KS/2023:53

§ 36 Godkännande av genomförandeavtal för delområde A, Svanesund centrum norra

Utskottets för samhällsutveckling beslut

Föreslå kommunstyrelsen besluta att:

Godkänna genomförandeavtal för delområde A i Svanesund centrum, norra.

Sammanfattning av ärendet

Kommunstyrelsen beslutade våren 2023 att gå ut med markanvisning för del av Svanesund 2:2 i samband med att detaljplanen för Svanesund centrum, norra vann laga kraft. Exploatören Svenska Boställen lämnande anbud för flerbostadshus på delområde D vilket kommunstyrelsen valde att inte tilldela med hänsyn till att delområdet ansågs mer lämpat för småhus.

Exploatören har nu ansökt om direktanvisning för delområde A, vilket bedöms passa väl med kommunens intentioner för området. Exploatören erbjuds direktanvisning genom tecknande av genomförandeavtal, villkorat av att bygglov erhålls senast den 12 januari 2025.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-02-06

Genomförandeavtal daterat 2024-02-14

Översiktskarta daterad 2024-02-15

Beslutet skickas till

Mark och exploatering

Ekonomienheten

*Kommunförvaltningen
Rickard Wennerberg
Tel: 0304-33 42 53
E-post: rickard.wennerberg@orust.se*

Svar på remiss kring nytt namn för namnlöst vatten mellan Orust och fastlandet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att föreslå Lantmäteriet att fastställa namngivning av det aktuella vattenområdet till följande fyra namn:

1. Hasselöfjorden
2. Restenäsfjorden
3. Stillingsöfjorden
4. Svanesundsfjorden

Sammanfattning av ärendet

Den 23 februari inkom en remiss från Lantmäteriet till Orust, Stenungsund och Uddevalla kommuner; LM2023/062836 Remiss - Nytt namn Fräknefjorden för namnlöst vatten mellan Orust och fastlandet, Orust, Stenungsunds och Uddevalla kommuner.

Förslagsställaren önskade att Lantmäteriet gav fjorden namnet ”Fräknefjorden”.

Utifrån genomgång av fjordnamnen kring Orust och Tjörn anser Orust kommun att namnet inte överensstämmer med hur-, och varifrån namnen på de övriga fjordarna kring de stora öarna fått sina namn. Det är mer passande och överensstämmande med god ortnamnsned att namnge det aktuella vattnet utifrån naturnamn, företrädesvis då efter namn på öar, då detta bäst överensstämmer med hur namngivningen av fjordar tidigare gjorts.

Förslaget till namngivning av det aktuella vattenområdet blir därför följande fyra namn:

Hasselöfjorden

Restenäsfjorden

Stillingsöfjorden

2024-03-15

KS/2024:354

Svanesundsfjorden

De tre första är namngivna efter naturnamn, i detta fall öar, medan Svanesund anknyter till ett namn på vattnet i sundet mellan Orust och fastlandet som förekommer redan i de äldsta lantmäteriakterna från 1600-talet.

Orust kommuns förslag som remissvar till Lantmäteriet är därför att namnge det aktuella vattenområdet utifrån dessa förslag till namn.

Utredning

Den 23 februari inkom en remiss från Lantmäteriet till Orust, Stenungsund och Uddevalla kommuner; LM2023/062836 Remiss - Nytt namn Fräknefjorden för namnlöst vatten mellan Orust och fastlandet, Orust, Stenungsunds och Uddevalla Kommuner.

Förslagsställaren som inkommit med förslaget ”Fräknefjorden” till Lantmäteriet skrev:

“Från Svanesund till Stora och Lilla Hasselön har fjorden, efter förslag till och godkännande av Lantmäteriverket namngetts till Fräknefjorden. Det stod om det ärendet i Bohusläningen när jag var liten. Häradet heter Fräkne härad så Lantmäteriet tyckte det var ett utmärkt förslag. Det fanns inget namn på den två mil långa fjorden. Det är dags att införa namnet på kartan tycker jag. Berget Havsten som gett namn till fjorden utanför Byfjorden vid Uddevalla ligger norr om Orust nordöstra hörn.”

Kultur- och bibliotekschef Rickard Wennerberg har handlagt ärendet för Orust kommuns del. Synpunkterna har även delgivits handläggarna av ärendet i övriga två kommuner, med syfte att inkomma med ett kommungemensamt remissvar. Svaret från övriga kommuner har dock varit att de önskar lämna egna remissvar, varför även Orust kommun gör detsamma.

Historik

I nuläget har det aktuella vattenområdet enligt Länsstyrelsens Vatteninformationssystem (VISS) benämningen Havstensfjorden.

I samband med att ärendet behandlades gjordes en genomgång av hur namngivningen av fjordnamnen kring både Orust och Tjörn ser ut.

Namngivningarna av fjordarna kring Orust och Tjörn ser ut som följer:

2024-03-15

KS/2024:354

Fjordnamn kring Orust och Tjörn

Byfjorden	Tidigare Uddevallafjorden, (Uddevalla fiohl, enligt Lantmäteriakt (LM): N1, LM: N2, LM: N5, LM: N10 1687), Byfjorden namngiven efter Uddevalla stad?
Havstensfjorden	Havsten, naturnamn, berg och udde
Borgilefjorden	Naturnamn?
Koljö fjord	Koljön, naturnamn, ö
Björnsundsfjorden	Björnholmarna, naturnamn, öar
Ellösefjorden	Platsnamn?
Käringöfjorden	Naturnamn, ö
Kråke fjord	Naturnamn?
Mollöfjorden	Mollön, naturnamn, ö
Hästeskärsfjorden	Hästeskår, naturnamn, ö
Stigfjorden	Naturnamn Stigberget? Stiefjord omnämnt 1594
Kalvöfjorden	Kalvön, naturnamn, ö
Lillöfjorden	[Lilla] Askerö? Naturnamn, ö?
Askeröfjorden	Askeröarna, naturnamn, öar
Halsefjorden	Halse nabb, naturnamn, udde (kallas 1687 för övrigt Mölneby wyk, LM: N10 1687)
Hakefjorden	Naturnamn
Älgöfjorden	Älgön, naturnamn, ö
Hjärteröfjorden	Hjärtön, naturnamn, ö
Marstrandsfjorden	Marstrand, naturnamn, ö

2024-03-15

KS/2024:354

Utifrån genomgången är det ur namnsättningssynpunkt tveksamt att ge det namnlösa vattnet namnet ”Fräknefjorden”. Att namnge ett vattenområde utifrån ett geografiskt/administrativt område skiljer sig från hur-, och varifrån namnen på de övriga fjordarna kring Orust och Tjörn fått sina namn. Även om namnet ”Fräkne” säkerligen har fornnordiska anor.

I detta sammanhang är det därför mer passande och överensstämmande med god ortnamnssed att namnge det aktuella vattnet utifrån naturnamn, företrädesvis då efter namn på öar, då detta enligt ovanstående sammanställning bäst överensstämmer med hur namngivningen av fjordar tidigare gjorts.

Då generellt sett omfattningen av de övriga fjordarna inte är särskilt stora passar det även bättre med en uppdelning av det aktuella vattenområdet i mindre områden.

Förslaget till namngivning av det aktuella vattenområdet blir därför följande fyra namn (se även bifogade kartor):

Hasselöfjorden	Äldre belägg finns (se Christer Anderssons artikel 1981), åsyftar naturnamn, öar (Hasselöarna)
Restenäsfjorden	Åsyftar naturnamn, ö (Restenäs ö)
Stillingsöfjorden	Åsyftar naturnamn, ö (Stillingsö holme)
Svanesundsfjorden	Äldre belägg finns, namnet Svane-sund nämns på 1600-talskartor. Färjeläget Svanesund kallas på dessa Färjestad (Lantmäteriakt (LM): N1, LM: N5 Fergestan, LM: N10 1687 Fergestan).

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2024-03-15

Remiss – Nytt namn Fräknefjorden för namnlöst vatten mellan Oruts och fastlandet, Orust, Stenungsunds och Uddevalla kommuner

Förslag till fjordnamn - kartor

Beslutet skickas till

Lantmäteriet

Kultur- och bibliotekschef

2024-03-15

KS/2024:354

ORUST KOMMUN
Kommunförvaltningen

Rickard Wennerberg
Kultur- och bibliotekschef

+

-

Havstensfjorden

85
Bratön

Sund

35

K

uslätt

E6

Röd

Berg

Timmer

gen

St. Hasselön

Dramsvik

Råssbyn

Åskskalla

Hasselöfjorden

Sjöskogen

675

Strand

röd

L. Hasselön

Kollholmen

Ödsmå

Bräcke

Haljers

Slussen

Brunnefjälls kile

+

-

nefjäll

Skala

Lunna

Hede

ossekärr

Granvattnet

Bogane

Totorn

Ranneberg

676

Rester

Strand

680

675

Strande ö

Strandskogen

Restenäs-

Restenäs ö

fjorden

Ekholmens naturres.

Oxholmen

Ulvesund

Ulvön

Öberg

Fågelskydds-
områden

Ljung

Kåröd

Anfasteröd

774

659

Sparreviken

Naturres

775

Stillingsön

Stillingsöfjorden

Nedre Hålebäcken

N Korsviken

Brattefors

Tegen

E6

lungeröd

Gusseröd

Anghagen

Kastet

Branseröd

Angrimseröd

774

FR 659

Skogen

Djurnäs

Grötån

Röra

Holmestad

Hälledalen

Gullborga

+

-

+

-

Angrimseröd

774

Branseröd

Skogen

Djurnäs

Grötån

FR
659

Holmes

770

Röra

Svane-
Hällesdalen

Gullborg

eland

Hjalperöd

sunds-

658

Svanesund

fjorden

Rödmyren

ås

Mulltorp

Käderöd

Röd

Dälene

efjorden

Hals

Granvattnet

770

Gamleberg

E6
St.

Starrkärr

Åregren

Ö Sk

Ödemål

656

Orust kommun
Stenungsunds kommun
Uddevalla kommun

2024-02-23
LM2023/062836

Remiss – Nytt namn Fräknefjorden för namnlöst vatten mellan Oruts och fastlandet, Orust, Stenungsunds och Uddevalla kommuner

Lantmäteriet anholder om att Orust kommun, Stenungsunds kommun och Uddevalla kommun, yttrar sig över bilagda ärende.

Till Lantmäteriet har inkommit ett förslag om att namnsätta vattnet mellan Orust och fastlandet. Området avgränsas av Halsefjorden vid Svanesund i söder och Brunnefjälls kile vid Lilla och Stora Hasselön i norr. Vattendelens utbredning är ca 17 kilometer i nord-sydlig riktning.

Förslagsställaren skriver:

Från Svanesund till Stora och Lilla Hasselön har fjorden, efter förslag till och godkännande av Lantmäteriverket namngetts till *Fräknefjorden*. Det stod om det ärendet i Bohusläningen när jag var liten. Häradet heter Fräkne härad så Lantmäteriet tyckte det var ett utmärkt förslag. Det fanns inget namn på den två mil långa fjorden. Det är dags att införa namnet på kartan tycker jag. Berget Havsten som gett namn till fjorden utanför Byfjorden vid Uddevalla ligger norr om Orust nordöstra hörn.

Ortnamnsfunktionen vid Lantmäteriet saknar noteringar om ett eventuellt namnbeslut i frågan. Inte heller finns det några anteckningar om namnet i samband med våra fältarbeten i området. Däremot finns ett brev från 1981 till Göteborgs-Posten som behandlar namnfrågan. Se. bif. kopia. Av webbsidan *Svenska dagstidningar* <https://tidningar.kb.se/> framgår att namnfrågan tycks ha diskuterats just i Göteborgsposten under 1980 och 1981. I ett sammanhang hävdas att namnet föreslogs redan i slutet av 1940-talet.

En fotnot om Fräknefjord finns på sid IX i publikationen *Ortnamnen i Göteborg och Bohus län, XI. Ortnamnen i Inlands Fräkne härad*, utg. 1951. Namnet *Fräknefjorden* ser idag ut att vara i bruk i flera olika sammanhang i den lokala namnmiljön.

Lantmäteriet överväger att fastställa namnet *Fräknefjorden* för den namnlösa vattendelen mellan Orust och fastlandet, men önskar före ett eventuellt beslut berörda kommuners synpunkter i frågan.

Lantmäteriet emotser svar på remissen senast 22 mars 2024.

Med vänlig hälsning

Lennart Dehlin

Utredare vid Ortnamnsfunktionen

tel. 026 – 63 33 43

lennart.dehlin@lm.se

OM PERSONUPPGIFTER

Läs hur Lantmäteriet hanterar dina personuppgifter på vår webbplats www.lantmateriet.se/personuppgifter, eller genom att kontakta kundcenter på 0771-63 63 63 eller kundcenter@lm.se.

Verksamhetsberättelse för Budget- och skuldrådgivningen 2023

Kommunerna Lilla Edet, Orust, Tjörn och Stenungsunds gemensamma samarbetsavtal för budget- och skuldrådgivning

Kommunerna har ett gemensamt samarbetsavtal som innebär att Stenungsunds kommun tillhandahåller budget- och skuldrådgivning för samarbetskommunerna Tjörn, Orust och Lilla Edet. Verksamheten finansieras av de fyra kommunerna gemensamt. Verksamheten bedrivs från kommunhuset i Stenungsund och är organiserad under Stenungsunds Kommun - Sektor Stödfunktioner - Administration och Digitalisering.

Under 2021 utökades budget- och skuldrådgivningen från två till tre rådgivare. Syftet med utökningen var att minska väntetiden för rådsökande att bli erbjuden en första kontakt med budget- och skuldrådgivare. Från början var utökningen en visstidsanställning, men från januari 2024 är anställningen en tillsvidareanställning.

Genom utökningen till tre rådgivare så har väntetiden för rådsökande att bli erbjuden en första kontakt med budget- och skuldrådgivare minskat från 3 månader (i september 2021) till två veckor (i december 2023). Budget- och skuldrådgivningen består idag alltså av tre årsarbetare på heltid.

Budget- och skuldrådgivningen i Stenungsund erbjuder budget- och skuldrådgivning till alla som bor i Stenungsund, Lilla Edet, Orust och Tjörn. Befolkningsutvecklingen i de fyra kommunerna Stenungsund, Lilla Edet, Orust och Tjörn, ser ut som i tabellen nedan. Av tabellen framgår att befolkningen sjönk med totalt 221 personer i de fyra kommunerna mellan 2022 och 2023.

	2022-12-31	2023-02-31
Stenungsund	27870	27862
Lilla Edet	14428	14426
Orust	15415	15333
Tjörn	16275	16146
Totalt	73988	73767

Budget- och skuldrådgivningens uppdrag är att;

- Erbjudas budgetrådgivning.
- Erbjudas stöd och hjälp med ansökan om skuldsanering, överklaganden och omprövningar. Erbjudas råd och stöd under hela skuldsaneringsprocessen.
- Erbjudas skuldrådgivning.
- Förhandla med fordringsägare om frivilliga betalningsuppgörelser.
- Arbeta förebyggande.

Budget- och skuldrådgivningen

De som söker kontakt med budget- och skuldrådgivningen gör det av olika anledningar. En del som kontaktar budget- och skuldrådgivningen önskar endast budgetrådgivning. För en del kan det vara svårt att få ihop ekonomin på grund av att den sökande har en låg inkomst och då kan behöva hjälp med att se över de utgifter som hushållet har.

En del sökande kan få svårigheter i samband med övergången från arbete till pension, då det ofta kan innebära en stor minskning av inkomsten. En del kanske får en väldigt låg pension.

Det är vanligt att olika livskriser kan medföra att ekonomin försämras; såsom vid skilsmässa, långtidssjukskrivning, arbetslöshet och psykisk ohälsa. En del sökande hamnar i ekonomiska svårigheter på grund av spelberoende. Även bedrägerier och företagskonkurser kan vara orsaker till kontakt med verksamheten.

De flesta som söker hjälp hos budget- och skuldrådgivningen gör det för att de har svårigheter med skulder. En grundläggande anledning till skuldsättning är ofta att hushållets budget inte går ihop. Alla sökande erbjuds därför budgetrådgivning för att långsiktigt få en bättre ekonomi.

Vid skuldrådgivning kan budget- och skuldrådgivningen hjälpa till med att se över och göra en sammanställning av de skulder som finns. Ibland kan det finnas möjligheter att förhandla med fordringsägare om frivilliga betalningsuppgörelser i de fall den sökande har möjlighet att på egen hand minska sina skulder.

Många av de som tar kontakt med budget- och skuldrådgivningen är ofta alltför skuldsatta för att kunna betala sina skulder och önskar därför hjälp med att göra en ansökan om skuldsanering till Kronofogden. Budget- och skuldrådgivningen hjälper till med att göra en ansökan och bistår även vid eventuella överklaganden och omprövningar i ärendet. Budget- och skuldrådgivningen finns med som stöd under hela skuldsaneringsprocessen och under den femåriga betalplanen.

Antal besök som rådgivarna har med de sökande varierar stort beroende på vad den sökande behöver hjälp med och den sökandes egen förmåga. Rådgivningen sker i första hand genom fysiska besök, men kan ibland även erbjudas via digitala möten, e-post och telefon. I vissa fall

Postadress

Stenungsunds kommun

444 82 Stenungsund

Besöksadress

Strandvägen 15

Telefon

0303-730000

kan budget- och skuldrådgivarna även göra hembesök om det är viktigt för ärendet och den sökande har svårt att komma till budget- och skuldrådgivningen.

Budget- och skuldrådgivningen har regelbunden kontakt med andra samarbetsparter såsom socialtjänsten, kuratorer, gode män, diakoner och sjukvården. Budget- och skuldrådgivningen har ofta kontakt med myndigheter och verksamheter utanför kommunen, såsom Kronofogden, Försäkringskassan, Skatteverket, och olika fordringsägare.

Vissa ärenden har förtur hos budg och skuldrådgivningen och hanteras mer skyndsamt. Sådana ärenden är då hushåll med barn riskerar vräkning, samt då sökande behöver stöd under en pågående skuldsanering.

Sammanfattning av året

Läget i Sverige

Under 2023 har många människor i landet haft det svårt ekonomiskt då Sverige befinner sig i en lågkonjunktur. Finansdepartementet bedömer att Sverige kommer att fortsätta vara i lågkonjunktur till en bit in i 2025.

Inflationen var under början av året hög; 9,3% enligt KPIF (statistik från SCB) vilket medförde att Riksbanken höjde styrräntan i flera omgångar under året för att få ned inflationen. Inflationen sjönk under året successivt och var under december nere på 2,3% enligt KPIF.

Höjd styrränta från Riksbanken innebar att bankerna i sin tur höjde sina bolåneräntor, vilket påverkade väldigt många hushåll i landet, då de fick dyrare boendekostnader. Höga räntor dämpar tillväxten i ekonomin, vilket påverkar både företag och privatpersoner. Många hushåll i landet märkte av att de fick minskad köpkraft under året.

Kraftiga prisökningar, höjda räntor och en försvagad svensk krona ledde till att många företag i Sverige fick det väldigt svårt. Enligt kreditinformationsföretaget UC ökade antalet konkurser i Sverige med 29% under 2023 jämfört med 2022. Antalet konkurser i landet var det högsta under ett år sedan finanskrisen på 1990-talet.

Under 2023 minskade bostadsbyggandet i landet mycket, vilket också bidrog negativt till Sveriges BNP-tillväxt. Även sysselsättningen i landet minskade och arbetslösheten ökade.

Budget- och skuldrådgivningens erfarenheter under 2023

Budget- och skuldrådgivningen har under året märkt av lågkonjunktorens effekter och hur den påverkat våra hjälpsökande. De sökande till budget- och skuldrådgivningen har under året uttryckt att de är oroliga över sin situation och att det varit svårt att hantera höjda bränslepriser, räntor, elpriser och matpriser. Många har tydligt märkt att de fått mindre att röra sig med varje månad.

Vad budget- och skuldrådgivningen noterat 2023:

- I januari var de höga elpriserna i fokus och många var oroliga över hur de skulle klara av att betala sina dyra elräkningar i slutet av månaden. Statligt kontant elstöd utbetalades, genom Försäkringskassan, vid två tillfällen till landets hushåll med egna elnätsavtal för att dämpa effekterna av de höga elpriserna. ST-tidningen intervjuade BUS angående de höga elpriserna och hur det påverkar de hjälpsökande till BUS.
- Höga matpriser, inflation och höjda räntor var i fokus under året.
- En ökad efterfrågan på budgetrådgivning under året. Det har varit tydligt att många haft det svårt att få sin hushållsekonomi att gå ihop på grund av prisökningarna. Sökande med förhållandevis god ordning i sin ekonomi har upplevt svårigheter att få pengarna att räcka till alla utgifter under månaden.
- Antalet omprövningar under pågående skuldsanering har ökat under 2023, vilket kan vara ett tecken på att fler fått svårt att följa sina betalplaner under pågående skuldsanering.
- Antalet ansökningar om skuldsanering till Kronofogden har ökat dramatiskt under året i hela landet, vilket inneburit en hög arbetsbelastning för Kronofogden och att sökande får vänta upp till sex månader på ett första besked gällande deras ansökan. Budget- och skuldrådgivningen upplever också att antalet skuldsaneringar som vi bistår med att skicka in till Kronofogden har ökat jämfört med samma period 2022.
- Antalet sökande till Budget- och skuldrådgivningen med skulder på grund av spelberoende har ökat 2023 jämfört med 2022. Under 2023 var det 20 sökande, jämfört med fyra 2022, som uppgav att spelberoende var anledningen till deras skuldsättning. Majoriteten av dessa var män. Några av dem uppgav att de börjat spela då de haft en tanke om att tjäna pengar för att betala skulder med. Flera av personerna berättade att spelandet varit en form av flykt från vardagen eller ett sätt att ”koppla av”. Spelandet har för samtliga inneburit att de förlorat mycket pengar och att de tagit lån för att fortsätta spela. Flera av de sökande med spelberoende har uttryckt att de haft suicidtankar på grund av sitt spelande. En av personerna gjorde ett suicidförsök före kontakten med budget- och skuldrådgivningen.
- Flera sökande till budget- och skuldrådgivningen uppger att de har en psykisk ohälsa och mår dåligt över sin livssituation och sin ekonomi. Vanligt förekommande att sökande till budget- och skuldrådgivningen uttrycker suicidtankar på grund av sin skuldsättning.
- En upplevelse budget- och skuldrådgivningen haft under 2023 är att antalet sökande som står inför hot om exekutiv auktion hos Kronofogden av deras lägenhet eller hus har ökat.

- Flera sökande uppger att de riskerar avhysning från sin lägenhet på grund av obetalda hyror. I de flesta fall har det grundat sig mer i en känsla eller rädsla hos den sökande, men som sedan visat sig inte vara befogad.
- Flera sökande som önskar hjälp med att ansöka om skuldsanering till Kronofogden en andra gång, personer som alltså haft skuldsanering en gång tidigare i livet. Vid sådana fall förklarar budget- och skuldrådgivaren att det, enligt Skuldsaneringslagen, behövs särskilda omständigheter för att den sökande ska bli beviljad skuldsanering en andra gång. Det kan därför vara svårt att få skuldsanering en andra gång och detta försöker budget- och skuldrådgivaren förklara och problematisera för den rådsökande. I vissa fall kan budget- och skuldrådgivaren hjälpa den rådsökande att utforska möjligheten att få till överenskommelser med fordringsägare som alternativ till skuldsanering.
- Antalet sökande till budget- och skuldrådgivningen i åldersgruppen 18-25 år har ökat under 2023 jämfört med 2022. Under 2022 sökte sju personer i åldersgruppen 18-25 år hjälp hos budget- och skuldrådgivningen, jämfört med 19 personer under 2023.

Händelser under året

Nätverksträffar med BUS-nätverket Bohuslän/Västra Sverige

Budget- och skuldrådgivningen ingår i en nätverksgrupp tillsammans med andra budget- och skuldrådgivare i Bohuslän och västra Sverige. I gruppen ingår budget- och skuldrådgivare från Ale, Kungälv, Uddevalla, Munkedal, Lysekil, Sotenäs, Strömstad och Stenungsunds kommun. Syftet med nätverksgruppen är att kollegialt utbyta erfarenheter utifrån arbetet som budget- och skuldrådgivare och att diskutera gemensamma frågor som har betydelse i vårt arbete. Nätverksgruppen träffas en gång på våren och en gång på hösten. Träffarna sker i de olika kommunerna som finns med i nätverksgruppen och de olika kommunerna turas om att anordna träffarna. Under våren träffades nätverksgruppen i Lysekil (230127) och under hösten träffades gruppen i Uddevalla (231026).

BUS-dagarna i Eskilstuna

Budget- och skuldrådgivningen deltog i slutet av april (230426-230427) på den årliga konferensen BUS-dagarna, som arrangeras av BUS-föreningen i Sverige. I år hölls konferensen i Eskilstuna. Under dagarna fick vi ta del av föreläsningar och information från exempelvis Kronofogden, Finansinspektionen, Rädda Barnen, och Konsumentverket. BUS-dagarna är ett bra tillfälle att utbyta kollegiala erfarenheter med andra budget- och skuldrådgivare i landet, att knyta nya kontakter, och att ställa frågor till olika myndigheter som vi har kontakt med i arbetet.

Informationsinsatser/förebyggande arbete

Under 2023 har budget- och skuldrådgivningen haft möjlighet att ha en del informationsinsatser och träffat olika grupper som önskar information. Informationsinsatserna är en viktig del i det förebyggande arbetet när det gäller att berätta om vårt arbete och öka kunskapen om budget- och skuldrådgivning. Det förebyggande arbetet beskrivs mer på sidan 9.

Mässor

Budget- och skuldrådgivningen deltar också på olika mässor som en del i det förebyggande arbetet att nå ut till rådsökande. Budget- och skuldrådgivningen deltog på Seniordagen i Stenungsund (230428) som utställare. Seniordagen genomförs varje år i Stenungsund för att uppmärksamma seniorers behov. Olika aktörer i samhället deltar för att berätta om sina verksamheter och vad seniorerna kan få för stöd hos de olika aktörerna.

Budget- och skuldrådgivningen har tidigare år även deltagit på liknande seniordagar på Tjörn och Orust, men under 2023 anordnades inga sådana seniordagar på Tjörn eller Orust.

Informationsmaterial

Budget- och skuldrådgivningen har under 2023 även arbetat fram nytt informationsmaterial om den egna budget- och skuldrådgivningen i form av en broschyr.

Statistik över budget- och skuldrådgivningen

Inkomna ärenden till budget- och skuldrådgivningen 2023

	Ärenden	Kvinnor	Män
Stenungsund	99	48	51
Lilla Edet	39	21	18
Orust	52	27	25
Tjörn	38	19	19
Totalt	228	115	113

Inkomna ärenden till budget- och skuldrådgivningen 2018-2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stenungsund	82	68	116	90	86	99
Lilla Edet	69	54	68	55	67	39
Orust	36	42	48	38	40	52
Tjörn	25	43	59	38	31	38
Totalt	212	207	291	221	224	228

Kommentarer kring statistiken

Statistiken ovan visar att antalet inkomna ärenden under 2023 är på ungefär samma nivå som under 2022. Mängden inkomna ärenden har under de senaste tre åren varit på en jämn nivå. År 2020 sticker ut gällande antalet inkomna ärenden beroende på att det var då e-tjänsten infördes, vilket medförde att det blev lättare för sökande att skicka in sina uppgifter för kontakt med verksamheten. Efter 2020 sjönk sedan antalet inkomna ärenden tillbaka till tidigare nivåer.

I början av 2023 var det cirka fyra veckors väntetid för rådsökande som satt upp sig i kö innan en besökstid kunde erbjudas. Sedan början av året har väntetiden kortats ned och i slutet av 2023 var väntetiden en till två veckor. Genom detta så uppfyller budget- och skuldrådgivningen därmed Konsumentverkets rekommendation som fastslår att rådsökande bör erbjudas en tid för ett första besök hos budget- och skuldrådgivare inom fyra veckor.

När det gäller inkomna ärenden sett till könsfördelningen under 2023, så har den varit väldigt jämn, vilket framgår av första tabellen. Enligt Kronofogens statistik står dock män för cirka 60% av antal ärenden och kvinnor för 40%. Kronofogdens statistik visar på skillnader i skuldsättning där män oftare har skulder som kan härledas till brott, fordon och obetalt underhåll för barn medan kvinnors skuldsättning kan relateras till näthandel och kreditgivare.

Antalet inkomna ärenden till budget- och skuldrådgivningen har under 2023 ökat i tre av de fyra kommunerna jämfört med 2022. När det gäller Lilla Edet så har dock antalet inkomna ärenden minskat kraftigt, från 67 inkomna ärenden 2022 till 39 inkomna ärenden under 2023. Vad detta beror på är oklart, men det är möjligt att budget- och skuldrådgivningen behöver öka det utåtriktade informationsarbetet till Lilla Edets kommuninvånare och ha fler förebyggande insatser i Lilla Edet under 2024.

Kronofogden och skuldsanering

Ett av budget- och skuldrådgivningens uppdrag är att erbjuda stöd och hjälp med att göra ansökan om skuldsanering. När en person beviljats skuldsanering av Kronofogden avslutas ärendet hos budget- och skuldrådgivningen. Vi har dock ett ansvar att skyndsamt ge råd och stöd till personer som hör av sig som har en pågående skuldsanering som kan behöva hjälp att göra en omprövning av sitt beslut på grund av ändrade ekonomiska förhållanden.

Antalet omprövningar under pågående skuldsanering (som budget- och skuldrådgivningen bistått radsökande med) har ökat under 2023 jämfört med 2022. Detta kan vara ett tecken på att fler personer under året fått svårt att följa sina betalplaner under pågående skuldsanering.

Om den sökande får ett avslag av Kronofogden på sin ansökan om skuldsanering, bistår budget- och skuldrådgivningen med att överklaga avslagsbeslutet om den sökande önskar det.

Antal personer med pågående beslut om skuldsanering hos Kronofogden

	2019	2020	2021	2022	2023
Stenungsund	97	108	106	95	94
Lilla Edet	61	81	96	102	98
Orust	69	75	67	71	60
Tjörn	36	41	43	48	48
Totalt	263	305	312	316	300

Hela Landet	44161	50968	52607	51925	50958
--------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Antal personer som ansökt om skuldsanering hos Kronofogden

	2019	2020	2021	2022	2023
Stenungsund	44	44	39	50	54
Lilla Edet	40	45	47	54	38
Orust	24	30	43	32	34
Tjörn	16	40	25	31	21
Totalt	124	159	172	167	147

Hela Landet	20513	28293	28075	25658	31396
--------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Postadress

Stenungsunds kommun

444 82 Stenungsund

Besöksadress

Strandvägen 15

Telefon

0303-730000

Som framgår av statistiken ovan så har antalet personer med pågående beslut om skuldsanering hos Kronofogden minskat för budget- och skuldrådgivningens fyra kommuner. Likaså har antalet personer som ansökt om skuldsanering hos Kronofogden minskat totalt sett för kommunerna.

Av statistiken ovan framgår också att antalet personer som under året ansökt om skuldsanering hos Kronofogden ökat dramatiskt sett till hela landet.

Enligt Kronofogden har också antalet skuldsatta personer ökat under 2023, vilket innebär att 417 248 personer hade skulder hos Kronofogden under 2023. Hushållens totala skuldbelopp hos Kronofogden uppgår till drygt 119 miljarder kronor. Kronofogden uppger att antalet skuldsatta har blivit fler i hela landet och i alla åldersgrupper. Den åldersgrupp som ökat mest är äldre.

Budget- och skuldrådgivningens förebyggande arbete under 2023

Kommuner ska enligt Socialtjänstlagen ge ekonomisk rådgivning till skuldsatta personer. Både för att förebygga överskuldssättning och för att hjälpa skuldsatta personer att hitta en lösning på sina problem.

Det förebyggande arbetet med att minska överskuldssättning är livsviktigt. De skuldsatta personer som budget- och skuldrådgivningen möter lider ofta svårt av sin situation, många berättar att de mår psykiskt väldigt dåligt och har mycket stress, oro och ångest över att inte kunna betala sina skulder och komma till rätta med sin ekonomi. Det är vanligt att personer som söker hjälp hos budget- och skuldrådgivningen har suicidtankar då de känner en stor hopplöshet och har svårt att se en väg ur sin skuldssättning.

En forskningsstudie från Lunds universitet (*Suicidal behavior in over-indebted individuals: a cross-sectional study in Sweden, publicerad i Nordic Journal of Psychiatry, 2023*) visar att en av fem personer med stora skulder har gjort suicidförsök en eller flera gånger.

Därför är det väldigt viktigt att budget- och skuldrådgivningen når ut till så många människor som möjligt med information om att det finns hjälp att få hos budget- och skuldrådgivningen. Många människor känner tyvärr inte till att kommunen erbjuder detta stöd.

En viktig del av det förebyggande arbetet som budget- och skuldrådgivningen i Stenungsund bedriver handlar därför om att, genom olika informationsinsatser, göra den egna verksamheten mer känd för olika grupper och berätta om vilket stöd vi kan erbjuda. Genom informationsinsatser kan budget- och skuldrådgivningen bidra till att kommuninvånarna får bättre kunskap att ta hand om sin ekonomi och minska risken för överskuldssättning.

En viktig del i arbetet är också att väntetider för rådsökande hålls så korta som möjligt, så att rådsökande personer kan få hjälp så fort som möjligt. I dagsläget (januari 2024) är väntetiden till att få träffa en handläggare på budget- och skuldrådgivningen två veckor, vilket är i linje med Konsumentverkets rekommendation.

Under 2023 har budget- och skuldrådgivningen haft möjlighet att ha en del informationsinsatser och träffat olika grupper som önskar information. Oftast är det olika grupper som tar kontakt med budget- och skuldrådgivningen för att få information av oss, men budget- och skuldrådgivningen tar också kontakt med vissa grupper då vi ser en nytta med att knyta kontakt med dem, eftersom de ofta träffar personer vi kommer i kontakt med. Under året hade budget- och skuldrådgivningen informationsinsatser riktade till;

- Personal på AME och Bostöd, Tjörns kommun (230509)
- Elever på SFI i Stenungsund (230823)
- PRO på Tjörn (230913)
- Deltagare inskrivna på AME i Lilla Edet (231114)
- Socialdemokraterna på Tjörn (231115)
- Vuxenenheten (socialtjänsten) i Stenungsund (231121)

Verksamhetsutveckling och fortbildning

Budget- och skuldrådgivningens handläggare har regelbunden fortbildning genom föreläsningar och informationsinsatser som erbjuds av exempelvis Kronofogden, Konsumentverket och BUS-föreningen i Sverige (yrkesförening för budget- och skuldrådgivare i kommunal tjänst).

Många föreläsningar och informationsinsatser erbjuds digitalt vilket underlättar och möjliggör för deltagande. Budget- och skuldrådgivningen deltog i slutet av april på den årliga konferensen BUS-dagarna, som arrangeras av BUS-föreningen i Sverige. Konferensen hölls i Eskilstuna.

Budget- och skuldrådgivningen ingår i en nätverksgrupp tillsammans med andra budget- och skuldrådgivare i Bohuslän och västra Sverige. I gruppen ingår budget- och skuldrådgivare från Ale, Kungälv, Uddevalla, Munkedal, Lysekil, Sotenäs, Strömstad och Stenungsunds kommun. Nätverksgruppen träffas 2-4 gånger per år för kollegialt utbyte av erfarenhet och kunskap inom området.

Budget- och skuldrådgivningen har tillsammans med budget- och skuldrådgivare från Ale och Kungälvs kommun processhandledning en gång i månaden med en extern handledare. Syftet med handledningen är att kunna bearbeta frågor och känslor som väcks i handläggarna utifrån det arbete vi utför med våra klienter.

Tankar och reflektioner inför 2024

- Finansdepartementet bedömer att Sverige kommer att fortsätta vara i lågkonjunktur till en bit in i 2025.
- Budget- och skuldrådgivningen har önskemål om att ha fler utåtriktade insatser under året.
- Behovet av att sprida information om budget- och skuldrådgivningen är viktigare än någonsin, vilket Kronofogdens siffror om antalet skuldsatta personer i landet belyser.
- Budget- och skuldrådgivningen har under året sett en ökning av antalet rådsökande i åldern 18 till 25 år. Vi ser därför ett stort behov av att nå ut till gruppen unga vuxna med information om vår verksamhet och öka kunskapen hos unga vuxna om frågor som gäller privatekonomi. Budget- och skuldrådgivningen hoppas på att kunna samverka med skolan i denna fråga.
- Budget- och skuldrådgivningen har noterat att antalet personer som utsätts för bedrägerier har ökat i landet och detta märker vi också av i verksamheten, då flera sökande berättar att de blivit utsatta för bedrägerier.
- Antalet personer med skulder relaterade till spelberoende har ökat under året.
- Budget- och skuldrådgivningen märker av att oro för privatekonomin skapar ohälsa hos de som söker hjälp hos oss. Många av de rådsökande till budget- och skuldrådgivningen uttrycker att de har -eller har haft suicidtankar på grund av sin skuldsättning.

Målsättning för 2024

- Att bibehålla Konsumentverkets rekommenderade väntetid för rådsökande till max fyra veckor. I dagsläget är väntetiden för rådsökande att få träffa handläggare på budget- och skuldrådgivningen två veckor.
- Att öka antalet utåtriktade och förebyggande insatser jämfört med 2023.
- Att i lämpligt forum bidra till att öka unga vuxnas kunskap om privatekonomi.

Ekonomiskt resultat

Stenungsunds kommun debiterar Lilla Edet, Orust, Tjörn 22,5 procent av kostnaderna under året och Stenungsunds kommun tar 32,5 procent av kostnaden samt lokalkostnad.

Stenungsunds kommun har arbetat med att få ner kostnader för telefoni och portokostnader samt att enheten inte haft lika stora utgifter för förbruknings- och kontorsmaterial som budgeterat. På grund av den då rådande pandemin och inflation de senaste åren har kostnader för kurser, utbildningar och stora delar av förebyggande åtgärdsarbete minskat betydligt som annars är kostnadsdrivande.

Under 2023 har en av våra medarbetare varit sjukskriven efter en operation under 10 veckor och därav det lite högre positiva resultatet för verksamheten.

Utfallet för verksamheten 2023 blev ett positivt resultat om totalt 217tkr och återbetalning kommer att ske till Lilla Edet, Orust och Tjörn med 48.825tkr vardera samt 70.525 tkr till Stenungsunds kommun.

Stenungsund 2024-03-06

Catrine Lindberg
Enhetschef
Administration och Digitalisering
Stenungsunds Kommun

Erik Bergman
Funktionschef
Administration och Digitalisering
Stenungsunds Kommun

Orust kommun

Granskning av verksamhetsstyrning barnkonventionen

Building a better
working world

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning	1
1.1. Samlad bedömning.....	2
2. Inledning	3
2.1. Syfte och revisionsfrågor	3
2.2. Revisionskriterier	3
2.3. Metod	3
2.4. Avgränsningar och ansvarig nämnd.....	3
3. Styrning och ledning avseende kultur- och fritidsverksamheten	4
3.1. Organisation och ansvarsfördelning.....	4
3.2. Kultur- och fritidsområdet styrs genom kommunfullmäktiges övergripande mål samt specifika styrdokument beslutade av kommunfullmäktige.	4
3.3. Styrelsen följer endast upp vissa mål avseende kultur- och fritidsverksamheten.....	5
3.4. Vår bedömning	6
4. Kontroll och uppföljning av föreningsbidrag	7
4.1. Budget och omfattning av föreningsbidrag	7
4.2. Det finns dokumenterade regler för föreningsbidrag	7
4.3. Kontroll och uppföljning av föreningsbidrag görs inte systematiskt.....	9
4.4. Vår bedömning	9
5. Nyttjande av kommunens fritidsanläggningar	11
5.1. Det görs ingen strukturerad uppföljning av nyttjandet av fritidsanläggningar	11
5.2. Vår bedömning	12
6. Kontroll avseende konst och inventarier	13
6.1. Det saknas kontroll avseende konst och inventarier	13
6.2. Vår bedömning	13
7. Barnkonventionen i kultur- och fritidsverksamheten	14
7.1. Barnkonventionen är integrerad i flera styrande dokument samt i det dagliga arbetet	14
7.2. Vår bedömning	14
Bilaga 1. Bakgrund	15
Bilaga 2. Revisionskriterier	16
Bilaga 3. Källförteckning	17
Bilaga 4. Mål och indikatorer kopplade till kultur- och fritidsverksamheten	18

1. Sammanfattning

Revisionsfrågor	Bedömning
Finns en ändamålsenlig styrning avseende kultur- och fritidsverksamheten genom målsättningar och indikatorer?	Ja, till stor del. Granskningen visar att kommunstyrelsen har antagit egna mål med indikatorer kopplade till kultur- och fritidsverksamheten utifrån fullmäktiges mål. Det finns även specifika styrdokument med mål, strategier och aktiviteter kopplade till kultur och fritidsverksamheten. Uppföljningen följer ordinarie årshjul med delårsrapporter och årsredovisning. Granskningen visar dock att uppföljning styrelsen tar del av inte inkluderar kultur- och biblioteksverksamheten. Mål och aktiviteter som återfinns i kommunfullmäktiges övriga styrdokument följs inte upp av styrelsen.
Finns en ändamålsenlig kontroll och uppföljning avseende föreningsbidrag?	Delvis. Det finns riktlinjer för föreningsbidrag. Enligt uppgift görs kontroller för samtliga ansökningar men kontrollerna dokumenteras inte. Det saknas även anvisningar för vilka kontroller som ska göras i exempelvis årsredovisningen och revisionsberättelsen. För vissa bidragstyper begär verksamheten in återrapportering i form av verifikat från föreningen innan utbetalning sker. Granskningen visar att det inte är tydligt hur bedömningen för besluten görs och vad den grundas på utifrån beslutade mål om bidragsstöd. Förutom risken för subjektiva bedömningar gör avsaknaden av prioriteringsprinciper det svårare att följa upp om bidragen lett till önskvärt resultat.
Säkerställer styrelsen ett effektivt nyttjande av kommunens fritidsanläggningar?	Delvis. I granskningen framkommer samstämmiga uppgifter om att kommunens fritidsanläggningar har hög beläggningsgrad och att prioriteringsordningen följs. Att fritidsanläggningarna inte står tomma tolkas som måttet på ett effektivt utnyttjande. Däremot saknas en samlad dokumenterad uppföljning på beläggningsgrad i kommunens fritidsanläggningar samt uppföljning av vilka typer av föreningar som använder anläggningarna för att säkerställa hög beläggningsgrad samt att prioriteringsordningen följs. Kommunstyrelsen har inte efterfrågat en sådan uppföljning. Förvaltningen uppger att uppföljning görs genom att se över schemalaggningen i verksamhetssystemet FRI.
Säkerställer styrelsen en tillräcklig kontroll vad gäller konst och inventarier inom kultur- och fritidsområdet?	Nej. Granskningen visar att det saknas systematiskt arbete för kontroll och inventering samt hantering av konst och övriga inventarier. Det finns ett konstregister men det saknas uppgifter om när det senast uppdaterades. Kommunstyrelsen är medvetna om avsaknaden av kontroll men har inte beslutat om åtgärder för att förbättra kontrollen.
Har kommunstyrelsen säkerställt ett ändamålsenligt arbete med att implementera barnkonventionen i kultur- och fritidsverksamheten?	Ja, till stor del. I kultur- och fritidsverksamhetens genomförs löpande insatser riktade mot barn, det finns arbetssätt och rutiner för uppföljning av exempelvis aktiviteter som beaktar barnrättsperspektivet och barnkonventionen. Vidare är barnkonventionen integrerad i flera av verksamhetens styrdokument. Det genomförs en kartläggning som syftar till att eventuella åtgärder för att identifiera utvecklingsområden kopplat till barn och ungas delaktighet. Vi noterar att förbättringsarbete pågår men att det idag saknas underlag avseende kommunstyrelsens och verksamheternas arbete med barnkonventionen.

1.1. Samlad bedömning

Utifrån granskningens syfte och grunderna för ansvarsprövning är vår sammanfattande bedömning att kommunstyrelsen delvis säkerställt en ändamålsenlig styrning och uppföljning av kultur- och fritidsverksamheten. Vidare är bedömningen att kommunstyrelsen till stor delsäkerställt arbetet med att implementera barnkonventionen i verksamheten. Granskningen visar att det finns styrning från kommunstyrelsens i form av mål, indikatorer och aktiviteter för kultur och fritidsverksamheten. Därtill finns det även regler för föreningsbidrag och för taxor, avgifter och uthyrning av kommunens fritidsanläggningar. Däremot visar granskningen att det saknas systematisk uppföljning och kontroll inom samtliga områden.

Med utgångspunkt i granskningen rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- ▶ Tydliggöra bedömningar vid beslut om föreningsbidrag för att säkerställa följsamhet till regler för föreningsbidrag samt ökad transparens
- ▶ Säkerställa tillräcklig kontroll avseende konst och inventarier. Exempelvis genom dokumenterade riktlinjer och rutiner samt systematisk uppföljning.
- ▶ Följa upp sektorns handlingsplan utifrån inventeringen av arbetet med barnkonventionen för att säkerställa att arbetet med aktiviteter fortgår och får genomslag.
- ▶ Stärka uppföljningen av kultur- och fritidsverksamheten genom att exempelvis följa upp mål och aktiviteter som återfinns i kommunfullmäktiges styrdokument samt nyttjandet av kommunens fritidsanläggningar i syfte att säkerställa följsamhet mot kommunfullmäktiges mål och regler

Göteborg den 27 februari 2024

Elin Forså
Verksamhetsrevisor
Ernst & Young AB

Liselott Daun
Certifierad kommunal yrkesrevisor
Kvalitetssäkrare
Ernst & Young AB

2. Inledning

Kommunstyrelsen i Orust kommun ansvarar för kultur och fritidsverksamheten. Kommunstyrelsen ska se till att verksamheterna inom verksamhetsområdet bedrivs, följs upp och utvärderas i enlighet med de mål och riktlinjer som finns i författningar och föreskrifter samt i måldokument som kommunfullmäktige fastställer. Kommunrevisionen har bedömt att det är väsentligt att granska om kommunstyrelsen säkerställt en ändamålsenlig styrning och uppföljning av kultur- och fritidsverksamheterna samt säkerställt ett ändamålsenligt arbete med att implementera barnkonventionen i kultur- och fritidsverksamheten.

2.1. Syfte och revisionsfrågor

Granskningen syftar till att bedöma om kommunstyrelsen säkerställt en ändamålsenlig styrning och uppföljning av kultur- och fritidsverksamheterna samt säkerställt ett ändamålsenligt arbete med att implementera barnkonventionen i kultur- och fritidsverksamheten. Utifrån granskning ska följande revisionsfrågor besvaras:

- ▶ Finns en ändamålsenlig styrning avseende kultur- och fritidsverksamheten genom målsättningar och indikatorer?
- ▶ Finns en ändamålsenlig kontroll och uppföljning avseende föreningsbidrag?
- ▶ Säkerställer styrelsen ett effektivt nyttjande av kommunens fritidsanläggningar?
- ▶ Säkerställer styrelsen en tillräcklig kontroll vad gäller konst och inventarier?
- ▶ Har kommunstyrelsen säkerställt ett ändamålsenligt¹ arbete med att implementera barnkonventionen i kultur- och fritidsverksamheten?

2.2. Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses bedömningsgrunder som används i granskningen som utgångspunkt för analys, bedömningar och slutsatser. Revisionskriterierna beskrivs i bilaga 2.

2.3. Metod

Granskningen genomförs genom dokumentstudier och intervjuer. Samtliga intervjuade har getts tillfälle att sakfelsgranska rapporten. Fullständig källförteckning återfinns i bilaga 3.

2.4. Avgränsningar och ansvarig nämnd

Granskningen avgränsas till kultur och fritidsverksamheten och i enlighet med ställda revisionsfrågor. Granskningen avser kommunstyrelsen i Orust kommun.

¹ Med ändamålsenligt arbete innebär i det här sammanhanget att kommunstyrelsen genomfört kompetenshöjande insatser till tjänstepersoner som avser barnkonventionen, barnrättsperspektivet och dess tillämpning, att det finns övergripande styrdokument som beaktar barnrättsperspektivet och barnkonventionen samt att verksamheten har arbetssätt och rutiner som beaktar barnrättsperspektivet och barnkonventionen.

3. Styrning och ledning avseende kultur- och fritidsverksamheten

3.1. Organisation och ansvarsfördelning

Kommunstyrelsen ansvarar för kommunens kultur- och fritidsverksamheter. Kommunstyrelsens utskott för samhällsutveckling bereder ärenden avseende kultur- och fritidsverksamheten och sektor samhällsutveckling utgör utskottets förvaltning. Sektorerna är indelade med olika ansvarsområden varav kultur- och fritid är ett ansvarsområde. Kultur- och fritid består av tre enheter, kultur, fritid och bibliotek. Kultur- och fritids grunduppdrag är att erbjuda kunskap och kulturupplevelser genom biblioteksverksamheten samt skapa mötesplatser för ungdomar på kommunens båda fritidsgårdar och stimulerar föreningslivet.

3.2. Styrning från kommunfullmäktige

Kommunfullmäktiges övergripande mål

Fullmäktige har antagit tre övergripande mål som utgår från kommunens vision och den politiska plattformen². De övergripande målen har brutits ner i konkretiserade mål med förklaring till vad målet innebär samt med tillhörande indikatorer samt specifika uppdrag till sektorerna. Nedan presenteras de övergripande målen, de konkretiserade målen samt de uppdrag som är riktade till sektor samhällsutveckling och rör kultur- och fritidsverksamheten.

Mål 1. Attraktiv kommun

- ▶ Ett gott bemötande och god tillgänglighet
 - Uppdrag: Under år 2023 särskilt arbeta med bemötande till kunder och brukare från administrativ personal. I uppdraget ingår också att se över skriftliga svar.
 - Uppdrag: Alla verksamheter arbetar för att ligga i framkant när det gäller teknikutvecklingen
- ▶ En trygg och omtyckt kommun att leva, besöka och verka i
 - Uppdrag: Utred en breddning av kulturhuset Kajutans verksamhet med tillhörande scenutbyggnad.

Mål 2. Hållbart samhälle

- ▶ En miljömässig hållbar utveckling
- ▶ En social hållbar utveckling

Mål 3. Attraktiv arbetsgivare

- ▶ Kompetensförsörjningen ska tryggas genom fokus på ett hållbart arbetsliv

Samtliga mål är riktade till alla sektorer. Däremot finns det inte indikatorerna som träffar alla sektorer för vissa mål. Exempelvis mäts endast sektor ledning och verksamhetsstöd avseende målet *ett gott bemötande och god tillgänglighet*. Det finns inga indikatorer i kommunfullmäktiges budget som träffar kultur- och fritidsverksamheten.

² Vision Orust 2024 är den önskade och ideala målbilden för Orust som sträcker sig över längre tid. Den politiska plattformen är majoritetens överenskommelse om hur kommunens ska utvecklas under mandatperioden 2023–2026.

Utifrån kommunfullmäktiges budget har kommunstyrelsen antagit ett uppdragsdokument för sektor samhällsutveckling. I uppdragsdokumentet har kommunstyrelsen brutit ner fullmäktiges fem konkretiserade mål utifrån sektor samhällsutvecklings verksamhetsansvar och kompletterat med ytterligare indikatorer. Kultur- och fritidsverksamheten berörs av fyra av kommunfullmäktiges fem mål där åtta indikatorer med målvärden kan kopplas till verksamheten. Sektorn har även en verksamhetsplan med aktiviteter kopplade till fullmäktiges mål för att öka måluppfyllelsen. Indikatorer och aktiviteter som kan kopplas till kultur- och fritidsområdet beskrivs i bilaga 4. Det framgår att sektorn ska arbeta med aktiviteterna under flerårsperioden för att öka måluppfyllelsen. Aktiviteterna beskrivs övergripande och det finns ingen tidsplan eller ansvarig för aktiviteterna.

Av intervjuer framkommer att kommunstyrelsen inte har en tydlig målstyrning av kultur och fritidsverksamheten. Däremot upplevs det finnas tillräcklig styrning genom kommunfullmäktiges övriga styrdokument som berör verksamheten. Dessa beskrivs nedan.

Övriga styrande dokument

Biblioteksplan 2020–2023

I planen finns målet att biblioteken på Orust ska vara en plats för vardagliga möten, informationssökning, kunskapsutveckling och kulturupplevelser. Biblioteksverksamheten ska vara till för alla samt präglas av lyhördhet och delaktighet. I planen finns en målsättning och fokusområden för biblioteksverksamheten. För att arbeta mot målet finns sex identifierade fokusområden och en beskrivning för respektive fokusområde för vad biblioteken ska arbeta med. Enheten för bibliotek har tagit fram en lokal arbetsplan med konkreta aktiviteter som ska genomföras under året. Av den lokala planen framgår även vem i arbetsgruppen som ansvarar för respektive aktiviteter. Den lokala arbetsplanen ska följas upp årligen.

Kulturplan 2021–2024

I kulturplanen bryts kommunfullmäktiges mål *Orust ska vara en trygg och omtyckt kommun att bo, leva, besöka och verka i* ned i fem strategier och fem aktiviteter. I beskrivningen av målet är kulturen en viktig aspekt. Aktiviteter beskrivs övergripande och det finns ingen lokal arbetsplan såsom för biblioteksplanen. Det framgår inte vem som ansvarar för att genomföra aktiviteterna.

Regler för föreningsstöd till ideella föreningar

Reglerna redovisar olika typer av bidrag samt villkor för att vara stödberättigad. Det framgår även vad målet med föreningsstöden är. Målet är att det ska finnas en mångfald av föreningar för alla. Huvudinriktningen är att framförallt ge möjlighet till generationsöverskridande aktiviteter för en jämlik och meningsfull fritid för alla åldrar. Bidragen ska gå till aktiv verksamhet öppna för alla.

3.3. Styrelsen följer endast upp vissa mål avseende kultur- och fritidsverksamheten

Kommunstyrelsens följer upp verksamhetens måluppfyllelse i delårsrapport och årsredovisning. I delårsrapporten beskrivs kortfattat vilka aktiviteter som genomförts eller har påbörjats. Det görs även en prognos av om målvärdet för indikatorerna kommer uppnås. I den

kommentar som görs till respektive mål finns endast fritidsenhetens arbete beskrivet. Ingen kommentar eller analys görs för kultur eller bibliotek i delårsrapporten. Förvaltningen uppger att avsaknaden av kultur och bibliotek i uppföljningen beror på det begränsade utrymmet i uppföljningsdokumentet. I sektor samhällsutvecklings verksamhetsberättelse 2023 görs en beskrivning av händelser under året för både fritidsverksamheten och kultur- och biblioteksverksamheten. Det görs ingen uppföljning av de mål eller aktiviteter som framgår av biblioteksplanen, kulturplanen eller regler för föreningsstöd till ideella föreningar.

3.4. Vår bedömning

Vi bedömer att kommunstyrelsen i stort har säkerställt en ändamålsenlig styrning avseende kultur- och fritidsverksamheten genom målsättningar och indikatorer.

Granskningen visar att kommunstyrelsen har antagit flera egna mål med indikatorer kopplade till kultur- och fritidsverksamheten utifrån fullmäktiges mål. Det finns flera styrdokument med mål, strategier och aktiviteter kopplade till kultur och fritidsverksamheten. Uppföljningen följer ordinarie årshjul med delårsrapporter och årsredovisning. Vi bedömer att uppföljning kan stärkas genom att inkludera kultur- och biblioteksverksamheten tydligare i uppföljningen samt att även följa upp mål och aktiviteter som återfinns i kommunfullmäktiges övriga styrdokument. Därtill är det vår bedömning att ansvarsfördelningen av aktiviteterna kan tydliggöras.

4. Kontroll och uppföljning av föreningsbidrag

4.1. Budget och omfattning av föreningsbidrag

Kommunstyrelsen har 2023 avsatt 4,6 miljoner kronor till bidrag. Budgeten för respektive bidrags beslutas av fritidsenheten. Det finns ingen styrning från kommunstyrelsen avseende hur fördelningen mellan kultur och fritidsområdet ska fördelas. Av intervju framgår att fördelningen görs utifrån hur många ansökningar respektive bidragsområde haft tidigare år. Cirka 87 procent av budgeten går till fritidsverksamhet och 13 procent går till kulturverksamhet. Det finns flera olika typer av bidrag som föreningarna kan söka. I nedan tabell framgår fördelningen av föreningsstödet utifrån olika bidragstyper.

Bidragstyp	Budget
Anläggningsstöd	800 000
Stöd badplats och simskola	300 000
Driftstöd hyrd lokal	1 100 000
Investeringsstöd	1 000 000
Aktivitetsstöd	450 000
Breddläger	84 000
Handikappföreningar	30 000
Pensionärsföreningar	30 000
Vandringsleder	250 000
Kulturbidrag	260 000
Studieförbund	360 000
Totalt	4 600 000

Tabell 1: Fördelning av budget utifrån olika bidragstyper, Orust kommun

4.2. Det finns dokumenterade regler för föreningsbidrag

Enligt kommunstyrelsens delegationsordning beslutar kommunstyrelsen om fördelning av investeringsbidrag. Övriga bidragstyper har kommunstyrelsen delegerat till fritidskonsulent och enhetschef för kultur och bibliotek. Samtliga ansökningar handläggs av fritidskonsulent. Besluten som fattas på delegation ska anmälas till kommunstyrelsen nästkommande sammanträde. Enligt uppgift görs detta direkt i ärendehanteringssystemet Lex.

Hanteringen av föreningsbidrag styrs av regler för föreningsstöd till ideella föreningar i kommunen. Målet med föreningsstödet är att det ska finnas en mångfald av föreningar för alla. Huvudinriktningen är att ge möjlighet till generationsöverskridande aktiviteter för en jämlik och meningsfull fritid för alla åldrar. Bidragen ska gå till aktiv verksamhet öppna för alla.

Av reglerna framgår att nedanstående kriterier är *viktiga faktorer* vid bedömning av en stödansökan.

1. Antal barn och ungdomar i åldern 7–25 år som under större delen av året använder anläggning/lokaliteterna och deltar i föreningens verksamhet.
2. Föreningens förmåga att ordna annan finansiering än kommunalt stöd.
3. Stödets påverkan på föreningens arbete vad gäller, medlems- och verksamhetsutveckling samt jämställdhet-, folkhälso- och miljöarbete.
4. Föreningen bör årligen delta i riktade och relaterade utbildningar, seminarier och föreläsningar som RF-SISU, Orust kommun och andra organisationer anordnar.

Det framgår inte vilket sätt dessa faktorer ska utgöra grund i handläggningen av ansökningar av föreningsstöd. Av intervjuer framkommer att det görs en bedömning från fall till fall och att det finns ett tolkningsutrymme för handläggaren. Det redogörs inte i besluten hur bedömningen av de viktiga faktorerna har vägts in i besluten.

Föreningarna ska uppfylla vissa villkor för att kunna erhålla bidrag. Av fullmäktiges regler framgår att det finns allmänna krav som alla föreningar måste uppnå för att bli beviljade föreningsbidrag. Exempel på allmänna krav för att en förening ska kunna få föreningsstöd och bidrag är:

- ▶ Föreningen ska vara skriven och ha verksamhet i Orust kommun samt vara registrerad i kommunens föreningsregister.
- ▶ Föreningen ska vara ideell och om möjligt vara ansluten till en riksorganisation eller motsvarande.
- ▶ Föreningen ska ha varit verksam i minst ett år och ska ha minst tio aktiva medlemmar. Med aktiv medlem avses den som betalt en medlemsavgift och deltar i föreningens verksamhet.
- ▶ Föreningen ska årligen lämna in en verksamhetsberättelse, ekonomisk redovisning samt en revisionsberättelse i samband med sin registrering.

Därtill finns specifika villkor kopplade till respektive bidragstyp. Dessa specifika villkor är tydliga för vissa bidragstyper medan de för andra finns ett tolkningsutrymme. För investeringsstöd beskrivs att stödet kan betalas för omkostnader i samband med investeringar i anläggning och utrustning. Villkoret är att föreningen bör påvisa en egen insats i sin ansökan och att det avgör stödets belopp. Det framgår inte på vilket sätt det avgör stödets belopp. Kommunstyrelsen beslutar om investeringsstöd som bereds av utskottet för samhällsutveckling och handläggs av fritidskonsulent. Det finns inga riktlinjer för hur pengarna ska fördelas mellan föreningarna eller vad bedömningarna för besluten om vem som får ta del av investeringsstödet ska grundas på. Av intervju framkommer att det idag görs en bedömning av fritidskonsulenten avseende hur mycket pengar föreningarna tidigare har fått från kommunen. Det görs ingen bedömning utifrån de kriterier som är viktiga vid bedömning av en ansökan eller utifrån de mål fullmäktige har beslutat om. För 2023 års handläggning av investeringsstödsansökningar framgår av beslutsunderlaget att *stödet framförallt ska avse investeringar som bidrar till energieffektiviseringar och ökad möjlighet till barn och ungdomar i rörelse. Men kan även avse ändamål med hög allmännytta.* Det framgår inte i ansökningsunderlaget eller reglerna för föreningsstöd att bedömningen av bidrag framförallt skulle gå till energieffektiviseringar. Det framgår inte heller av beslutsunderlaget på vilket sätt bedömningarna gjorts eller att dessa bidrag går till investeringar avseende energieffektiviseringar, ökad möjlighet till barn och

ungdomar i rörelse eller ändamål med allmännytta. Vidare framgår inte vilken egen insats föreningen har påvisat. Den egna insatsen framgår endast av ansöknings.

4.3. Kontroll och uppföljning av föreningsbidrag görs inte systematiskt

Kommunen har inga dokumenterade rutiner för vilka kontroller som tjänstepersonerna ska göra för respektive bidrag utöver den information som föreningarna lämnar i sin ansökan. Av intervjuer framkommer att förvaltningen kontrollerar att föreningarna är bidragsberättigade i samband med varje ansökan i enlighet med reglerna för bidrag. Enligt de intervjuade sker detta genom att kontrollera att samtliga handlingar som föreningen ska lämna in enligt fullmäktiges regler för föreningsbidrag är inlämnade. Det framgår även att tjänstepersonerna ska kontrollera föreningarnas verksamhetsberättelse, ekonomisk redovisning samt revisionsberättelse. För vissa bidrag görs ingen kontroll, exempelvis för aktivitetsstöd eller vandringsleder. Det framgår inte vad i föreningens inlämnade dokument som ska kontrolleras eller hur dessa ska vara utformade för att vara bidragsberättigad.

Det framkommer av intervjuer att förvaltningen kan genomföra stickprov om det har uppstått misstankar om bidragsfusk. Det görs dock inga systematiska stickprovskontroller för att identifiera och motverka eventuellt bidragsfusk. Däremot uppges att det kontinuerligt sker träffar och kommunikation med samtliga föreningar, vilket lyfts fram som en del av den kontroll och uppföljning som sker.

Protokollsgranskning som gjorts för år 2023 visar att styrelsen inte tagit del av uppföljning av de föreningar som tar emot bidrag. Styrelsen har inte heller begärt att få en sådan uppföljning. Vidare har styrelsen inte tagit del av eller begärt uppföljning avseende om fördelning av föreningsbidragen är i enlighet med de mål fullmäktige har bestämt. Av protokollet framgår det att delegationsbeslut har redovisats till styrelsen. Det går dock inte att utläsa att kommunstyrelsens tagit del av beslut om föreningsbidrag som fattas på delegation.

4.4. Vår bedömning

Vår bedömning är att kommunstyrelsens delvis säkerställt en ändamålsenlig kontroll och uppföljning avseende föreningsbidrag.

Granskningen visar att det finns riktlinjer för föreningsbidrag. Enligt uppgift kontrolleras alla inkomna ansökningar för att säkerställa att syftet för ansökan är förenligt med bidragsregelverket innan beslut tas och utbetalning sker. Det är vår bedömning att det finns brister kopplade till uppföljning och kontroll av föreningsbidrag. Granskningen visar att kontrollerna som görs vid ansökan inte dokumenteras. Det går exempelvis inte att utläsa att årsredovisningen har kontrollerats eller vad som har kontrollerats. För vissa bidragstyper begär verksamheten in åiterrapportering i form av verifikat från föreningen innan utbetalningen av bidraget sker. Vi noterar dock att det inte framgår tydligt vid beslut om bidrag hur bedömningen har gjorts och vad den grundas på utifrån beslutade mål om bidragsstöd. Vi anser att det bör finnas vägledning kring hur de olika kriterierna ska/kan prioriteras samt att bedömningen kring vilka föreningar som får eller inte får bidrag kan förtydligas. Förutom risken för subjektiva bedömningar menar vi också att avsaknad av prioriteringsprinciper gör det svårare vid uppföljning av bedömningsbidrag att bedöma om bidraget lett till önskvärt resultat.

Enligt vår bedömning kan rutinerna för kontrollera att vissa bidragstyper och att dessa gått till avsedda ändamål förbättras. Här anser vi att det krävs att verksamheten systematisk kontrollerar om och i vilken grad aktiviteten/föreningen uppfyllt det angivna syftet för att säkerställa att nämndens styrning verkligen får genomslag i praktiken samt för att motverka bidragsfusk. Vidare menar vi att ökad transparens i bidragsprocessen ligger i såväl de ansökande föreningarnas som kommunstyrelsens intresse.

5. Nyttjande av kommunens fritidsanläggningar

5.1. Det görs ingen strukturerad uppföljning av nyttjandet av fritidsanläggningar

Kultur och fritidsverksamheten i Orust kommun ansvarar för att kommunens lokaler och idrottsanläggningar kommer till användning. Enheten för fritid hyr fritidsanläggningarna internt inom Orust kommun. Lokalerna som används som fritidsanläggningar delas med skolan. Skolan hyr anläggningarna fram till kl.16.00 på vardagarna och fritidsenheten har anläggningarna mellan kl.16.00-23.00 och helger. Hyran delas mellan skolan och fritid där skolan betalar 60 procent och fritid betalar 40 procent.

Fritidsenheten har ett bokningssystem i vilket föreningarna bokar anläggningarna. I kommunfullmäktiges regler för taxor, avgifter och uthyrning finns en prioriteringsordning för hur anläggningarna ska fördelas mellan olika föreningar. Av dokument framgår att reglerna syftar till att kommuninvånare ska ges möjlighet till ett mer aktivt föreningsliv och utnyttjande av lokaler och anläggningar fördelas därför huvudsakligen till föreningslivet. I dokumentet återfinns riktlinjer gällande fördelning av tider där bidragsberättigade föreningar med huvudsaklig inriktning för barn och ungdomar prioriteras högst.

Vid fördelning av träningstider för säsongsbokning tillämpas följande prioriteringsordning:

1. Bidragsberättigade föreningar med huvudsaklig barn/ungdomsinriktning och verksamhet för inomhusidrott t.ex. badminton, bordtennis, curling, gymnastik, handboll, innebandy. Gäller också handikappföreningar.
2. Bidragsberättigade föreningar med så kallad tvåsäsongsidrott som söker tid för t.ex. tennis och ungdomsfotboll/futsal upp till 16 års ålder. Gäller även pensionärsföreningar.
3. Korp- och motionsföreningar, övriga föreningar samt privata hyrare.
4. Om utnyttjad tid finns tillgänglig får tid anvisas till fotbollens seniorverksamhet.
5. För Kulturhuset Kajutans lokaler gäller den kommunala verksamhetens behov i första hand.

Av intervjuer framgår att det inte görs en strukturerad uppföljning av om kommunens fritidsanläggningar nyttjas effektivt. Det finns inget aktivt arbete för att följa upp konstadseffektivitet för fritidsanläggningarna. Det finns ingen samlad dokumentation på hur beläggningen av fritidsanläggningar ser ut eller hur fördelningen av träningstider tillämpas utifrån prioriteringsordningen. Kommunstyrelsen har inte efterfrågat en sådan uppföljning. Förvaltningen uppger att uppföljning görs genom att se över schemaläggningen i verksamhetssystemet FRI. Kommunstyrelsens presidium uppger att kommunstyrelsen är informerade om att anläggningarna är fullbokade och att detta är tillräcklig uppföljning då kommunen vill undvika mer administration. Ansvariga tjänstepersoner uppger att anläggningarna i stort är fullbokade. Vidare uppges att prioriteringsordningen följs samt att föreningar i Orust kommun väl känner till prioriteringsordningen. Det uppges att kommunens bedömning är att fritidsanläggningarna har ett effektivt utnyttjande så länge anläggningarna används.

5.2. Vår bedömning

Vår bedömning är att kommunstyrelsen delvis säkerställt ett effektivt nyttjande av kommunens fritidsanläggningar.

Vår bedömning grundar sig på att det i granskningen framkommer samstämmiga uppgifter om att kommunens fritidsanläggningar har hög beläggningsgrad och att prioriteringsordningen följs. Att fritidsanläggningarna inte står tomma tolkas som måttet på ett effektivt utnyttjande. Däremot ser vi det som en brist att det saknas dokumenterad uppföljning på beläggningsgrad i kommunens fritidsanläggningar samt uppföljning av vilka typer av föreningar som använder anläggningarna för att säkerställa hög beläggningsgrad samt att prioriteringsordningen följs.

6. Kontroll avseende konst och inventarier

6.1. Det saknas kontroll avseende konst och inventarier

Av reglementet framkommer att kommunstyrelsens ansvarar för den kommunala kultur- och fritidsverksamheten samt ha hand om kulturhistorisk minnesvård och konstnärlig utsmyckning. Utskottet för samhällsutveckling ska bereda ärenden avseende förvaltning av donerad såsom samlingar och konstverk. Den löpande hanteringen av konstföremålen sköts av enheten för kultur.

Av intervjuer framkommer att det inte finns rutin eller riktlinje för hantering av konst och inventarier. Det finns heller ingen rutin för kontroll av konst och inventering. Det finns ett konstregister men det saknas uppgifter om när det senast uppdaterades. Det finns därmed inga uppgifter på att registret är aktuellt. Vid intervju framkommer att ansvarig tjänsteperson för konst och inventarier varit sjukskriven under längre tid. Ansvaret har tillfälligt lagts över på ansvarig enhetschef. Vidare framkommer att arbetet med inventarier av konst har varit åsidosatt under längre tid. Det är ingen som arbetar aktivt med kontroll avseende konst och inventarier. Av intervjuer framgår att organisationen är smal och att det finns ett behov av mer resurser för att tillgängliggöra tid till att tillgängliggöra och underhålla samlingen eftersom detta arbete har varit eftersatt. Ingen uppföljning eller utredning av resurser har gjorts inom området. Kommunstyrelsens presidium berättar vid intervjuer att de är medvetna om att det är ett eftersatt område och att de vill förbättra kontrollen. Kommunstyrelsen har inte beslutat om åtgärder avseende den bristande kontrollen.

6.2. Vår bedömning

Vår bedömning är att styrelsen inte har en tillräcklig kontroll avseende gäller konst och inventarier.

Vår bedömning grundar sig på att det saknas systematiskt arbete för kontroll och inventering samt hantering av konst och övriga inventarier. Det finns ingen rutin eller riktlinje för hantering av konst och inventarier. Det finns heller ingen rutin för kontroll av konst och inventering. Det finns ett konstregister men det saknas uppgifter om när det senast uppdaterades. Kommunstyrelsen är medvetna om avsaknaden av kontroll men har inte beslutat om åtgärder för att förbättra kontrollen.

7. Barnkonventionen i kultur- och fritidsverksamheten

7.1. Barnkonventionen är integrerad i flera styrande dokument samt i det dagliga arbetet

Kultur- och fritidsverksamhetens verksamhetsområde berör i stort barn och ungdomar. Det framkommer att barn och ungdomar involveras i arbetet med att utveckla verksamheten. Exempelvis finns former för dialog och inflytande för barn både inom biblioteksverksamheten och fritidsverksamheten i form av vilka typer av aktiviteter som önskas. Från samtliga intervjuade framkommer att det är självklara frågor för kultur- och fritidsverksamheten. Barnkonventionen är integrerat både i flera styrande dokument, exempelvis biblioteksplanen, samt i det dagliga arbetet i verksamheterna.

Kommunfullmäktige har gett i uppdrag till varje sektor att ta fram en nulägesbeskrivning med de insatser som görs utifrån barnkonventionen med barn och ungas delaktighet samt identifierar utvecklingsområden. Av sektor samhällsutvecklings delårsrapport per augusti framkommer att sektor under hösten skulle göra en inventering utifrån ett kartläggningmaterial som SKR tagit fram med stöd av processledare. Kartläggningen skulle analyseras och insatser prioriteras som ska leda till en handlingsplan med aktiviteter, med genomförande under 2024 och framåt. Vid granskningens genomförande har kartläggningen ännu inte fastställts.

7.2. Vår bedömning

Vår bedömning är att kommunstyrelsen i stort säkerställt ett ändamålsenligt arbete med att implementera barnkonventionen i kultur- och fritidsverksamheten.

I kultur- och fritidsverksamhetens genomförs löpande insatser riktade mot barn, det finns arbetssätt och rutiner för uppföljning av exempelvis aktiviteter som beaktar barnrättsperspektivet och barnkonventionen. Vidare är barnkonventionen integrerad i flera av verksamhetens styrdokument. Därtill genomförs en kartläggning som syftar till att eventuella åtgärder för att identifiera utvecklingsområden kopplat till barn och ungas delaktighet. Det saknas idag underlag avseende kommunstyrelsens och verksamheternas arbete med barnkonventionen. Vi bedömer att det är av särskild vikt att kommunstyrelsen efterfrågar och inhämtar underlag för att följa upp hur barnkonventionen får praktiskt genomslag och beaktas i kultur- och fritidsverksamheten.

Bilaga 1. Bakgrund

Kommunstyrelsen i Orust kommun ansvarar för kultur och fritidsverksamheten. Kommunstyrelsen ska se till att verksamheterna inom verksamhetsområdet bedrivs, följs upp och utvärderas i enlighet med de mål och riktlinjer som finns i författningar och föreskrifter samt i måldokument som kommunfullmäktige fastställer. Vidare ska kommunstyrelsen svara för planerings- och utvecklingsfrågor inom verksamhetsområdet.

Sedan den 1 januari 2020 är FN:s barnkonvention lag i Sverige. Det innebär ett större ansvar för kommuner och regioner att tillämpa barns rättigheter så att de får ett genomslag vid bedömningar, ärenden och beslut som rör barn. Barn är medborgare i samhället som saknar rösträtt och representation i beslutande församlingar. Risken att barn inte blir hörda samt bristen på tillräckligt stöd och skydd är skäl till att barn har egna rättigheter.

Av artikel 4 i konventionen framgår att konventionsstaten, där kommuner också ingår, ska nyttja sina resurser till fullo för att uppfylla barns rättigheter och vidta alla lämpliga åtgärder gällande exempelvis administrativa förfaranden för att genomföra konventionens rättigheter. När barnkonventionen nu är lag är det en risk att kommuner och regioner inte vidtagit tillräckliga åtgärder och saknar en tydlig styrning och uppföljning utifrån ett barnrättsperspektiv.

Kommunrevisionen har mot bakgrund av ovanstående bedömt att det är väsentligt att granska om kommunstyrelsen säkerställt en ändamålsenlig verksamhetsstyrning av kultur och fritidsverksamheten samt om kommunstyrelsen säkerställt ett ändamålsenligt arbete med att implementera barnkonventionen i kultur- och fritidsverksamheten.

Bilaga 2. Revisionskriterier

Kommunallagen (2017:725)

Enligt 6 kap. 6 § kommunallagen har nämnderna ansvar för att var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. Likaså skall nämnderna se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett övrigt tillfredsställande sätt.

Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter

Barnkonventionen syftar till att ge barn oavsett bakgrund rätt att behandlas med respekt och att få komma till tals. Bland annat ska det i alla åtgärder som rör barn i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Sverige ratificerade barnkonventionen 1990. FN:s barnkonvention är svensk lag sedan den 1 januari 2020. Enligt lagen ska barnets rättigheter beaktas vid avvägningar och bedömningar som görs i ärenden som rör barn. I lag och konvention återfinns även skrivningar kring barnets rätt till levnadsstandard.

Kommunstyrelsens reglemente (KF 2023-06-08 § 43)

Enligt reglementet är kommunstyrelsen under kommunfullmäktige det ledande politiska organet för styrning, ledning och uppföljning av den kommunala verksamheten. Kommunstyrelsen har ett helhetsansvar för kommunens verksamheter, utveckling och ekonomiska ställning.

Av reglementets 9 § framgår det att kommunstyrelsen ska fullgöra kommunens uppgifter avseende den kommunala kultur- och fritidsverksamheten. Kommunstyrelsen har bland annat ansvar över fördelning av bidrag till föreningar och organisationer som verkar inom kommunens fritids- och kulturverksamhet samt bidrag och aktiviteter för enskilda

Budget 2023 med plan 2024–2025 för Orust kommun (KF 2022-11-10 § 119)

Kommunfullmäktige har i budgeten antagit en politisk plattform för mandatperioden där ett samarbetsavtal visar områden som fått ökad prioritet under perioden 2023–2026. I budgeten ingår en styrmodell med tre målområden. I budget framgår även ett antal prioriterade målområden kopplade till verksamheten och är riktade till samtliga sektorer. Målområdena har av kommunfullmäktige brutits ner i delmål vilka har ett antal tillhörande indikatorer för att kunna mäta måluppfyllelse. Målområdena med delmål har även brutits ner och preciserats av sektor samhällsutveckling i deras *Uppdragsdokument 2023–2025* med tillhörande detaljbudget vilken antogs av kommunstyrelsen i november 2022.

Bilaga 3. Källförteckning

Intervjuer

- ▶ Kommunstyrelsens presidium, 2023-11-16
- ▶ Sektorchef, samhällsutveckling, 2023-11-15
- ▶ Kultur- och bibliotekschef, 2023-11-14
- ▶ Fritid- och föreningslivschef, 2023-11-14

Dokumentation

- ▶ Budget 2023 med plan för 2024–2025
- ▶ Delårsrapport april 2023
- ▶ Delårsrapport augusti 2023
- ▶ Kommunstyrelsens plan för intern kontroll 2022 och 2023
- ▶ Uppföljning av internkontrollplan 2022
- ▶ Barnkonsekvensanalys
- ▶ Kulturplan 2021–2024
- ▶ Biblioteksplan 2020–2023
- ▶ Taxor, avgifter och uthyrning för idrottsanläggningar och lokaler inom kultur- och fritidsenhetens verksamhetsområde
- ▶ Regelverk för föreningsstöd till föreningar i Orust kommun
- ▶ Genomförda uppföljningar av kommunens fritidsanläggningar 2022–2023
- ▶ Lokal arbetsplan för Orust kommunbibliotek 2023
- ▶ Delegeringsordning
- ▶ Barnkonventionen – från ord till handling med KEKS
- ▶ Konstregister, odaterat
- ▶ Verksamhetsberättelse 2023, sektor samhällsutveckling
- ▶ Utdrag ur verksamhetssystemet FRI
- ▶ Utbetalda stöd 2023

Bilaga 4. Mål och indikatorer kopplade till kultur- och fritidsverksamheten

KFs mål	Sektor samhällsutvecklings beskrivning av målet	Indikatorer som rör kultur- och fritidsverksamheten	Aktiviteter kopplade till indikatorerna
Mål 1	Vi ska ge ett gott bemötande, tillhandahålla bra öppettider till våra besökande verksamheter, god tillgängligheten och ha korta handlägnings- och svarstider. Sektor fortsätter att utveckla digitala tjänster och teknik.	Antal nya e-tjänster	
Mål 2	Alla våra verksamheter ska leverera verksamhet av god kvalitet och man ska känna sig trygg och välkommen vid besök i våra offentliga miljöer. Beslut och handläggning av ärenden ska ske professionellt och rättssäkert med hög service. Sektor ska främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö. Vi ska aktivt sprida goda resultat och genom gott ambassadörskap profilera Orust som en kommun med samhällsutveckling i fokus.	Andel mötesplatser ska öka	Arbeta med marknadsföring och informationskampanjer inom fritidsverksamheten Dialog med förningar och bjuda in till dialoger gällande föreningsstöd Utveckla mötesplatser
Mål 3	Sektor samhällsutveckling skapar förutsättningar för en hållbar utveckling och ett hållbart liv genom att utveckla kommunalt vatten och avlopp, miljötillsyn och miljöprojekt, samhällsplanering, avfallshantering, hållbara offentliga måltider, avfallshantering, förbättrad infrastruktur som till exempel nya gång- och cykelvägar. Vi fortsätter effektivisera energiförbrukningen i våra fastigheter och i våra producerande verksamheter som VA/Renhållning och minska klimatavtrycket i fordonsparken		
Mål 4	Sektor skapar mötesplatser som är tillgängliga, inkluderande och välkomnande för att ge ett socialt sammanhang för alla människor. Människor behöver människor och Orust kommun är en plats för alla. Ute, inne, stilla eller i rörelse. Vi fortsätter att utveckla förebyggande och främjande insatser gentemot ungdomar och äldre både via mötesplatser, gruppverksamhet och uppsökande. Kultur och bibliotek arbetar aktivt med programverksamhet, brett utbud och en öppen mötesplats för alla grupper i samhället.	Deltagartillfällen i idrottsföreningar, antal/inv 7-20 år Publika aktivitetstillfällen - aktivitet, totalt antal Antal aktiviteter inom fritid	Fortsätta utveckla utbudet av aktiviteter för såväl unga som äldre Möte över gränserna mellan skola, socialtjänst, polis och fritid
Mål 5	Inom sektor samhällsutveckling ska ledare och medarbetare tillsammans ta ansvar för en god arbetsmiljö och verksamhetens utveckling. Vi ska bedriva ett tydligt och tryggt ledarskap där medarbetarna utvecklas till medledare där initiativ tas och lärdomar sprids.	Sjukfrånvaro Medarbetarengagemang - Totalindex Medarbetarengagemang - Ledarskapsindex	Enhets/sectors gemensamma aktiviteter, minst 1 gemensam träff Kompetensutvecklingsplan ChefSAM – 2 gånger om året gemensamma chefsdagar för alla inom sektorn Handlingsplan för HME

Granskning av verksamhetsstyrning av kultur- och fritidsverksamheten 2023

EY har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Orust kommun granskat verksamhetsstyrning av kultur- och fritidsverksamheterna. Syftet med granskningen har varit att bedöma om kommunstyrelsen säkerställt en ändamålsenlig styrning och uppföljning av kultur- och fritidsverksamheterna samt säkerställt ett ändamålsenligt arbete med att implementera barnkonventionen i kultur- och fritidsverksamheten.

Utifrån granskningens syfte och grunderna för ansvarsprövning är vår sammanfattande bedömning att kommunstyrelsen delvis säkerställt en ändamålsenlig styrning och uppföljning av kultur- och fritidsverksamheten. Vidare är bedömningen att kommunstyrelsen till stor del säkerställt arbetet med att implementera barnkonventionen i verksamheten. Granskningen visar att det finns styrning från kommunstyrelsens i form av mål, indikatorer och aktiviteter för kultur och fritidsverksamheten. Därtill finns det även regler för föreningsbidrag och för taxor, avgifter och uthyrning av kommunens fritidsanläggningar. Däremot visar granskningen att det saknas systematisk uppföljning och kontroll inom samtliga områden.

Med utgångspunkt i granskningen rekommenderas kommunstyrelsen att:

- Tydliggöra bedömningar vid beslut om föreningsbidrag för att säkerställa följsamhet till regler för föreningsbidrag samt ökad transparens
- Säkerställa tillräcklig kontroll avseende konst och inventarier. Exempelvis genom dokumenterade riktlinjer och rutiner samt systematisk uppföljning.
- Följa upp sektorns handlingsplan utifrån inventeringen av arbetet med barnkonventionen för att säkerställa att arbetet med aktiviteter fortgår och får genomslag.
- Stärka uppföljningen av kultur- och fritidsverksamheten genom att exempelvis följa upp mål och aktiviteter som återfinns i kommunfullmäktiges styrdokument samt nyttjandet av kommunens fritidsanläggningar i syfte att säkerställa följsamhet mot kommunfullmäktiges mål och regler

Revisionen önskar skriftligt svar på åtgärder som kommunstyrelsen tänker vidta med anledning av det som framkommit i rapporten. Vi önskar svar senast den 27 maj 2024. Svar skickas till fanny.nilsson@se.ey.com I bifogad rapport framgår en beskrivning av gjorda iakttagelser och revisorernas rekommendationer.

Datum enligt digital signering

För Kommunrevisionen

Elisabet Staf
Ordförande

Bilaga 1: Rapport ” Granskning av verksamhetsstyrning kultur och fritid”

PENNEO

Signaturerna i detta dokument är juridiskt bindande. Dokumentet är signerat genom Penneo™ för säker digital signering. Tecknarnas identitet har lagrats, och visas nedan.

"Med min signatur bekräftar jag innehållet och alla datum i detta dokumentet."

ELISABET STAF

Förtroendevald revisor

Serienummer: 19600601xxxx

IP: 83.249.xxx.xxx

2024-03-01 07:15:27 UTC

Detta dokument är digitalt signerat genom **Penneo.com**. Den digitala signeringsdatan i dokumentet är säkrad och validerad genom det datorgenererade hashvärdet hos det originella dokumentet. Dokumentet är låst och tidsstämplat med ett certifikat från en betrodd tredje part. All kryptografisk information är innesluten i denna PDF, för framtida validering om så krävs.

Hur man verifierar originaliteten hos dokumentet

Detta dokument är skyddat genom ett Adobe CDS certifikat. När du öppnar

dokumentet i Adobe Reader bör du se att dokumentet är certifierat med **Penneo e-signature service <penneo@penneo.com>** Detta garanterar att dokumentets innehåll inte har ändrats.

Du kan verifiera den kryptografiska informationen i dokumentet genom att använda Penneos validator, som finns på <https://penneo.com/validator>

Busskort för gymnasieelever - ansökan

ID	Status	Inskickat	Beslut	Typ av busskort	Skola: Skolans namn	Skola: Skolort	Skola: Utbildningsprogram	Skola: Årskurs
13804	Beviljat	2024-03-10 13:47:06	Beviljat	Skolkort zon C	IM programmet Henån	Henån	Gymnasiet	1

Ärendenummer	Läsår	Skolform	Bifall/Avslag	Bifallna färdmedel	Avslagna färdmedel	Fr.o.m. datum	T.o.m. datum	Beslutsdatum	Ansvarig handläggare
2024/100002	2023/2024	Grundskola	Bifall	Buskort (folkbokföringsadress)		2024-02-26	2024-06-14	2024-02-20	Pia Hansson
2023/0000100812	2023/2024	Grundskola	Avslag		Buskort(folkbokföringsadress)			2024-02-26	Pia Hansson
2024/100004	2023/2024	Grundskola	Bifall	Buskort (växelvis boende)		2024-02-27	2024-06-14	2024-02-27	Carina Adolfsson Gallon
2024/100005	2023/2024	Grundskola	Bifall	Buskort (växelvis boende)		2024-02-27	2024-06-14	2024-02-27	Carina Adolfsson Gallon
2024/100003	2023/2024	Grundskola	Bifall	Buskort (folkbokföringsadress och växelvis adress), Skolbuss		2024-03-07	2024-06-14	2024-03-06	Pia Hansson
2024/100006	2023/2024	Grundskola	Bifall	Skolbuss (folkbokföringsadress)		2024-03-07	2024-06-14	2024-03-06	Pia Hansson
2024/100007	2023/2024	Grundskola	Bifall	Skolbuss (folkbokföringsadress)		2024-03-07	2024-06-14	2024-03-06	Pia Hansson
2024/100008	2023/2024	Grundskola	Bifall	Skolbuss (folkbokföringsadress)		2024-03-07	2024-06-14	2024-03-06	Pia Hansson
2024/100009	2023/2024	Grundskola	Bifall	Skolbuss (folkbokföringsadress)		2024-03-08	2024-06-14	2024-03-07	Pia Hansson
2024/100010	2023/2024	Grundskola	Bifall	Taxi (folkbokföringsadress)		2024-03-08	2024-06-14	2024-03-08	Pia Hansson
2024/100011	2023/2024	Grundskola	Avslag		Skolbuss(folkbokföringsadress)			2024-03-13	Pia Hansson

Dellista Kommunstyrelsen(2)

Utskrivet: 2024-03-19 10:25
Utskrivet av: Emelie Werling Söderroos

Diariernr	Ärende	Datum	Delegations paragraf
KS/2024:342	Upphandling av Pickup med kran, Dnr. 56-2023	2023-12-11	KS Del/2024 § 74
KS/2024:343	Upphandling, Ekologiskt nötkött, Dnr 60-2023	2024-01-17	KS Del/2024 § 75
KS/2024:166	Delegationsbeslut Lex Sarah 2024	2024-02-22	KS Del/2024 § 76
KS/2024:314	Ansökan parkeringstillstånd, G.O.	2024-02-26	KS Del/2024 § 77
KS/2024:296	Ansökan parkeringstillstånd, S.F.	2024-02-26	KS Del/2024 § 78
KS/2023:1530	Förfrågan om industrimark Morlanda-Slätthult 1:29	2024-02-26	KS Del/2024 § 79
KS/2024:303	Begäran om yttrande över ansökan om tillstånd för uppställning av vaccinationsbuss 2024-03-03 - 2024-10-06, Rosenlundsvägen, Ellös (A098.808/2024)	2024-02-28	KS Del/2024 § 80
KS/2024:309	Begäran om yttrande över ansökan om tillstånd för uppställning av vaccinationsbuss 2024-03-09 -- 2024-10-19 , Hamntorget, Henån (A100.842/2024)	2024-02-28	KS Del/2024 § 81
KS/2024:253	Ansökan om överlåtelse av arrende 2024 SÄCKEBÄCK 1:75 sjöbod 10	2024-02-28	KS Del/2024 § 82
KS/2024:266	Ansökan om överlåtelse av arrende 2024 HÄRMANÖ 2:197 sjöbod och brygga 45	2024-02-27	KS Del/2024 § 83
KS/2024:424	Upphandling 05-2024	2024-02-20	KS Del/2024 § 84
KS/2024:429	Besiktning av hissar, motordrivna portar & telfer	2024-03-01	KS Del/2024 § 85
KS/2024:443	Begäran om allmän handling - lösenordspolicy	2024-03-04	KS Del/2024 § 86
KS/2024:371	Föreningsstöd 2024 Svanesunds GIF Driftstöd för föreningsägd verksamhetslokal	2024-03-05	KS Del/2024 § 87
KS/2024:365	Föreningsstöd 2024 Studieförbundet Vuxenskolan	2024-03-06	KS Del/2024 § 88
KS/2024:293	Stöd till kulturarrangemang	2024-03-06	KS Del/2024 § 88
KS/2024:293	Ansökan om parkeringstillstånd för rörelsehindrade. L.I.	2024-03-06	KS Del/2024 § 89
KS/2023:1242	Begäran om yttrande över ansökan om tillstånd till tävling på väg, Orust MTB Giro 2024-06-08 (4832-2024)	2024-03-07	KS Del/2024 § 90
KS/2023:1242	Förenklad och hållbar cykelbanedesign utanför stadskärnor - Träcykelväg	2024-03-07	KS Del/2024 § 91
KS/2023:1242	Förenklad och hållbar cykelbanedesign utanför stadskärnor - Träcykelväg	2024-03-08	KS Del/2024 § 92
KS/2024:479	Förenklad och hållbar cykelbanedesign utanför stadskärnor - Träcykelväg	2024-03-08	KS Del/2024 § 93
KS/2024:337	Avtal Tengai	2024-03-11	KS Del/2024 § 94
KS/2024:488	Ansökan om överlåtelse av arrende 2024 Edshult 1:66 brygga 8	2024-03-12	KS Del/2024 § 95
KS/2022:1038	Begäran om yttrande över byggnation på fastigheten Morlanda-Bräcke 1:10, nybyggnad av enbostadshus	2024-03-13	KS Del/2024 § 96
	Nytt lägenhetsarrende - Sjöbod och brygga 22, Härmanö 2:197,		

KS/2024:463	Föreningsstöd 2024 Föreningen Kåringöns Idrött & Fritid Stöd för upprustning av badplats	2024-03-14	KS Del/2024 § 97
KS/2024:93	Föreningsstöd 2024 Hälleviksstrands Främjande Stöd för upprustning av badplats	2024-03-14	KS Del/2024 § 98
KS/2024:419	Ansökan om parkeringsplats i Tuvesvik	2024-03-12	KS Del/2024 § 99
KS/2023:1610	Ansökan om parkeringsplats i Tuvesvik, nr 11520	2024-03-12	KS Del/2024 § 100
KS/2024:199	Föreningsstöd 2024 Föreningen Stocken Stöd för upprustning av badplats	2024-03-14	KS Del/2024 § 101
KS/2024:448	Föreningsstöd 2024 Föreningen Nösund Stöd för upprustning av badplats	2024-03-14	KS Del/2024 § 102
KS/2024:165	Föreningsstöd 2024 Ströms Samfällighet Investeringsstöd eller projektstöd	2024-03-14	KS Del/2024 § 103
KS/2024:250	Föreningsstöd 2024 Föreningen Ellös Stöd för upprustning av badplats	2024-03-14	KS Del/2024 § 104
KS/2024:164	Föreningsstöd 2024 Ströms Samfällighet Stöd för upprustning av badplats	2024-03-14	KS Del/2024 § 105
KS/2024:164	Föreningsstöd 2024 Ströms Samfällighet Stöd för upprustning av badplats	2024-03-14	KS Del/2024 § 106
KS/2024:163	Föreningsstöd 2024 Rossö Badförening Stöd för upprustning av badplats	2024-03-14	KS Del/2024 § 107
KS/2024:284	Föreningsstöd 2024 Föreningen Ellös Stöd för upprustning av badplats	2024-03-14	KS Del/2024 § 108
KS/2024:169	Föreningsstöd 2024 Föreningen Kungsviken Stöd för upprustning av badplats	2024-03-14	KS Del/2024 § 109
KS/2024:475	Ansökan om parkeringstillstånd för rörelsehindrade, P-O.K	2024-03-18	KS Del/2024 § 110
KS/2024:341	Ansökan om parkeringstillstånd för rörelsehindrade, E.J.S.	2024-03-18	KS Del/2024 § 111